

HALLITUKSEN TOIMENPIDEKERTOMUS
VUODELTA 2002

Annettu Eduskunnalle 2003 vuoden valtiopäivillä

Eduskunnalle

Perustuslain 46 §:n mukaisesti Eduskunnalle annetaan hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2002.

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

II. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

III. Toimenpiteet valtiopäivapäätösten johdosta

Helsingissä 4 päivänä huhtikuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Pääministeri *Paavo Lipponen*

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

Hallitus

Hallitustehtäviä hoiti 15.4.1999 nimitetty ja osittain 25.2.2000, 14.4.2000, 30.6.2000, 1.9.2000, 31.8.2001, 4.1.2002, 1.2.2002, 19.4.2002, 31.5.2002 ja 5.6.2002 muutettu hallitus, jonka kokoonpano oli seuraava:

pääministerinä puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen kandidaatti Paavo Tapio Lipponen ja hänen esityksestään

pääministerin sijaisena sisäasiainministeri Ville Heimo Antero Itälä,

ulkoasiainministerinä valtiotieteen tohtori, ekonomi, kansanedustaja Erkki Sakari Tuomioja,

ulkoankauppaministerinä ulkoasiainministeriössä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian ja kauppaja- ja teollisuusministeriön toimialaan kuuluvia asioita varatuomari, diplomiekonomi, kansanedustaja Kimmo Kalevi Immeri Sasi 4.1.2002 asti ja sen jälkeen maakuntasihtööri, kasvatustieteiden maisteri, kansanedustaja Jari Pekka Olavi Vilén,

oikeusministerinä varatuomari, kansanedustaja Hannu Erkki Johannes Koskinen,

sisäasiainministerinä puolueen puheenjohtaja, varatuomari, kansanedustaja Ville Heimo Antero Itälä,

alue- ja kuntaministerinä sisäasiainministeriössä pääluottamusmies, kansanedustaja Martti Allan Korhonen,

puolustusministerinä ja ministerinä käsittelemässä ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvia asioita puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Jan-Erik Enestam,

valtiovarainministerinä varatuomari, kansanedustaja Sauli Väinämö Niinistö,

ministerinä käsittelemässä valtiovarainministeriön ja ympäristöministeriön sekä 31.5.2002 lukien myös ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvia asioita puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen lisensiaatti Sini Maaria Suvi-Anne Siimes,

opetusministerinä sairaanhoidon opettaja, terveydenhoitaja, sairaanhoitaja, kansanedustaja Maija-Liisa Rask,

kulttuuriministerinä käsittelemässä opetusministeriön toimialaan kuuluvia asioita filosofian maisteri, kansanedustaja Suvi Helmi Tellervo Lindén 5.6.2002 asti ja sen jälkeen markkinointisihtööri Ritva Kaarina Dromberg,

maa- ja metsätalousministerinä kansliapäällikkö, maatalous- ja metsätieteiden tohtori, agronomi Matti Kalevi Hemilä 1.2.2002 asti, sen jälkeen pankinjohtaja, agronomi Raimo Kauko Juhani Tammilehto 31.5.2002 asti ja sitten maanviljelijä, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Jari Antero Koskinen,

liikenne- ja viestintäministerinä oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Olli-Pekka Hei-
nonen 4.1.2002 asti ja sen jälkeen varatuomari, diplomiekonomi, kansanedustaja Kimmo
Kalevi Immeri Sasi,

kauppa- ja teollisuusministerinä apulaisylilääkäri, lääketieteen ja kirurgian tohtori, kansan-
edustaja Taru Sinikka Mönkäre,

sosiaali- ja terveysministerinä sosiaalitoimenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja
Maija Riitta Perho,

peruspalveluministerinä käsittelemässä sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvia
asioita puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen lisensiaatti, kansanedustaja Osmo Heikki Krüs-
tian Soininvaara 19.4.2002 asti ja sen jälkeen oikeustieteen ylioppilas, kansanedustaja Eva
Rita Katarina Biaudet,

työministerinä tiedottaja, yhteiskuntatieteiden ylioppilas, kansanedustaja Tarja Katarina Fi-
latov sekä

ympäristöministerinä ja ministerinä käsittelemässä ulkoasiainministeriön toimialaan kuulu-
via asioita kirjailija, tekniikan lisensiaatti, kansanedustaja Satu Maijastiina Hassi 31.5.2002
asti ja sen jälkeen yhteiskuntatieteiden ylioppilas, kansanedustaja Jouni Ensio Backman..

Hallituksen ohjelman toimeenpano vuonna 2002

Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma annettiin tiedonantona eduskunnalle 20.4.1999 (VNT 1/1999 vp). Valtioneuvoston kanslia käynnisti välittömästi hallituksen ohjelman pohjalta hallituksen hankesalkun kokoamisen. Hallitus hyväksyi hankesalkun iltakoulussaan 9.6.1999. Samalla hallitus sopi seuraavansa puolivuositain hankkeiden etene- mistä.

Hallituksen hankesalkku sisältää hallituksen ohjelman toimeenpanon kannalta keskeisimmät hallitustason strategiset tehtäväkokonaisuudet ryhmiteltynä ohjelman lukujen mukaiseen jär- jestykseen. Hallitusohjelma sisältää näiden laajojen, poikkihallinnollisten asioiden ohella suuren määrän muita tavoitteita ja tehtäviä. Niitä toteuttavat hankkeet hoidetaan valtioneu- voston muiden suunnittelu- ja seurantaprosessien puitteissa.

Hankesalkussa oli alun perin 41 hanketta, joista osa on koostunut useasta alahankkeesta. Hankkeet toteuttavat hallitusohjelman linjauksia eli talouden kasvua ja työllisyyttä, valtion- talouden tasapainottamista, hintavakautta, köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemistä, kansa- laisten turvallisuuden vahvistamista, hyvinvointipolitiikan kannustavuutta, tasapuolista alu- eellista kehitystä, koulutuksen, tutkimuksen ja tuotekehityksen hyödyntämistä, tasa-arvoa, kestävää kehitystä sekä yhteistyön ja luottamuksen vahvistamista.

Valtioneuvoston kanslia on ministeriöiden avustuksella päivittänyt hankesalkun puolivuosit- ain. Päivityksiä on valmistavasti käsitelty valtioneuvoston kansliapäällikköiden kokouksessa, jonka jälkeen ne on esitelty hallituksen iltakoululle.

Hallitus käsiteli hankesalkun järjestyksessä kuudennen päivityksen iltakoulussaan 7.2.2002. Salkusta päätettiin poistaa jo toteutuneina hankkeet Maailmankaupan rakenne ja velkaon- gelma, Pääomamarkkinoiden toimivuus, Verotus, Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuminen, Yrittäjyys, Metsäpolitiikka ja Alue- ja paikallishallinto. Niissä on hallituksen tasolla tehty se, mitä hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi. Lisäksi todettiin, että seuraat- vat osahankkeet voidaan hallituksen tasolla loppuunsaatettuina myös poistaa: Etnisen syr- jinnän ja rasismien vastainen toiminta, EU:n kehittäminen vapauden, turvallisuuden ja oikeu- den alueena, Varautuminen liikenneverkkohankkeiden rahoittamiseen erillisjärjestelyin, Suomen aseman edistäminen EU:n ja Venäjän välisenä liikenneväylänä ja liiketoimintakes- kuksena sekä Alueiden kehittäminen teknologian keinoin.

Hallitus käsiteli hankesalkun järjestyksessä seitsemännen päivityksen neuvottelussaan 11.9.2002. Salkusta päätettiin poistaa hankkeet Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, Valtion- talouden vahvistaminen, Tutkimuspanostuksen hyödyntäminen, Syrjäytymisen ja köyhyy- den estäminen, Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tason ja toimivuuden turvaaminen, Valtion kuntapolitiikka, Itämeren suojeleohjelma, Kestävän kehityksen ohjelman toimeen- panno sekä Asuntotarjonnan lisääminen ja asukkaiden aseman parantaminen. Näiden hank- keiden osalta on hallituksen tasolla tehty se, mitä hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi. Lisäksi todettiin, että seuraavat osahankkeet voidaan hallituksen tasolla loppuunsaatettuina myös poistaa: Sisältötuotanto, Verkkoliiketoiminnan edistäminen ja Aluepoliittisten vaiku- tusten arviointi hallituksen säädösvalmistelun yhteydessä.

Joulukuussa 2002 valtioneuvoston kanslia pyysi ministeriöiltä tiedot hallitusohjelman ta- voitteiden toteutumisesta koko hallituskauden osalta. Saatujen tietojen perusteella laadittiin Paavo Lipposen II hallituksen ohjelman seurantaraportti. Raportissa on arvioitu sitä, miten hallitusohjelman tavoitteissa on onnistuttu sekä miten keskeiset toimenpiteet ja hankkeet ovat toteutuneet. Seurantaraportti käsiteltiin hallituksen iltakoulussa 5.2.2003. Keskeisinä piirteinä nousivat esiin pitkäjänteinen ja vakaa talouspolitiikka, Euroopan unionin yhteinen raha- ja talouspolitiikka, hyvinvointiyhteiskunnan edellyttämien peruspalvelujen turvaami-

6

nen, kestävä kehitys ja ympäristön suojelu sekä toimivat yhteistyösuhteet yhteiskunnan eri toimijoihin nähden.

Hallituksen EU-politiikka vuonna 2002

Laajentuminen

Euroopan unioni päätti joulukuussa jäsenyysneuvottelut kymmenen maan kanssa: Kypros, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Slovakia, Slovenia, Tshekki, Unkari ja Viro. Ne voivat liittyä unionin jäseniksi 1. toukokuuta 2004. Tulos vastasi Suomen neuvottelutavoitteita. Neuvotteluita jatkamaan jääville Bulgarialle ja Romanianlaelle laadittiin uudistettu neuvotteluohjelma ja lisättiin liittymistä edeltävää tukea. Turkin edistymisen pantiin merkille ja sen jäsenhakuksen seuraavan vaiheeseen palataan vuoden 2003 lopulla. Myös Kaliningradin kauttakulkuasian järjestäminen eteni suotuisasti. Suomi osallistui aktiivisesti neuvottelujen ja laajentumisprosessin edistämiseen. Suomi korosti, että objektiivisia kriteerejä ja eriyttämisperiaatetta on noudatettava neuvottelujen loppuun asti.

HVK ja Unionin tulevaisuus

Hallitus on seurannut aktiivisesti hallitustenvälistä konferenssia (HVK) valmistelevan laajapohjaisen valmistelukunnan, konventin työtä sekä pyrkinyt konventin ja tiiviiden eurooppalaisten yhteyksiensä kautta määrätietoisesti edistämään Suomen keskeisiä painopisteitä EU:n kehittämisessä. EU:n perussopimusjärjestelmän ja päätöksentekorakenteiden selkeyden, ymmärrettävyyden ja läpinäkyvyyden lisäämistä on pidetty keskeisesti esillä. Tavoitteena on myös ollut EU:n ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon selkeyttäminen sekä unionin perus- ja ihmisoikeusluottavuuden vahvistaminen.

EU:n ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa koskeva selvitys annettiin eduskunnalle 14.6.2002, ja konventin työn edetessä eduskunnalle on toimitettu erilliset selvitykset jokaisen konventin työryhmän johtopäätöksistä, yhteensä yhdeksän kappaletta vuonna 2002. Hallitus on jatkanut panostamistaan myös EU:n tulevaisuutta koskevaan kansalaiskeskusteluun sekä kansalaisjärjestöfoorumien toiminnan että verkkotiedotuksen kautta.

Talous- ja rahoitusasiat

Eurokäteinen otettiin onnistuneesti käyttöön kahdessatoista jäsenmaassa 1.1.2002.

Suomi on korostanut, että talous- ja rahaliitossa talouskasvu ja työllisyyden tukeminen rakentuu vakaalle talouspolitiikalle, joka edellyttää vakaus- ja kasvusopimuksen johdonmukaista noudattamista.

Unionin kilpailukyky politiikka

EU eteni Lissabonin Eurooppa-neuvostossa vuonna 2000 asetetun kilpailukykytavoitteen edistämässä mm. sopimalla Barcelonan Eurooppa-neuvostossa energiamarkkinoiden vapauttamisesta yrityskäytölle vuoteen 2004 mennessä. Marraskuussa 2002 sovittiin energiamarkkinoiden vapauttamisesta myös kotitalouskuluttajille vuoteen 2007 mennessä. Suomi on korostanut markkinoiden vapauttamispäätösten tekemisen ja toimeenpanon merkitystä EU:n kilpailukyky edistämässä. Rakenteellisten uudistusten merkitys kilpailukykyvyyden kehittämässä on merkittävässä asemassa.

Itämeri todettiin Barcelonan Eurooppa-neuvostossa yhdeksi liikenteen pullonkaulaksi ja EU sitoutui toimiin tämän pullonkaulan poistamiseksi.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen huippukokous (WSSD) pidettiin elokuussa 2002 Johannesburgissa. Yhdessä vuoden 2001 Göteborgin Eurooppa-neuvoston tulosten kanssa Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokouksen tulokset muodostavat EU:lle pitkälle menevän tavoitteeton kestävän kehityksen edistämisessä sekä EU:n sisäisessä että ulkoisessa toiminnassa. Suomi on korostanut, että EU:n tulee päättäväisesti toimeenpanna Johannesburgin päätökset, ml. puiteohjelma kestävästä tuotanto- ja kulutustavoista.

Maatalous- ja kalastuspolitiikka

Agenda 2000:n yhteydessä sovittu yhteisen maatalouspolitiikan välitarkastelu käynnistyi keuhällä 2002. Komission aiheesta antama tiedonanto johti laajempaan keskusteluun yhteisen maatalouspolitiikan kehittämistä. Suomi on korostanut, että yhteistä maatalouspolitiikkaa tulee kehittää tavalla, joka mahdollistaa maatalouselinkeino kohtuulliset toimintaedellytykset Suomessa.

Yhteisen kalastuspolitiikan uudistaminen käynnistettiin ja uudistamisen kokonaisuudesta päästiin yhteisymmärrykseen joulukuussa 2002. etenivät. Suomi on tukenut pyrkimyksiä kalastuspolitiikan uudistamiseksi kestävämmälle pohjalla mm. toimilla, jotka rajoittavat ylikalastusta, mutta samalla painottanut, että uudistamisen pitää johtaa nykyistä kevyempään kalastuspolitiikan hallinnointiin.

Unionin ulkosuhteet

Kansainvälisen yhteisön erityishuomion kohteina olivat kertomusvuonna Irakin ja Pohjois-Korean tilanteet. Suomi korosti niissä EU:n yhtenäisyyden tärkeyttä.

Suomen ensisijainen tavoite EU:n ulkosuhteiden hoidossa on vakauden turvaaminen unionin lähialueilla. Unionin on pyrittävä luomaan kokonaisvaltaista ja johdonmukaista politiikkaa, jolla se vahvistaa kumppanimaiden ja -alueiden yhteiskunnallista ja taloudellista kehitystä. Näin unioni vahvistaa myös omaa turvallisuuttaan.

Terrorismi

EU:n marraskuussa 2002 päivitetyn terrorismin vastaisen toimintaohjelman toimeenpano eteni hyvin. Unionin terrorisminvastaisia toimia integroitiin aikaisempaa kiinteämmäksi osaksi yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mikä oli Suomen tavoitteiden mukaista.

Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka

Suomi vaikutti vuonna 2002 aktiivisesti EU:n sotilaallisen ja siviilikriisinhallintakyvyn kehittämiseen. Suomen tavoitteen mukaisesti EU:n ja Naton välisistä pysyvistä yhteistyöjärjestelyistä päästiin sopimukseen. Tämä mahdollisti EU:n ensimmäisten sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden valmistelun. Kertomusvuonna toteutettiin myös EU:n ensimmäinen kriisinhallintaharjoitus.

Suomi ajoi edelleen EU:n siviilikriisinhallinnan valmiuksien kehittämistä painopistealueilla eli poliisitoimissa, oikeusvaltion ja julkishallinnon kehittämisessä ja pelastustoimissa. Tavoitteena on rinnakkainen eteneminen sotilaallisen ja siviilikriisinhallintakyvyn kehittämisessä. EU sopi ensimmäisen siviilikriisinhallintaoperaation käynnistämisestä Bosnia-Hertsegovinassa.

Pohjoinen ulottuvuus

Pohjoisen ulottuvuuden uutta toimintaohjelmaa varten hyväksyttiin suuntaviivat. Samalla todettiin, että uusi toimintasuunnitelma on hyväksyttävä vuoden 2003 aikana, niin että se astuu voimaan vuoden 2004 alusta. Pohjoisesta ulottuvuudesta on muodostunut vakiintunut unionin politiikka. Suomi jatkoi EU:n Pohjoisen ulottuvuuden politiikan aktiivista kehittämistä vaikuttamalla suuntaviivojen laatimiseen toisen toimintaohjelman valmistelemiseksi. Suomi järjesti neljä Pohjoisen ulottuvuuden foorumia.

Ns. uusia naapureita koskevan keskustelun yhteydessä Suomi korosti, että unionin merkittävimpiä uusia naapureita ovat Ukraina, Valko-Venäjä ja Moldova. Suomen aloitteesta EU totesi tarpeen luoda uusi rahoitusinstrumentti rajat ylittävää alueellista yhteistyötä varten.

Oikeus- ja sisäasiat

Sevillan Eurooppa-neuvosto päätti kesäkuussa 2002 nopeuttaa kaikilta osin Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmien toteuttamista. Neuvosto totesi mm. että muuttovirtojen hallinnassa on otettava tasaveroisesti huomioon toisaalta maahanmuuttajien kotouttamispolitiikka ja kansainvälisten yleissopimusten mukainen turvapaikkapolitiikka sekä toisaalta laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan määrätietoinen torjunta. Tulos oli Suomen tavoitteiden mukainen.

Neuvoston toiminnan kehittäminen

Puheenjohtajamaiden järjestys vuoteen 2007 saakka hyväksyttiin osana laajentumisneuvotteluja. Suomen seuraava EU-puheenjohtajuus on vuoden 2006 syyskaudella

Vuonna 2002 hyväksyttiin myös, ensimmäisen kerran Suomen puheenjohtajuuskauden jälkeen, merkittäviä uudistuksia neuvoston toiminnan tehostamiseksi. Neuvoston eri kokoonpanojen määrää pienennettiin ja sovittiin mm. siitä, että Eurooppa-neuvosto hyväksyy vuoden 2003 joulukuussa unionin ensimmäisen kolmivuotisen strategisen ohjelman. Suomi tulee osallistumaan ohjelman valmisteluihin, koska ohjelma kattaa myös Suomen puheenjohtajuuskauden.

Yleisten asiain neuvoston roolia Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelussa vahvistettiin.

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvostolakitoimikunta, jossa olivat edustettuina hallituspuolueiden eduskuntaryhmät, keskustan eduskuntaryhmä ja vihreä eduskuntaryhmä sekä valtioneuvoston kanslia, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, oikeuskanslerin virasto ja tasavallan presidentin kanslia, jätti mietintönsä pääministerille 4.10.2002. Laki sisältäisi keskeiset säännökset valtioneuvoston organisaatiosta, asioiden ratkaisemisesta sekä päätöksentekojärjestyksestä valtioneuvostossa sekä ministeriöissä. Laissa vahvistettaisiin pääministerin asemaa, toimivalta määrätä ministerin sijaisuuksista siirrettäisiin tasavallan presidentiltä valtioneuvostolle. Lisäksi toimikunta ehdotti ministeriöiden johtamisjärjestelmän vahvistamista siten, että ministerien tueksi voitaisiin tarvittaessa nimittää valtiosihteereitä. Valtiosihteerien tarve arvioitaisiin kunkin hallituksen muodostamisen yhteydessä. Eduskunta ei laajentanut valtiosihteerijärjestelmää koskemaan muita kuin valtioneuvoston kanslian valtiosihteeriä.

Hallitus antoi toimikunnan ehdottaman esityksen uudeksi valtioneuvostolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi eduskunnalle joulukuun lopussa. Laki tulee voimaan 1.4.2003.

Joulukuussa valtioneuvoston kanslia asetti työryhmän valmistelemaan uuden valtioneuvostolain pohjalta valtioneuvoston ohjesääntöä. Työryhmän tehtävänä on esittää myös menetelmä, jolla ministeriöiden toimialojen yhdenmukaisuutta seurattaisiin. Ohjesääntö on tarkoitus saattaa voimaan 1.4.2003 lukien.

Valtioneuvoston kanslia on huolehtinut hallitusohjelman toteutumisen seurannasta ja seurannan kehittamisestä. Hallitusohjelman toteutumista on seurattu hallituksen hankesalkun avulla. Lisäksi on laadittu erillinen seurantaraportti hallituksen ohjelman toteutumisesta koko hallituskauden ajalta. Hallitusohjelman seuranta ja siihen liittyviä asioita on erikseen käsitelty kohdassa "Hallituksen ohjelman toimeenpano vuonna 2002" ja ministeriöiden katkaissa.

Joulukuussa 2002 valtioneuvoston kanslia pyysi ministeriöiltä tiedot hallitusohjelman tavoitteiden toteutumisesta koko hallituskaudelta. Saatujen tietojen perusteella laadittiin Paavo Lipposen II hallituksen ohjelman seurantaraportti. Raportissa on arvioitu sitä, miten hallitusohjelman tavoitteissa on onnistuttu sekä miten keskeiset toimenpiteet ja hankkeet ovat toteutuneet. Seurantaraportti käsiteltiin hallituksen iltakoulussa 5.2.2003. Keskeisinä piirteinä nousivat esiin pitkäjänteinen ja vakaa talouspolitiikka, Euroopan unionin yhteinen rahaja talouspolitiikka, hyvinvointiyhteiskunnan edellyttämien peruspalvelujen turvaaminen, kestävä kehitys ja ympäristön suojele sekä toimivat yhteistyösuhteet yhteiskunnan eri toimijoihin nähden.

Valtioneuvoston kanslia on osallistunut aktiivisesti valtion keskushallinnon kehittämiseen. Hanketta johtanut ministerityöryhmä antoi suosituksensa kesäkuussa 2002, johon sisältyi mm. ehdotus ohjelmajohtamisjärjestelmän käyttöönotosta. Uudistukset kohdistuvat erityisesti hallitusohjelman toteuttamiseen ja seurantaan. Hallitus käsitteli keskushallintohankkeen ehdotuksia iltakoulussaan 11.9.2002, ja asettui tukemaan ehdotuksia ohjelmajohtamisen ja useimpien muiden ehdotusten osalta. Valtioneuvoston kanslia on käynnistänyt ohjelmajohtamisen käyttöönoton edellyttämien toimenpiteiden valmistelun.

Valtioneuvoston kansliassa valmisteltiin ja toteutettiin vuoden 2002 aikana tulevaisuusfoorumit 2002 –keskustelutarja, joka järjestettiin hallituksen aloitteesta. Näissä alueellisissa keskustelutilaisuuksissa käsiteltiin keskeisiä tulevaisuuden haasteita ja kehittämiskysymyksiä. Tilaisuudet järjestettiin valtioneuvoston kanslian, eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan ja alueellisten toimijoiden yhteistyönä.

Foorumipaikkakuntina olivat Tampere (9.9.), Rovaniemi (23.9.), Savonlinna (30.9.), Vaasa (14.10.), Kuusamo (21.10.), Jyväskylä (4.11.) ja Järvenpää (11.11.). Tilaisuuksiin osallistui lähes 2000 kutsuvierasta, jotka edustivat monipuolisesti yhteiskunnan eri toimijoita ja ikäryhmiä. Tilaisuuksista laadittiin raportti, joka julkaistiin tammikuussa 2003.

Talousneuvosto piti pääministerin johdolla vuoden 2002 aikana yhteensä 11 kokousta, joista useimmissa käsiteltiin hallitusohjelmaan ja sen toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä. Helmikuun kokouksen aiheena oli "Miten terveydenhuollon kriisiytymistä hillitään?", jossa tarkasteltiin hallituksen terveydenhuoltoprojektin valmistelua ja hankkeen alustavia tuloksia. Maaliskuussa oli "Julkisen hallinnon rakenteet alueellisen elinkeinorakenteen murroksessa" -teema, jossa käsiteltiin valtion ja kuntien välisiä keskeisiä kysymyksiä. "Tulo- ja työmarkkinapolitiikan lähivuosien näkymät" oli huhtikuun kokouksen aiheena. Näkökulmana oli seuraavan työmarkkinakerroksen raamit sekä se, miten hallitus voisi edesauttaa sopimuksen syntymistä. Toukokuun kokouksessa tarkasteltiin "Työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapaino ja muuttoliike" -teemaa, jossa käytiin läpi keskeisiä aluepolitiikan kysymyksiä. Elokuussa valtiovarainministeri ja budjettipäällikkö esittelivät vuoden 2003 valtion talousarvioesitystä. Lokakuun kokouksen aiheena oli "Euroopan rakenteelliset jäykkyydet". Marraskuussa käsiteltiin pääministerin nimittämän verotyöryhmän laajaa muistiota, joka tarjoaa tausta-aineistoa seuraavan hallituksen veropolitiikan valmistelulle. Joulukuun kokouksessa tarkasteltiin pääministerin alustuksen pohjalta EU:n tulevaisuuden haasteita.

Valtioneuvoston ohjesäännön mukaan valtioneuvoston kanslian tehtävänä on valtionhallinnon ulkoisen viestinnän yleinen kehittäminen ja koordinointi. Hallitus totesi neuvottelussaan 17.4.2002, että valtioneuvoston kanslia jatkaa valtionhallinnon viestinnän yleistä kehittämistä huolehtimalla valtionhallinnon viestinnän koulutuksen yleisestä suunnittelusta samoin kuin viestinnän tutkimukseen ja seurantaan kuuluvista tehtävistä sekä erityisesti internetin käyttöä koskevien yleisten toimintamallien luomisesta.

Valtioneuvoston kanslia antoi valtionhallinnon uuden viestintäsuosituksen keväällä 2002. Ministeriöille ja muulle hallinnolle järjestettiin aiheesta kaksi koulutustilaisuutta, joihin osallistui lähes 500 henkilöä. Viestintäsuosituksen tavoitteena on edistää avointa hallintokulttuuria ja edesauttaa pyrkimystä luottamusta herättävään ja tehokkaaseen hallintoon. Valtioneuvoston internetsivuja kehitettiin ja laajennettiin. Uutena palveluna otettiin käyttöön ministeriöiden tiedotteiden ja ajankohtaisaineiston keskitetty jakelu.

EU-asioiden ja -asiakirjojen valmistelu- ja jakelujärjestelmä (EUTORI) otettiin vaiheittain käyttöön loppuvuoden aikana. Teknisten ongelmien vuoksi EUTORIn käyttöönotto eräissä käyttäjäorganisaatioissa siirtyi vuoden 2003 puolelle. Hanketta on esitelty virolaisille, puolalaisille, unkarilaisille, latvialaisille sekä ranskalaisille virkamiehille. Huhtikuussa 2002 otettiin käyttöön EU:n neuvoston sähköinen asiakirjavälitysjärjestelmä. Uusi järjestelmä vähensi paperiasiakirjojen jakelua ja nopeutti asiakirjavälitystä. Lisäksi järjestelyllä saatiin pienennettyä paperiasiakirjojen käsittelykustannuksia.

Ulkoasiainministeriö

Hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on Suomen turvallisuuden ja kansainvälisen vaikutusvallan vahvistaminen sekä maan etujen edistäminen syvenevän yhteistyön maailmassa.

Suomi edistää turvallisuutta sekä kestäväää ja tasapainoista kehitystä maailmassa toimimalla demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen, oikeusvaltion periaatteiden ja tasa-arvon vahvistamiseksi.

Terrorismin vastainen yhteistyö pysyi kertomusvuonna keskeisenä kansainvälisen toiminnan kohteena. Suomen tärkeimmät yhteistoimintaforumit uusiin turvallisuusuhkiin vastaamisessa olivat YK ja Euroopan unioni. EU:n marraskuussa 2002 päivitetyn terrorismin vastaisen toimintaohjelman toimeenpano toimi hyvin. Unionin terrorisminvastaisia toimia integroitiin aikaisempaa kiinteämmäksi osaksi yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Suomi ratifioi kertomusvuonna terrorististen pommi-iskujen ja terrorismin rahoituksen vastaiset yleissopimukset ja on nyt vahvistanut kaikki YK:n piirissä laaditut terrorisminvastaiset yleissopimukset. YK:n turvallisuusneuvoston komitealle raportoitiin kansallisista terrorismin vastaisista toimista. Viranomaiskoordinaatiota ja yhteistyötä rahoituslaitosten kanssa tiivistettiin terrorismin rahoituksen vastaisten pakotteiden tehostamiseksi.

Pohjois-Atlantin puolustusliitto hyväksyi huippukokouksessaan marraskuussa Prahassa toimintaohjelman terrorismin vastaisesta toiminasta. Samassa yhteydessä Euro-atlantinen kumppanuusneuvosto EAPC vahvisti kumppanimaiden terrorismin vastaisen toimintaohjelman. Ohjelmassa on otettu laajalti huomioon Suomen ja Ruotsin yhdessä marraskuussa 2001 tekemät ehdotukset. ETYJ:n joulukuussa Portossa pidetyssä ulkoministerikokouksessa hyväksyttiin terrorismin vastustamista koskeva peruskirja. Euroopan neuvostossa valmistettiin terrorisminvastaista yhteistyötä tehostava lisäpöytäkirja vuoden 1977 terrorismisopimukseen. OECD:n yhteydessä toimivalla rahanpesun vastaisella yhteistyöelimellä oli keskeinen rooli terrorismirahoituksen torjunnassa.

Suomen välittömässä turvallisuusympäristössä Suomen ja Venäjän suhteet kehittyivät myönteisesti. Erityishuomiota kiinnitettiin kaupallis-taloudellisiin kysymyksiin sekä rajat ylittävään yhteistyöhön. Vilkas vierailuvaihto jatkui. Suomi osallistui aktiivisesti EU:n ja Venäjän suhteiden kehittämiseen. Suomi on johdonmukaisesti kehittänyt yhteyksiään myös Itä-Euroopan ja Keski-Aasian maiden kanssa. EU:n laajentumispäätöksen myötä kasvavan huomion kohteeksi ovat nousseet EU:n tulevat rajanaapurit.

Euroopan unionin laajentumisneuvottelut etenivät kertomusvuonna ratkaisevaan vaiheeseen. Neuvottelukysymykset kymmenen edistyneimmän hakijamaan kanssa saatiin sovituiksi. EU:n asettamassa aikataulussa ja tavoitteissa pysyttiin. Vuosi huipentui joulukuussa Kööpenhaminan Eurooppa-neuvostossa neuvottelujen päättämiseen Kyproksen, Latvian, Liettuan, Maltan, Puolan, Slovakian, Slovenian, Tsekin, Unkarin ja Viron kanssa. Neuvotteluja jatkamaan jääville Bulgarialle ja Romanialle laadittiin uudistettu neuvotteluohjelma ja lisättiin liittymistä edeltävää tukea. Turkin edistymisen pantiin merkille ja sen jäsenehdokkuuden seuraavan vaiheeseen palataan vuoden 2003 lopulla. Suomi osallistui aktiivisesti neuvottelujen ja laajentumisprosessin edistämiseen. Myös Kaliningradin kauttakulkuasian järjestäminen eteni suotuisasti.

EU:n tulevaisuutta pohtivan valmistelukunnan ulkosuhteita ja yhteistä puolustusta käsitelleet työryhmät saivat raporttinsa valmiiksi vuoden 2002 lopulla. Suomen hallitus otti kantaa puolustusryhmän raporttiin vuoden 2002 lopussa ja ulkosuhdetyöryhmän raporttiin tammikuussa 2003.

Pohjois-Atlantin puolustusliitto esitti huippukokouksessaan marraskuussa jäsenyysneuvottelujen aloittamista Bulgarialle, Latvialle, Liettualle, Romanianille, Slovakielle, Slovenialle ja Virolle. Neuvottelut päätetään maaliskuun 2003 loppuun mennessä.

Kansainvälinen tilanne oli Irakissa erittäin jännittynyt. YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman 1441, jossa Irak veloitettiin ehdottomaan yhteistyöhön YK:n asetarkastajien kanssa maan joukkotuhosehjelmien täydelliseksi ja todennettavaksi lopettamiseksi. YK:n johtamat joukkotuhoseiden tarkastukset käynnistyivät samalla uudelleen neljän vuoden tauon jälkeen. Irakiin kohdistuu sotilaallisten toimien uhka päätöslauselman toimeenpanemiseksi. EU painotti YK-johtoisen toiminnan tärkeyttä Irakia koskevassa päätöksenteossa. Pohjois-Korean ilmoitus joukkotuhoseiden kehittämisestä lisäsi jännitystä Korean niemimaalla. Lähi-idän kriisi jatkui. Ponnistelut väkivaltaisuuksien lopettamiseksi ja rauhanneuvottelujen käynnistämiseksi keskittyivät erityisesti ns. kvartetin (EU, USA, Venäjä, YK) yhteistyöhön. Tilanne Länsi-Balkanilla on kehittynyt myönteiseen suuntaan, mutta on selvää, että kansainvälisen yhteisön tukea ja läsnäoloa tarvitaan vielä pitkään. Suomi osallistui aktiivisesti EU:n transatlanttiseen yhteistyöhön.

Pohjoinen ulottuvuus Baltian maiden kansainvälinen asema vahvistui entisestään EU:n laajentumispäätöksen tuloksena. Suomi jatkoi EU:n Pohjoisen ulottuvuuden politiikan aktiivista kehittämistä vaikuttamalla suuntaviivojen laatimiseen toisen toimintaohjelman valmistelemiseksi. Suomi järjesti neljä Pohjoisen ulottuvuuden foorumia. Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuus huipentui Saariselällä lokakuussa 2002 pidettyyn ulkoministerikokoukseen. Itämeren valtioiden neuvostossa Suomi toimii puheenjohtajana kesästä 2002 kesään 2003.

Lähialueyhteistyötä jatkettiin pohjoisen ulottuvuuden alueella lähialueministerivaliokunnan 26.5.2000 vahvistaman toimintastrategian pohjalta. Valiokunta hyväksyi joulukuussa 2002 suuntaviivat yhteistyön mukauttamiseksi Baltian maiden tulevaan EU-jäsenyyteen; yhteistyötä Venäjän kanssa ohjasi toimintaohjelma vuosille 2001-2003. Monenkeskinen yhteistyö tuki kahdenvälisen yhteistyön tavoitteita. Kansainvälisen ilmastopöytäkirjan toimeenpanoa edistävien ns. Kioton mekanismien kokeiluvaihetta Suomen lähialueilla jatkettiin. Vuoden 2003 aikana valmistellaan uusi lähialueyhteistyön strategia.

Pohjoismaisen yhteistyön merkittävin teema oli pohjoismaalaisten oikeuksien turvaaminen ja maiden välisten rajaesteiden madaltaminen. Suomi toimi Pohjoismaiden neuvoston (PN) puheenjohtajana ja PN:n 50-vuotisjuhlaistunnon isäntämaana.

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 56. istunnossa jatkettiin Vuosituhattulustuksen toimeenpanoa, mm. pääsihteerin ensimmäisen toimeenpanoraportin käsittelyn pohjalta. Kertomusvuoden aikana järjestettiin globaalihallinnan kannalta tärkeät YK-konferenssit kehitysrahoituksesta (Monterrey) ja kestävästä kehityksestä (Johannesburg). Monterreyssä korostui kehitysmaiden oma sitoutuminen uudistuksiin ja teollisuusmaiden tuki näille ponnisteluille. EU ja USA lupasivat lisää apua. Johannesburgissa sovittiin kansainvälisen kestävä kehityksen hallinnon vahvistamisesta ja konkreettisista pitkän aikavälin tavoitteista. Lisäksi järjestettiin konferenssi ikääntymisestä sekä erityisistunto lasten asemasta ja elintarvikehuippukokouksen seurantakokous. YK:n piirissä kehitettiin koordinoitua YK-konferenssien toimeenpanoa ja seurantaa. Kansainvälisen televiestintäliiton (ITU) vuoden 2003 tietoyhteiskuntakonferenssin osalta järjestettiin Euroopan alueen valmistelukokous. Suomi toimii konferenssin valmistelutoimikunnan varapuheenjohtajana.

Ministeriössä hyväksyttiin YK-vaalistrategia, jonka avulla lisätään Suomen vaikutusmahdollisuuksia YK-järjestelmässä. Suomen prioriteetteja YK:n yleiskokoukseen esitettiin. Suomessa järjestettiin YK:n asiantuntijakokous nuorisokysymyksistä.

Kansainvälinen oikeus Suomi osallistui aktiivisesti Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamisvalmisteluihin. Kertomusvuoden aikana tuomioistuimen perussääntö tuli voimaan. Suomi asetti kaikkien Pohjoismaiden tukeman ehdokkaan tuomioistuimen ensimmäiseen tuomarivaaliin 2003 alussa. Suomi jatkoi myös tiivistä yhteistyötä entisen Jugoslavian alueen sotarikoksia käsittelevän YK:n sotarikostuomioistuimen kanssa. Lisäksi tuettiin sotarikostuomioistuimen perustamista Sierra Leoneen.

Ihmisoikeuspolitiikka Ihmisoikeuksien edistäminen on Suomen ulkopolitiikan keskeisiä alueita. Ihmisoikeudet nivoutuvat tänä päivänä läheisesti koko valtionhallinnon tehtäviin. Ihmisoikeuskoulutusta annettiin vuonna 2002 ulkoasiainhallinnon virkamiesten lisäksi myös muiden hallinnonalojen virkamiehille.

Tasavallan presidentin aloite alueellisen romaniedustajiston perustamiseksi oli edelleen yksi Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopisteistä. YK:n tasolla moniperusteisen syrjinnän vastainen toiminta jatkui. Suomen esittämä päätöslauselma laittomista, summittaisista ja mielivaltaisista teloituksista hyväksyttiin YK:ssa hyvin äänestysluvuin.

Kansainvälinen kriisinhallinta Suomi vaikutti vuonna 2002 aktiivisesti EU:n sotilaallisen ja siviilikriisinhallintakyvyn kehittämiseen. EU teki päätöksen ensimmäisen siviilikriisinhallintaoperaation, Bosnia-Hertsegovinan poliisimission käynnistämisestä vuoden 2003 alussa. Unioni aloitti myös valmistautumisen sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota varten. EU:n ja NATOn välillä sovittiin pysyvistä yhteistyöjärjestelyistä. Kertomusvuonna toteutettiin myös EU:n ensimmäinen kriisinhallintaharjoitus.

Suomi ajoi edelleen EU:n siviilikriisinhallinnan valmiuksien kehittämistä painopistealueilla eli poliisitoimissa, oikeusvaltion ja julkishallinnon kehittämisessä ja pelastustoimissa. Taavoitteena on rinnakkainen eteneminen sotilaallisen ja siviilikriisinhallintakyvyn kehittämisessä.

Suomi jatkoi osallistumistaan kansainväliseen kriisinhallintaan Balkanilla (Bosnia-Hertsegovina ja Kosovo), jossa suomalaisia rauhanturvaajia on yhteensä noin tuhat. Vuonna 2002 päätettiin Suomen vetäytymisestä SFOR-operaatiosta vuoden 2003 aikana. Suomi lähetti 50:n hengen vahvuisen siviili-sotilasyhteistyö-osaston (CIMIC) Afganistanissa toimivaan kansainväliseen turvallisuusjoukkoon ISAFiin. Lisäksi Suomi päätti lähettää esikunta- ja vartiokomppanian Etiopian ja Eritrean rajalla toimivaan YK-johtoiseen rajavalvontaoperaatioon.

Aseriisunta EU korosti monenvälisiä järjestelyjä joukkotuhoaseiden ja niihin liittyvän teknologian leviämisen estämiseksi. Unioni sopi konkreettisista terrorismin vastaisista toimista asevalvonnan alalla. Eri vientivalvontajärjestelyt ottivat terrorismin vastaisen taistelun osaksi työtään. EU:n yhteistyö Venäjän kanssa joukkotuhoaseuhkien vähentämiseksi on entistä tärkeämpi kysymys. Yleismaailmalliset käytännesäännöt ballististen ohjusten leviämisen estämiseksi hyväksyttiin. EU:n asevientisääntöjen kehittämisessä lisättiin avoimuutta. Suomi tuki EU:n puolustusmateriaaliyhteistyön edistämistä.

Taloudelliset ulkosuhteet Kauppapolitiikassa Maailman kauppajärjestön WTO:n uuden neuvottelukierroksen käynnistyminen oli Suomen keskeinen haaste. Kierroksesta päätettiin Dohan ministerikokouksessa marraskuussa 2001 ja neuvottelut aloitettiin vuonna 2002. Monella neuvottelualueella, kuten maataloudessa ja teollisuustuotteiden tullien osalta, Suomi ja EU tekivät neuvottelujen välttämätöntä valmistelutyötä. Palveluiden kaupan osalta varsinaiset neuvottelut pääsivät käyntiin markkinoille pääsyä koskevien pyyntöjen pohjalta. Myös sääntöneuvotteluissa, joiden tarkoituksena on tutkia, tulisiko WTO-sopimuksia tietyiltä osin muuttaa, tehtiin pohjatyötä.

Kehitysmaat ja niiden erityiskysymykset ovat merkittävä osa Dohan neuvottelukierrosta. Suomi pyrki osana EU:ta vaikuttamaan, että niitä koskevat kysymykset saavat myönteisen ratkaisun. Vuoden 2002 loppuun asetettuun aikarajaan mennessä ei kuitenkaan pystytty sopimaan henkisen omaisuuden suojan ja kansanterveyden suhteesta eikä kehitysmaiden erityiskohtelun kysymyksistä. Niiden käsittely jatkuu vuonna 2003.

Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluja käytiin tiiviisti vuoden 2002 aikana. Suomi yhdessä EU:n kanssa tukee Venäjän jäsenyyttä ja vaikuttaa EU:n kannanmuodostukseen, jotta kriteerit WTO-liittymiseen täyttyvät.

Merkittävimmissä kauppariidoissa (EY-Yhdysvallat) ei tapahtunut suurta edistystä. USA:n ulkomaanmyyntiyritysten verokohtelu todettiin WTO-säännösten vastaiseksi. USA:n toimet terästeollisuutensa suojaamiseksi laukaisivat EU:n suoja-toimet teräksen ylituotannon markkinoilletulon hillitsemiseksi kolmansista maista.

Kahdenvälisten taloussuhteiden kehittämistä jatkettiin laajentamalla Suomen investointisopimusten verkostoa ja syventämällä sopimusten sisältöä. Vuoden aikana allekirjoitettiin sopimukset El Salvadorin, Intian, Iranin, Namibian ja Uruguayn kanssa. Venäjän kanssa jatkettiin investointisuojausneuvotteluja. OECD:n pääsihteeri teki virallisen vierailun Suomeen ja tapasi keskeisiä suomalaisia vaikuttajia. Kertomusvuonna OECD arvioi mm. Suomen sääntelyuudistusta, peruskoulutus- ja ammattikoulutusjärjestelmää.

Kertomusvuoden aikana edistettiin huoltovarmuusyhteistyötä sekä EU:n että kahdenvälisellä tasolla. Huoltovarmuussopimus Norjan kanssa samoin kuin öljyn varmuusvarastointisopimukset Ison-Britannian ja Tanskan kanssa siirtyivät viimeistelyvaiheeseen.

Ministeriön vientivalvonta-asioiden hoidon tehostamista valmisteli työryhmä, joka suositti sisäisen koordinaation tehostamista ja tehtävien keskittämistä ministeriössä sekä yhtä kontaktipistettä. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa toteutettiin kansainvälisten sitoumusten mukaisesti.

Ministeriön tarjoamien viennin ja yritysten kansainvälistymisen edistämistä koskevien palveluiden kehittäminen jatkui parantamalla seurantajärjestelmää toiminnan tehokkaammaksi ohjaamiseksi. VKE-palveluista kertovaa informaatiota saatettiin aktiivisesti yritysten ja muiden viranomaistahojen saataville sekä panostettiin ulkoasiainhallinnon sisäiseen ohjeistamiseen ja koulutukseen.

Kehitysyhteistyö on yhä selkeämmin kiinteä osa Suomen ulkopolitiikkaa. Köyhyyden vähentämisestä on tullut yksi Suomen ulkopolitiikan päämääristä. Köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen on laajan turvallisuuden näkökulmasta myös kansallinen etu.

YK:n vuosituhatuippukokous sekä Dohan ministerikokous, Monterreyn kehitysrahoituskonferenssi ja Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokous ovat osaltaan tuoneet esiin ulkopolitiikan eri osa-alueiden keskinäisen täydentävyyden. Kehitysyhteistyöllä on merkittävä rooli maailmanlaajuisen köyhyyden vähentämisessä ja kestävän kehityksen edistämässä. Kehitysmaiden aseman pysyvä parantaminen edellyttää johdonmukaista toimintaa kahden- ja monenvälisissä ulkopoliittisissa yhteyksissä globalisaation hyötyjen oikeudenmukaisemman jakautumisen puolesta.

Ministeriö kehitti kertomusvuoden aikana toimintatapojaan tehostaakseen kehitysmaiden aseman kokonaisvaltaista parantamista sekä kahdenvälisen, EY:n ja monenvälisen yhteistyön täydentävyyttä. Kehitysyhteistyön vaikuttavuuden tehostamiseksi ministeriö jatkoi yhteistyön keskittämistä harvempiin maihin ja suurempiin maaohjelmiin. Kumppanimaiden omaa hallintokykyä vahvistettiin. Valtaosa kahdenvälisestä lahja-avusta kanavoitiin pitkäaikaisille yhteistyömaille. Yhteistyön tärkeimpänä tavoitteena oli köyhyyden vähentäminen.

Toiminnan pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätökset ja linjaus (vv. 1996, 1998 ja 2001) sekä toimeenpanosuunnitelma, joka toimii kehitysyhteistyön seurannan perustana sekä johdon ohjausvälineenä.

Vuosina 2001 – 2002 toteutettu kahdeksan kehitysyhteistyön maaohjelman evaluointi edesauttoi avun laadun parantamista. Keskeisimmät suositukset olivat päämäärien entistä selvempi asettaminen, avun keskittäminen, siirtyminen entistä enemmän hanketuesta ohjelmamuotoiseen yhteistyöhön ja toiminnan laajuuden suhteuttaminen henkilöstöresursseihin.

Valtioneuvos Holkerin vetämä asiantuntijaryhmä aloitti työskentelynsä syksyllä 2002 ja luovutti väliraporttinsa ministeri Siimekselle 9.1.2003. Raportissaan ryhmä esittää tulevaan hallitusohjelmaan aikataulua, jossa välitavoitteena olisi saavuttaa 0,55 prosentin BKTL-osuus vuonna 2007 ja YK:n suositus 0,7 % vuonna 2010, samalla painottaen kehitysyhteistyön laatua ja tehokkuutta. Loppuraporttinsa ryhmä jättää maaliskuussa 2003. Ministeriö on avustanut työryhmän työtä.

Osana globaalihallinnan kehittämistä ministeriö järjesti joulukuussa 2002 kansainvälisen Helsinki-konferenssin, johon osallistui noin 150 hallitusten, kansalaisjärjestöjen ja muiden globalisaation parissa keskeisesti työskentelevien tahojen edustajaa. Tavoitteina on oikeudenmukaisuuden ja demokratian lisääminen kansainvälisissä suhteissa sekä dialogin parantaminen toisaalta etelän ja pohjoisen, toisaalta julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Konferenssi toimi avoimena aivoriihenä globalisaation hallintaan tähtäävän työn jatkamiseksi. Johtopäätöksensä todettiin tarve jatkaa eri toimijoiden välistä keskustelua sekä konkreettisten toimien valmistelua.

Julkisuusdiplomatia Ministeriö tehosti Suomen ulkopoliittikan vaikuttavuutta maailmalla julkisuusdiplomatian, kuten kohdennetun viestinnän, kulttuurin ja promootion keinoin. Ministeriö kehitti verkon kautta tarjottavia palveluja mm. aloittamalla suomalaisten matkustusturvallisuutta maailmalla parantavan mobiilipalvelun. Ministeriön verkkosivuilla oli vuoden aikana 0.5 miljoonaa ja Virtual Finland-verkkajulkaisun sivuilla 3 miljoonaa kävijää. Avautuminen kotimaan kansalaisyhteiskuntaan päin sai yhä useampia muotoja. Ministeriö asetti asiantuntemuksensa tiedotusvälineiden käyttöön entistä näkyvämmiin, jatkoi esittäytymiskierrostaan maakunnissa ja järjesti ensimmäistä kertaa osan edustustonpäällikkökokouksesta yleisölle avoimena.

Oikeusministeriö

Vuonna 2002 oikeusministeriön painopistealueita ovat olleet Euroopan unionin laajentumisen valmistelu, oikeusturvan saatavuuden parantaminen ja laadun kehittäminen, rikollisuuden torjunta ja uusintarikollisuuden vähentäminen sekä ylivelkaantuneiden henkilöiden ongelmien helpottaminen. Oikeusministeriössä saatiin valmiiksi pitkäaikainen strategiatyö, jossa on viitotettu oikeuspolitiikan kehityslinjoja vuoteen 2012.

Perustuslaki ja hallinnon kehittäminen Perustuslain toimeenpanosta on annettu tammikuussa 2003 eduskunnalle selvitys pääministerin ilmoituksella. Perustuslaki on osoittautunut toimivaksi.

Perusoikeuksien täsmentämistä on jatkettu uudistamalla sananvapauden käyttöä joukkoviestinnässä ja siihen liittyvää vastuuta koskeva lainsäädäntö, jolla nykyaikaistetaan ja yksinkertaistetaan joukkoviestinnän sääntelyä. Kielilain uudistamisen keskeisenä tavoitteena on turvata suomen- ja ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet. Laissa korostuu yksilön oikeus omaan kieleensä sekä viranomaisten velvollisuus oma-aloitteisesti huolehtia kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Hyvän hallinnon takeiden toteuttamiseksi ja oikeusturvan edistämiseksi hallintoasioissa on säädetty uusi hallintolaki. Sähköistä viranomaisasiointia koskeva lainsäädäntö on laajennettu koskemaan hallintotoiminnan lisäksi lainkäyttöä ja ulosottoa.

Eduskuntavaalien suhteellisuuden toteutumiseen liittyviä ongelmia on selvitetty ja asian valmistelua on tarkoitus jatkaa seuraavalla vaalikaudella. Vaalijärjestelmää on eräin osin teknisesti uudistettu. Uudistuksessa on otettu huomioon kuntajaon ja maakuntajaon muutoksista aiheutuneet kuntien vaalipiireihin kuulumista koskevat muutokset. Samassa yhteydessä on kotimaan yleisistä ennakköänestyspaikoista päättäminen annettu kuntien tehtäväksi. Valtion ja kuntien välistä vaalikustannusten jakoa on myös muutettu siten, että valtio pääosin vastaa valtiollisten ja kunnallisvaalien kustannuksista.

Saamelaiden maahan, veteen, luonnonvaroihin ja perinteisiin luontaiselinkeinoihin liittyvien oikeuksien järjestämisestä koskevien säännösten uudistamiseksi on valmisteltu hallituksen esitystä, jonka tavoitteena on turvata saamelaiden alkuperäiskansojen oikeudet ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoaan ja perinteisiä elinolojaan ottamalla huomioon paikalliset elinolosuhteet ja niiden kehittämistarpeet. Valmisteluun liittyen on käynnistetty Lapin maa-oikeustutkimus, joka koskee entisten Kemin ja Tornion Lappien alueen asutus- ja väestöhistoriaa, maankäyttöä ja maanomistusoloja. Saamelaiskäräjien saamelaiskäräjälain mukaisesti laatima kertomus toimitetaan eduskunnalle oikeusministeriön hallinnonalan toimintakertomuksen yhteydessä.

Lainsäädännön laatu ja säädösinformaatio Lainvalmistelua ja sen johtamista on kehitetty hyväksytyjen kehittämissuunnitelmien mukaisesti. Pää tavoitteena on ollut lainvalmistelun laadun parantaminen ja suunnitelmallisuuden lisääminen. Lainvalmistelukoulutuksien järjestämistä ja oppaiden uudistamista on myös jatkettu.

Suomi oli Norjan ohella vuonna 2002 OECD:n maatuokimuksen kohdemaana. Tutkimuksen yhteydessä kerättiin laaja aineisto Suomen lainvalmistelun ja lainsäädännön tilasta. Lopullinen raportti valmistuu maaliskuussa 2003.

Oikeusministeriön Finlex –säädotietopankkia uudistettiin ottamalla käyttöön tietokanta, joka sisältää kaikki säädökset ajantasaisina sekä suomen- että ruotsinkielellä.

EU ja kansainvälinen yhteistyö Euroopan unionin tulevaisuutta koskevassa keskustelussa on yhdessä valtioneuvoston EU-sihteeristön kanssa valmisteltu Suomen kantoja ja avustettu suomalaisia edustajia keskustelua varten asetetun valmistelukunnan työssä.

Euroopan unionin rikosoikeudellisessa yhteistyössä saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys ehdotuksesta varojen tai todisteiden jäädyttämistä koskevaksi puitepäätökseksi, ehdotuksesta puitepäätökseksi lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla, ehdotuksesta puitepäätökseksi konfiskaatiosta ja ehdotus neuvoston puitepäätökseksi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta. Keväällä 2002 vakinaistettiin Eurojust-yksikkö, jonka tehtävänä on tehostaa vakavan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa parantamalla tutkinta- ja syytetoimien koordinoitua jäsenvaltioiden välillä. Yksikössä on yksi jäsen jokaisesta jäsenvaltiosta.

Yksityisoikeudellista yhteistyötä jatkettiin tavoitteena päästä päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen pilottihankkeena riidattomat saatavat. Ns. Bryssel I-asetus eli neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla tuli voimaan 1.3.2002. Asetuksella tarkistettiin ns. Brysselin yleissopimusta ja muutettiin yleissopimus asetukseksi. Ehdotuksessa neuvoston asetukseksi lapsen huoltoa koskevissa asioissa saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys kaapatun lapsen palauttamista koskevista säännöksistä. Euroopan siviilioikeudellinen verkosto aloitti virallisesti toimintansa 1.12.2002. Vuonna 2002 mm. nimettiin verkoston jäsenet ja valmisteltiin ensimmäiset tietosivut yleisille suunnattuun internet-sivustoon.

Yhdessä Ruotsin ja Ranskan kanssa toteutettu Phare-hanke saatiin päätökseen maaliskuussa 2003. Hankkeen tehtävänä oli parantaa Baltia-maiden kykyä tarjota kansainvälistä oikeusapua rikosasioissa. Suomi vastasi hankkeen koordinoinnista. Yhdessä Ruotsin kanssa toteutettiin Virossa Twinning-hanke, jossa laadittiin suunnitelma vankien koulutuksen uudistamiseksi, vankiloiden sosiaalityön kehittämiseksi sekä koulutettiin vankiloiden opettajia ja sosiaalityöntekijöitä.

Oikeusyhteistyö erityisesti Baltian maiden ja Venäjän kanssa on edelleen laajentunut ja tehostunut tavoitteena oikeusvaltiokehityksen edistäminen ja oikeusviranomaisten välisen suoran yhteistyön kehittäminen. Vankeinhoidon alalla annettiin asiantuntija-apua mm. Viron Tarttoon rakennetun vankilan suunnittelussa, rakentamisessa ja henkilökunnan koulutamisessa. Oikeusvaltioyhteistyötä Kiinan kanssa on myös jatkettu.

Kansalaisten oikeussuhteet Osakeyhtiölain kokonaisuudistuksen valmistelua on jatkettu tavoitteena parantaa yhtiöiden toimintaedellytyksiä ja selkeyttää nykyistä lainsäädäntöä. Lisäksi selvitetään uuden osakeyhtiölain ja muun lainsäädännön välisiä yhteensovittamistarpeita. Työryhmän ehdotus kokonaisuudistukseksi on tarkoitus saada valmiiksi vuonna 2003.

Henkilövahinkojen korvaamista koskevien vahingonkorvauslain säännösten uudistamista on jatkettu. Tavoitteena on edistää korvauskäytännön yhdenmukaisuutta ja parantaa sekä vahinkoa kärsineiden että korvausvelvollisten asemaa selkeyttämällä ja täsmentämällä lainsäädäntöä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2003.

Kansainvälisiä perhetilanteita koskevilla maaliskuussa 2002 voimaantulleilla säännöksillä täsmennettiin sitä, minkä maan lakia kansainvälisiä perhetilanteita koskevien riitojen ratkaisuun on sovellettava. Rekisteröityä parisuhdetta koskevan lain nojalla samaa sukupuolta olevat ovat voineet vuoden 2002 maaliskuun alusta lukien rekisteröidä parisuhteensa.

Maksuhäiriöt ja niistä selviytyminen Heinäkuussa 2002 voimaan tulleilla viivästyskorkosäännöksillä alennettiin viime vuosikymmenen lamavelkojen korkotasoa ja laajennettiin mahdollisuutta sovitella viivästyskorkoja. Velkajärjestelyä koskevalla lain muutoksella helpotettiin velkajärjestelyyn pääsyä ja lievennettiin velallisen lisämaksuvelvollisuutta lisääntyneistä tuloistaan. Velkojen vanhentumissäännöksiä uudistettiin yhdenmukaistamalla vanhentumista koskevaa sääntelyä ja lyhentämällä vanhentumisaikoja.

Pankit ja valtiovalta allekirjoittivat vapaaehtoisia velkasovintoja koskevan ohjelmasiisikirjan toukokuussa 2002, ja perintäalan keskeiset toimijat liittyivät siihen omilla sitoumuksillaan kesän aikana. Marraskuun loppuun mennessä pankit ja perintätoimistot olivat lähettäneet yli 22 000 yhteydenottokirjettä käynnistääkseen neuvottelut velallisten kanssa ja sovintojen tekemisessä on päästy alkuun. Hankkeen tavoitteena on ratkaista pääosa vielä jäljellä olevista lama-ajan velkaongelmista.

Ulosoton kokonaisuudistusta ja ulosoton tietojärjestelmän uudistamista on jatkettu. Velalliskohtaista asioiden hoitoa tukevassa menettelyssä tavoitteena on tehostaa ulosottoa, tukea velallisen omatoimista suoritusta ja vähentää pitkäkestoisen ulosoton haittoja. Elinikäiseen ulosottoon liittyvien haittojen poistamiseksi eduskunnalle on annettu vuonna 2001 hallituksen esitys, jonka mukaan luonnollista henkilöä koskeva ulosottoperuste olisi pantavissa täytäntöön 15 tai 20 vuotta. Esityksen käsittely on kesken eduskunnassa.

Tammikuussa 2002 valmistui ehdotus uudeksi konkurssilainaksi. Ehdotetussa konkurssilainassa kevennettäisiin konkurssihallintoa ja otettaisiin käyttöön julkisselvitys, jolla pyritään mm. ehkäisemään konkurssipesiin liittyviä väärinkäytöksiä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2003.

Oikeusturva Kesäkuussa 2002 voimaan tullut oikeusapu-uudistus mahdollistaa kansalaisille aiempaa tasavertaisemmat mahdollisuudet saada oikeudellista apua. Arvion mukaan noin kolme neljästä kotitaloudesta pääsee uudistuksen jälkeen oikeusavun piiriin. Uudistuksen seuranta- ja arviointitutkimus on käynnistetty.

Riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyä uudistetaan vuoden 2003 alussa voimaan tulevilla säännöksillä. Juttujen valmistelua kevennetään ja eri käsittelyvaiheiden päällekkäisyyttä karsitaan tavoitteena nykyistä nopeampi, halvempi ja tehokkaampi oikeudenkäynti. Oikeusministeriössä on selvitetty myös riita-asioiden sovittelujärjestelmän kehittämismahdollisuuksia. Rikosasoiden käsittelyn kehittämistä on jatkettu. Tavoitteena on lisätä menettelyn tehokkuutta ja joustavuutta sekä parantaa asianomistajien asemaa ja todistajien suojaa.

Hovioikeusmenettelyä on kehitetty tavoitteena tehostaa asian valmistelua ja pääkäsittelyn järjestämistä sekä keventää suullisen todistelun vastaanottamista hovioikeuden pääkäsittelyssä. Hovioikeusmenettelyn eriyttämisellä mahdollistetaan valitusten käsittely siinä laajuudessa kuin oikeussuojatarpeet sitä edellyttävät. Hovioikeuksien lainkäytön laadun kehittämishankkeita on jatkettu ja hovioikeuksien asiamäärien epätasaisen jakautumisen aiheuttamien ruuhkautumisongelmien ratkaisemiseksi on selvitetty hovioikeuksien piirirajojen muutostarpeita.

Oikeudenkäyntien avoimuuden ja julkisuuden parantamiseksi oikeudenkäynnin julkisuutta koskevien säännösten uudistamista on jatkettu. Uudistuksella pyritään turvaamaan myös tuomioistuinten mahdollisuus suojata yksityisyyttä ja merkittäviä yleisiä etuja. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2004. Vakuutus oikeutta koskevalla lainsäädäntöuudistuksella vahvistetaan ja selkiytetään sosiaaliasioiden muutoksenhakujärjestelmää sekä tehostetaan vakuutus oikeuden toimintaa.

Tuomarikoulutuksen kehittämistä valmistellut työryhmä on antanut mietintönsä. Tuomarin virkaan pätevytyistä varten on tarkoitus luoda koulutusjärjestelmä, joka turvaa tuomareilta vaadittavan korkean ammattitaidon. Koulutusjärjestelmää ohjaisi ja sisällöstä päättäisi perustettava tuomarikoulutuslautakunta.

Kilpailuneuvoston ja markkinatuomioistuimen tilalle perustettu uusi erityistuomioistuin, markkinaoikeus, aloitti toimintansa maaliskuussa 2002. Kemin ja Tornion käräjäoikeuksien tuomiopiirit yhdistyivät kesäkuussa 2002. Asunto-oikeudet lakkautettiin tammikuussa 2003.

Oikeusturva-asiaiden neuvottelukunta antoi raporttinsa joulukuussa 2002. Neuvottelukunta esittää mm. hallintolainkäyttöjärjestelmän selkiyttämistä, rikosvahinkokorvausten käsittelyn tehostamista ja oikeuskasvatuksen laajentamista kaikkiin peruskouluihin.

Kriminaalipolitiikka Kansallisen rikosentorjuntaohjelman tavoite paikallisen rikosentorjuntatyön synnyttämisestä tai aktivoimisesta on toteutunut varsin hyvin. Vuoden 2002 joulukuussa oli 316 kunnassa laadittu turvallisuussuunnitelma tai rikosentorjuntaohjelma ja lähes kaikissa kunnissa ainakin alustava ohjelma. Hallitukselle on esitetty vuoden 1999 kansallisen rikosentorjuntaohjelman seurantaraportti tammikuussa 2003. Uusina kehittämisalueina suositellaan muun muassa tiedon levittämistä hyviksi osoittautuneista käytännöistä, turvallisuustilannetta ja -kehitystä kuvaavien mittareiden luomista ja väkivallan keskeisiin lajeihin, huumerikollisuuteen ja talousrikoksiin, keskittyviä erityisohjelmia.

Rikoslain uudistuksen loppuun saattamiseksi on annettu esitys rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevien säännösten uudistamiseksi. Talousrikosten syytteen saattamista ja rikoshyödyn takaisinsaantia on tehostettu uudistamalla talousrikoksia ja konfiskaatioita koskevia sääntelyä sekä pakkokeinolain hukkaamiskieltoa, vakuustakavarikkoa ja telekuuntelua koskevaa sääntelyä.

Uuden rikosoikeudellisen seuraamuksen, sopimushoidon, valmistelua on jatkettu. Uudella seuraamuksella pyritään vähentämään sellaisten rikosentekijöiden uusimisalttiutta, joiden rikollisuuteen ovat vaikuttaneet päihdeongelmat. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2003.

Rikoksen uhrin aseman parantamista selvittäneen toimikunnan esittämät muutosehdotukset otetaan huomioon henkilövahinkojen korvaamista koskevien säästöjen uudistamisen yhteydessä. Vuoden 2002 aikana laadittu ohje rikoksen uhreille on parhaillaan viimeisteltävänä ja se käännetään useille kielille.

Vankeuslain, tutkintavankeuslain ja ehdonalaista vapauttamista koskevien rikoslain säännösten valmistelua on jatkettu ja hallituksen esitys pyritään antamaan keväällä 2003. Vankeuden tavoitteena olisi entistä selvemmin uusintarikollisuuteen vaikuttaminen sekä rikoksettoman elämäntavan ja vangin yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen.

Uusintarikollisuuden torjunnassa erityistä huomiota on kiinnitetty nuoriin rikosentekijöihin. Nuorten tekemien rikosten nopeutettua käsittelyä koskeneet kokeilut ovat osoittaneet, että käsittelyaikoja voidaan lyhentää merkittävästi. Myös sosiaalihuollon toimet on mahdollista kytkeä nykyistä tiiviimmin rikosoikeusjärjestelmän toimintaan. Nopeutettua ja yhteiskunnan tukijärjestelmiin paremmin integroitua käsittelyä on laajennettu jo yli kymmenelle uudelle alueelle tavoitteena, että kokeilussa kehitetyt toimintatavat vakiinnutettaisiin tavanomaisiksi työtavoiksi koko maassa. Nuorten rikosentekijöiden seuraamusjärjestelmään sekä esitutkinta- ja oikeudenkäyntilainsäädännön uudistamista on jatkettu valmistelutoimikunnassa.

Eri seuraamuksiin tuomittujen yhteiskuntaan sijoittumisen edistämiseksi ja uusintarikollisuuden vähentämiseksi on jatkettu Yhteistyössä rikoksettomaan elämään –hankkeen tavoitteiden mukaisten toimintamallien käyttöönottoa. Toiminta keskitetään erityisesti nuoriin ja syrjäytymisvaarassa oleviin. Käytännön työ on jo käynnissä Hämeenlinnan ja Lahden seutukunnan alueella.

Suomen vankiluku on kasvanut viime vuosina tuntuvasti. Vuonna 2002 vankiloissa oli keskimäärin 3433 vankia, mikä on 10 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Huumerikollisten määrä vankiloissa on kasvanut parissa vuodessa 35 prosentilla.

Vantaan vankila aloitti toimintansa maaliskuussa 2002 ja samaan aikaan lakkautettiin Helsingin tutkintavankila Katajanokalta. Uusi vankila toimii tutkintavankien sijoituspaikkana ja vastaa Vankeinhoitolaitokselle kuuluvasta pääkaupunkiseudun vanginkuljetuksesta.

Vankeinhoidon toimintaympäristössä ja vankien ominaisuuksissa tapahtuneiden muutosten aiheuttamien kehittämispaineiden johdosta on käynnistetty vankeinhoitolaitoksen organisaatiota, laitoksia ja niiden toimintatapoja uudistava laaja kehittämishanke.

Sisäasiainministeriö

Sisäinen turvallisuus *Poliisitoimi* huumausainepolitiikan tehostamiseksi on valmisteltu hallituksen päätöksen mukaisesti ministeriöiden välisenä yhteistyönä vuoteen 2004 ulottuva toimenpideohjelma sekä toteutettu poliisin huumausaineiden vastaista strategiaa. Resursseja on suunnattu ammattimaisen ja muun törkeän huumausainekollisuuden paljastamiseen ja tutkintaan.

Poliisi on lisännyt panostustaan myös kansainväliseen terrorismin vastaiseen työhön mm. lähettämällä yhdysmiehen Europolin yhteydessä toimivaan terrorismin vastaiseen toimintaryhmään. Ryhmän toiminta integroidaan Europoliin vuoden 2003 alussa.

Valtioneuvoston vuosille 2002 – 2005 vahvistaman harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaohjelman toimeenpanoa on jatkettu. Rikostutkinnan tila –selvityshankkeen yhteydessä on arvioitu myös talousrikostorjunnan nykytila ja siihen vaikuttavat tekijät. Tutkintaresurssien puute näkyy erityisesti talousrikosten tutkinta-aikojen pidentymisenä.

Vuonna 2001 toteutetun kyselyn mukaan kansalaiset luottavat edelleen poliisiin. Hälytys- ja lupapalvelut hoidettiin kyselyn mukaan hyvin.

Alueellisesti ja paikallisesti laaditut turvallisuussuunnitelmat, jotka ovat osa valtioneuvoston vahvistamaa kansallista rikosentorjuntaohjelmaa, kattavat lähes kaikki kunnat ja niiden toimeenpano on aloitettu.

Poliisi ei ole kyennyt resurssipulan vuoksi tarpeellisessa määrin toteuttamaan valtioneuvoston vahvistamaa päätöstä liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Automaattisen valvonnan piirissä olevan tiestön määrää on lisätty ja vuoden 2002 lopussa automaattinen valvonta kattaa hiukan yli 300 km.

Vuoden 2003 talousarvioneuvottelujen yhteydessä käynnistettiin poliisin organisaatiouudistuksen valmistelu. Tavoitteena on järjestää paikallispoliisin toiminta suurempina kokonaisuuksina hoidettavaksi. Tämä mahdollistaisi myös poliisin organisaation laajemman tarkastelemisen.

Poliisin tietohallintokeskuksen siirto Rovaniemelle käynnistyi suunnitelman mukaisesti. Poliisin arpajais- ja asehallintoyksikkö aloitti syksyllä Riihimäellä ja turvallisuusalan valvontayksikkö Mikkelissä. Kahden viimeksi mainitun yksikön tehtäviä hoiti tähän asti sisäasiainministeriö.

Poliisin uusi palkkausjärjestelmä hyväksyttiin vaikeiden neuvottelujen jälkeen joulukuussa 2002.

Poliisin lupapalvelujen nettobudjetointi toteutettiin vuoden 2002 alusta lukien. Asetettu valtakunnallinen tulotavoite 31,15 milj. euroa saavutettaneen.

Poliisin tehtävämäärä oli vuonna 2002 marraskuun lopussa 861 030 ja vuonna 2001 vastaavana ajankohtana oli 851 646. Turvallisuuden tasoa mittaava katuturvallisuusindeksi on edellisen vuoden tasolla. Toimintavalmiusaika kiireellisesti hoidettavissa A-luokan tehtävissä on parantunut.

Rikosten selvitysaste on laskenut. Syinä kehitykseen on esitetty mm. tutkijoiden puute ja alhainen palkkataso sekä siitä johtuvat henkilöstön rekrytointiongelmat, ammattimaisen ja järjestäytyneen rikollisuuden kasvu ja siitä seuraava rikosten monimutkaistuminen.

Poliisimiesten määrä oli vuonna 2002 keskimäärin 8 280, josta opiskelijoita oli 542. Koko poliisihenkilöstön määrä oli vuonna 2002 keskimäärin 11 098.

Pelastustoimi Laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta tuli voimaan 1.1.2002. Sen mukaan kunnat ovat velvolliset järjestämään yhteistoiminnassa pelastustoimen palvelut valtioneuvoston määräämillä alueilla 1.1.2004 alkaen. Valtioneuvosto päätti keväällä 22 pelastustoimen alueen perustamisesta. Vastuu pelastustoimen järjestämisestä siirtyi yksittäisiltä kunnilta näille alueille. Kuntien välisten yhteistoiminnan järjestämistä koskevien sopimusten tuli olla valmiina vuoden 2002 loppuun mennessä. Pelastustoimen 22 alueesta 20 alueella oli määräaikana päästy sopimukseen yhteistoiminnasta. Varsinais-Suomen sekä Pohjois-Karjalan alueiden osalta määrää valtioneuvosto pelastustoimen ehdoista lain nojalla.

Syksyllä 2002 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys pelastuslaiksi, jolla toteutetaan pelastustoimen alueellistamisen edellyttämät lainsäädännön muutokset uutta järjestelmää vastaavaksi. Alueen pelastustoimen vastuulle siirretään kaikki pelastustoimilaissa kunnan vastuulle säädetyt pelastustoimen tehtävät ja vastuut.

Hallitus esitti eduskunnalle syksyllä 2002 hätäkeskuslain muuttamista siten, että turvallisuusviranomaisia yhteisesti palveleva valtion hätäkeskusjärjestelmä ulotettaisiin myös pääkaupunkiseudun kuuteen kuntaan, jotka ainoina maassa alun perin jäivät yhtenäisjärjestelmän ulkopuolelle. Uudistuksen jälkeen koko maan hätänumero olisi 112.

Ennakkotietojen perusteella tulipalojen ja muiden onnettomuuksien määrässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Huolestuttavaa on kuitenkin tuhopolttojen määrän jatkuva kasvu. Sisäasiainministeriö on laatinut yhteistyössä muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa tuhopolttojen ennaltaehkäisyohjelman vuosille 2003 – 2008.

Ulkomaalashallinto Hallituksen esitys uudeksi kansalaisuuslaiksi annettiin eduskunnalle lokakuussa ja hallituksen esitys uudeksi ulkomaalaislaiksi joulukuussa. Lainmuutosehdotus oleskeluluvan myöntämisen edellytysten tiukentamisesta entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleville (nk. inkeriläiset) annettiin eduskunnalle syyskuussa 2002.

Ulkomaalaislakia muutettiin tilapäisestä suojelusta annetun direktiivin edellyttämällä tavalla. Myös säilönnötoa koskevia säännöksiä muutettiin. Ulkomaalaislakia on muutettu myös maastapoistamispäätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta annetun direktiivin mukaisesti.

EU:n yhteisen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan saavuttamista on pyritty edistämään korostamalla jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamista.

Ulkomaalaisviraston päätösten määrä vastasi vireille tulleiden asioiden määrää huolimatta siitä, että asiamäärät lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna 24,5 % ja virasto joutui toteuttamaan koko vuoden ajan tiukkoja säästötoimia, joihin liittyi mm. henkilöstön määrän vähentäminen.

Hakemusten läpivientiajat lyhentyivät keskimäärin 8 prosentilla edelliseen vuoteen verrattuna. Poikkeuksena tästä ovat pakolaisten ja vastaavien henkilöiden perheen yhdistämiset sekä kansalaisuusselvitykset ja -tiedustelut. Perheen yhdistämisten viivästyminen johtuu määrärahojen puutteen vuoksi hidastuneista DNA-testeistä. Kansalaisuusselvitysten ja -tiedustelujen hidastuminen johtuu niiden lisääntymisestä ja voimavarojen keskittämisestä ensisijaisesti kansalaisuushakemusten käsittelyyn.

Turvapaikkakuulustelujen siirto poliisilta Ulkomaalaisvirastolle hidastui viraston taloudellisen tilanteen vuoksi.

Rajavartiolaitos Tilanne Suomen rajoilla säilyi vakaana. Yksittäiset tapahtumat kertovat Venäjän rajavartiopalvelun vaikeuksista säilyttää rajavalvonnan taso nykyis enä. Näennäisesti rauhallisen rajatilanteen takana piileekin merkittäviä turvallisuusuhkia sisäiselle turvallisuudelle. Venäjän rajavartiopalvelu jatkoi henkilöstön supistamista Suomen rajalta ja ilmoitti suunnitelmistaan jatkaa supistuksia lähivuosinakin. Vaikka rajavartiopalvelun mukaan Suomen raja pyritään pitämään rauhallisena ja toimivana, vastuu yhteisen rajan valvonnasta jää enenevästi Suomen rajavartiolaitokselle.

Rajaliikenteen ja erityisesti viisumivelvollisten määrän kasvu Suomen ja Venäjän rajalla jatkui. Suurimmilla itärajan rajanylityspaikoilla liikenne ruuhkautui ajoittain. Näiden rajanylityspaikkojen kehittämiseksi on toteutettu ja suunniteltu hankkeita, joiden tavoitteena on varmistaa rajaliikenteen sujuvuus ja mahdollistaa Suomelle asemansa hyödyntäminen EU:n ja Venäjän välisenä luonnollisena liikenneväylänä.

Rajavartiolaitokselle myönnetty määrärahat mahdollistivat henkilöstövahvuuden nostamisen lähes vuoden 1999 tasolle. Kasvavan rajaliikenteen sujuvuuden takaamiseksi henkilöstöä lisättiin rajatarkastuksiin. Partioinnin määrän lasku itärajalta saatiin pysäytettyä, mutta se jäi alle tavoitetason.

Sevillan Eurooppa-neuvostossa vahvistettiin EU:n operatiivisen rajavalvontayhteistyön rakenne ja sisältö. Suomen alkuperäisen aloitteen mukainen rajapäälliköiden yhteinen toimielin hyväksyttiin ja se sai ohjattavakseen EU:n ulkorajojen valvonnasta hyväksytyyn suunnitelman toimeenpanon.

Rajavartiolaitos jatkoi kansainvälistä yhteistyötään Venäjän, Baltian maiden ja Pohjoismaiden rajavalvonnasta vastaavien viranomaisten kanssa. EU:n laajentumisvalmisteluihin liittyen tuettiin erityisesti Baltian maita sekä kahdenvälisellä yhteistyöllä että EU:n ohjelmien kautta.

Hallinto, kunnat ja aluekehitys *Hallinnon kehittäminen* Hallituksen esitys Kainuun hallintokokeilulainsäädännön eduskunnalle lokakuussa 2002. Hallintokokeilu toteutettaisiin Kainuun maakunnassa lukuun ottamatta Vaalan kuntaa. Kokeilussa kootaan uudella tavalla maakunnan tasolle merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen tehtäviä ja päätösvaltaa sekä maakuntaan kohdistuvaa valtion kehittämisrahoitusta. Päätösvaltaa käytetään yleisillä vaaleilla valittava maakuntavaltuusto, joka ensi kerran valittaisiin vuoden 2004 kunnallisvaalien yhteydessä. Ehdotettu laki olisi voimassa vuoden 2012 loppuun.

Aluehallintoa on lisäksi kehitetty eduskunnan keuhällä 2001 Aluehallinto 2000 –uudistusta koskevaan selontekoon antaman vastauksen linjausten mukaisesti. Kolmelta riippumattomalta tutkijalta tilattu aluehallinnon ja sen kehittämistarpeiden kokonaisarviointi valmistui syyskuussa 2002. Arvio on osaltaan pohjana laajemmalle keskustelulle aluehallinnon uudistustarpeesta.

Laki valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamisesta koskevasta toimivallasta annettiin toukokuussa ja sitä täsmentävä asetus kesäkuussa 2002. Valtioneuvoston hyväksymän valtion toimintojen sijoittamisstrategian mukaisesti tarkoituksena on sijoittaa valtion keskushallintoa myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle, erityisesti aluekeskuksiin. Sisäasiainministeriö on osaltaan päättänyt sijoittaa poliisin tietohallintokeskuksen Rovaniemelle, hätäkeskusyksikön Poriin, arpajais- ja asehallintoyksikön Riihimäelle sekä turvallisuusalan valvontayksikön Mikkeliin. Sen lisäksi tullaan siirtämään mm. maistraattien ohjaukseen ja koordinointiin liittyviä tehtäviä lääninhallituksen yhteyteen Kuopioon.

Laki seutuyhteistyökokeilusta tuli voimaan 1.8.2002. Seutujen sopimukset on pääosin vahvistettu valtioneuvostossa vuoden loppuun mennessä. Kokeilun arviointi on käynnissä. Palvelujen saatavuuden turvaamiseksi on toteutettu yhteispalvelun kehittämisestä annetun val-

tioneuvoston periaatepäätöksen toimenpiteitä ja käynnistetty yhteispalvelulain uudistaminen. Kihlakuntaudistuksen kehittämistoimenpiteitä on jatkettu eduskunnan linjausten mukaisesti. Painopiste on ollut kihlakunnanvirastojen johtamistoimintojen kehittämisessä ja yhteisen henkilöstön aseman parantamisessa.

Hallitus antoi marraskuussa 2002 eduskunnalle esityksen laeiksi väestötietolain ja henkilökorttilain muuttamisesta. Sähköisen asioinnin kehittämiseksi tehtiisiin mahdolliseksi sähköisen henkilökortin ja sosiaaliturvakortin yhdistäminen yhteiseksi valtion viranomaisen antamaksi sähköisen asioinnin asiointikortiksi. Sähköistä asiointia on edistetty ja verkkopalveluiden määrää on lisätty toteuttamalla vuorovaikutteinen verkkolomakepalvelu, lomake.fi.

Aluekehitys EU:n rakennerahastokauden 2000 – 2006 vuoden 2002 ohjelmavarat osoitettiin vuoden alussa täysimääräisinä eri ministeriöille ja maakuntien liitoille. Edellisenä vuonna hyväksytyille yhdeksälle Interreg-ohjelmalle ja yhdelle Urban-ohjelmalle sekä vuonna 2002 hyväksytyille Espon-ohjelmalle osoitettiin tarvittava valtion vastinrahoitus ja ohjelmien toteuttaminen lähti käyntiin. Komissioon jätettiin lisäksi vielä kaksi yhteisöaloiteohjelmaa, joista Interact- ja Urbact-ohjelmat hyväksyttiin vuoden lopussa.

Aluekeskusohjelmaa toteutettiin 34 ohjelma-alueella. Aluekeskusten ja valtionhallinnon neuvottelumenettelyn kehittäminen osana 12.7.2002 annetun alueiden kehittämislain mukaista suunnittelujärjestelmää käynnistyi kahdessa ministeriön asettamassa työryhmässä. Pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelman toteutuksen tukemista ja seurantaa sekä suurkaupunkipoliittisia erityiskysymyksiä varten asetettiin valtioneuvoston toimesta pääkaupunkiseudun neuvottelukunta.

Osaamiskeskusohjelmaa tarkistettiin väliarvioinnin ja avoimen hakumenettelyn avulla. Valtioneuvosto päätti 31.10.2002 laajentaa ohjelmaa nimeämällä kuusi uutta osaamiskeskusta vuosiksi 2003 – 2006. Samalla ohjelmaan aiemmin kuuluneiden keskusten toimintaa suunnattiin uudelleen. Hallitus otti ohjelman laajentamisen ja tehostamisen huomioon myös eduskunnalle antamassaan vuoden 2003 talousarvioesityksessä lisäämällä osaamiskeskusille varatun perusrahoituksen määrää.

Uusi alueiden kehittämislaki hyväksyttiin heinäkuussa ja siihen liittyvät asetukset annettiin joulukuussa ja säädökset tulivat voimaan 1.1.2003. Lain lähtökohtana on vahvistaa kansallista aluepolitiikkaa. Tarkoituksena on alueiden erilaisuuden tunnustaminen ja erilaisten kehitysmahdollisuuksien tunnistaminen. Alueiden kilpailukykyä parannetaan tukemalla kestävään kehitykseen perustuvaa taloudellista kasvua ja elinkeinotoimintaa.

Säädösvalmistelun alueellisten vaikutusten arviointia koskevat ohjeet valmisteltiin ja vietään valtioneuvoston päätettäväksi vuoden 2003 alussa.

Valtioneuvoston 5.2.2001 tekemää periaatepäätöstä maaseutupoliittiseksi linjauksiksi toteutettiin eri hallinnonalojen toimenpitein. Samalla jatkettiin periaatepäätöksen taustalla olevan kolmannen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toimenpiteiden toteuttamista. Maaseutupoliitikalla edistetään sellaisen maaseudun syntyä, jolla on vahva rooli yhteiskunnallisessa työnjaossa ja osaamisessa ja jonka ihmiset haluavat valita asuinpaikakseen.

Vuonna 2001 aloitettua aluekehitysstrategia 2013 -työtä jatkettiin. Alueiden tulevaisuuteen liittyen julkaistiin kolme tutkimusta kehitykseen vaikuttavista tekijöistä: Alueiden tulevaisuuden haasteet, Ikääntyvä ja keskittyvä Suomi sekä Kaupunkitutkimusta kaupunkipoliittikan tueksi. Työryhmä jättää mietintönsä vuoden 2003 alussa.

Vuonna 2002 käynnistyi kaksi twinning-hanketta, toinen Liettuassa ja toinen Virossa. Lisäksi käynnistettiin kahden uuden hankkeen valmistelut yhteistyössä ruotsalaisten ja saksalaisten kanssa Liettuun ja Viroon.

Kunnat Vuoden 2002 alusta tulivat voimaan kuntien taloutta vakauttavat toimenpiteet. Niitä olivat luopuminen kunnille palautetun arvonlisäveron takais inperinnästä valtiolle, valtion- osuuksien tasauksen perustemuutos sekä valtionosuuksien lisäykset. Vakautustoimenpiteet paransivat kuntien rahoitusasemaa koelaskelmien mukaan noin 400 kunnassa, rahoitusase- ma kiristyi erityisesti kunnissa, joissa yhteisöveron kasvu on ollut voimakkainta. Koko maan tasolla kuntatalous oli tasapainossa siten, että vuosikate riitti käyttöomaisuuden pois- toihin. Vuoden 2002 ennakkollisten tilinpäätöstietojen mukaan kuntien vuosikate parani olennaisesti noin 300 kunnassa ja negatiivisten vuosikatteiden kuntien lukumäärä oli vain 52 eli alle puolet vuoden 2001 määrästä. Heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevan 20 kunnan maksuvalmiutta tuettiin syyskuussa 2002 harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen ai- kaistamisella. Marraskuussa tehtiin päätökset 89 kunnan tukemisesta avustuksella.

Vuoden 2002 alussa voimaan tulleen kuntajakolain yhdistymisavustussäännösten muutta- misesta johtuen valtioneuvosto päätti kesäkuussa 2002 Haminan kunnan ja Raahen kunnan perustamisesta ja neljästä kuntaliitoksesta, joilla eheytetään kuntarakennetta. Loimaan kau- pungin ja Loimaan kunnan selvitysmies asetettiin syyskuussa 2002. Kuntajaon eheyttämi- menettelyä varten asetetut selvitysmiehet luovuttivat lokakuussa 2002 sisäasiainministeriöl- le Mietoisten ja Mynämäen kuntien yhdistymistä valmistelevan esityksensä kuntien hallin- non ja palvelujen järjestelysopimukseksi.

Kuntien peruspalveluiden itsearvioinnin kehittämishanketta on jatkettu kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan arviointijaoston työnä. Jaoston väliraportti valmistui kesä- kuussa 2002. Kuntien rahoitusjärjestelmän arviointi käynnistyi neuvottelukunnan valtion- osuusjaostossa.

Kunnallisen viranhaltijan oikeusasematoimikunnan keväällä 2002 luovuttaman mietinnön pohjalta eduskunnalle annettiin syysistuntokaudella 2002 hallituksen esitys laiksi kunnalli- sesta viranhaltijasta ja laiksi kuntalain muuttamisesta. Hallitus antoi kesäkuussa 2002 edus- kunnalle esityksen kunnalliseksi eläkelaiksi ja kunnallisen eläkelain vo imaanpanolaiksi.

Suomen ja Ruotsin kuntien yhteistyön syventämisen oikeudellisia edellytyksiä koskeva sel- vitystyö luovutettiin sisäasiainministeriölle lokakuussa 2002. Pohjois-Suomen ja Pohjois- Norjan kuntien rajayhteistyömahdollisuuksia sekä Pohjois-Lapin työllistämisedellytyksiä selvittänyt Pohjois-Lappi -työryhmä luovutti raporttinsa sisäasiainminist eriölle toukokuussa 2002. Tähän liittyen hallitus antoi elokuussa 2002 eduskunnalle esityksen laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003 – 2005. Sisäasiainmi- nisteriö käynnisti marraskuussa 2002 yhdessä Norjan kunta- ja alueministeriön kanssa selvi- tyksen siitä, miten maiden pohjoisimmat kunnat voisivat järjestää palvelujaan yhteistyössä.

Osallisuushankeen tuloksia sovelletaan käytäntöön. Valtioneuvoston selonteko osallisuudes- ta annettiin eduskunnalle huhtikuussa 2002. Eduskunta hyväksyi selonteon syksyllä.

Puolustusministeriö

Turvallisuusympäristö ja puolustuspolitiikka Euroopassa on jatkunut demokraattinen uudistus- ja vakauskehitys, jossa Euroopan unionin ja NATO:n jäsenpiirin laajentumistavoitteilla on ollut keskeinen merkitys. Laajentuminen lisää valtioiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Tällä kehityksellä on siten myönteinen vaikutus Euroopan turvallisuuskehitykseen ja samalla myös Itämeren alueen vakauteen. Kansainväliseen turvallisuuskehitykseen liittyy kuitenkin eräitä ongelmia, joiden vaikutukset saattavat ulottua myös valtioiden ja kansalaisten turvallisuuteen. Näitä ovat mm. kansainvälisen rikollisuuden lisääntyminen, terrorismin luonteen muuttuminen ja kasvu merkittäväksi turvallisuusuhkaksi sekä tietoturvallisuuden haavoittuvuus, joka antaa mahdollisuuksia myös tietosodankäynnille. Käynnissä oleva vakauskehitys, sekä valtioiden että kansainvälisten järjestöjen keskinäinen yhteistoiminta parantavat mahdollisuuksia ja keinoja näiden uhkien torjumiseksi ja turvallisuuden säilyttämiseksi. Suomi on osallistunut YK:ssa, EU:ssa ja muissa järjestöissä kansainvälisen yhteistyön ja turvallisuuden kehittämiseen.

Aseidenriisunta- ja asensulkukysymyksillä on merkittävä rooli EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. EU pyrkii lujittamaan monenvälisiä ja sopimusvaraisia aseidenriisuntajärjestelyjä. Suomi on osallistunut monenkeskisiin aseriisunta- ja asensulku pyrkimyksiin (ydinaseet, kemialliset, biologiset ja tavanomaiset aseet) sekä niiden leviämisen estämiseen liittyvään yhteistyöhön.

NATO:n piirissä on käynnissä syvälinen ja liittoutuman tulevaisuuden kannalta merkittävä muutos. Liittoutuma on muuttamassa uhkakuvaansa, johtamis- ja joukkorakennettaan ja keinovalikoimaansa uusien haasteiden varalta. NATO-Venäjä -neuvosto (NRC) perustettiin kertomusvuoden toukokuussa. Euroatlanttisen kumppanuusneuvostoa (EAPC) ja rauhan-kumppanuustoimintaa (PFP) on uudistettu. EAPC pyrkii vahvistamaan rauhankumppanuuden poliittista ulottuvuutta sekä kehittämään sitä entistä toiminnallisemmaksi. Rauhankumppanuusohjelma on perustunut käytännöllisyyteen ja ottanut joustavasti huomioon kumppanimaiden toivomukset. Suomi on Ruotsin kanssa tehdyissä yhteisaloitteissa pyrkinyt siihen, että kaikilla kumppanuusvaltioilla olisi tasavertaiset vaikutusmahdollisuudet niissä asioissa, joihin ne osallistuvat ja antavat oman panoksensa. Kumppanuusmaana Suomi kehittää edelleen yhteensopivuuttaan puolustus suunnittelu- ja arviointiprosessin (PARP) kautta.

Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on Helsingin Eurooppa-neuvoston linjausten mukaisesti vahvistettu luomalla unionille turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (European Security and Defence Policy, ESDP), jonka tavoitteena on EU:n kriisinhallintakyvyn luominen vuoden 2003 loppuun mennessä. Suomi on tarjonnut EU:n sotilaallisen kriisinhallintakyvyn luomiseksi monipuolisen joukkopoolin, joka mahdollistaa osallistumisen eri tyyppisiin ja eri kansainvälisten järjestöjen toimeenpanemiin rauhanturvaoperaatioihin. Suomen EU:lle ilmoittaman joukkopoolin vahvuus on 2000 sotilasta. Joukkopooli on sama, joka on ilmoitettu myös kansainvälisille järjestöille (YK, NATO).

Hallinto *Kokon aismaanpuolustuksen koordinointi:* Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2001 sanotun mukaisesti käynnistettiin selvitystyö kansallisen varautumisen strategian valmistelemiseksi. Turvallisuus- ja puolustusasiankomitea hankki perusteet strategialle, määrittäi strategian periaatteet ja painopisteet, yhteiskuntaan kohdistuvat uhkamallit sekä yhteiskunnan elintärkeät toiminnat tehtävineen. Esitys strategiaksi valmistunee valtioneuvostolle annettavaksi vuoden 2003 puolivälissä.

Hallinnonalojen valmiussuunnittelussa koordinoitiin vuoden 2000 valmiusharjoituksen perusteella suunnittelun jatkotoimenpiteitä ja valvontatoimia sekä kansallisen varautumisen strategiaan liittyvien hallinnonalakohtaisten osien valmistelua.

Lainsäädäntö: Eduskunnalle annettiin hallituksen esitys laiksi puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamisesta (HE 109/2002). Laki tuli voimaan 1.12.2002. Lain mukaan puolustustarvikkeiden maastaviennin ja kauttakuljetuksen lisäksi myös puolustustarvikkeiden välitys kolmansien maiden välillä on eräissä tapauksissa sallittua ainoastaan puolustusministeriön myöntämällä välitysluvalla.

Organisaatiomuutokset: Valtioneuvoston vuoden 1997 turvallisuus- ja puolustuspolitiisessa selonteossa määriteltiin maanpuolustuksen ja puolustusvoimien kehittämisen tarpeet ja tavoitteet. Puolustusvoimien rauhan ajan organisaatio oli mitoitettava sodan ajan joukkojen tuottamistehtävien mukaan. Henkilöstö-, materiaali- ja toimintamenojen oli oltava keskeisessä tasapainossa. Vuoden 2001 selonteossa esitettiin organisaation kehittämistä jatkettavaksi.

Selontekojen tavoitteet merkitsevät laajaa rakennemuutosta puolustusvoimien tehtävissä ja organisaatiossa. Selonteissa oli kuvattu myös varuskuntien, joukko-osastojen ja sotilaslaitosten lakkauttamiset ja siirrot. Maavoimissa koulutusta tuli keskittää koulutuskeskuksiin, joiden rungon muodostavat monipuoliset, useita aselajeja sisältävät valmiusyhtymät.

Organisaatiomuutosten toteuttamiseksi puolustusministeriö perusti työryhmän, jonka tarkoituksena on ohjata ja koordinoida toimeenpanoa. Kohteena oleville paikkakunnille puolustusministeriö perusti työryhmiä, joiden tehtävänä on minimoida muutoksista kunnille ja puolustusvoimien henkilöstölle aiheutuvia haittavaikutuksia. Työryhmissä on ollut mukana k. kuntien, TE-keskusten sekä muiden sidosryhmien edustajia. Eräiltä kunnilta on pyydetty lisäksi erikseen näkemykset ja toivomukset ongelmakysymysten ratkaisemiseksi. Puolustusvoimat on pyrkinyt työllistämään rakennemuutoksen seurauksena vapautuvat henkilöt järjestämällä heille mahdollisuuden sijoittua muihin tehtäviin puolustusvoimissa tai muiden työnantajien palvelukseen. Kertomusvuona aloitettiin lakkautettavien kohteiden ympäristöselvitykset.

Puolustusministeriön päätöksellä lakkautettiin vuoden 2002 lopussa seuraavat puolustusvoimien joukko-osastot ja asevarikot: Varsinais-Suomen Ilmatorjuntarykmentti, Kymen Ilmatorjuntarykmentti, Hangon Rannikkopatteristo ja Iisalmen Asevarikko. Puolustusministeriö on tehnyt lisäksi päätöksen seuraavien asevarikkojen lakkauttamisesta vuoden 2003 b-pussa: Vammalan Asevarikko, Oriveden Asevarikko, Suojeluväri ja Sääksjärven Asevarikko.

Edellä esitetyt organisaatiomuutokset koskivat yhteensä lähes 700 henkilöä Puolustusvoimien käytöstä vapautuu alueita Iisalmissa, Haminassa, Turun Sirkkalassa, Kymenlinnassa, Hangossa, Jyväskylän maalaiskunnassa, Vammalassa sekä Orivedellä. Kertomusvuoden loppuun mennessä 270 henkilöä on siirtynyt toiselle paikkakunnalle. Lopetettavien tehtävien osalta henkilöstölle on tarjottu avoimena olevia tehtäviä, joihin on sijoitettu noin 50 henkilöä. Henkilöstön kouluttautumista ja sijoittumista puolustusvoimien ulkopuolelle on myös tuettu monenlaisin järjestelyin. Irtisanomaan on jouduttu alle 40 henkilöä. Näiden henkilöiden uudelleen sijoittamistoimia jatketaan vuonna 2003.

Kumppanuushanke: Puolustusministeriö teki 21.4. 2001 periaatepäätöksen koko hallinnonalaa koskevan kumppanuusohjelman käyttöönotosta päämääränä rakentaa pysyviä yhteistyösuhteita suomalaiseen elinkeinoelämään ja muuhun julkiseen hallintoon. Tavoitteena on selvittää mahdollisuudet tuottaa palveluita yhteistyössä ulkoisten kumppanien kanssa. Tämän lisäksi kumppanuustoiminnalla pyritään edistämään toiminnan tehokkuutta ja joustavuutta uudelleen kohdentamalla resursseja puolustusvoimien ydintehtävien suuntaan. Puolustusministeriön ohjauskirjeessä 16.10. 2002 määritettiin kumppanuusohjelman pilottihankkeet. Käynnissä olevia pilottihankkeita on seuraavissa toiminnoissa: Tietohallinto, terveydenhuolto, korjaamopalvelut, palkkahallinto. Käynnistettäviä hankkeita ovat: Kuljetuspalvelut, ruokahuollon kehittäminen, vaatehuolto.

Kumppanuusohjelma on puolustusministeriön hanke ja erillisten kumppanuuspilottien toimeenpanosta vastaa Pääesikunnan operaatioesikunta. Kumppanuusohjelman pilottihankkeiden toteutuksen yhteydessä määritetään uuden yhteistoimintamallin edellyttämä ohjaus- ja hallintoketjujen rationalisointitarve. Kumppanuusohjelman eri tasoilla kehittämistyötä tehdään yhdessä henkilöstöjärjestöjen kanssa.

Henkilöstöhallinto: Kertomusvuonna otettiin keskeisimmiltä osiltaan käyttöön puolustusvoimien uudistettu henkilöstöstrategia 2002 – 2012.

Hallinnonalan henkilöstömäärä vuonna 2002 oli 17 673 henkilötyövuotta, joista puolustusministeriössä 119, puolustusvoimissa 16 612 ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksessa 1 342.

Valmius-, valvonta- ja koulutustehtävät *Valmius:* Strategisen iskun ennaltaehkäisyn ja torjunnan suunnitelmien tarkistaminen ja kehittämistoimet saatettiin vuoden 2000 valmius- ja pääsotaharjoitukseen perustuvan kehittämissuunnitelman mukaisesti loppuun. Kehitystoimien tulokset testattiin vuoden 2002 valmius- ja pääsotaharjoituksessa, minkä yhteydessä määriteltiin uudet kehitystoimet vuosille 2003 – 2004.

Kertomusvuonna laadittiin 2010-luvun puolustusjärjestelmän periaatteet, joiden perusteella aloitettiin puolustusvoimien pitkän tähtäyksen suunnitelmien laadinta. Nämä antavat myös perusteita valtioneuvoston vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelulle.

Valvonta: Aluevalvontalain edellyttämien toimien käyttöönotto toteutui hyvin. Ilmavalvonnan ajallinen ja osaksi alueellinen kattavuus sekä tilanteenmukainen valmiuden säätelykyky virka-ajan ulkopuolella oli riittämätön. Merivalvonnan pintavalvonta saavutti tavoitetasoa. Vedenlaista valvontaa ei kyetty nostamaan edellisvuodesta tavoitetasolle.

Koulutus: Varusmiespalvelukseen astui kertomusvuonna 29 977 henkilöä (30 383/2001 ja 30 037/2000), joista oli naisia 389 (477/2001 ja 350/2000). Siviilipalvelukseen hakeutuneita oli aiempia vuosia vähemmän. Varusmiespalveluksen keskeytti noin 13,5 % palvelukseen astuneista.

Kertausharjoituksissa koulutettiin 31 729 reserviläistä, yhteensä 176 898 kertausharjoitusvuorokautta (167 331 /2001 ja 162 447/2000). Kertausharjoitukset keskittyivät operatiivisten joukkojen suorituskyvyn ylläpitämiseen. Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa koulutettiin noin 12 537 henkilöä (16 000/2001 ja 10 200/2000).

Maanpuolustuskoulutus ry järjesti 1025 vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kurssia (883/ 2001). Näihin osallistui 31 520 henkilöä (23 711/2001). Kurssien kokonaisvuorokausimäärä oli 43 902 (46 899/2001).

Materiaalihallinto Kertomusvuonna aloitettiin seuraavat tilausvaltuudet: Pääkaupunkiseudun puolustuksen kehittäminen (218,6 milj. €), valmiusyhtymien varustamisen täydentäminen (588,7 milj. €) sekä teknisen tutkimuksen ja tuotekehityksen tilausvaltuus (151 milj. €), jolla kehitetään valmiuksia ottaa käyttöön uusia, myös kotimaiseen teknologiaosaamiseen pohjautuvia asejärjestelmiä.

Perustettiin puolustusvoimien teknologianeuvosto, jonka tarkoituksena on ohjata puolustusmateriaaliseen valmiuteen liittyvää tutkimus- ja kehitystoimintaa. Neuvosto edistää puolustusvoimien, tutkimusyhteisön ja teollisuuden välistä tiedonkulkua puolustusmateriaalihankintoja koskevista suunnitelmista, tutkimus- ja tuotekehittelytarpeista sekä valmistuksessa tarvittavasta teknologiasta.

Puolustusministeriö antoi Pääesikunnalle ohjeet puolustuseriäalihanointojen kotimaisuusasteen seurannasta. Pääesikunta ohjeisti seurannan puolustusvoimien sisäisillä ohjeilla. Tulostavoitteen toteutumisesta raportoidaan ensimmäisen kerran vuodelta 2003.

Materiaalihallinnossa valmisteltiin toimia materiaali- ja taloushallinnon sekä hankintatoinen tietojärjestelmähankkeen (MAHATA) ensimmäisen vaiheen käyttöönottamiseksi laajasti koko puolustusvoimissa vuosina 2003 – 2004.

Yhdyskunta- ja ympäristöpoliittinen toimiala Puolustusministeriön, valtiovarainministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön 22.9.2000 allekirjoittaman aiesopimuksen mukaisesti puolustushallinnon maa- ja vesialueet siirrettiin 1.1.2002 Metsähallituksen hallintaan, jolloin myös koko puolustusministeriön metsätoimi henkilöstöineen siirtyi uudelle omistajahaltijalle. Metsähallituksen hallintaan siirtyneet alueet vuokrattiin puolustusvoimien käyttöön. Vuoden lopussa puolustusvoimilla oli käytössään yhteensä noin 300 000 hehtaaria maa- ja vesialueita.

Pääosa työsuhteasunnoista luovutettiin Kruunuasunnot Oy:lle 1.1.2002 lukien

Kertomusvuonna jatkettiin valtion kiinteistöstrategian mukaisesti kiinteistöhallintouudistuksen valmistelua niin, että vuoden 2003 alusta lukien puolustushallinto kokonaisuudessaan siirtyi strategian mukaiseen uuteen kiinteistötoimintamalliin. Kertomusvuoden aikana valmisteltiin ministeriöiden väliset yhteistoimintasopimukset, puolustusvoimien ja tulevien kiinteistöjen haltijoiden väliset puitesopimukset ja vuokrasopimusmallit. Puolustusministeriö siirsi kiinteistövarallisuutensa kiinteistöstrategian mukaisesti tuleville kiinteistön haltijoille 1.1.2003 lukien.

Puolustushallinnon rakentamisinvestointeihin käytettiin kertomusvuonna 26,9 milj.euroa. Puolustushallinnon käytössä oli toimitiloja kertomusvuoden lopussa yhteensä noin 3,5 milj. htm².

Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta Ministeriön asettama kansainvälisen rauhanturvaamistoiminnan keskeinen tulostavoite oli toimintaedellytysten luominen ja kehittämisen valmistelemalla osallistumispolitiikka yhteistoiminnassa ulkoministeriön kanssa.

Suomi osallistui 10 rauhanturvaamisoperaatioon toiminnan painopisteen ollessa edelleen Balkanilla. Uutena operaationa osallistutaan Afganistanin ISAF-operaatioon, johon Suomi asetti yhteysupseereita ja siviilisotilasyhteistyöhenkilöstöä yhteensä 50 henkilöä. Syksyllä aloitettiin valmistelut koordinaatiostuun ottamiseksi Iso-Britannialta KFOR:n keskisestä monikansallisesta prikaatista toukokuussa 2003. Suomen pataljoonan vahvuutta KFOR-operaatioissa Kosovossa supistettiin tarkoituksena saada henkilöstövoimavaroja tulevaa koordinaatiostuuta varten. Kosovossa aloitettiin myös valmistelut irlantilaisen kompanian liittämiseksi Suomen pataljoonaan syksyllä 2003.

Suomi osallistui edelleen SFOR-operaation siviilisotilasyhteistyöhön Bosnia-Hertsegovinassa. Vuoden lopulla tehtiin päätös Suomen vetäytymisestä SFOR-operaatiosta vuoden 2003 syksyyn mennessä. Samalla päätettiin osallistumisesta esikunta- ja vartiokompanialla UNMEE-operaatioon Etiopian ja Eritrean rajalla kesäkuusta 2003 alkaen 12 kuukauden ajan. UNMOP-operaatio Prevlakan niemimaalla päättyi 15.12.2002, muutoin osallistuminen YK-operaatioihin Balkanilla, Kashmirissa, Kuwaitissa, Kyproksella ja Lähi-idässä sekä Etiopian ja Eritrean rajalla jatkui ennallaan. Suomalaisen rauhanturvaajien kokonaisvahvuus kertomusvuoden lopussa oli 991 henkilöä.

NORDCAPS-yhteistyössä tehtiin osallistujamaiden välillä päätös yhteispohjoisaisen prikaatin esikunnan ytimen perustamisesta. Esikunnan ydin aloitti työnsä ja sen valmiudet osallistua harjoituksiin toimivana esikuntana vuoden 2003 aikana ovat hyvät. Myös prikaa-

ti-konseptin kehittämiseen liittyvän monikansallisen huoltopataljoonan esikunnan kokoonpano maiden kesken on sovittu vahvistettavaksi heti vuoden 2003 alussa. Suomi toimi kertomusvuonna NORDCAPSin puheenjohtajanaan.

Valtiovarainministeriö

Maailmantalouden kasvu jatkui kertomusvuonna erittäin heikkona toisena peräkkäisenä vuotena. Vuoden alussa USA koki lyhyeksi jääneen nopeamman kasvun vaiheen, jonka jälkeen kasvu kuitenkin uudelleen hidastui. Vuositasolla kasvu USA:ssa nopeutui edellisvuoden pysähtymisen jälkeen, mutta Euroopassa kasvu jatkoi hidastumistaan. Vuoden loppua kohden maailmantalouden epävarmuutta lisäsivät Irakin tilanteen kiristyminen, minkä ohella Venezuelan sisäpoliittinen levottomuus vähensi öljyn tarjontaa ja korotti öljyn maailmanmarkkinahintoja. Maailmantalouden heikkous näkyi pörssikurssien alamäen jatkumisena, mikä osaltaan lisäsi pankkien ja vakuutuslaitosten kannattavuus- ja vakavaraisuusongelmia. Nämä ongelmat keskittyivät edelleen muutamaa harvaan maahan Etelä-Amerikassa ja Aasiassa, mutta tilanne heikkeni tältä osin myös eräissä Euroopan maissa.

Euron kurssi vahvistui kertomusvuoden syksyllä selvästi suhteessa dollariin ja korot laskivat maailmanlaajuisesti taantuman jatkuessa ja inflaatiopaineiden hellittäessä, vaikka raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat olivat vuoden lopulla nousussa. Euroalueen keskimääräinen inflaatiovauhti oli lähellä Euroopan keskuspankin 2 prosentin tavoitetasoa, mutta rahamäärän tavoiteltu 4½ prosentin kasvuvauhti ylittyi selvästi, mihin kuitenkin vaikuttivati merkittävästi vaihtoehtoisten sijoituskohteiden heikentyneet tuotto-odotukset ja kasvaneet riskit.

Taloukasvun heikkeneminen näkyi EU:n jäsenvaltioiden julkisen talouden alijäämissä, joita kasvattivat myös kasvua ja työllisyyttä tukeneet finanssipoliittiset toimenpiteet. EU-alueen julkisen talouden yhteenlaskettu rahoitusaliäämä suhteessa kansantuotteeseen kohosi yli 2 prosenttiin, ja Saksa ja Ranska ylittivät kriittisen 3 prosentin rajan, minkä lisäksi eräät muutkin maat olivat varsin lähellä rajapyykkiä.

Suomessa taloukasvu nopeutui kertomusvuonna 1½ prosenttiin, mikä vaatimattomuudestaan huolimatta ylitti Euroalueen keskimääräisen kasvuvauhdin. Kasvua jarruttivat edelleen vahvojen vientialojen menekkivaikeudet, kotimainen kysyntä oli lähinnä yksityisen kuluksen varassa. Vientiteollisuudessa tuotanto säilyi silti hyvällä tasolla ja taseet keskimäärin vahvoina, mikä luo hyvän pohjan kasvulle maailmanmarkkinoiden alkaessa uudelleen vetää. Työttömyys pysyi kertomusvuonna 9 prosenttiin tasolla.

Julkisen talouden rahoitusaliäämä suhteessa kansantuotteeseen v. 2002 aleni alle 5 prosenttiin, mutta oli silti euroalueen korkein. Työn verotuksen rakenteellista keventämistä jatkettiin kertomusvuonna työllisyyden parantamiseksi, mikä ajoittui hyvin myös suhdannepolitiikan kannalta.

Valtiovarainministeriö julkaisi kertomusvuoden kesällä raportin ”Kestävä talous, hyvinvoinnin perusta”, jossa tarkastellaan talouden kehitystä ja talouspolitiikan strategiaa pidemmällä aikavälillä. Kestävän hyvinvoinnin tavoite sekä väestön ikääntymisen haasteet edellyttävät erityisesti työvoimavarojen nykyistä paljon parempaa hyödyntämistä. Myös talouden sopeutumiskyvyn on parannettava. Julkisen talouden kestävyuden kannalta on olennaista, että työttömyyttä alennetaan, työurat ovat nykyisiä pitempiä ja julkisten palvelujen tuotannon tehokkuus parane.

Valtiontalous Hallitus antoi vuoden 2002 talousarvioesityksen, jonka menojen loppusumma ilman valtionvelan nettokuoletuksia oli 34,9 mrd. euroa. Menot kasvoivat reaalisesti noin 3 prosenttia vuoden 2001 talousarviosta. Talousarviossa ennakoitua hitaammasta kansantalouden kasvusta huolimatta työllisyyskehitys pysyi hyvänä, minkä johdosta talousarvion toteutumiseen muun muassa työttömyysturva- ja asumistukimenojen osalta ei liittynyt ylätäyksiä.

Eduskunnalle annettiin kaksi lisätalousarviota. Verojen ja veronluonteisten tulojen arvioita alennettiin lisätalousarvioissa nettomääräisesti 460 milj. eurolla ennen kaikkea ennakoitua pienemmän pääomatulokertymän vuoksi. Muiden tulojen arvioita nostettiin nettomääräisesti 1090 milj. eurolla toteutuneiden valtion omistamien osakkeiden myyntien johdosta sekä mm. eräiden kertaluonteisten pääomapalautusten vuoksi. Lisätalousarvioissa määrärahat muihin menoihin kuin valtionvelan vähentämiseen lisääntyivät noin prosentilla suhteessa varsinaiseen talousarvioon.

Budjettitalouden velan vähentämiseen budjetoitiin 1 012 milj. euroa, josta pääosa, 650 milj. euroa, käytettiin velan nettokuoletuksiin ja 360 milj. euroa tulevien korkomenojen vähentämiseen tähtääviin velanhallinnan toimenpiteisiin. Valtionvelka väheni nimellisarvoltaan noin 2,5 mrd. eurolla vuonna 2002 ja oli vuoden lopussa 59,3 mrd. euroa. Valtionvelan suhde kokonaistuotantoon oli kertomusvuoden lopussa noin 42 prosenttia.

Vuoden 2002 kansantalouden tilinpidon mukainen valtionhallinnon rahoitusylijäämä oli ennakotietojen mukaan 1,7 % suhteessa kokonaistuotantoon. Rahoitusylijäämästä noin kolmannes johtui valtion eläkerahaston karttumisesta, jolla varaudutaan valtion työntekijöiden tulevien eläkkeiden maksuun. Valtion rahoitusasema heikkeni hieman edellisestä vuodesta.

Hallitus antoi maaliskuussa hallinnonaloittaiset määrärahaehykset vuosille 2003-2006. Määrärahaehyksistä keskusteltiin eduskunnassa 19.3.2002 annetun pääministerin ilmoituksen pohjalta. Valtionhallinnossa kokonaistulojen väheneminen ja menojen kiihtyvä kasvu vähentävät valtion taloudellista liikkumavaraa ja uhkaavat heikentää mahdollisuuksia valtionvelan vähentämiseen lähivuosina. Kehysratkaisulla pyritään hillitsemään menojen kasvua ja parantamaan mahdollisuuksia varautua näköpiirissä oleviin menopaineisiin.

Verotus Vuonna 2002 jatkettiin ansiotulojen verotuksen keventämistä. Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut mukaan lukien kevennykset olivat yhteensä 1,1 miljardia euroa. Vuonna 2003 toteutetaan lisäksi noin 350 miljoonan euron kevennys. Yhteensä ansiotulojen verotusta on vaalikaudella kevennetty noin 3,17 miljardilla eurolla. Muutokset on toteutettu pääasiassa asteikkotarkistuksin ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä korottamalla.

Eduskunta hyväksyi tonnistoverotusta koskevan lakiehdotuksen, jonka tarkoituksena on parantaa kotimaisten varustamojen kilpailuedellytyksiä ja vähentää tarvetta ulosliputukseen. Varustamot voivat valita tulokseen perustuvan tuloverotuksen sijasta aluksen vetoisuuteen perustuvan laskennallisen tonnistoveron.

Lokakuussa 2002 valmistui tuloverotuksen kehittämislinjauksia koskeva asiantuntijatöryhmän muistio ”Kilpailukykyiseen verotukseen”.

Arvonlisäverotuksessa keskityttiin kotimaan lainsäädännön valmistelussa Euroopan yhteisön lainsäädännön täytäntöönpanoon. Kertomusvuonna arvonlisäverolakiin tehtiin sähköisten tuotteiden arvonlisäverokohtelua koskevan direktiivin edellyttämät vuoden 2003 heinäkuun alusta voimaan tulevat muutokset sekä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomion edellyttämät taide-esineiden verokohteluun liittyvät vuoden 2003 alusta voimaan tulevat muutokset. Lisäksi annettiin hallituksen esitys, jolla arvonlisäverolakiin on tarkoitus tehdä laskutussääntöjä koskevan direktiivin edellyttämät vuoden 2004 alusta voimaan tulevat muutokset. Euroopan yhteisön lainsäädännön kehittämisen osalta osallistuttiin lukuisten sisämarkkinoiden toimivuutta parantamaan pyrkivien uuden arvonlisäverostrategian mukaisen direktiiviehdotusten valmisteluun ja käsittelyyn. Kertomusvuonna EU:ssa hyväksyttiin edellä mainitun sähköisiä tuotteita koskevan direktiivin lisäksi työvaltaisten palvelujen alennettua verokantaa koskevan kokeilun määräajan jatkamista koskeva direktiivi.

Kertomusvuonna matkustajien toisesta jäsenvaltiosta verottomasti tuoman oluen määrää korotettiin 64 litraan.

Energiaverotusta muutettiin siten, että polttoaineiden ja sähkön veroa korotettiin keskimäärin 5,2 prosenttia. Samanaikaisesti sähköntuotannon tukia laajennettiin sekä tehtiin eräitä muutoksia ja täsmennyksiä lainsäädäntöön.

Jäteveroa nostettiin 23 euroon tonnilta vuoden 2003 alussa ja vuoden 2005 alussa 30 euroon tonnilta.

Autoverotuksessa KHO antoi EY-tuomioistuimen ratkaisun perusteella päätöksensä Suomen käytettyjen tuontiautojen verotusta koskevassa asiassa. Päätöksen vaatimat muutokset sisältävä hallituksen esitys autoverolain muuttamisesta annettiin vuoden 2002 lopulla.

Verosopimusverkoston ylläpito ja kehittäminen koski erityisesti Armenian, Makedonian, Marokon, Qatarin, Singaporen, Tunisian, Venäjän ja Vietnamin verosopimuksia.

Rahoitusmarkkinoiden kehitys Vuoden 2002 aikana rahoitusmarkkinoilla heijastui epävarmuus kansainvälisistä talousnäkymistä. Osakekurssit jatkoivat laskuaan. Samalla yleinen korkotason lasku jatkui ja keskuspankit pitivät ohjauskorot alhaisina. Euron arvo suhteessa dollariin vahvistui koko vuoden ajan.

Rahoitustoimialan kannattavuus heikentyi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Kotimaisten pankkien tuloksia heikensivät etenkin korkomarginaalien kaventuminen, alentuneet palkkiotuotot ja osakemarkkinoiden heikko kehitys. Pankkien yleisölle myöntämien luottojen kasvu kiihtyi vuoden aikana noin kymmenen prosentin vuosivauhtiin ollen selvästi nopeampi kuin euroalueella keskimäärin. Heikentynyt taloustilanne ei ole kuitenkaan nostanut pankkien luottotappioiden määrää Suomessa.

Eduskunnalle annettiin muun muassa esitykset tilivarojen vastaanotto-oikeuden laajentamisesta vähittäisliikkeidenkin oikeudeksi, Rahoitustarkastuksen toimivaltuuksien laajentamisesta ja rahoitusmarkkinoilla toimivien varautumisvelvoitteista poikkeusoloissa. Vuoden aikana on vaikutettu lukuisien direktiivihankkeiden eteenpäinviemiseen talous- ja valtiovarainministerien neuvostossa (ECOFIN) ja sen alaisissa asiantuntijaryhmissä.

Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) toimintaan vaikutti kasvanut epävarmuus kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla ja erityisesti Latinalaisen Amerikan maiden vaikeudet sekä valtioiden ylivelkaantumisongelmat. Valuuttarahaston johto on tehnyt aloitteen uuden valtioiden velkajärjestelymekanismin (Sovereign Debt Restructuring Mechanism) luomisesta.

Maailmanpankki pyrki vuoden aikana torjumaan heikentyneen maailmantalouden negatiivisia vaikutuksia köyhimpiin maihin. Pankki jatkoi kasvaneen lainanannon ohella työtään kehitysmaiden omien köyhyyden vähentämiseen tähtäävien strategioiden kehittämiseksi sekä köyhimpien maiden velkakestävyuden saavuttamiseksi.

Euroopan kehitys- ja jälleenrakennuspankin aloitteesta perustettu Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuusrahasto, jonka tavoitteena on tukea erityisesti Luoteis-Venäjällä tapahtuvia ympäristöinvestointeja, aloitti toimintansa ja hyväksyi ensimmäiset rahoitusesitykset. Niistä keskeisin oli Pietarin luoteisen jäteveden puhdistamon rahoitus.

Lentoyhtiöiden valtioneuvoston takuut Eduskunta valtuutti 11.9.2001 tapahtuneen terrori-iskun seurauksena valtioneuvoston myöntämään valtioneuvoston takuuta suomalaisille lentoyhtiöille niiden kolmansille osapuolille sota- ja terrorismirikkitilanteissa aiheuttamista vahingoista. Valtuudet olivat aluksi voimassa 31.3.2002 saakka. Koska kaupallinen lentoliikenteen mahdollistava vakuutustarjonta ei siihen mennessä käynnistynyt, eduskunta jatkoi valtuuksia vaiheittain 30.4.2003 saakka. Syyskuussa kävi ilmi, että riittäviä vakuutuksia oli markkinoilla saatavissa. Tämän jälkeen Euroopan komissio katsoi, että edellytyksiä kansallisten takuujärjes-

telmien jatkamiselle ei enää 31.10.2002 jälkeen ollut. Valtio ei jatkanut takuita enää mainitun päivän jälkeen.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka Vuonna 2002 olivat sovellettavina vuosille 2001 – 2002 tehdyt virka- ja työehtosopimukset. Valtiotyönantajan päätavoitteina kauden 2003 – 2004 sopimusneuvotteluissa olivat koko valtion sopimusalan kattavuus ja työrauha, valtion palkkaohjelman toteuttaminen ja poliisihallinnon uusi palkkausjärjestelmä. Nämä valtion henkilöstrategian linjausten kannalta keskeiset tavoitteet saavutettiin.

Uudet keskustason virka- ja työehtosopimukset valtion henkilöstön palvelussuhteen ehdoista tehtiin 30.11.2002, vuosia 2003 – 2004 koskevan tulopoliittisen sopimuksen mukaisina. Sopimusratkaisuun sisältyivät määräykset aikaisempien sopimusten uudistamisesta sekä palkantarkistuksista vuosina 2003 ja 2004. Taulukkotarkistukset muodostuvat yleiskorotuksista ja erityisistä asteikkotarkistuksista. Molempina vuosina toteutetaan liittoerä ja vuonna 2003 tasa-arvoerä.

Valtion palkkaohjelma käsittää edellä mainittujen erityisten asteikkotarkistusten lisäksi uusien palkkausjärjestelmien käyttöönottamisen mahdollisimman laajasti vuonna 2003 ja täysin kattavasti viimeistään vuonna 2004. Tätä koskevista periaatteista ja menettelytavoista sovittiin keskustason sopimuksessa. Uudistuksella toteutetaan kilpailukykyiset, työn vaativuuteen sekä henkilökohtaiseen työsuoritukseen ja pätevyyteen perustuvat palkkaukset. Poliisihallintoon saatiin aikaan uusi palkkausjärjestelmä 29.11.2002 tehdyllä virkaehtosopimuksella. Valtion henkilöstöstä on nyt 23 prosenttia eli 26 500 henkilöä uusien analyttisten palkkausjärjestelmien piirissä.

Valtioneuvosto teki elokuussa 2001 valtion henkilöstöpolitiikan linjasta periaatepäätöksen, jonka toteutuksesta Valtion työmarkkinalaitos laati valtion yhteisen työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan toimintasuunnitelman vuosille 2002 – 2004. Toimintasuunnitelman mukaisesti valtiovarainministeriö käynnisti vuonna 2002 viisi uutta henkilöstöpoliittista hanketta: johdon ja johtamisen kehittämisstrategian laatiminen, urasuunnittelun edistäminen valtionhallinnossa, osaamisen suunnitelmallinen siirto, naisten sijoittuminen valtionhallinnon johtotehtäviin ja arvojen saattaminen käytäntöön valtionhallinnossa.

Valtion työnantajakuvasta teetettiin keväällä 2002 tutkimus Suomen Gallupilla. Valtio on selvästi kuronut kiinni etäisyyttä yksityiseen työnantajaan kansalaisten mielikuvissa. Valtion henkilöstö pitää valtiota parempana työnantajana kuin suuri yleisö työtehtävien vaihteluvuuden ja itsenäisyyden sekä työaikojen joustavuuden suhteen. Valtiotyönantajan rekrytointia edistettiin osallistumalla yliopistojen ja korkeakoulujen rekrytointitapahtumiin ja käynnistämällä nuorille vastavalmistuneille suunnattu harjoittelijaohjelma valtion aluehallinnossa.

Hallinnon kehittäminen Kertomusvuonna jatkettiin hallituksen vuoden 2000 kesällä käynnistämää valtion keskushallinnon uudistamista tavoitteena vahvistaa valtioneuvoston päätöksentekoa, terävöittää ministeriöiden asemaa hallinnonalojensa ohjaajina sekä vahvistaa kansalaisten hallintoa kohtaan tuntemaa luottamusta. Uudistamistyötä ohjaavan ministeriryhmän suositukset sisältävä loppuraportti valmistui kesällä 2002. Kertomusvuonna oli käynnissä useita suositusten toimeenpanohankkeita. Vuoden 2002 lopulla valmistuivat toimeenpanovaiheeseen liittyvät kaksi raporttia, joista toinen sisältää mallin hallituksen ohjelmapirosessin aikataululle, ohjelmatyön organisoinnille sekä strategia-asiakirjojen sisällölle ja toinen suosituksia ministeriöiden kansalaisjärjestöstrategioiden laatimisille.

Kertomusvuoden alkupuolella jatkettiin valmisteluja Suomen julkisen sektorin hyvien käytäntöjen esittelemiseksi Kööpenhaminassa syksyllä 2002 pidetyssä EU:n julkisen sektorin II laatukonferenssissa. Kertomusvuonna jatkettiin myös vuosittain toistettavaa julkisten palvelujen laadun kehitystä mittaavan barometrin kehittämistä. Valtionhallinnon sähköisen asi-

oinnin ja verkkopalvelujen kehittämistä tuettiin ohjein ja suosituksin tavoitteena mm. kehittämisen taloudellisuuden edistäminen, palvelujen yhteentoimivuuden takaaminen ja tietoturvallisuuden toteutuminen. Julkishallinnon palveluista Internetissä tietoja sisältävä Suomi-portaali julkistettiin kertomusvuoden keväällä.

Valtioneuvoston tietohallinnon johtoryhmässä linjattiin ja yhteensovitettiin valtion tietohallinnon kehittämistä. Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmältä valmistui kertomusvuonna mm. tietoteknisten laittilojen turvallisuussuositus sekä valtionhallinnon etätöön tietoturvallisuusohje. Vuoden 2002 alussa valtiovarainministeriöön perustettiin valtioneuvoston tietohallintoyksikkö, johon koottiin valtioneuvoston kansliassa ja valtiovarainministeriössä hoidettuja valtioneuvoston yhteisiä tietohallintotehtäviä. Tietoyhteiskunta-asiain neuvottelukunnan asettaman jaoston valmistamaa julkisen hallinnon sähköisen asioinnin toimintaohjelmaa 2002 – 2003 käsiteltiin useissa yhteyksissä sekä käynnistettiin ehdotusten toimeenpanoa koskevia hankkeita.

EU:n laajenemista ja hakijamaiden mahdollisuuksia täyttää ns. Kööpenhaminan kriteerit tuettiin osallistumalla nykyisten ja tulevien jäsenmaiden yhteistyöhön sekä välittämällä suomalaista asiantuntemusta hakijamaiden hallinnon kehittämiseen. Valtionhallinnon organisaatiot ovat osallistuneet Twinning- toiminnan puitteissa yli 50 kehittämishankkeeseen EU:n tulevissa jäsenmaissa.

Hallinnon ja aluekehityksen ministeriryöryhmä kokoontui kertomusvuonna 13 kertaa. Käsiteltävänä oli useita merkittäviä kehittämissuhteita eri hallinnonaloilta.

Opetusministeriö

Koulutus- ja tiedepolitiikka *Yleissivistävä koulutus* Lukiokoulutuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annettiin valtioneuvoston asetus 14.11.2002 (955/2002). Uudistuksella vahvistetaan lukion yleissivistävää luonnetta ja annetaan opiskelijoille yhdenvertaiset lähtökohdat ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa kokonaisoppimäärä säilyy nykyisellään (vähintään 75 kurssia). Yksi pakollinen kurssi lisätiin sekä psykologiaan että yhteiskuntaoppiin. Pakollisia kursseja on 47-51 riippuen, valitseeko oppilas pitkän vai lyhyen matematiikan. Syventäviä kursseja tulee suorittaa vähintään 10, kuten nykyisessä tuntijaossa. Syventävinä tarjottavia kursseja lisätään äidinkielen ja kirjallisuuteen, biologiaan, kemiaan, filosofiaan, yhteiskuntaoppiin ja opinto-ohjaukseen. Aikuisille annettavaa lukiokoulutusta varten hyväksyttiin oma tuntijako, jossa lisätään yksi pakollinen kurssi äidinkielen ja kirjallisuuteen sekä kaksi kurssia syventävinä opintoina tarjottaviin kielten kursseihin.

Ylioppilastutkintoasetuksen muuttamisesta annettiin 22.8.2002 valtioneuvoston asetus (733/2002). Asetuksella säädetään ylioppilastutkinnon rakennekokeilusta. Kokeilussa oleva kokelas suorittaa lukiolain 18 §:stä poiketen neljästä pakollisesta kokeesta ainoastaan äidinkielen ja kirjallisuudessa järjestettävän kokeen. Kolme muuta pakollista koetta kokelas saa valita toisen kotimaisen kielen kokeen, vieraan kielen kokeen, matematiikan kokeen ja reaalikokeen joukosta. Kokeilun piiriin otettiin 57 sekä suomen- että ruotsinkielistä lukiota ja aikuislukiota eri puolilta maata. Kokeilun mukainen tutkinto voidaan suorittaa asetuksen mukaan vuosina 2003-2007.

Eduskunnalle annettiin hallituksen esitys (HE 205/2002 vp), jossa ehdotetaan muun muassa perusopetuslakia ja lukiolakia täydennettäväksi siten, että aiempaa selkeämmin korostetaan lasten ja nuorten kehitykseen liittyvien vaikeuksien ennalta ehkäisemistä ja varhaista puuttamista näihin vaikeuksiin ja että edistetään hyvää oppimista sekä oppilaiden psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Esityksen mukaan opetussuunnitelman perusteisiin lisätään oppilas- ja opiskelijahuollon sekä kodin ja koulun yhteistyön keskeiset periaatteet ja lakeihin lisätään oppilashuoltoa ja opiskelijahuoltoa koskevat säännökset. Rehtorin ja opettajan valtuuksia järjestyksenpitoon esitetään samalla täydennettäväksi ja kokeilua sekä muutoksenhakua koskevia säännöksiä tarkistettaviksi.

Valtioneuvoston asetus saamenkielisen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun asetuksen muuttamisesta (1117/2002) annettiin 11.12.2002. Edellytetty opetusryhmien keskipitkoinen koulutuksen järjestäjää kohti pienennettiin viidestä kolmeen oppilaaseen opetuksen turvaamiseksi.

Ammatillinen koulutus Ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisluvat uudistettiin ja lupien kokonaisopiskelijamäärää nostettiin. Opiskelijamäärälisäysten kohdentamisen ensisijaisena perusteena oli koulutuksen pidentyminen kolmivuotiseksi.

Työssäoppimisen uudistuksen tueksi käynnistettyä kansallista tukiohjelmaa sekä kansallisia kokeilu- ja kehittämishankkeita ammatillisen osaamisen näyttöjen liittämiseksi kaikkiin tutkintoihin jatkettiin. Oppisopimuskoulutusta kehitettiin vaihtoehtoisena toisen asteen peruskoulutuksen väylänä ja laajennettiin ammatillisen lisäkoulutuksen muotona (lisäkoulutuksena 18 000 vuotuista oppisopimusta).

Otettiin käyttöön perusrahoituksen lisäksi tuloksellisuusrahoitus, jolla järjestäjiä kannustetaan mm. työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen edistämiseen ja koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen. Malli muodostuu määrällisiin mittareihin perustuvasta tulosturvauksesta sekä laatupalkinnoista. Lisäksi käyttökustannusten rahoitusperusteena käytetään

vuosina 2003-2005 harkinnanvaraisena yksikköhinnan korotuksena myönnettävää kannustusrahaa eräillä kansantaloudellisesti merkittävillä aloilla koulutuksen vetovoiman ja vaikutavuuden lisäämiseksi. Ammatillisen erityisopetuksen kansallinen strategiaehdotus valmistui ja toimenpideohjelman valmistelu käynnistettiin.

Ammattikorkeakoulut Ammattikorkeakoululainsäädäntöä koskeva hallituksen esitys (HE 206/2002 vp) annettiin eduskunnalle. Hallituksen esityksessä on nykyistä selvemmat säännökset ammattikorkeakoulujen asemasta korkeakoulujärjestelmässä ja niiden tehtävistä. Ammattikorkeakoulujen tehtäväkokonaisuus koostuu opetuksesta, tutkimus- ja kehitystyöstä sekä alueellisesta roolista. Ammattikorkeakouluille tulee sisäisiin asioihinsa itsehallinto. Lisäksi esityksessä pyritään vahvistamaan opiskelijoiden ja opiskelijakunnan asemaa osana korkeakoulu yhteisöä. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2003.

OECD:n koulutuskomitea arvioi Suomen ammattikorkeakoulutusta. OECD:n tutkijaryhmän mukaan ammattikorkeakoulu-uudistus on onnistunut hyvin ja ammattikorkeakoulupolitiikan peruslinja on oikea. Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmia pidettiin innovatiivisina ja työelämän tarpeita vastaavina. Ammattikorkeakoulujen ohjausta ja rahoitusta tulisi kehittää strategisempaan suuntaan ja koko korkeakoulujärjestelmää tulee kehittää siten, että opiskelijoiden olisi helpompi siirtyä korkeakoulusektorilta toiselle. Arvioinnin tuloksia hyödynnettiin uuden lainsäädännön valmistelussa ja muussa kehittämistyössä.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeilu käynnistyi syksyllä 2002 hallinnon ja kaupan alalla, sosiaali- ja terveysalalla sekä tekniikan ja liikenteen alalla. Jatkotutkintokokeilun avulla hankitaan tietoa ja kokemuksia ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojärjestelmän rakenteesta, toimivuudesta ja laajuudesta, työelämän tarpeista ja työelämäyhteyksistä sekä tutkintojen asemasta korkeakoulututkintojen järjestelmässä. Kokeiluun on varattu 300 aikuiskoulutuksen aloituspaikkaa vuosittain.

Yliopistot Yliopistojen toiminnan korkeaa laatua edistettiin mm. tukemalla tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan huippuyksiköitä, koulutuksen ja aikuiskoulutuksen laatuyksiköitä, tehostamalla arviointia ja laatujärjestelmätöitä sekä hyödyntämällä arviointien tuloksia monipuolisesti yliopistojen toiminnan kehittämisessä.

Korkeakoulujen kehittämislain mukaisesti vuonna 2002 yliopistolaitoksen toimintamäärärahat kasvoivat 40 milj. euroa palkankorotusten kustannusvaikutusten lisäksi. Osana ns. tulevaisuuspakettia alueelliseen kehittämiseen suunnattiin lähes 3,4 milj. euroa. Korkeakoulujen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisen yhteydessä eduskunta edellytti hallitukselta selvitystä yliopistojen tilakustannuksista aiheutuvista ongelmista. Selvitysmiehen selvitys valmistui toukokuussa 2002. Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan jatkotoimia.

Tulosohjausjärjestelmän kehittämistä pohtinut työryhmä jätti esityksensä syksyllä 2002. Päätökset yliopistojen tulosohjausjärjestelmästä ja toimintamenorahoituksen muotoutumisperusteista seuraavaksi kaudeksi tehdään tammikuussa 2003. Osana tulosohjausprosessin kehittämistä yliopistot saivat syksyllä 2002 ensimmäistä kertaa opetusministeriöltä myös kirjallisen palautteen. Opetusministeriö ja yliopistot neuvottelivat huhtikuussa 2002 liitesopimukset kauden 2003 voimavaroista.

Korkeakoulujen alueellista kehittämistä on jatkettu korkeakouluopetuksen ja -tutkimuksen kehittämistarpeita pohtineen työryhmän esitysten pohjalta. Opetusministeriö julkisti keväällä 2002 oman aluestrategiansa vuoteen 2013 tavoitteena erityisesti koulutuksen ja tutkimuksen aluevaikutusten vahvistaminen. Yliopistoilta on edellytetty vuoden 2002 loppuun mennessä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteiset aluestrategiat. Alueellinen tehtävä on otettu huomioon myös yliopistojen rahoitusmallia kehitettäessä.

Opetusministeriön tutkintorakennetyöryhmä jätti lokakuussa 2002 esityksensä kaksiportaisen tutkintorakenteen kehittämiseksi. Kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen on tarkoitus siirtää kaikilla koulutusaloilla 1.8.2005 alkaen. Opintojen kulkuun kiinnitettiin yliopistoissa erityistä huomiota. Opetusministeriö on osoittanut tulossopimuskaudeksi 2001 – 2003 yhteensä noin 5 milj. euroa yliopistojen opetuksen ja ohjauksen kehittämishankkeisiin. Opettajien perus-, pätevyttämisen- ja täydennyskoulutuksen määrällisen ja sisällöllisen kehittämisen ohjelmaa jatkettiin. Yliopistojen lääkärikoulutuksen aloituspaikkojen määrää nostettiin 550:stä 600:aan. Lääkärien muuntokoulutusmahdollisuuksia selvitettiin. Muiden terveydenhuollon ammattiryhmien koulutusmäärien lisästarve arvioitiin.

Tiedepolitiikka Julkisen tutkimuspanostuksen kehittämistä jatkettiin. Opetusministeriön osuus valtion talousarvion tutkimusrahoituksesta oli hallinnonaloista suurin, 41 %. Suomen Akatemian huippuyksikköjärjestelmää laajennettiin 16 uudella huippuyksiköllä vuosiksi 2002 – 2007.

Tutkimusrahoitusta suunnattiin tietoteollisuuteen, bioteknologiaan ja tietointensiivisen yritystoiminnan kannalta keskeisille aloille. Tutkimuksen hyödyntämistä tehostettiin edistämällä korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä. Tutkijakoulujärjestelmää vahvistettiin; vuonna 2002 oli käynnissä 108 tutkijakoulua. Tutkijankoulutusta kehittämään asetettiin työryhmä. Suomen Akatemialle annettiin tehtäväksi laatia arvio tohtoritarpeesta eri tieteenaloilla sekä selvittää valmistuneiden tohtoreiden sijoittumista työelämään. Laadullista arviointia tutkimusrahoituksen ohjauksessa lisättiin. Valmisteltiin tiedepolitiikan sektoritutkimuksen kehittämissuunnitelma. Suomen tiedepoliittisten tavoitteiden toteutumista edistettiin vaikuttamalla EU:n 6. tutkimuksen puiteohjelman valmisteluun ja eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämiseen.

Aikuiskoulutus Parlamentaarinen aikuiskoulutustyöryhmä jätti opetusministeriölle muistionsa 7.2.2002. Työryhmän ehdotusten lähtökohtana oli elinikäisen oppimisen periaatteelle rakentuva aikuiskoulutus. Aikuiskoulutuksen perusresursseja tulisi seuraavien noin kymmenen vuoden aikana painottaa väestön ikärakenteen ja koulutustason kehityksen sekä ammattirakenteen muutoksen mukaisesti nykyistä vahvemmin ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen järjestämään aikuiskoulutukseen. Sille osalle aktiivista aikuisväestöä, jolla ei ole toisen asteen tutkintoa, tarjottaisiin mahdollisuus sen hankkimiseen erillisen toimenpideohjelman keinoin. Kullakin alueella tulisi toteuttaa aikuiskoulutusorganisaatioiden tarkoituksenmukainen hallinnollinen ja toiminnallinen yhteistyö ja toiminnalle tulisi turvata järjestämislupamenettelyä kehittämällä edellytykset vastata aikuisväestön tarpeisiin. Opetusministeriö on käynnistänyt työryhmän keskeisten esitysten jatkovalmistelun.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muutoksella (1280/2002) ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa siirrytään vuoden 2003 alusta kokonaan laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään. Rahoitus keskitetään toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen järjestäjille sekä eräille vakiintuneesti lisäkoulutusta järjestäneille vapaan sivistystyön oppilaitoksille. Samassa yhteydessä siirrettiin yhteensä 13 milj. euroa korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten aikuiskoulutukseen, joihin ei voi vuodesta 2003 alkaen enää saada lisäkoulutuksen valtionavustusta. Vuoden 2003 talousarvioon perustuen käynnistetään aikuisten koulutustason kohottamisen lisätoimenpideohjelma vuosille 2003 – 2007. Eduskunnalle annettiin toukokuussa selvitys Opetusalan koulutuskeskukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Selvityksen pohjalta vuoden 2002 II lisätalousarvissa lisättiin 100 000 euron määräraha Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenoihin.

Opintotuki Ateriatuen määrää korotettiin 1.1.2002 lukien 0,09 eurolla. Opintolainan myöntämisen edellytyksiä muutettiin 1.1.2002 voimaan tulleella lailla (1427/2001) opintotukilain muuttamisesta. Lukuvuodesta 2002 – 2003 lukien opintolainan valtiontakausta ei ole enää myönnetty, jos opiskelijalla on luottokisteriin merkitty maksuhäiriö ja lukukauden opinto-

lainan nostoerien määrä lisättiin. Opintolainan koron pääomituskautta pidennettiin yhdellä korkokaudella kesäkuun 2002 koron maksusta alkaen. Korkoavustusten myöntämisedellytykset muuttuivat siten, että kesäkuun 2002 koronmaksusta alkaen avustukseen ovat oikeutettuja kaikki pienituloiset. Opintotuen kannustavuutta pohtinut työryhmä luovutti muistionsa kulttuuriministerille 6.6.2002.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka *Sisältötuotantohanke* Opetusministeriön koordinoimana syntynyt "Digitaalinen sisältötuotanto - strategiset tavoitteet ja toimintaehdotukset" -raportti luovutettiin pääministeri Lipposelle 18.12.2002. Opetusministeriö on hallitusohjelman mukaisesti edistänyt sisältötuotantoa priorisoimalla kulttuuriperinnön digitointia koskevia kysymyksiä, tukemalla sisältötuotantoa vahvistavia pilottihankkeita ja järjestämällä alan koulutusta sekä julkaisemalla selvityksiä ja tutkimuksia.

Taide- ja kulttuuriperintö Taide- ja taiteilijapoliittinen toimikunta luovutti 19.6.2002 pääministeri Lipposelle ja kulttuuriministeri Drombergille ehdotuksensa taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi "Taide on mahdollisuuksia". Taiteilijoiden työlistämisedellytyksiä ja sosiaaliturvaa selvittävän toimikunnan (Taisto II) seurantatyöryhmä antoi väliraporttinsa 30.4.2002. Alueellisten taidetoimikuntien arvioinnin kehittämistä jatkettiin vuonna 2001 valmistuneen pilottihankkeen perusteella.

Valtioneuvoston arkkitehtuuripoliittisen ohjelman seurantatyöryhmän raportti valmistui. Muotoilu 2005! -ohjelman seurantatyöryhmän väliraportti ohjelman toteutumisesta sekä "Valokuvat kellareissa", selvitys kustannustalojen kuva-arkistoissa olevista 50 miljoonasta valokuvasta valmistuivat. Kulttuuria kaikille -työryhmä luovutti 4.9.2002 muistionsa vammaisten oman kulttuuritoiminnan edellytysten ja kulttuuripalvelujen saavutettavuuden parantamiseksi.

Opetusministeriö asetti työryhmän selvittämään teattereiden valtionosuusjärjestelmässä olevia epäkohtia. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman "Kulttuuri kasvaa lapsissa" pohjalta valmistui esitys alueellisesti kattavasta ja eri taiteenaloihin profiloituneista lastenkulttuurikeskusten verkostosta. Perustettiin Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. Toteutettiin hallinnonalan virastojen ja laitosten tulosoikeuksien kehittämishanke.

Suomen kansallismuseon asemaa vahvistettiin ja museon toiminnallista itsenäisyyttä lisättiin osana Museoviraston organisaatiota ja uudistettu asetus annettiin 19.12.2002. Suomen merimuseon sijoittamista koskevaa päätöksentekoa varten laadittiin taustaselvitykset ja tehtiin sijoituspaikkavertailu. Osallistuttiin Valtioneuvoston hyväksymän rakennusperintöstrategian toteuttamis- ja seurantatyöhön sekä kansallisen rakennusperintövuoden 2003 valmisteluun.

Viestintäkulttuuri Annettiin hallituksen esitys muutoksista tekijänoikeuslainsäädäntöön ja rikoslain 49 lukuun. Esitykseen sisältyvät ehdotukset EU:n tietoyhteiskunnan tekijänoikeuksia koskevan direktiivin (2001/29/EY) edellyttämistä säädösmuutoksista.

Opetusministeriön asettama yleisten kirjastojen asiakaspäätteitä koskeva työryhmä luovutti muistionsa kesäkuussa. Osana Kulttuurisen tietoyhteiskuntastrategian valmistelua julkaistiin kaksi raporttia: Kulttuurisen tietoyhteiskuntastrategian (1997-2000) toteutuminen – tilanne keväällä 2002 sekä Kulttuuri tietoverkoissa – selvitys kulttuuripalveluista ja niiden tarjoajista tietoverkoissa.

Käynnistettiin lastenelokuvan kehittämishankkeen mukaisia toimenpiteitä mm. täydennyskoulutushankkeella ja tuotantojen kehittämistä tukemalla. Julkisten investointien vaikutuksia audiovisuaalisella sektorilla koskeva selvitys Ars Cara luovutettiin tammikuussa. Media-taiteen asemaa koskeva selvitys luovutettiin joulukuussa. Lappeenrannassa järjestettiin b-kakuussa kolmas Suomalais-venäläinen kulttuurifoorumi. Helsingissä järjestettiin pohjoismainen Elokuvan kansainväliset menetystekijät –konferenssi lokakuun lopussa.

Liikunta Ministeriö myönsi valtionavustusta 129 valtakunnalliselle liikuntajärjestölle 26,3 milj. euroa. Jatkettiin lasten ja nuorten liikuntaohjelman kehittämistä painopisteenä lasten liikunnallinen iltapäivätoiminta. Tukea jaettiin 714 hankkeelle 1,17 milj. euroa. Opetusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteisellä terveyttä edistävän liikunnan ohjelmalla "Kunnossa kaiken ikää" tuettiin yhteensä 125 hanketta 486 000 eurolla. Erityisryhmien liikunnan laaja arviointi valmistui ja raportti julkaistiin lokakuussa 2002. Ryhdyttiin toteuttamaan valtioneuvoston periaatepäätöstä yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoiksi.

Liikuntapaikkojen rakentamis- ja kehittämisavustuksilla tuettiin erityisesti uimahallien peruskorjauksia ja lähiliikuntapaikkojen rakentamista. Kymmenelle menestyneelle urheilijaveteraanille myönnettiin Pro Urheilu -palkinto sekä neljälle merkittävälle veteraanuurheilijalle Pro Urheilu -mitali. Valtion veroton urheilija-apuraha myönnettiin 56:lle urheilijalle.

Vuoden 2002 alusta aloitti toimintansa Suomen Antidopingtoimikunta ADT ry. Syksyllä 2002 otettiin käyttöön maailman ensimmäinen internet-pohjainen antidoping-passi. Suomi osallistui aktiivisesti hallitustenväliseen työskentelyyn Maailman antidopingtoimisto WADA:n hallinnon ja rahoituksen vakiinnuttamiseksi.

Nuorisotoimi Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tuettiin 4 milj. eurolla 195 nuorten työpajaa, joissa työskenteli kuuden kuukauden jaksoissa 8 000 työtöntä nuorta. Ennaltaehkäisevään huumetyöhön myönnettiin avustuksia 70 hankkeelle 841 000 euroa. Koululaisten, lähinnä 10-15 -vuotiaiden iltapäivätoimintaa tuettiin 420 000 eurolla. Avustuksilla käynnistettiin yli 500 erillistä kerhoa.

Nuorisotutkimusverkoston kautta tuettiin 20 tutkimushanketta 0,5 milj. eurolla. Valtakunnallisten nuorisojärjestöjen, nuorisotyötä tekevien järjestöjen sekä nuorisotyön palvelujärjestöjen toimintaa tuettiin 7,6 milj. eurolla. Tuettavia järjestöjä oli 94 ja niiden nuorisoiäkäinen jäsenkunta noin 800 000. Kymmentä valtakunnallista nuorisokeskusta tuettiin noin 2,2 milj. eurolla ja ne tuottivat palveluja 150 000 nuorisovuorokautta, pääosin leiri- ja luontokoulu-toimintaa.

Ministeriö osallistui aktiivisesti pääministeri Lipposen käynnistämän nuorten osallisuushankkeen valmisteluihin. Yhteistyössä YK:n nuorisoyksikön, ulkoministeriön ja nuorisotutkimusverkoston kanssa järjestettiin kansainvälinen nuorisotutkija- ja asiantuntijatapaamisen, joka valmisteli Maailman nuorison tila 2003 -asiakirjaa YK:n sosiaalisen kehityksen toimikunnan kokoukselle sekä YK:n 50. yleisistuntoon. Ministeriö järjesti lokakuussa 2002 Kansainvälisen Award -järjestön kokouksen Helsingissä. Kansallista Avartti -toimintaohjelmaa laajennettiin 40 paikkakunnalle.

Nuorisotyön verkkodemokratiavälineistö Valtikka.net uudistettiin ja sitä hyödynnettiin mm. Kuule kansalaista ja Vaikuttaminen tutuksi -projekteissa sekä koulujen demokratiakasvatuksessa. Nuorisosian neuvottelukunta kehitti edelleen nuorten elinoloja kuvaavaa indikaattorijärjestelmää sekä tuotti Nuorisopoliittisen vuosikirjan sekä nuorisobarometrin.

Kirkollisasiat Uskonnonvapauskomitean mietintöön perustuvat hallituksen esitykset uudeksi uskonnonvapauslainsäädännöksi (HE 170/2002 vp) ja hautausoimilaiksi (HE 204/2002 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa. Valtionvarainministeriön asettama seurakuntien yhteisövero-osuuden korvaamista lakisäätöisellä valtionavulla selvittänyt työryhmä antoi mietintönsä huhtikuussa.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja puutarhatalous ja maaseutu EU:n komissio antoi heinäkuussa 2002 tiedonannon yhteisen maatalouspolitiikan välitarkastelusta. Tiedonanto sisälsi linjauksia, jotka menevät Berliinin Eurooppa-neuvostossa todettu ja markkinajärjestelyjen mukautuksia pidemmälle. Tällaisia linjauksia ovat mm. yhteisen maatalouspolitiikan suorien tukien korvaaminen tuotantoon sitomattomalla maatalan tulotukijärjestelmällä sekä suorien tukien alentaminen pakollisella modulaatiolla ja riini kertyneiden EU-varojen siirtäminen maaseudun kehittämistoimenpiteiden rahoitukseen. Tiedonanto käynnisti ministeriössä laajan komission ehdotusten vaikutusarvioinnin ja Suomen kantojen valmistelun. Komission lainsäädäntöehdotukset saadaan tammikuussa 2003.

Ministeriön asettama laajapohjainen työryhmä jatkoi Etelä-Suomen tukijärjestelmän jatkamista koskevien neuvottelutavoitteiden valmistelua. Neuvottelut komission kanssa käynnistyivät syksyllä. Tavoitteena on saada neuvottelutulos tuen jatkosta hyvissä ajoin ennen nykyisen tukikauden päättymistä vuoden 2003 lopussa. Suomi pyrkii neuvotteluissa pitkäaikaiseen tukiratkaisuun, joka turvaa maatalouden toimintaedellytykset ja tuotannon kannattavuuden Etelä-Suomessa sekä mahdollistaa eri alueiden tasapainoisen kehityksen. Vuonna 2002 Etelä-Suomen kansallisen tuen järjestelmä sekä kasvinviljelyn kansallisen tuen ja pohjoisen tuen järjestelmät jatkuivat pääosin aiemmassa muodossaan. Komission pohjoista tukea kokeva uusi päätös kertomusvuoden keväällä lisäsi pohjoisen tuen joustavuutta ja poisti tuotantomääriä koskevat rajoitteet. Kansallisia tukia maksettiin kertomusvuonna noin 592,6 milj. euroa.

Agenda 2000:n myötä alkaneen peltokasvien ja naudanlihan markkinajärjestelyn uudistuksen hallinnollisten hintojen viimeiset alennukset ajoittuivat satovuodelle 2001/2002. Hintojen laskusta aiheutuvia tulonmenetyksiä korvattiin suorien tukien korotuksilla. CAP-tukea maksettiin yhteensä noin 442,7 milj. euroa, mikä on noin 2% enemmän kuin edellisellä vuonna.

EU:n maaseudun kehittämisasetusta hyödynnettiin täysimääräisesti. Suomen horisontaaliseen maaseudun kehittämisohjelmaan sisältyvään maatalouden ympäristötukijärjestelmään osoitettiin vuoden 2002 lisätalousarviossa 26,4 milj. euroa lisää myöntämisvaltuutta, jotta voitiin tehdä uusia sopimuksia ja sitoumuksia. Ympäristötukijärjestelmään on sitoutunut noin 94 % viljelijöistä ja 98 % peltoalasta. Luonnonmukaisessa tuotannossa tai siihen siirtymässä oli 7 % peltoalasta eli 161 000 hehtaaria. Maatalouden ympäristötukijärjestelmä on osa valtioneuvoston 26.4.2002 tekemän periaatepäätöksen toimenpiteitä, joita toteutetaan Itämeren suojelemiseksi. Ympäristötukea maksettiin yhteensä noin 284,0 milj. euroa. Luonnonhaittakorvausta maksettiin noin 422,1 milj. euroa. Ulkopuolisen arvioijan tekemää kehittämisohjelman väliarviointia jatkettiin.

Maa- ja puutarhatalouden viljelijätukia maksettiin yhteensä noin 1741,4 milj. euroa eli 1,3 % enemmän kuin edellisvuonna. EU:n osuus tuesta oli noin 732,0 milj. euroa. Budjetin ulkopuolisen Maatalouden interventiorahaston kautta ohjattiin EU:n kokonaan rahoittamia vientitukia sekä muita markkinoihin vaikuttavia tukia lähinnä elintarviketeollisuudelle yhteensä 97,4 milj. euroa eli 1,4 milj. euroa edellisvuotta vähemmän. Lisäksi maataloustuotteita ostettiin interventiovarastoihin 20,1 milj. eurolla ja varastoista myytiin interventiotuotteita 10,2 milj. euron edestä.

Alueellisten maaseudun kehittämisohjelmien toteuttamisessa kurottiin umpeen ohjelmakauden käynnistymisessä tapahtunutta viivettä. Myös paikallisten toimintaryhmien työ LEADER-yhteisöaloitteen ja alueohjelmien osalta pääsi täyteen vauhtiinsa. Maaseudun kehittämishankkeita ja yritysinvestointeja tuettiin vuonna 2002 yhteensä yli 125 milj. eurolla. Ohjelmien toteuttamisen ohella käynnistettiin tavoite 1 -ohjelmien ja alueellisen maaseudun

kehittämisohjelman ulkopuolisen tekemä väliarviointi. Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelman alimitoitettu kansallisen julkisen rahan määrä aiheutti epävarmuutta ohjelman toteutumisessa. Eduskunta ratkaisi ongelman lisätessään myöntämisvaltuutta vuoden 2003 talousarvioon. Kolmannen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman ja valtioneuvoston vuonna 2001 hyväksymän maaseutupoliittisen periaatepäätöksen toteuttamista jatkettiin eri hallinnonaloilla.

Maatalouden rahoitustukihakemuksia jätettiin noin 12 500. Vaikka vuoden 2002 lisätalousarvioissa lisättiin maaseutuelinkeinojen korkotukilainojen myöntämisvaltuutta yhteensä 55,92 milj. euroa, siirtyi osa hakemuksista käsiteltäväksi vuonna 2003 varojen riittämättömyyden johdosta. Rahoitustukea myönnettiin noin 11 500 maatilatalouden investointiin. Rahoituksen niukkuuden johdosta pyrittiin erityisesti turvaamaan tilanpidon aloittamisen rahoitus ja sukupolvenvaihdoksia rahoitettiin 805 kappaletta. Lisämaan oston myönnettyjen lainojen määrä kasvoi selvästi edellisvuodesta. Maan hinnannousun hillitsemiseksi maatalousmaan lainoituskelpoiselle hinnalle asetettiin alueelliset enimmäisrajat. Korkotukilainoja myönnettiin yhteensä noin 176,1 milj. euroa, valtionlainoja noin 132,2 milj. euroa ja avustuksia noin 61,3 milj. euroa.

Kokonaan kansallisesti rahoitettavan 3-vuotisen luopumistukijärjestelmän piiriin tuli vuonna 2002 820 tilaa ja vuosina 2000-2002 yhteensä 1 672 maatilaa, eli jonkin verran ennakoitua vähemmän. Järjestelmää on sovittu osin uudistettuna jatkettavaksi vuosina 2003-2006.

Suomen elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen on osallistunut ja sitoutunut koko elintarvikeketju. Vuonna 2002 jatkettiin mm. viljelijöiden laatuopetusta.

Elintarvikkeet ja terveys EU:ssa oli valmisteilla laajoja elintarvike- ja rehurvallisuus-hankkeita. Ne koskivat mm. EU:n valkoista kirjaa, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamista, eläinten sivutuotteita, geenitekniikalla muunnettuja tuotteita ja niiden jäljitettävyyttä, rehun lisäaineita, elintarvikkeiden hygieniaa ja zoonooseja. EU:ssa tullaan kieltämään antibioottien käyttö kasvunestäjinä vuoteen 2006 mennessä. Elintarviketurvallisuuden taso säilyi hyvänä mm. salmonella- ja vierasainevalvontaohjelmien mukaan. Elintarvikevalvonnan kehittämisen suuntaviivat määrittelevää periaatepäätöstä valmisteltiin työryhmässä asiaa pohtineen selvitysmiehen ehdotusten pohjalta. Eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevien laitosten tuotantohygienian parantamiseksi uudistettiin maidontuotantoa ja teurastushygieniaa koskevia säädöksiä.

TSE-tautien ennalta ehkäisemiseksi muutettiin lainsäädäntöä ja toteutettiin EU:n edellyttämä valvontaohjelma. Yhteensä noin 126 000 nautaa tutkittiin BSE:n varalta ja noin 2500 lammasta ja vuohta scrapien varalta. Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilyä laajennettiin. Ensimmäinen scrapie-tapaus todettiin marraskuussa 2002 ja taudin hävittämiseksi suoritettiin tarvittavat toimenpiteet. Ministeriö jatkoi tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuoltojärjestelmän kehittämistä käynnistämällä koulutusohjelman eläinlääkäreille.

Maa- ja puutarhatalouden tuotantopanosten laatu ja kasvinterveyden tila säilyivät Suomessa hyvänä. Tuotantopanosten turvallisuuden, laadun ja hyvän kasvinterveyden ylläpitämiseksi kehitettiin niitä koskevaa EU:n ja kansallista lainsäädäntöä ja valvontajärjestelmiä. EU:n kasvinterveys- ja lannoitelainsäädösten sekä eläinten sivutuotteita koskevan asetuksen uudistaminen saatiin päätökseen. Suomi sai erivapauden jatkaa lannoitteiden alhaisen kadmiumrajan soveltamista vuoden 2005 loppuun. Käytännön toimenpiteet koskivat erityisesti perunatautien, koloradonkuoriaisen ja hukkakaaran torjuntaa.

Rehusektorilla korostuivat edelleen BSE-taudin leviämisen ehkäisemiseksi tehdyt toimenpiteet. Kalajauhoa käyttävät maatilat rekisteröitiin. Elintarviketuotantoeläimille tarkoitettujen rehujen hygienia- ja laatu on säilynyt hyvänä. Sitä vastoin turkiseläinrehu aiheutti lokakuussa 2002 laajan turkiseläinten botuliinimyrkytyksen Pohjanmaalla. Tästä syystä turkiseläinten rehutehtaiden omavalvontatarkastuksia tiukennettiin. Joulukuun alusta alkaen on vaadittu

ulkomaalaiselta teurasjätteeltä vastaava hapotus- ja kuumennuskäsittely kuin kotimaiselta teurasjätteeltä.

Metsätalous Hallitus toteutti hallitusohjelman mukaisesti Kansallinen metsäohjelma 2010:tä. Metsänhoito- ja metsänparannustöiden kokonaismäärät pysyivät suunnilleen edellisvuoden tasolla. Sen sijaan puun energiakäyttö nousi nopeasti. Valtion rahoitus mainittuihin töihin on kansallisen metsäohjelman mukaisella tasolla, mutta muun ohella myrskytuhojen ja puun energiakäytön tuen kasvun vuoksi varojen kysyntä ylitti käytettävissä olevan määrän.

Valtioneuvosto päätti 23.10.2002 täydentää kansallista metsäohjelmaa toimintaohjelmalla Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Päätös perustui laajapohjaiseen ns. METSO-toimikunnan mietintöön, johon sisältyy uusia suojelun keinoja.

Valtioneuvosto asetti 19.6.2002 uuden metsäneuvoston, joka hyväksyi 3.12.2002 toimintasuunnitelman vuosille 2002-2005. Metsäohjelman väliarviointi valmistui syyskuussa 2002. Väliarvioinnin tulosten perusteella ohjelman uusia painopistealueita ovat muun muassa energiapuun käytön tehostaminen, puun mekaanisen jalostuksen kehittäminen sekä kansallisen ja alueellisen yhteistyön tehostaminen.

Tuloksekkaan Puun Aika -kampanjan jatkona hallitus toteuttaa yhdessä alan yritystoiminnan kanssa PuuEurooppa -hanketta vuosina 2001-2005. Tavoitteena on edistää erityisesti puun rakentamiskäyttöä Euroopassa, lisätä puutuotteiden vientiä ja turvata saavutetut tulokset Suomessa. Kampanjassa on laadittu ehdotus EU:n puurakentamisen edistämishjelmaksi, käynnistetty puun menekinedistämistyötä Baltian maissa ja Pietarin alueella sekä kotimaassa näkyvimmin jatkettu "Moderni puu-kaupunki" -osahanketta.

YK:n metsäfoorumi piti toisen kokouksensa, jonka pääteemana oli metsien ympäristökysymykset. Kokouksessa hyväksyttiin ministerijulkilausuma (metsäasioista vastaavat ministerit), jossa maat antavat tukensa metsäfoorumille ja jossa ministerit antavat panoksensa syyskuussa pidettyyn Johannesburgin huippukokoukseen. Biodiversiteettisopimuksen (CBD) kuudennessa osapuolikokouksessa Haagissa metsät olivat pääteemana. Tässä ministeritason (ympäristöministerit) kokouksessa hyväksyttiin CBD:n metsätyöohjelma ja myös tässä kokouksessa hyväksyttiin ministerijulkilausuma viestinä Johannesburgin kokoukseen. Metsät hiilinieluinä olivat myös keskeisesti esillä ilmastopimuksen Kioton pöytäkirjan edellyttämässä seurantatyössä.

Metsähallitus saavutti eduskunnan ja maa- ja metsätalousministeriön sille asettamat palvelu- ja muut toimintatavoitteet sekä tulostavoitteet. Metsähallituksen voitto oli 70,1 milj. euroa ja tulos ilman kiinteän omaisuuden myyntivoittoja 57,9 milj. euroa.

Kala-, riista- ja porotalous Kalastusneuvosto päätti joulukuussa EU:n yhteisen kalastuspolitiikan uudistamisesta sekä kiintiöityjen kalakantojen suurimmat sallitut saaliit vuodelle 2003. Itämeren osalta kiintiöt perustuvat Kansainvälisen Itämeren kalastuskomission suositukseen. Suomen osalta silakan, kilohailin ja Suomenlahden lohen sekä turskan kiintiöt pienenevät. Pohjanlahden ja Itämeren pääaltaan lohikiintiö suureni.

Ministeriö ja TE-keskukset toteuttivat elinkeinokalatalouden rakenneohjelmaa ja tavoite 1 -ohjelmien kalatalousosia sekä kalastuksen valvonnan edellyttämät toimet. Saaliskiintiöitä seurattiin sekä tarvittavat toimet silakan ympärivuotisen kalastuksen varmistamiseksi toteutettiin.

Ministeriö jatkoi kalastushoitomaksurekisterin aktiivista kasvattamista ja rekisterissä oleville henkilöille suunnattujen palveluiden kehittämistä. Lisäksi kansalaisille jaettiin te-

hostetusti kalastusmaksuja ja -maksujärjestelmiä koskevaa tietoa. Samalla monipuolistettiin maksujärjestelmiä tekemällä kalastuksenhoito- ja viehekalastusmaksujen maksaminen mahdolliseksi myös ministeriön internetsivujen kautta. Maksuja vastaanottamaan valtuutettujen asiamiesten verkostoa laajennettiin.

Tornionjoen kalastussäännön uudistamistyötä jatkettiin. Tenojoella lisättiin Lapin TE-keskuksen kanssa mahdollisuuksia kalastusvälineiden vapaaehtoisen desinfiointin suorittamiseen.

Maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajankalatalouden kehittämisstrategiaa toteutettiin keskittymällä kalaistutusten tuloksellisuuden parantamiseen. Ministeriö asetti kaksi työryhmää pohtimaan yhtäältä istutusten ja niihin liittyvän valvonnan ohjeistamista ja toisaalta istutuskaiden laadun ja istutusten tuloksellisuuden parantamista. Lisäksi ministeriö asetti työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin vesistöjen kalataloudellisen kunnostustoiminnan ohjeistuksen tarkistaminen ja kunnostustoiminnan edistäminen.

Hirvieläinten ja suurpetojen aiheuttamien vahinkojen määrät alenivat. Ko. eläinten runsauden seurantamenetelmien kehittämistyötä jatkettiin. Hylkeiden kalastukselle aiheuttamien saalisvahinkojen korvaamisjärjestelmä vahvistettiin 30.5.2002 valtioneuvoston asetuksella. Korvauksia tullaan suorittamaan EU:n komission hyväksynnän mukaisesti vuosien 2000 ja 2001 vahinkojen osalta.

Porotaloudessa annettiin valtioneuvoston asetus poronhoitovuodelta 2002/2003 maksettavasta eläinکوhtaista tuesta. Porotalouden rakenteen kehittämiseksi tuen edellytyksenä olevaa vähimmäisporomäärää nostettiin 60 porosta 70 eloporoon. Tuen suuruudeksi säädettiin 22 euroa.

Vesivarat Kesällä alkaneen poikkeuksellisen kuivuuden takia ryhdyttiin erityisjärjestelyihin maatilojen vesipulan helpottamiseksi. Maatilainvestointien tukisäädöksiä muutettiin siten, että maatilojen tuotannollisista tarpeista aiheutuvia vesihuoltoinvestointeja avustetaan valtion varoista. Pitkään jatkuneesta kuivuudesta aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi Saimaan juoksutusta pienennettiin syyskuun lopusta alkaen Suomen ja Venäjän valtioiden välisellä sopimuksella sovitun Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännön nojalla. Vesihuoltolain toimeenpanoa jatkettiin julkaisemalla vesihuollosta vastaaville suunnattu vesihuoltokirja ja järjestämällä alueellisia koulutustilaisuuksia sekä käynnistämällä lain toimeenpanon seuranta.

Suomen ja Ruotsin välisen rajajokisopimuksen uudistamista jatkettiin ulkoasiainministeriön asettamassa neuvotteluvaltuuskunnassa. Vesistöjen säännöstelyn kehittämistä jatkettiin mm. Kymijoen, Kokemäenjoen ja Vuoksen vesistöissä. Päijänteen ja Konnivesi-Ruotsalaisen säännöstelylupien tarkistamisesta saatiin vuoden lopulla ympäristölupaviraston päätökset. Suuriin tulviin varautumiseksi ja niiden aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi valmistettiin työryhmätyönä toimenpide-ehdotuksia.

Maanmittaus Valtakunnallisten yleiseen käyttöön tarkoitettujen maastokarttojen ja maastotietojen tuotannon ohjaamiseksi julkaistiin Maa- ja metsätalousministeriön yleisten karttototointien strategia 2001 – 2010. Vuoden aikana käynnistettiin käytännön toimenpiteet Suomen valtakunnallisen koordinaattijärjestelmän uudistamiseksi siten, että vuoteen 2006 mennessä on luotu edellytykset yleiseurooppalaisen EUREF-järjestelmän mukaisen uuden koordinaattijärjestelmän käyttöönotolle.

Toukokuussa 2002 vahvistettiin laki kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta. Kiinteistötietopalvelun käynnistämiseksi annettiin ministeriön asetukset ja asetettiin kiinteistötietojärjestelmän neuvottelukunta. Syyskuun alusta lukien lakkautettiin sekä Geodeettisen laitoksen että Maanmittauslaitoksen johtokunnat.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Talouden kasvun hidastuminen on heijastunut myös liikenteen kysyntään. Alustavien tietojen mukaan kotimaan liikenteen henkilöliikennesuorite kasvoi vuonna 2002 noin kaksi prosenttia. Kasvu on peräisin erityisesti henkilöautoliikenteen kasvusta. Linja-autoliikenteen arvioidaan pysyneen edellisvuoden tasolla ja rautatieliikenteen kasvaneen noin prosentin. Henkilöautojen määrä on lisääntynyt noin prosentin ja linja-autojen vähentynyt noin prosentin. Lentomatikustajien määrä on vähentynyt 4,5 prosenttia edellisvuoden tasolta. Kotimaan lentoliikenteen matkustajamäärä väheni kymmenen prosenttia ja ulkomaan matkustajamäärät vähenivät noin 2 prosenttia. Laivaliikenteessä matkustajamäärät ovat kasvaneet noin yhden prosentin.

Kotimaan tavaraliikennesuorite on vähentynyt alustavien tietojen mukaan noin kaksi prosenttia vuonna 2002. Rautateillä suorite väheni noin kaksi prosenttia, kun taas teliikenteessä suorite kasvoi viisi prosenttia. Kuorma-autojen määrä on lisääntynyt noin viisi prosenttia ja pakettiautojen noin kaksi prosenttia. Kansainvälisen rautateiden tavaraliikenteen suorite las- ki ennakotietojen mukaan vuonna 2002 noin 10 prosenttia. Meriliikenteessä volyymi kas- voi noin kaksi prosenttia. Lentoliikenteessä lentorahtimäärät laskivat noin yhden prosentin.

Liikennepolitiikan lähtökohtana on hallitusohjelman mukaisesti ollut kestävän kehityksen periaate. Liikennepolitiikalla on tuettu kansantalouden kasvua, parannettu ympäristön tilaa ja luotu edellytyksiä logistisen kilpailukykyyn paranemiselle. Erityistä huomiota on kiinnitet- ty alueellista tasa-arvoa tukevien yhteyksien ja liikennepalveluiden tarjoamiseen ja kehittä- miseen.

Viestintämarkkinoita leimasi kertomusvuonna edelleenkin vahva konvergenssikehitys eli te- letoiminnan, tietotekniikan ja sähköisen joukkoviestinnän lähentyminen. Teknologinen ke- hitys jatkuu edelleenkin nopeana, mutta tulevaisuudessa entistä tärkeämmäksi tulee käyttäjä- lähtöinen palvelukehitys.

Tietoyhteiskuntapalvelujen osalta lähtökohtana on ollut luoda suotuisa ympäristö elinkeino- toiminnan harjoittajille, jotta ne voivat kehittää ja tarjota käyttäjille korkealaatuisia ja hel- pokäyttöisiä tietoyhteiskuntapalveluja edullisesti ja tasapuolisesti. Tavoitteena on myös pa- ranta käyttäjien luottamusta tietoyhteiskuntapalvelujen turvalliseen käyttöön sekä lisätä kansalaisten valmiuksia käyttää tietoyhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on siten ottaa käyt- töön uutta viestintäteknologiaa ja tietoyhteiskuntapalveluja siten, että Suomi säilyy eturivin tietoyhteiskuntana.

Liikenneverkko Liikenneverkkojen kunto on pääosin pystytty säilyttämään. Huonokun- toisten päällystettyjen teiden määrä väheni noin 6 550 kilometristä noin 6 250 kilometriin. Rataverkolle asetettujen nopeusrajoitusten määrä on säilynyt noin 350 raidekilometrin (5,5 %) tasolla.

Liikenneverkkojen arvo on pystytty kertomusvuonna pääosin säilyttämään. Tieverkon in- vestointien ollessa vuotuisia poistoja pienemmät sen pääoma-arvo on hieman alentunut. Uu- det päätetyt kehittämishankkeet kuitenkin nostavat arvoa.

Isot kehittämishankkeet, jotka aloitettiin tai päätettiin aloittaa ovat: Kerava? Lahti – oikorata, Oulu? Iisalmi/Vartius sähköistys, E 18 –tiehanke Muurla? Lohjanharju, Vuosaa- ren sataman liikenneväylät, Nuijamaan raja-aseman tieyhteydet, Raision kohta, Joroi- nen? Varkaus, Tampereen läntinen kehätie (ensimmäinen rakennusvaihe välillä Pirkka- la? Kalkku), Lahti? Heinola sekä Jyväskylä? Kirri.

Turvallisuus Tieliikenteessä kuolleiden määrä on ennakkotietojen mukaan 410–420 vuonna 2002. Tämä on 20 kappaletta vähemmän kuin edellisvuonna, mutta noin 50–60 liikennekuolemaa enemmän kuin valtioneuvoston periaatepäätöksessä 18.1.2001 asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi. Tasoristeysonnettomuuksia tapahtui 42, joissa kuoli neljä ihmistä. Vakavasti loukkaantuneita tasoristeysonnettomuuksissa oli kolme ja lievästi loukkaantuneita kuusi.

Vuonna 2002 on jatkettu valtioneuvoston periaatepäätöksen toteuttamista ja seuranta, mistä laaditaan erillinen raportti vuoden 2003 alussa. Vuonna 2002 käynnistettiin liikenneturvallisuustyötä tukemaan liikenneturvallisuuden pitkän aikavälin tutkimus- ja kehittämisohjelma.

Kertomusvuoden aikana on valmistunut työryhmämietinnöt kävelykatujen, kävely- ja pyöräilykatujen sekä kävelypainotteisten katujen liikennesäännöistä ja –merkeistä, ohjelmaksi nuorten kuljettajien onnettomuusriskin alentamiseksi sekä muutosehdotus ajokorttiseuraamuksista.

Kertomusvuoden aikana hallituksen vuonna 2001 antama esitys kädessä pidettävän matkapuhelimen käytön kieltämiseksi ajon aikana vahvistettiin. Hallitus antoi eduskunnalle esitykset heijastimen ja polkupyöräkypärän käytösäännöksiksi. Säännökset on myös vahvistettu ja ne tulivat voimaan 1.1.2003. Hallitus on lisäksi antanut eduskunnalle esityksen laiksi Liikenneturvasta, jolla Liikenneturvan toiminnasta säädetään perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolla.

Hallitus antoi syksyllä esityksen ajoneuvolainsäädännön kokonaisuudistukseksi. Eduskunta hyväksyi esitykseen sisältyvän ajoneuvolain ja siihen liittyvät 13 muun lain muutokset ja ne vahvistettiin tulemaan voimaan 1.1.2003. Lakeihin nostettiin asetustasolta perussäännökset ajoneuvoista ja niiden osista sekä ajoneuvojen käytöstä, hyväksynnästä, rekisteröinnistä ja katsastuksesta. Teknisestä tienvarsitarkastuksesta ja epäkuntoisten ajoneuvojen takaisinkutsujärjestelmästä säädettiin. Euroopan talousalueen ulkopuolisille ajoneuvoille myönnettävissä mitta- ja massapoikkeuksissa ryhdytään soveltamaan vastavuoroisuutta. Museojajoneuvon ikäraja nostettiin 30 vuoteen.

Merenkulku Suomen talous on voimakkaasti riippuvainen ulkomaankaupasta. Valtaosa ulkomaankaupasta eli viennistä noin 90 prosenttia ja tuonnista noin 70 prosenttia tapahtuu meritse. Kauppa on siis riippuvainen ympärivuotisista toimivista meriyhteyksistä ja käytävissä on oltava riittävästi jäävahnasteista tonnistoja. Suomen kauppalaivasto on perinteisesti hoitanut noin 40 prosenttia ulkomaankaupan merikuljetuksista. Matkustajakuljetuksista suomalaisen tonniston osuus oli noin 60 prosenttia vuonna 2002. Suomen huoltovarmuuden sekä talvisen merenkulun ja saaristomerenkulun hallitsevan kotimaisen merenkulkijatyövoiman säilymisen kannalta on tärkeää, että alukset säilyvät Suomen alusrekisterissä.

Useissa kilpailijamaissa on viime vuosina lisätty varustamoille myönnettävien julkisten tukien määrää. Suomalaisten varustamojen kilpailukyvyyn turvaamiseksi myös Suomessa tukia on laajennettu. Lastialusten osalta nk. alusluettelotukea laajennettiin vuonna 2001. Tuki kattaa merenkulkijoiden ennakonpidätysten ja työnantajan suorittamien sosiaaliturvamaksujen lisäksi myös työnantajan suorittamat lakisääteiset eläke- ja vakuutusmaksut. Tuen määrä oli noin 40,7 miljoonaa euroa vuonna 2002. Matkustaja-alusten osalta eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen alusluettelolain muutoksesta vuoden 2002 alusta lukien. Tuen suuruus on 97 prosenttia merityötulosta toimitetusta ennakonpidätyksestä. Tämän vuositason vaikutus on noin 27,7 milj. euroa. Miehistötukea saavien lastialusten määrä oli vuoden 2002 lopussa 111 ja matkustaja-alusten 15.

Lisäksi laki tonnistorosta on tullut voimaan 20.11.2002. Tämä mahdollistaa varustamojen osalta siirtymisen voiton verotuksesta aluksen vetoisuuden mukaan määrättyvään tonnistoroon. Laki koskee sekä lastialuksia että matkustaja-aluksia.

Kauppamerenkulun kilpailutilannetta seurataan jatkuvasti.

Joukkoliikenne Itsekannattavaa liikennettä täydentävillä kannattamattoman liikenteen ostoilla ja joukkoliikenteen kehittämistoimilla on edesautettu alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon saavuttamista ja tuettu mm. seudullisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien ja lippujärjestelmien kautta tasapainoista aluekehitystä. Joukkoliikenteen palvelutaso on toistaiseksi kyetty säilyttämään. Kustannusten nousun seurauksena liikenteen ostohinnat ovat kuitenkin nousseet ja liikenteen ostotarve on edelleen kasvanut.

Omistajaohjaus Sonera Oyj:n ja Telia AB:n yhdistymisneuvottelut johtivat yhtiöiden sulautumiseen. Suomen valtion 52,8 prosentin mukaista Soneran omistusosuutta vastaa uudessa yhtiössä noin 19 prosentin omistusosuus. Muodostettu TeliaSonera on Pohjoismaiden ja Baltian johtava telekommunikaatioyhtiö.

Hallitus antoi Eduskunnalle valtioneuvoston tiedonannon valtion omistajapolitiikasta ja Sonerasta.

Finnair Oyj:n yhtiökokous pienensi yhtiön hallintoneuvoston kokoa kahdeksastatoista kolmeentoista jäseneseen.

Liikenne- ja viestintäministeriössä valmistellun VR-Yhtymä Oy:n organisaation kehittämistä ja toimintatapojen uudistamista koskevan laajan strategisen selvityksen mukaisten toimenpiteiden valmistelua jatkettiin.

Suomen Postin palvelujen tarjontaa jatketaan edelleen nykyisessä määrin koko maassa. Postin omia toimipaikkoja on korvattu asiamiesposteilla. Postin toimipaikkaverkon muutokset on toteutettu asteittain siten, että voidaan turvata palvelut ja noudattaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Tämä on otettu huomioon myös yhtiön osingonjakopolitiikassa. Uutta e-liiketoimintaa on kehitetty.

Eduskunta myönsi valtuuden luopua kokonaan Suomen Autokatsastus Oy:n osakkeiden omistuksesta.

Valtion liikelaitoksena vuoden 2001 alussa toimintansa aloittanut Tieliikelaitos maksoi voitontuloutuksena valtiolle perustamisensa yhteydessä sovitun 437 000 euron Isäksi noin 16,82 milj.euron ylimääräisen voitontuloutuksen.

Merenkululaitoksen palvelutuotanto ja kaupallinen toiminta eriytetään kolmeen erilliseen liikelaitokseen. Merenkululaitokselle jäävät kauppamerenkulun toimintaedellytyksiä koskevat tilaaja- ja viranomaistehtävät. Lopulliset ehdotukset valmistellaan siten, että tarvittavat päätökset organisaatorakenteesta ja toimintatavoista tehdään vuoden 2004 valtion talousarvion valmistelun yhteydessä.

Ympäristö Liikenteen ympäristöohjausta on toteutettu ja kehitetty vuonna 1999 hyväksytyyn ympäristöohjelman ”*Liikenteen toimintalinjat ympäristökysymyksissä*” mukaisesti. Ympäristöohjelman eräänä keskeisenä tavoitteena on, että liikenteen kasvihuonepäästöt ovat vuonna 2010 korkeintaan vuoden 1990 tasolla, mikä on ollut lähtökohta myös laadittaessa kansallista ilmastostrategiaa. Haasteellista tavoitteen kannalta on viime vuosina lisääntynyt liikenteen kasvu. Ilmastostrategian toteuttamisesta hallitus antaa erilliskertomuksen.

Ilmastonmuutoksen ohella liikennesektorin ympäristötyössä kiinnitettiin erityistä huomiota ilmanlaatuun ja meluun. Vuonna 1998 tehdyn selvityksen mukaan yli 55 dBA:n liikennemelualueella asui noin 980 000 suomalaista ja luvun on arvioitu edelleen kasvaneen. Meluhaittojen vähentämiseksi on aloitettu poikkihallinnollisena yhteistyönä kansallisen melustrategian valmistelu. Liikenteen aiheuttamat ilmanlaadun ohjearvojen ylitykset ovat viime vuosien

aikana vähentyneet, mutta hiukkasten ja typenoksidien osalta ylityksiä tapahtuu edelleen. Tilannetta parannetaan edelleen tiukkenevin teknisin normein, jotka koskevat sekä ajoneuvoja että polttoaineiden laatua.

Muiden keskeisten ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi jatkettiin liikennejärjestelmään, maankäyttöön, yksittäisten liikennehankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen sekä liikennevälineisiin kohdistuvia toimenpiteitä.

Suomenlahdella alusliikenteen ja erityisesti öljykuljetusten voimakas kasvu asettaa vaatimuksia merenkulun turvallisuuden kehittämiseksi. Suomi, Venäjä ja Viro perustavat yhteisen alusliikenteen seuranta- ja ohjausjärjestelmän (VTMIS) alueelle. Suomenlahden uusi reittijakojärjestelmä tulee voimaan kesäkuussa 2003 ja pakollinen ilmoittautumisjärjestelmä heinäkuussa 2004.

Viestintäverkot Viestintäverkkojen sääntelyssä on jatkettu teknologianeutraalia sääntelyä. Uusi radiolaki tuli voimaan vuoden 2002 alussa ja se selkeyttää ja tehostaa radiotaajuuksien hallintaa ja radiohallintoa. Heinäkuussa 2002 tuli voimaan viestintämarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäinen osauudistus, jossa keskitettiin viestintäverkkoja koskeva sääntely yhteen lakiin. Uuden lainsäädännön mukaiset verkkoluvat digitaaliseen televisio-toimintaan myönnettiin syksyllä 2002. Kokonaisuudistuksen toista vaihetta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle elokuussa. Hallituksen esitys verkkotunnuslaiksi, joka koskee verkkotunnushallinnon järjestämistä, annettiin eduskunnalle kesäkuussa ja sen tarkoitus on tulla voimaan kesällä 2003.

EU:n toimielimissä on osallistuttu aktiivisesti televiestintälainsäädännön uudistamiseen kaiken sähköisen viestinnän kattavaksi. Uusi lainsäädäntöpaketti saatiin loppuun käsitellyksi neuvoston teletyöryhmässä ja uusi televiestintälainsäädäntö olisi saatettava voimaan heinäkuussa 2003 kaikissa jäsenvaltioissa.

Laajakaistayhteyksien tarjontaa ja saatavuutta käyttäjän näkökulmasta selvittävää tutkimustoimintaa seuraamaan ja ohjaamaan perustettu laaja-alainen työryhmä jatkoi toimintaansa vuonna 2002. Laajakaistayhteyksien tarjonnan ja saatavuuden ongelmakohtiin on puututtu tapauskohtaisesti lainsäädännöllisillä ja muilla keinoilla. Tavoitteeksi on asetettu, että kaikilla kotitalouksilla on mahdollisuus laajakaistapalveluihin vuoden 2005 loppuun mennessä.

Media Laadukkaiden ja monipuolisten mediamarkkinoiden kehitystä edistettiin. Viestintämarkkinalain kokonaisuudistuksen ensimmäinen osauudistus yhtenäisti televisio- ja radioverkkojen sääntelyn muun verkkojen sääntelyn kanssa. Uudistuksessa muutettiin toimilupakäytäntöä siten, että ohjelmistojen ja verkkojen toimitukset eriytettiin. Lisäksi uudistuksella puolitettiin analogista kaupallista televisio-toimintaa harjoittavilta perittävät toimilupamaksut ja poistettiin toimilupamaksu digitaalisen toiminnan harjoittajilta ensimmäisenä lupakauteina. Kertomusvuonna valmisteltiin kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen liittyvät televisio- ja radiotoimintaan lakimuutokset.

Vuonna 2002 valtioneuvosto myönsi yhdeksän uutta toimilupaa analogiseen radiotoimintaan ja myönsi 13 toimiluvan haltijalle toimialueiden laajennuksen. Kaksi toimilupaa myönnettiin analogiseen lähitelevisio-toimintaan. Kesäkuussa julistettiin haettaviksi uusia, vuonna 2002 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisia ohjelmistotoimilupia digitaaliseen televisio-toimintaan. Valtioneuvosto antoi uuden televisio- ja radiotoimintaan varattuja taajuuksia koskevan käyttösuunnitelman. Kertomusvuonna toteutettiin useita radio- ja televisio-toimintaan liittyviä selvityksiä.

Viestinnän sisällön sääntelyn lähtökohtana on sananvapaus ja toimialan oma seuranta ja valvonta. Kertomusvuonna ministeriö osallistui aktiivisesti Internetin itsesääntelyyn sekä laittoman ja haitallisen aineiston torjumiseen liittyvään työhön.

Lehdistötukea myönnettiin kertomusvuonna noin 12,6 miljoonaa euroa, josta noin viisi miljoonaa euroa maksettiin lehdistötukilautakunnan esityksen mukaisesti nk. valikoivana tukena.

Tietoyhteiskuntapolitiikka, tietosuoja ja tietoturva, sähköinen liiketoiminta EU:n eEurope 2005 –tietoyhteiskuntaohjelman valmisteluun on osallistuttu aktiivisesti ja Suomen näkemyksiä on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän, eri viranomaisten, komission ja muiden jäsenmaiden kanssa. Kesällä 2002 käynnistettyyn arviointihankkeeseen suomalaisen tietoyhteiskuntapolitiikan saavutuksista, haasteista ja tulevaisuuden painopisteistä osallistui keskeisiä asiantuntijoita ja päättäjiä yhteiskunnan eri tahoilta. Työn tuloksena syntyi ehdotus tietoyhteiskuntapolitiikan päämääräksi, sisällöksi ja organisointitavaksi.

Lakiehdotus sähköisen viestinnän tietosuojalaiksi kesällä hyväksytyn direktiivin pohjalta lähetettiin lausuntokierrokselle joulukuussa. Elinkeinoelämän, viranomaisten ja muiden toimijoiden edustajat osallistuivat ehdotuksen valmisteluun. Sähköisiä allekirjoituksia koskeva laki saatetaan voimaan alkuvuodesta 2003.

Hallituksen asettama tietoturvasuosioiden neuvottelukunta sai kansallisen tietoturvakatsauksen valmiiksi keväällä ja laati sen pohjalta ehdotuksensa kansalliseksi tietoturvastrategiaksi. Strategiaehdotus lähetettiin lausuntokierrokselle joulukuussa ja se on tarkoitus saattaa hallituksen käsiteltäväksi keväällä 2003. Tietoturvahallinnon järjestelyt pantiin täytäntöön kertomusvuonna.

Postitoiminta Uusi postipalvelulaki postinkulun varmistustehtävien siirtoa postiyrityksiltä Viestintävirastolle koskevine muutoksineen tuli voimaan vuoden 2002 alussa. Laki korvasi vanhan postitoimintalain ja uuden lain keskeisenä tavoitteena on turvata postin koko maan kattava yleispalvelu. Valtioneuvoston myöntämiä toimilupia muutettiin lakimuutoksen edellyttämällä tavalla ja suomen Posti Oyj määriteltiin yleispalvelun tuottajaksi.

EU:n postitoimintadirektiivin muutos julkaistiin kesäkuussa ja se tuli saattaa voimaan vuoden 2002 loppuun mennessä. Direktiivin muutos ei edellyttänyt voimassaolevien säädösten muuttamista.

Postitoiminnan palvelutasosta tehtiin selvitys, joka julkaistaan tammikuussa 2003.

Kauppa - ja teollisuusministeriö

Ministeriön toiminta-ajatuksena on vastata elinkeinopolitiikan asiantuntijaorganisaationa yritysten kilpailukykyisistä toimintaedellytyksistä, joiden osatekijöitä ovat toimivat markkinat, riittävä ja edullinen energia sekä osaamisen korkea taso. Lisäksi ministeriö turvaa kansalaisten asemaa markkinoilla ja hoitaa vastuullisesti valtion yritysomaisuutta. Kauppa- ja teollisuusministeriön päämääränä on vahvistaa talouskasvua, parantaa työllisyyttä ja monipuolistaa elinkeinorakennetta sekä myötävaikuttaa siihen, että Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö koti- ja ulkomaisille investoinneille. Hallinnonalan määrärahat kertomusvuoden talousarviossa ja lisätalousarvioissa olivat yhteensä 1 053 424 000 euroa. Hallinnonalan henkilöstömäärä oli noin 6 500 henkilötyövuotta.

Energiapolitiikassa korostui kansallisen ilmastostrategian toteutus. Tukea uusiutuviin energialähteisiin ja energiankäytön tehostamiseen lisättiin. Eduskunta hyväksyi periaatepäätökset uudesta ydinvoimalaitosyksiköstä ja siinä käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta.

Ministeriön koordinoimaa yrittäjyys-hanketta toteutettiin laajalti. Arvioinnin mukaan hankkeella on ollut eri hallinnonalat yhdistävä horisontaalinen toimintatapa ja siinä on kyetty laajalaisten toimenpiteisiin. Teknologiapolitiikassa korostuivat tutkimustulosten tehokkaampi hyödyntäminen ja alueiden tasapainoinen teknologinen kehittäminen.

Teknologiapolitiikka Teknologiapolitiikan osuus hallinnonalan määrärahoista oli kertomusvuonna noin 500 milj. euroa. Teknologiarahoituksen vaikutusten tutkimista ja mittaamista jatkettiin yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa ja tulohajauksessa painotettiin tavoitteiden ja mittareiden täsmentämistä.

Keväällä käynnistyi kansainvälinen arviointi siitä, miten innovaatioympäristö kokonaisuudessaan tukee yritysten menestymistä. Biotekniikan julkisen rahoituksen arviointi valmistui, ja opetusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan sen jatkotoimia. Kansainvälinen arviointiryhmä antoi hyvän yleisarvosanan Turvatekniikan keskuksen toiminnasta, ja totesi sillä olevan hyvät edellytykset vastata uudistumishaasteisiin. Vaikuttavuus selvitys osoitti laatupalkintomallin lisäävän organisaatioiden menestymismahdollisuuksia. Myös julkinen panostus laatu-toimintaan ja -palkintoon on selvityksen mukaan perusteltua.

Toimintaympäristön nopeat muutokset lisäävät tarvetta ennakoita ja tuottaa tietoa teknologian mahdollisuuksista ja vaikutuksista elinkeinoelämään ja koko yhteiskuntaan sekä niiden tarpeista teknologian kehittämiseen. Näihin haasteisiin vastataan teknologian tutkimuksen ProACT-ohjelmalla ja ennakoinnin kehittämishankkeella.

Hallitusohjelman mukaisesti painotettiin tutkimustulosten tehokkaampaa hyödyntämistä ja alueiden tasapainoista teknologista kehittämistä. Hankkeisiin ovat tiiviisti osallistuneet myös teknologia-alan yksiköt. Alueiden kehittäminen teknologian keinoin -hankkeessa jatkui alueiden ja eri toimijoiden toimenpiteiden analysointi sekä kehittämiskohteiden ja toisaalta kipupisteiden hakeminen.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oikeuksia niissä tehtäviin keksintöihin ehdotettiin laajennettavaksi. Keksintöjen tehokas kaupallistaminen korkeakouluissa edellyttää keksintöihin liittyvien oikeuksien selkeää määrittelyä lainsäädännössä, mihin liittyen aloitettiin uuden lain valmistelu.

Suomen EU-poliittisen linjan mukaisesti EU:n tutkimuksen 6. puiteohjelman (2003–2006) kokonaisbudjetti kasvaa yhteisöpolitiikkojen rahoituksen keskimääräistä kasvua nopeammin.

Standardisointilakia koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle. Sähköturvallisuuslain osittaisuudistus saatiin valmiiksi. Sähköturvallisuuden neuvottelukunnan ja ministeriön yhteistyönä valmistui Sähköturvallisuuden kehittämislinjaus.

Yrityspolitiikka Vuonna 2000 käynnistettyä yrittäjyyshanketta jatkettiin hallituskauden loppuun. Hankkeeseen sisällytettiin runsaat 100 toimenpidettä, joista suurin osa on toteutettu. Toimenpiteiden toteuttamisessa työvoima- ja elinkeinokeskuksilla (TE-keskukset) on ollut vahva rooli. Yrittäjyyshankkeen aikana on järjestetty 35 yrittäjyyspäivää maan eri puolilla. Hanke on myös osa EU:n työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelmaa.

TE-keskusten asiakaspalvelua parannettiin ja kansainvälistymis- ja teknologiapalveluja vahvistettiin. Alueellinen ja seudullinen yhteistyö lisäsi yrityspalveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta. TE-keskusten yhteydessä toimivien yrityspalvelupisteiden palveluja koottiin tehokkaiksi palvelukokonaisuuksiksi verkostoitumalla muiden seudullisten yritystoimintaa edistävien organisaatioiden kanssa. Toiminnassa korostui kehittämisspalvelujen, yritysrahoituksen ja tutkimus- ja kehitysrahoituksen integrointi asiakkaiden tarpeita vastaavien palvelukokonaisuuksien rakentamiseksi.

Elinkeino- ja työvoimapolitiittisia strategioita yhteensovitettiin EU-ohjelmien painotuksiin ja tavoitteisiin. TE-keskusten vaikuttavuutta parannettiin toteuttamalla tasapainoisen onnistumisen strategiaa. Talous- ja henkilöstöhallinnon seurantajärjestelmiä kehitettiin edelleen toiminnan tehostamiseksi. Keskusten sisäisiä organisaatioita joustavoitettiin yhdistämällä eri osastojen toimintatapoja. Yritystukien käsittelyprosessien parantamiseksi kehitettiin yritystukihakemusten laatu- ja tehokkuusmittareita. Kuljetustukea koskevien hakemusten käsittely siirrettiin kuljetustuen soveltamisalueella toimiville TE-keskuksille.

Kertomusvuonna valmistui arviointitutkimus kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan ohjelmakaudella 1995–1999 myöntämän EU-rahoituksen alueellisesta vaikuttavuudesta sekä rahoituksen suhteesta maakuntien kehittämisstrategioihin. Tutkimuksen mukaan suhteellisen pienellä julkisella rahoituksella on toteutettu eri alueiden kannalta merkittäviä elinkeinon kehitymistä ja elinkeinorakenteen monipuolistamista edistäviä hankkeita. Tutkimuksen tuloksia ja toimenpidesuosituksia hyödynnetään kuluvan ohjelmakauden 2000–2006 ohjelmien toteutuksessa sekä valmistauduttaessa uuteen ohjelmakauteen.

Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) osarahoitettujen Finnvera Oyj:n kolmen lainamuodon käyttö EU:n rakennerahastojen tavoite 1- ja 2 -ohjelmissa hyväksyttiin. Uudella rahoitustavalla monipuolistettiin EU:n rakennerahasto-ohjelmien rahoitusinstrumentteja ja tehostettiin TE-keskusten ja Finnvera Oyj:n aluekonttoreiden yhteistyötä yritystoiminnan rahoittamisessa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön asettama työryhmä selvitti mahdollisuuksia ympäristövaikutuksiltaan merkittävien hankkeiden ympäristövaikutusarviointien julkaisemisesta valtion vientitakuista annetun lain mukaisessa toiminnassa. Asian käsittely jatkuu edelleen ministeriössä.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annettua lakia muutettiin. Korontasauksopimusten ja -tarjousten myöntämisvaltuuden voimassaoloaika jatkettiin vuoteen 2005. Lisäksi korontasaukstoiminnassa otetaan huomioon Suomea sitovat kansainväliset säännökset ja määräykset, kansainväliset kilpailutekijät sekä hankkeen ympäristövaikutukset korontasauspäätöstä tehtäessä.

Vuonna 2002 EU hyväksyi asetuksen, jolla kansainvälisistä tilinpäätösstandardeista (IAS-standardit) tulee kaikkien yhteisön jäsenvaltioiden listattujen yhtiöiden pakollinen tilinpäätösnormisto vuodesta 2005 alkaen.

Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka Kuluttajapolitiikkaa toteutettiin Suomen kuluttajapolitiittisen ohjelman mukaisesti ja samalla käynnistettiin uuden ohjelman valmistelu. Kuluttajaviraston ja Kuluttajavalituslautakunnan toimintoja kehitettiin niistä vuonna 2001 valmistuneiden arviointien perusteella. Asumiseen liittyvien riitojen ratkaisemista tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä selvitettiin työryhmässä.

EU-tasolla käynnistettiin markkinointia koskevan sääntelyn uudistaminen. Geeniteknikalla muunnettuja elintarvikkeita ja rehuja koskevista asetuksista saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys. Lisäksi valmisteltiin tuoteturvallisuudirektiivin kansallista voimaansaattamista.

Talous- ja velkaneuvontaan liittyen käynnistettiin vapaaehtoisten velkasovintojen ohjelmatyö. Neuvontaan osoitettujen määrärahojen mitoituserusteita ja riittävyttä sekä velkasovintojen edistymistä seurattiin. Lisäksi euroseurantaprojektissa selvitettiin euron vaikutuksia tuotteiden ja palvelujen hinnoitteluun sekä kuluttajien arkielämään.

Kilpailuneuvoston toiminta erillisenä lainkäyttöelimenä lakkasi markkinaoikeuden aloittaessa toimintansa. EY:n kilpailusääntöjen uusi täytäntöönpanoasetus hyväksyttiin ja sen aiheuttamia muutostarpeita kansalliseen kilpailulainsäädäntöömme kartoitettiin. Lisäksi osallistuttiin yrityskeskittymien valvontaa koskevan EY-asetuksen uudistamistyöhön, josta kertomusvuonna annettiin komission muutosehdotus. OECD:n sääntelyuudistuksen Suomea koskevassa selvityksessä tarkasteltiin muun muassa kilpailulainsäädännön ja -politiikan nykytilaa.

EY:n vuodesta 1996 vireillä ollut julkisten hankintojen direktiiviuudistus eteni merkittävästi, kun neuvosto hyväksyi direktiiviehdotukset julkisten tavara- ja palveluhankintojen sekä rakennusurakoiden kilpailuttamisesta ja direktiiviehdotuksen niin sanotun peruspalvelusektorin (vesihuolto, energia ja kuljetuspalvelut) kilpailuttamissäännöistä. Eduskunnalle annettiin lakiesitys, jolla pannaan kansallisesti täytäntöön komission niin sanottuun avoimuusdirektiiviin tehdyt muutokset. Esityksen mukaan julkisia palvelutehtäviä hoitavien yritysten on tiettyjen edellytysten täytyttyä eriytettävä kirjanpidossaan julkiset palvelutehtävät ja kilpailun alaiset toiminnot.

Kansainvälistymispolitiikka Viennin ja kansainvälistymisen edistämistä selvittäneen VKE-toimikunnan työtä jatkamaan asetettiin Vientifoorumi, jonka tehtävänä on arvioida vienninedistämisen strategioita ja osallistua vienninedistämisen eri organisaatioiden välisen yhteistyön kehittämiseen. Ministeriö on täydentänyt ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpro ry:n säädöspohjaa laatimalla kullekin järjestölle erilliset yleisavustuksen käyttöä koskevat tekniset ohjeet, joiden tueksi valmisteltiin tulostavoiteasiakirjat käyttöön otettavaksi vuonna 2003. Finpro ry:n palvelutuoteyksikkö yhtiöitettiin vuoden 2002 alusta.

Yritysten kiinnostus osallistua yhteisiin toimialoitain järjestettäviin kansainvälistymistapahtumiin on kasvanut, ja uusia yhteishankkeiden toteuttajia on runsaasti. Kertomusvuonna osallistuttiin Puu-Eurooppa toimintaohjelman puitteissa toteutettuihin tapahtumiin, joissa osallistujina oli myös yrityksiä.

Valtioneuvosto vahvisti huoltovarmuuden uudet tavoitteet, minkä seurauksena valtion varmuusvarastoja supistettiin 100 milj. euron arvosta. Tästä 60 milj. euroa tuloutettiin valtion talousarvioon kertomusvuoden aikana ja 40 milj. euroa tuloutetaan vuonna 2003.

Energiapolitiikka Valtioneuvosto antoi vuonna 2001 kansallisen ilmastostrategian selontekona eduskunnalle. Strategian tavoitteena on täyttää Suomelle asetetut kasvihuonekaasujen vähentämistavoitteet. Suomi sitoutui Kioton pöytäkirjan tavoitteisiin ratifioidessaan sen keväällä 2002. Kansallisen ilmastostrategian toteuttaminen käynnistettiin ja sen täydentäminen eduskunnan edellyttämällä tavalla aloitettiin. Eduskuntaa informoidaan vuoden 2003 alussa ilmastostrategiasta ja ydinvoimapäätökseen liitetyistä lausumista. Eduskunta hyväk-

syi toukokuussa valtioneuvoston myönteisen periaatepäätöksen viidennestä ydinvoimalaitosyksiköstä sekä siihen liittyvän periaatepäätöksen käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta.

Energia- ja ilmastopoliittisten linjausten mukaisesti vuoden 2002 talousarviossa ja lisätalousarvioissa lisättiin tukea uusiutuvien energialähteiden ja energiankäytön tehostamiseen. Energian säästön ja uusiutuvan energian uusiksi edistämishjelmiksi vuosille 2003–2006 valmistuivat työryhmien ehdotukset. Turpeen ja turvemaiden kasvihuonevaikutuksista käynnistettiin yhdessä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön kanssa nelivuotinen tutkimusohjelma. Kivihiilen käytön hallittua rajoittamista sähkön ja lämmön tuotannossa valmistelevaan asetettiin toimikunta.

Sähkömarkkinalain muuttamiseksi annettiin kaksi hallituksen esitystä, jotka koskevat muun muassa varautumista vakavaan tehopulaan, sähköliiketoimintojen eriyttämistä sekä kuluttajan sopimussuojaa ja sähkönkäyttäjälle sähkökatkoksista maksettavaa korvausta. YK:n ilmastosopimus ja Kioton pöytäkirjan toimeenpano edellyttävät hallinnollisten puitteiden kehittämistä viranomaistoimille. Asiasta valmistui toimikunnan ehdotus, joka sisältää myös uusia viranomaistoimia. Valmistautuminen EY:n päästökauppadirektiivin toimeenpanoon Suomessa aloitettiin.

Omistajapolitiikka Hyvän hallintotavan (corporate governance) systemaattista kehittämistä valtionyhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä jatkettiin valtioneuvoston vuonna 2000 hyväksymän suosituksen mukaisesti. Tavoite valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden kokonaan ulkopuolisista hallituksista on lähes toteutettu, ja yhtiöiden toimitusjohtajat väistyivät yhtiöiden hallituksista. Kauppa- ja teollisuusministeriö seuraa jatkuvasti corporate governancen kansainvälistä kehitystä ja osallistuu aktiivisesti OECD:n corporate governance-hankkeisiin.

Vuonna 2002 Suomen valtio sai osakemyynneistä tuloja (kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala) yhteensä noin 1,4 mrd euroa. Valtio ja Osuuskunta Metsäliitto tekivät lopullisen osakekaupan Vapo Oy:n osakkeista huhtikuussa ja siitä saadut myyntitulot olivat 88,6 milj. euroa. Maaliskuussa valtio myi 23 miljoonaa ja kesäkuussa 17 miljoonaa Stora Enso Oyj:n R-sarjan osaketta kansainvälisissä nopeutetuissa tarjousmyynneissä. Myyntitulot valtiolle olivat yhteensä 573,3 milj. euroa. Valtion omistus Stora Ensossa laski 10,8 prosenttiin osakkeiden lukumäärästä ja 23,4 prosenttiin niiden tuottamasta äänimäärästä.

Kesäkuussa toteutetussa, kotimaisille ja kansainvälisille instituutiosijoittajille sekä kotimaisille yksityishenkilöille suunnatussa tarjousmyynnissä valtio myi 86,4 miljoonaa Fortum Oyj:n osaketta. Valtion omistusosuus yhtiössä (70,7) laski 60,8 prosenttiin ja myyntitulot olivat noin 461 milj. euroa.

Edelleen kesäkuussa valtio myi Kone Oyj:lle kaikki omistamansa Partek Oyj Abp:n osakkeet, 14,7 miljoonaa osaketta vastaten 30,2 prosenttia yhtiön osakepääomasta. Kauppahinnasta (yhteensä 225,2 milj. euroa) 119,2 milj. euroa maksettiin käteisellä ja 106,0 milj. euroa suuntaamalla valtiolle osakeannissa 3000 000 Kone Oyj:n osaketta, vastaten 4,7 prosenttia tämän yhtiön osakepääomasta.

Heinäkuussa Outokumpu Oyj julkisti aikomuksensa ostaa brittiläiseltä Corus Group plc:ltä tämän omistamat 23 prosenttia AvestaPolarit Oyj:n osakekannasta ja lunastaa sen jälkeen annettavalla julkisella ostotarjouksella yhtiö kokonaan itselleen. Valtio tuki AvestaPolarit Oyj:n hankintaa osallistumalla Outokumpu Oyj:n osakeantiin merkisellä 118,9 milj. euron arvosta yhtiön uusia osakkeita Outokumpu Oyj:n lunastettua ensin valtiolta 28,1 milj. euron arvosta AvestaPolarit Oyj:n osakkeita.

Hallitus valtuutti joulukuussa 2001 kauppa- ja teollisuusministeriön käymään neuvotteluja valtion kokonaan omistaman Avena Oy:n (maa- ja metsätalousministeriö) omistusjärjestelyistä. Marraskuussa 2002 päätettiin Avena Oy:n osakekannan lopullisesta myynnistä 38,4 milj. euron hinnalla Lännen Tehtaat Oyj:lle, kuitenkin siten, että Avenan tytäryhtiö Avena Siilot Oy (nykyisin Suomen Siilot Oy) jäi valtion omistukseen.

Suomen valtio myi kertomusvuonna kokonaan omistamansa Inspecta Oy:n osakekannan 8,5 milj. eurolla ja omistamansa kolmanneksen Suomen Luottovakuutus Oy:n osakkeista 2,1 milj. eurolla.

Hallinto Ministeriön toimintaa ohjaa tasapainoisen onnistumisen strategia, jonka linjaukset on tarkoitus ulottaa virasto- ja laitostasolle. Ministeriö teki hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa yhteensä 31 tulossopimusta, joista 17 tehtiin Balanced Score Card –mallisina. Tavoiteasetannassa vuodelle 2003 korostettiin vaikuttavuuden ohella taloudellisuutta. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan tavoitteena on siirtyä uusiin kannustaviin palkkausjärjestelmiin valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Järjestelmä kattoi vuoden 2002 lopussa noin 70 prosenttia hallinnonalan virastojen ja laitosten henkilöstöstä. Virastojen ja laitosten verkkopalveluita kehitetään Tietoyhteiskunta-asiain neuvottelukunnan linjausten mukaisesti. Hallinnonalan TTS:ssa on selvitys sähköisen asioinnin nykytilasta ja kehittämisestä.

Sosiaali- ja terveystoimi

Yleistä Hallinnonalan toiminnan painopisteitä olivat työelämässä jaksamisen ja työuran jatkamisen tukeminen, syrjäytymisen ja köyhyyden estäminen, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tason ja toimivuuden turvaaminen, sosiaaliturvan kannustavuuden vahvistaminen, sosiaaliturvan kestävä rahoituksen edistäminen sekä tasa-arvon vahvistaminen. Painotusten ohella ministeriö keskittyi hallitusohjelman loppuunsaattamiseen sekä ”Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2010” -asiakirjan linjausten toimeenpanoon. Sosiaaliturvaa parannettiin mm. korottamalla kuntien valtionosuusprosenttia, eräitä vähimmäisetuuksia ja suuntaamalla voimavaroja syrjäytymisvaaras sa oleville väestöryhmille. Uudistustyö eri sektoreilla jatkui tiiviinä.

Työttömyydessä ja pitkäaikaistyöttömyydessä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia kertomusvuonna. Köyhyysaste säilyi kansainvälisesti alhaisena. Tulonjaoltaan Suomi on suhteellisen tasaisen tulojaon maa. Tuloerojen 1990-luvun puolivälistä alkanut kasvu on taittunut. Toimeentulotuen saajien määrä ei muuttunut merkittävästi, mutta menot kasvoivat lievästi.

Eläketurvan ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kysynnän kasvusta huolimatta sosiaalimenojen kehitys oli maltillista. Sosiaalimenoihin käytettiin arviolta 36,2 miljardia euroa, josta valtion talousarvion kautta rahoitettiin kolmannes. Sosiaaliturvaa koskeneet uudistukset vahvistivat palvelujärjestelmää sekä sosiaalimenojen kestävä rahoitusta. Sosiaalimenojen BKT-osuus, 26,0 %, oli alle EU-maiden keskitason.

Toimeentuloturva Yksityisalojen työeläkkeiden kehittämistä koskeva laaja uudistus hyväksyttiin syksyllä 2002. Eläkeratkaisun päätavoitteina oli työeläkejärjestelmän taloudellisen kantokyvyn varmistaminen elinajan pidetessä, työvoiman saatavuuden varmistaminen ja järjestelmän yksinkertaistaminen. Sopimukseen sisältyivät myös työttömyysturvan uudistaminen ja työeläkekuntoutuksen kehittäminen. Sopimusten pohjalta valmistellut hallituksen esitykset annettiin eduskunnalle. Osa-aikaeläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat muutokset hyväksyttiin. Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakujärjestelmän uudistaminen käynnistettiin.

Sosiaaliturvalainsäädännön yksinkertaistamis- ja selkeyttämishanke jatkui. Työttömyysturvasäädösten uudistamista ja siihen liittyvää työvoimapalvelulainsäädännön kokonaisuudistusta koskevat lakiesitykset valmistuivat. Kansaneläkelainsäädännön uudistamista koskeva esityksen valmistelu on vireillä. Sairausvakuutuslainsäädännön valmistelutyö käynnistyi syksyllä 2002.

Työn ja perheen yhteensovittamista parannetaan. Hallitus antoi sairausvakuutuslakia ja muita uudistukseen liittyneitä lakeja koskeneet esitykset, joiden mukaan isyysvapaa pitenee enimmillään 12 arkipäivällä. Vanhempainvapaan voi myös pitää osa-aikaisena vuoden 2003 alusta. Myös adoptiovanhempien asemaa parannetaan. Äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso nousee vuoden 2003 alusta. Lääkekustannusten kasvun rajoittamiseksi valmisteltiin lääkelain muutos korvaavan, halvemmän geneerisen lääkkeen käyttöönotosta 1.4.2003 lukien.

LEL-eläkekassa esitettiin muutettavaksi keskinäiseksi työeläkevakuutusyhtiöksi. Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutuskannan luovuttamisvelvollisuutta laajennettiin siten, että uuden eläkesäätiön tai eläkekassan perustaminen helpottuu. Kansallinen eläkestrategiaraportti valmisteltiin EU:n komissiolle. Raportissa arvioidaan eläkejärjestelmän nykytilaa ja tulevaisuutta. Sosiaalimenojen pitkän aikavälin rahoitusvaihtoehtoja selvittäneen SOMERA-toimikunnan mietintö valmistui.

Yksityisen ja julkisen työnantajan palveluksessa ollut henkilö saa jatkossa eläkkeen yhdestä eläkelaitoksesta. Viimeisen laitoksen periaate laajenee vuonna 2004 valtion ja kuntien eläkeisiin. Eläkeikäisten paluumuuttajien ja muiden vastaavassa asemassa olevien maahanmuuttajien pysyväisluonteisen toimeentuloturvan järjestämiseksi säädettiin laki maahanmuuttajan erityistuesta.

Sosiaali- ja terveystoimet Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman 2000 – 2003 (TATO) toimeenpano jatkui. Ensimmäisen ohjelmakauden tuloksia arvioitiin ja käynnistettiin seuraavan ohjelmakauden valmistelu. Sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmää tarkistettiin siten, että vuoden 2003 alusta voidaan tukea kuntien ja kuntayhtymien toiminnallisia kehittämishankkeita. Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosenttia korotettiin 1,65 prosenttiyksiköllä vuoden 2003 alusta. Joulukuun alusta 2002 koko väestö ästä riippumatta saatettiin julkisesti tuetun hammashuollon piiriin.

Kansallisen terveysprojektin toteutus käynnistyi valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Päätöksen mukaisesti sovittiin muutoksista, joilla helpotetaan perusterveydenhuollon lääkäripulaa. Terveystoimintajärjestelmän kehittämiseksi asetettiin alueorganisaatio, jonka tehtävänä on käynnistää perusterveydenhuollon uudelleenorganisointihankkeita.

Vuoden 2001 alusta voimaan tulleen uudistetun työterveyshuoltolainsäädännön ja valmisteilla olevan valtioneuvoston periaatepäätöksen ”Työterveyshuollon kehittämisen linjaukset vuoteen 2015” pohjalta aloitettiin työterveyshuollon toimeenpano-ohjelman valmistelu. Työterveyslaitoksen yhteydessä toimiva koulutuskeskus tukee työterveyshuollon ja työsuojelualan koulutusta.

Valtioneuvosto asetti syksyllä 2002 kansallisen sosiaalialan kehittämishankkeen. Sen yhteydessä tunnistetaan ja arvioidaan sosiaalialan ongelmat ja kehittämistavoitteet sekä laaditaan suunnitelma niiden poistamiseksi.

Kertomusvuoden alusta käynnistyi sosiaalialan osaamiskeskustoiminta lakisäätöinä. Keväällä annettiin eduskunnalle lasten ja nuorten hyvinvointia koskeva selonteko, samoin kuntoutusselonteko. Päihdepalvelujen laatusuosituksien sekä varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset valmistuivat. Kuntien laadunhallintaa tuetaan myös kouluterveydenhuollon oppaalla sekä valmisteilla olevalla lasten neuvolatyön oppaalla. Viimeisteltävinä olevat vammaisten asumispalvelujen ja apuvälinepalvelujen laatusuosituksien valmistuvat vuoden 2003 alkupuolella.

Ehkäisevä sosiaali- ja terveyspolitiikka Syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen liittyvät toimenpiteet korostuivat vuonna 2002. Vuosiksi 2001 – 2003 EU:lle laaditun kansallisen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen toimintasuunnitelman toteutumisen seuranta käynnistettiin, samoin alettiin valmistella seuraavaa kansallista toimintasuunnitelmaa. 1.9. 2001 käynnistyneen kuntouttavan työtoiminnan toimeenpanoa seurattiin ja annettiin ohjeita lain soveltamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä työministeriö antoivat eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle selvityksen lain toimeenpanon käynnistymisestä.

Neljän ministeriön välinen syrjäytymistyöryhmä antoi väliraportin sekä kiireelliset toimenpite-ehdotukset. Sosiaalisen luotoksen kokeilua sekä sosiaalipoliittisten lähihankkeiden toimeenpanoa jatkettiin.

Valtioneuvoston huumausainepolitiikan tehostamista koskevan periaatepäätöksen toteuttamiseksi eri ministeriöiden koordinaatiotyöryhmä valmisteli toimenpiteohjelman. Lähtökohdaksi otettiin alkoholinpolitiikan haasteisiin varautumiseksi käynnistettiin Suomen kansallinen alkoholi-ohjelma ”2000-luvun alkoholi-ohjelma - yhteistyötä ja vastuuta”.

Valtioneuvosto teki Terveyttä edistävän liikunnan kehittämistoimikunnan ehdotusten pohjalta periaatepäätöksen terveyttä edistävän liikunnan kehittämissuunnitelmasta ja asetti terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunnan. Terveys 2015 -kansanterveysohjelman toimeenpano jatkui. WHO:n Euroopan aluetoimisto arvioi Suomen terveyden edistämisen järjestelmää ja teki ehdotuksia toimintojen kehittämiseksi. EU-säädösten perusteella uudistettiin tupakka- tuotteitten vähittäismyyntipakkausten pakkaus- ja varoitusmerkintöjä koskevat säädökset.

Työolot ja työsuojelu Työolojen myönteinen kehitys jatkui, mutta erityisesti kiire, stressi ja työuupumus olivat vakavia haasteita. Myönteiset asenteet työolojen ja henkilöstön kehittämiseen vahvistuivat edelleen.

Eduskunta hyväksyi uuden työturvallisuuslain, joka tuli voimaan 1.1.2003. Laki tähtää entistä järjestelmällisempään työolojen kehittämiseen sekä painottaa mm. henkisen ja fyysisen kuormituksen, väkivallan uhan ja häirinnän vaarojen poistamista tai vähentämistä. Vuotta aikaisemmin tuli voimaan uusi työterveyshuoltolaki. Työelämän laadun kannalta keskeinen lainsäädäntö on saatettu nykyajan vaatimusten mukaiseksi. Euroopan yhteisölle hyväksyttiin uusi työterveys- ja työturvallisuusstrategia sekä melua ja tärinää koskevat direktiivit.

Usean ministeriön ja työmarkkinaosapuolten yhteistyönä toteutetut valtakunnalliset kehittämissuunnitelmat olivat keskeisiä työolojen kehittämisen toimintamuotoja. Kertomusvuoden aikana käynnistyi uusi valtioneuvoston vahvistama työtaturmaohjelma. Uutta työelämän vetovoiman ja työikäisten työ- ja toimintakyvyn edistämiseen tähtäävää ns. Veto-ohjelmaa valmisteltiin. Työsuojelustrategian painopistealueiden linjauksia täsmennettiin. Tulopoliittisen sopimuksen työsuojeluun liittyviä kohtia alettiin toteuttaa.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi keskityttiin valtavirtaistamiseen, lainsäädännön uudistamiseen sekä naiskaupan vastaisiin toimiin. Sosiaali- ja terveysministeriön valtavirtaistamishanke käynnistyi ja ensimmäiset lakiehdotusten sukupuolivaikutusten arvioinnit toteutettiin. Tasa-arvolain muutostoimikunta sai syksyllä työnsä valmiiksi ja sen ehdotus lähetettiin lausuntokierrokselle. Naiskauppaan ja prostituutioon liittyvät kysymykset saivat runsaasti julkista huomiota.

EU:ssa hyväksyttiin Pekingin seurannan puitteissa naisiin kohdistuva väkivaltaa koskevat indikaattorit ja päätelmät eri neuvostokokoonpanojen valtavirtaistamisesta, erityisesti siitä, että neuvoston asiantuntemusta valtavirtaistamiskysymyksissä vahvistetaan Uusittu työelämän tasa-arvodirektiivi tuli voimaan syksyllä. Pohjoismaisessa tasa-arvoyhteistyössä ulotettiin valtavirtaistamismenetelmien kehittäminen budjettien arviointiin. Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskauden aloitteena toteutettiin tasa-arvokonferenssi, jonka loppujulkilausuma sisältää sukupuolten tasa-arvon edistämisen ja mm. naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn sisällyttämisen neuvoston työohjelmaan.

Kansainvälinen toiminta Euroopan unionin huippukokous päätti Sevillassa eri politiikkojen yhteensovittamisesta. Työ-, sosiaali-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostot yhdistettiin. Uusi neuvosto hyväksyi uuden, sisämarkkinaperustaisen tupakkamainonnan kieltävän direktiivin.

Neuvosto jatkoi EU:n jäsenmaiden sosiaaliturvajärjestelmien koordinaatioasetuksen uudistamista. Jäsenmaiden välinen yhteistyö sosiaalisen suojelun ja potilaiden liikkuvuuden osalta eteni. Unionin uutta perussopimusta valmistelevalle konventin sosiaalisen työryhmän työ käynnistyi.

Syyskuussa pidetyssä Pohjoisen ulottuvuuden foorumissa hyväksyttiin terveys- ja sosiaalialan kumppanuusohjelmaa koskeva tausta-asiakirja. Jatkovalmistelua varten on perustettu kansainvälinen työryhmä sekä kansalliset taustaryhmät. Suomen lähialueyhteistyön sosiaali-

ja terveysalan keskipitkän aikavälin (2003-2005) toimintasuunnitelma valmistui joulukuussa. Sen osana on Viipurin lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan hankkeen tehtäväkuvaus.

Pohjoismaiset sosiaali- ja terveysministerit sopivat pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen uudistamisesta. YK –yhteistyössä painottuivat ikääntymistä koskevat kysymykset sekä lasten aseman parantaminen. Maailman terveysjärjestön käynnistämää hallitustenvälisiä neuvotteluja tupakoinnin kontrollia koskevan kansainvälisen puitesopimuksen solmimiseksi jatkettiin. Suomi valittiin WHO:n Euroopan alueen pysyvän komitean puheenjohtajaksi.

Työministeriö

Vuonna 2002 kokonaistuotannon kasvu jäi 1,6 %:iin. Siitä huolimatta työllisten määrä kasvoi Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 0,2 %, ja työllisyysaste pysyi edellisvuoden 67,7 %:n tasolla. Saman tutkimuksen mukaan keskimääräinen työttömyysaste oli sekä naisilla että miehillä 9,1 %. Edellisvuonna työttömyysaste oli 9,2 %. Työttömiä oli keskimäärin 237 000 henkilöä eli sama määrä kuin edellisvuonna. Työnvälityksessä työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 294 000 henkilöä, kun vastaava määrä edellisvuonna oli 302 000. Työvoimapolitiittisen toimenpiteen aloitti vuoden aikana 190 000 henkilöä. Keskimäärin toimenpiteissä oli arviolta 80 360 pääosin työtöntä henkilöä. Vuonna 2002 työvoiman tarjonta lisääntyi noin 5 000 henkilöllä.

Hallitusohjelman keskeisenä tavoitteena on työllisyystilanteen parantaminen siten, että työllisyysaste lähestyy vaalikauden lopulla 70 %:a. Hallitusohjelman mukaan työllisyyttä edistetään mm. tukemalla talouskasvua, toteuttamalla työmarkkinoiden toimivuutta parantavia rakenteellisia uudistuksia sekä uudistamalla verotusta ja sosiaalietuuksia työllisyyttä edistävällä tavalla samalla köyhyyden ja syrjäytymisen torjumiseen huomiota kiinnittäen. Työhallinnon strategia tukee hallitusohjelman tavoitteiden toteutumista kuten myös huhtikuussa 2002 valmistunut EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen kansallinen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma (NAP).

Työmarkkinoiden suurimmaksi ongelmaksi on muodostunut rakennetyöttömyys. Kertomusvuonna käynnistyneen selvityksen tarkoituksena on luoda rakennetyöttömyyden alentamiseksi tarvittavaa tieto- ja analyysipohjaa sekä selvittää vaihtoehtoiset toimenpidekokonaisuudet vaikeasti työllistyvien henkilöiden määrän merkittävälle alentamiselle. Työvoimapolitiittisen ohjelman uhkaa lisää lähivuosina suurten ikäluokkien poistuminen työmarkkinoilta. Valmisteilla olevalla vuosia 2003-2007 koskevalla uudella työhallinnon strategialla pyritään vastaamaan uuden työmarkkinatilanteen vaatimuksiin. Strategiatyötä on pohjustettu laajalla keskustelukierroksella työhallinnossa, puolueissa ja työmarkkinajärjestöissä.

Työvoimavarojen ohjaus ja kehittäminen Työhallinnon keskeisenä tehtävänä on edistää työmarkkinoiden toimivuutta. Toimenpiteiden toteutus tapahtuu valtaosin työvoimatoimistoissa sekä niiden sivutoimipisteissä. Vuoden 2002 aikana työvoimatoimistoihin ilmoitautui 810 000 työnhakijaa. Heistä työttömiä oli 579 000. Vuoden aikana työvoimatoimistoihin ilmoitettiin 328 000 avointa työpaikkaa.

Työnhakija-asiakkaiden työhönsijoittumista on pyritty tukemaan tehostamalla työnhakusuunnitelmien ja osaamiskartoitusten laadintaa, kehittämällä työnhakuvalmennusta sekä ottamalla käyttöön työnhakijoiden palvelutarveryhmittely. Vuoden 2002 alussa voimaan tulleen työvoimapolitiittisen muutoksen mukaisesti työttömälle työnhakijalle tulee laatia yksilöity työnhakusuunnitelma viimeistään työttömyyden kestänyt viisi kuukautta. Yksilöity työnhakusuunnitelma on työttömälle työnhakijalle aiempaa velvoittavampi. Muutokset perustuvat työvoimapolitiittisen järjestelmän ns. toisen aallon uudistusehdotuksiin.

Toisen aallon työryhmän ehdotusten mukaisesti työnantaja-asiakkaiden palvelua on kehitetty sopimusasiakkuuden suuntaan. Samoin työvoimatoimistojen yhteyksiä alueensa työnantajiin on kehitetty mm. lisäämällä tuntuvasti työnantajakäyntejä. Tilastokeskuksen mukaan rekrytointiongelmapaikkojen osuus oli edellisvuodesta kasvanut kolmella %-yksiköllä keskimäärin 29 %:iin. Sen sijaan työvoimatoimistoissa avoinna olleista työpaikoista vaikeasti täytettävien paikkojen osuus väheni vuoden kuluessa. Keskeisimpinä syinä rekrytointiongelmiin ovat osaamisen puute ja alan työvoimapula.

Ammatillisen työvoimakoulutuksen painopisteenä oli ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaaminen ottaen huomioon rekrytoivien työnantajien työvoiman kysyntä ja ammatil-

lisen liikkuvuuden edistäminen. Vuonna 2002 työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa oli arviolta keskimäärin 23 000 (ESR-hankkeet pl.) henkilöä kuukaudessa, josta 6 000 henkilöä valmentavassa työvoimakoulutuksessa ja 17 000 ammatillisessa työvoimakoulutuksessa. Kaikista hankituista oppilastyöpäivistä arviolta 11 % toteutettiin yhteishankintana työnantajan kanssa. Työvoimakoulutusta toteutettiin myös Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamana. Tämä koulutus painottui työelämän kehittämiseen ja yksilöllisesti räätälöityihin toimenpideyhdistelmiin. Työvoimakoulutukseen osallistujien erillisestä majoituskorvauksesta luovuttiin ja sen sijasta ryhdyttiin maksamaan ylläpitokorvausta korotettuna. Samalla lievennettiin työssäkäyntialueensa ulkopuolella opiskeleville maksettavan korvauksen saamisedellytyksiä.

AmmatINVALINTA- ja urasuunnittelun asiakkaana oli 38 000 asiakasta. Koulutus- ja ammattietopalvelussa tilastoitiin yhteensä 410 000 henkilökohtaisen neuvonnan neuvontatapautmaa. Vajaakuntoisia työnhakijoita oli vuoden aikana yli 86 000 henkilöä, ja heille suunnattuja ammatillisen kuntoutuksen aktiivitoimia oli noin 60 000. Lisäksi jatkettiin nuorten ja ikääntyvien (45+) pitkäaikaistyöttömien kuntoutuskokeiluja yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa sekä pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittelyä suurissa ja keskiuurissa työvoimatoimistoissa.

Työministeriö on vastannut vuoden 2002 alusta valmistellun ja vuoden 2003 alusta voimaan astuvan julkisia työvoimapolitiikan keino. Vuonna 2002 työllistämistuella (ml. ESR-hankkeet) työllistettiin keskimäärin 38 300 henkilöä eli 700 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työllistetyistä yhdistelmätuen osuus oli noin 15 000 henkilöä. Työllistämistukitoimenpiteet kohdistuivat pitkäaikaistyöttömiin, nuoriin, vajaakuntoisiin, pitkäaikaistyöttömyyden uhkaamiin ja ikääntyneisiin. Lisäksi työharjoittelussa työmarkkinatuella (ml. ESR-hankkeet) oli keskimäärin 9400 henkilöä. Mm. kansalaisjärjestöt ovat saaneet ESR-rahoitusta ns. välittäjäorganisaatiotoiminnan kautta heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien työllistämismahdollisuuksien parantamiseen.

Työvoimapolitiiset tukitoimet Työllisyyslain mukaan tukityöhön sijoittaminen on viimesijainen työvoimapolitiikan keino. Vuonna 2002 työllistämistuella (ml. ESR-hankkeet) työllistettiin keskimäärin 38 300 henkilöä eli 700 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työllistetyistä yhdistelmätuen osuus oli noin 15 000 henkilöä. Työllistämistukitoimenpiteet kohdistuivat pitkäaikaistyöttömiin, nuoriin, vajaakuntoisiin, pitkäaikaistyöttömyyden uhkaamiin ja ikääntyneisiin. Lisäksi työharjoittelussa työmarkkinatuella (ml. ESR-hankkeet) oli keskimäärin 9400 henkilöä. Mm. kansalaisjärjestöt ovat saaneet ESR-rahoitusta ns. välittäjäorganisaatiotoiminnan kautta heikossa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien työllistämismahdollisuuksien parantamiseen.

Työllisyyspoliittinen projektituki on tarkoitettu mm. kolmannella sektorilla toteutettavien työllistämishankkeiden hallinnointiin ja organisoimiseen. Projektituella rahoitettiin noin 390 hanketta. Yhdistelmätukea on voitu vuoden 2002 alusta lukien myöntää kahden vuoden ajaksi, jolloin toisena vuotena maksetaan vain työmarkkinatukiosuus. Näin työllistettynä on ollut keskimäärin 1000 henkilöä. Vuoden 2002 alusta työharjoittelu työmarkkinatuella rajattiin vailla ammatillista koulutusta oleviin alle 25-vuotiaisiin nuoriin, muille tuli käyttöön työelämävalmennus työpaikalla (ilman työsuhdetta). Yrittäjäksi ryhtyvän startituella oli työllistettynä keskimäärin noin 1 800 henkilöä.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta tuli voimaan 1.9.2001. Työvoimahallinnon ja kunnan yhdessä asiakkaan kanssa laatimassa aktivointisuunnitelmassa kartoitetaan asiakkaan nykyinen tilanne sekä sovitaan toimista, joilla asiakkaan työllistymismahdollisuuksia parannetaan. Aktivointisuunnitelmia oli vuoden 2002 loppuun mennessä tehty noin 25 000, joista noin 7 000 alle 25-vuotiaille. Alle 25-vuotiaat pitkään työttömyysetuutta saaneet tai toimeentulotukea saaneet ovat velvollisia osallistumaan aktivointisuunnitelmassa sovittavaan kuntouttavaan työtoimintaan etuuksien menettämisen uhalla. Heistä kuntouttavaan työtoimintaan on osallistunut vuoden 2002 loppuun mennessä työmarkkinatukea saaneista noin 500 henkilöä. Kaikkiaan kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneita on ollut noin 3 000 henkilöä eli arvioitua vähemmän.

Kunnat, Kansaneläkelaitos ja työhallinto aloittivat vuonna 2002 kaksivuotisen yhteispalvelukokeilun. Kokeilussa tarjotaan moniammatillisen tiimin toimesta palveluja pääasiassa työmarkkinatuella oleville pitkäaikaistyöttömille työnhakijoille. Eri viranomaisten kiinteään yhteistyöhön perustuen valmistellaan palvelukokonaisuuksia, jotka ovat yksilöllisiä ja riittäviä parantamaan kohderyhmän asemaa työmarkkinoilla. Kokeilussa on mukana 18 työvoimatoimistoa. Vuonna 2002 aloitettiin myös kolmivuotinen työnetsijäkokeilu. Työnetsijälle maksetaan palkkio vähintään kuuden kuukauden yhtäjaksoisen työsuhteen hankkimisesta. Kokeilu on käynnistynyt hitaasti. Kertomusvuoden lopulla käynnistyi myös sosiaalista yrittöystoimintaa koskevan lainsäädännön valmistelu.

Aiempien selvitysten mukaan toimenpiteiden ongelmina ovat olleet niiden heikot työllisyysvaikutukset ja toistuminen usein samoilla henkilöillä ilman pysyvää työllistymistä. Käytävät selvitykset toisen aallon toimenpiteiden työllisyysvaikutuksista puuttuvat toistaiseksi. Ennakoarviot viittaavat kuitenkin siihen, että kun rakennetyöttömyyttä halutaan merkittäväällä tavalla alentaa, lisätoimia tarvitaan. Kertomusvuonna valmistui työministeriön toteuttamana Euroopan työllisyysstrategian vaikutusten kansallinen arviointi, johon sisältyi 11 osaprojektia ja yhteenveto-osa. Osaprojektit olivat riippumattomien tutkimuslaitosten toteuttamia.

Työelämän säättely ja kehittäminen Uusi vuorotteluvapaalaki tuli voimaan 1.1.2003, ja se on voimassa vuoden 2007 loppuun. Laki pohjautuu pitkälti vuorotteluvapaakokeilusta vuoden 2002 loppuun voimassa olleeseen lakiin. Vuorotteluvapaan uutena edellytyksenä on aiempien lisäksi 10 vuoden työeläkelakien mukainen työssäolo. Vuorottelukorvaus nousee 80 prosenttiin henkilöillä, joilla on vähintään 25 vuoden työhistoria. Muutoin korvaus säilyy 70 prosentissa henkilön työttömyysturvasta. Vuorotteluvapaan on aloittanut vuoden 2002 aikana marraskuun loppuun mennessä 11 600 henkilöä, keskimäärin vapaalla oli 6 400 henkilöä. Heistä noin 70 % oli naisia.

Työsopimuslakia on muutettu siten, että vapaaehtoisen lisäeläketurvan ollessa työsuhteen ehto liikkeen luovutuksen saaja on vastuussa liikkeen luovuttajan työntekijälleen järjestämästä lisäeläketurvasta. Muutos tuli voimaan 1.12.2002. Henkilöstörahostolain muutoksilla pyrittiin joustavoittamaan rahastojen käyttöä 1.7.2002 alkaen. Vuoden 2002 lopussa rekisteröityjä henkilöstörahastoja oli 38, ja niiden piirissä oli noin 86 500 työntekijää. Vuoden 2003 alusta tulee voimaan myös uusi laki menettelystä, jolla lasten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostausta voidaan selvittää. Lain tavoitteena on vähentää lasten riskiä joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi, väkivallan kohteeksi tai houkutelluksi huumausaineiden käyttöön.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi yhdenvertaisuuden turvaamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Ehdotuksilla pantaisiin toimeen rodusta ja etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta sekä yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista annetut Euroopan unionin direktiivit.

Vuoden 2002 aikana hyväksyttiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi työntekijöiden kuulemisesta ja tiedottamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi maantiiliikenteen liikkuvissa tehtävissä toimivien henkilöiden työajan järjestämisestä. Palkkaturvadirektiivin muutosdirektiivi, jolla mm. säädetään toimivaltaisesta palkkaturvajärjestelmästä ylikansallisessa tilanteessa, tuli voimaan 8.10.2002. Vuoden aikana palkkaturvaa maksettiin 8 250 työntekijälle.

Kolmikantainen komitea valmistelee vuosilomalain kokonaisuudistusta (määräaika 31.3.2003) ja kolmikantainen työryhmä tietosuojalainsäädännön täydentämistä työntekijän teknisen valvonnan, sähköpostivalvonnan ja huumetestien osalta (pidennetty määräaika 31.5.2003).

Kansallisten työelämäohjelmien (tuottavuusohjelma, työelämän kehittämisohjelma sekä työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelma) toimeenpanoa on jatkettu hallitusohjelmakauden alussa sovittujen suuntaviivojen mukaisesti. Työelämäohjelmien yhdistämiseen tähtäävän työelämän laatu ja -tuottavuusohjelman (TYKES) valmistelu on käynnistynyt. Edellisellä hallituskaudella alkanut Kansallinen ikäohjelma päättyi suunnitelmien mukaan vuoden 2002 maaliskuussa.

Suomi osallistui edelleen myös Kansainvälisen työjärjestön (ILO) toimintaan. Suomi ratifioi ILO:n pöytäkirjan kauppa-aluksissa noudatettavaa vähimmäistasoa koskevaan yleissopimukseen nro 147 ja ILO:n merenkulkijoiden työaikaa ja alusten miehitystä koskevan yleissopimuksen nro 180. ILO:n sopimuksesta johtuen muutettiin myös merityöaikalakia ja työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annettua lakia. Hallitus on antanut eduskunnalle myös esityksen ILO:n maatalousalan työturvallisuutta ja -terveyttä koskevan yleissopimuksen nro 184 hyväksymisestä.

Maahanmuuttopoliittiset asiat Kertomusvuoden lopussa Suomessa asui noin 103 700 ulkomaan kansalaista. Työvoimatoimistoissa oli 24 300 ulkomaalaista työnhakijaa, joista työttömiä oli 13 900 henkilöä. Arvio ulkomaalaisten työttömyysasteesta oli marraskuun lopussa 27 %. Vastaava osuus vuotta aiemmin oli 31,6 %. Kotouttamislain soveltamisen piirissä oli lokakuun lopussa noin 6 600 henkilöä. Työlupalausuntoja eli työvoimatoimiston luvan myöntäjälle antamaa työvoimatoimiston kantaa siitä, onko työluvan myöntämiselle estettä, annettiin vuonna 2002 yhteensä 23 500, joista puoltavia lausuntoja oli yhteensä 21 800. Työministeriö osallistui kertomusvuonna ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen viimeistelyyn.

Työministeriö valmisteli valtioneuvoston selonteon kotouttamislain toimeenpanosta, jonka valtioneuvosto antoi eduskunnalle 31.5.2002. Selonteko sisälsi kehittämis ehdotuksia, joiden toimeenpanon työministeriö aloitti. Erityisesti lainsäädäntöön liittyvien kehittämis ehdotusten valmistelu jatkuu. Turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista hyväksyttiin Euroopan neuvoston direktiivi. Maahanmuuttajien kotouttamista edistettiin myös Euroopan unionin pakolaisrahaston ja Syrjinnän vastaisen toimintaohjelman rahoituksella.

Ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annettuun lakiin (116/2002) perustuen työhallinto ja Helsingin kaupunki sopivat säilöönottoyksikön perustamisesta. Yksikkö aloitti toimintansa 30-paikkaisena 18.7.2002.

Helsingissä järjestettiin 16.-17.9.2002 Euroopan neuvoston siirtolaisministerien 7. konferenssi *Migrants in our societies: policy choices in 21st century*, jossa käsiteltiin integraatiopoliittikkaan ja siirtolaisuuden hallintaan liittyviä haasteita.

Ympäristöministeriö

Yleistä Hallituksen kestävän kehityksen ohjelman toimeenpanon seurannasta on vastannut kestävän kehityksen toimikunta puheenjohtajanaan pääministeri Paavo Lipponen. Toimikunta on laatinut ohjelman toteutumisesta ja tarvittavista jatkotoimista laajan kokonaisarvion.

Suomi oli EU:n keskeinen neuvottelija Johannesburgissa 26.8. – 4.9.2002 järjestetyssä YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa. Suomen aloitteesta liikkeelle lähtenyt 10-vuotisen puiteohjelman laatiminen kestävän tuotannon ja kulutuksen edistämiseksi oli ympäristön ja talouden kannalta keskeinen saavutus.

Ympäristöministeriö järjesti Helsingissä maaliskuussa 2002 naisjohtajien ympäristökokouksen, johon osallistui yli 60 ympäristöalan naisjohtajaa eri puolilta maailmaa (mm. 19 nais-ympäristöministeriä). Kokouksen suositusten pohjalta Johannesburgin toimintaohjelmaan tuli 43 toimenpidettä naisten tasa-arvoisen osallistumisen vahvistamiseksi kestävässä kehityksessä.

Ympäristöministeriö huolehti ympäristöä koskevien asioiden valmistelusta erityisesti Maailman kauppajärjestön (WTO) uudelle neuvottelukierrokselle. Esitykset koskevat muun muassa kauppatoimia sisältävien monenkeskisten ympäristösopimusten ja WTO-sopimusten välisiä suhteita sekä ympäristötuotteiden ja -palveluiden kaupan vapauttamista, ympäristömerkintöjä sekä tekijänoikeuksia.

Ympäristöministeriö vaikutti aktiivisesti EU:n kestävän kehityksen strategian toimeenpanon edistämiseen ympäristöneuvoston ja Eurooppa-neuvoston kokousten valmisteluissa, erityisesti ennen em. kestävän kehityksen huippukokousta Johannesburgissa. Ympäristöministeriö vaikutti merkittävästi myös yhteisön kuudennen ympäristöohjelman hyväksymiseen.

Suomi on osallistunut aktiivisesti alueellisiin kestävän kehityksen prosesseihin. Ympäristöyhteistyöllä Suomen lähialueilla Virossa, Latviassa, Liettuaissa, Luoteis-Venäjällä ja Puolassa on edistetty hankkeita, joilla vähennetään erityisesti Itämereen kohdistuvaa kuormitusta. Hankkeilla on edistetty suomalaisen ympäristötekniikan käyttöä ja vientiä ja siten parannettu myös alan työllisyyttä.

Itämeren alueen kestävän kehityksen ohjelmaan (Baltic 21) liitettiin vuonna 2002 uutena sektorina koulutus. Suomi toimi Arktisen neuvoston ja sen kestävän kehityksen työryhmän puheenjohtajana vuosina 2000 – 2002 sekä Arktisen neuvoston ympäristövahinkotyöryhmän puheenjohtajana vuosina 1998 – 2002. Arktisen ympäristön seuranta- ja arviointiohjelman uusin ympäristön tilan arviointiraportti julkistettiin Rovaniemellä järjestetyssä monitieteellisessä symposiumissa. Pohjolan kestävän kehityksen strategian ensimmäinen seurantaraportti ja indikaattorikokoelma valmistui Pohjoismaiden neuvoston 50-vuotisjuhlakokoukseen.

Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden rahasto perustettiin heinäkuussa 2002. Rahaston ensimmäinen hanke on Pietarin lounainen jätevedenpuhdistamohanke. Valmistettiin lisäksi Suomen ympäristöprioriteetit Pohjoisen ulottuvuuden seuraavaa, vuosia 2004 – 2006 koskevaa toimintaohjelmaa varten.

Viron kanssa allekirjoitettiin sopimus ympäristövaikutusten arvioinnista ja maitten välinen ns. YVA-komissio aloitti työnsä syksyllä 2002. Joulukuussa allekirjoitettiin myös sopimus kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseen tähtäävien hankkeiden yhteistoteutuksesta. EU:n twinning-järjestelyn mukainen yhteistyö luonnonsuojelun alalla aloitettiin.

Ympäristöministeriö valmisteli yhteistyössä ulkoasiainministeriön kanssa Suomen ja Kiinan välisen ympäristöalan yhteistyöpöytäkirjan. Intian kanssa Suomi perusti erityisen sekakomission alaisen ympäristötyöryhmän.

Suomi on menestynyt hyvin myös kansainvälisissä edistymisvertailuissa. Maailman talousfoorumi WEF on viimeksi vuonna 2002 arvioinut, että Suomi on maailman johtava maa kestävän kehityksen toteuttamisessa.

Ympäristönsuojelu Suomi ratifioi yhdessä EU:n komission ja jäsenmaiden kanssa ns. Kioton pöytäkirjan keväällä 2002. Ympäristöministeriö on osaltaan toimeenpannut ilmastostrategiassa kuvattuja toimia, jotka liittyvät mm. rakentamiseen ja rakennusten energiankäyttöön, yhdyskuntarakenteen kehittämiseen, jätehuoltoon ja ns. uusiin ilmastokaasuihin. EY:n päästökauppadiirektiiviehdotusta koskevilla neuvotteluissa ministeriö on edustanut hallitusta ja vastannut kansallisten kantojen koordinoinnista. Kasvihuonekaasupäästöjen inventaarioraportti vuosilta 1990 – 2001 samoin kuin päästöjä vähentävien politiikkatoimien toimeenpanon tilannekatsaus lähetettiin vuoden 2002 lopulla vaatimusten mukaisesti EU:n komissiolle.

Ympäristönsuojelulakia ja -asetusta on tarkennettu IPPC-direktiivin edellyttämällä tavalla. Vesilain nojalla annettujen valtioneuvoston päätösten antamista ympäristönsuojelulain nojalla asetuksina on valmisteltu työryhmässä, joka antoi ehdotuksensa maaliskuussa 2002. Ehdotus on ollut lausunnolla, ja sen viimeistely jatkuu vuoden 2003 alkupuolelle. Haja-asutuksen jätevesikuormituksen alentamiseksi on valmisteltu valtioneuvoston asetusta, joka on tarkoitus antaa keväällä 2003.

Ympäristönsuojelulakia on täydennetty suurista polttolaitoksista ilmaan joutuvien epäpuhkauspäästöjen rajoittamisesta annetun direktiivin täytäntöönpanemiseksi ja on annettu tarvittava asetus. Ehdotus päästökattodirektiivin mukaiseksi kansalliseksi ohjelmaksi on valmisteltu ja valtioneuvosto on hyväksynyt sen 26.9.2002.

EY:n direktiivi ympäristömelun arvioinnista ja hallinnasta (ympäristömeludirektiivi) tuli voimaan 18.7.2002. Direktiivin kansallisen täytäntöönpanon toteuttamiseksi ja väliaikaisten arviointimenetelmien valmistelemiseksi on laadittu suunnitelma. Ympäristöhallinnon meluntorjunnan yleiset linjaukset on valmisteltu ja asetettu meluntorjunnan kehittämistä koskeva työryhmä, jonka tehtävänä on 31.12.2003 mennessä laatia vähintään vuoteen 2010 ulottuva ehdotus valtakunnalliseksi meluntorjuntaohjelmaksi.

Valtioneuvosto hyväksyi 14.8.2002 vuoteen 2005 ulottuvan valtakunnallisen jätesuunnitelman välitarkistuksen. Ministeriöiden välisissä neuvotteluissa sovittiin 9.12.2002 yksityiskohtaisemmin siitä, miten valtion taloudellista osallistumista jätealan kehittämiseen vahvistetaan. Ympäristöministeriön asettama selvitysmies Lauri Tarasti luovutti syyskuussa 2002 omat ehdotuksensa EY:n romuajoneuvodirektiivin täytäntöönpanosta. Selvitysmiehen työ perustui asiaa valmistelleen romuajoneuvotyöryhmän mietintöön ja siitä saatuihin osin ristikkäisiin lausuntoihin. Lainsäädännön valmistelua on jatkettu ympäristöministeriössä. EU:n parlamentti ja neuvosto pääsivät vuoden lopulla sovittelumenettelyssä ratkaisuun uuden sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskevan direktiivin sisällöstä.

Suomi ratifioi syyskuussa 2002 pysyvien orgaanisten yhdisteiden (POP's) käytön kieltämistä ja rajoittamista koskevan Tukholman sopimuksen sekä ECE:n ilman epäpuhkausten kaukokulkeutumisleissopimukseen liittyvän vastaavan POP-pöytäkirjan sekä allekirjoitti kesäkuussa 2002 kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n yleissopimuksen haitallisten kiinnittymisenestoaineiden (ns. anti-fouling-aineiden) valvonnasta. Valtioneuvosto on hyväksynyt sopimukseen perustuvan asetuksen orgaanisten tinayhdisteiden kiellosta.

EU:n meriympäristön suojelua ja säilyttämistä koskeva strategiaehdotus annettiin lokakuussa 2002. Asiaa käsiteltiin laajassa kansainvälisessä konferenssissa ja siitä on informoitu eduskuntaa. Neuvoston päätelmät on tarkoitus saada hyväksytyiksi EU:n ympäristöneuvoston kokouksessa maaliskuussa 2003.

Valtioneuvosto teki 26.4.2002 Suomen Itämeren suojeluohjelmaksi nimetyn periaatepäätöksen toimista Itämeren tilan parantamiseksi ja meriluonnon suojelemiseksi. Periaatepäätöksen mukaan rehevöitymistä sekä öljy- ja kemikaalikuljetusten ja vaarallisten aineiden aiheuttamia riskejä Suomessa ja sen lähialueilla on pikaisesti vähennettävä. Rehevöitymisen torjunnassa merkittävimmät toimet koskevat Pietarin kaupungin lounaisen jäteveden puhdistamon rakentamista, Suomen maatalouden ympäristöohjelman tehostamista sekä yhdyskuntien ja haja-asutuksen ravinnekuormituksen vähentämistä. Ohjelman rahoittamiseksi on lisätty maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa olevia maatalouden ympäristötukimäärärahoja. Hallitus on vahvistanut tukensa Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon loppuun rakentamiseksi. Itämeren suojeluohjelman tavoitteiden mukaisesti valtion vuoden 2003 talousarvioon sisältyy tilausvaltuus väylänhoitoalus Seilin peruskorjaamisesta ja varustamisesta öljyvahinkojen torjuntaan ja niihin liittyviin muihin pelastustehtäviin.

EY:n vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöön panemiseksi on vastattu valmistelutyön edistymisestä kokeiluhankkeissa, tutkimuksessa, vesiä koskevan suunnittelujärjestelmän kehittämisessä ja lainsäädäntötyössä eri hallinnonalojen ja ympäristöhallinnon kanssa. Vesien hoidon suunnittelu on tarkoitus saada käyntiin vuoden 2004 alusta. Ehdotetuilla vesienhoitoalueilla on käynnistetty tietojen keräys. Pintavesien tyypittelyehdotus on ollut lausunnoilla ja luokitteluehdotusta valmistellaan.

Ympäristöklusterin tutkimusohjelman toisella ohjelmakaudella vuosina 2000 – 2002 ohjelman teemoina olivat ekotehokkuus, kestävä yhdyskunnan infrastruktuuri sekä kestävä kehityksen tietoyhteiskunta. Kolmannen ohjelmakauden 2003 - 2005 teemaksi on valittu "ekotehokas yhteiskunta". Keskeisiä asioita ohjelmassa ovat ilmastonmuutoksen hallinta, jätteen synnyn ehkäisy ja jätteiden kierrätys, hyvän ja terveellisen ympäristön edistäminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, ohjauskeinot ja niiden vaikuttavuus sekä ympäristöteknologian ennakointi.

Alueidenkäyttö Maankäyttö- ja rakennuslain toimeenpano on sujunut suunnitelmien mukaisesti. Arvio lain toimivuudesta valmistui keväällä 2002. Lain toimivuudesta saadut ensimmäiset kokemukset ovat pääosin myönteisiä. Vuoden 2001 lopulla voimaan tulleiden valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden turvaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota viranomaisneuvotteluissa ja muussa ohjauksessa.

Maakuntakaavoitus on käynnistynyt vilkkaana. Kertomusvuonna ympäristöministeriö on ohjannut 15 vireillä olevan maakuntakaavan laatimista. Ministeriö vahvisti Vuosaaren satamaa ja sen liikenneyhteyksiä koskevan seutukaavan, Mikkelin ja Pieksämäen seutujen seutukaavan sekä Itä-Uudenmaan, Läntisen Uudenmaan ja E 18 vaihemaakuntakaavat. Maakuntakaavoituksen sisältöä ja esitystapaa, oikeusvaikutuksia sekä vaikutusten arviointia koskevat kolme opasta julkaistiin. Tuulivoimatyöryhmän mietintö valmistui.

Valtioneuvoston vuonna 2001 hyväksymän rakennusperintöstrategian seuranta- ja ohjaustyöryhmän työ on käynnistetty. Erityisesti rakennusperinnön aineistotuotantoa, kotisivustoa ja tiedotusta on laajennettu ja monipuolistettu sekä vaikutusten arviointia kehitetty.

Rakennussuojelulain mukaisina asioina on ratkaistu 14 alistuksena vireille tullutta asiaa, joista kuuteen liittyi valitus, ja 10 valitusasiana vireille tullutta rakennussuojelua asiaa. Lisäksi on ratkaistu yksi asia valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen nojalla.

Lähiöuudistus 2000- ohjelman puitteissa on jatkettu 15 kehittämishanketta, joiden tavoitteena on tuottaa tietoa ja kokemuksia lähiöiden kehittämiseksi. Lähiöiden tilan seuranta on jatkettu omana tutkimushankkeenaan.

Aluearkkitehtitoimintaa laajennettiin siten, että toiminta-alueita oli vuoden 2002 lopussa 25. Niihin kuului yhteensä 112 kuntaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain säätämisen yhteydessä myöhemmin valmisteltavaksi jätetty kaavojen toteuttamisen kustannusvastuun uudistamista koskeva lainvalmistelu saatiin päätökseen ja asiaa koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle.

Porin ja Heinolan kansalliset kaupunkipuistot perustettiin ympäristöministeriön päätöksellä.

Luonnonsuojelu Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (biodiversiteettisopimus) toteutusta on seurattu sekä kansainvälisesti että kansallisessa seurantaryhmässä ja sen alaisissa asiantuntijatyöryhmissä.

Lait Repoveden ja Leivonmäen kansallispuistoista hyväksyttiin vuoden aikana. Suomen kansallispuistoverkosto täydentyi siten 35 puistoon. Perustetut puistot täydentävät eteläisen Suomen luonnonsuojelualueverkostoa arvokkailla metsä-suo-rantaluontokokonaisuuksilla. Pallas-Ounastunturin kansallispuiston laajentamista Ylläksen alueelle ja Pyhätunturin kansallispuiston laajentamista Luoston alueella valmisteltiin.

Suomen Natura 2000- verkoston täydentämistä valmisteltiin edelleen. Valtioneuvosto teki päätöksen verkostoesityksen täydentämisestä siltä osin kuin EU:n komissio on sitä edellyttänyt. Ympäristöministeriön asettama työryhmä jätti mietintönsä Natura- verkostoon esitettyjen alueiden hoidon ja käytön suunnittelusta luontodirektiivissä edellytetyllä tavalla.

Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000- verkoston toteuttamista jatkettiin hallituksen vuonna 1996 tekemän rahoitusohjelman mukaisesti. Suojelukysymykset ratkaistiin noin 25 580 hehtaarin osalta.

Valtioneuvosto päätti Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lounais-Lapin metsien monimuotoisuuden säilyttämiseen tähtäävästä toimintaohjelmasta. Se turvaa tuntuvan lisärahoituksen luonnonsuojelualueiden hoitoon ja ennallistamiseen, luontoa koskevien inventointitietojen keräämiseen, tutkimukseen ja seurantaan sekä tiettyjen vapaaehtoisuuteen perustuvien suojelukeinojen pilottihankkeisiin. Tutkimushankkeissa perehdytään erityisesti puuteellisesti tunnettujen eliölajien selvittämiseen ja uhanalaisuuden arviointiin.

Luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkaileuutta koskeva kehittämisohjelma valmisteltiin aikaisemmin valmistuneen työryhmän ehdotuksen pohjalta. Ohjelmalla on tarkoitus lisätä virkistyskäytön ja luontomatkaileuuden edellytyksiä ja mahdollisuuksia ja tätä kautta tukea erityisesti työllisyyttä.

Asumisen edistäminen Vuonna 2002 aloitettiin yhteensä 28 000 - 29 000 uuden asunnon rakentaminen. Asuntotuotanto oli saman suuruinen kuin edellisenä vuonna. Valtion tukeman asuntotuotannon ("ARA-tuotannon") osuus koko asuntotuotannosta oli lähes 30 %, kun se edellisenä vuonna oli 45 %. ARA-tuotannon aloitukset vähenivät selvästi; vuonna 2002 aloitettiin yhteensä 8600 asuntoa, mikä oli 4500 asuntoa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Aloitettua tuotannosta 4900 asuntoa oli aravavuokra- ja asumisoikeusasuntoja, 2500 asuntoa korkotuettuja vuokra- ja asumisoikeusasuntoja sekä 1100 asuntoa korkotuettuja omistusasuntoja. Helsingin seudun osuus ARA-tuotannosta oli 42 %. Omistajien mielenkiintoa ARA-tuotantoon vähensi yleisen korkotason edullisuus arava- ja korkotukiehtoihin verrattuna ja jossain määrin kasvanut tyhjien asuntojen määrä. ARA-tuotannon rakennuskustannukset nousivat pääkaupunkiseudulla 2,9 % ja muualla maassa 3,0 %.

Valtion tuella perusparannetuissa rakennuksissa oli 5 300 asuntoa. Aravalainoilla peruskorjatuissa taloissa oli 4 700 asuntoa ja korkotukilainoilla peruskorjatuissa taloissa 600 asuntoa. Perusparannuslainoituksessa kasvukeskusten ulkopuolisten alueiden osuus oli noin puolet. Uusien hissien rakentamiseen osoitettiin määrärahaa 168 hissille ja hissien korjaamiseen myönnettiin avustuksia 204 yhteisölle.

Valtiontakauksia myönnettiin yksityishenkilöiden asuntolainoihin vuonna 2002 ennakkotietojen mukaan jälleen uusi ennätysmäärä, 32 000 kappaletta. Kaikkiaan valtiontakauksia on voimassa 120 000 kappaletta ja takausluottokanta on noussut 1,3 miljardin euron suuruisiksi. Takausluottojen osuus kaikista myönnettyistä asuntolainoista oli 24 %.

Asuntolainsäädäntöä on kehitetty monin eri toimenpitein. Vuonna 2002 tuli voimaan laki korkotukilainalla rahoitettavista osaomistusasunnoista. Eduskunnalle annettiin esitys vapaa-rahoitteiseksi asumisoikeusjärjestelmäksi. Yleishyödyllisiksi nimettyjä asuinyhteisöjä koskevat toimintaperiaatteet koskisivat hallituksen esityksen mukaisesti vuoden 2004 alusta myös kuntien ja muiden julkisyhteisöjen omistamia asuntoyhteisöjä. Asumisoikeus- ja vuokratalojen rakentamista edistetään uudella valtion ja kunnan takauslainalla. Korjausavustusten lisäksi asuntojen energia-avustuksia myönnetään jatkossa erityislainsäädännön perusteella.

Aravalainojen ehtoja on muutettu osittain vuoden aikana ja on valmisteltu eduskunnan edellyttämä esitys aravalainajärjestelmän laajemmasta kehittämisestä. Aikaisempaa paremmin voidaan myöntää helpotuksia taloudellisissa vaikeuksissa oleville arava- ja asumisoikeustaloille, ja talouden tervehdyttämisavustuksia voidaan myöntää vuokratalojen lisäksi myös asumisoikeusyhteisöille. Jos pitkään tyhjiillään olleita aravavuokrataloja joudutaan purkamaan väestöltään vähenevillä alueilla, enintään 50 % valtion asuntolainasta voidaan antaa anteeksi.

Helsingin seudun kunnille myönnettiin avustuksia sellaiseen kunnallistekniikan rakentamiseen, jolla edistetään uusien asuntoalueiden toteuttamista. Asunnottomuuden vähentämiseksi pääkaupunkiseudulla valmistui vuosien 2002 - 2005 koskeva ohjelma ja sen toteuttamisesta sovittiin kaupunkien kanssa. Vuonna 2002 mahdollistettiin omapääoma-avustusten myöntäminen asuntojen hankintaan arava- ja korkotukilainoitetuissa kohteissa sekä kokonaisten vuokratalojen hankinta asunnottomien käyttöön.

Vuoden lopulla valmistui asuntorahoituksen ja asumisen tukijärjestelmien kansainvälinen arviointi ja käynnistettiin Valtion asuntorahaston toiminnan arviointi.

Rakentaminen Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuutta koskevassa seurantajulkaisussa käsiteltiin lain tavoitteiden toteutumista ja uusien toimintamenetelmien käyttöönottoa rakentamisen ohjauksessa. Annettiin ministeriön asetus rakennuksen suunnittelijoista ja rakennussuunnitelmista (A 2).

Annettiin ministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta (E 1), jossa rakentamismääräykset uudistettiin vastaamaan eurooppalaista harmonisoitua paloluokitusta ja otettiin käyttöön rakennuksen riskillisiä käytäntöjä koskeva paloturvallisuusselvitys rakennussuunnittelussa. Annettiin ministeriön asetukset rakennuksen lämmöneristystä sekä sisäilmastoa ja ilmanvaihtoa koskeviksi rakentamismääräyksiksi ja -ohjeiksi (C 3, C 4 ja D 2), joissa mm. tiukennettiin energiansäästövaatimuksia kansallisen ilmastostrategian toteuttamiseksi. Osallistuttiin EU:n energianeuvoston työryhmässä energiatehokkuusdirektiivin valmisteluun ja käynnistettiin asianmukaiset toimet direktiivin kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi siirtymäkauden kuluessa.

Saatiin valmiiksi ehdotus pohjarakentamista koskevien rakentamismääräysten (B 3) uudistamiseksi. Valmisteltiin ehdotus asuntopuunnittelua ja liikkumiseesteettömyyttä koskevien rakentamismääräysten (G 1 ja F 1) tarkistamisesta esteettömän liikkumisen parantamiseksi.

Jatkettiin tutkimus- ja kehittämistoimintaa tiiviin ja matalan kaupunkimaisen pientalorakentamisen edistämiseksi. Tätä varten käynnistettiin valtakunnallinen projekti, jonka puitteissa on suunnitteilla tai rakenteilla 40–50 hanketta eri puolilla maata. Projekti päättyy vuonna 2005.

Osallistuttiin kansallisen rakennuspoliittisen ohjelman laatimiseen ja valmisteltiin virkatyönä esitystä valtioneuvoston käsittelyä varten. Tuettiin ja ohjattiin "S isäilma 2002" teema-
vuoden aktiviteetteja.

Informaatio-ohjauksessa keskeistä oli kestäväan rakentamiseen liittyvien rakennusten elinkaaren aikaisten ympäristövaikutusten, rakennusten ympäristöluokitusmenettelyjen ja ekologisen rakentamisen pilottihankkeiden tuottaminen ja esittely.

Annettiin hallituksen esitys rakennustuotteiden hyväksyntää koskevaksi laiksi. Käynnistettiin rakennustuotteisiin kohdistuva markkinavalvonta sille säädetyssä laajuudessa ja jatkettiin hyväksyntään osallistuvien varmennuslaitosten nimeämistä. Kertomusvuonna annettiin 243 tyyppihyväksyntäpäätöstä ja vuoden lopussa oli voimassa 839 tyyppihyväksyntää.

Osa II: Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

Sisällys

1. Turvallisuuspolitiikka
 - 1.1. Kansainvälisen terrorismin vastainen yhteistyö
 - 1.2. Euroopan unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka
 - 1.3. Pohjois-Atlantin puolustusliitto, euroatlanttinen kumppanuusneuvosto, rauhankumppanuus
 - 1.4. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö
 - 1.5. Rauhanturvaaminen
 - 1.6. Siviilikriisinhallinta
 - 1.7. Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta
2. Euroopan unionin laajentuminen, ulkosuhdetoiminta, yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja Pohjoinen ulottuvuus
 - 2.1. Euroopan unionin laajentuminen
 - 2.2. Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta ja yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka
 - 2.3. Euroopan unionin pohjoinen ulottuvuus
3. Ihmisoikeuspolitiikka
 - 3.1. Yleistä
 - 3.2. Euroopan neuvosto
 - 3.3. Yhdistyneet kansakunnat
 - 3.4. Ihmisoikeusalan yhteistyö kahdenvälisissä suhteissa
 - 3.5. Ihmisoikeusvalitukset
 - 3.6. Ihmisoikeusraportointi ja ihmisoikeuksien kehittäminen
 - 3.7. Pakolaispolitiikka
4. Yhdistyneiden kansakuntien toiminta, kansainväliset kehitysrahoituslaitokset ja globaalikysymykset
 - 4.1. YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto
 - 4.2. YK:n talous- ja sosiaalneuvosto
 - 4.3. YK-konferenssien seuranta, erityisistunnot ja YK:n erityisjärjestöt
 - 4.4. Kehitysrahoituslaitokset
 - 4.5. Suomen YK-strategian ja kehitysyhteistyön periaatepäättökseen toteuttaminen
 - 4.6. Kansainvälinen ympäristöpolitiikka
5. Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset
6. Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ja kaupallis-taloudellisten etujen edistäminen
 - 6.1. Kauppapolitiikka
 - 6.1.1. Maailman kauppajärjestö
 - 6.1.2. Kauppariidat
 - 6.1.3. Kauppapoliittiset instrumentit
 - 6.1.4. Investointien suoja
 - 6.1.5. Vientivalvonta
 - 6.1.6. YK:n kauppajärjestö ja kehityskonferenssi
 - 6.1.7. Euroopan talouskomissio
 - 6.2. Taloudellinen yhteistyö
 - 6.2.1. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
 - 6.2.2. Perushyödykkeet
 - 6.2.3. Energia-asiat

- 7. Alueellinen yhteistyö
 - 7.1. Pohjoismainen yhteistyö
 - 7.2. Lähialueyhteistyö
 - 7.3. Itämeriyhteistyö
 - 7.4. Barents- ja arktinen yhteistyö

- 8. Länsi- ja Keski-Eurooppa
 - 8.1. Euroopan unionin jäsenmaat
 - 8.2. Suhteet Euroopan talousalueeseen ja Sveitsiin
 - 8.3. Suhteet Baltian maihin
 - 8.4. Keski-Euroopan maat
 - 8.5. Kaakkois-Eurooppa ja Länsi-Balkan
 - 8.5.1. Kaakkois-Eurooppa (Turkki, Kypros, Malta)
 - 8.5.2. Länsi-Balkan

- 9. Venäjä sekä Itä-Eurooppa, Keski-Aasia ja Mongolia
 - 9.1. Venäjä
 - 9.2. Itä-Eurooppa, Keski-Aasia ja Mongolia

- 10. Aasia ja Oseania
 - 10.1. Koillis-Aasia
 - 10.2. Kaakkois-Aasia ja Oseania
 - 10.3. Etelä-Aasia
 - 10.4. Afganistan

- 11. Yhdysvallat, Kanada ja Latinalainen Amerikka
 - 11.1. Yhdysvallat ja Kanada
 - 11.2. Latinalainen Amerikka ja Karibia

- 12. Lähi-Itä ja Pohjois-Afrikka
 - 12.1. Lähi-idän rauhanprosessi
 - 12.2. Välimeriyhteistyö
 - 12.3. Pohjois-Afrikka
 - 12.4. Persianlahden alue

- 13. Saharan eteläpuolinen Afrikka

1. Turvallisuuspolitiikka

Hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on Suomen turvallisuuden ja kansainvälisen vaikutusvallan vahvistaminen sekä maan etujen edistäminen syvenevän yhteistyön maailmassa.

Suomi edistää turvallisuutta sekä kestäväää ja tasapainoista kehitystä maailmassa toimimalla demokratian, ihmisoikeuksien kunnioittamisen, oikeusvaltion periaatteiden ja tasa-arvon vahvistamiseksi. Alla olevassa kertomuksessa tarkastellaan hallituksen toimia vuoden 2002 aikana ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden toteutumiseksi.

1.1. Kansainvälisen terrorismin vastainen yhteistyö

Turvallisuuspoliittiseksi uhkaksi noussut kansainvälinen terrorismi pysyi keskeisenä kansainvälisen toiminnan kohteena. Monenkeskinen terrorismin vastainen yhteistoiminta vahvistui. Suomen pääasialliset yhteistoimintaforumit niin sanottuihin uusiin turvallisuusuhkiin vastaamisessa olivat Yhdistyneet kansakunnan ja Euroopan unioni.

EU:n syyskuussa 2001 määrittelemän ja marraskuussa 2002 päivitetyn terrorismin vastaisen toimintaohjelman toimeenpano eteni hyvin. EU:n terrorisminvastaisia toimia on integroitu aikaisempaa kiinteämmäksi osaksi unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Suomi ratifioi kertomusvuoden aikana terrorististen pommi-iskujen vastaisen yleissopimuksen ja terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen ja on siten vahvistanut kaikki kaksiteitoista YK:n piirissä laadittua terrorisminvastaista yleissopimusta. YK:n turvallisuusneuvoston terrorismin vastaiselle komitealle raportoitiin kansallisista toimista päätöslauselman 1373 toimeenpanemiseksi. Viranomaiskoordinaatiota ja yhteistyötä rahoituslaitosten kanssa on tiivistetty terrorismin rahoituksen vastaisten pakotteiden tehostamiseksi.

Pohjois-Atlantin puolustusliitto (NATO) vahvisti huippukokouksessaan marraskuussa Prahassa terrorismin vastaisen toimintaohjelman. Samassa yhteydessä Euro-atlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) huippukokous vahvisti omalta osaltaan kumppanimaiden terrorismin vastaisen toimintaohjelman. Ohjelmassa on otettu huomioon huomattavalta osin Suomen ja Ruotsin marraskuussa 2001 yhdessä tekemät ehdotukset.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) joulukuussa Portossa pidetyssä ulkoministerikokouksessa hyväksyttiin terrorismin vastustamista koskeva peruskirja. Euroopan neuvostossa (EN) valmisteltiin terrorisminvastaista yhteistyötä tehostava lisäpöytäkirja vuoden 1977 terrorismisopimukseen. OECD:n yhteydessä toimivalla rahanpesun vastaisella yhteistyöelimellä FATF:illa (Financial Action Task Force on Money Laundering) on keskeinen rooli terrorismin rahoituksen torjunnassa.

Afganistan, Pakistan, Keski-Aasia sekä muut terroristiverkostoille otolliset tukialueet ovat nousseet kansainvälisen turvallisuusyhteistyön painopistealueiksi. Suomi tuki kahdenvälisesti Keski-Aasian maiden rajavalvontakapasiteetin tehostamista järjestämällä alueen rajavalvontaviranomaisille seminaarin kesäkuussa 2002. Tavoitteena oli koulutuksen lisäksi laajentaa alueen maiden välistä yhteistyötä terrorismin ehkäisyssä.

1.2. EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETTP, ESDP)

Euroopan unionin kriisinhallintavalmiuksien kehittämistä jatkettiin. Tavoitteena on, että EU:lla olisi vuonna 2003 kyky lähettää korkeintaan 50.000 - 60.000 sotilaa vahvuinen rauhanturvajoukko kriisialueelle. Eurooppa-neuvosto vahvisti lokakuussa unionin valmiuden ottaa tarvittaessa hoitaakseen NATO:n toimeenpanema kriisinhallintaoperaatio Make-

doniassa (FYROM). Valmistelut operaation mahdollista siirtoa varten aloitettiin EU:n piirissä. Osallistumisesta yksittäisiin operaatioihin päätetään Suomessa - kuten muissakin unionimaissa - tapauskohtaisesti.

EU:n ja NATO:n välisen yhteistyön kehittämistä jatkettiin. Vuoden lopulla onnistuttiin saamaan periaatepäätös siitä, että EU voisi mahdollisissa kriisinhallintatehtävissään lainata NATO:lta voimavaroja. Yhteistyösuhteiden kehittämistä kolmansiin maihin jatkettiin.

Kertomusvuonna järjestettiin EU:n ensimmäinen oma kriisinhallintaharjoitus. Kyseessä oli unionin päätöksentekomekanismeja ja rakenteita testaava harjoitus, johon ei osallistunut joukkoja. Keskeisellä sijalla harjoituksessa oli EU:n käytössä olevien siviili- ja sotilaallisten keinojen yhteensovittaminen sekä unionin eri instituutioiden ja jäsenmaiden välinen vuorovaikutus.

EU:n siviilikriisinhallintahanke eteni jäljempänä selostetulla tavalla.

1.3. Pohjois-Atlantin puolustusliitto, Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto, rauhankumppanuus

Pohjois-Atlantin puolustusliitto esitti huippukokouksessaan Prahassa marraskuussa 2002 jäsenyysneuvottelujen aloittamista Bulgarialle, Latvialle, Liettualle, Romanianle, Slovakielle, Slovenialle ja Virolle. Neuvottelut päätetään maaliskuun 2003 loppuun mennessä.

NATO:n laajentumispäätösten myötä Suomi pyrkii edelleen kehittämään yhteistyössä Ruotsin kanssa euro-atlanttista kumppanuusneuvostoa ja rauhankumppanuusyhteistyötä siten, että yhteistyö palvelee Suomen ja Ruotsin kaltaisten maiden tarpeita jatkossakin. Rauhankumppanuus muodostuu euro-atlanttisesta kumppanuusneuvostosta (EAPC, Euro-Atlantic Partnership Council), sotilaalliseen kriisinhallintaan painottuvasta käytännöllisestä rauhankumppanuusohjelmasta sekä yhteistyöstä kriisinhallintaoperaatioissa. EAPC on kumppanuustoimintaa ohjaava toimielin ja turvallisuuspoliittisten keskustelujen foorumi.

NATO:n ja EAPC-maiden huippukokous Prahassa marraskuussa 2002 oli merkittävä askel myös rauhankumppanuuden kehittämisessä. Kokous vahvisti rauhankumppanuuden säilyttämisen yhtenä NATO:n avaintehtävistä. Järjestön päämääränä on nostaa kumppanuusyhteistyön tasoa samalla kun se saa myös uusia muotoja. NATO:n ensisijaisena tavoitteena on tukea Keski-Aasian ja Kaukasian maiden vakautta ja terrorismin vastaista toimintaa. Samalla jatketaan yhteistyötä läntisten kumppanuusmaiden kanssa (Suomi, Ruotsi, Itävalta, Irlanti ja Sveitsi) entiseltä pohjalta.

Prahan huippukokouksessa vahvistettiin asiakirjat rauhankumppanuuden kehittämisestä sekä terrorismin vastaisen toiminnan tehostamisesta. Prahan valmisteluprosessin aikana Suomi ja Ruotsi toimivat aktiivisesti päämääränään vaikuttaa huippukokouksen lopputulokseen. Suomen ja Ruotsin aloitteiden sisältö tuli hyvin huomioiduksi Prahan loppuasiakirjoissa.

Suomi on jäljempänä selostetulla tavalla ollut mukana kahdessa NATO:n johtamassa kriisinhallintaoperaatioissa Balkanilla.

1.4. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ on laaja-alaisena turvallisuusjärjestönä erikoistumassa uusien uhkien torjuntaan. Suomi osallistui Yhdysvaltojen ja Venäjän uusia uhkia koskevan yhteisesityksen käsittelyyn, jonka jatkosta tehtiin päätös Porton ulkoministerikokouksessa joulukuussa.

ETYJin operatiivinen työ kentällä ja erikoistuminen yhä enemmän Keski-Aasiaan ja Etelä-Kaukasukselle on muodostunut tärkeäksi välineeksi myös EU:n oman siviilikriisinhallinnan kehittämisessä. Suunnitteilla olevat EU-missiot ja niiden hankkeet voidaan toteuttaa osin ETYJ-kenttätoiminnoilla. ETYJin poliisitoimintoja ja rajahallinnan projekteja toteutetaan yhä enemmän Keski-Aasiassa.

Suomi on lisännyt ja monipuolistanut osallistumistaan ETYJin kenttämissioihin ja korottanut edustautumisensa tasoa. Suomalainen diplomaatti on toiminut ETYJin mission päällikkönä Tshetsjeniassa ja Albaniassa. Järjestön sihteeristössä Suomella on edustajat yksikössä, jotka hoitavat konfliktinestoa, terrorismia, missiosuunnittelua ja pienaseita. ETYJin pienaseasiakirjan toimeenpanoon on kiinnitetty erityistä huomiota.

ETYJ sopii varsin hyvin laittoman kaupan, kuten ihmiskaupan, torjunnan foorumiksi, sillä se kattaa laajalti turvallisuuden eri alueita. Suomi on tukenut ETYJ-puheenjohtajana vuonna 2003 toimivan Alankomaiden laittomaan kaupankäyntiin liittyvän talous- ja ympäristöfoorumin suunnittelua.

1.5. Rauhanturvaaminen

Rauhanturvaamistoimintaan osallistuvien suomalaisten määrä oli vuoden 2002 lopulla noin tuhat henkeä.

Vuoden alussa Suomi päätti osallistua YK:n turvaneuvoston hyväksymään rauhanturvaoperaatioon Afganistanissa (ISAF, International Security Assistance Force) lähettämällä 50 suomalaista siviili-sotilas-yhteistyöhön (civic) erikoistunutta sotilasta. Civic-osaston toiminta Kabulissa on ollut menestyksekkästä. Osasto sai konkreettisten hankkeiden toimeenpanoon sekä kansallista että EU:n rahoitusta.

Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan painottui muilta osin edelleen Balkanin alueelle. Suomi jatkoi osallistumistaan NATO-johtoiseen KFOR -operaatioon (Kosovo Force) Kosovossa 820 henkilön vahvuudella rauhanturvapataljoonalla. Suomen civic-osasto SFOR -operaatiossa (Stabilisation Force) Bosnia-Hertsegovinassa päätettiin kotiuttaa asteittain vuoden 2003 aikana. Osaston tehtävät ovat alueen suotuisan kehityksen myötä siirrettävissä paikallisille ja kansainvälisille siviilitoimijoille. Suomi valmistautuu ottamaan yhden monikansallisen prikaatin johtovastuun KFOR:ssa vuoden 2003 toukokuusta lukien.

Suomi päätti lisätä osallistumistaan Etiopian ja Eritrean rajalle perustettuun YK:n UNMEE-rauhanturvaoperaatioon (UN Mission in Ethiopia and Eritrea) esikunta- ja vartiokomppaniolla. Lisäksi suomalaisia sotilastarkkailijoita palveli edelleen Kashmirissa, jossa Suomi sai johtavan sotilastarkkailijan tehtävän, sekä Lähi-idässä, Irakin ja Kuwaitin rajalla, Kosovossa ja Kroatiassa. Kyproksella toimivassa UNFICYP -operaatiossa (UN Peacekeeping Force in Cyprus) Suomi jatkoi kolmella esikuntaupseerilla.

Suomi osallistuu myös monikansalliseen SHIRBRIG-järjestelyyn (Multinational Stand-by High Readiness Brigade for UN Operations). Järjestelyn tarkoitus on tukea YK:n nopean toiminnan kyvyn kehittämistä ja se koostuu eräiden YK:n jäsenvaltioiden, kuten Suomen, ilmoittamista joukoista UNSAS-järjestelmään (UN Stand-by Arrangements System). Kertomusvuonna Suomi osallistui myös NORDCAPS-yhteistyöhön (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support), jonka tavoitteena on luoda yhteinen pohjoismainen valmiusjärjestely kriisinhallintatehtäviin.

1.6. Siviilikriisinhallinta

EU:n siviilikriisinhallintatyö eteni kaikilla Feiran Eurooppa-neuvoston määrittämällä painopistealueilla, joita ovat siviilipoliisitoimi, pelastustoimi, oikeusvaltion ja siviilihallinnon

vahvistaminen. Keskeisimpiä kysymyksiä ovat olleet operaatioon osallistuvien tahojen asemasta sopiminen, siviilipoliisien voimavarojen määrällisten ja laadullisten valmiuksien kehittäminen, yhteisömekanismin käyttö pelastuspalvelun eurooppalaisessa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa kontekstissa sekä henkilörekrytointi.

Merkittävä tulos kertomusvuonna oli, että EU:n ensimmäinen kriisinhallintaoperaatio - poliisioperaatio Bosnia-Hertsegovinassa (EUPM, EU Police Mission) - saatiin toimintakykseksi.

Myös siviilikriisinhallinnan valmennusta ja järjestöjen välistä yhteistyötä kehitettiin kertomusvuonna. Suomi isännöi helmikuussa YK:n poliisikonferenssin, johon kutsuttiin myös EU:n ja ETYJ:n edustajat. Suomi kuuluu EU:n siviilikriisinhallinnan koulutusosuuksia valmistelemaan ryhmään ja on mukana kahdessa kertomusvuonna aloitetussa pilottihankkeessa.

Siviilikriisinhallintaa oli käsitelty valtioneuvoston vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa. Tämän johdosta sisäministeriö perusti kertomusvuonna siviilikriisinhallintaan keskittyvän elimen, johon kuuluvat virat täytetään vuoden 2003 alussa. Myös ulkoministeriön vetämä kriisinhallinnan siviilivalmiuksien kehittämistyöryhmä jatkoi työtään. Lisäksi loppuvuonna järjestäytyi ulkoministeriön vetämä poikkihallinnollinen siviilikriisinhallintajärjestö, joka on osa EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmää.

Suomalaispoliiseja osallistui kansainvälisiin YK:n, ETYJ:n ja EU:n komission poliisioperaatioihin kertomusvuonna yhteensä 52. Suomen lähettämiä oikeusalan asiantuntijoita oli yhdeksän. Sri Lankan tulitauon valvontaan osallistui yhdeksän suomalaista. Suomi osallistui aktiivisesti myös ETYJ:n vaalitarkkailutoimintaan.

1.7. Monenvälinen asevalvonta ja aseidenriisunta

Euroopan unioni korosti monenvälisiä järjestelyjä joukkotuhousteiden ja niihin liittyvän teknologian leviämisen estämiseksi. Asevalvonnan merkitystä on lisännyt kasvava mahdollisuus joukkotuhousteiden pääsystä ei-valtiollisten toimijoiden, kuten terroristien käsiin. EU:n neuvosto hyväksyi huhtikuussa luettelon konkreettisista terrorismin vastaisista toimita asevalvonnan alalla.

Myös vientivalvonnassa tiivistettiin kansainvälistä yhteistyötä kaksikäyttöteknologian ja tavaranomaisten aseiden valvonnan tehostamiseksi. Terrorismin vastainen taistelu otettiin osaksi yhteistyötä.

Suomi kustansi kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n sihteeristöön teknisen asiantuntijan, joka osallistuu järjestön tehostettuun toimintaan ydinterrorismin ehkäisemiseksi. Suomi oli IAEA:n hallintoneuvoston jäsen vuosina 1999-2002.

Ydinsulkusopimuksen vuonna 2005 järjestettävän seuraavan tarkastelukonferenssin valmistelut käynnistyivät valmistelukokouksella huhtikuussa. Suomi korosti, että ydinaseriisunnassa tulisi ottaa huomioon myös taktiset ydinaseet. Yhteistyö Venäjän kanssa joukkotuhousteiden vähentämiseksi on entistä ajankohtaisempi ja tärkeämpi kysymys. Johtavien teollisuusmaiden ja Venäjän G8-ryhmä julkisti kesäkuussa aiheesta toimintaohjelman, johon myös EU ja Unionin yksittäiset jäsenmaat osallistuvat omalla panoksellaan.

EU jatkoi Venäjän joukkotuhousteiden hävittämistä koskevien hankkeiden toimeenpanoa. Suomi käynnisti uuden kahdenvälisen hankkeen Venäjän kemiallisten aseiden hävittämisohjelman tukemiseksi.

Yleismaailmalliset käytäntösäännöt ballististen ohjusten leviämisen estämiseksi hyväksyttiin marraskuussa 2002 Haagissa. EU:n rooli säännösten valmistelussa ja kansainvälisen

neuvotteluprosessin käynnistämiseksi oli keskeinen. Säännösten allekirjoitti 98 maata. Tavoitteena on saada säännöstöön mukaan lisää varsinkin ohjusteknologian haltijoita.

Suomi toimi Geneven aseidenriisuntakonferenssin (CD, Conference on Disarmament) puheenjohtajana keväällä 2002. Puheenjohtajuutensa aikana Suomi teki oman ehdotuksen konferenssin työn käynnistämiseksi. Suomen ehdotuksesta käydyissä konsultaatioissa ei kuitenkaan saavutettu CD:n työn käynnistämiseen vaadittavaa yksimielisyyttä.

EU:n aseviennin käytännesääntöistä julkaistiin neljäs vuosiraportti, johon ensimmäistä kertaa liitettiin selvitys säännösten käytännön soveltamisesta jäsenvaltioissa. Sääntöjen kehittämistä jatkettiin jatkamalla neuvotteluja yhteisen asevälitystä koskevan kannan hyväksymisestä sekä sopimalla kieltopäätöksiä koskevan tiedonvaihdon aloittamisesta EU:n hakijamaiden kanssa.

Ulkoministeriö laati sisäisen vientivalvontaselvityksen, jossa tarkasteltiin kansallisen ja kansainvälisten vientivalvontajärjestelmien toimivuutta ja tehtiin ehdotuksia vientivalvontajärjestelyjen parantamiseksi.

Biologiset aseet kieltävän sopimuksen tarkastelukokouksessa saavutettiin marraskuussa 2002 yksimielisyys sopimuksen toimeenpanon seurannasta vuosina 2003-2006.

EU jatkoi pienasehankkeiden toimeenpanoa Kambodzhassa, Mosambikissa ja Albaniassa. Suomi osallistui kahdenvälisiin pienasehankkeisiin mm. Albaniassa sekä YK:n aseistariisuntakeskuksen hankkeeseen Afrikassa kustantamalla niihin pienaseasiantuntijat vuodeksi 2002. ETYJin pienaseasiakirjan toimeenpanoa jatkettiin; Suomi kirjoitti asiakirjan parhaita käytäntöjä (best practices) koskevaan käsikirjaan vientivalvontaa koskevan osion.

Suomi osallistui aikaisempien vuosien tapaan tarkkailijana Ottawan henkilömiinat kieltävän sopimuksen vuosikokoukseen. Eräitä tavanomaisia aseita koskevan sopimuksen puitteissa sovittiin pöytäkirjaneuvottelujen aloittamisesta sodan räjähtämättömistä jäänteistä sekä asiantuntijakokousten jatkamisesta ajoneuvomiinoja koskevien rajoitteiden tarkastelemiseksi.

2. Euroopan unionin laajentuminen, yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä Pohjoinen ulottuvuus

2.1. Euroopan unionin laajentuminen

Suomi on johdonmukaisesti tukenut Euroopan unionin laajentumista korostaen jäsenyyshedellytysten noudattamista. Unioni on avoinna kaikille Euroopan maille, jotka jakavat sen perustana olevat vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien kunnioituksen ja oikeusvaltion periaatteet. Keski- ja Itä-Euroopan maille unionin jäsenyys tarjoaa mahdollisuuden ankuroida yhteiskuntansa näihin periaatteisiin, lisätä turvallisuutta ja vahvistaa taloutta. Niiden liittyminen unioniin edistää hyvinvointia, rauhaa ja vakautta koko maanosassa.

Laajentumisneuvotteluja jatkettiin kertomusvuonna kaikkien kahdentoista neuvotteluja käyvän hakijamaan kanssa yhteisesti sovittuja periaatteita noudattaen, voimassa olevan yhteisölaainsäädännön pohjalta ja Berliinissä 1999 hyväksytyjen rahoituskehysten puitteissa. Neuvottelujen ohella korostettiin hakijamaiden tekemien sitoumusten seuranta. Sekä Espanja että Tanska asettivat laajentumisen puheenjohtajuuskautensa keskeisimmäksi painopisteeksi vieden neuvotteluja määrätietoisesti eteenpäin. Vuosi huipentui neuvottelujen päättämiseen kymmenen hakijamaan kanssa.

Neuvotteluissa edettiin uuteen ratkaisevaan vaiheeseen, kun keväällä aloitettiin kaikkein vaikeimpien neuvottelulukujen, kuten maatalouden, alue- ja rakennepolitiikan sekä budjetin

käsittelyminen. Neuvottelut etenivät ripeästi asetetussa aikataulussa ja tiekartan mukaan. Kesäkuussa pidetyssä Sevillan Eurooppa-neuvostossa vahvistettiin tavoite saattaa neuvottelut päätökseen kymmenen edistyneimmän hakijamaan kanssa vuoden 2002 loppuun mennessä.

Komissio julkisti vuosittaiset maakohtaiset edistymisraporttinsa sekä strategiaperinnsä 9. lokakuuta. Niiden mukaan kaikki hakijamaat olivat edistyneet vuoden aikana merkittävästi sitoumustensa täyttämässä. Komissio suositteli neuvottelujen päättämistä kymmenen hakijamaan osalta vuoden loppuun mennessä sekä yksityiskohtaisen etenemissuunnitelman antamista ja liittymistä edeltävän tuen lisäämistä Bulgarialle ja Romanianille. Komissio huomioi myös Turkin saavuttaman merkittävän edistymisen, vaikka maan ei vielä katsottu täyttävän Kööpenhaminan kriteerejä.

Nizzan sopimuksella sovittiin vuonna 2000 laajentumisen kannalta välttämättömistä EU:n toimielimien ja unionin päätöksenteon uudistamisesta. Irlannissa järjestettiin 19. lokakuuta 2002 toinen kansanäänestys Nizzan sopimuksesta. Irlantilaiset äänestivät sopimuksen hyväksymisen puolesta, mikä mahdollisti sopimuksen voimaantulon ja laajentumisprosessin etenemisen.

Brysselin Eurooppa-neuvostossa 24.-25. lokakuuta hyväksyttiin komission suositukset. Päätelmissä todettiin unionin tarkoituksena olevan neuvottelujen päättäminen kymmenen hakijamaan kanssa Kööpenhaminassa 12.-13. joulukuuta pidettävässä Eurooppa-neuvostossa. Kyproksen osalta unioni piti parhaimpana vaihtoehtona, että saari liittyisi yhdistyneenä unioniin, mutta viime kädessä päätös Kyproksen liittymisestä tehtäisiin Helsingin Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti. Unioni ilmaisi tukensa Bulgarian ja Romanian pyrkimyksille saavuttaa jäsenyys vuonna 2007 sekä päätti toimenpiteistä näiden maiden tukemiseksi komission suositusten mukaisesti. Päätelmissä ilmaistiin myös unionin tyytyväisyys Turkin saavuttamasta edistymisestä ja rohkaistiin Turkia jatkamaan uudistusprosessia. Neuvostoa pyydettiin valmistelemaan pohjaa Kööpenhaminassa tehtävälle päätökselle Turkin ehdokkuuden seuraavasta vaiheesta.

Kööpenhaminan Eurooppa-neuvostossa tehtiin historiallinen päätös neuvottelujen loppuunsaattamisesta Kyproksen, Latvian, Liettuan, Maltan, Puolan, Slovakian, Slovenian, Tsekin tasavallan, Unkarin ja Viron kanssa. Liittymissopimus allekirjoitetaan 16. huhtikuuta 2003 Ateenassa ja maat liittyvät unioniin 1. toukokuuta 2004. Hakijamaiden tekemien sitoumusten seuranta jatketaan liittymiseen asti ja komissio antaa neuvostolle kattavan monitorointiraportin kuusi kuukautta ennen liittymistä.

YK:n pääsihteeri Kofi Annan luovutti 11. marraskuuta Kyproksen poliittisten neuvottelujen osapuolille kokonaisvaltaisen ratkaisuehdotuksen saaren yhdistämiseksi. Eurooppa-neuvosto ilmaisi Kööpenhaminassa tyytyväisyytensä osapuolten sitoumuksesta jatkaa neuvotteluja ehdotuksen pohjalta. EU pitää parhaimpana vaihtoehtona Kyproksen liittymistä unioniin yhdistettynä, mutta saaren pysyminen jaettuna ei ole Helsingin päätelmien mukaisesti este Kyproksen jäsenyydelle.

Vuoden 2002 aikana Bulgaria ja Romania avasivat kaikki jäljellä olevat neuvotteluluvut ja saivat ehdollisesti suljettua joukon neuvottelulukuja. Kööpenhaminan huippukokouksessa ilmaistiin tavoitteeksi ottaa maat EU:n jäseniksi vuonna 2007. Unioni korosti haluavansa määrätietoisesti auttaa Bulgariaa ja Romaniaa näiden pyrkimyksissä ja antoi niille päivitettyt tiekartat aikatauluineen sekä lisää liittymistä edeltävää tukea. Eteneminen riippuu pitkälti näiden maiden omasta kyvystä ja valmiudesta täyttää annetut sitoumukset.

Kööpenhaminan Eurooppa-neuvosto oli tyytyväinen Turkin edistykseen sekä kannusti sitä jatkamaan voimallisesti uudistusprosessiaan. Unioni lisää liittymistä edeltävää rahoitustukea Turkille avustaakseen sitä etenemään kohti jäsenyyttä. Joulukuussa 2004 kokoontuva Eu-

rooppa-neuvosto arvioi Turkin edistymistä. Mikäli maa tuolloin täyttää poliittiset kriteerit, unioni on valmis aloittamaan neuvottelut sen kanssa.

Eurooppa-neuvosto ilmaisi myös halukkuutensa tukea Länsi-Balkanin maiden pyrkimyksiä lähentyä Eurooppaa ja tyytyväisyytensä seuraavan puheenjohtajamaan Kreikan päätöksen järjestää EU:n jäsenvaltioiden ja vakaus- ja assosiaatioprosessin maiden välinen huippukokous Thessalonikissa kesäkuussa 2003. Kevätalvella 2002 esiin nostetusta Wider Europe - käsitteestä on kasvanut Uusi Naapuruus -aloite, jonka yhteydessä valmistellaan myös rajatylittävän yhteistyön uutta välinettä. Uudella naapuruuspolitiikalla halutaan varmistaa, etteivät laajentuneen unionin uudet ulkorajat muodosta syvenevää jakolinjaa.

Kansalaismielipiteen merkitys sekä EU:n nykyisissä jäsenmaissa että hakijamaissa on tärkeä laajentumisen onnistumiselle. Vuoden 2002 aikana kehitettiin ja lisättiin laajentumiseen liittyvää kansalaistiedotusta mm. järjestämällä luento- ja keskustelutilaisuuksia.

2.2. EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP)

Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta ja yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka YUTP ovat Suomen ulkopoliittisen vaikuttamisen keskeinen väline. Unionin toiminta ja siihen vaikuttaminen ovat oleellinen osa lähes kaikkia Suomen ulkopoliittikan sektoreita ja asiakokonaisuuksia.

EU:n ulkoinen rooli on vahvistumassa. Unioni pyrkii määrittelemään ulkosuhdetoiminnan painopisteitä aiempaa järjestelmällisemmin ja etsii keinoja parantaa eri ulkosuhdetoimintojen kuten kauppapolitiikan, kehitysyhteistyön sekä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan johdonmukaisuutta eli koherenssia. Vuoden 2002 aikana näkyi myös, että jäsenmaat pitävät EU:n yhteisen kannan ja toimintalinjan saavuttamista ulkosuhdekysymyksissä tärkeänä, joskin joissakin keskeisissä ulkopoliittisissa kysymyksissä yhteisestä linjasta sopiminen ei vielä onnistunut. EU kiinnitti erityistä huomiota monenkeskisen järjestelmän toimintaan ja tukemiseen. Näistä esimerkkinä voidaan mainita vahva tuki kansainväliselle rikostuomioistuimelle, toiminta aserajoitus- ja asevalvontasektorilla sekä YK-järjestelmässä mukaan lukien Johannesburgin kestävä kehityksen konferenssi ja Monterreyn kehitysrahoituskonferenssi. EU:n ulkoisen roolin vahvistaminen on yksi unionin tulevaisuutta pohtivan valmistelukunnan ja sitä seuraavan hallitusten välisen konferenssin keskeisiä kysymyksiä. Tähän liittyvää tausta- ja valmistelutyötä tehtiin ulkoasiainministeriössä erityisesti syksyn 2002 aikana.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella toiminnan näkyvyyteen ja tehostumiseen on vaikuttanut mm. korkean edustajan aktiivinen toiminta keskeisillä ongelma-alueilla kuten Länsi-Balkanilla ja Lähi-idässä sekä kriisinhallinnassa. Poliittisten ja turvallisuusasioiden komitea on vakiinnuttanut keskeisen roolinsa YUTP:n juoksevassa valmistelussa.

Keskeiseksi ulkopoliittiseksi kysymykseksi nousi Irakin tilanne. Unioni pystyi sopimaan yhteisestä toimintalinjauksesta, joka korosti etenemistä YK:n ja sen turvallisuusneuvoston puitteissa sekä sitä, että Irakin on noudatettava YK:n sille asettamia velvoitteita.

Alueellisista kysymyksistä keskeisimmät olivat vuoden 2002 aikana edelleen Lähi-itä ja Länsi-Balkan. Unionin suhteellinen merkitys Lähi-idän konfliktissa lisääntyi ja EU:lla oli vahva panos ns. kvartettitoiminnassa, jonka kautta kansainvälisen yhteisön pääponnistelut tapahtuivat. Länsi-Balkanilla korkea edustaja oli keskeinen toimija erityisesti Serbian ja Montenegron suhdejärjestelyjen aikaansaamisessa sekä Makedonian tilanteen hallitsemisessa. Unionin panos Länsi-Balkanilla on hyvin vahva myös yleisemmin vakaus- ja assosiaatioprosessin kautta. Afganistanin tilanne pysyi ulkosuhdetoiminnan keskeisenä kysymyksenä unionin ollessa merkittävä jälle rakentamisen ja poliittisen vakauden tukija sekä EU:n

jäsenmaiden osallistuessa myös kansainväliseen sotilaalliseen vakautukseen ISAF-joukoissa.

EU:n suhteet Venäjään kehittyivät ja laaja-alainen vuoropuhelu yhteisen talousalueen, energian sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla jatkui. Sisä- ja oikeusasioiden dialogia tehostettiin. Kaliningradin kysymys nousi EU:n ja Venäjän suhteissa keskeisesti esille vuonna 2002; asia saatiin ainakin väliaikainen ratkaisu. Unioni seurasi tiiviisti Tshetshenian tilannetta sekä yleisemminkin Venäjän oikeusvaltion kehitystä. EU:n laajentumisen myötä aloitettiin keskustelu suhteista uusiin naapureihin, erityisesti Ukrainaan, Moldovaan ja Valko-Venäjään. Intian ja Pakistanin välinen konflikti erityisesti Kashmirin tilanteeseen liittyen sekä loppuvuodesta Pohjois-Korean ydinohjelma olivat tärkeitä haasteita YUTP:lle. Myös Afrikan kriisipesäkkeet ja erityisesti Zimbabwen vaikeutunut tilanne vaativat edelleen EU:n huomiota.

Terrorismin vastainen toiminta säilyi keskeisenä kansainvälisenä kysymyksenä. Uusia terrori-iskuja tapahtui muun muassa Balilla Indonesiassa. Unioni kehitti edelleen keinovalikoimaansa terrorismin vastaisen toiminnan tehostamiseksi unionin ja kolmansien maiden suhteiden kautta. Terroriuhan analysointia systematisoitiin ja kehitettiin toiminnallisemmaksi.

Ihmisoikeudet ja niiden edistäminen kansainvälisesti säilyi unionin ulkoisen toiminnan keskeisenä periaatteena.

EU:n tulevaisuutta pohtivan valmistelukunnan ulkosuhteita ja yhteistä puolustusta käsittelevät työryhmät saivat raporttinsa valmiiksi vuoden 2002 lopulla. Suomen hallitus otti kantaa puolustustyöryhmän raporttiin vuoden 2002 lopussa ja ulkosuhdetyöryhmän raporttiin tammikuussa 2003.

Unionin ulkosuhdetoimintaa ja yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa käsitellään yksityiskohtaisemmin eri toimintalohkojen ja maantieteellisten alueiden alla.

2.3 EU:n Pohjoinen ulottuvuus

EU:n Pohjoista ulottuvuutta käsitellyt ulkoministerikonferenssi hyväksyi Luxemburgissa 21. lokakuuta suuntaviivat Pohjoisen ulottuvuuden uudistetun toimintaohjelman laatimiseksi vuosille 2004-2006. Tämä toimii jatkona Feiran Eurooppa-neuvostossa vuosille 2000-2003 vahvistetulle ensimmäiselle toimintaohjelmalle. Erityishaasteena ovat EU:n itälaajentumisen vaikutukset.

Painopisteiksi vahvistettiin talous ja sen perusrakenteet; koulutus, tutkimus, sosiaali- ja terveydenhuolto; ympäristönsuojelu, ydinturvallisuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö; rajat ylittävä yhteistyö ja alueellinen kehitys sekä toiminta rikollisuutta vastaan ja rajojen valvonta. Läpileikkaavia teemoja ovat Kaliningrad, jonka kehittämisestä vastuu kuuluu Venäjälle, sekä arktiset alueet.

Suuntaviivat sisälsivät Suomen kannalta keskeiset elementit, kuten Suomen ehdotuksen sosiaali- ja terveysalan kumppanuusohjelman laatimiseksi. Suomen painopisteet pohjoisen ulottuvuuden uutta toimintaohjelmaa varten hyväksyttiin EU-ministerivaliokunnassa loka-kuussa 2002.

Arktisia elinkeinoja koskeva Pohjoisen ulottuvuuden foorumi järjestettiin Kajaanissa 17-18. kesäkuuta. Sosiaali- ja terveysalan foorumi pidettiin Joensuussa 16-17. syyskuuta ja sen tuloksena perustettiin kansainvälinen työryhmä valmistelemaan sosiaali- ja terveysalan kumppanuusohjelmaa. Ulkoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö valmistelivat ohjelmaa koskevan tausta-asiakirjan. Informaatioteknologia-alan foorumi järjestettiin Porissa 11-12.

marraskuuta. Valtioneuvoston kanslian vuonna 2001 asettaman Pohjoisen ulottuvuuden kansallisen työryhmän mandaatti uusittiin kertomusvuonna.

Pohjoisen ulottuvuuden tavoitteita tukevaa hanketoimintaa toteutettiin myös Suomen lähialueyhteistyön puitteissa, esimerkiksi Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuushankkeen avulla.

EU:n Tacis-rahoitusta kohdistettiin Suomen ja Pohjoisen ulottuvuuden kannalta keskeisiin hankkeisiin, kuten Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon lietteenpolttolaitokseen, Pohjoisen e-ulottuvuuden hankkeisiin (ml. e-Karelia) sekä Nuijamaan rajanylityspaikan kehittämiseen.

3. Ihmisoikeuspolitiikka

3.1 Yleistä

Hallitus on jatkanut aktiivista ja aloitteellista ihmisoikeuspolitiikkaa, jossa korostetaan erityisesti muita heikommassa asemassa olevien oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia kiinteästi kansalais- ja poliittisten oikeuksien rinnalla.

Hallitus on erityisesti kiinnittänyt huomiota siihen, että ihmisoikeusnäkökohdat otetaan huomioon kaikilla politiikan sektoreilla, joilla on tosiasiallista vaikutusta ihmisoikeuksiin. Tämän edistämiseksi järjestettiin elokuussa 2002 ihmisoikeuskoulutustilaisuus eri ministeriöiden johtavissa tehtävissä toimiville virkamiehille.

Tasavallan presidentin aloite romanien eurooppalaisen edustuselimen perustamisesta säilyi keskeisenä painopisteenä. Asiaa Suomen johdolla käsitellyt Euroopan neuvoston työryhmä sai raporttinsa valmiiksi syksyllä 2002.

YK:n tasolla moniperusteisen syrjinnän vastainen toiminta jatkui. Suomen esittämä päätöslauselma laittomista, summittaisista ja mielivaltaisista teloituksista hyväksyttiin YK:n yleiskokouksen kolmannessa komiteassa hyvin äänestysluvuin, ja termi "sexual orientation" (sukupuolinen suuntautuminen) hyväksyttiin ensimmäistä kertaa yleiskokouksen päätöslauselmassa.

Hallitus on jatkanut aktiivista vuoropuhelua ja yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnan kanssa yhteistyö keskittyi YK:n ihmisoikeusasioihin, naisten, lasten ja alkuperäiskansojen oikeuksiin sekä rasismi- ja vähemmistökysymyksiin. Neuvottelukunta keskusteli myös ns. Pariisin periaatteet osittain toteuttavan ihmisoikeusfoorumien perustamisesta Suomeen. Periaatteet sisältävät YK:n hyväksymät vähimmäisvaatimukset kansallisille ihmisoikeusinstituutioille. Neuvottelukunnan edustajat osallistuivat Suomen valtuuskuntaan YK:n ihmisoikeustoimikunnassa ja ETYJin inhimillisen ulottuvuuden täytäntöönpanon tarkastelukokouksessa.

3.2 Euroopan neuvosto

Euroopan neuvostolla on ollut tarve tarkistaa painopisteitään ja toimintamuotojaan järjestön laajennettua lähes koko Keski- ja Itä-Eurooppaan. Suomi korostaa Euroopan neuvoston vahvuuksina normipohjaa ja asiantuntemusta ihmisoikeuksien ja demokratian alueella. Myös järjestön rooli ja työnjako ETYJin kanssa on muotoutuneet järjestön vahvuuksista lähtien.

Suomen huomion kohteena olivat vuonna 2001 Keski- ja Itä-Euroopan maiden ihmisoikeus- ja demokratiakehitys sekä näitä koskevat yhteistyöohjelmat. Suomi jatkoi ohjelmien tuke-

mista myös vapaaehtoisavustuksin. Lisäksi korostettiin vähemmistöjen oikeuksien suojelun merkitystä ja erityisesti tarvetta parantaa Euroopan romaniväestön tilannetta.

Suomi edisti Tasavallan Presidentin aloitetta eurooppalaisen romaniedustajiston perustamisesta Euroopan neuvoston yhteyteen. Asiaa Suomen johdolla käsitellyt työryhmä sai raporttinsa valmiiksi syksyllä 2002. Suomi on myös asettanut romaniväestöä edustavan asiantuntijan Euroopan neuvoston sihteeristön käyttöön. Suomi on Euroopan neuvostossa aktiivisesti ajanut Euroopan yhteisön (EU) liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

Suomen aktiivisesti tukeman Euroopan ihmisoikeusvaltuutetun toiminta vakiintui. Suomi vahvisti valtuutetun toimistoa asettamalla käyttöön erityisasiantuntijan. Ihmisoikeusvaltuutettu jatkoi vierailujaan jäsenmaihin. Myös ihmisoikeusvaltuutettu on toiminnassaan asettanut romanien oikeudet tärkeälle sijalle.

EN täydensi terrorismin vastaisia instrumenttejaan ja toimiaan. Kesällä 2002 hyväksyttiin terrorismin vastaiset suuntaviivat ja syksyllä terrorismisopimuksen lisäpöytäkirja. Suomi painotti sitä, että terrorismin vastaisen taistelun tulee tapahtua ihmisoikeuksia ja oikeusvaltion periaatteita kunnioittaen.

Suomi olisi useimpien neuvoston jäsenmaiden tavoin ollut valmis sopimaan, että vakavat terroriteot eivät missään olosuhteissa ole poliittisia rikoksia.

3.3 Yhdistyneet kansakunnat

YK:n ihmisoikeustoimikunnan (IOT) 58. istunto oli poikkeuksellisen vaikea, koska sitä leimasivat vastakkainasettelut, pohjois-etelä-kuilun syveneminen ja Lähi-idän kysymys. Kyseiset ongelmat koettelivat ihmisoikeustoimikunnan uskottavuutta. Osasyynä istunnon ilmapiiiriin oli toimikunnan kokoonpano. Istunnon myönteisiin tuloksiin kuuluivat kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaispöytäkirjan hyväksyminen ja päätös työryhmän perustamisesta pohtimaan taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen valitusmekanismia. EU hävisi äänestykset Irania, Tshetssheniaa ja Zimbabwea koskevista päätöslauselmista.

YK:n yleiskokouksen lapsierityisistunto pidettiin toukokuussa 2002, johon se oli lykätty edellisen vuoden syyskuun terrori-iskujen vuoksi. Loppuasiakirja sisältää poliittisen julistuksen ja toimintaohjelman. Toimintaohjelmaan on kirjattu tavoitteet ja strategia lapsien oikeuksien ja aseman edistämiseksi vuoteen 2015 mennessä. Suomi ajoi yhdessä muiden EU-maiden kanssa oikeusperusteisen lähestymistavan ensisijaisuutta ja tyttöjen oikeutta seksuaaliterveyteen.

Alkuperäiskansojen pysyvän foorumin ensimmäinen istunto järjestettiin toukokuussa New Yorkissa. Suomi on tukenut foorumin mahdollisimman laajaa mandaattia ja foorumin pysyvän sihteeristön perustamista YK-sihteeristön yhteyteen. Pysyvän sihteeristön perustamista päätettiin ECOSOCin suosituksen mukaisesti syksyn yleiskokouksessa

YK:n yleiskokouksen 57. istunnon ihmisoikeuskomitean tärkeimpiin saavutuksiin kuului kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaispöytäkirjan hyväksyminen. Muita keskeisiä kysymyksiä olivat rasismi, kunniarikokset, ihmisoikeudet ja terrorismi sekä maapäätöslauselmat. Suomi esitti laittomia, summittaisia ja mielivaltaisia teloituksia koskevan yhteispohjoismaisen päätöslauselman, joka hyväksyttiin äänestyksessä, ja termi "sexual orientation" (sukupuolinen suuntautuminen) hyväksyttiin ensimmäistä kertaa yleiskokouksen päätöslauselmassa.

Syyskuussa toimensa aloittanut YK:n ihmisoikeusvaltuutettu Sergio Vieira de Mello vieraili Suomessa joulukuussa tavaten pääministerin ja ulkoministerin. Vierailun aikana keskusteltiin ihmisoikeuksien suojelusta terrorismin vastaisessa taistelussa, Irakin tilanteesta ja h-

misoikeustoimikunnan seuraavasta kokouksesta. Vieira de Mello piti myös puheen työministeriön yhdessä ulkoministeriön ja Euroopan rasmin ja muukalaisvihan seurantakeskuksen EUMC:n kanssa järjestämässä syrjinnän ja rasmin vastaisessa seminaarissa.

3.4 Ihmisoikeusalan yhteistyö kahdenvälisissä suhteissa

Suomen kahdenvälisissä suhteissa ihmisoikeuskysymykset ovat vakiinnuttaneet asemansa ja ne ovat esillä maiden välisessä kanssakäymisessä säännöllisesti kaikilla tasoilla. Ihmisoikeuksia edistetään muun muassa vuoropuhelun, yhteistyön ja koulutuksen keinoin, kun tälle on tosiasiallisesti edellytyksiä. Suomi edistää ihmisoikeuksia myös kehitysyhteistyön kautta, mitä on selostettu tarkemmin hallituksen Suomen kehitysyhteistyöstä Eduskunnalle annettavassa kertomuksessa.

Suomen ja Iranin välinen ihmisoikeuksia käsittelevä kolmas asiantuntijaseminaari järjestettiin Teheranissa huhtikuussa. Seminaarissa käsiteltiin naisten oikeuksia, kansainvälisten ihmisoikeussopimusten monitorointia ja oikeuslaitoksen riippumattomuutta. Seminaaritoiminta on ollut Suomelle pilottihanke yhdeksi tavaksi tuoda esille ihmisoikeuskysymykset. Seminaaritoiminnan tavoitteena on edistää Iranin viranomaisten valmiuksia YK:n ihmisoikeussopimusten asettamien velvoitteiden täyttämiseksi ja yhteistyön aloittamiseksi YK:n ihmisoikeusmekanismien kanssa.

3.5 Ihmisoikeusvalitukset vuonna 2001

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen hallituksen vastinetta varten lähettämien uusien valitusten määrä vuonna 2002 oli kaksikymmentäkolme kappaletta. YK:n kidutuksen vastainen komitea ja YK:n ihmisoikeuskomitea välittivät hallitukselle kumpikin yhden uuden valituksen.

Ihmisoikeustuomioistuin antoi ratkaisun kahdessakymmenessäkuudessa Suomea koskevassa asiassa. Näistä viidessä annettiin tuomio, joka oli kaikissa tapauksissa langettava ja siten jatkotoimenpiteitä vaativa. Yhdeksän valitusta otettiin ainakin osittain tuomioistuimen tutkittavaksi, yksi poistettiin käsittelystä ja loput jätettiin ottamatta tutkittavaksi. Yhdessä asiassa tehtiin lisäksi sivuväliintulo. Ulkoministeriön ihmisoikeusvalitusyksikössä oli eri vaiheissa olevia valituksia vireillä noin kahdeksankymmentä kappaletta. Yksikkö tiedotti Suomea koskevista tuomioista ja ratkaisuista asianomaisille viranomaisille ja Suomen tietotoimistolle.

3.6 Ihmisoikeusraportointi ja ihmisoikeuksien kehittäminen

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tuli Suomen osalta voimaan toukokuussa 2002. Pöytäkirjalla vahvistetaan lapsen oikeuksien täytäntöönpanoa suojelemalla lapsia entistä tehokkaammin aseellisiin selkkauksiin joutumiselta.

Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja tuli Suomen osala voimaan elokuussa 2002. Sopimuksella peruskirja saatettiin vastaamaan sen hyväksymisen jälkeen tapahtuneita sosiaalisia muutoksia. Uudistuksessa peruskirjaan lisättiin joitakin oikeuksia ja eräiden määräysten sisältöä muutettiin.

Suomi allekirjoitti 3. toukokuuta Vilnassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13. pöytäkirjan. Pöytäkirja kieltää kuolemanrangaistuksen kaikissa olosuhteissa, eli myös sodan aikana.

Vuonna 2002 Suomi raportoi Euroopan neuvostolle Euroopan sosiaalisen peruskirjan määräysten täytäntöönpanosta ja alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan puiteyleisso-

pimuksen täytäntöönpanosta. Suomi antoi määräaikaisraportin myös YK:lle kidutuksen vastaisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta.

3.7 Pakolaispolitiikka

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n järjestämät maailmanlaajuiset suojelukonsultaatiot, joiden tavoitteena oli vahvistaa vuoden 1951 pakolaissopimukseen perustuvan kansainvälisen suojelijärjestelmän toimintaa, saatiin päätökseen toukokuussa 2002. Konsultaatioiden lopputuotoksena syntyi Agenda for Protection -asiakirja, jonka UNHCR:n toimeenpaneva komitea hyväksyi lokakuussa 2002. Asiakirja sisältää joulukuussa 2001 ministeritasolla hyväksytyyn julistuksen, jossa valtiot vahvistavat sitoumuksensa pakolaissopimukseen, ja laajan toimintaohjelman, joka sisältää suosituksia niin UNHCR:lle, valtioille kuin muillekin toimijoille, kuten kansainvälisille järjestöille ja kansalaisjärjestöille.

Suomi osallistui aktiivisesti Agenda for Protection -asiakirjan valmisteluun. Suomi on painottanut erityisesti pakolaissopimuksen toimeenpanon tehostamista ja siihen liittyen UNHCR:n valvontaroolin vahvistamista. Lisäksi Suomen painopisteitä ovat osana laajempia maahanmuuttovirtoja liikkuvien pakolaisten suojelu sekä nais- ja lapsipakolaisten tehostettu suojelu.

Suomi kävi lokakuussa 2002 UNHCR:n kanssa ensimmäistä kertaa laaja-alaiset kahdenväliset konsultaatiot, joissa käsiteltiin UNHCR:n suojelu- ja avustusrooliin kuuluvia kysymyksiä. Esillä oli myös Suomen turvapaikkapolitiikka, mukaan lukien vireillä oleva ulkomaalaislain kokonaisuudistus.

EU:n ministerineuvosto päätti laajentaa korkean tason turvapaikka- ja maahanmuuttotyöryhmän toimeksiantoa. Työryhmä voi nyt käydä aikaisempaa laajempaa ja strategisempaa keskustelua maahanmuuttoasioista. Suomi korostaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan merkitystä ja pitää tärkeänä, että maahanmuuton syihin, kuten ihmisoikeusloukkauksiin, voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevästi lähtöalueilla.

4. YK:n toiminta, kansainväliset kehitysrahoituslaitokset ja globaalikysymykset

YK:n yleiskokouksen 56. istunnossa ei erottunut sellaista yksittäistä teemaa, kuin mitä terrorismin vastainen toiminta oli sitä edeltävässä istunnossa. Terrorismin vastainen toiminta, Afganistanin osalta turvallisuusneuvostossa tehdyt päätökset, Itä-Timorin itsenäistyminen YK:n suojeluksessa ja Irakin tilanteen käsittely YK:n turvallisuusneuvostossa vahvistivat monenkeskistä ja YK:n toimintaa, mikä vastaa myös Suomen YK-politiikan tavoitteita.

Monterreyn kehitysrahoituskonferenssissa ja Johannesburgin kestävän kehityksen konferenssissa tehdyt päätökset tiivistävät myös YK-järjestelmän yhteistyötä ja sisäistä koherenssia, mukaan lukien Bretton Woods -insituutiot, mikä on myös ollut Suomen tavoitteena.

Ulkoministeriö valmisteli kertomusvuoden aikana eduskunnalle väliraportin tyyppisesti muistiota globaalihallinnan kehittämisen haasteista Dohan kauppaministerikokouksen, Monterreyn kehitysrahoituskonferenssi ja Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokouksen valossa. Muistio luovutettiin 17. tammikuuta 2002. Taustalla oli eduskunnan pyytämä lisäselvitys globalisaation hallinnasta valtioneuvoston 19. kesäkuuta 2001 antaman selvityksen pohjalta.

Globalisaation hallinta ja YK:n rooli siinä tuli voimakkaasti esiin myös joulukuussa Helsingissä järjestetyssä Helsinki-konferenssissa, jonka tarkoitus oli etsiä uusia ja ennakkoluulottomia ratkaisuja maapallon yhteisiin ongelmiin. Kyse on ennen kaikkea globalisaation hallinnasta ja pyrkimyksistä etsiä konkreettisia ratkaisuja kasvavalle demokratiavajeelle, kun

yhä suurempi joukko kansalaisia ja kehitysmaita tuntee jäävänsä syrjään päätöksenteosta. YK:n varapääsihteeri Louise Fréchette ja alipääsihteeri Nitin Desai osallistuivat Helsinki-konferenssiin.

4.1. YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto

Suomen valtuuskuntaa YK:n 56. yleiskokouksessa johti ulkoasiainministeri Tuomioja, jonka puheenvuorossa käsiteltiin YK:n kriisinhallintakykyä mm. Lähi-idän ja Irakin tilanteen valossa. Ministeri Tuomioja tapasi varapääsihteeri Fréchetten ja osallistui useisiin EU-tapaamisiin muiden maiden ja maaryhmien kanssa.

1990-luvulla ja 2000-luvun alussa pidetyissä YK-konferensseissa muodostunut tauko antoi mahdollisuuden pohtia saavutettujen tulosten tehokkaampaa toimeenpanoa integroidun ja koordinoitun konferenssiseurannan kautta. Myös Vuosituhajulistuksen toimeenpano ja sen seuranta olivat keskeisesti yleiskokouksen agendalla. Pääsihteeri antoi ensimmäisen raporttinsa vuosituhajulistuksen toimeenpanosta. Toimenpiteitä tulee huomattavasti tehostaa, muuten julistukseen kirjatut tavoitteet, erityisesti sen kehityspäämäärät, jäävät toteutumatta julistukseen kirjattuna määräaikana. Suomen tavoitteena oli mahdollisimman tiiviin yhteyden luominen konferenssien ja julistuksen toimeenpanon välille. Tämän tavoitteen ajamista jatketaan konferenssiseurantaa käsittelemään perustetussa työryhmässä.

Suomi tehosti toimintaansa julistuksen kehityspäämäärien osalta ja tuki myös rahallisesti YK:n toimintaa julistuksen kehitystavoitteiden toteuttamiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi. Tähän liittyen kehitysyhteistyöministeri Siimes asetti julkisen kehitysavun nostamista käsittelevän valtioneuvos Holkerin johtaman työryhmä, joka valmisteli kertomusvuonna väliraporttiaan Suomen kehitysyhteistyön määrän kohottamisesta uudelle tasolle laadusta tinkimättä.

Suomenkin tavoitteena oleva YK:n kriisinhallintakapasiteetin vahvistaminen ei edistynyt yleiskokouksessa toivotulla tavalla. Sekä pääsihteerin konfliktien estämistä koskevasta raportista ja kansalaisten suojelua räikeiltä ihmisoikeusloukkauksilta koskevasta kanadalais-toimikunnan raportista ei saatu konkreettisia päätöksiä. Keskustelut tyrmättiin toistuvasti vetoamalla valtioiden itsemääräämisoikeuteen.

Lähi-idän tilanne heijastui myös yleiskokouksessa, joka kokoontui hätäistuntoihin pohtimaan alueen entisestään kärjistyvää tilannetta, kuten Jeninin tapahtumia. Merkittäviä ratkaisuja ei saavutettu, mutta EU pysyi yhtenäisenä kannanotoissaan, mikä on sen vaikutusmahdollisuuksien ja painoarvon kannalta tärkeää.

Turvallisuusneuvoston toiminnassa painottuivat terrorismin vastainen toiminta ja Afganistanin, Lähi-idän ja Irakin tilanne sekä Afrikan moninaiset kriisit. Terrorismin vastainen toiminta ja siihen liittyen Afganistania koskevat päätökset sekä Irakin asetarkastusten käsittely turvallisuusneuvostossa ovat vahvistaneet Suomenkin toivomalla tavalla monenkeskistä kriisinhallintaa. Turvallisuusneuvosto käsitteli temaattisena kysymyksenä pääsihteerin päätöslausemaan 1325(2000) liittyvää raporttia naisista, rauhasta ja turvallisuudesta. Samassa yhteydessä esiteltiin turvallisuusneuvostolle UNIFEMin laatima kenttätutkimus, jonka toisena tekijänä oli Elisabeth Rehn.

4.2. YK:n talous- ja sosiaalineuvosto (ECOSOC)

Suomi toimi kertomusvuonna YK:n talous- ja sosiaalineuvoston varapuheenjohtajana ja ilmoitti vuoden lopussa halunsa jatkaa varapuheenjohtajan tehtävässä, mikä tähtää Suomen puheenjohtajuuteen talous- ja sosiaalineuvostossa vuonna 2004. Kertomusvuonna Suomella oli puheenjohtajistossa vastuu ECOSOCin koordinaatio-osuudesta, jossa neuvoteltiin päätös integroidusta ja koordinoitusta konferenssiseurannasta. Suomen ECOSOC-jäsenyyttä varten

hyväksyttiin linjaus, jonka mukaan Suomi jäsenyyskaudellaan pyrkii ECOSOCin toiminnan uudistamiseen ja tehostamiseen mm. konferenssiseurannan johdonmukaisuuden kehittämisen kautta.

ECOSOC:n humanitaarinen osio käsitteli avustustoiminnan koordinaatiota luonnonnettomuuksien ja sotilaallisten selkkausten yhteydessä. Erityistä huomiota kiinnitettiin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten auttamiseen ja jatkumoon humanitaarisen avun ja kehityksen välillä.

Niukkojen voimavarojen kanssa kamppailevien avustusjärjestöjen ongelmana on päättää, keitä voidaan auttaa ja keitä ei. Laajasti tarkasteltuna haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten määrä ylittää miljardin, joista humanitaarisen avun piirissä on vain noin viisi prosenttia. Resurssit eivät myöskään riitä pelastuskapasiteetin luomiseksi monissa luonnonnettomuuksille alttiissa kehitysmaissa.

ECOSOC:issa oltiin erityisen huolestuneita siitä, että keskeisten avustusjärjestöjen yhteisveetoomusten rahoitus on viime vuosien aikana vähentynyt. Siirtyminen humanitaarisesta avusta jälleenrakennukseen tuottaa myös ongelmia, vaikka parannuksia on saatu aikaiseksi mm. Afganistanissa.

4.3. YK-konferenssien seuranta, erityisistunnot ja YK:n erityisjärjestöt

YK:n suurten konferenssien sarjaan on tullut tauko, kun Monterreyn ja Johannesburgin huippukokoukset on pidetty. Suomen valtuuskuntaa molemmissa konferensseissa johti tasavallan presidentti Tarja Halonen. Konferenssien tulokset toimivat merkittävänä lisänä globalisaation hallinnassa ja sen etujen ulottamisessa kaikille sekä vuosituhatjulistuksen tavoitteiden saavuttamisessa.

YK:n huhtikuussa Madridissa pidetystä ikääntymiskonferenssista ei tärkeästä aihepiiristään huolimatta muodostunut kovin merkittävää YK-tapahtumaa. Konferenssista saatiin käyttökelpoinen asiakirja, joka käsittelee ikääntymistä ja ikääntyneiden ihmisten ryhmää mahdollisuutena eikä rasitteena yhteiskunnille. Euroopan alueen ikääntymistä käsitellyt konferenssi järjestettiin syyskuussa Berliinissä. Suomen valtuuskuntaa kumpaankin kokoukseen johti sosiaali- ja terveysministeri Maija Perho.

Lasten asemaa käsitellyt YK:n yleiskokouksen erityisistunto pidettiin toukokuussa 2002. Istunnossa hyväksyttiin laaja toimintaohjelma. Suomen useita eri tahoja edustanutta valtuuskuntaa johti tasavallan presidentti Tarja Halonen.

Myös maailman elintarvikehuippukokouksen seurantakokous pidettiin Roomassa kesäkuussa. Suomen valtuuskuntaa johti maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen.

Kansainvälinen televiestintäliitto (ITU) järjestää YK:n tuella tietoyhteiskuntaa käsittelevän huippukokouksen kahdessa osassa vuosina 2003 ja 2005. Edistyneenä tietoyhteiskuntana Suomi pitää konferenssia prioriteettina ja osallistuu aktiivisesti konferenssin valmisteluihin. Suomi toimii konferenssin valmistelutoimikunnan puheenjohtajistossa varapuheenjohtajana.

Tasavallan Presidentti Tarja Halonen nimitettiin yhdessä Tansanian presidentti Benjamin Mkapan kanssa johtamaan kansainvälisen työjärjestön (ILO) maailmankomissiota, joka selvittää globalisaation sosiaalisia ulottuvuuksia. Komissio järjesti kertomusvuoden aikana useita kokouksia ja kansalaisyhteiskunnan kuulemisia eri puolilla maailmaa ja myös Suomessa.

4.4. Kehitysrahoituslaitokset

Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset tukevat köyhien ja keskituloisten maiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä tarjoamalla niille pääomia lainojen ja teknisen avun muodossa. Kertomusvuoden aikana päätettiin loppuun maailmanpankkiryhmän pehmeän lainanannon ikkunan IDA:n (International Development Association) ja Afrikan kehitysrahaston lisärahoitusneuvottelut, joiden tuloksena kehitysrahoituslaitosten kautta kanavoituu merkittävästi aiempaa enemmän myös lahjamoitoista apua.

Monterreyssä, Meksikossa maaliskuussa 2002 järjestetyn kehitysrahoituskonferenssin myötä niin maailmanpankki kuin alueelliset kehitysrahoituslaitokset ovat vahvistaneet täyden sitoutumisensa vuosituhannen kehitystavoitteisiin. Tämän seurauksena kehitysrahoituslaitosten ja YK-järjestelmän tavoitteiden voidaan katsoa olevan yhteneväisempiä ja samansuuntaisempia kuin koskaan aiemmin.

Monterreyssä hyväksyttiin ajatus niin sanotusta laajasta kehitysrahoituksen käsitteestä, jonka mukaan kehityksen edellytysten rahoituksen on tultava useista lähteistä. Kehitysmaiden oma kansallinen rahoitus, kotimaiset ja ulkomaiset yksityiset investoinnit, kauppa, velkahelpotukset sekä virallinen kehitysapu ovat kaikki tärkeitä kehitysrahoituksen lähteitä. Kehitysrahoituslaitosten kautta kanavoidaan pääasiassa virallista kehitysapua. Tämän lisäksi kehitysrahoituslaitosten rooli on merkittävä myös vaikutettaessa siihen, että muita rahoituslähteitä saadaan vaikuttamaan myös kehityksen hyväksi ja että kehitysmaiden olosuhteet ja toimintaympäristö kyetään parantamaan sellaiseksi, että myös muiden rahoituslähteiden edellytykset kasvavat.

Vuoden 2002 aikana nousi keskeisesti esille myös kehitysavun tuloksellisuus. Maailmanpankki julkaisi kehitysrahoituskonferenssin alla laajan tutkimuksen kehitysavun tuloksista viimeisten 50 vuoden aikana. Keskeisin johtopäätös on, että apu toimii ja on tuloksellista sellaisissa maissa ja olosuhteissa, joissa niin sanottu politiikkaympäristö on hyvä. Avun tuloksellisuuden parantaminen on haaste kaikelle kehitysyhteistyölle. Kehitysrahoituslaitosten piirissä tehtävä työ avun tuloksellisuuden kehittämiseksi on siten arvokasta myös Suomen kahdenvälisen ja muun monenvälisen kehitysyhteistyön kannalta.

Muita kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa keskeisesti esillä olleita teemoja vuoden 2002 aikana ovat olleet vahvempi sitoutuminen kehitysmaiden omiin kansallisiin köyhyyden vähentämistästrategioihin, tarve avunantajien huomattavasti parempaan menettelytapojen harmonisointiin sekä suoritusperustaisen lainanannon kehittäminen. Lisäksi kysymys kehitysmaiden äänen paremmasta huomioonottamisesta maailmanpankissa on nostettu esille ja odotettavissa on aiempaa konkreettisempi keskustelu aiheesta vuoden 2003 aikana.

Osallistuminen kehitysrahoituslaitosten toimintaan on oleellinen osa Suomen kehitysyhteistyötä. Suuntaviivat tälle toiminnalle on annettu valtioneuvoston kehitysyhteistyötä koskevassa periaatepäätöksessä helmikuussa 2001. Eri kehitysrahoituslaitoksissa käsiteltävien asioiden kansallisen koherenssin varmistamiseksi yhteistyötä ja koordinaatiota muiden kansallisten vastuutahojen kanssa on tiivistetty. Ulkoministeriön, valtiovarainministeriön, joka on Suomen päävastuutaho maailmanpankkiasioissa, ja Suomen Pankin välille on perustettu korkean tason ohjausryhmä ja sekä työryhmä, jossa on pyritty muodostamaan yhteneväiset kansalliset näkemykset keskeisimpiin eri rahoituslaitoksissa käsiteltäviin asioihin.

4.5. Suomen YK-strategian ja kehitysyhteistyön periaatepäätöksen toteuttaminen

Ulkoministeriön YK-strategian toiminnallistamista jatkettiin hyväksymällä elokuussa vaali-strategia, jonka avulla edistetään Suomen ulkopoliittisten linjausten toteuttamista ja lisätään Suomen vaikutusmahdollisuuksia erityisesti YK-järjestelmässä.

YK-strategian mukaisesti Suomi on EU:n painopisteiden lisäksi pyrkinyt terävöittämään omia prioriteettejaan yleiskokouksen istuntoon. Painopisteasiakirja saatettiin myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tietoon.

Kehitysyhteistyön periaatelinjauksen toiminnallistamispäätöstä päivitettiin kertomusvuonna. Pääpainona oli siirtyminen konferenssien seurantaan ja niissä sovittujen tavoitteiden toteuttamiseen. Jatkossa on erityisen tärkeää saada vuosituhattokokouksen kehityspäämäärät YK:n lisäksi myös muiden keskeisten tahojen toiminnan keskipisteeseen. Yksityiskohtaisemmin asiaa selvitetään erillisessä hallituksen kehitysyhteistyökertomuksessa

4.6. Kansainvälinen ympäristöpolitiikka

Maailmanlaajuiset ympäristömuutokset voivat pahimmillaan luoda uhkan yhteiskuntien ja valtioiden toiminnalle. Kansainvälisen ympäristöpolitiikan keskeisiä toiminta-alueita ulko-ministeriössä olivat kertomusvuonna osallistuminen ilmastomuutosten hillintään, otsonikerroksen suojeluun, luonnon monimuotoisuuden ja bioturvallisuuden sekä kestävänsä metsätalouden edistämiseen. Myös maailmanlaajuisia ympäristöongelmia koskevien sopimusten toimeenpano, seuranta ja kehittäminen korostuivat. Suomi osallistui tähän työhön yhdessä muiden EU-maiden kanssa sekä muiden kansainvälisten, kahdenvälisten sekä alueellisten yhteyksiensä kautta.

Euroopan unionissa kestävä kehitys ja ympäristökysymykset nousivat syyskuussa 2002 Johannesburgin kestävänsä kehityksen huippukokouksen vuoksi myös yleisten asiain neuvoston ja Eurooppa-neuvoston asialistoille. Transatlantisessa yhteistyössä ympäristökysymykset olivat yksi strategisista teema-alueista, erityisesti ilmastopolitiikka korostui näkemuserojen vuoksi.

Kioton prosessi eteni vuoden 2002 aikana. Suurista teollisuusmaista ainoastaan Yhdysvallat, Australia ja Venäjä eivät vielä ole ratifioineet pöytäkirjaa. Venäjä on ilmoittanut ratifioivansa sopimuksen, mutta ajankohta on avoin. Kioton pöytäkirjan kansainvälinen voimaantulo riippuu Venäjältä.

Vuoden 2002 jälkipuoliskolla korostui kansainvälisen ilmastopolitiikan seuraavaan vaiheen pohdinta. Kioton pöytäkirja luo yhteistoimintakehyksen noin 30-40:lle teollisuusmaalle ja ei-teollisuusmaalle, mutta useat suuret ja kasvuhakuiset taloudet - Yhdysvallat, Kiina, Intia, Indonesia, Brasilia - eivät tule pöytäkirjan päästörajoitteiden piiriin vuosina 2008-12. Tulevien vuosien keskeisin kysymys onkin yhteistyöjärjestelmän laajentaminen kattamaan kaikki tarvittavat päätoimijat. Loka-marraskuussa pidetyssä YK:n ilmastopuolten konferenssissa New Delhissä EU, Japani, Yhdysvallat ja johtavat kehitysmaat eivät vielä löytäneet yhteistä näkemystä jatkokeskusteluille.

Suomi toimi vuosina 2000-2002 Arktisen neuvoston puheenjohtajana. Kaudella paneuduttiin arktisen alueen ilmastomuutokseen. Ivalossa lokakuussa 2002 järjestetyssä neuvoston kokouksessa todettiin, että arktisella alueella tapahtuva muutos heijastuu 10-15 vuoden viiveellä muuhun maailmaan, joten alueen tutkimuksella on keskeinen merkitys maailmanlaajuisen ekologisen muutosprosessin kannalta.

Elo-syyskuussa 2002 järjestettiin Johannesburgissa Etelä-Afrikassa kestävänsä kehityksen huippukokous, johon osallistui yli 50.000 kokousdelegaattia. Suomen valtuuskunnassa oli lähes sata jäsentä, joista kuusikymmentäviisi edusti eri päätoimijaryhmiä, kuten kansalaisyhteiskuntaa, teollisuutta, alkuperäiskansoja ja ammattiyhdistysliikettä.

Kokous tuotti poliittisen julistuksen, joka määrittelee keskeiset periaatteet ja sitoumukset; Johannesburgin toimintaohjelman kestävästä kehityksestä, joka sisälsi konkreettisia toi-

meenpanoalueita; ja kumppanuussopimuksia koskevan yhteisymmärryksen, joka täydentää ja tukee hallitustenvälisiä sitoumuksia ja tavoitteita.

Johannesburgissa sovittiin toimenpiteistä köyhyyden vähentämiseksi, tuotanto- ja kulutustapojen muuttamiseksi kestävämmiksi sekä luonnonvarojen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Samoin sovittiin toimenpiteistä mm. globalisaation hallitsemiseksi ja Afrikan kestävä kehityksen edistämiseksi. Muita painavia aiheita olivat naisten rooli, kestävä kehityksen sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus sekä ihmisoikeuksiin liittyvät kysymykset. Johannesburgissa linjattiin myös kestävä kehityksen hallintoa ja menettelytapoja kestävä kehityksen kansainvälisen järjestelmän aikaansaamiseksi. YK:n yleiskokous, ECOSOC ja kestävä kehityksen toimikunta CSD:n ovat päävastuulliset kokouksen seurannasta.

Suomi ajoi mm. sosiaalisten kysymysten huomioonottamista globalisaatiossa, arktisia ja alkupeuräiskansojen kestävä kehityksen kysymyksiä, kestävä metsäkäyttöä ja paikallistason toimintaa.

Ympäristön kannalta keskeisintä oli konferenssin sitoutuminen Suomen aloitteesta liikkeelle lähteneeseen tuotanto- ja kulutustapojen muuttamisen 10-vuotiseen työohjelmaan. Luonnon monimuotoisuuden katoamisen pysäyttämisen osalta sovittiin vuoden 2010 olevan merkki-paalu, johon mennessä uuden suuntauksen on oltava näköpiirissä. Kalakantojen vähenemisen tulee pysähtyä vuoteen 2015 mennessä. Terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien käytön poistoprosessin määrääjäksi hyväksyttiin vuosi 2020.

Uusiutuvia energiamuotoja koskevasta maailmanlaajuisesta kiintiöstä jouduttiin luopumaan usean teollisuusmaan ja kehitysmaiden vastustuksen vuoksi. EU antoi oman julistuksensa, jossa se ilmoitti menevänsä Johannesburgin sitoumuksia pidemmälle. Tähän mennessä jo yli 60 maata on sitoutunut EU:n julistukseen. Rahoituskysymyksissä vahvistettiin Dohan neuvottelukierroksen ja Monterreyn kehitysrahoituskonferenssin tavoitteet. Toimintasuunnitelma korostaa elinkeinoelämän eettistä perustaa.

Johannesburgin huippukokousta voidaan pitää suurena saavutuksena YK:lle ja muulle monikeskiselle järjestelmälle, mikä on myös Suomen keskeisiä ulkopoliittisia tavoitteita. Samalla vahvistettiin luottamus multilateraaliseen järjestelmään, mutta edellytettiin siltä enemmän tehokkuutta, demokratiaa ja avoimuutta.

OECD:ssa valmisteltiin kestävä kehityksen strategiaa. Työtä veti hallitusten edustajien työryhmä, jonka Suomen ryhmää johti ulkoministeriö. Ryhmän toimikausi on nelivuotinen ja sen tehtävänä on kestävä kehityksen indikaattoreiden kehittäminen ja testaaminen, kestävä kehityksen sosiaalisen ulottuvuuden kehittäminen, maatason hallintokysymykset ja markkinaperusteisen ohjauksen analyysi. Työ käynnistyi syksyllä 2001 OECD-maiden kestävä kehityksen hallintokäytäntöjä koskevalla vertailevalla selvityksellä ja jatkui koeluontoisilla vertailuselvelyksillä mm. Kanadasta ja Suomesta.

YK:n metsäfoorumin UNFF:n (UN Forum on Forests) toinen osapuolikokous pidettiin maaliskuussa 2002. Kokouksessa vahvistettiin UNFF:n monivuotinen työohjelma, mutta foorumin työn etenemistä hankaloitti se, ettei erityistyöryhmiä vielä saatu perustetuksi. Käsittely siirtyi foorumin seuraavaan kokoukseen toukokuussa 2003. UNFF-prosessin seurannasta ja sen arviointiperusteista tehtiin päätös.

UNFF:ssa käytiin laaja keskustelu yhteistyömenetelmistä metsiä sivuavien ohjelmien ja sopimusten kesken. Yhteistyöelin (Collaborative Partnership on Forests, CPF) on kattava metsiä koskevan globaalikeskustelun väline. Sen avulla pyritään monipuoliseen kansainväliseen järjestö- ja tiedeyhteisöjen mukavanottavaan keskusteluun metsien kehittämiseksi. CPF:n jäsenluku nousee neljäntoista Metsäntutkimuslaitosten kansainvälisen järjestön IUFRO:n liit-tyessä mukaan.

Suomi onnistui kampanjassaan saada metsäneuvos Pekka Patosaari UNFF:n koordinaattoriksi. Pääsihteeri Kofi Annan nimitti hänet tehtävään lokakuun 2002 alusta lukien.

Kertomusvuonna valmisteltiin tiiviisti keväällä 2003 Kiotossa järjestettävää kolmatta maailman vesifoorumia

Kansainvälisten ympäristösopimusten ratifiointi edistyi. Ilmaston muutosta koskevan yleissopimuksen pöytäkirja (Kioto) ratifioitiin toukokuussa 2002. Geneettisesti muunneltujen organismien kansainvälistä kauppaa ja kuljetusta sääntelevän Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirjan ratifiointi eteni. Asiasta annetaan esitys eduskunnalle vuoden 2003 kesällä. Hitaasti hajoavien orgaanisten yhdisteiden käytön ja päästöjen rajoittamista koskevan sopimuksen ratifioinnin valmistelu oli käynnissä. Esitys sopimuksen ratifioinnista tehtäen eduskunnalle vuoden 2004 alkupuoliskolla. Vaarallisia kemikaaleja koskeva PIC-sopimus oli valmiilla ja hallituksen esitys ratifioinnista annetaan eduskunnalle keväällä 2003.

5. Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset

Kansainvälinen terrorismi pysyi kertomusvuonna keskeisenä monenkeskisen toiminnan kohteena myös kansainvälisen oikeuden alalla. Tästä kehityksestä on kerrottu osaltaan myös ulko- ja turvallisuuspoliittisen katsauksen kohdissa 1.1. Kansainvälisen terrorismin vastainen yhteistyö ja 3.2. Euroopan neuvosto.

Euroopan unionin ministerineuvoston kansainvälistä terrorismia käsittelevän työryhmän (COTER) toimintaa tehostettiin etenkin Tanskan puheenjohtajakaudella, ja valmisteluvastuita jaettiin vapaaehtoisuuden pohjalta. Toiminnan painopisteet olivat terrorismianalyysin kehittämisessä politiikan välineenä ja terrorisminvastaisen avustustyön laajentamisessa.

Ajankohtaisten kansainvälisoikeudellisten kysymysten käsittelyyn osallistuttiin aktiivisesti myös EU:n kansainvälisen oikeuden ja merioikeuden työryhmissä (COJUR, COMAR). Suomi jatkoi osallistumista myös Euroopan neuvoston kansainvälisen oikeuden asiantuntijatyöryhmän työhön.

Ulkopoliittisen päätöksenteon tueksi laadittiin kansainvälisoikeudellisia lausuntoja ja arvioita ajankohtaisista kysymyksistä. Eduskunnalle annettiin huhtikuussa selvitys aseellisen voimankäytön oikeutusperusteista kansainvälisessä oikeudessa. Kansalaisten ja julkisen sanan kyselyihin, jotka koskevat Suomen kantoja ja toimia, on pyritty vastaamaan viivytyksettä.

Ulkoministeriö koordinoi YK:n ja EU:n pakotteiden valmistelua ja kansallista toimeenpanoa, johon kuuluu myös pakotteista tiedottaminen ja täytäntöönpanon valvonta. Merkittävimmät muutokset vuonna 2002 koskivat terrorisminvastaisia pakotteita (Osama bin Ladenin, Talibanin ja Al-Qaidan vastaiset pakotteet). YK:n turvallisuusneuvoston pakotekomitea laajensi useita kertoja luetteloa henkilöistä, joihin varojen jäädytystä koskevat pakotteet kohdistuvat. Suomi korosti oikeusturva näkökohtien huomioonottamisen tarvetta kohdistettaessa finanssipakotteita yksityishenkilöihin.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntö tuli voimaan 1. heinäkuuta 2002 ja ensimmäinen sopimusvaltioiden kokous järjestettiin syyskuussa. Kokouksessa hyväksyttiin tuomioistuimen toiminnan aloittamisen kannalta välttämättömät lisäsopimukset ja asiakirjat, jotka mahdollistivat tuomioistuimen perustamisen Haagiin. Perussäännön oli ratifioinut vuoden loppuun mennessä 87 valtiota. EU on asettanut tavoitteeksi sata ratifiointia 1. huhtikuuta 2003 mennessä ja kampanjoi vuoden aikana aktiivisesti tavoitteen saavuttamiseksi samoin kuin perussäännön tehokkaaksi täytäntöönpanemiseksi. Perustamisvalmistelut jatkuvat ensimmäisellä tuomarivaalilla, joka järjestetään helmikuussa 2003. Suomella on va-

lissa ehdokas, jolla on kaikkien Pohjoismaiden tuki. Intensiivinen vaalikampanja ajoittui pääosin kertomusvuoden puolelle.

Rikostuomioistuimen perustamisvalmisteluja varjosti Yhdysvaltojen suhtautuminen. Yhdysvallat ilmoitti toukokuussa 2002, että se ei allekirjoituksestaan huolimatta aio ratifioida Rooman perussääntöä. Yhdysvallat on myös pyrkinyt varmistamaan erilaisin toimin, että sen kansalaiset eivät joudu rikostuomioistuimen eteen. YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi heinäkuussa päätöslauselman, jossa lykätään ei-sopimuspuolten rauhanturvaajia koskevien rikosjuttujen käsittelyä rikostuomioistuimessa kahdellatoista kuukaudella, ellei turvallisuusneuvosto toisin päättää. Yhdysvallat on myös tunnustellut heinäkuusta 2002 lähtien laajasti muiden valtioiden valmiutta sitoutua kahdenvälisesti siihen, että Yhdysvaltain kansalaisia tai sen palveluksessa olevia tai aikaisemmin olleita henkilöitä ei luovuteta rikostuomioistuimelle. Suomi on omalta osaltaan suhtautunut tällaisiin sopimuksiin varauksellisesti ja tukenut EU:n 30. syyskuuta 2002 hyväksymiä päätelmiä. Päätelmissään EU vahvisti poliittisen tukensa tuomioistuimelle ja katsoi Yhdysvaltain sopimusaloitteen olevan ehdotetussa muodossaan ristiriidassa Rooman perussäännön sopimusvaltioiden velvoitteiden kanssa.

Suomi jatkoi kertomusvuoden aikana tiivistä yhteistyötä entisen Jugoslavian alueella tapahtuneita rikoksia käsittelevän sotarikostuomioistuimen (ICTY) kanssa.

YK:ssa jatkuivat neuvottelut uudesta korruptionvastaisesta yleissopimuksesta samoin kuin ihmisten jäljentämistarkoituksessa tapahtuvan kloonauksen kieltävästä yleissopimuksesta. Vireillä oli myös YK-henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen laajentaminen sekä yleissopimuksen laatiminen valtioiden ja niiden omaisuuden lainkäyttövapaudesta. Merioikeuden alalla työtä vaativat YK:n piirissä järjestetyt meri- ja ympäristöoikeudelliset konsultaatioprosessit. Euroopan avaruusjärjestössä valmistui turvallisuussopimus.

Suomi ratifioi pitkän valmistelun jälkeen Avoin taivas -sopimuksen. Sopimuksella luotua ilmatarkkailujärjestelmää voidaan käyttää avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseen, asevalvontasopimusten noudattamisen seurantaan ja konfliktienestokyvyn ja kriisinhallinnan lujittamiseen muun muassa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestössä.

Suomi ratifioi Yhdistyneiden Kansakunnan ilmastomuutosta koskevan puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan 31. toukokuuta 2002. Pöytäkirja koskee päästövähennyksiä ja menettelytapoja, joilla sopimuspuolet ensi vaiheessa pyrkivät puitesopimuksen tavoitteeseen vakiinnuttaa kasvihuonekaasujen pitoisuudet ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu ilmastojärjestelmässä vaarallisia häiriöitä.

Neuvottelut Joensuussa sijaitsevan Euroopan metsäinstituutin (EFI, European Forest Institute) muuttamisesta Suomen lainsäädännön alaisesta yhdistyksestä kansainväliseksi hallitustenväliseksi järjestöksi jatkettiin tavoitteena allekirjoittaa järjestön perussopimus vuonna 2003. Neuvottelut uudesta rajajokisopimuksesta Ruotsin kanssa aloitettiin keväällä 2002 ja ne jatkuvat vuonna 2003.

Kertomusvuonna julkaistiin Suomen säädöskokoelman sopimussarjassa voimaansaattettuja sopimuksia ja niiden muutoksia seuraavasti: 42 monenvälistä, 17 kahdenvälistä ja yksi kansainvälisen järjestön kanssa tehty sopimus. Kansainvälisiä sopimuksia koskevaa toimivaltaa on siirretty erikseen määriteltyjen sopimusten osalta myös muille ministeriöille.

Kertomusvuonna valmistui kansainvälisten sopimusten valmistelua ja voimaansaattamista koskeva Valtiosopimusopas, johon on koottu uuden perustuslain ja muuttuneiden käytäntöjen edellyttämät päätöksentekomuodot ja menettelytavat valtiosopimusten valmistelussa ja voimaansaattamisessa.

6. Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ja kaupallis-taloudellisten etujen edistäminen

6.1 Kauppapolitiikka

Kertomusvuonna jatkettiin työtä Suomen kilpailuaseman ja suomalaisyritysten toimintaedellytysten parantamiseksi monenkeskisesti ja kahdenvälisesti. EU:ssa tavoitteena oli Suomen etujen edistäminen päätettäessä yhteisön kauppapoliittisista kannoista 133-komiteassa. WTO:n neuvottelukierroksen konkreettinen käynnistäminen muodosti merkittävän osan Suomen ja EU:n kauppapolitiikan hoidosta.

EY:n yhteisen kauppapolitiikan hoidossa ja kauppapoliittisten tavoitteiden edistämässä on 133-komitea keskeisin toimielin. Vuoden 2002 aikana merkittävä osa 133-komitean työstä keskittyi WTO-neuvotteluihin. Kaikki EY:n tekemät neuvotteluehdotukset käsiteltiin 133-komiteassa ennen niiden jakamista WTO:n jäsenille.

Uuden kauppaneuvottelukierroksen ohella huomiota kiinnitettiin kauppakiistoihin. Merkittävimmässä kauppariidoissa (EY-Yhdysvallat) ei tapahtunut suurta edistystä. USA:n ulkomaanmyyntiyritysten verokohtelu todettiin WTO-säännösten vastaiseksi. USA:n toimet terästeollisuutensa suojaamiseksi laukaisivat EU:n suojatoimet teräksen ylituotannon markkinoilletulon hillitsemiseksi kolmansista maista.

OECD:n vuotuisen ministerikokouksen teemoja toukokuussa 2002 olivat kansainväliset talousnäkökulmat, taloudellisen toiminnan integriteetti ja läpinäkyvyys sekä kauppa- ja kehityskysymykset. Lisäksi ministerit keskustelivat OECD:n tehtävistä, roolista ja toimintatavoista. Järjestön pääsihteeri Donald J. Johnston vieraili Suomessa 28.-30. lokakuuta 2002. Vuonna 2002 saatiin valmiiksi useita Suomea koskevia OECD:n maatutkintoja.

Ulkoministeriö on tehostanut entisestään toimintaansa yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi (VKE). Ulkoasiainhallinnon palveluita on harmonisoitu siten, että koko edustustoverkolla on yhtäläinen käsitys velvollisuuksistaan sekä käytettävissä olevista mahdollisuuksista VKE-työssä.

Samalla ulkoministeriö on aktiivisesti tiedottanut elinkeinoelämälle ja muille toimijoille VKE-palveluista mm. painattamalla erityisen oppaan ja avaamalla VKE-palveluja esittelevän internet-sivuston. VKE-työn sisältöä ja tärkeyttä on selvitetty ulkoministeriön koulutuksessa ja tapaamisissa. Yhteistyötä muiden VKE-toimijoiden kanssa on tiivistetty ja ulkoministeriö on kutsuttu mukaan niin sanottujen Inno-organisaatioiden (Finnvera, Finpro, Tekes, TE-keskukset/KTM, Sitra, Teollisuussijoitus) yhteistyöhön.

6.1.1. Maailman kauppajärjestö WTO

WTO:n ministerikokouksessa Dohassa marraskuussa 2001 sovittiin uudesta, laajakatteisesta kauppaneuvottelukierroksesta, joka tulisi saada päätökseen vuoden 2004 loppuun mennessä. Neuvotteluprosessi lähti käyntiin vuoden 2002 alussa. Vuoden aikana useilla neuvottelualueilla on tehty pohjustavaa työtä, jonka kautta päästään konkreettisempiin neuvotteluihin. Tämä koskee mm. maatalousneuvotteluja samoin kuin neuvotteluja teollisuustuotteiden markkinoillepääsystä. Molempien osalta on tarkoitus sopia neuvottelujen puitteista eli modalityteista maaliskuussa 2003. Palveluneuvotteluissa käytiin jo kahdenvälisiä neuvotteluja WTO-jäsenten tekemien alustavien pyyntöjen pohjalta.

Teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyviä näkökohtia koskevan sopimuksen (TRIP-sopimus) osalta päähuomio keskittyi kehitysmaiden kannalta keskeiseen kysymykseen TRIPS-sopimuksen ja kansanterveyden suhteesta. TRIPS-neuvostossa pyrittiin löytämään

ratkaisu ongelmaan, joka liittyy mahdollisuuteen käyttää tehokkaasti hyväksi TRIPS-sopimuksen mahdollisuutta pakkolisensiointiin eli lääkkeen valmistamiseen ilman patentinhaltijan lupaa niissä maissa, joissa ei ole riittävää lääkkeiden valmistuskapasiteettia. Valtaosa asiaan liittyvistä yksityiskohdista saatiin ratkaistua, mutta kysymystä ei kuitenkaan pystytty ratkaisemaan kokonaisuudessaan aikarajaan mennessä.

Kehitysmaiden erityis- ja erilliskohtelua koskevista esityksistä oli alunperin määrä sopia kesällä 2002. Aikataulussa ei kaikilta osin pysytty, vaan osa tehdyistä esityksistä siirtyi päätettäväksi syksyn 2003 ministerikokoukseen.

Dohan ministerikokouksen julkilausuman velvoittamana WTO:n jäsenmaat ovat lisänneet huomattavasti avustuksiaan WTO:n ja muiden järjestöjen teknisen avun ja kehitysmaiden kapasiteetin kasvattamisohjelmille. WTO toteuttaa ohjelmia yhteistyössä myös muiden järjestöjen, erityisesti YK:n kauppaja kehityskonferenssin (UNCTAD) ja International Trade Centren (ITC) kanssa.

Varsinaiset neuvottelut niin sanotuista uusista aiheista, joita ovat kauppa ja investoinnit, kauppa ja kilpailu, julkisten hankintojen läpinäkyvyys sekä kaupankäynnin helpottaminen, käynnistyvät vuonna 2003 pidettävän WTO:n viidennen ministerikokouksen jälkeen. Ympäristön osalta on aloitettu Dohan ministerikokouksen päätösten mukainen neuvotteluprosessi. Sen aiheina ovat kansainvälisten ympäristösopimusten (MEA, Multilateral Environmental Agreements) ja WTO:n välinen suhde, tietojenvaihtoa koskevat käytännön toimet MEA-sihteeristöjen ja WTO:n komiteoiden välillä sekä tullien vähentäminen tai poistaminen ympäristötuotteilta ja palveluilta, joissa esimerkiksi Suomella on merkittäviä kaupallisia mahdollisuuksia. Suomi antoi komission käytettäväksi laajan ehdotuksen ympäristötuotteista, joita EU voisi esittää markkinoillepääsyneuvotteluihin.

Vuoden 2002 lopulla WTO:n jäsenmäärä nousi 146:een kun yleisneuvosto hyväksyi Makedonian ja Armenian jäseniksi. Venäjän jäsenyysneuvottelut tiivistyivät vuoden 2002 aikana.

6.1.2. Kauppariidat

Asialistalla oli lukuisia EY:n riita-asioita. Erityisen paljon riita-asioita EY:llä oli Yhdysvaltojen kanssa, joissa useimmissa EY on kantajaosapuolena. Keskenäisiä ja ulkomaankaupan kannalta merkittävimpiä olivat ulkomaankauppayhtiöitä koskeva riita sekä teräskiista. Ulkomaankauppayhtiöiden osalta EU on saanut WTO:lta oikeutuksen vastatoimiin ryhtymiseksi, mutta se on kuitenkin toistaiseksi katsonut paremmaksi odottaa, että Yhdysvallat lupautensa mukaisesti muuttaisi kansallisen lainsäädäntönsä WTO:n säännösten mukaiseksi. Teräskiistassa odotetaan paneelin päätöstä maaliskuussa 2003. EU ei ole teräksenkään osalta halunnut saattaa voimaan vastatoimia, joihin se katsoo olevansa WTO:n sääntöjen mukaan oikeutettu jo ennen paneelin päätöstä. Teräksessä EU:n asennoitumiseen on vaikuttanut ratkaisevasti Yhdysvaltain suojoitamista myöntämät poikkeukset. Lisäksi Brasilia, Australia ja joukko muita kolmansia osapuolia riitautti vuonna 2002 EY:n sokeriregiimin.

6.1.3. Kauppapoliittiset instrumentit

Kertomusvuonna osallistuttiin kauppapoliittisten instrumenttien, kuten polkumyyni-asetuksen ja kehitysmaalle suunnatun yhteisön tullietuusjärjestelmän GSP:n käytännön soveltamiseen ja edelleen kehittämiseen.

Meneillään olevan kymmenvuotiskauden viimeinen GSP-asetus tuli voimaan vuoden 2002 alussa ja sen soveltamista seurattiin aktiivisesti. Asetuksen mahdollistamien lisäkannustimien, kuten tullien lisäalennusten käyttö ei toistaiseksi laajentunut, mutta useita tutkimuksia on meneillään. Georgian osalta useimmat edellytykset täytyivät, mutta maan vaikean sisäisen tilanteen takia viime vaiheen tarkastelua ei päästy suorittamaan. Uuden asetuksen mukaisen

ensimmäisen graduaation eli tullietuuksien poistamisen toteuttamisesta aikataulun mukaisesti 1. tammikuuta 2003 ei päästy sopimukseen kertomusvuoden aikana. Useat jäsenmaat olisivat halunneet, että Argentiinan vakavan talouskriisin vaikutus otettaisiin huomioon niin, että siltä ei poistettaisi tullietuuksia miltään sektoreilta. Esillä oli mahdollisuus asetuksen muuttamiseksi graduaatiokriteereiden osalta tai vuoden 2003 graduaation väliin jättäminen. Kummassakin tapauksessa kyseessä olisi ollut yleisempi kuin vain Argentiinaa koskeva asia.

Ulkoministeriön johdolla kokoontuvassa EU-1-valmistelujaostossa valmisteltiin ja yhteensovitettiin Suomen kantoja polkumyynitapauksissa sekä keskusteltiin polkumyyni-instrumentin käytöstä yleensä. Venäjälle myönnettiin markkinatalousasema polkumyyni-tutkinnoissa. Jäsenmaiden ja yhteisöteollisuuden esittämät kommentit Venäjän erityisongelmista otettiin komission esityksessä hyvin huomioon. Niin sanotun yksilöllisen kohtelun kriteerien käyttämismahdollisuus otettiin polkumyyniasetukseen, kun se aiemmin perustui noudatettuun käytäntöön. Myös useat muiden ei-markkinatalousmaiden yritykset ovat hake-neet markkinatalouskohtelua.

Vuoden 2002 aikana tuli voimaan kaksi uutta niin sanotun vaatimustenmukaisuuden arvi-oinnin vastavuoroista tunnustamista koskevaa MRA-sopimusta (Mutual Recognition Agreement): Japanin MRA 1.tammikuuta 2002 ja Sveitsin MRA seitsemän sopimuksen pake-tissa 1. kesäkuuta 2002. Näiden ja jo aikaisemmin Kanadan, Yhdysvaltojen, Australian ja Uuden-Seelannin kanssa tehtyjen sopimusten toimeenpanokysymysten selvittelyä jatkettiin, eikä uusia maita otettu neuvottelujen piiriin.

6.1.4. Investointien suoja

Suomen kahdenvälisiä investointisuojaosopimuksia koskevien neuvottelujen perustana on mallisopimus, jossa pyritään huomioimaan uusimmat kansainvälisissä järjestöissä tehdyt tutkimustulokset, hyödyntämään sopimusneuvotteluissa saatuja kokemuksia sekä varmistamaan, että mallisopimus keskeisiltä osin vastaa muiden EU-maiden sopimusmalleissa tapah-tuvaa kehitystä.

Kahdenvälisten investointisopimusten verkoston kehittämistä jatkettiin viranomaisten ja elinkeinoelämän yhdessä sopimien painopisteiden mukaisesti. Vuonna 2002 Suomi allekir-joitti investointisuojaosopimuksen Uruguayn, El Salvadorin, Namibian, Iranin ja Intian kans-sa. Voimaan saatettiin sopimukset Makedonian, Tansanian ja Kroatian kanssa. Voimaan-saattamismenettelyssä olivat sopimukset Brasilian, Marokon, Tunisian, Qatarin, Do-minikaanisen tasavallan, Costa Rican, Kuuban, Uruguayn, El Salv adorin, Namibian, Iranin ja Intian kanssa. Sopimusneuvottelut saatiin päätökseen Armenian, Nicaraguan ja Egyptin kanssa. Neuvotteluja jatkettiin tai aloitettiin Venäjän, Hongkongin, Jugoslavian ja Thai-maan kanssa. Suomen sopimusehdotus lähetettiin Ukrainalle ja Sri Lankalle.

6.1.5. Vientivalvonta

Kertomusvuoden aikana ulkoministeriön sisäinen työryhmä selvitti Suomen vientivalvonta-järjestelmien ja ministeriön vientivalvonta-asioiden hoidon toimivuutta ja tehokkuutta sekä teki suosituksia niiden parantamiseksi. Samoin jatkettiin osallistumista kaksikäyttötuottei-den ja puolustustarvikkeiden vientivalvonnan kansalliseen, pohjoismaiseen ja EU-valmisteluun ja käsittelyyn kauppapoliittisesta näkökulmasta.

Työtä Suomen huoltovarmuusaloitteen edistämiseksi EU:n piirissä jatkettiin. Kertomus-vuonna neuvoteltiin useista kahdenvälisistä huoltovarmuusalan sopimuksista. Huoltovar-muussopimus Norjan kanssa sekä öljyn ja öljytuotteiden varmuusvarastointia koskevat so-pimukset Ison-Britannian ja Tanskan kanssa olivat viimeistelyvaiheessa.

6.1.6. YK:n kauppaja kehityskonferenssi UNCTAD

UNCTADin puitteissa jatkettiin kymmenennen UNCTAD-konferenssin aiemmin hyväksymän toimintaohjelman toteuttamista. Sen neljä painopistealuetta ovat globalisaatio ja kehitys; investoinnit, yrityskehitys ja teknologia; tavaroiden ja palvelujen kauppa sekä perushyödykkeet; ja kehityksen edellyttämien palvelujen infrastruktuuri mukaan lukien kaupan tehokkuus. Osaltaan UNCTAD:in toimintaa suuntasivat vuonna 2001 pidetyn YK:n kolmannen vähiten kehittyneiden maiden (LDC) konferenssin tulosten toimeenpanon käynnistäminen. Tältä osin UNCTAD:n tuli myös sopeutua työnjakoon YK:n päämajassa työnsä aloittaneen LDC-koordinaattorin yksikön kanssa. Myös kehitysmaiden tukeminen Dohan ministerikokouksessa korostui. UNCTAD-konferenssien puolivälin tarkastelu huipentui Bangkokissa huhti-toukokuun vaihteessa pidettyyn ministerikokoukseen, jossa kiinnitettiin huomiota seuraavan konferenssin teemojen kartoittamiseen, järjestön hallitustenvälisen koneiston rakenteiden toimivuuteen sekä voimassa olevan toimintaohjelman täytäntöönpanoon ja painopisteiden tarkistamiseen.

Suomen osanotto tapahtui pitkälti EU:n puitteissa. Suomen valikoitu panos näkyi mm. kaupan, investointien ja merikuljetusten alueilla. Suomi tuki UNCTADin työtä jatkamalla sen ja WTO:n sekä niiden yhteisen Kansainvälisen kauppakeskuksen (ITC) teknisen avun ohjelmien rahoittamista.

6.1.7. Euroopan talouskomissio ECE

Vuonna 2002 ECE:n toiminta kattoi Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokouksen alueellisen valmistelun, Madridin ikääntymistä käsitelleen maailmankonferenssin alueellisen toimeenpanostrategian laatimisen ja Romanian avustamisen Maailman informaatioyhteiskuntahuippukokouksen alueellisen konferenssin valmisteluissa. Euroopan talouskomission toimeenpaneva sihteeri vaihtui kesken kauden viran aikaisemman haltijan Danuta Hübnerin siirryttyä kotimaahansa Puolaan hoitamaan maan EU-jäsenyysneuvotteluja. Hübnerin seuraajaksi nimettiin Slovakian entinen finanssiministeri Brigita Schmögnerová.

6.2. Taloudellinen yhteistyö

6.2.1. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD

OECD:n toukokuussa 2002 järjestetyn vuotuisen ministerikokouksen teemoja olivat kansainväliset talousnäkymät, taloudellisen toiminnan integriteetti ja läpinäkyvyys sekä kauppa- ja kehityskysymykset. Lisäksi ministerit keskustelivat OECD:n tehtävistä, roolista ja toimintatavoista sekä meneillään olevasta järjestön uudistustyöstä.

Ministerikokouksen yhteydessä järjestettiin julkishallinnolle, talouselämälle ja kansalaisjärjestöille tarkoitettu tapahtuma, "Forum 2002". Tapahtuman aihe oli "Turvallisuus, tasa-arvo, koulutus ja kasvu".

OECD:n pääsihteeri Johnston vieraili Suomessa 28.-30. lokakuuta 2002. Hän tapasi vierailunsa aikana Tasavallan Presidentin, ulkoministerin, ulkomaankauppaministerin ja opetusministerin lisäksi teollisuuden ja ammattiyhdistysliikkeen edustajia. Pääsihteeri esiintyi matkansa aikana Kansantaloudellisessa yhdistyksessä aiheenaan "Shaping globalization".

Vuonna 2002 saatiin valmiiksi useita Suomea koskevia maatumkintoja. Maatumkinta kansainvälisissä liikesuhteissa ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvasta lahjonnasta satiin päätökseen. Lisäksi valmistuivat maatumkinta Suomen ammattikorkeakoulujärjestelmästä ja Helsingin seudun metropolitutumkinta. Vuonna 2002 tehtiin myös sääntelyuudistutumkintaa, aiheenaan sääntelyn vaikutus markkinoiden avoimuuteen. Tämä tutkiminta julkaistaan keväällä 2003.

6.2.2. Perushyödykkeet

Suomi osallistui EUn neuvoston perushyödyketyöryhmän (PROBA) kokouksiin, joissa valmistellaan unionin yhteiset kannat perushyödykejärjestöissä esille tuleviin kysymyksiin. Vuoden aikana EU hyväksyi juutin tutkimusryhmän perustamissopimuksen ja kaakaosopimuksen. Selvittely lyijyn ja sinkin sekä nikkelin tutkimusryhmien lähentämisestä käynnistettiin. Suomi osallistui aktiivisesti kolmen metallien tutkimusryhmän (kupari, nikkeli sekä lyijy ja sinkki) yhteisen kestävän kehityksen foorumin työhön. Foorumin avulla pyritään konkreettisiin tuloksiin metallisektorin panoksen vahvistamiseksi globaalin kestävän kehityksen edistämiseksi. Suomen kannalta tärkeimpinä perushyödykkeinä on pidetty juuri metalleja sekä kahvia ja trooppista puuta.

Perushyödykkeiden yhteisrahasto on ylläpitänyt kansainvälistä keskustelua siitä, kuinka kehitysmaiden, erityisesti vähiten kehittyneiden maiden, vientituloille ja väestön elinoloille tärkeitä perushyödykekysymyksiä tulisi lähestyä. Suomi tuki toisen viisivuotisen toimintasuunnitelman hyväksymistä pitkäjänteisyyden ja tavoitteellisuuden edistämiseksi.

6.2.3. Energia-asiat

Euroopan energiaperuskirjaneuvotteluissa saavutettiin edistystä siirtopöytäkirjaneuvotteluissa ja pöytäkirjaa koskevat erimielisyydet koskevat enää siirtokapasiteetin etuosto-oikeutta, taloudellisen integraation lauseketta ja siirtotariffeja. Venäjä on ilmoittanut olevansa edelleen sitoutunut neuvotteluihin. Siirtopöytäkirjaneuvottelujen onnistuminen on sen kannalta ratkaisevan tärkeää. Iran ja Etelä-Korea hyväksyttiin tarkkailijoiksi ja Japani on ratifioinut sopimuksen. Pääsihteeri Kemperin toimikautta jatkettiin vuoden 2005 loppuun saakka.

7. Alueellinen yhteistyö

7.1. Pohjoismainen yhteistyö

Suomi panosti hallitusohjelman mukaisesti aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön. Norjan hoitaman Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) vuoden 2002 puheenjohtajuusohjelman teemat - lapset ja nuoret, elintarviketurvallisuus ja kestävä kehitys - mahdollistivat Suomen vuonna 2001 nostamien kansalaisia koskevien kysymysten hyvän jatkokäsittelyn.

Huhtikuussa valmistui Suomen aloitteesta tehty pohjoismaalaisten oikeuksia koskeva selvitys. Raportissa kiinnitettiin huomiota pohjoismaiden välisten yhteistyösopimusten toteutamisessa esiintyviin ongelmiin ja henkilöiden liikkuvuutta vaikeuttaviin rajaesteisiin. Ministerineuvoston eri sektoreille annettiin tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin selvityksen suosituksen toteuttamiseksi ja sopimusten toimivuuden varmistamiseksi. Pohjoismaiset yhteistyöministerit esittivät Pohjoismaiden neuvoston (PN) istunnolle lokakuussa ministerineuvoston ehdotuksen toimenpidesuunnitelmineen. Ministerineuvoston toimesta luotiin lokakuussa verkkosivusto (www.hallonorden.org), jonka kautta annetaan opastusta ja tietoja kaikkien Pohjoismaiden lainsäädännöstä. Suomi aloitti keväällä ulkoministeriön tuella seminaarisarjan, jolla annettiin täsmäkoulutusta vero-, sosiaaliturva- ja työvoimaviranomaisille.

Ministerineuvoston ja sen sektoreiden yhteistyö lähialueiden kanssa jatkui tiiviinä. Arktinen yhteistyöohjelma mukaan lukien budjetti oli 19,5 miljoonaa euroa. Yhteistyöministerit neuvottelivat kesäkokouksessaan Viron, Latvian ja Liettuan kanssa lähialueyhteistyön muuttamisesta viranomaisyhteistyöksi Baltian maiden tullessa EU:n jäseniksi. Myös pohjoismaiset ja Baltian maiden pääministerit koskettelivat kokouksessaan kahdeksan maan yhteistyön (NB-8) tulevaisuuden näkymiä. Ottaen huomioon lähialueyhteistyön painopisteen siirtymisen kasvavassa määrin Luoteis-Venäjälle lujitettiin vuoden aikana eri tason viranomaisyhteistyä Venäjän kanssa.

Yhteistyöministerit pohtivat Pohjois-Euroopassa toimivien yhteistyöelinten (PMN:n ohella Arktinen neuvosto, Barentsin neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto sekä EU:n pohjoinen ulottuvuus) keskinäisiä suhteita. Ministerineuvosto päätti käynnistää uusia yhteydenpidon menettelytapoja ja strategioita koskevan hankkeen.

Vuonna 2001 hyväksytyn Pohjoismaiden kestävä kehityksen strategian "Pohjolan uusi suunta" toimeenpano eteni. Seurannan indikaattorit ja ensimmäisen nelivuotiskauden puoliväliraportti valmistuivat. Pohjoismaiden strategia esiteltiin Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksessa.

Suomen aloitteesta yhteistyöministerit testasivat Pohjoismaiden välisten pankkisiirtojen palvelumaksuja ja lähettivät pankkisektorille vetoituksen rahansiirron kustannustason alentamiseksi..

Suomi valmisteli Itämeren öljytorjuntavalmiuden kartoitusta koskevan hankkeen, joka on tarkoitus toteuttaa PMN:n rahoituksella yhteistyössä HELCOM:in ja kaikkien Itämeren alueen asianomaisten viranomaisten kanssa. Suomi teki myös yhteistyöministerien lokakuun kokouksessa ehdotuksen julkisten TV-kanavien näkyvyyden parantamiseksi kaikissa Pohjoismaissa.

Pohjoismaiden neuvoston 50-vuotisjuhlaistunto järjestettiin 29.-31. lokakuuta Helsingissä. Juhlallisuuksiin osallistui kaikkien Pohjoismaiden valtionpäämiehet. Istunnon yhteydessä pidettiin myös pääministerikokous sekä lukuisia ministerineuvoston ja virkamieskomiteoiden kokouksia. Yhteistyö PN:n Suomen valtuuskunnan kanssa oli erityisen läheistä, koska Suomi toimi PN:n presidenttinä ja neuvoston 50-vuotinen taival huomioitiin lukuisissa tapahtumissa läpi vuoden.

PMN:n vuoden 2002 budjetti oli 787,2 miljoonaa Tanskan kruunua. Suomen maksuosuus oli 18,5 % eli 20 621 927,93 euroa ja se maksettiin ulkoministeriön määrärahoista.

Pohjoismaista yhteistyöministeriä avusti ulkoministeriön pohjoismaisen yhteistyön sihteeristö. Sihteeristön tehtäviin kuuluivat myös pääministerien pohjoismaisten kokousten valmistelu sekä yhteistyön poikkisektoraaaliset kysymykset.

7.2. Lähialueyhteistyö

Suomen harjoittamaa lähialueyhteistyötä Pohjoisen ulottuvuuden alueella jatkettiin hallituksen lähialueministerivaliokunnan 26. toukokuuta 2000 vahvistaman toimintastrategian mukaisesti pääkohdealueina Luoteis-Venäjä, Viro, Latvia ja Liettua. Strategian toteutumista ohjasi lähialueministerivaliokunta, joka kokoontui kertomusvuonna neljä kertaa.

Vuoden 2002 talousarviossa osoitettiin lähialueyhteistyöhön yhteensä 43 miljoonaa euroa, josta 35,3 miljoonaa euroa ulkoministeriön pääluokassa. Ulkoministeriö valmisteli yhdessä muiden ministeriöiden sekä kohdemaiden ja -alueiden viranomaisten kanssa vuoden 2002 käyttösuunnitelman sekä sopimusvaltuuksien toimeenpanon vuosille 2003 – 2005.

Venäjän osalta keskeisinä tavoitteina olivat demokratian vakiinnuttaminen ja oikeusvaltion kehittäminen, talousuudistuksen tukeminen, hallinnon ja lainsäädännön uudistamisen tukeminen, ympäristö- ja ydinturvariskien vähentäminen sekä turvallisuuden edistäminen. Hanketyhteistyötä Venäjän kanssa ohjasi vuosien 2001-2003 toimintaohjelma. Suurimman hankkeen eli Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon tekninen valmistelu eteni erittäin myönteisesti. Suomen lahjaosuus hankkeessa on 10 miljoonaa euroa.

Baltian maissa painopistealueita olivat EU-jäsenyyssuunnitelmien tukeminen, ympäristön suojelu ja ydinturvallisuuden sekä yleisen turvallisuuden edistäminen. Lähialueministeriva-

liokunta hyväksyi 11. joulukuuta 2002 suuntaviivat lähialueyhteistyön mukauttamiseksi Viron, Latvian ja Liettuan tulevaan EU-jäsenyyteen; taloudellisesta tukemisesta siirrytään tietyn ylimenokauden järjestelyin normaaliin EU-maiden väliseen yhteistyöhön.

Kansalaisjärjestöjen omaehtoisen toiminnan tukemisen määrärahat kasvoivat. Kansainvälisen ilmastopimuksen toimeenpanoa edistävien Kioton mekanismien pilottihankkeet (Joint Implementation - yhteistoteutushankkeet) jatkuivat.

Kansainvälisten rahoituslaitosten hallinnossa Suomi vaikutti rahoituksen ohjautumiseen Suomen lähialueille. Suomen aloitteesta käynnistyi Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuushanke, jota varten perustettiin heinäkuussa 2002 erityisrahasto Euroopan jälleenkäyttö- ja kehityspankin (EBRD) yhteyteen. Suomi päätti osallistua vuosien 2002-2006 aikana ympäristö-, energiatehokkuus- ja ydinjäteinvestointien rahoittamiseksi perustettuun rahastoon yhteensä 10 miljoonalla eurolla.

Kertomusvuonna otettiin käyttöön uusittu lähialueyhteistyön tietojärjestelmä.

Kertomusvuoden loppuun ulottuvalla kymmenvuotiskaudella on lähialueyhteistyöhön ohjattu valtion budjettivaroja noin 1,1 miljardia euroa. Sektorikohtaiset evaluointitulokset viittaavat yhteistyön tuloksekkuuteen. Laajan hanketoiminnan myötä sekä viranomaisten että kansalaisten välinen kanssakäyminen Suomen ja kohdemaiden ja -alueiden välillä on merkittävästi lisääntynyt.

7.3. Itämeriyhteistyö

Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) ulkoministerikokous pidettiin Venäjän puheenjohtajuuskaudella Svetlogorskissa Kaliningradissa maaliskuussa 2002 neuvoston perustamisen 10-vuotispäivänä. Keskustelussa korostui Kaliningradin asema.

Venäjän puheenjohtajuus huipentui neljänteen jäsenmaiden hallitusten päämiesten väliseen kokoukseen Pietarissa kesäkuussa 2002. Päätösasiakirjassa suoritettiin yhteistyökohteitten laaja-alainen läpikäynti. Lisäksi hyväksyttiin päämiesten viesti Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokoukselle.

Kertomusvuoden puolivälissä Suomesta tuli CBSS-neuvoston puheenjohtaja vuoden 2003 puoliväliin asti. Puheenjohtajuusohjelman keskeisiä teemoja ovat ympäristö, merikuljetukset, kuljetusväylät (Itämeren moottoritie), energia, talousyhteistyö sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen, rikollisuuden ja tarttuvien tautien leviämisen ehkäisy, tietoyhteiskunta (NeDAP) samoin kuin Kaliningradin korkeakoulureformi (EuroFaculty).

Vilnassa 20. marraskuuta 2002 pitämässään kokouksessa CBSS-energiaministerit päättivät perustaa Kioton pöytäkirjan mukaisen yhteishankkeiden koetoteutusalueen.

7.4. Barents- ja Arktinen yhteistyö

Suomen syksyllä 2000 alkanut Arktisen neuvoston puheenjohtajuus huipentui Inarissa 9.-10. lokakuuta 2002 pidettyyn ulkoministerikokoukseen. Suomen toiminta järjestelmällisenä ja rakentavana puheenjohtajana sai laajalti tunnustusta. Tapaamisesta annetussa Inarin julistuksessa neuvoston jäsenmaat lupautuivat tehostamaan yhteistyötään arktisen luonnon saastumisen ehkäisemiseksi, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi sekä ilmastomuutoksen aiheuttamien vaikutusten kartoittamiseksi. Julistuksessa painotettiin arktisen alueen asukkaiden elinolosuhteiden ja osallistumismahdollisuuksien kartoittamista. Ministerikokous hyväksyi myös neuvoston työtapoja koskevan kehittämisraportin.

Arktinen yhteistyö tehostui Suomen puheenjohtajuuskaudella myös koulutus-, liikenne-, terveys- ja nuorisokysymyksissä sekä kestäväen porotalouden ja turismin osalta. Suomen kaudella neuvostossa alkoi työ myös sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Suomen poliittisen johdon antama näkyvä tuki arktiselle yhteistyölle heijastui positiivisesti muihin neuvoston jäsenmaihin.

Suomen puheenjohtajuuskaudella Arktinen neuvosto sai lisää kansainvälistä näkyvyyttä. Johannesburgin kestäväen kehityksen konferenssin toimintasuunnitelmassa Arktisen neuvoston työskentelylle annettiin tunnustusta sekä mainittiin neuvoston ilmastonmuutosta koskeva hanke (ACIA) esimerkkinä tuloksellisesta alueellisesta yhteistyöstä. Johannesburgin kokouksessa arktiset erityiskysymykset olivat ensimmäisen kerran esillä Rion seurantaprosessissa.

Kertomusvuonna Barentsin euroarktinen neuvosto työskenteli edelleen Euroopan pohjoisten alueiden vakauden ja turvallisuuden vahvistamiseksi. Suomi osallistui aktiivisesti neuvoston toimintaan painopistealueina ympäristönsuojelu, liikenneyhteydet, taloudellinen yhteistyö sekä Suomen jo omalla puheenjohtajuuskaudellaan esille ottamat rajaviranomaisyhteistyö (tullihallinnot), nuorisoasiat ja metsäkysymykset. Myös Luoteis-Venäjän ydinturvallisuuden parantaminen ja ydinjätteiden puhdistaminen ja sitä koskevan ohjelman valmistelu kuuluivat keskeisiin teemoihin.

8. Länsi- ja Keski-Eurooppa (mukaan lukien Länsi-Balkan)

8.1. Euroopan unionin jäsenmaat

Suomen ja EU:n jäsenmaiden kahdenväliset suhteet olivat erittäin tiiviit. Valtionpäämiesten, pääministereiden ja ministerien sekä muiden korkean henkilöiden vierailut kuuluivat luonteenomaisina Suomen ja muiden EU-maiden väliseen kanssakäymiseen. Keskeisiä aiheita kahdenvälisissä keskusteluissa olivat mm. EU:n laajentuminen, EU:n tulevaisuuteen liittyvät kysymykset, yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, WTO, EU-Venäjä-suhteet, EU:n pohjoinen ulottuvuus, Afganistan ja Irak. Espanjan ja Tanskan EU-puheenjohtajuudet lisäsivät luonnollisella tavalla korkean tason kahdenvälistä kanssakäymistä Suomen ja näiden maiden kesken. Portugalin presidentti Jorge Sampaio teki ensimmäisenä Portugalin päämiehenä virallisen valtiovierailun Suomeen 9-11. lokakuuta 2002. Saksan kanssa pidettiin kahdenväliset kaupallis-taloudelliset konsultaatiot.

Pohjois-Irlannin vuonna 1998 solmitun rauhansopimuksen täytäntöönpanoa on jatkettu toistuneiden kriisien varjossa. Rauhanprosessin vaikeimpana kysymyksenä on puolisotilaallisten järjestöjen sitoutuminen aseiden luovutukseen. Aseiden luovutusta valvoo riippumaton kansainvälinen komissio, jossa myös Suomi on edustettuna. Rauhanprosessi ajautui syksyllä 2002 syvään kriisiin ja Pohjois-Irlannin yhteishallintoa uhkasi hajoaminen. Iso-Britannia päätti tuolloin keskeyttää itsehallinnon toiminnan väliaikaisesti ottamalla Pohjois-Irlannin suoraan hallintoonsa, mikä tapahtui jo neljännen kerran rauhanprosessin aikana.

8.2. Suhteet Euroopan talousalueeseen ja Sveitsiin

Euroopan talousalueen (ETA) maiden kanssa (Islanti, Norja, Liechtenstein) jatkettiin työryhmäneuvotteluja EU-lainsäädännön sisällyttämisestä ETA-sopimukseen sisämarkkinoiden toimivuuden ja tehostamisen edistämiseksi. Neuvosto valtuutti komission aloittamaan neuvottelut ETA-sopimuksen mukauttamiseksi EU:n laajentumiseen.

EU:n ja Sveitsin vuonna 1999 tehty seitsemän sopimuksen paketti tuli voimaan kesäkuun alussa 2002 (HE 40/2001). Neuvottelut jatkuivat sopimatta jääneillä sektoreilla, joita ovat jalostetut maataloustuotteet, Sveitsin osallistuminen Euroopan ympäristöviraston toimintaan

ja tilastoyhteistyö. Näiden lisäksi EU on pyrkinyt Sveitsin kanssa sopimukseen petosten ja muiden laittomien tekojen torjunnassa, jotka vaikuttavat EU:n taloudellisiin etuihin sekä talletuskorkojen verottamisessa. Sveitsin kanssa aloitettiin myös neuvottelut Schengen/Dublin-yhteistyöstä, palvelujen kauppaa koskevasta yhteistyöstä sekä Sveitsin osallistumisesta Media Plus ja Media -koulutusohjelmiin.

8.3. Suhteet Baltian maihin

Suomi on sopeuttanut Baltian-politiikkaansa Viron, Latvian ja Liettuan tulevaan EU-jäsenyyteen tiivistämällä poliittisia ja virkamieskontakteja sekä tukemalla tulevien EU-kumppanien valmiuksia osallistua täyspainoisesti EU:n työhön. Suomi on tukenut aktiivisesti mm. Baltian maiden EU-tiedotusta, hallinnon kehittämistä eri sektoreilla ja jakanut kokemuksiaan EU:n jäsenenä. Myös tukea Viron ja Latvian venäjänkielisen vähemmistön integrointipyrkimyksille on jatkettu.

Lähialueyhteistyössä ollaan siirtymässä normaaliin viranomaisyhteistyöhön. Pohjoismaiden ja Baltian maiden niin sanottua NB-8-yhteistyötä (NB, Nordic-Baltic) on jatkettu, samoin Itämeren alueen yhteistyötä, jossa Suomi luovuttaa kesällä 2002 alkaneen Itämeren valtioiden neuvoston puheenjohtajuuden Virolle kesällä 2003.

Suomen ja Baltian maiden kahdenväliset kaupallis-taloudelliset suhteet ovat kehittyneet suotuisasti. Maiden tulo osaksi EU:n sisämarkkinoita on edistännyt tätä. Viro on säilyttänyt asemansa Suomen suurimpana kauppakumppanina itäisessä Keski-Euroopassa. Suomen ja Viron talouksien integraatio on edennyt. Suomi on toiseksi suurin ulkomainen investoija Virossa, tuotannossa mitattuna suurin. Kauppavaihto Latvian ja Liettuan kanssa on kasvanut.

Tasavallan presidentti teki valtiovierailun Liettuaan maaliskuussa. Latvian presidentti vieraili Suomessa syyskuussa. Ministeritason vierailuvaihto on ollut hyvin vilkasta.

8.4. Keski-Euroopan maat (Puola, Tshekki, Slovakia, Unkari, Romania, Bulgaria, Slovenia)

EU:n liittymisneuvottelujen saaminen päätökseen Puolan, Tshekin, Slovakian, Unkarin ja Slovenian kanssa Kööpenhaminan huippukokouksessa muodosti historiallisen virstanpylvään myös Suomen ja näiden maiden suhteissa. Maiden odotetaan tulevan EU:n jäseniksi 1. toukokuuta 2004. Romanian ja Bulgarian osalta neuvottelut jatkuvat tavoitteena niiden jäsenyys vuonna 2007.

Suomi on tukenut näiden maiden EU-jäsenysvalmiuksia jakamalla kokemuksiaan omasta jäsenyysprosessistaan ja toiminnastaan jäsenmaana. Suomi on myös osallistunut erilaisiin hallinnon kehittämishankkeisiin sekä kahdenvälisesti että EU:n rahoittamien ohjelmien puitteissa.

Keski-Euroopan maiden vielä voimassa olevien Eurooppa-sopimusten (assosiaatiosopimusten) toimeenpanossa keskeisellä sijalla ovat olleet jäsenyysneuvotteluja tukeneet liittymisstrategiaan kuuluneet asiat. Poliittisissa asioissa eniten esillä ovat olleet vähemmistökysemykset, kuten romanit. Taloudellisissa asioissa on käsitelty tulevien jäsenmaiden piirissä tapahtuvaa yksityistämistä ja teollisuuden rakenneuudistusta erityisesti terästeollisuudessa. Sisämarkkinoiden osalta keskeisiä teemoja ovat olleet akaisempien vuosien tapaan lainsäädännön mukauttaminen ja toimeenpano sekä hallintorakenteiden kehittäminen. Oikeus- ja sisäasioissa tärkeitä osa-alueita ovat olleet rajavalvonta, turvapaikka-asiat, järjestäytynyt rikollisuus ja huumekauppa. Eurooppa-sopimusten kaupalliseen toimeenpanoon liittyen keskeistä on ollut maatalouskaupan vastavuoroisuusperiaatteella tapahtuva lisäliberalisointi, kaupan teknisten esteiden vähentäminen (PECA-pöytäkirjat) sekä markkinoillepääsyn esteiden käsittely Eurooppa-sopimusten mukaisissa komiteoissa ja työryhmissä.

Suomen ja em. Keski-Euroopan maiden kauppa on kertomusvuonna tasapainottunut. Vienti vuoden 2002 tammi-lokakuussa väheni 7 prosenttia tuonnin lisääntyttyä 10 prosenttia. Tätä huolimatta kauppa oli edelleen Suomelle ylijäämäistä 406 miljoonaa euroa.

Tasavallan presidentti teki valtiovierailun Unkariin elokuussa. Vierailuja ministeritasolla on ollut paljon molempiin suuntiin.

8.5. Kaakkois-Eurooppa ja Länsi-Balkan

8.5.1. Kaakkois-Euroopan maat (Turkki, Kypros, Malta)

Suomi tuki kertomusvuonna Turkin, Kyproksen ja Maltan EU-tavoitteiden saavuttamista. Erityistä huomiota kiinnitettiin Turkin ihmisoikeustilanteeseen ja Kyproksen kahtiajaon päättämiseen tähtävien neuvottelujen käsittelyyn ja seurantaan.

Turkin saavuttama merkittävän edistymisen jäsenyysneuvotteluissa huomioitiin, mutta maan ei vielä katsottu täyttävän Kööpenhaminan kriteerejä vuoden 2002 aikana toteutetuista uudistuksista huolimatta. EU ei ole vielä aloittanut varsinaisia jäsenyysneuvotteluja Turkin kanssa.

Maltaan ja Kyproksen EU-jäsenyysneuvottelut sujuivat hyvin ja nopeasti.

Vuoden 2002 kuluessa YK:n pääsihteerin johdolla käytiin tiiviitä neuvotteluja Kyproksen osapuolten välillä saaren yhdistymisestä, mutta poliittista ratkaisua Kyproksen kysymykseen ei vielä saatu aikaan. Tavoitteena on, että vuoden 2003 alkupuolella osapuolet voisivat saada neuvottelut päätökseen saaren yhdistymisestä ja liittymisestä kokonaisuutena EU:n jäseneksi.

Suomen kahdenväliset suhteet ovat jatkuneet aktiivisina Turkin ja Kyproksen kanssa ja niitä on tiivistetty myös Maltaan.

8.5.2. Länsi-Balkan

Vuoden 2002 aikana Länsi-Balkanilla jatkunut myönteinen poliittinen kehitys merkitsi Suomelle kahdenvälisten suhteiden edelleen kehittämistä alueen maiden kanssa. Euroopan unionin jäsenmaana Suomi osallistui aktiivisesti EU:n Länsi-Balkanin politiikan muotoiluun EU:n vakautus- ja assosiaatioprosessin puitteissa. Prosessin tarkoituksena on lähentää Länsi-Balkanin maita Euroopan unioniin tavoitteena lopulta EU:n jäsenyys.

Suomi tuki Albaniaa, Bosnia-Hertsegovinaa, Jugoslavian liittotasavaltaa, Kroatiaa ja Makedoniaa vuonna 1999 vahvistetun, Suomen tukea Länsi-Balkanin kriisin jälkihoidolle koskevan strategian pohjalta. Strategian keskeisiä välineitä ovat kahdenväliset hankkeet Bosnia-Hertsegovinassa, Kosovossa ja Jugoslavian liittotasavallassa sekä alueelliset hankkeet, joita rahoitetaan kehitysyhteistyövaroin. Daytonin rauhansopimuksen toimeenpanoa valvovan korkean edustajan toimiston (OHR), entisen Jugoslavian sotarikoksia tutkivan tuomioistuimen (ICTY), EU:n tarkkailijamission (EUMM) ja Bosnia-Hertsegovinan poliisimission (EUPM) toimintaa tuettiin niin poliittisesti, taloudellisesti kuin henkilöresurssein.

Kaakkois-Euroopan vakaussopimuksen puitteissa toteutettavat alueelliset kehittämishankkeet olivat Kosovon kriisin aiheuttamien ympäristötuhojen torjunta Jugoslavian alueella (UNEP), korruption vastainen työ (lahjonnan vastaista hanketta Länsi-Balkanilla ryhtyi vuonna 2002 toteuttamaan Transparency International -järjestö) sekä opetuslalla oppimistulosten arviointijärjestelmän kehittäminen (OECD) koko Länsi-Balkanin alueella. UNEP:in hanketta jatkettiin vuodelle 2003 suunniteltujen toimintojen loppuun saattamiseksi olemassa olevan budjetin puitteissa. Lisäksi Suomi jatkoivat tukeaan riippumattoman tiedonvälityksen ja uutisvaihdon kehittämiseksi Länsi-Balkanille.

Albaniassa Suomi tuki paikallisen poliisin kehittämistä lähettämällä yhden henkilön EU:n ECPA-ohjelmaan. Suomi ryhtyi tukemaan YK:n kehitysohjelman UNDP:n Albaniassa toteuttamaa ja vuoteen 2005 kestävästä pienaseiden keräyshanketta rahallisesti ja lähettämällä asiantuntijan projektin käyttöön. Paikallisen yhteistyön määrärahalta koulutettiin oikeusministeriön virkamiehiä ja tuettiin paikallisen vammaisjärjestön valistuskampanjaa. Albanian ulkoministeri Arta Dade vieraili Suomessa 29. huhtikuuta.

Makedoniassa UNDP:n toteuttaman paikallishallinnon kehittämishankkeen valmistelut saatiin päätökseen vuoden 2002 aikana ja hanke pääsi alkamaan vuoden 2003 alkupuolella. Makedonian ulkoministeri Slobodan Casule vieraili Suomessa 21. tammikuuta 2002.

Suomen kahdenvälinen tuki Bosnia-Hertsegovinalla vuonna 2002 oli noin 3 miljoonaa euroa. Merkittävimmät käynnissä olevat hankkeet olivat sosiaalisen kehittämissuunnitelman, tasa-arvohanke ja opettajankoulutushanke. Tuzlassa sijaitsevien suomalaisten SFOR-joukkojen avulla toteutettiin kohdealueella lukuisia rakennus- ja kunnostushankkeita sotilas-siviiliyhteistyönä paluumuuton tukemiseksi. Kehitysyhteistyöministeri Satu Hassi vieraili Bosnia-Hertsegovinassa ja Kosovossa 15.-17. huhtikuuta.

Suomi käynnisti kahdenvälisen jälleerakennustyön myös Jugoslavian liittotasavallassa. Suomi osallistuu opettajankoulutuksen ja opetushallinnon kehittämiseen sekä ympäristölainsäädännön harmonisointiin. Hankkeet käynnistettiin maaliskuussa 2002 ja niihin arvioidaan käytettävän vuodessa yhteensä noin 1,2 miljoonaa euroa. Lisäksi on käynnistetty metsäalan hankkeen identifiointi. Paikallisen yhteistyön määrärahalta tuettiin JLT:ssa kansalaisyhteiskuntaa erilaisin pienhankkein yhteensä 0,25 miljoonalla eurolla. Jugoslavian ulkoministeri Goran Svilanovic vieraili Suomessa 21. helmikuuta 2002.

Kroatiassa paikallisen yhteistyön määrärahalta tuettiin maan demokratisoitumista ja kansalaisjärjestöjen kehitystä, kuten romanien ja kehitysvammaisten järjestöjä. Kroatian sosiaali- ja työministeri Darinko Vidovic vieraili Suomessa 11.-13. helmikuuta, ulkoministeri Tonino Picula 20.-21. helmikuuta ja pääministeri Ivica Racan 28.-29. toukokuuta 2002. Suomesta Kroatiassa vieraili eduskunnan puhemies Riitta Uosukainen 22.-24. syyskuuta sekä työministeri Tarja Filatov 11.-12. marraskuuta 2002.

Kosovossa jatkettiin osallistumista kansainvälisen yhteisön koordinoimaan jälleerakennustyöhön. Kahdenvälisen toiminnan lisäksi Suomi osallistui siviilikriisinhallinnan hankkeisiin ETYJ:n ja YK-järjestöjen kautta sekä toimi aktiivisesti Euroopan jälleerakennusviraston johtokunnassa ja Länsi-Balkanin avustusohjelma CARDSin komiteassa EU:n varojen käytön suunnittelussa.

Edellisen vuoden tapaan kahdenväliseen jälleerakennustyöhön käytettiin Kosovossa noin 5 miljoonaa euroa. Tärkeimmät hankkeet liittyvät koulutuksen kehittämiseen siten, että vuonna 2001 käynnissä olleita toimintoja jatkettiin ja terveys-, opetus- ja vesisektorin hankkeille valmisteltiin joko jatkoa tai täydentäviä lisäkokonaisuuksia. Opettajankoulutus, sairaanhoitajien täydennyskoulutus, vesi- ja ympäristöalan yliopistokoulutus sekä ihmisoikeuskoulutus säilyivät edelleen keskeisinä toimintasektoreina. Myös kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön IOM:n kautta toteutettavaa ihmiskaupan vastaista hanketta valmisteltiin. Kehitysyhteistyöllä vaikutetaan pitkäjänteisesti Kosovon oman henkilökapasiteetin kehittämiseen. Suomi osallistui vuonna 2002 YK:n asuin- ja elämäntilanteiden kehittämisen Habitatin käynnistämään Kosovon maarekisterihankkeen rahoittamiseen. Hanke siirtyi YK:n Kosovon mission UNMIK:in hallintaan, ja sen jatkorahoitusta harkitaan. Suomi tuki myös Kosovon vammaisjärjestöjen toimintaa, Mitrovicassa käynnistettyä naisten toiminta- ja koulutuskeskusta ja Kirkon ulkomaanavun toteuttamaa kylien jälleerakentamista. Naisten toiminta- ja koulutuskeskushankkeen puoliväliarvio tehtiin loppuvuodesta 2002. Myös Kosovossa toimivilla suomalaisilla rauhanturvaajilla on käytettävissään siviili-sotilasyhteistyömäärärahoja alueensa pienehköihin jälleerakennushankkeisiin, kuten koulujen, teiden ja sähkölinjojen kunnostukseen.

Kehitysyhteistyöministeri Satu Hassi vieraili Kosovossa ja Bosnia-Hertseg ovinassa 15.-17. huhtikuuta.

9. Venäjä sekä Itä-Eurooppa, Keski-Aasia ja Mongolia

9.1. Venäjä

Suomen suhteet Venäjään vahvistuivat edelleen. Suomen ja Venäjän välinen vierailuvaihto jatkui vilkkaana. Tasavallan presidentti Tarja Halonen ja presidentti Putin tapasivat Pietarissa 26.-27. toukokuuta sekä 5. lokakuuta Jälkimmäisen tapaamisen aiheena oli erityisesti Kaliningradin kysymys. Pääministeri Lipponen vieraili Moskovassa 28.2.-1.3. Pääministeri Kasjanov vieraili Lapissa 26.-28. syyskuuta.

Ulkoministeri Tuomioja neuvotteli kollegansa ulkoministeri Ivanovin kanssa Pietarissa 26.toukokuuta. Ministeri Tuomioja tapasi Helsingissä Venäjän puolustusministerin Sergei Ivanovin sekä presidentti Putinin Kaliningrad-erityisedustajan Rogozinin.

Moskovassa pidettiin 1. maaliskuuta suomalais-venäläinen metsäalan huippukonferenssi pääministeri Lipposen vierailun yhteydessä. Konferenssin tuloksena Suomen ja Venäjän pääministerit hyväksyivät ajatuksen, että suomalais-venäläisen talouskomission yhteyteen perustetaan korkean tason työryhmä käsittelemään maiden välisiä metsäsektorin yhteistyökysymyksiä.

Suomen ja Venäjän välinen talousyhteistyö kehittyi kertomuskaudella pääosin myönteisesti. Edellisvuosien tapaan kauppavaihto lisääntyi samalla kun suomalaisinvestoinnit Venäjälle jatkoivat lievää kasvua. Rajayhteistyön myönteistä kehittymistä kertomusvuonna puolestaan ilmensi Imatra-Svetogorsk ja Salla-Salla ylityspaikkojen avaaminen kansainväliselle liikenteelle.

Liikennöinti- ja tavarankuljetusasioissa sekä liikenneluvissa esiintyi ongelmia mm. suomalaista kalustoa syrjimään pyrkivällä tavalla. Myös eräissä rajayhteistyöhön liittyvissä käytännön kysymyksissä esiintyi ongelmia.

Suomen ja Venäjän välinen talouskomissio toimi kertomuskaudella aktiivisesti. Yhteiskokous pidettiin 13.-14. toukokuuta Moskovassa. Komission osapuolten puheenjohtajien liikenneministeri Sasin ja Venäjän kaupan ja taloudellisen kehityksen ministeri Grefin välinen puheenjohtajatapaaminen järjestettiin kahdesti. Sääntömääräiset työryhmäkokoukset pidettiin sovitun mukaisesti.

Suomalaisista kaupan alaan liittyvistä ministerivierailuista tärkeitä olivat ministeri Sasin vierailu Vologdassa 13. toukokuuta ja 21. toukokuuta Togliattissa Finnish Business Days -tapahtumaan liittyen. Ulkomaankauppaministeri Vilén vieraili 26.-29. syyskuuta Moskovassa suomalaisen vaatemesstutapahtuman yhteydessä.

Suomen ja Venäjän välinen sopimus sijoitusten edistämisestä ja vastavuoroisesta suojelemisesta parafoitiin 21. maaliskuuta. Kertomusvuoden jälkipuoliskolle suunniteltu allekirjoittaminen kuitenkin lykkääntyi Venäjän esitettyä muutoksia sopimuksen kannalta keskeisiin sijoitusten kohtelua koskeviin pykäliin.

9.2. Itä-Eurooppa, Keski-Aasia ja Mongolia

Suomi kehitti johdonmukaisesti yhteyksiä Itä-Euroopan ja Keski-Aasian IVY-maihin sekä Mongoliaan. Kahdenvälisiä suhteita näkyvämmiin korostui yhteiskunnallisen muutosprosessin ja ihmisoikeustilanteen monitorointi mm. EU:n ja Euroopan neuvoston piirissä.

Suomi osallistui Euroopan Unionin itälaajentumisen myötä uusiksi rajanaapureiksi tulevia Ukrainaa, Valko-Venäjää ja Moldovaa koskevaan ns. uuden naapurisuuden aloitetta (*New Neighbours Initiative* -keskusteluun valmisteltaessa Kööpenhaminan Eurooppa-neuvoston päätöstä pyytää komissiota ja korkeaa edustajaa Solanaa laatimaan hankkeesta päätelmät alkuvuonna 2003.

Ulkoministeri Erkki Tuomioja teki työvierailun Ukrainaan 14. lokakuuta. Suomen ja Ukrainan sekakomission kokous pidettiin toukokuussa. Suomen ja Uzbekistanin sekakomission kokous pidettiin helmikuussa 2002.

Suomen kauppavaihto Itä-Euroopan ja Keski-Aasian maiden kanssa on edelleenkin suhteellisen vähäistä, alle puoli prosenttia Suomen kokonaiskauppavaihdosta. Viennissä tärkeällä sijalla ovat puu- ja paperiteollisuuden tuotteet sekä elektroniikkateollisuuden laitteet. Suurimmat kauppakumppanit olivat Ukraina pääosin vientimaana, Kazakstan sitä vastoin raaka-ainetoimitusten vuoksi tuontipainotteisena.

Kahdenvälisen kehitysyhteistyön tärkein kumppanuusmaa oli kertomusvuonnakin Kirgistan pääkohteina pankkisektori, ympäristökysymykset ja terveydenhoito.

ETYJin ja muiden toimijoiden rooli terrorismin ja huumeiden vastaisessa taistelussa Etelä-Kaukasiassa ja Keski-Aasiassa kasvoi asettaen uusia vaatimuksia myös Suomelle mukaan lukien koulutusyhteistyö. Suomi toteutti monikansallisen rajavartio- ja hallintoseminaarin Keski-Aasian maiden kautta tapahtuvan ase- ja huumekaupan ehkäisemiseksi (Kazakstan, Kirgistan, Tadžikistan, Turkmenistan ja Uzbekistan). Niinikään Suomi osallistui YK:n Keski-Aasian alueelliseen huumeteorjuntaohjelmaan kuuluvaan Uzbekistanin ja Afganistanin väliseen raja-asemahankkeeseen 200.000 eurolla

Suomi lahjoitti ETYJin ylläpitämiin Venäjän sotilaallista vetäytymistä tukeviin Moldovan ja Georgian vapaaehtoisrahastoihin 420 000 euroa ja 400 000 euroa vastaavasti. ETYJin Georgian mission toteuttamaa pienaseiden leviämisen vastaista ohjelmaa Suomi tuki 100 000 eurolla.

10. Aasia ja Oseania

10.1. Koillis-Aasia

Koillis-Aasian merkitys kasvoi taloudellisen kanssakäymisen syvetessä. Yhteistyöhankkeet olivat entistä monipuolisempia. Taloudellis-kaupallisten kontaktien lisäksi Koillis-Aasian maitten ja alueitten tehtiin kanssa entistä enemmän yhteistyötä sähköisten mahdollisuuksien käyttämisessä nykyaikaisen hallinnon ja uudenaikaisen kaupankäynnin aloilla. Kuva Suomesta informaatioteknologian maana tarkentui.

Kiinnostus Kiinaan lisääntyi kaikilla tasoilla. Tasavallan Presidentti Tarja Halonen tapasi marraskuussa Pekingissä Kiinan uutta johtoa ensimmäisenä länsimaisena valtionpäämiehenä.

Kanssakäyminen Japanin ja Etelä-Korean kanssa pysyi vireänä ja vierailuvaihto vilkastui entisestään. Suomen vienti Japaniin kasvoi vuonna 2002 arvoltaan enemmän kuin mihinkään muuhun Aasian maahan. Korkeimman tason vierailuja olivat Japanin parlamentin puhemies Riitta Uosukaisen ja parlamenttivaltuuskunnan virallinen vierailu Japaniin. Vierailujen aikana oli esillä konkreettinen ja laaja-alainen yhteistyö suomalaisen mallin mukaisen hyvinvointikeskuksen rakentamiseksi Japaniin.

Tasavallan presidentti teki virallisen vierailun Korean tasavaltaan mukanaan yritysvaltuuskunta. Myös puhemies Uosukainen vieraili Korean tasavallassa.

Syyskuussa 2002 Kööpenhaminassa pidetyssä neljännessä eurooppalais-aasialaisessa ASEM-huippukokouksessa Suomea edusti pääministeri Paavo Lipponen. Huippukokous edisti Aasian ja Euroopan taloussuhteita, pyrki lähentymään yritysmaailmaa sekä vastasi terrorismin haasteeseen.

10.2. Kaakkois-Aasia ja Oseania

Vietnam oli edelleen tärkein Suomen kehitysyhteistyön pitkäaikainen kumppani Aasiassa. Vietnamin kanssa käytiin kokonaisvaltaiset keskustelut kehitysyhteistyöohjelman uudistamisesta. Toukokuussa päädyttiin erityisessä kehitysyhteistyöseminaarissa keskittämään Suomen kahdenvälisiä tukea kolmelle alalle: maaseudun kehittämiseen sekä metsä- ja vesisektoreille. Lahja-avun rinnalla kehitettiin yhteistyötä muiden yhteistyön instrumenttien, kuten korkotukihankkeiden osalta. Vuoden 2002 maksatukset olivat yli 6 miljoonaa euroa.

Tasavallan Presidentti Tarja Halonen tapasi Thaimaassa maan pääministerin Thaksin Shinawatran. Ministeri Jari Vilén teki vienninedistämismatkan Filippiineille ja Thaimaahan. Vierailun yhteydessä järjestettiin myös Suomen ja Thaimaan väliset TTT-neuvottelut. Vastaavasti Suomessa vieraili Thaimaasta ulkomaankauppaministeri.

Filippiinien kanssa jatkettiin neljän kahdenvälisen hankkeen toteutusta, joista yksi kohdistui Mindanaon rauhansuhteiden tukemiseen. Vähiten kehittyneiden maiden joukkoon kuuluvien Laosin ja Kambodžhan kanssa jatkettiin yhteistyötä. Laosissa tärkein yhteistyösektori on metsätalouden kehittäminen ja Kambodžhassa maarekisterijärjestelmän kehittäminen. Lisäksi jatkettiin tukea Mekong-jokialueen kehittämiselle.

Suomi tunnusti Itä-Timorin demokraattisen tasavallan välittömästi sen itsenäistyttyä 20. toukokuuta 2002 ja diplomaattisuhteet maiden välillä solmittiin 20. kesäkuuta 2002. Itä-Timorilla järjestetyissä itsenäistymisseremonioissa Suomen hallitusta edusti oikeusministeri Johannes Koskinen. Suomi jatkoi Itä-Timorin kansakunnan rakentamistyön tukemista.

10.3. Etelä-Aasia

Kaksi kolmesta maailman köyhyysrajan alapuolella elävästä ihmisestä asuu Aasiassa. Köyhyys on laajaa varsinkin Etelä-Aasian alueella, missä elää viidennes maapallon väestöstä, mutta lähes puolet maapallon köyhistä.

Intian ja Pakistanin väliset suhteet jatkuivat jännittyneinä erityisesti Kashmirin kysymyksen takia. Ulkoministeri Tuomioja vieraili huhtikuussa Intiassa ja Pakistanissa. Ministeri Vilén vieraili Intiassa marraskuussa allekirjoittaen myös investointisuojasopimuksen. Marraskuussa pidettiin Suomi-Intia TTT-sekakomission kokous. Myös muuta korkean tason vierailuvaihtoa on ollut. Suomi osallistui Pakistanin kiisteltujen vaalien tarkkailuun lokakuussa.

Suomen pitkäaikaisen kehitysyhteistyön toisessa Aasian yhteistyömaassa Nepalissa sovittujen kehitysyhteistyöohjelmien toteutus jatkui lähes normaalisti, vaikka hallitusta vastaan taistelevien maoistisimpien ja turvallisuusjoukkojen yhteenotot lisääntyivät ja maa ajautui kertomusvuoden lopulla myös sisäpoliittiseen kriisiin. Vuoden 2002 maksatukset olivat 5,5 miljoonaa euroa.

Suomi osallistui Norjan johdolla Sri Lankan rauhansopimuksen tarkkailuoperaatioon. Sri Lankan rauhankehitys eteni suotuisasti.

10.4. Afganistan

Suomi avasi yhteystoimiston Kabulissa ja nimitti sinne kiertävän suurlähettilään Helsingistä käsin. Suomi lähetti puolustusvoimien osaston osaksi Afganistanin kansainvälisiä rauhan-turvajoukkoja ja tuki maan jälleenrakennusta yli 13 miljoonalla eurolla, mistä humanitaarinen apu oli 7 miljoonaa. Suomen apu toimitettiin pääasiassa YK-järjestöjen ja maailmanpankin kautta. Onnistuneen Loya Jirga-kansalliskokouksen nimittämä väliaikainen hallitus vahvisti otettaan hallinnosta, joskin Afganistanin turvallisuustilanne pysyi epävakana.

11. Yhdysvallat, Kanada ja Lätinalainen Amerikka

11.1 Yhdysvallat ja Kanada

Suomen kahdenväliset suhteet Yhdysvaltoihin ja Kanadaan ovat hyvät ja ongelmattomat. Kauppavaihto ja investoinnit maiden välillä jatkuivat vireänä. Yhdysvallat on edelleen Suomen suurin Euroopan ulkopuolinen kauppakumppani. Vuoden aikana toteutuneet useat vierailut lujittivat hyviä suhteita kummankin maan hallinnon edustajiin.

Suomi vahvisti tukensa Yhdysvaltain terrorisminvastaisille toimille tasavallan presidentti Halosen Yhdysvaltain-vierailulla huhtikuussa ja pääministeri Lipposen vierailulla joulukuussa. Suomi – yhdessä muiden EU-maiden kanssa – katsoi, että terrorismi on uhka perustavaa laatua oleville arvoille, kuten demokratialle, laillisuusperiaatteelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle sekä kansainväliselle turvallisuudelle. Presidentti Bushin mukaan Yhdysvallat arvostaa Suomen hallitukselta saamaansa tukea terrorisminvastaisessa toiminnassa. Presidentti Halonen tapasi presidentti Bushin lisäksi pääkauppaneuvottelija Zoellickin, ulkoministerin sijaisen Armitagen ja puolustusministerin sijaisen Wolfowitzin. Pääministeri Lipponen tapasi vierailunsa aikana presidentti Bushin lisäksi varapresidentti Cheney'n ja ulkoministeri Powellin. Vierailujen aikana käsiteltiin myös muita keskeisiä kansainvälisiä ja kahdenvälisiä kysymyksiä.

Ulkoasiainministeri Tuomioja tapasi syyskuussa YK:ssa kahdenvälisessä tapaamisessa Yhdysvaltain varaulkoministeri Grossmanin. Tapaamisessa keskityttiin kansainvälisiin turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin ja alueellisiin kriiseihin. Varaulkoministeri Dobriansky tapasi ministeri Tuomiojan Helsingissä lokakuussa 2002, jolloin hän johti Yhdysvaltain valtuuskuntaa arktisen neuvoston ministerikokouksessa Saariselällä. Esillä olivat yhteistyömahdollisuudet Suomen lähialueilla sekä eräät globaalikysymykset. Turvallisuuspoliittiset ja alueelliset kysymykset olivat esillä apulaisulkoministeri Jonesin Helsingin-vierailulla toukokuussa, jolloin hän tapasi pääministeri Lipposen ja ministeri Tuomiojan. Apulaisulkoministerin sijainen Ries tapasi ulkomaankauppaministeri Vilénin Helsingissä lokakuussa. Keskustelujen aiheina olivat maailman kauppajärjestöön sekä EU:n ja Yhdysvaltain kauppasuhteisiin liittyvät ajankohtaiset kysymykset.

Kanadan ulkoministeri Graham vieraili Helsingissä lokakuussa, jolloin hän johti maansa valtuuskuntaa arktisen neuvoston ministerikokouksessa Saariselällä. Grahamin ja ministeri Tuomiojan välisissä keskusteluissa olivat esillä kahdenvälisen ja EU-Kanada-kysymysten lisäksi Venäjä, Naton laajentuminen ja muita ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä. Graham tapasi vierailunsa aikana myös pääministeri Lipposen ja puolustusministeri Enestamin. Kanadan hallintojenvälisen asioiden ministeri Dion kävi syyskuussa Helsingissä keskustelua puolustusministeri Enestamin, oikeusministeri Koskisen, kulttuuriministeri Drombergin ja opetusministeri Raskin kanssa.

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n transatlanttiseen yhteistyöhön. Yhteistyön painopisteenä oli terrorismin torjunta sekä Yhdysvaltain että Kanadan kanssa. Yhdysvaltain kanssa edistettiin mm. neuvotteluissa rikosoikeudellisesta yhteistyöstä sekä keskusteluissa lento- ja me-

riilikenteen turvallisuudesta. Washingtonin huippukokouksessa toukokuussa sovittiin yhteistyöstä keskinäisen kaupan myönteisten puolien korostamiseksi ja yhteistyön edistämiseksi ns. positiivisen talousagendan alullepanosta ja kehittämisestä. Joulukuussa sovittiin agendan yksityiskohtaisemmasta sisällöstä. Myös Kanadan kanssa saavutettiin merkittäviä tuloksia. Ottawan huippukokouksessa joulukuussa päätettiin kahdenvälisen suhteiden tilaa käsittelevän kokonaisvaltaisen selvityksen laatimisesta ja neuvottelujen aloittamisesta kahdenvälisen kaupan ja investointien edistämistä koskevan sopimuksen solmimiseksi sekä hyväksyttiin pohjoisten alueiden yhteistyötä koskeva seurantaraportti.

11.2. Latinalainen Amerikka

Latinalaisen Amerikan sekä Karibian alueen merkitys Suomen ulkopolitiikassa on kasvanut viime vuosina. Taustalla on globaalisaaatiokehitys ja Suomen jäsenyys Euroopan unionissa. EU on asettanut Euroopan ja Latinalaisen Amerikan sekä Karibian välisen strategisen kumppanuuden yhdeksi tulevaisuuden keskeiseksi haasteeksi. Alueidenvälinen toinen huippukokous järjestettiin Madridissa 16.-18.5.2002. Huippukokous hyväksyi poliittisen deklaration sekä laajemman yhteisiä arvoja ja kantoja käsittelevän dokumentin.

Argentiinan taloudellinen ja sosiaalinen kriisi syveni kertomuskaudella. Heijastusvaikutukset tuntuivat vaihtelevassa määrin koko mantereella. Syyskuun 11. päivän 2001 tapahtumien seuraukset tuntuivat alueella viennin laskuna ja matkailun vähenemisenä. Kahvin maailmanmarkkinahinnan romahdus koetteli erityisesti Keski-Amerikan, Kolumbian ja Bolivian talouksia.

Maanosan talouskriisi on koetellut demokratisoitumiskehitystä, mutta ei estänyt sitä. Latinalaisen Amerikan ihmisoikeustilanne paranee vähitellen. Demokratiakehityksen voimistaminen ja sen jatkuvuuden takaaminen on maanosan yksi suurimmista haasteista. Vuonna 2001 hyväksytty Amerikan valtioiden yhteistyöjärjestön, OAS:n demokratian peruskirja on osoittautunut käytännössä erittäin tehokkaaksi demokratian edistämisen keinoksi. Vuonna 2002 demokratian peruskirjan mukaiseen sovittelutoimintaan turvauduttiin muun muassa Venezuelassa ja Haitissa. Lähes kaikissa maissa toimii hanakasti väärinkäytöksiin puuttuva riippumaton lehdistö sekä valpas kansalaisyhteiskunta.

EU:n ja Chilen väliset assosiaatiosopimusneuvottelut saatiin päätökseen ja sopimus allekirjoitetuksi marraskuussa 2002. Ennen sopimuksen voimaantumista edessä ovat vielä kansalliset ratifiointikierrokset. EU-Mercosur -neuvottelut edistyivät suunnitelmien mukaan. EU aloitti myös sopimusneuvotteluvalmistelut EU:n ja Andien maiden yhteisön sekä EU:n ja Keski-Amerikan poliittisen dialogin ja yhteistyösopimusten neuvottelemiseksi.

Suomen suhteita Latinalaiseen Amerikkaan vauhditettiin korkean tason tapaamisilla. Suomessa kävivät Chilen presidentti Ricardo Lagos, Brasilian varapresidentti Marco Maciel, Nicaraguan presidentti Enrique Bolaños sekä El Salvadorin, Nicaraguan ja Perun ulkoministerit. Suomen ulkomaankauppaministeri vieraili yritysvaltuuskunnan kanssa Brasiliassa, Uruguayssa, Argentiinassa, Chilessä ja Venezuelassa maaliskuussa. Vierailulla pohjustettiin kaupan ja investointien kasvua, joka on odotettavissa, kun assosiaatiosopimukset Chilen ja Mercosurin kanssa tulevat voimaan.

Kehitysyhteistyön toiminnallistamissuunnitelman mukaisesti Nicaragua säilyi Suomen päävastaanottajamaana. Suomi antoi tukensa presidentti Bolañosin tarmokkaalle korruptionvastaaiselle kampanjalle ja hyvän hallinnon edistämiseksi. Maiden välisissä vuosineuvotteluissa sovittiin kehitysyhteistyön keskittämiseksi kolmelle sektorille, kuntahallinnon tukemiseen, maa- ja metsätalouden kehittämiseen sekä lisääntymisterveyden parantamiseen. Hondurasin kanssa valmisteltiin kuntahallinnon kehittämishanketta, joka onnistuessaan saattaa johtaa pitkäaikaisempaan yhteistyöhön maan kanssa. Perun kanssa käynnistyi 3-7 vuoden siirtymäkausi, jonka aikana siirrytään lahja-avusta muihin yhteistyömuotoihin. Alueellisella ja

temaattisella yhteistyöllä alueen muiden maiden kanssa edistetään ihmisoikeuksia, kuten oikeusasiain järjestelmää, ihmisoikeusopetusta ja alkuperäiskansojen oikeuksia ja kaksikielistä koulutusta. Toinen painopiste on ympäristöhankkeiden tukeminen.

12. Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka

12.1. Lähi-idän rauhanprosessi

Kansainvälisistä välitysyriyksistä huolimatta rauhanprosessi ei edennyt kertomusvuonna. Palestiinalaisten syksyllä 2000 aloittama kansannousu Israelin miehitystä vastaan jatkui koko vuoden 2002. Samalla väkivallan kierre pahentui. Kuolonuhrien määrä on noussut lähes 3000:een, joista valtaosa on palestiinalaisia siviilejä. Satoja israelilaisia siviilejä on kuollut palestiinalaisten itsemurhaiskuissa. Pääministeri Sharonin johtama oikeistoenemmistöinen hallitus, jossa työväenpuolue oli mukana syksyyn asti, on jatkanut sotilaalliseen ratkaisuun tähtäävää politiikkaansa. Miehityksille alueille rakennettujen siirtokuntien laajentaminen on jatkunut. Palestiinalaisille Oslon sopimuksin luovutetut itsehallintoalueet miehitettiin levästä alkaen valtaosin uudelleen. YK asetti presidentti Ahtisaaren johtaman ryhmän tutkimaan syytöksiä Israelin armeijan toimista Jeninissä ja sen pakolaisleireissä. Israel ei suostunut yhteistyöhön ryhmän kanssa ja sen lähettämistä luovuttiin. Palestiinalaiskaupungit on saarrettu ja ne ovat usein pitkällisten ulkonaliikkumiskieltojen alaisia. Presidentti Arafat on Israelin saartotoimin eristetty päämajansa Ramallaan. Israel on ilmoittanut, että se ei enää neuvottele Arafatin kanssa. Sama todettiin presidentti Bushin puheessa kesäkuussa. Israelissa järjestetään parlamenttivaalit tammikuun lopussa 2003.

EU:ssa Lähi-idän tilannetta on käsitelty säännöllisesti ulkoministeritasolla. Kööpenhaminan Eurooppa-neuvosto toi joulukuussa julki kasvavan huolensa asiasta. Suomi on tukenut puheenjohtajamaan, KE Solanan, erityisedustaja Moratinosin ja YK:n ponnisteluja. Rauhanprosessi ei ole kuitenkaan edennyt. EU on tuominnut palestiinalaisten ääriryhmien itsemurhaiskutt ja todennut niiden vahingoittavan palestiinalaisten omaa asiaa. EU on vaatinut Israelia lopettamaan siirtokuntien rakentamisen sekä vetäytymään palestiinalaisalueilta. EU on tuominnut laittomat teloitukset ja talonhajotukset sekä vaatinut Israelia takaamaan kansainvälisten avustusjärjestöjen toimintaedellytykset. EU on niinkään tuonut julki huolensa Israelin sotatoimien aiheuttamista suurista tuhoista sen ja muiden avunantajien rahoittamille kehityshankkeille palestiinalaisalueilla ja varannut oikeuden vaatia korvauksia n. 50 M€ edestä. Suomenkin kehitysyhteistyöhankkeille on aiheutunut tuhoa lähes 100 000 euron arvosta. Suomi on esittänyt huolensa Lähi-idän tilanteesta Israelille.

Presidentti Bushin kesäkuinen puhe ei odotuksista huolimatta johtanut Yhdysvaltain suurempaan aktiivisuuteen Lähi-idän rauhanponnisteluissa. Irakin kriisi on vienyt päähuomion. Ulkopuolisten vaikuttajatahojen niin sanottu kvartetti-yhteistyö (Yhdysvallat, EU, YK, Venäjä) jatkui ja loppuvuodesta kvartetti sopi alustavasti tilanteen rauhoittamiseen ja rauhanneuvottelujen käynnistämiseen tähtäävästä suunnitelmasta (niin sanottu tiekartta). Israelin vaalien takia tiekartan lopullinen hyväksyminen ja toimeenpano on siirtynyt. Palestiinalishallinnon reformi, jolle Yhdysvallat kvartettityössä on antanut pääpainon, ei ole juurikaan edennyt.

Palestiinalaisten taloudellinen tila ja humanitaarinen tila on hälyttävä. Romahdukselta on välttytty vain kansainvälisen avun turvin. Suomi on lisännyt tukeaan palestiinalaispakolaisista huolehtivalle YK-järjestö UNRWA:lle. Palestiinalaishallinto on täysin riippuvainen EUn ja vähäisemmässä määrin myös muiden, erityisesti arabimaiden rahallisesta avusta. EUn apu on tiukasti ehdollistettua ja valvottua. Myös Israelin talous kärsii. Heikko turvallisuustilanne ja heikkenevä talous eivät kuitenkaan näytä ratkaisevasti muuttaneen israelilaisäänestäjien asenteita rauhanprosessiin. Turvallisuusvaje on johtanut radikalisoitumiseen ja ääriliikkeiden kannatuksen kasvuun.

12.2. Välimeriyhteistyö

EU:n Välimeriyhteistyö perustuu vuonna 1995 hyväksytyyn Barcelonan julistukseen, jonka tavoitteena on yhdessä kahdentoista kumppanuusmaan kanssa edistää alueen poliittista vakautta sekä taloudellista ja yhteiskunnallista hyvinvointia. Laaja-alaiset assosiaatiosopimukset ovat tämän yhteistyön tärkein väline. Sopimukset Tunisian, Marokon, Israelin ja Jordanian kanssa ovat voimassa, Egyptin, Algerian ja Libanonin kanssa ratifioitavina ja vain Syyrian kanssa edelleen neuvoteltavana. PLO:n kanssa on voimassa väliaikainen sopimus.

Barcelonan prosessi on erityisen tärkeä Välimereen rajoituville EU-maille kuten Espanjalle. Puheenjohtajakaudellaan Espanja järjesti kolme ministerikokousta - kauppa-, teollisuus- ja ulkoasiainministerit. Ulkoministerikokouksen saavutukset ovat Eurovälimeri-yhteistyön kannalta kauaskantoisia: Valencian toimintasuunnitelma käsittää viitisenkymmentä toimenpide-ehdotusta, alueellinen oikeus- ja sisäasiainohjelma antaa komissiolle mahdollisuuden käynnistää yhteistyö näillä aloilla, kulttuurien ja sivilisaatioiden välistä vuoropuhelua koskeva toimintaohjelma kohdistaa uusia resursseja nuorisoon, koulutukseen ja tiedotusvälineisiin. Espanja teki myös aloitteita erillisen Välimeri-pankin, kulttuuridialogia edistävän Välimeri-säätiön ja kansanedustuslaitosten välistä yhteistyötä tiivistävän parlamentaarisen yleiskokouksen perustamiseksi, mutta ne osoittautuivat liian kunnianhimoisiksi.

Tanska onnistui ylläpitämään EU-puheenjohtajuuskaudellaan Barcelonan prosessin liikevoiman hyvin. Kauden alussa pidettiin Ateenassa toinen ympäristöministeriöiden kokous, johon Suomesta osallistui ministeri Backman. Ensimmäinen ympäristöministerikokous pidettiin Suomessa vuonna 1997. Ympäristönsuojelulla on tärkeä osa Eurovälimeri-yhteistyössä ja Ateenassa voitiinkin edistää kehitystä tällä alalla. Helsinki-komission edustus takasi, että myös Itämeri ja Pohjoinen ulottuvuus olivat kokouksessa näkyvästi esillä. Tanskan kaudella järjestettiin useita kaupan vapauttamiseen liittyvien työryhmien kokouksia sekä terrorismin torjumista käsittelevä kokous.

EU-ministerivaliokunta hyväksyi Barcelona-prosessiin osallistumistamme koskevan linjauksen. Ministerikokouksiin pyritään sen mukaan osallistumaan ministeri- tai sijaistasolla.

12.3. Pohjois-Afrikka

Suomi pyrki EU:n kautta ja kahdensivuisella vuoropuhelulla edistämään hyvän hallinnon ja ihmisoikeuksien kehitystä alueella. Huomiota kiinnitettiin v. 2002 ilmestyneen YK:n kehitysohjelman UNDP:n arabimaailmaa koskevan inhimillisen kehityksen raportin esiintuomiin puutteisiin sosiaalisessa kehityksessä ja ihmisoikeuksissa. Kullakin Pohjois-Afrikan maalla on omat erityispiirteensä mutta yleisesti ottaen demokratia, hyvä hallinto ja oikeusvaltion periaatteet vaativat edistymistä.

Suomi jatkoi toimintaansa kaupallisten suhteiden kehittämiseksi Pohjois-Afrikan maiden kanssa. Ulkoministeriö järjesti yhteistyössä Finpron kanssa seminaarin "How to Succeed in EU Projects in the Mediterranean". Tavoitteena on suomalaisyritysten aktiivisempi osallistuminen EU:n Välimeriyhteistyön varoista rahoitettavien hankkeiden tarjouskilpailuihin. Marokon finanssiministeri Oualalou vieraili Suomessa kesäkuussa allekirjoittamassa puitesopimuksen Pohjoismaisen investointipankin kanssa.

Irakin tilanteen kärjistyminen ja Lähi-idän kriisin jatkuminen ovat luoneet epävarmuutta myös Pohjois-Afrikan poliittiselle ja taloudelliselle kehitykselle. Marokon ja Algerian välejä hiertää kysymys Länsi-Saharan asemasta. Libya on pyrkinyt ulos kansainvälisestä erityksensä, mutta se ei ole valmis tulemaan täysivaltaisena jäsenenä mukaan Barcelonan prosessiin. Alueellinen yhteistyö, jota edellytetään myös EU:n ja Välimeren maiden vapaakauppa-alueen muodostamiseksi, ei ole päässyt kehittymään suunnitellulla tavalla, joskin Marokon toimesta käynnistetty ns. Agadirin prosessi on askel oikeaan suuntaan.

Suomen laajamittainen kehitysapu Egyptin kanssa on asteittain päätetty lopettaa ja painottaa muita yhteistyömuotoja. Poliittista, kaupallis-taloudellista, ja kulttuuriyhteistyötä pyritään vahvistamaan. Kertomusvuonna käynnistettiin ns. siirtymästrategian laatiminen, jonka puitteista sovittiin Egyptissä käydyissä yhteistyöneuvotteluissa. Sen toteuttamisessa pyritään hyödyntämään monipuolisesti ja maksimaalisesti erilaisia yhteistyöinstrumentteja. Euroopan Unionin MEDA-rahoitus voi tarjota uusia mahdollisuuksia edistää yhteistyötä ja Suomen kaupallis-taloudellisia etuja myös Egyptissä. Suomi hyväksyi toisena EU-maana Egyptin kanssa tehdyn assosiaatiosopimuksen.

12.4. Persianlahden alue

Irakin tilanne kärjistyi kertomusvuoden kuluessa hyvin vakavaksi mm. Yhdysvaltain toimesta. Persianlahden sodan jälkeen YK:n asetarkastajat eivät olleet voineet ne läjään vuoteen suorittaa asetarkastuksia, joiden tehtävänä oli ollut Irakin riisuminen joukkotuhoaseista. Kansainvälinen paine Irakia kohti kasvoi loppukesällä; tilannetta käsiteltiin jatkuvasti turvallisuusneuvostossa joka pitkällisten konsultaatioiden jälkeen hyväksyi 8. marraskuuta yksimielisesti päätöslauselman 1441, jolla Irak velvoitettiin tuhoamaan joukkotuhoaseensa ja niiden kehittämisohjelmat. Irakin todettiin rikkoneen ja rikkovan TN:n aiempia päätöslauselmia. Mikäli Irak ei noudattaisi veloitteitaan, sille koituisi päätöslauselman mukaan vakavia seuraamuksia. Painetta lisäsivät Yhdysvaltojen ja eräiden sen liittolaismaiden joukkosiirrot Persianlahden alueelle. YK:n Irakin asetarkastusmission UNMOVICin ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n asetarkastajat pääsivät aloittamaan työnsä 27. marraskuuta. Irak antoi 7. joulukuuta siltä vaaditun yksityiskohtaisen selvityksen kaikista kemiallisista, biologisista ja ydinaseohjelmistaan sekä ballistisista ohjuksistaan. Irakin mukaan sillä ei ole tälläisiä ohjelmia tai ohjuksia. Kriisin ratkaisemisessa painotettiin EU:n taholta YK:n turvallisuusneuvoston ensisijaista vastuuta.

Irakin tilannetta käsiteltiin loppuvuodesta tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa valiokunnan kokouksissa. Suomi antoi täyden tukensa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmalle ja edellytti Irakilta siinä vaadittujen toimien täytäntönpäntöä. Irakin tilanteen ratkaisussa oli edettävä YK:n puitteissa ja kaikkien toimien tavoitteena oli Irakin riisuminen joukkotuhoaseista.

EU-jäsenyyden myötä Suomen poliittiset ja kaupallistaloudelliset suhteet Iraniin ovat laajentuneet ja syventyneet. Tämä näkyi kertomusvuonna tiivistyneenä vierailuvaihtona sekä ihmisoikeusseminaarien, yritysvaltuuskuntien ja ulkomaankauppaministeri Vilénin vierailuna kuin Iranin parlamentin puhemiehen vierailuna. Myös ulkoministeri Tuomioja vieraili Iranissa tammikuussa 2003. Suomelle tärkeää on Iranin ihmisoikeuksien kehittyminen, maan sisäisen uudistusprosessin eteneminen ja alueellisen vakauden edistäminen. Suomi on pyrkinyt omalla panoksellaan ja EU:n kanssa myötävaikuttamaan Iranin vastuulliseen käyttäytymiseen geopolittisesti herkällä alueella sekä vähentämään länsimaiden ja islamilaisien maiden välistä vastakkainasettelua. EU:n ja Iranin välinen vuoropuhelu on myös tiivistynyt; neuvottelut kauppa- ja yhteistyösopimuksesta, poliittisesta dialogista kuin ihmisoikeusdialogista alkoivat joulukuussa.

Ulkomaankauppaministeri Vilén vieraili yritysvaltuuskunnan kanssa Saudi-Arabiassa lokakuussa.

13. Saharan eteläpuolinen Afrikka

Afrikan yhtenäisyysjärjestön (OAU) seuraajajärjestön Afrikan unionin (AU), ensimmäinen huippukokous ja samalla käytännössä AU:n perustamiskokous pidettiin heinäkuussa 2002 Etelä-Afrikassa. Kokouksessa hyväksyttiin järjestön toiminnan kannalta välttämättömien elimien perustaminen ja toimintasäännöt. AU:lle on tarkoitus luoda edeltäjänsä paremmat,

Ylikansalliset valmiudet vastata Afrikan haasteisiin. AU:n tavoitteina painotetaan demokratiaa, ihmisoikeuksia, kestäväää sosiaalista ja taloudellista kehitystä ja alueellisen integraation edistämistä. Afrikan unionin toteutus on vielä siirtymävaiheessa ja unionilla on edessään vielä runsaasti haasteita. On todennäköistä, että kestää vielä vuosia, ennen kuin Afrikan unioni on täysin toimintakykyinen. EU on kannattanut AU:n perustamista sekä tukee Afrikan maiden ponnisteluja AU:n onnistumiseksi AU:n huippukokouksessa hyväksyttiin myös vuonna 2001 esitelty Afrikan maiden oma kehitysaloite New Partnership for Africa's Development (NEPAD) AU:n ohjelmaksi. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat olleet mukana tuke-
massa NEPAD-ohjelman valmistelua.

Zimbabwen poliittinen, taloudellinen ja humanitaarinen tilanne ajautui vakavaan kriisiin. Suomi osallistui aktiivisesti EU-politiikan muotoiluun, jonka tavoitteena on demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vahvistaminen. EU:n käymä vuoropuhelu Zimbabwen kanssa Cotonoun sopimukseen perustuen päättyi kuitenkin tuloksettomana alkuvuodesta 2002 ja EU asetti Zimbabwea koskevia kohdennettuja pakotteita. Maassa järjestettiin maaliskuussa 2002 presidentinvaalit, joita leimasivat poliittinen väkivalta ja vaalivilppi. Zimbabwe ei hyväksynyt EU:n vaalitarkkailuoperaatiota, johon myös Suomi oli nimennyt osallistujia. Maan ruuantuotanto on romahtanut maaudistushankkeen ja kuivuuden vuoksi. Suomi on antanut Zimbabwelle humanitaarista apua, jonka tarpeessa on jopa puolet maan väestöstä.

Suomen ja Namibian suhteet ovat siirtymävaiheessa. Suomen kahdenvälinen lahja-apu Namibialle lopetetaan vuoteen 2007 mennessä ja samalla vahvistetaan muita, mm. kaupallisia ja instituutioiden välisiä suhteita. Siirtymävaiheen strategiaa alettiin hahmotella vuoden aikana ja kauppasuhteita pyrittiin vahvistamaan mm. Namibian kauppa- ja teollisuusministerin johtaman liikemiesvaltuuskunnan Suomen vierailunyhdytydessä. Myös Namibian valtiovarainministeri ja ympäristöministeri kävivät keskustelua tulevasta yhteistyöstä Suomen vierailuillaan.

Suomi tuki Etelä-Afrikkaa rahoittamalla kestävään kehityksen huippukokouksen järjestelyjä miljoonalla eurolla. Suomen valtuuskuntaa huippukokouksessa johti tasavallan presidentti Tarja Halonen.

Tasavallan presidentti Tarja Halonen ja valiokuntaneuvos Pentti Arajärvi tekivät virallisen vierailun Mosambikiin 4.–6. syyskuuta 2002. Presidentin seurueeseen kuului myös kehitysyhteistyöministeri Suvi-Anne Siimes. Vierailunsa aikana Presidentti Halonen tapasi Mosambikin presidentti Joaquim Chissanon ja pääministeri Pascoal Mocumbin sekä tutustui Suomen rahoittamiin kehitysyhteistyöhankkeisiin. Mosambik on Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön suurin vastaanottajamaa.

Marraskuussa pidettiin Maputossa Mosambikissa EU:n ja Eteläisen Afrikan yhteistyöjärjestön SADC:n ministerikokous, jossa keskusteltiin demokratiasta, rauhasta ja turvallisuudesta sekä köyhyyden poistamisesta. Kokous painotti poliittisen dialogin jatkamista SADC:n ja EU:n välillä myös näiden säännönmukaisten kokousten ulkopuolella. Kansalaisyhteiskunnan osallistumista keskusteluihin päätettiin tutkia. Suomi korosti kokouksessa SADC-maiden keskinäisen tuen ja yhteisten arvojen merkitystä demokratian parantamiseksi ja näki SADC:lla lisääntyvän roolin sekä rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi että talouskehityksessä.

Keniassa pidettiin presidentinvaalit ja parlamenttivaalit aivan vuoden 2002 lopussa. Vaalit sujui-
vat selkeästi odotettua paremmin: demokratia toteutui ja etukäteen pelätyt levottomuudet saatiin pidetyiksi aisoissa. Vaalien tuloksena valta vaihtui Keniassa presidentti Moin 24 vuotta kestäneen valtakauden jälkeen. Uudeksi presidentiksi tuli oppositiokoalition (NARC) vaalit voittanut ja Kenian politiikassa pitkään vaikuttanut Mwai Kibaki. Samalla myös KANU-puolue joutui siirtymään oppositioon. Vaalien suotuisa tulos antaa Kenialle mahdolli-

suuden aloittaa korruption kitkeminen koko yhteiskunnasta. Uuden tilanteen myötä Kenian ja sen yhteistyöpartnereiden toimintaedellytykset paranivat myös selkeästi.

Suomi tuki vuonna 2002 Tansanian köyhyydenvähentämissyrkimyksiä 1,8 miljoonalla eurolla suoran budjettituen kautta. Tansania on tällä hetkellä ainoa yhteistyömaa, joka saa Suomelta tukea köyhyyden vähentämiseksi valtion budjetin kautta. Kokemukset budjettivarojen käytön ohjaamisesta köyhyyden vähentämiseksi Tansaniassa ovat olleet rohkaisevia ja tarkoituksena on myös tulevina vuosina ohjata Suomen apupanosta Tansanian valtion budjettiin maan köyhyydenvähentämisstrategian mukaisten ensisijaisten sektoriohjelmien (opetus, terveys, vesi, oikeuslaitos, tiet ja maatalous) rahoittamiseksi.

Etiopian tilanne on normalisoitumassa Etiopian ja Eritrean välisen rauhanprosessin edistytessä. Toukokuussa 2002 käytiin ensimmäistä kertaa vuoden 1998 jälkeen Suomen ja Etiopian väliset yhteistyöneuvottelut, joissa sovittiin maiden välisen kehitysyhteistyön uudelleen käynnistämisestä. Lähivuosina yhteistyön pääsektorit ovat vesi ja koulutus, minkä lisäksi tutkitaan mahdollisuutta yhteistyöhön geologiasektorilla. Suomi on osallistunut verraten pienimuotoisesti Etiopian ja Eritrean sodan jälkeen perustettuun rauhanturvaoperaatioon UNMEEhen. Vuonna 2002 Suomi teki päätöksen osallistumisen merkittävästä laajentamisesta siten, että vuoden 2003 kesäkuusta lähtien UNMEE:n käyttöön annetaan noin 200 sotilaa vahvuinen esikuntakomppania yhden vuoden ajaksi. Sijoituspaikka tulee olemaan Eritrean pääkaupunki Asmara. UNMEE:n kokonaisvahvuus on noin 4100 henkeä.

Sudanin rauhanprosessi on edennyt myönteisesti Sudanin hallituksen ja SPLM:n (Sudan People's Liberation Movement) sovittua rauhanprosessin viitekehystä heinäkuussa 2002. Rauhanneuvotteluita käydään Afrikan sarven yhteistyöjärjestön IGAD:n ohjauksessa Kenian Machakoksessa. Suurimpina haasteina rauhan syntymiselle ovat vallan ja varallisuuden jakaminen osapuolten välillä. EU on ilmaissut huolensa Sudanin ihmisoikeustilanteesta, mutta tukee Sudanin rauhanprosessia ja on luvannut mm. kehitysyhteistyön uudelleen aloittamista rauhan synnyttyä. Ministeri Tuomioja vieraili Sudanissa vuoden 2003 alussa.

Edellä mainittujen lisäksi kehitys useilla Afrikan kriisialueilla oli kertomusvuonna myönteistä ja rauhanprosessi eteni esimerkiksi Angolassa. Myös Kongon demokraattisen tasavallan ja Burundin rauhanprosessit etenivät vaikkakin varovaisemmin. Takaisku sen sijaan koettiin Norsunluurannikolla, missä hallituksen ja sitä vastustavien voimien yhteenotot puhkesivat kriisiksi, joka uhkaa naapurimaidenkin vapautta. Demokratia eteni myös Madagaskarilla ja Lesothossa, joiden vaaleihin Suomikin lähetti vaalitarkkailijoita.

Valtioneuvoston kanslia

Hallituksen kertomus v. 1999

Tulevaisuusselonteko

K 2/2000

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.2000, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen.

Perustuslakivaliokunnan mietinnön liitteenä olevassa tulevaisuusvaliokunnan lausunnassa valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin tulevaisuusselonteon antamiseksi eduskunnalle Suomen tulevaisuuspolitiikan hallitsemiseksi selvittäen samalla hallitusohjelman ja selonteon keskinäisen yhteyden vahvistamista osana tulevaisuutta koskevaa vuoropuhelua hallituksen ja eduskunnan välillä.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko Tasapainoisen kehityksen Suomi 2015 annettiin eduskunnalle 13.11.2001. Tämä pitkän aikavälin tulevaisuutta käsittelevä selonteko keskittyy maamme alueelliseen kehitykseen. Tarkasteltavina ovat eri tyyppisten alueiden väestö-, tuotanto- ja työllisyysnäkökymät seuraavien 15 vuoden aikana. Rajausta pohjautuu eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan esittämiin toivomuksiin sekä eduskunnan ehdotukseen väestöpoliittisen selonteon sisällyttämisestä pitkän aikavälin tulevaisuusselontekoon.

Valtioneuvoston kanslia järjesti vuonna 2002 seitsemän tulevaisuuden kysymyksiä käsitteleviä alueellista foorumia, foorumipaikkakuntina olivat Tampere, Rovaniemi, Savonlinna, Vaasa, Kuusamo, Jyväskylä ja Järvenpää. Tilaisuudet valmisteltiin yhteistyössä eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan, ministeriöiden ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Valtion toimintojen sijoittaminen

HE 237/2001 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 24.4.2002 hallituksen huolehtivan siitä, että valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittaminen pääkaupunkiseudun sijasta maan eri osiin otetaan aina selvitettäväksi, kun perustetaan uusi yksikkö, olemassa olevaa toimintaa oleellisesti laajennetaan tai olemassa olevaa toimintaa organisoidaan merkittävästi uudelleen ja että sijoittamis päätöksessä painotetaan erityisesti alueellisia näkökohtia ja vaikutuksia.

Valtioneuvoston asetus valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annettiin 27.6.2002. Asetuksen mukaan ministeriön on aina selvitettävä valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittamismahdollisuudet pääkaupunkiseudun sijasta maan muihin osiin, erityisesti aluekeskuksiin. Selvitys on tehtävä, kun perustetaan uusi yksikkö tai toiminto, laajennetaan olemassa olevaa toimintaa olennaisesti tai organisoidaan olemassa olevaa toimintaa merkittävästi uudelleen. Ministeriöiden on ilmoitettava välittömästi edellä mainitun hankkeen viireilletulosta valtioneuvoston kanslian asettamalle alueellistamisen koordinaatioryhmälle. Alueellistamisen koordinaatioryhmä pitää luetteloa ministeriöiden ilmoituksista, antaa lau-

suntoja hankkeista sekä tekee aloitteita uudelleen sijoittamista koskevan strategian kehittämiseksi ja toteuttamiseksi.

Hallituksen toimenpidekertomus v. 2000

K 5/2001

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellytti 26.2.2002, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä perustuslakivaliokunnan mietintöön että sen liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen.

Valtioneuvosto määräsi 7.3.2002 eduskunnan lausuman merkittäväksi pöytäkirjaan ja päätti ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Puolustusselonteko

VNS 2/2001

Puolustusvaliokunta

1) Eduskunta edellytti 19.12.2001, että vuoden 2004 selonteko valmistellaan parlamentaarisesti siten, että eduskunnan keskeiset valiokunnat kytketään mukaan jo valtioneuvostovaiheessa, jolloin soveltuvalla tavalla on hyödynnettävä myös kansalaisyhteiskunnan ja tutkimuslaitosten panosta kuulemalla niitä valmisteluprosessin aikana.

Valtioneuvoston kanslia asetti 13.6.2002 turvallisuuspoliittisen seurantaryhmän. Seurantaryhmän puheenjohtaja on SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Kalliomäki ja jäseninä seitsemän eduskuntaryhmän edustajat. Ryhmä on asetettu toistaiseksi, kuitenkin enintään siihen saakka, kun valtioneuvosto antaa seuraavan turvallisuuspoliittisen selonteon eduskunnalle vuonna 2004. Hallitus huolehtii siitä, että ryhmä saa kaiken tarvittavan informaation ja että se voi kuulla uko- ja turvallisuuspolitiikan asiantuntijoita.

Ulkoasiainministeriö**Lainsäädännön muuttaminen Suomen solmimaa kansainvälistä sitoumusta vastaavaksi**

HE 179/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi Suomen solmimaa kansainvälistä sitoumusta vastaavaksi.

Hallituksen esitys Suomen ja Länsi-Euroopan unionin välisen turvallisuussopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 179/1997 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa 1997. Sopimus ja sen voimaansaattamista koskeva blankettilaki tulivat voimaan 1.10.1998 (SopS 41-42/1998). Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi turvallisuusselvityksistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 43/2001 vp) annettiin 27.4.2001. Laki turvallisuusselvityksistä kattaa myös kansainväliseen velvoitteeseen perustuvan turvallisuusselvityksen ja kattaa näin ollen myös Suomen ja Länsi-Euroopan unionin turvallisuussopimukseen perustuvat turvallisuusselvitykset (lain 9 §). Laki mahdollistaa myös turvallisuusluokituksen käyttöön ottamisen tilanteissa, joissa se on välttämättä tarpeen lain tarkoituksen toteuttamiseksi (lain 14 §). Eduskunta on hyväksynyt esitykseen sisältyvät lakiehdotukset 4.12.2001. Laki turvallisuusselvityksistä annettiin 8.3.2002 ja se tuli voimaan 1.9.2002.

Asia ei näin ollen anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Pakolaishakemusten käsittely ja YUTP-asioiden saattaminen ulkoasiainvaliokunnan tietoon

HE 245/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 6.3.1997, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon ulkoasiainvaliokunnan muilta valiokunnilta saamista lausunnoissa esitetyt näkökohdat.

Viitaten perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja ottaen huomioon Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet eduskunta edellytti, että myös toisesta jäsenmaasta tulevat hakemukset käsitellään yksilöllisesti ilman maantieteellistä varaumaa Geneven pakolaissopimuksen ja vuoden 1967 lisäpöytäkirjan mukaisesti ja että hallitus tekee asiasta asianmukaisen ilmoituksen sopimuksen muille osapuolille.

Eduskunta edellytti hallituksen saattavan YUTP-asiat ulkoasiainvaliokunnan tietoon riittävän ajoissa ennen niitä koskevaa päätöksentekoa neuvostossa, jotta valiokunta voisi ottaa kantaa mahdolliseen rakentavan pidättäytymisen tarpeeseen Suomen osalta.

Ulkoasiainvaliokunta saa ulkoministeriöltä säännöllisesti kirjeitse tietoja Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista. Ulkoasiainministeriö toimittaa ulkoasiainvaliokunnalle tietoja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvien päätösten valmistelusta riittävässä ajoin ennen yleisten asiain neuvoston kokousta. Samoin menettellään, mikäli päätös on tarkoitus tehdä kirjallisella menettelyllä. Tätä menettelyä noudatetaan myös jatkossa.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

Kehitysyhteistyömenot*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

1) Luku 24.30

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että hallitus laatii ohjelman aikatauluineen siitä, kuinka Suomi saavuttaa YK:n suosittelman kehitysyhteistyömenojen tason eli 0,7 % bruttokansantuotteesta.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi lisää kehitysyhteistyövaroja ja tavoittelee YK:ssa sovitun suosituksen mukaista 0,7 prosentin BKTL-osuutta taloudellisen tilanteen niin salliessa. Talouspoliittinen ministerivaliokunta puolsi määrärahojen kasvattamista osana budjettikehysneuvotteluja Monterreyn kehitysrahoituskonferenssin alla maaliskuussa 2002. Sen mukaisesti kehitysyhteistyövarojen BKTL-osuutta nostettiin niin, että hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2003 kehitysyhteistyömäärärahojen kokonaistaso oli talousarvion laadinta-ajankohtana käytössä olevien talouskasvuennusteiden mukaan 0,348 % BKTL:stä, kun se vuoden 2002 talousarvioesitystä laadittaessa oli ollut 0,341 % BKTL:stä. EU-maat päättivät 0,39 prosentin BKTL-osuuskeskiarvon saavuttamisesta vuoteen 2006 mennessä.

Ministeri Suvī Anne Siimes asetti valtioneuvos Harri Holkerin kokoamaan ja vetämään kehitysavun tason ja laadun selvitysryhmää elokuussa 2002. Ryhmän tavoitteena on tehdä julkiseen keskusteluun kokonaisvaltainen selvitys yhteistyön laadusta ja esitys siitä miten Suomi saavuttaa kehitysyhteistyömäärärahoissaan YK:n suosituksen mukaisen tason.

Selvitysryhmä luovutti väliraporttinsa ministeri Siimekselle 9.1.2003. Ryhmä esittää kehitysyhteistyön tasoa ja laatua koskeneiden selvitystensä ja eduskuntapuolueiden kanssa käymiensä keskustelujen pohjalta, että tulevan hallituksen ohjelmaan tulee sisällyttää aikataulu, jonka mukaan kehitysyhteistyön määrärahoja kasvatetaan. Väli tavoitteena on saavuttaa 0,55 prosentin BKTL-osuus vuonna 2007. YK:n suositus 0,7 % saavutettaisiin vuonna 2010. Korotus toteutettaisiin asteittain siten, että kehitysyhteistyön laatu ja vaikuttavuus pysyvät korkeatasoisina. Suomen kehityskaupoliittikan ja määrärahojen kohdentamisen ohjenuorana on YK:n Vuosituhattajulistus ja sen kehityspäämäärät.

Selvitysryhmä jatkaa työskentelyään tapaamalla kehitysyhteistyön sidos- ja intressiryhmiä sekä herättelemällä kansalaiskeskustelua aiheesta. Käydyn keskustelun pohjalta ryhmä viimeistelee loppuraporttinsa, joka julkistetaan kevään eduskuntavaalien jälkeen.

Monenkeskinen kehitysyhteistyö*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

2) Luku 24.30

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että hallitus seuraa monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön osoitettujen valtuuksien riittävyttä ja antaa tarvittaessa tätä koskevat muutoseesitykset eduskunnalle lisätalousarvion yhteydessä.

Vuoden 2002 talousarvioon sisältyi varsinaisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksia 410 496 000 euroa. Ulkoasiainministeriön alkuperäisessä ehdotuksessa valtuuksia oli esitetty 470 881 000 euroa. Näin ollen erotus oli 60 385 000 euroa, joka oli vähennetty monenkeskisen kehitysyhteistyön (44 156 000 euroa) sekä maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön (16 229 000 euroa) käyttösuunnitelmakohdilta.

Monenkeskisen kehitysyhteistyön osalta ulkoasiainministeriön alkuperäinen valtuusesitys ei sisältänyt uusia järjestöjä tai menokohteita. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kehityskaupoliittikan tavoitteiden toiminnallistamisesta Suomen kehitysyhteistyössä (22.2.2001) oli

päätetty monivuotisten rahoitussitomusten solmimisesta Suomelle keskeisten YK-järjestöjen kanssa. Vuoden 2002 talousarvion valtuuden ei vuoden 2001 loppupuolella kuitenkaan arvioitu mahdollistavan monivuotisten sitoumusten tekoa kolmen keskeisen järjestön, UNDP:n, UNICEFin ja UNFPAn, kanssa, sillä YK-järjestöjen valtuustarpeen lisäksi tuli samojen monenkeskisen kehitysyhteistyön valtuuksien perusteella tehdä sitoumukset myös kahden Suomen tukeman kehitysrahaston lisärahoitukseen osallistumisesta (Kansainvälisen kehitysjärjestön 13. lisärahoitus (IDA-13) ja Afrikan kehitysrahaston 9. lisärahoitus) vuoden 2002 aikana. Lisärahoitusneuvottelut olivat loppuvuodesta 2001 vielä kesken, mutta molemmissa lisärahoitusneuvotteluissa rahoitustarve oli osoittautumassa suuremmaksi kuin talousarvioesityksen laadintahetkellä oli arvioitu.

Valtioneuvosto teki päätöksen varsinaisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien kohdentamisesta 13.3.2002. Päätöksessä monenkeskisen yhteistyön valtuuksia kohdennettiin UNDP:lle 19 341 612 euroa, UNICEFille 12 614 094 euroa, UNFPAlle 12 950 470 euroa, Kansainvälisen kehitysjärjestön 13. lisärahoitukseen 86 938 618 euroa, Afrikan kehitysrahaston 9. lisärahoitukseen 51 175 114 euroa sekä muuhun monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön 1 980 092 euroa. Yhteensä monenkeskisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksia kohdennettiin 185 000 000 euroa, joka oli sama summa kuin vuoden 2002 talousarvion monenkeskisen kehitysyhteistyön valtuuksien kokonaismäärä.

Ulkoasiainministeriön päätöksillä on vuoden 2002 talousarvion monenkeskisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksista tehty seuraavat vuoden 2002 jälkeisiä vuosia koskevat varainmyönnot: UNDP:lle 19 341 612 euroa (12.6.2002), UNICEFille 12 614 094 euroa (12.6.2002), UNFPAlle 12 950 470 euroa (12.6.2002), Kansainvälisen kehitysjärjestön 13. lisärahoitukseen 86 300 000 euroa (15.10.2002), Afrikan kehitysrahaston 9. lisärahoitukseen 40 869 516 euroa (4.12.2002, muutos 31.12.2002) sekä muihin monenkeskisen kehitysyhteistyön kohteisiin 1 956 216 euroa (16.5.2002, muutos 11.10.2002; 16.10.2002). Yhteensä valtuuksien perusteella tehtiin varainmyöntöpäätöksiä 174 031 908 euroa.

Kehitysrahoituslaitosten lisärahoitustarpeiden ja lisärahoitusten maksuaikataulujen tarkennuttua vuoden 2002 kuluessa monenkeskisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuudet osoittautuivat riittäviksi täysimääräisiin sitoumuksiin mainittujen kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksiin. UNDP:n monivuotinen sitoumus ulottuu vuoteen 2004, UNICEFin ja UNFPAn vuoteen 2003. Vuoden 2003 talousarvion myöntö- ja sopimusvaltuuksia laadittaessa on huomioitu kolmivuotisten sopimusten tarve kaikkien kolmen järjestön osalta. Näin ollen asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan eräiden artiklojen lisäratifiointitarve

HE 229/2001 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 21.5.2002, että hallitus ryhtyy ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen pikaisesti toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on selvittää, voiko Suomi sitoutua noudattamaan seuraavia uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan määräyksiä: 3 artiklan 2 ja 3 kohta, 4 artiklan 1 kohta, 7 artiklan 9 kohta sekä 8 artiklan 3 ja 5 kohta.

Hallitus on ryhtynyt työministeriön johdolla, yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa, selvittämään ulkoasiainvaliokunnan lausumassa edellytetyt uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan eräiden artiklojen ratifiointitarvetta.

Kehitysapu vähiten kehittyneille maille*K 5/2001 vp**Ulkoasiainvaliokunta*

Ulkoasiainvaliokunta ehdotti 4 10. 2001 eduskunnan edellyttävän, että hallitus mahdollisimman pikaisesti toteuttaa asettamansa tavoitteen nostaa vähiten kehittyneille maille osoitettu kehitysapu 0,15 prosenttiin bruttokansantulosta ja osana vähiten kehittyneille maille osoitettavaa kehitysyhteistyötä kiinnittää kasvavaa huomiota tarttuvien tautien, erityisesti HIV/AIDS-epidemian, ehkäisemiseen, torjuntaan ja hoitoon.

Suomen tavoitteena on kohdistaa 0,15 % bruttokansantulosta (BKTL) vähiten kehittyneiden maiden (ns. LDC-maat) tukemiseen. Tällä hetkellä osuus on noin 0,08 %. Myös Suomen kehitysyhteistyömäärärahat kokonaisuudessaan ovat noin puolet YK:n suosituksesta 0,7 prosentin BKTL-osuudesta. LDC-maiden suhteellinen osuus Suomen kahdenvälisestä kehitysyhteistyöstä on ollut jotakuinkin samansuuruinen 1990-luvun alusta lähtien, noin 30 %.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kehityskauppolitiikan tavoitteiden toiminnallistamisesta Suomen kehitysyhteistyössä (2001) todetaan, että valtaosa kahdenvälisestä lahjamuotoisesta avusta kanavoidaan pitkäaikaisille yhteistyömaille, joiden valinnassa yhtenä kriteerinä on maan köyhyys. Tämän perusteella Suomen tämänhetkistä 11 pitkäaikaisesta yhteistyömaasta kolmessa (keskituloiset Peru, Egypti ja Namibia) siirrytään hallitusten välisestä lahjamuotoisesta yhteistyöstä muunlaiseen yhteistyöhön. Jäljelle jäävät pitkäaikaiset yhteistyömaat ovat kaikki joko LDC-maita tai matalan tulotason kehitysmaiksi luokiteltavia maita. Myös muista yhteistyömaista entistä suurempi osa kuuluu vähiten kehittyneisiin maihin.

Suomi etsii myös aktiivisesti keinoja ohjata kansainvälisten järjestöjen kautta annettavaa monenkeskistä apuaan entistä enemmän LDC-maiden hyväksi. Avun kohdentumista LDC-maille seurataan valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanosuunnitelman säännöllisten päivitysten yhteydessä.

Avun lisääminen LDC-maille on pitkän aikavälin tavoite, jota ei pystytä saavuttamaan ainoastaan painotuksia muuttamalla, vaan se edellyttää kokonaisuudena kasvua. Ministeri Siimes asetti valtioneuvos Harri Holkerin kokoamaan ja vetämään kehitysavun tason ja laadun selvitysryhmää elokuussa 2002. Ryhmän tavoitteeksi määriteltiin tehdä julkiseen keskusteluun kokonaisvaltainen selvitys yhteistyön laadusta ja esitys siitä miten Suomi saavuttaa kehitysyhteistyömäärärahoissaan YK:ssa sovitun suosituksen mukaisen tason. Selvitysryhmä luovutti väliraporttinsa ministeri Siimekselle 9.1.2003. Väliraportissaan ryhmä esittää tulevaan hallitusohjelmaan aikataulua, jossa välitavoitteena olisi saavuttaa 0,55 prosentin BKTL-osuus vuonna 2007 ja YK:n suositus 0,7 % saavutettaisiin vuonna 2010. Selvitysryhmä suosittelee väliraportissaan myös mm. että Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön lisämäärärahojen käytössä etusija on annettava koko vuosikymmenen ajan Afrikan köyhimmille maille. Loppuraporttinsa selvitysryhmä antaa eduskuntavaalien jälkeen.

Suomi on sitoutunut näytävästi Vuosituhattulituksen kehityspäämääriin, mm. äärimmäisen köyhyyden poistamiseen. HIV/AIDS-epidemiasta on tullut yksi tämän hetken suurimmista kehityshaasteista ja sen torjunta on tunnustettu yhdeksi Suomen kehitysyhteistyön keskeiseksi tavoitteeksi. HIV/AIDS ei ole ainoastaan terveyssektorin ongelma, vaan laaja kehityspoliittinen kysymys.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä (2001) Suomen tukea HIV/AIDSin vastaiseen toimintaan päätettiin lisätä. Periaatepäätöksen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti HIV/AIDS-tilanne huomioidaan kaikkien sektori- ja makrotalouden ohjelmien suunnittelussa ja osana köyhyyden vähentämishoelmia. YK-järjestelmällä on keskeinen rooli ja koordinaatiovastuu, ja HIV/AIDS-epidemian yhteyttä kauppapolitiikkaan, taloudelliseen kehitykseen ja velkaantumiseen korostetaan.

Systemaattisen lähestymistavan varmistamiseksi ulkoasiainministeriössä valmisteltiin kehitysyhteistyön HIV/AIDS-linjaus, joka valmistui tammikuussa 2002. Suurin osa Suomen viime vuosina tukemista HIV/AIDS-hankkeista on kansalaisjärjestöhankkeita, jotka tukevat kehitysmaiden omia HIV/AIDS-ohjelmia. Lähes puolet hankkeista on Afrikassa, missä HIV/AIDSin taakka on suurin. Käytännössä myös kaikki suuret terveydenhuoltohankkeet sisältävät HIV/AIDS-työtä vaikka hankkeita ei tilastoida HIV-hankkeina. Myös ns. paikallisen yhteistyön määrärahasta osa menee HIV/AIDS -työhön. Suomi tukee pitkäaikaisten yhteistyömaidensa HIV/AIDS-strategioiden valmistelua ja toimeenpanoa. Myös moniin muiden sektoreiden hankkeisiin sisältyy HIV/AIDS-komponentti, esimerkiksi opetusalan hankkeisiin sisältyy HIV/AIDS-valistusta. Erityisesti Suomen tukea YK:n HIV/AIDS-ohjelmalle (UNAIDS) on lisätty viimeisten kahden vuoden aikana: vuonna 2001 tuki UNAIDS:ille oli yhteensä noin 6,7 miljoonaa euroa ja vuonna 2002 ennakkotiedon mukaan noin 2,9 miljoonaa euroa, kun se esim. vuonna 2000 oli noin 1,3 miljoonaa euroa ja vuonna 1999 noin 0,7 miljoonaa euroa.

Myös valtioneuvos Holkerin selvitysryhmän väliraportti lähtee siitä, että Suomen kehityskaupoliittikan ja määrärahojen kohdentamisen djenuorana on YK:n Vuosituhattulistus ja sen kehityspäämäärät. Raportti korostaakin lisähuomion antamista mm. pahimpien tartuntatautien, kuten aidsin, leviämisen pysäyttämiseen.

Kansalaisjärjestöjen toiminnan rahoituksen kehittäminen

K 3/2002 vp

Ulkoasiainvaliokunta

- 1) Käsitellessään 3.12.2002 hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2001 ulkoasiainvaliokunta esitti, että eduskunta edellyttää ulkoasiainministeriön valmistelevan selvityksen kansalaisjärjestöjen toiminnan rahoituksen kehittämisestä edellä tässä mietinnössä mainitut perusteet huomioon ottaen.

Valtioneuvoston periaatepäätös kehityskaupoliittikan tavoitteiden toiminnallistamisesta Suomen kehitysyhteistyössä (2001) lähtee siitä, että yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa kehitetään uudenlaisia kehitysyhteistyön toteutustapoja. Periaatepäätöksen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti kansalaisjärjestöhankkeiden hallinnointia ulkoasiainministeriössä kehitetään vastaamaan yhteistyön uusia painopisteitä ja toteutustapoja. Ministeriössä onkin mm. tehty selvitys mahdollisesta hanketuen hallinnoinnin ulkoistamisesta. Lisäksi kehysjärjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä on tehty evaluointi, ja kehyssojimusjärjestelmän uudistamista tullaan käsittelemään vuoden 2003 aikana. Myös toiminnan tehokkaammasta resurssoinnista on suunnitelmat laadittu. Tehdyt evaluoinnit osoittavat että kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeiden la atukysymyksiin tulee kiinnittää lisää huomiota. Tämän vuoksi on järjestöille suunnattua koulutusta tarkoitus tehostaa kuluvan a vuonna. Koulutusta ohjataan erityisesti hankkeiden suunnitteluun. Tavoitteena on tehdä kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeista entistä kestävämpiä ja taata se, että hankkeet syntyvät yhteistyössä etelän kumppaneiden kanssa. Tarkoituksena ei ole vaarantaa järjestöjen itsenäisyyttä eikä omaehtoisuutta. Ministeriö tulee kohdentamaan lisää rahoitusta hankkeiden suunnitteluun.

Toimintansa vakiinnuttaneilla kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli kehitysyhteistyössä. Niiden osaamisella on paljon annettavaa myös hallitusten väliselle yhteistyölle. Lisäksi järjestöt voivat toimia vaihtoehtoisina kanavina maissa, jotka eivät täytä hallitusten välisen yhteistyön vaatimuksia. Järjestöjen työ etelässä lisää suomalaisten suoraa kosketuspintaa kehitysmaihin. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön valtionapua tulee lisätä vain järjestöjen omien voimavarojen kasvun myötä. Kansalaisjärjestöjen osuus kehitysyhteistyön määrärahoista voidaan nostaa 15 prosenttiin. Toiminnan laajetessa järjestöjen osallistumismuotoja on tarpeen monipuolistaa. Valtioneuvos Holkerin kehitysavun tasoa ja laatua pohtinut työryhmä on pääpiirteissään päättänyt samantyyppiseen suositukseen. Ulkoasiainministeriö pyrkii yhdessä järjestöjen kanssa selvittämään, miten 0,15 prosentin tavoite voidaan saavuttaa niin,

että muillakin kuin suurimmilla järjestöillä on mahdollisuus kehittää kehitysyhteistyötoimintaansa.

Ulkoasiainhallinnossa on vuonna 2002 valmisteltu kansalaisyhteiskuntastrategiaa. Ulkoasiainministeriön strategian tavoitteena on tehostaa ministeriön yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa ja lisätä hallinnon avoimuutta ja kansalaisyhteiskunnan osallisuutta asioiden valmistelussa. Strategiassa korostetaan, että kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö täydentää Suomen ohjelma- ja hankepohjaista kehitysyhteistyötä, ja sen yhtenä keskeisenä päämääränä on kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan kehittämisen. Kansalaisjärjestöjen työstä saatavat kokemukset muodostavat tärkeän tietolähteen kehitysyhteistyön erilaisten toimintatapojen valmistelussa. Toiminnan johdonmukainen käyttö ja tuloksellisuus on kuitenkin varmistettava, mikä edellyttää selkeää tavoitteenasettelua yhteistyölle. On tärkeää, että kuhunkin tarkoitukseen valitaan tehokkain ja tuloksellisin keino. Suhteissa kansalaisyhteiskuntaan on tärkeää varmistaa yhteistyön laatu.

Yhteistyön tiivistäminen kehitysrahoituslaitoksissa käsiteltävien asioiden suhteen

K 3/2002 vp

Ulkoasiainvaliokunta

- 2) Ulkoasiainvaliokunta esitti, että eduskunta edellyttää valtioneuvoston selvittävän, miten yhteistyötä kehitysrahoituslaitoksissa käsiteltävien asioiden suhteen voidaan tiivistää niin kansallisesti kuin EU-tasolla.

Monterreyn kehitysrahoituskonferenssissa keväällä 2002 saavutetun konsensuksen ja siellä vahvistuneen ns. laajan kehitysrahoituskäsitteen edistäminen on Suomen tavoite kaikilla relevantteilla foorumeilla. Monenkeskisen kehitysrahoituksen selkiinnyttämiseen pyrkivässä vaikuttamisessa kanavina ovat EU:n ja YK:n lisäksi erityisesti YK-konferenssit ja niiden seurantakokoukset, ECOSOC sekä kehitysrahoituslaitostoiminta siihen liittyvine lisärahoitusneuvottelukierroksineen, vuosikokouksineen, kahdenvälisine konsultaatioineen ja johtokuntatyöskentelyineen. YK:n ja kehitysrahoituslaitosten agendat ovat kaiken tämän seurauksena yhteneväisemmät kuin koskaan aikaisemmin. Tämä kehitys on myönteistä.

Ulkoasiainministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2004 – 2007 määrittelee kehitysyhteistyön osalta suunnittelukauden tavoitteiksi mm. kansallisten tavoitteiden ja Vuosituhattulituksen tavoitteiden harmonisoinnin, kehitysnäkökulman sisällyttämisen kaikkeen kansalliseen toimintaan koherenssin varmistamiseksi, laajan kehitysrahoituskäsitteen lanseeraamisen sekä toimivat konkreettiset kumppanuus- ja yhteistyösuhteet eri kehitysyhteistyön toimijoiden kanssa. Pyrkimyksenä on, että Suomen toiminta eri politiikkaloikoilla ei ole ristiriitaista. Kansallisten toimijoiden välistä koordinaatiota tehostetaan eri sektoreilla. Kehityspolitiikan vaikuttavuutta ja Vuosituhattulituksen kehitystavoitteiden tuntemusta lisätään. Tarkoituksena on myös parantaa EU:n sisäistä johdonmukaisuutta yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla sekä kauppa-, kehitysyhteistyö- ja maatalousasioissa. Keskeisten kehityskysymysten käsittely vaatii johtamis- ja ohjausjärjestelmien kehittämistä, verkostoitumista, tiedonkulun parantamista sekä yhteisten linjausten valmistelua.

Monterreyn kehitysrahoituskokouksen seurantatapahtumat ovat vuosittain järjestettävät ECOSOC/Bretton Woods -kokous, ECOSOC:in istunto sekä joka toinen vuosi järjestettävä YK:n yleiskokouksen korkean tason dialogi, joka järjestetään seuraavan kerran syksyllä 2003. Monterreyn kehitysrahoituskonferenssin seuranta tehdään myös kansallisessa työryhmässä 1-2 kertaa vuodessa.

Suomi painottaa erityisesti Vuosituhattulituksen kehitystavoitteiden keskeisyyttä kaikkien kehitysrahoituslaitosten toiminnassa niiden kanssa käytävissä kahdenkeskisissä neuvotteluissa ja lisärahoitusneuvotteluprosessien yhteydessä. Vuoden 2002 alussa perustettiin ulkoasiainministeriön, valtiovarainministeriön ja Suomen Pankin kehitysrahoituslaitosyhteistyö-

hön korkean tason ohjausryhmä ja sen alaisena toimiva projektiryhmä asioiden tehokkaampaa ja koherentimpaa käsittelyä varten. Tätä työtä jatketaan ja tiivistetään. Valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanosuunnitelma lähtee siitä, että parlamentaarisen seurannan ja ohjauksen tulee olla säännöllinen ja vakiintunut osa koko kehitysyhteistyön hallintoprosessia. Yhteistyö mm. eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kanssa onkin tiivistynyt vuoden 2002 aikana, kun kansanedustuslaitos on kytketty aikaisempaa tiiviimmin mukaan kansalliseen konferenssivalmisteluun ja -seurantaan, mm. juuri kehitysrahoitusprosessiin.

Yhteistyö ministeriöiden kesken konfliktinestossa ja kriisinhallinnassa

K 3/2002 vp

Ulkoasiainvaliokunta

- 3) Ulkoasiainvaliokunta esitti eduskunnan edellyttävän, että valtioneuvosto selvittää säännöllisen yhteistyöverkoston luomista ulkoasiainministeriön, sisäasiainministeriön ja puolustusministeriön välille yhdenmukaisen ja suunnitelmallisen politiikan varmistamiseksi konfliktien ennalta ehkäisyssä ja kriisinhallinnassa konfliktialueilla.

Kriisinhallintakysymyksiä hoitaa ulkoministeriön poliittisen osaston turvallisuuspolitiikan yksikkö. Konfliktinestoa hoidetaan ulkoasiainministeriössä tiiviissä yhteydessä siviilikriisinhallintakysymyksiin, joita varten on vuoden 2002 lopulla päätetty perustaa erityinen yksikkö. Se tulee vastaamaan toisaalta ETY-järjestöstä ja Euroopan Neuvostosta, ja toisaalta siviilikriisinhallinta- ja konfliktinestokysymyksistä, ja se aloittaa toimintansa tammikuussa 2003.

Kriisinhallinta- ja konfliktinestokysymyksissä ministeriöiden välinen yhteistyö on erittäin tiivistä, ja asioita valmistelevat virkamiehet toimivat yhteistyössä tarvittaessa päivittäis pohjalta. Ulkoasiainministeriö järjestää kokouksia näihin kysymyksiin liittyen aina ajankohtaisen tilanteen vaatiessa, ja varmistaa kantojen ja toiminnan yhdenmukaisuuden ennenkuin Suomen edustustot ottavat osaa asiaa koskeviin keskusteluihin kriisinhallintaa ja konfliktinestoa hoitavissa kansainvälisissä järjestöissä ja Euroopan unionissa.

Tämän lisäksi Euroopan unionissa käsiteltäviä siviilikriisinhallintakysymysten kansallista koordinaatiota varten on perustettu erityinen jaosto unioniasioiden kansallisen koordinaatiomekanismin puitteisiin. Tässä jaostossa on mahdollista käsitellä myös unionissa esille tulevat konfliktinestokysymykset. Jaoston puheenjohtajana toimii ulkoministeriön poliittisen osaston päällikön sijainen, ja jaostossa ovat edustettuina useat ministeröt, mukaluettuna sisäasiainministeriö.

Suomen osallistuminen sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintatoimintaan sekä konfliktinestoon henkilöstöä lähettämällä on keskeinen osa Suomen harjoittamaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen osallistuminen sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin valmistellaan tiiviissä yhteistyössä ulko- ja puolustusministeriön kesken aina, ennen kuin osallistuminen esitellään ulkoasiainministeriön taholta päätettäväksi rauhanturvalain mukaisessa järjestyksessä. Suomen osallistuminen siviilikriisinhallintaan ja konfliktinestoon liittyviin tehtäviin hoidetaan myös koordinoitusti siten, että ulkoasiainministeriö on yhteydessä tehtävää hoitaviin kansainvälisiin järjestöihin normaalikäytännön mukaisesti, ja osallistuva henkilöstö valitaan yhteistyössä sisäasiainministeriön tai muiden ministeriöiden kanssa.

Valtioneuvoston tasolla ulkopoliittisesti merkittävät kriisinhallinta- ja konfliktinestokysymykset käsitellään valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa valiokunnassa sekä unionin piirissä esillä olevat kysymyksestä lisäksi EU-ministerivaliokunnassa.

Oikeusministeriö

Korvausten takaisinperintä

HE n:o 36/1992 vp.

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 2.6.1992, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lainsäädäntömme eri aloilla olevat korvausten takaisinperintää koskevat säännökset yhtenäistään siten, että säännökset velvoittavat yhtenäisillä perusteilla takaisinperintään.

Oikeusministeriössä on ollut valmisteltavana hallintomenettelylainsäädännön kokonaisuudistus. Hallituksen esitys hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta (HE 72/2992 vp) on annettu eduskunnalle 24.5.2002. Uusi hallintolaki on hyväksytty ja se on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 2004 alusta. Alun perin tarkoituksena oli ottaa tähän lakiin yleisiä säännöksiä myös muun muassa julkisoikeudellisista saatavista. Tällaisten säännösten tarve jätettiin kuitenkin erikseen selvitettäväksi. Korvausten ja tukien takaisinperintää koskevien säännösten yhtenäistäminen tuossa yhteydessä ei ole todennäköistä, koska tilanteet eri tukimuotojen osalta poikkeavat toisistaan niin merkittävästi ja osassa tapauksista huomioon on otettava myös Euroopan yhteisön oikeuden asettamat vaatimukset. Takaisinperintää säädetään nykyisin eri tuki- ja korvausmuotojen omissa säännöksissä. Vuonna 2001 annettu valtionavustuslaki (688/2001) sisältää lisäksi yleisiä säännöksiä, joita noudatetaan perittäessä takaisin harkinnanvaraisia valtionavustuksia.

Takaajan asema

Konkurssilainsäädäntö

HE n:o 183/1992 vp.

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 21.12.1992, että hallitus erikseen huolehtii takaajan aseman järjestämisestä nykyistä kohtuullisemmaksi velkojan tiedonantovelvollisuutta ja huolellisuusvelvoitetta lisäämällä.

Lisäksi eduskunta edellyttää, että konkurssilainsäädännön jatkovalmistelun yhteydessä viipymättä selvitetään, miten velallisen asuntoa suojataan myös konkurssimenettelyn yhteydessä tässä esityksessä omaksuttujen periaatteiden mukaisesti.

Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta (361/1999) tuli voimaan 1.10.1999. Uudessa laissa on lisätty luotonantajan tietojenantovelvollisuutta takaajalle ja vierasvelkapantin antajalle. Laki korostaa muutenkin luotonantajan huolellisuusvelvoitetta. Eräin edellytyksin takaajan vastuuta voidaan sovitella, jos luotonantaja on laiminlyönyt tiedonantovelvollisuutensa tai takaajan maksukyvyyn selvittämisen.

Työryhmän ehdotus konkurssilainsäädännön uudistamisesta valmistui tammikuussa 2002. Ehdotuksessa on velallisen asunnon suojan kannalta pidetty riittävänä sitä, että velallinen voi hakeutua velkajärjestelyyn vielä siinäkin vaiheessa, kun hänelle on annettu tiedoksi konkurssihakemus. Velkajärjestelmähakemus jo sellaisenaan estää konkurssiin asettamisen. Esitys uudeksi konkurssilainsäädännöksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2003 aikana.

**Ulosottolaitoksen ja perimistoimistojen tasapuoliset kilpailumahdollisuudet
Perimistoimistojen veloituskäytäntö***HE 199/1996 vp**Lakivaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.2.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että ulosottolaitoksella ja perimistoimistoilla on tasapuoliset kilpailumahdollisuudet. Tätä varten estemaksusäännöksiä on tarkistettava ja maksuja alennettava ennen uuden perintälainsäädännön voimaantuloa.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa perimistoimistojen veloituskäytäntöä ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin taulukkomaksujen aikaansaamiseksi.

Ulosoton estemaksua alennettiin 1.6.1999 lähtien 60 markasta 20 markkaan. Kuluttajavirasto on selvittänyt perimistoimistojen veloittamien perintäkulujen määriä vuosina 2000 ja 2001. Kumpikin selvitys osoitti, että kulujen vaihteluväli on erittäin suuri. Esimerkiksi v. 2001 veloitettiin 1 200 markan riidattoman saatavan ensimmäisestä perintäkirjeestä 30 – 550 mk (mediaani 250 mk) ja 10 000 markan saatavan perintäkirjeestä 48,25 – 1 380 mk (mediaani 400 mk). Suuri vaihteluväli johtuu etenkin siitä, että osa perimistoimistoista perii samat kulut saatavan suuruudesta riippumatta ja osa määrittää perintäkulunsa saatavan suuruuden mukaan.

Kuluttajavalituslautakunnassa on vuosina 2000 ja 2001 ratkaistu yhteensä 13 perintäkuluja koskevaa valitusta. Näistä vain yhdessä tapauksessa perintäkulut on katsottu sinänsä kohtuuttomiksi ja niitä on kohtuullistettu. Lisäksi kahdessa tapauksessa perintäkuluja on kohtuullistettu perimistoimistolle toimeksiannon antaneen velkojan menettelyyn liittyvistä syistä.

Tehtyjen selvitysten perusteella oikeusministeriö on päättänyt ryhtyä toimenpiteisiin perimiskulujen sääntelemiseksi tarkemmin, esimerkiksi vahvistamalla taulukkomaksut tavanomaisille perintätoimille.

Seksuaalirikossäännökset, soveltaminen*HE 6 ja 117/1997 vp**Lakivaliokunta*

Eduskunta edellytti 15.6.1998, että hallitus sisällyttää vuotta 2001 koskevaan hallituksen kertomukseen selvityksen siitä, miten uusia seksuaalirikossäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä.

Lainuudistus tuli voimaan vuoden 1999 alussa. Sen jälkeistä seksuaalirikosten viranomais- ja tuomioistuinkäsittelyä koskevia tietoja sisältyy Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuosittaiseen Rikollisuustilanne-julkaisuun. Lakivaliokunnan lausunnossa (14/2002 vp) esitetyn mukaisesti hallitus on sisällyttänyt vuotta 2002 koskevaan hallituksen kertomukseen selvityksen siitä, miten uusia seksuaalirikossäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä. Asia ei anna aiheutta enempään toimenpiteisiin.

Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa*HE 1/1998 vp**Perustuslakivaliokunta*

Eduskunta edellytti 12.2.1999, että hallitus selvittää suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevat ongelmat ja tarvittaessa valmistelee vaalilainsäädännön

muutokset suhteellisuuden vahvistamiseksi ja toisaalta poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi.

Oikeusministeriö asetti 15.3.2000 toimikunnan selvittämään suhteellisuuden toteutumiseen eduskuntavaaleissa liittyviä ja eräitä muita vaalijärjestelmää koskevia kysymyksiä. Suhteellisuusperiaatteen toteutumiseen liittyviä kysymyksiä selvittäessään toimikunnan tuli samalla kiinnittää huomiota siihen, että poliittinen kenttä ei ehdotettavin toimenpitein liiallisesti pirstoudu. Toimikunta, joka otti nimekseen vaalitoimikunta 2000, luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 5.6.2001. Toimikunta ei päässyt yksimielisyyteen siitä, miten suhteellisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat tulisi ratkaista eikä siten tehnyt asiassa varsinaista ehdotusta. Se esitteli kuitenkin mietinnössään selvityksensä tuloksena syntyneet viisi mahdollista ratkaisumallia: tasauspaikkajärjestelmän, vaalialuejärjestelmän, äänikynnysjärjestelmän, St. Lagüesin laskentajärjestelmän ja vaalipiirin rajojen muuttumisen.

Oikeusministeriö pyysi kaikilta puoluerakisteriin merkityiltä puolueilta näkemyksiä toimikunnan esittämistä ja muistakin mahdollisista malleista ratkaista kysymys. Esitettyjen näkemysten pohjalta ja ottaen huomioon myös mitä mm. maakuntien liitot ja Suomen Kuntaliitto olivat asiassa esittäneet oikeusministeriössä pyrittiin löytämään ratkaisuvaihtoehto, jonka eri tahot olisivat voineet hyväksyä. Kun hallituksen iltakoulussa 16.10.2002 todettiin, että yhteistä näkemystä ei ollut löydettävissä, asia katsottiin tällä vaalikaudella loppuun käsitellyksi.

Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö

HE 30/1998 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 19.2.1999 hallituksen tarkkaan seuraavan uudistuksen tavoitteiden toteutumista sekä uuden lainsäädännön soveltamista ja toimivuutta sekä antavan eduskunnalle uudistuskokonaisuutta koskevan seikkaperäisen selonteon viimeistään vuoden 2003 aikana.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että syyttäjän tiedonsaantioikeuden turvaavat asianomaiset säännökset on saatettu voimaan julkisuuslainsäädännön voimaan tullessa.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että kunkin verovelvollisen säännönmukaista verotusta koskevat tiedot verotettavasta tulosta ja varallisuudesta sekä muun muassa maksuun pannuista valtion-, kunnallis- ja kirkollisveroista ovat julkisia tietoja myös vastaisuudessa sekä lisäksi siitä, että tulevaisuudessa suhtaudutaan muutoinkin pidättyvästi viranomaisten tietojen salassapitoa koskevien säännösten sijoittamiseen erityislainsäädäntöön.

Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö tuli voimaan 1.12.1999. Sen täytäntöönpanon seuranta käynnistyi syksyn 2001 aikana. Täytäntöönpanoa selvitetään muun muassa viranomaisille suunnatuin kyselyin sekä oikeuskäytäntöä kartoittamalla.

Syyttäjän tiedoksisaantioikeutta koskevat säännökset on uudistettu ponnassa edellytetyllä tavalla yleisistä syyttäjistä annetun lain 3 ja 11 §:n muuttamisesta annetulla lailla (848/2001).

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta on säädetty ponnassa edellytetyllä tavalla lailla verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta (1346/1999).

Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa*HE 48/1998 vp**Perustuslakivaliokunta*

Eduskunta edellytti 22.9.1998, että hallitus selvittää suhteellisuuden toteutumisessa eduskuntavaaleissa olevat ongelmat ja tarvittaessa valmistelee vaalilainsäädännön muutokset suhteellisuuden vahvistamiseksi ja toisaalta poliittisen kentän pirstoutumisen ehkäisemiseksi.

Oikeusministeriö asetti 15.3.2000 toimikunnan selvittämään suhteellisuuden toteutumiseen eduskuntavaaleissa liittyviä ja eräitä muita vaalijärjestelmää koskevia kysymyksiä. Suhteellisuuseriaatteen toteutumiseen liittyviä kysymyksiä selvittäessään toimikunnan tuli samalla kiinnittää huomiota siihen, että poliittinen kenttä ei ehdotettavin toimenpitein liiallisesti pirstoudu. Toimikunta, joka otti nimekseen vaalitoimikunta 2000, luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 5.6.2001. Toimikunta ei päässyt yksimielisyyteen siitä, miten suhteellisuuden toteutumiseen liittyvät ongelmat tulisi ratkaista eikä siten tehnyt asiassa varsinaista ehdotusta. Se esitteli kuitenkin mietinnössään selvityksensä tuloksena syntyneet viisi mahdollista ratkaisumallia: tasauspaikkajärjestelmän, vaalialuejärjestelmän, äänikynnysjärjestelmän, St. Lagüesin laskentajärjestelmän ja vaalipiirin rajojen muuttumisen.

Oikeusministeriö pyysi kaikilta puoluekisteriin merkityiltä puolueilta näkemyksiä toimikunnan esittämistä ja muistakin mahdollisista malleista ratkaista kysymys. Esitettyjen näkemysten pohjalta ja ottaen huomioon myös mitä mm. maakuntien liitot ja Suomen Kuntaliitto olivat asiassa esittäneet oikeusministeriössä pyrittiin löytämään ratkaisuvaihtoehto, jonka eri tahot olisivat voineet hyväksyä. Kun hallituksen iltakoulussa 16.10.2002 todettiin, että yhteistä näkemystä ei ollut löydettävissä, asia katsottiin tällä vaalikaudella loppuun käsitellyksi.

Vaalirahoituksen avoimuus*HE 48/1998 vp**Perustuslakivaliokunta*

Eduskunta edellytti, että hallitus kiireellisesti valmistelee vaalirahoituksen avoimuuden lisäämiseksi tarvittavat lainsäädännön muutokset.

Valtioneuvosto asetti 15.10.1998 komitean (vaalirahoituskomitea) tutkimaan mahdollisuuksia vaalirahoituksen avoimuuden lisäämiseksi ja suorittamiensa selvitysten ja kansainvälisen oikeusvertailun pohjalta selvittämään keinot tähän sekä laatimaan ehdotukset mahdollisesti tarpeellisiksi havaitsemikseen lainmuutoksiksi ja muiksi toimenpiteiksi. Komitea luovutti 7.10.1999 mietintönsä valtioneuvostolle.

Komiteamietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta valmisteltu hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta (HE 8/2000 vp) annettiin 25.2.2000. Eduskunta hyväksyi ehdotetun lain muuttamattomana 3.5.2000 ja laki annettiin 12.5.2000 (414/2000) sekä tuli voimaan 15.5.2000. Ensimmäistä kertaa lakia sovellettiin 22.10.2000 toimitetuissa kunnallisvaaleissa. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Vankeinhoitolaitoksen määrärahatarpeet*HE 40/1999 vp**Valtiovarainvaliokunta*

1) Hyväksyessään 18.12.1999 valtion talousarvion vuodelle 2000 eduskunta edellytti momentin 25.50.21 kohdalla, että vankeinhoitolaitoksen määrärahatarpeet otetaan huomioon jo vuoden 2000 aikana ja niihin palataan tarvittaessa lisätalousarvion yhteydessä.

Vankeinhoitolaitoksen toimintamäärärahatarpeiden kattamiseksi momentille 25.50.21 myönnettiin hallituksen esitysten mukaisesti vuoden 2000 lisätalousarvioissa määrärahoja yhteensä 18 800 000 mk. Määrärahatarpeet otettiin huomioon myös vuoden 2001 talousarvion valmistelussa, minkä lisäksi vuoden 2001 lisätalousarvioissa on myönnetty vankien määrän kasvun johdosta lisämäärärahoja vankeinhoitolaitoksen toimintamenoihin ja työsiirtolatoimintaan yhteensä 7 500 000 mk.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tuomareiden nimittäminen

HE 109/1999 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta ei yhtynyt 22.2.2000 lakivaliokunnan mietinnön perusteluissa valiokunnan kannanottojen jaksossa Tuomioistuinten riippumattomuus alaotsikon "Tuomareiden nimittämismenettely ja valtiovallan kolmijako" alla viidennessä kappaleessa oleviin perusteluihin.

Eduskunta hyväksyi mietinnön perusteluissa valiokunnan kannanottojen jaksossa Lautakunnan asettaminen alaotsikon "Lautakunnan ja sen jäsenten tehtävät" alla olevan ensimmäisen kappaleen sijasta perustelut näin kuuluvina:

"Lautakunnan jäsenen tehtävä ei ole luonteeltaan edunvalvontaa, vaan kysymyksessä on asiantuntijatehtävä. Sen vuoksi on tärkeää, että kaikki lautakunnan jäsenet valitaan niin, että he täyttävät eettisesti korkeat vaatimukset, ovat oikeamielisiä ja kykeneviä asennoitumaan avoimesti, ennakkoluulottomasti ja myönteisesti tämän uuden lainsäädännön tavoitteisiin."

Eduskunta edellytti, että tuomareiden nimittämislain toimivuuden selvittämiseksi suoritetaan tutkimus, jossa arvioidaan nimitysmenettelyn toimivuus sekä lain soveltamisalan tarkoituksenmukaisuus. Tutkimuksen tulokset johtopäätöksineen on esitettävä hallituksen toimenpidekertomuksessa vuodelta 2004.

Tuomarinvalintalautakunnan toiminta käynnistyi kesäkuussa 2000. Oikeusministeriö tulee käynnistämään eduskunnan vastauksessa edellytetyn tutkimuksen vuonna 2003, jolloin käytävissä on riittävän pitkältä ajalta seurantatiedot lautakunnan käytännöstä.

Oikeusministeriö on pyytänyt oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta tuomareiden nimitysjärjestelmän toimivuuden selvittämistä koskevan tutkimussuunnitelman vuonna 2002. Tutkimus on tarkoitus käynnistää syksyllä 2003. Tutkimuksen tulokset on tarkoitus raportoida syksyllä 2004, jolloin tulokset johtopäätöksineen on esitettävissä hallituksen toimenpidekertomuksessa vuodelta 2004.

Sähköinen asiointi hallinnossa

HE 153/1999 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että mikäli sähköisiä alikirjoituksia koskevista yhteisön puitteista hyväksytyn direktiivin kansallisesta implementoinnista johtuu tarve muuttaa sähköistä asiointia hallinnossa koskevia säännöksiä, eduskunnalle annetaan erillinen hallituksen esitys laiksi sähköisestä asiointia hallinnossa annetun lain muuttamisesta.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että eduskunnalle annetaan erillisen valmistelun pohjalta lakiehdotus, joka koskee julkisella sektorilla toimivien varmen-

nepalvelujen tarjoajien akkreditointi- ja valvontajärjestelmän luomista nyt esillä olevaa lainsäädäntöä tehokkaampana ja tarkemmin säänneltynä.

Eduskunta on hyväksynyt joulukuussa 2002 hallituksen esityksen laiksi sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa. Hallituksen esitykseen ei sisälly eduskunnan lausuman mukaista lakiehdotusta julkisella sektorilla toimivien varmennepalvelujen tarjoajien akkreditointi- ja valvontajärjestelmästä. Julkisella ja yksityisellä sektorilla toimivien varmennepalvelujen tarjoajien valvontajärjestelmä sisältyy eduskunnan samanaikaisesti hyväksymään liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltuun hallituksen esitykseen (HE 197/2001 vp), joka koskee sähköisiä allekirjoituksia. Valvontajärjestelmän kattavuuden vuoksi ei ole pidetty tarpeellisena, että julkisen sektorin varmennepalvelujen tarjoajien akkreditointijärjestelmästä säädettäisiin erikseen.

Säädöskokoelma ja säädöstietopankki

HE 174/1999 vp

Perustuslakivaliokunta

Eduskunta edellytti 18.2.2000 arvonlisäverolakia tulkittavan niin, että Suomen säädöskokoelmaa pidetään laissa tarkoitettuna verovapaana aikakauslehtenä.

Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän välittömästi toimiin arvonlisäverolain selkeyttämiseksi ja täydentämiseksi siten, että Suomen säädöskokoelma ja valtiopäiväasiakirjat ovat arvonlisäverosta vapaita painotuotteita.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että Valtion säädöstietopankkia täydennetään lainvalmisteluasiakirjat ja ajantasaiset säädöstekstit sisältävillä osilla, että Valtion säädöstietopankki tällaisessa laajuudessa saadaan ainakin kokeilukäyttöön kolmen vuoden kuluessa käsiteltävänä olevan lainsäädännön voimaantulosta ja että tarkoitukseen varataan tarpeelliset voimavarat.

Arvonlisäverolain (1501/1993) mukaan arvonlisäveroa suoritetaan periaatteessa kaikesta liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavaroiden ja palvelujen myynnistä. Veropohjan tulee neutraalisuuden ja verojärjestelmän toimivuuden vuoksi olla mahdollisimman laaja. Kirjapainojen, painotuotteiden myyjien ja lehtien julkaisijoiden on siten pääsääntöisesti suoritettava arvonlisäveroa liiketoiminnastaan niin kuin muidenkin tavaroiden ja palvelujen myyjien. Myös valtio on arvonlisäverolain mukaan verovelvollinen liiketoiminnan muodossa harjoittamastaan tavaroiden ja palvelujen myynnistä.

Arvonlisäverolain 55 § sisältää poikkeussäännöksen, jonka mukaan veroa ei suoriteta sanoma- ja aikakauslehtien myynnistä vähintään kuukauden ajaksi tilattuina. Sanoma- ja aikakauslehtien irtonumeromyynti on verollista.

Sanoma- ja aikakauslehden käsitettä ei ole määritelty arvonlisäverolaissa. Verotus- ja oikeuskäytännössä on katsottu, että julkaisun tulee ilmestyä vähintään neljä kertaa vuodessa ja täyttää tietyt muodolliset vaatimukset. Verottomuuden edellytysten täyttymistä tarkastellaan kunkin lehden osalta erikseen. Verotuskäytännön valossa on epäselvää, voidaanko säädöskokoelmaa pitää luonteeltaan arvonlisäverolaissa tarkoitettuna aikakauslehtenä. Päätoimittajasta luopuminen lisää tätä epävarmuutta. Asiasta ei ole tuomioistuinratkaisua. Ilmeisesti tämän vuoksi eduskunnan lausumassa on pyritty vaikuttamaan lain tulkintaan.

Arvonlisäverolain tulkinta kuuluu verotoimistoille ja tuomioistuimille. Hallituksen esityksen perustelut ja eduskunnan lausumat ovat tärkeä osa sitä laintulkinta-aineistoa, jonka perusteella ratkaisut yksittäisissä tulkintatilanteissa tehdään, vaikka ne eivät sinänsä sido riippumattomia tuomioistuimia.

Arvonlisäverotuksessa sovellettavan veropohjan laajuus on säädelty Suomea sitovasti Euroopan yhteisöjen kuudennessa arvonlisäverodirektiivissä (77/388/ETY). Direktiivi ei sisällä sanoma- ja aikakauslehtiä koskevaa verovapaussäännöstä. Liittymissopimuksessa Suomelle on kuitenkin myönnetty oikeus siirtymäaikana soveltaa verovapautta tilattuina myytäviin sanoma- ja aikakauslehtiin. Suomella ei kuitenkaan ole oikeutta jälkeensä käyttää käyttöön laajempaa verovapautta kuin mitä liittymissopimusta solmittaessa on sovellettu. Suomi ei muutoinkaan voi kansallisin päätöksin supistaa direktiivin mukaista veropohjaa.

Hallituksen käsityksen mukaan yhteisöläinsäädäntö estää arvonlisäverolain 55 §:n verovapaussäännöksen soveltamisalan laajentamisen. Mikäli eduskunnan toivomaa tulkintaa ei jollakin osin pidettäisi tuomioistuimissa lainmukaisena, merkitsi lausuman mukainen lainmuutos verovapauden laajentamista siitä oikeustilasta, joka on vallinnut jäsenyyden toteutuksessa. Erityisen selvästi tämä ongelma tulisi esiin valtiopäiväasiakirjojen osalta, koska niiden myynti on katsottu verolliseksi.

Valtiovarainministeriö on perustuslakivaliokunnalle 17.10.2002 asian johdosta antamassaan lausunnossa selvittänyt asiaa tarkemmin sekä kiinnittänyt huomiota säädöskokoelman ja lainvalmisteluasiakirjojen arvonlisäverokohtelun merkitykseen säädösinformaation saatavuuden kannalta.

Edellä esitetyn perusteella hallitus ei pidä perusteltuna laajentaa tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien verovapautta lainsäädäntöteitse.

Oikeusministeriön FINLEX-säädöstietopankissa otettiin käyttöön ajan tasalle toimitettu lainsäädäntöaineisto helmikuussa 2002. Lainvalmisteluasiakirjojen osalta tietopankkia täydennettiin hallituksen esitysten painoasuisilla teksteillä syyskuussa 2002.

Tuomioistuinasioiden oikeuspaikka

HE 57/2000 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 15.9.2000, että selvitetään, voidaanko Helsingissä ja muualla maassa sijaitsevien tuomioistuinten välisiä juttujakautia tasapainottaa siten, että eriyttä yhteisen tuomioistuimeen sijoitettuja asiaryhmiä siirretään käsiteltäväksi muualla kuin Helsingissä sijaitseviin tuomioistuihin.

Eduskunta edellytti, että asetuksen tasoiset virkasyytteen oikeuspaikkaa koskevat säännökset kumotaan mahdollisimman pian tämän lainsäädännön periaatteiden mukaisesti.

Hallinto-oikeuksien osalta yhteen tuomioistuimeen sijoitettujen asiaryhmien siirtäminen käsiteltäväksi myös muissa tuomioistuimissa on harkittavana korkeimmassa hallinto-oikeudessa parhaillaan vireillä olevassa selvitystyössä. Oikeusministeriön ja hovioikeuksien välisessä työryhmässä pohditaan hovioikeuksien tuomiopiirien uudelleen järjestämistä. Yksinomaan Helsingin hovioikeudelle kuuluvien asiaryhmien siirtäminen muihin hovioikeuksiin tulee ajankohtaiseksi vasta tämän selvitystyön jälkeen. Oikeusministeriön vuosiksi 2003-2012 julkaiseman oikeuspolitiikan strategian mukaan tullaan lisäksi tutkimaan mahdollisuuksia laajentaa markkinaoikeuden toimivaltaa teollisoikeuksia ja vahingonkorvausky-symyksiä koskevissa asioissa.

Oikeusministeriön hallinnonalan osalta asetuksentasoiset virkasyytteen oikeuspaikkaa koskevat säännökset on kumottu 1.12.2000 voimaan tulleella valtioneuvoston asetuksella eräiden oikeusministeriön hallinnonalan virkasyytteen oikeuspaikkaa koskevien säännösten kumoamisesta (988/2000). Oikeusministeriö on 3.10.2000 päivätyllä kirjeellään kehottanut muita ministeriöitä, joiden hallinnonalalla on muodollisesti voimassa asetuksentasoisia vi-

kasyytteen oikeuspaikkaa koskevia säännöksiä, kumoamaan kyseiset säännökset. Ponnen toiseen kappaleeseen sisältyvä asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Menettämisseuraamukset

Laajennettu hyödyn menettäminen

HE 80/2000 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 21.9.2001, että hallitus seuraa laajennettua hyödyn menettämistä koskevan rikoslain 10 luvun 3 §:n soveltamista ja ryhtyy tarvittaessa toimiin mahdollisten epäkohtien poistamiseksi.

Oikeusministeriö seuraa laajennettua hyödyn menettämistä koskevan säännöksen toimivuutta Valtakunnansyyttäjänviraston avulla. Valtakunnansyyttäjänvirasto on asettanut työryhmän seuraamaan uudistuksen toteutumista. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kriminaalihuollon omaisuus- ja rahoitusjärjestelyt

HE 136/2000 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2000, että Kriminaalihuoltoyhdistyksen omaisuusjärjestelyjä tehtäessä hallitus huolehtii siitä, että perustettavalle säätiölle luovutetaan Kriminaalihuoltoyhdistyksen alkuperäiseksi katsottavaa omaisuutta sellainen määrä, että sillä voidaan turvata niiden Kriminaalihuoltoyhdistyksen toimintamuotojen jatkuminen, joita ei siirretä valtion tehtäviksi ja joilla pyritään edesauttamaan vankilasta vapautuvien vankien yhteiskuntaan sijoittumista.

Eduskunta edellytti, että Tampereen toimintakeskukselle myönnetään määrärahaa lainrikkojen kuntouttamisen edistämiseen suuntautuvien uusien projektien rahoittamiseen, koska keskuksessa vapautuu kokenutta henkilökuntaa, jonka aikaisempi toiminta ja projektityöskentely on osoittautunut tulokselliseksi.

Omaisuu den luovuttamista koskeneet järjestelyt toteutettiin vuonna 2001, jolloin laadittiin lisäksi Tampereen toimintakeskuksen toimintaa jatkavan Silta-Valmennusyhdistys ry:n toiminnan alkuvaiheen rahoituksen ja henkilöstön aseman turvaamiseksi vuoden 2003 loppuun ulottuva rahoitussuunnitelma. Tämän suunnitelman mukaisesti ovat Kriminaalihuoltolaitos ja Vankeinhoitolaitos hankkineet yhdistykseltä vuonna 2002 rikoksente k ijöille tarkoitettuja koulutus- ja kuntoutuspalveluja. Palvelujen ostamista on tarkoitus jatkaa samassa laajuudessa myös vuonna 2003. Silta-Valmennusyhdistyksen toimintaa on tuettu myös oikeusministeriön myöntämällä harkinnanvaraisilla avustuksilla. Sen lisäksi on selvitetty toiminnan kestävän rahoitus pohjan turvaamiseksi tarvittavia muita toimenpiteitä.

Päätöksenteko asunto-osakeyhtiöissä

Kustannusten tasoitus

HE 201/2000 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 16.3.2001, että valtioneuvosto seuraa asunto-osakeyhtiö lain muutoksen vaikutuksia asunto-osakeyhtiöiden päätöksentekoon ja että valtioneuvosto selvittää mahdollisuutta ohjeistaa kiinteistöjen uudistamisesta ja perusparantamisesta aiheutuvien kustannusten tasoittamista osakkaiden kesken huoneistojen saaman hyödyn suhteessa esimerkiksi asettamalla tätä koskevia ehtoja valtion varoista myönnettäville tuille.

Asunto-osakeyhtiön päätöksentekoa koskeva asunto-osakeyhtiölain muutos tuli voimaan 1.6.2001. Muun muassa asumisen oikeusturvaan liittyviä kysymyksiä selvittänyt kauppa- ja teollisuusministeriön asettama työryhmä antoi kesällä 2002 loppumietinnön, jossa ehdotettiin uutta lakia kuluttajariitalautakunnasta. Ehdotus on lausuntokierroksen jälkeen jatkovalmistelussa kauppa- ja teollisuusministeriössä.

Ympäristöministeriössä on edelleen selvitettävänä kysymys kiinteistöjen uudistamisesta ja perusparantamisesta aiheutuvien kustannusten tasoittamista osakkaiden kesken huoneistojen saaman hyödyn suhteessa.

Oikeusministeriö ja ympäristöministeriö seuraavat lain toimivuutta.

Huumausaineiden käyttäjien hoito

Huumausaineen käyttörikos

HE 213/2000 vp

Lakivaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.2001, että huumeiden käyttäjien mahdollisuuksia päästä hoitoon parannetaan pikaisesti ja selvitetään hoidosta kunnille aiheutuvien kustannusten tasaamista.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa huumausaineen käyttörikoksesta rangaistusmääräysmenettelyssä määrättäviä sakkorangaistuksia, niiden muuntorangaistuksia, toimenpiteistälupumissäännösten soveltamista ja rangaistukselle vaihtoehtoisen hoidon vaikutuksia ja mahdollisten epäkohtien esiintyessä ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä on selvittänyt huumausaineiden käyttäjien hoidon kehittämistarpeita (STM 2001:8). Opioidiriippuvaisten hoidon kehittämistarpeita on selvitetty erillisessä työryhmässä (STM 2001:21). Työryhmät ehdottivat muutoksia opioidiriippuvaisten lääkkeellisiin vieroitus-, korvaus- ja ylläpitohoitoihin. Työryhmien muistioista järjestetyn lausuntokierroksen perusteella näitä hoitoja säätelevää sosiaali- ja terveysministeriön asetusta muutettiin. Tarkoituksena on lisätä hoitojen saatavuutta mutta samalla turvata hoidon laatu.

Huumausaineiden ongelmakäyttäjien hoidosta aiheutuviin kustannuksiin myönnettiin vuonna 2002 erityisenä valtionavustuksena 7 570 000 euroa. Lisäksi vuoden 2002 ”Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin” määrärahan mitoituksessa otettiin lisäksi huomioon 8 549 000 euroa mielenterveystyön ja palvelujen lisäämiseksi sekä päihdeäitien hoidon tehostamiseksi.

Edellisen vuoden tapaan vuodelle 2003 on myönnetty erityisenä valtionavustuksena 7 570 000 euroa huumausaineiden ongelmakäyttäjien hoidosta aiheutuviin kustannuksiin. Valtionavustus kunnille huumeiden käyttäjien hoitoon on tarkoitettu myönnettäväksi hoitoon hakeutuneiden huumeiden käyttäjien palveluohjauksen järjestämiseen, hoidon ja kuntoutuksen tehostamiseen sekä opioidiriippuvaisten henkilöiden vieroitus-, korvaus- ja ylläpito-hoidon lisäämiseen valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määräämin perustein.

Valtakunnansyyttäjä antoi 11.9.2002 syyttäjille seuraamuksen määräämistä huumausaineen käyttörikoksesta koskevan yleisohjeen. Ohjeessa käsitellään muun muassa alle 18-vuotiaille huumausaineen käyttörikoksesta ensi kerran kiinni jääville pidettävää puhuttelua ja ongelmakäyttäjien hoitoon ohjaamista. Valtakunnansyyttäjänviraston selvityksen mukaan puhuttelujärjestelmä toimii myös käytännössä. Poliisiylijohdo ja valtakunnansyyttäjä ovat lisäksi sopineet menettelytavoista sovellettaessa huumausaineen käyttörikossäännöstä alle 18-vuotiaisiin ja hoitoon hakeutuviin aikuisiin. Aiemman pilottihankkeen mukaisia ohjelmia

huumerikoksista kiinni jääneen nuoren varhaiseksi hoitoon ohjaamiseksi on käynnistetty muutamalla paikkakunnalla. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on oikeusministeriön toimeksiannosta käynnistänyt huumausaineen käyttörököksen seurantaan koskevan tutkimuksen.

Perintösopimus

Yritysten ja maatalaomaisuuden arvostussäännöt, perintö- ja lahjaverolaki

HE 77/2000 vp

Lakivaliokunta

1) Eduskunta edellytti 13.9.2002, että perintö- ja lahjaverolakia muutetaan niin, että yritysten ja maatalaomaisuuden arvostussäännöt perintöverotuksessa palautetaan ennen vuotta 1993 vallinneelle tasolle.

2) Eduskunta edellytti, että yritysten ja maatalojen sukupolvenvaihdoksen edistämiseksi luovutaan perintösopimusten kiellosta ja tehdään mahdolliseksi perittävän elinkeino-omaisuuden järkevä sukupolvenvaihdos perittävän elinaikana.

1) Perintö- ja lahjaverolain arvostussäännöksiä ei ole koskaan muutettu, vaan ne ovat alkuperäisessä muodossaan vuodelta 1940. Perintö- ja lahjaverolain 10 §:ää on vakiintuneesti tulkittu siten, että perintö- ja lahjaverotuksessa varat arvostetaan käyvän arvon eikä verotusarvon mukaan. Nykyisin verotusarvot ovat lähempänä käypiä arvoja kuin aikaisemmin, sillä varallisuusverolain voimaantulon jälkeen osakkeiden verotusarvojen laskentatapaa on muutettu. Näitä arvoja sovelletaan myös muussa verotuksessa. Varallisuusverolain hallituksen esityksen perusteluissa mainittiin tarkoituksena olevan käypien arvojen ja verotusarvojen lähentyminen.

Yritysten sukupolvenvaihdostapauksissa sovellettavien huojennusten tulisi ottaa huomioon sekä verotuksen neutraalisuus että yrittäjien aseman helpottaminen. Jo nykyisin voimassa olevat huojennussäännökset merkitsevät huomattavaa veroetua muihin perinnönsaajiin verrattuna. Nykyiset huojennussäännökset mahdollistavat sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen jo yrittäjän elinaikana myös vaiheittaisena ja ottavat huomioon myös tilanteet, joissa on useita rintaperillisiä. Lisähuojennusten myöntäminen sukupolvenvaihdostapauksissa verotuksen neutraalisuustavoitteen huomioon ottaen ei olisi oikeudenmukaista muiden perinnönsaajien kannalta.

Asia ei anna aihetta toimenpiteisiin.

2) Oikeusministeriö on joulukuussa 2002 käynnistänyt perintökaaren uudistustarpeita koskevan hankkeen, jonka ensivaiheena laaditaan myöhemmin päätettäviä jatkotoimenpiteitä varten pohjamuistio perintökaaren uudistamistarpeista. Tässä yhteydessä tulevat arvioitaviksi myös perintösopimuksia koskevan kiellon tarkoituksenmukaisuus ja mahdollisuudet edistää perittävän eläessä toteutettavia sukupolvenvaihdoksia.

Oikeusapu-uudistuksen seuranta

HE 82/2001 vp

Lakivaliokunta

1) Eduskunta edellytti 4.12.2001, että järjestetään asianmukainen seuranta uudistuksen oikeuspoliittisten tavoitteiden toteutumisesta ja kustannusvaikutuksista sekä arvioidaan ulkoprosessuaalisia asioita koskevan rajauksen tarpeellisuutta.

2) Eduskunta edellytti, että seurataan valtion oikeusaputoimistojen työmäärän kehitystä ja palveluiden alueellista saatavuutta, huolehditaan ammattitaitoisen henkilökunnan riittävydestä ja sen asianmukaisesta palkkauksesta.

Oikeusapu-uudistus tuli voimaan 1. kesäkuuta 2002. Uuden oikeusapulain päätavoitteet ovat julkisen oikeusavun laajentaminen nykyistä huomattavasti suuremmalle osalle kansalaisista, oikeusavun oikea kohdentuminen ja kustannusten hallinta. Menettelymuutoksista olennaisimpia on oikeusapupäätösten tekeminen oikeusaputoimistoissa ja uusi ratkaisupyynnönettelu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitos suorittaa oikeusministeriön tilauksesta oikeusapu-uudistuksen seuranta- ja arviointitutkimuksen vuoden 2003 alusta alkaen kahden ja puolen vuoden projektina. Lisäksi oikeusministeriö on asettanut tutkimukselle eri asiantuntijatahoista koostuvan yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä on tukea oikeusavun seuranta- ja arviointitutkimusta. Tutkimuksessa selvitetään muun muassa, laajeneeko oikeusapu tarkoitetulla tavalla myös ns. keskituloisiin, oikeusavun suhde muihin oikeudellisiin ja ns. puolioikeudellisiin palveluihin, oikeusapujärjestelmän toimivuus suhteessa muihin järjestelmiin, oikeusturvavakuutusjärjestelmien nopeus ja toimivuus sekä oikeusavun ja asianajopalvelujen tehokkuuden, laadun ja tuottavuuden tarkastelu.

Lisäksi oikeusaputoimistojen työmäärän kehitystä ja palveluiden alueellista saatavuutta sekä ammattitaitoisen henkilökunnan riittävyttä seurataan oikeusministeriön tulosohjauksen kautta.

Metsänhakuun estäminen

Metsärikos ja -rikkomus

HE 203/2001 vp

Lakivaliokunta

1) Eduskunta edellytti 21.5.2002, että rikoslain kokonaisuudistuksen loppuun saattamisen yhteydessä arvioidaan, ovatko rikoslain säännökset riittäviä estämään toimintaa, jolla pyritään estämään laillisen elinkeinon harjoittamista tai metsänhakuuta, ja tarvittaessa ryhdytään toimiin nykyisten säädösten täydentämiseksi.

2) Eduskunta edellytti, että metsärikosta ja -rikkomusta koskevien säädösten toimituutta seurataan ja tarvittaessa ryhdytään toimiin niiden tarkistamiseksi.

1) Rikoslain tultua kokonaisuudessaan sisällöllisesti uudistetuksi annetaan Eduskunnalle hallituksen esitys, jossa rikoslain luvut on koottu johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Tässä yhteydessä tullaan arvioimaan tehtyjen uudistusten kriminaalipoliittiset lähtökohdat ja toteutus ja selvitetään eri rangaistusasteikkojen keskinäinen oikeasuhtaisuus. Rikoslain yhtenäistämistä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2004.

2) Rikoslain luonnonvararikoksia koskeva 48 a luku tuli voimaan 1.9.2002. Tuossa yhteydessä rikoslakiin sijoitettiin metsärikosta koskeva säännös sekä uudistettiin metsälain metsärikkomusta koskevaa säännöstä.

Maa- ja metsätalousministeriö yhdessä oikeusministeriön kanssa seuraa Metsätalouden Kehittämiskeskus Tapion avulla alueellisten metsäkeskusten tietoon tulevia metsärikoksia ja -rikkomuksia koskevia rikosepäilyjä sekä niiden tekemiä syytepyyntöjä.

Oikeusministeriö seuraa metsärikosasioita myös Valtakunnansyyttäjänviraston keräämien tietojen avulla. Valtakunnansyyttäjänvirasto on 15.8.2002 kirjeellään määrännyt syyttäjät ilmoittamaan virastolle uuden lain voimaan tulon jälkeen metsärikoksia ja -rikkomuksia koskevat esitutkinnan rajoittamispäätökset, syyttämättäjäyttämispäätökset sekä annettavat tuomiot. Valtakunnansyyttäjänvirasto seuraa metsärikossäännösten soveltamista myös ympäristörikosten avainsyyttäjäjärjestelmän avulla.

Seksuaalirikoksia koskevan lainuudistuksen vaikutukset*K 3/2002**Lakivaliokunta*

Käsitellessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2001 lakivaliokunta esitti 13.6.2002 eduskunnan edellyttävän, että hallitus sisällyttää vuotta 2002 koskevaan hallituksen toimenpidekertomukseen selvityksen siitä, miten uusia seksuaalirikossäännöksiä on sovellettu viranomaistoiminnassa ja oikeuskäytännössä.

Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädäntöuudistuksen jälkeen poliisin tietoon tulleiden raiskausrikosten määrä nousi. Siihen vaikutti osaltaan se, että lainuudistus muutti nämä rikokset virallisen syytteen alaisiksi, mikä lisäsi uhrien ilmoitusalttiutta. Myös syyttäjälle ilmoitetun raiskausrikosten ja näistä rikoksista syytettyjen määrät nousivat. Toisaalta vaikuttaa siltä, että jutuista aiempaa suurempi osuus päättyy syyttäjällä. Selvästi useimmin syyttäjä jätti syytteen nostamatta näytön puutteellisuuden vuoksi. Raiskauksista tuomitut rangaistukset kovenivat 1990-luvun loppupuolella, ja tämä kehitys jatkui myös uuden lain voimaan tulon jälkeen.

Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskevista teoista tuli myös virallisen syytteen alaisia rikoksia. Aikaisemmin ne olivat viralliseen syytteen alaisia erittäin tärkeän yleisen edun vaatiessa. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä syytettyjen määrä on lisääntynyt. Tältäkin osin näyttää siltä, että jutuista aiempaa suurempi osuus silti päättyy syyttäjällä. Näissäkin tapauksissa syyttäjä jättää syytteen nostamatta useimmin näytön puutteellisuuden perusteella.

Asia ei enää anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö

Ulkomaalaishallinto

*HE 219/1994 vp
Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 18.11.1994, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla kootaan hajanainen ulkomaalaishallinto yhteen sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

Ulkomaalaishallinnossa noudatetaan nykyisellään valtioneuvoston periaatepäätöksessä hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittiseksi ohjelmaksi 16.10.1997 hyväksyttyä kahden pilarin hallintomallia, jossa päävastuu ulkomaalaisasioista on sisäasiainministeriöllä ja työministeriöllä. Ulkomaalaishallinnon rakennetta on selvitetty keskushallintohankkeeseen liit-
tyen. Selvitykset eivät ole johtaneet muutoksiin.

Kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvalainsäädännön rakenne ja kirjoittamistapa

*HE 44/1996 vp
Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 18.6.1996, että kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvalainsäädännön muuttamista valmisteltaessa noudatetaan muun muassa virkasuhteen luonteesta johtuen työsopimuslain sijasta olemassa olevan virkamieslainsäädännön rakennetta ja kirjoittamistapaa.

Sisäasiainministeriö asetti kolmikantaisen toimikunnan laatimaan ehdotuksen lainsäädännöksi kunnallisen viranhaltijan oikeusaseman järjestämiseksi. Tavoitteena oli, että kunnallisen viranhaltijan oikeudellinen asema on järjestetty lainsäädännössä kootusti ja kattavasti ottaen huomioon perustuslain vaatimukset. Toimikunta luovutti mietintönsä (KM 2002:6) määräaikansa mukaisesti. Hallitus antoi toimikunnan mietintöön pohjautuvan esityksen laiksi kunnallisesta viranhaltijasta ja laiksi kuntalain muuttamisesta (HE 196/2002 vp.) eduskunnalle 17.9.2002.

Poliisiammattikorkeakoulun toiminta

*HE 260/1996 vp
Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.6.1997 hallituksen huolehtivan siitä, että ennen Poliisiammattikorkeakoulun toiminnan aloittamista saatetaan opetuksen ja tutkintojen tason arviointi korkeakoulujen arviointineuvoston tehtäväksi.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että Poliisiammattikorkeakoulussa poliisipäällystön tutkinnon suorittaneilla on mahdollisuus suorittaa myös oikeustieteen kandidaatin tutkinto.

Eduskunta edellytti, että poliisin koulutuksen kehittämistä koskevan uudistuksen toimeenpanoa sekä Poliisiammattikorkeakoulussa että tiedekorkeakouluissa seurataan tarkkaan ottaen huomioon muun ohella opetuksen taso ja tutkintojen riittävän korkeat vaatimukset.

Poliisiammattikorkeakoulun toiminta käynnistyi vuoden 1998 alussa. Toiminnan kehittämisessä on otettu huomioon arviointineuvoston suorittaman ulkoisen arvioinnin johtopäätökset ja suositukset (Korkeakoulutettu poliisi, poliisiammattikorkeakoulun ulkoinen arviointi, Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 1:1998).

Arviointineuvoston toteuttaman ulkoisen arvioinnin jälkeen oppilaitoksen toiminnan arviointia on jatkettu säännöllisesti vuosittain käyttäen arviointiperusteena ammattikorkeakouluissa käytettyä vastaavaa kriteeristöä. Arviointia on tehty yhteistyössä Poliisikoulun, Raja- ja Merivartiokoulun, Vankeinhoidon koulutuskeskuksen ja sisäasiainministeriön poliisiosaston edustajien kanssa. Tämän lisäksi oppilaitoksessa kerätään normaalisti koulutusta ja – palveluja koskevaa palautetietoa toiminnan kehittämisen pohjaksi.

Yhteistyö Turun ja Tampereen yliopistojen kanssa on edennyt suunnitelmien mukaan. Poliisipäällystön tutkinnon suorittaneet voivat jatkaa opintojaan sopimusyliopistoissa suorittaakseen maisterin tutkinnon. Pääaineena Tampereen yliopistossa on hallintotiede (hallintotieteen turvallisuushallinnon linja) ja Turun yliopistossa kriminologia ja oikeussosiologia). Näitä opiskelijoita varten Tampereen yliopistoon on perustettu hallintotieteen turvallisuushallinnon linjan rinnalle hallintotieteen kriminologian linja. Vuonna 2001 kriminologian ja oikeussosiologian opinnot ovat siirtyneet kokonaan Turun yliopiston vastuulle. Oikeustieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteistyönä on perustettu syyslukukaudesta 2001 alkaen oikeussosiologian ja kriminologian maisterinohjelma Turun yliopiston oikeustieteelliseen tiedekuntaan. Poliisipäällystötutkinnon perusteella koulutusohjelmaan valitut opiskelijat suorittavat valtiotieteen maisterin tutkinnon. Tutkintotodistuksen antaa oikeustieteellinen tiedekunta. Kummatkin yliopistot vastaavat tutkinnoistaan ja valitsevat opiskelijat omien opiskelijavalintasääntöjen pohjalta.

Hallintotieteen kriminologian ja turvallisuushallinnon opintolinjalta on vuoden 2001 loppuun mennessä valmistunut 40 maisterin tutkinnon suorittanutta. Tästä joukosta 7 opiskelijaa jatkaa tohtorinopinnoissa.

Helsingin yliopiston kanssa on käyty yhteistyöneuvotteluja tutkimustyöstä ja koulutuksesta. Yliopiston toimesta on myös laadittu yhteistyötä koskeva suunnitelma lähivuosille.

Poliisipäällystötutkinnon pohjalta jatkokoulutustien avaaminen oikeustieteellisiin tiedekuntiin ei näytä mahdolliselta poliisipäällystötutkinnon kautta johtuen otk-tutkinnon erilaisista tavoitteista ja oppisisällöistä.

Poliisipäällystötutkinnon suorittaneilla on kuitenkin mahdollisuus osallistua normaaliin opiskelupalveluun ja hyväksytyksi tultuaan suorittaa otk-tutkinto normaalissa järjestyksessä. Poliisiopiskelijan tiedekunnassa suorittamat poliisikoulutukseen liittyvät opinnot voidaan hyväksyä oikeustieteellisen tiedekunnan opintoja korvaaviksi.

Poliisiammattikorkeakoulun toiminta on vakiintunut. Korkeakoulun toimintaa ja tuloksia seurataan ja arvioidaan vakiintuneiden, ammattikorkeakoululaitoksessa yleisesti käytössä olevien menetelmien mukaisesti. Sopimuksia yhteistyöyliopistojen kanssa on jatkettu ja ne ovat voimassa vuoteen 2007.

Esitetään lausuman poistamista toimenpiteen loppuunsaattamisen vuoksi.

Poliisin henkilökisterilain uudistaminen

HE 133/1997 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.1997 hallituksen huolehtivan siitä, että viimeistään yleisen henkilökisterilain uudistamista koskevan hallituksen esityksen antamisen jälkeen eduskunnalle annetaan lakiehdotus mahdollisimman pian koskien poliisin henkilökisterilain uudistamista muun ohella siten, että lain tasolla säädetään riittävän yksityiskohtaisesti poliisin henkilökistereistä, niihin tallettavista tiedoista, tietojen käyttötarkoituksesta ja tietojen säilytysajoista.

Lakia poliisin henkilökistereistä on muutettu laeilla 4/98 ja 658/98, joilla on lain tasolla tarkennettu poliisin henkilökisterit, niihin talletettavat tiedot, tietojen käyttötarkoitus ja tietojen säilytysajat. Yleisen henkilökisterilain uudistamisen (henkilötietolaki 523/99) johdosta poliisin henkilökisterilain kokonaisuudistusta on valmisteltu 1998 asetetun työryhmän sekä virkamiesvalmistelun avulla. Valmistuneesta hallituksen esitysluonnoksesta on saatu lausunnot syksyllä 2001.

Hallituksen esitys laiksi poliisin henkilökisterilain uudistamiseksi on jätetty eduskunnalle 28.6.2002.

Kokonaisuudistuksen tavoitteena on varmistaa poliisin henkilökisterilain yhdenmukaisuus henkilötietolain ja viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevien lakien kanssa. Samassa yhteydessä huomioidaan myös vuoden 2001 alussa käyttöön otetun Schengenin tietojärjestelmän käytöstä saadut kokemukset.

Rajamiesten koulutus sekä poliisi-tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisten yhteistoiminta

HE 42/1998 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 3.2.1999 hallituksen tarkkaan seuraavan lain soveltamista ja toimivuutta sekä ryhtyvän seurannan edellyttämiin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että säädettävän uuden lainsäädännön edellyttämät tehtävät ja näiden tehtävien hoitamiselle asetettavat vaatimukset huomioon ottaen myös aikaisemman koulutusjärjestelmän mukaisen koulutuksen saaneille rajavartiomiehen tehtävässä palveleville upseereille, erikoisupseereille ja opstoupeereille sekä kaikille merivartijoille ja rajavartiolle annetaan rajavartiomiehen tehtävien ja niiden asianmukaisen hoitamisen edellyttämä täydennyskoulutus.

Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän uuden, erillisen poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisten yhteistoimintaa koskevan säädöksen tarpeellisuuden ottaen huomioon muun muassa kyseisten viranomaisten laissa säädetyt toimialakohtaiset tehtävät, olemassa olevan sääntelyn mahdollistama yhteistoiminta ja käytännön yhteistoimintatarpeet sekä tämän lisäksi antavan eduskunnalle tarvittaessa lakiehdotuksen koskien rajatarkastustoimivallan antamista rajavartiolaitoksen ohella myös poliisi- ja tulliviranomaisille.

Rajavartiolaitoksen henkilöstön peruskoulutukseen sisältyy noin neljän opintoviikon pituinen rajavartiolaitoksen toimialan lainsäädäntöä koskeva oppijakso. Vuodesta 1999 lähtien on aikaisemman koulutusjärjestelmän mukaisen koulutuksen saaneille rajavartiomiehille annettu rajavartiomiehen tehtävien ja niiden asianmukaisen hoitamisen edellyttämää täydennyskoulutusta. Tämä täydennyskoulutus on saatu vietyä loppuun vuoden 2002 aikana.

Poliisi, tullihallitus ja rajavartiolaitos ovat antaneet keskenään yhtenevät hallinnolliset määräykset poliisin ja rajavartiolaitoksen, tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen sekä tullilaitoksen ja poliisin tehtävien yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston asetus poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisten yhteistoiminnasta (257/2001) annettiin 22.3.2001. Rajatarkastusten toimivaltuus on annettu poliisilain muutoksen (21/2001) yhteydessä poliisille ja tullilain muutoksen (241/2001) yhteydessä tulliviranomaisille. Poliisi-, tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisten yhteistoimintaa ja rajatarkastusten toimivaltaa koskeva asia ei antanut enää vuonna 2002 aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Asia ei anna enää aiheita toimenpiteisiin, joten lausuma esitetään poistettavaksi.

Ulkomaalaispolitiikka
Ulkomaalaislain uudistaminen*HE 50/1998 vp**Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.2.1999 hallituksen käynnistävän mahdollisimman pian ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen siten, että voidaan säätää mahdollisimman selkeä, johdonmukainen ja yksiselitteinen laki, jossa otetaan huomioon ulkomaalaisen oikeusturva sekä muun muassa erityisesti turvapaikkamenettelyn nopeuttaminen, turvapaikkamenettelyyn liittyvien väärinkäytösten estäminen, tehokkaat täytäntöönpanotoimenpiteet ja eduskunnan aseman vahvistaminen ulkomaalaispolitiikan seurannassa ja tavoitteiden asettamisessa.

Ulkomaalaislain kokonaisuudistusta valmisteleva työryhmä luovutti mietintönsä sisäasiainministerille 1.11.2001. Hallituksen esitys uudeksi ulkomaalaislaiksi annettiin eduskunnalle 20.12.2002.

Poliisin voimavarat
Liikennevalvonta*HE 74/1998 vp**Lakivaliokunta*

Eduskunta edellytti 12.2.1999, että päiväsakko- ja rikesakkojärjestelmän muuttamisesta johtuva poliisin voimavarojen vapautuminen käytetään liikennevalvonnan tehostamiseen.

Päiväsakko- ja rikesakkojärjestelmän muuttamisen seurauksena vapautuneen työajan määrä on niin vähäinen, että sillä ei ole ollut merkitystä liikennevalvonnan tehostamisessa. Lausuma esitetään poistettavaksi.

Pelastuslain soveltaminen*HE 76/1998 vp**Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 26.1.1999 hallituksen tarkkaan seuraavan pelastustoimilain soveltamista ja toimivuutta sekä ryhtyvän seurannan edellyttämiin tarpeellisiin lainvalmistelu- ja muihin toimenpiteisiin.

Pelastustoimilain (561/1999) soveltamista ja toimivuutta koskevan seurannan perusteella lakiin on tehty erinäisiä muutoksia vuosina 2000-2001. Pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain (1214/2001) mukaan kuntien tulee järjestää kunnan pelastustoimen palvelujen tuottaminen yhteistoiminnassa valtioneuvoston määräämillä pelastustoimen alueilla vuoden 2004 alusta lukien. Uudistukseen liittyen hallitus on antanut syksyllä 2002 eduskunnalle esityksen pelastuslaiksi (HE 192/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan pelastustoimilain säännösten muuttamista uutta alueellista järjestelmää vastaaviksi. Säännösmuutosten lukuisuudesta johtuen pelastustoimilaki ehdotetaan korvattavaksi uudella pelastuslailla. Samalla ehdotetaan eräitä pelastustoimen järjestelmän kehittämiseen tähtäviä säännösmuutoksia.

Lausuma ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Julkisen vallan käyttö, Ruotsin ja Suomen kuntien yhteistyö

*HE 191/1998 vp
Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 17.2.1999 hallituksen selvittävän mahdollisimman pian mahdollisuudet perusteellisen valmistelun jälkeen järjestää määritellyissä tehtävissä julkisen vallan käytön salliva Ruotsin ja Suomen kuntien välinen yhteistyö joko Ruotsin ja Suomen valtioiden välisen sopimuksen tai erillisen lainsäädännön pohjalta.

Sisäasiainministeriö asetti 20.4.2001 valmisteluryhmän selvittämään oikeudelliset edellytykset Suomen ja Ruotsin kuntien valtakunnan rajat ylittävän yhteistyön syventämiseksi sekä tekemään selvityksen pohjalta asiaa koskevat ehdotukset. Selvityksessä tuli muun muassa tutkia oikeudelliset edellytykset Suomen ja Ruotsin kuntien välisen yhteisen julkisoikeudellisen yhteistyöelimen aikaansaamiselle. Työssä tuli tarkastella eri yhteistyömuotoja. Yhteistyömuodon tulisi olla käytettävissä myös Suomen kuntien yhteistyössä muiden maiden kuntien kanssa. Selvitystä tuli tehdä yhteistyössä Ruotsissa vastaavaa selvitystä tekemään asetun selvitysmiehen kanssa. Molempien maiden selvitysten määräaika jatkettiin 31.10.2002 saakka. Suomalainen valmisteluryhmä luovutti raporttinsa määräajassa. Raportti on lähetetty lausunтокierrokselle, joka päättyi 14.2.2003. Myös ruotsalainen selvitystyö on valmistunut.

Sähköinen henkilökortti, käyttö

*HE 192/1998 vp
Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 10.2.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että mahdollisuuksien mukaan kaikissa valtion viranomaisissa ja toiminnoissa voidaan käyttää yhtä yhteistä sähköistä henkilökorttia ja että sama kortti on mahdollisimman pitkälle käytettävissä myös kuntahallinnossa.

Henkilökorttia ja sähköistä henkilökorttia koskeva henkilökorttilaki (829/1999) sekä Väestötorekisterikeskuksen varmennepalveluja koskeva lainsäädäntö (laki väestötietolain muuttamisesta 527/1999, laki väestötietolain 23 §:n muuttamisesta 830/1999 ja laki rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta 528/1999) tulivat voimaan 1.12.1999.

Laki sähköisestä asioinnista hallinnossa (1318/1999) tuli voimaan 1.1.2000. Laissa säädetään muun muassa sähköiseen tunnistamiseen liittyvistä keskeisistä vaatimuksista. Lain 33 §:n mukaan sähköisessä asioinnissa hyväksytään aina sähköisessä henkilökortissa oleva henkilökorttilain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu varmenne. Sähköistä asiointia koskevan yleislain mukaan asia voidaan siten aina saattaa hallinnossa vireille, allekirjoittaa ja antaa tiedoksi Väestötorekisterikeskuksen sähköiseen henkilökorttiin myöntämällä varmenteella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annettu laki (811/2000) tuli voimaan 1.10.2000. Määräaikaisessa, 31.12.2003 saakka voimassa olevassa ja alueellisesti rajatussa kokeilussa käytetään erillistä sosiaaliturvakorttia sosiaali- ja terveydenhuollon sähköiseen asiointiin. Sosiaaliturvakortissa käytetään Väestötorekisterikeskuksen myöntämää varmennetta. Eduskuntakäsittelyssä on pidetty tarpeellisena, että kokeilun aikana selvitetään asianmukaisesti, miten sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä muuhun sosiaaliturvaan liittyvät tieto- ja käyttötarpeet voidaan hoitaa valtion yleisen henkilökortin avulla niin, että hallinnossa toteutuu eduskunnan väestötietolain ja rekisterihallintolain muutosten hyväksymisen yhteydessä edellyttämä yhden kortin periaate.

Sisäasiainministeriössä on valmisteltu yhden kortin periaatteen toteuttamiseksi väestötietolakiin ja henkilökorttilakiin tehtäviä muutoksia koskeva hallituksen esitys, (HE 236/2002 vp), joka on annettu eduskunnalle 1.11.2002. Hallituksen esityksessä ehdotetaan yhdistettä-

väksi sähköinen henkilökortti ja sosiaaliturvakortti siten, että näihin kortteihin nykyisin sisältyvät tiedot sisällytettäisiin yhteen korttiin.

Sähköinen asiointi, varmenteet

HE 18/1999 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 18.6.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että sähköistä asiointia koskevaa lainsäädäntöä edelleen kehitettäessä siinä varmistetaan, että Väestörekisterikeskuksen kansalaisille sekä valtion tai kunnan viranomaisille sähköiseen henkilökorttiin myöntämällä varmenteella asia voidaan aina saattaa hallinnossa vireille, allekirjoittaa ja antaa tiedoksi, sekä siitä, että ennen kuin muiden kuin Väestörekisterikeskuksen myöntämällä varmenteilla voidaan asioida hallinnossa, on yhtenäisessä hallintomenettelyssä selvitettävä, että nämä varmenteet täyttävät laissa säädettävät edellytykset.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että väestötietolain ja rekisterihallintolain muutosten yhteydessä 10 päivänä helmikuuta 1999 eduskunnan hyväksymän yhtä yhteistä sähköistä henkilökorttia koskevan lausuman mukaisesti sähköistä asiointia ja sitä koskevaa lainsäädäntöä kehitetään edelleen niin, että henkilökorttilain mukaista valtion yleistä henkilökorttia voidaan käyttää myös sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä muun sosiaaliturvan sähköisessä asiointissa.

Henkilökorttia ja sähköistä henkilökorttia koskeva henkilökorttilaki (829/1999) sekä Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluja koskeva lainsäädäntö (laki väestötietolain muuttamisesta 527/1999, laki väestötietolain 23 §:n muuttamisesta 8301/1999) ja laki rekisterihallintolain muuttamisesta 830/1999 ja laki rekisterihallintolain 2 §:n muuttamisesta (528/1999) tulivat voimaan 1.12.1999.

Laki sähköisestä asiointista hallinnossa (1318/1999) tuli voimaan 1.1.2000. Laissa säädetään muun muassa sähköiseen tunnistamiseen liittyvistä keskeisistä vaatimuksista. Lain 33 §:n mukaan sähköisessä asiointissa hyväksytään aina sähköisessä henkilökortissa oleva henkilökorttilain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu varmenne. Sähköistä asiointia koskevan yleislain mukaan asia voidaan siten aina saattaa hallinnossa vireille, allekirjoittaa ja antaa tiedoksi Väestörekisterikeskuksen sähköiseen henkilökorttiin myöntämällä varmenteella.

Liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltu hallituksen esitys laiksi sähköisistä allekirjoituksista ja viestintähallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 197/2001 vp) on annettu eduskunnalle 26.10.2001. Lailla pannaan täytäntöön sähköisiä allekirjoituksia koskevista yhteisön puitteista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (1999/93/EY). Laissa säädetään sähköisestä allekirjoituksesta ja sen oikeusvaikutuksista, sähköisiin allekirjoituksiin liittyvien varmenteiden tarjonnasta, varmentajien velvollisuuksista ja vastuista henkilötietojen suojasta, laatuvarmenteen sisältöä koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä varmentamistoiminnan viranomaisvalvonnasta. Lain tavoitteena on, että laissa säädetyt edellytykset täyttävällä laatuvarmenteella voisi asioida sekä kaupallisissa että julkisissa palveluissa. Lakiehdotukset on hyväksytty eduskunnassa 16.12.2002.

Oikeusministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys laiksi sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa (HE 17/2002 vp) on annettu eduskunnalle 14.3.2002. Lailla kumotaan sähköisestä asiointista hallinnossa annettu laki (1318/1999). Uudessa laissa ei enää säädettäisi varmentamistoiminnasta, vaan tätä koskeva sääntely sisältyisi liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltuun lakiin sähköisistä allekirjoituksista. Lakiehdotus on hyväksytty eduskunnassa 16.12.2002.

Sisäasiainministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys laeiksi väestötietolain ja henkilökorttilain muuttamisesta (HE 236/2002 vp), joka on annettu eduskunnalle 1.11.2002. Sähköisistä allekirjoituksista annettavaa uutta yleislakia sovellettaisiin Väestörekisterikeskuksen toimintaan laatuvarmenteisiin liittyviä palveluita tarjoavana varmentajana sekä Väestörekisterikeskuksen myöntämiin, sähköisiin allekirjoituksiin liittyviin varmenteisiin lukuun ottamatta kansalaisvarmenteen tietosisältöä, tallettamista julkiseen hakemistoon ja varmenteen hakemismenettelyä, joista säädettäisiin väestötietolaissa yleislaista poikkeavasti. Väestötietolakiin tehtävien muutosten tarkoituksena on, että Väestörekisterikeskuksen myöntämä kansalaisvarmenne täyttäisi edellä mainitussa yleislaissa säädetyin laatuvarmenteen edellytykset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta annettu laki (811/2000) tuli voimaan 1.10.2000. Määräaikaisessa, 31.12.2003 saakka voimassa olevassa ja alueellisesti rajatussa kokeilussa käytetään erillistä sosiaaliturvakorttia sosiaali- ja terveydenhuollon sähköiseen asiointiin. Sosiaaliturvakortissa käytetään Väestörekisterikeskuksen myöntämää varmennetta. Eduskuntakäsittelyssä on pidetty tarpeellisena, että kokeilun aikana selvitetään asianmukaisesti, miten sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä muuhun sosiaaliturvaan liittyvät tieto- ja käyttötarpeet voidaan hoitaa valtion yleisen henkilökortin avulla niin, että hallinnossa toteutuu eduskunnan väestötietolain ja rekisterihallintolain muutosten hyväksymisen yhteydessä edellyttämä yhden kortin periaate.

Sisäasiainministeriössä on valmisteltu yhden kortin periaatteen toteuttamiseksi väestötietolakiin ja henkilökorttilakiin tehtäviä muutoksia koskeva hallituksen esitys (HE 236/2002 vp), joka on annettu eduskunnalle 1.11.2002. Hallituksen esityksessä ehdotetaan yhdistettäväksi sähköinen henkilökortti ja sosiaaliturvakortti siten, että näihin kortteihin nykyisin sisältyvät tiedot sisällytettäisiin yhteen korttiin.

Peitetoiminta ja valeosto

HE 34/1999 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 29.11.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että tarkkaan seurataan peitetoiminnan ja valeoston käyttöä poliisin toiminnassa, ja siitä, että peitetoiminnasta vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle annettava kertomus sisältää oikeusasiamiehen suorittaman valvonnan kannalta riittävät tiedot, sekä siitä, että lisäksi selvitetään, mikä merkitys telepakkokeinoilla, teknisellä valvonnalla ja teknisellä tarkkailulla on rikosten torjunnassa ja tutkinnassa.

Valeosto- ja peitetoimintaan koulutettavat poliisimiehet valittu ja ensimmäinen koulutusjakso toteutettu. Sisäasiainministeriö on 27.11.2001 asettanut toiminnan ohjausryhmän, joka osaltaan tulee huolehtimaan toiminnan seurannasta ja valmistelea sitä koskevaa eduskunnan oikeusasiamiehelle laadittavaa raporttia. Toiminnan valvonnan laadun takaamiseksi keskusrikospoliisin palvelukseen on palkattu juristi, jonka ensisijaisena tehtävänä on valeoston ja peitetoiminnan sekä myös teknisen tiedonhankinnan oikeudellisten kysymysten selvittäminen ja lainmukaisuuden valvonta.

Poliisi on vuonna 2002 jatkanut valmistautumista peitetoiminnan ja valeostojen suorittamiseen. Mainittujen toimintojen suorittamista varten operatiivinen valmius on ollut 1.5.2002 lukien.

Toimintaa kehitetään edelleen koulutuksella ja laajalla varautumisella. Operatiivinen toiminta on toiminnan uutuudesta ja eräistä muistakin syistä johtuen edelleen määrätään melko vähäistä.

Kuntien rahoitusasema*HE 40/1999 vp**Valtiovarainvaliokunta*

2) Hyväksyessään 18.12.1999 valtion talousarvion vuodelle 2000 eduskunta edellytti luvun 26.97 kohdalla, että hallitus tarkoin seuraa palvelujen saatavuutta ja kuntien rahoituksen riittävyyttä, kehittää kuntien keskinäisen vertailun ja tulopohjan vahvistamisen työvälineeksi yleisesti uskottavia tunnuslukuja sekä analysointi- ja ennakointimalleja.

Sisäasiainministeriö seuraa jatkuvasti kuntien talouden kehitystä sekä koko maan tasolla, että kunnittain tilinpäätösten yhteenvedojen perusteella. Tilinpäätöksistä lasjetaan keskeiset kuntien rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavat tunnusluvut. Kuntien talouden tulevaa kehitystä arvioidaan ennustemallilla, joka kuvaa muiden tunnuslukujen ohella kuntakohtaisesti vuosikatteen riittävyyttä nettoinvestointien rahoittamiseen.

Kunnallistalous*HE 40/1999 vp**Valtiovarainvaliokunta*

3) Hyväksyessään 18.12.1999 valtion talousarvion vuodelle 2000 eduskunta edellytti luvun 26.97 kohdalla, että kunnallistaloutta selvittämään asetettavan selvitysmiehen toimeksianto määritellään niin laajaksi, että se kattaa kuntien koko valtionosuusjärjestelmän tarkistamisen ja useiden, samanaikaisesti kuntien talouteen vaikuttavien tekijöiden, kuten yhteisöveromuutosten arvioinnin sekä ehdotukset kuntakohtaisten erojen lieventämiseksi rahoituksen riittävyydessä.

Selvitysmiehen ehdotukset on otettu huomioon kunnallistaloutta koskevassa valmistelussa. Sisäasiainministeriön yhteydessä toimiva kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunta on kokouksessaan 10.9.2002 päättänyt asettaa valtionosuusjaoston tehtävänsä tuottaa koelaskelmia ja muuta pohja-aineistoa kuntien rahoitusjärjestelmän kehittämisen tueksi.

Hätäkeskustoiminta*HE 87/1999**Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 10.12.1999, että pääkaupunkiseudun hätäkeskustoiminnan järjestämistapaa arvioidaan yhdistetystä hätäkeskusjärjestelmästä saatujen kokemusten perusteella eduskunnalle vuoden 2003 loppuun mennessä annettavalla selvityksellä. Eduskunta edellytti, että hätäkeskusalueita määriteltäessä pääsääntöisesti noudatetaan maakuntajakolakia (1159/1997), kuitenkin niin, että hätäkeskuksen toimialue voi tarkoituksenmukaisuuden niin vaatiessa ulottua myös yli maakuntarajan ja että hätäkeskusten sijaintipaikkoja valittaessa tulee ottaa huomioon alueelliset erityispiirteet, erityisesti etäisyys-, kieli-, ja työllisyysnäkökohdat sekä toimitilojen asettamat erityistarpeet. Lisäksi eduskunta edellytti, että eduskunnalle annetaan selvitys aluejaon ja sijaintipaikkojen ratkaisuperusteista ennen päätöksentekoa.

Eduskunta edellytti, että selvitetään hätäkeskuksissa työskentelevän henkilöstön eläketurvan yhtenäistämismahdollisuudet uudistuksessa valtion hätäkeskusten palvelukseen siirtyvän henkilöstön eläketurvaa heikentämättä.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että seurataan hätäpuheluja koskevien yksilöintitietojen maksuttomuudesta teleyrityksille aiheutuvia kustannuksia.

Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan uudistuksen ja sen tavoitteiden toteutumista sekä uuden lainsäädännön soveltamista ja toimivuutta sekä antavan eduskunnalle uudistuskokonaisuutta koskevan seikkaperäisen selonteon viimeistään vuoden 2007 loppuun mennessä, missä arvioidaan muun ohella hätäkeskuspalvelujen saatavuutta, hätäkeskusten mahdollisuutta palvella sekä suomenkielistä että ruotsinkielistä väestöä asianmukaisesti, tietojärjestelmien toimivuutta, henkilötietojen käsittelyä koskevia kysymyksiä, henkilöstön ammattitaitoa erityisesti henkilötietojen käsittelyssä ja pääkaupunkiseudun erillisjärjestelmää.

Vastuu pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustoiminnasta siirtyy voimassa olevan lainsäädännön mukaan vuosina 2001-2005 valtion hätäkeskuslaitokselle lukuun ottamatta hätä- ja hälytyskeskustoimintaa pääkaupunkiseudulla. Hallitus on antanut syksyllä 2002 esityksen Eduskunnalle laiksi hätäkeskuslain 2 ja 8 §:n muuttamisesta (HE 193/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan hätäkeskuslakia (157/2000) muutettavaksi siten, että lakia sovellettaisiin pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskustoimintaan myös nyt valtion hätäkeskusjärjestelmään kuulumattomissa Espoon, Helsingin, Kauniaisten, Kirkkonummen, Siuntion ja Vantaan kanssa. Tällöin pääkaupunkiseudun kunnallinen pelastustoimen hätäkeskus ja poliisin hälytyskeskukset korvattaisiin hätäkeskuslain mukaisella järjestelmällä.

Sisäasiainministeriö on antanut 11.4.2000 Eduskunnan hallintovaliokunnalle selvityksen hätäkeskusaluejaon sijaintipaikkojen ratkaisuperusteista sekä 3.12.2001 selvityksen hätäkeskushenkilöstön eläketurvan yhtenäistämismahdollisuuksista.

Hätäpuheluja koskevien yksilöintitietojen maksuttomuudesta teleyrityksille aiheutuvia kustannuksia on selvitetty liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa telelaitteiden ja -palveluiden korvauskäytäntöä sekä niiden kehittämistarpeita selvittävässä työryhmässä. Selvitysten mukaan viranomaiset ja operaattorit ovat samaa mieltä televalvontaa varten kerättävän tiedon sisällöstä. Televerkkoihin ei ole tehty merkittäviä investointeja televalvonnan toteuttamiseksi yhtä operaattoria lukuun ottamatta, eikä siten ole syntynyt korvaustarvetta. Selvityksen mukaan teleyhteyksien tunnistetietoja pidetään tavanomaiseen teletoimintaan kuuluvina tietoina, joista ei makseta korvauksia.

Eduskunnalle tullaan hätäkeskusuudistuksesta kerättävien tietojen pohjalta antamaan vuoden 2007 loppuun mennessä uudistuskokonaisuutta koskeva seikkaperäinen selonteko. Muilta osin lausumat eivät enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Arpajaisvalvonta
HE 197/1999 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 26.10.2001 hallituksen huolehtivan siitä, että arpajaisten toimeenpanon yhteiskunnallisia vaikutuksia seurataan jatkuvasti ja että arpajaisten toimeenpanon valvonta muodostetaan organisaatioltaan yhtenäiseksi ja resursseiltaan riittäväksi sekä että samalla järjestetään valvontaorganisaation yhteyteen ainakin arpajaisten toimeenpanon tarkoituksenmukaisuuden arviointia suorittava esimerkiksi neuvottelukunta-tyyppinen elin, jonka tehtäväala olisi laajempi kuin nykyisen tavara-arpajaislautakunnan.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että seurataan uuden lainsäädännön toimivuutta tavara-arpajaisten ja bingo-pelien osalta sekä muutoinkin yleishyödyllisten yhteisöjen, muun muassa urheiluseurojen, varainhankinnan kannalta ja ryhdytään tarvittaessa seurannan edellyttämiin lainvalmistelutoimenpiteisiin.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että selvitetään erikseen sähköisissä verkoissa harjoitettavan arpajais toiminnan sekä kansallista että kansainvälistä, uutta arpajaislainsäädäntöä täydentävää, sääntelytarvetta ja mahdollisuuksia.

Arpajais- ja asehallintoyksikkö on perustettu 1.7.2002 tehdyllä päätöksellä ja se on aloittanut toimintansa Riihimäellä. Yksikön tehtävänä on seurata toimialalla tapahtuvaa kehitystä ja ryhtyä tarvittaessa tarpeelliseksi katsottuihin toimenpiteisiin.

Arpajais-, rahankeräys ja viihdeasiain neuvottelukunta on asetettu toimikaudeksi 1.11.2002-31.10.2005. Neuvottelukunnassa ovat edustettuina suurimmat poliittiset puolueet sekä arpajais toimintaan liittyvät ministeriöt. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii sisäasiainministeriön kansliapäällikkö. Neuvottelukunnan tehtävänä on arvioida arpajais- ja rahankeräysten toimeenpanon yleistä tarkoituksenmukaisuutta sekä seurata viihdelaitetoimintaa. Neuvottelukunnan tehtävänä on seurata myös uuden lainsäädännön toimivuutta, arvioida arpajais- ja rahankeräystoiminnan kansallista ja kansainvälistä kehitystä, antaa sen toimialaan kuuluvia lausuntoja valvontayksikölle sekä tehdä tarpeellisia lainsäädännön muuttamista koskevia esityksiä. Neuvottelukunta voi asettaa työryhmiä.

Kihlakuntaudistus

VNS 1/1999

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 14.3.2000 hallituksen huolehtivan uudistuksen tarkasta seurannasta sekä antavan eduskunnalle vuoden 2005 loppuun mennessä selonteon kihlakuntaudistuksen toimeenpanon edistymisestä ottaen huomioon muun ohella eri toimialojen palvelujen riittävän ja tasapuolisen saatavuuden turvaaminen maan eri osissa, erityisesti poliisi-, ulosotto- ja syyttäjätehtävien järjestäminen ja hoitaminen kihlakunnittain, toimenpiteet eri toimialojen resurssitarpeiden johdosta, kihlakuntajaon säilyttäminen paikallisen luonteensa mukaisesti ja läheisyysperiaatetta noudattaen riittävän tiheänä, eri toimialojen yhteistoiminnan laatu ja laajuus, palvelujen saatavuuden turvaaminen sekä suomen, että ruotsin kielellä, toimenpiteet viranomaisten yhteispalvelun syventämiseksi ja laajentamiseksi, toimenpiteet kihlakuntien hallinto- ja tukipalvelujen hoitamiseksi yhteisesti ja yhteisen henkilöstön aseman vakiinnuttamiseksi sekä yhteisten tehtävien laajentamiseksi, toimenpiteet yhteisen määrärahan käyttöalan laajentamiseksi ja yhteiseen määrärahaan liittyvän ohjauksen yhteensovittamiseksi osastojen omien määrärahojen ja niihin liittyvän ohjauksen kanssa, toimenpiteet kihlakuntahallinnon tietojärjestelmien kehittämiseksi yhteen toimiviksi ja yhteensopiviksi, toimenpiteet tulosohtauksen kehittämiseksi, toimenpiteet eri hallinnonalojen ja -tasojen yhteistyön kehittämiseksi, sekä toimenpiteet kihlakunnanvirastojen johtamistoimintojen ja johtoryhmätyöskentelyn kehittämiseksi.

Kihlakuntahallinnon yhteistyöryhmä päätti 8.5.2000 kihlakuntahallinnon kehittämisen jatko-toimista. Palveluiden saatavuuden turvaamiseksi valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen yhteispalvelun kehittämistä 26.4.2001. Kihlakunnanvirastojen palvelutoimistojen ja -pisteiden mahdollisuudet toimia yhteispalvelupisteinä on selvitetty lääneittäin. Yhteispalvelulain uudistaminen on käynnistetty. Kihlakuntajaon muutosesitys valmisteltiin, mutta sitä ei viety valtioneuvoston käsittelyyn. Yhteisen henkilöstön yhteistoiminta- ja työsuojeluasioita sekä luottamusmiestoimintaa koskevat sopimukset on allekirjoitettu. Tulosohtaus on uudistettu. Kihlakunnannimismiehille suunnattu johtamiskoulutus on toteutettu lähes kokonaan ja kihlakunnanvirastojen johtoryhmille suunnattu koulutus on käynnissä.

Yhteisen henkilöstön tehtävien yhtenäistämisen - ja laajentamisprosessi on käynnissä kihlakuntahallinnon yhteistyöryhmän päätöksen mukaisesti. Kannustava palkkausjärjestelmä on valmisteilla. Yhteisen määrärahan käyttöalaa on laajennettu ja täsmennetty määrärahakehys-

ten puitteissa. Alustavien määrärahojen jakaminen kehyskaudelle on edistänyt ohjauksen yhteensovittamista osastojen omien määrärahojen ja niihin liittyvän ohjauksen kanssa.

Kihlakuntien sähköpostin käyttöä toimintasektoreiden välillä on kehitetty ja tehostettu toteuttamalla eräpohjainen sähköpostiosoitteiden vaihto oikeusministeriön Lotus Note- ja sisäasiainministeriön Teamware Toimisto - sähköpostijärjestelmien välillä. Kihlakunnanvirastojen palvelusivut on avattu internetiin. Muilta osin kehittämistoimenpiteet jatkuvat eduskunnan edellyttämän selonteon valmisteluun asti.

Kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvalainsäädännön rakenne ja kirjoittamistapa

HE 1/2000

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 11.4.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että kolmikantaisen valmistelun pohjalta annetaan eduskunnalle mahdollisimman pian valtion virkamieslain (750/1994) tapaan ja sen kirjoittamistapaa seuraten hallituksen esitys laiksi kunnallisen viranhaltijan asemasta, johon kootaan kattavasti säännökset kunnallisen viranhaltijan oikeusasemasta.

Sisäasiainministeriö asetti kolmikantaisen toimikunnan laatimaan ehdotuksen lainsäädännöksi kunnallisen viranhaltijan oikeusaseman järjestämisestä. Tavoitteena oli ~~on~~, että kunnallisen viranhaltijan oikeudellinen asema on järjestetty lainsäädännössä kootusti ja kattavasti ottaen huomioon perustuslain vaatimukset. Toimikunta luovutti mietintönsä (KM 2002:6) määräaikansa mukaisesti 30.4.2002. Hallitus antoi toimikunnan mietintöön pohjautuvan esityksen laiksi kunnallisesta viranhaltijasta ja laiksi kuntalain muuttamiseksi (HE 196/2002 vp.) eduskunnalle 17.9.2002.

Ulkomaalaisviraston toiminta

HE 15/2000

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 20.6.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että ulkomaalaisviraston työtapoja kehitetään, palvelukykyä parannetaan ja virastolle turvataan asianmukaiset henkilöstövoimavarat, jotta muun muassa käsittelyaikoja saadaan kauttaaltaan nopeutettua.

Ulkomaalaisviraston prosessien kuvaamista ja kehittämistä on jatkettu. Prosessien kehittäminen on esillä myös ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain kokonaisuudistuksissa.

Ulkomaalaisviraston määrärahaso ja henkilöstömäärää on viime vuosina lisätty valtion talousarviossa. Ulkomaalaisviraston nettomäärärahaso on vuodesta 1996 yli kaksinkertainut. Vastaavana aikana viraston palvelusten kysyntä on kasvanut n. 87 %. Viraston henkilöstön määrä kasvoi vuoteen 2001 saakka. Asiamäärien jatkuvan kasvun johdosta on todennäköistä, että määrärahatarve kasvaa tulevaisuudessa.

Virasto joutui vuonna 2002 supistamaan toimintaansa, koska ennakoitu tulokertymä ei toteutunut. Myös henkilöstöä jouduttiin vähentämään määrärahojen vähyyden johdosta. Tästä huolimatta käsittelyaikoja on pystytty lähes kaikissa asiaryhmissä nopeuttamaan. Asioiden läpivientiajat lyhentyivät keskimäärin 7 %:lla edellisestä vuoteen verrattuna. Turvapaikkahakemuksen keskimääräinen käsittelyaika lyhentyi edellisestä vuodesta lähes 20 %, oleskelulupien keskimäärin noin 5 % sekä kansalaisuushakemusten noin 13 %.

Poliisitoimen määrärahat*HE 59/2000 ja 71/2000**Valtiovarainvaliokunta*

2) Eduskunta edellytti 21.6.2000 luvun 26.75 kohdalla, että hallitus eri toimenpitein ja luotettaviin määräraha-arvioihin pohjautuen huolehtii poliisin resursseista varsinaisten talousarvioiden yhteydessä.

Poliisitoimen resurssitilannetta selvittäneessä raportissa (Poliisitoimen numeerinen aineisto ja laskentatoimi 1998-2000. Sisäasiainministeriön julkaisu 4/2002) todetaan, että poliisitoimen taloushallinnon seurantajärjestelmä on toimiva huolimatta poliisitoimen monimutkaisesta hallinnollisesta rakenteesta. Raportissa todetaan, että poliisin toimintamomentille osoitettu budjettirahoitus on nimellisesti kasvanut viime vuosien aikana. Määrärahan kasvu ei ole kuitenkaan riittänyt jatkuvasti kasvaviin käyttökuluihin, joista suurimmat erät ovat olleet palkat ja palkkiot sekä vuokrat. Raportin johtopäätös on, että poliisitoimi ei selviä yhteiskunnan asettamista velvoitteista vuoden 2000 tasoisella budjettirahoituksella ilman, että henkilöstömenoja vähennetään nykyisestä. Tämä tarkoittaa käytännössä poliisi- miesten määrän vähentämistä budjetin eri menoerien välisen tasapainon saavuttamiseksi.

Vuoden 2003 talousarvioneuvottelujen yhteydessä ei poliisitoimen rahoitustilanteeseen tullut merkittäviä muutoksia ja selvitysmiehen raportissa kuvattu ongelmallinen tilanne jatkuu edelleen.

Poliisitoimen organisaatiouudistus on käynnistetty tavoitteena entistä kootumpi poliisiorganisaatio. Keskeinen syy organisaation kehittämiseen on resurssien käytön tehostaminen.

Poliisitoimen sisäisen rahanjaon uudistamista on valmisteltu ja uusi rahoitusmalli otetaan käyttöön vuoden 2003 alussa käyttäen sitä vuoden 2004 rahanjaon valmistelussa.

Kihlakunnanvirastojen toimitilat*HE 109 ja 187/2000**Valtiovarainvaliokunta*

3) Luku 26.07. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että kihlakunnanvirastojen toimitiloissa olevat, myös terveydellisiä haittoja aiheuttavat puutteet ja muut toimitilatarpeet selvitetään pikaisesti siten, että korjaaviin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä tarvittaessa jo vuoden 2001 aikana.

Tällä hetkellä on käynnissä Raahan, Raision ja Ylä-Savon kihlakunnanvirastojen uudistamishankkeet. Muiden laajempien perusparannus- ja korjaustoimenpiteiden käynnistäminen ei hyväksytyjen menokehysten puitteissa ollut mahdollista.

Kihlakuntahallinnon yhteistyöryhmä on priorisoinut ne toimitilahankkeet, joita pyritään viemään eteenpäin kehyskaudella 2004-2007. Menokehyksiin 2004-2007 on esitetty korjauksia siten, että tulevilla kehyskaudella voitaisiin käynnistää Seinäjoen, Pietarsaaren ja Vantaan kihlakunnanvirastojen toimitilojen uudistaminen sekä Hyvinkään, Jämsän, Nurmeksen, Kemin, Haukiputaan, Limingan kihlakunnanviraston, Limingan Muhoksen palvelutoimiston ja Inari-Utsjoen kihlakunnanviraston tilojen perusparannus- ja ajanmukaistamistyöt.

Kartoituksen mukaan kihlakunnanvirastojen toimitiloissa on edelleen vakavia puutteita. Perusparannusta ja tilojen lisäystä tarvitaan useassa kihlakunnanvirastossa ja palvelutoimistossa samoin kuin kihlakunnanvirastojen poliisilaitosten pidätettyjen ja päihtyneenä säilöön otettujen säilytystiloissa. Säilytystilojen osalta kartoitustyö on kesken, koska eräät lakihankkeet toteutuessaan aiheuttavat myös tilaratkaisuihin vaikuttavia toiminnallisia muutoksia.

Virastojen toimitilaturvallisuuden osalta kartoitustyö on käynnissä, jonka jälkeen kustannusten arviointi on mahdollista. Kaikkia tarpeita ei täten ole esitetty menokehykseen 2004-2007, koska kustannusten arviointi on vielä kesken.

Eduskunnan edellyttämiä kihlakunnanvirastojen toimitiloissa olevia puutteita korjaavia toimenpiteitä voidaan toteuttaa vain mikäli vuosille 2004-2007 esitetty menokehys hyväksytään.

Kunnallistalous Selvitysmiehen raportti

HE 109 ja 187/2000

Valtiovarainvaliokunta

4) Luku 26.97. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että kunnallistaloutta koskevan, kulu-
van vuoden lopussa jätettävän selvitysmiehen raportin edellyttämät säännösmuutokset
saatetaan eduskunnan käsittelyyn jo vuoden 2001 aikana.

Selvitysmies antoi ehdotuksensa tammikuussa 2001. Talouspoliittinen ministerivaliokunta
päättyi 15.5.2001 valtionosuusjärjestelmään tehtävistä muutoksista, jotka koskivat kuntien
verotulojen perusteella valtionosuuksiin tehtävän tasausvähennyksen enimmäismäärän po-
tamista, kuntien yleisen valtionosuuden saaristo- ja syrjäisyyslisän korottamista, sosiaali- ja
terveydenhuollon valtionosuuksien lisäämistä sekä arvonlisäveron ja yhteisöveron käsittelyä
valtionosuusjärjestelmässä. Mainitut muutokset tulivat voimaan vuoden 2002 alusta. Muilta
osin selvitysmiehen ehdotus päätettiin kytkeä osaksi myöhemmin tehtävää valtionosuusjär-
jestelmän valmistelutyötä. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuus ja kehittäminen

VNS 3/2000 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 30.5.2001 hallituksen huolehtivan siitä, että eduskunnalle annea-
taan vuoden 2005 loppuun mennessä kokonaisvaltainen selonteko maamme keskus-,
alue-, ja paikallishallinnon toimivuudesta ja kehittämistarpeista ottaen huomioon
muun muassa Aluehallinto 2000 -uudistuksen toimeenpanoon liittyvät kysymykset ja
keskushallinnon uudistaminen, hallinnon tehokkuus, palvelujen saatavuus ja laatu se-
kä lisäksi johtamisen kehittäminen, henkilöstön osallistumis- ja vaikuttamismahdollis-
uudet sekä muut työhön ja työyhteisöön liittyvät kysymykset.

Keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta annettavan selonteon valmistelun pohjak-
si on lokakuussa 2002 valmistunut kolmen riippumattoman tutkijan suorittama aluehallin-
non kokonaisuuden arviointi. Muut tarvittavat selvitykset suunnitellaan ja käynnistetään
vuoden 2003 aikana.

Väestöpoliittinen selonteko

TPA 215/2000 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Eduskunta ehdotti 17.5.2001, että hallitus sisällyttää väestöpoliittisen selonteon pitkän
aikavälin tulevaisuutta käsittelevään selontekoonsa vuonna 2001.

Väestöpoliittinen selonteko sisällytettiin tulevaisuuspoliittiseen selontekoon "Tasapainoisen
kehityksen Suomi 2015", joka annettiin eduskunnalle 8.11.2001.

Juhlapyhiä koskeva erityissääntely*HE 249/2001 vp**Perustuslakivaliokunta*

Eduskunta edellytti 13.9.2002, että hallitus selvittää, millaisia juhlapyhiä koskevaa erityissääntelyä tarvitaan perusoikeussäännöksistä muodostuvat lähtökohdat huomioon ottaen.

Lausuma liittyy kokoontumislain niin kutsutun huvikieltosäännöksen kumoamiseen.

Juhlapyhiä koskevaa sääntelyä kokonaisuutena tarkasteltaessa on otettava huomioon kokoontumislain sääntelemän yleisötilaisuuksien järjestämisen lisäksi muun muassa elinkeinon harjoittaminen laajemminkin. Juhlapyhiä koskeva sääntely laajassa merkityksessään liittyy ainakin oikeusministeriön (perustuslaki, yleinen hallinto-oikeus, rikosoikeus), sisäasiainministeriön (yleinen järjestys ja turvallisuus, arpajaislainsäädäntöön perustuvat toiminnot, yleisötilaisuudet), opetusministeriön (uskonnolliset yhdyskunnat), kauppa- ja teollisuusministeriön (elinkeinotoiminnan ohjaus ja sääntely) sekä sosiaali- ja terveysministeriön (alkoholiasiat) toimialoihin.

Lausumassa edellytetty selvitystyö tullaan käynnistämään edellä mainittujen ministeriöiden yhteistyönä sen jälkeen kun on saatu kokemuksia huvikieltosäännöksen kumoamisen vaikutuksista.

Puolustusministeriö

Puolustusvoimien henkilöstön asema Varusmieskoulutuksen menettävät varuskunnat

Selonteko 1/1997 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Hyväksyessään 30.5.1997 selonteon eduskunta edellytti, että puolustusvoimien henkilöstöä koskevat muutokset tehdään hallituksen selonteossa esitetyn mukaisesti luonnollista poistumaa hyväksi käyttäen ja irtisanomisia välttäen. Päätökset siitä, mitä toimintoja varusmieskoulutuksen menettäviin varuskuntiin jää ja millaisiin korvaaviin toimenpiteisiin ryhdytään, on tehtävä viipymättä. Samalla selvitetään, miten yhteistyötä jatketaan puolustusvoimien ja sen eri yhteistyötahojen kesken.

Puolustusministeriö on 20.2.2002 perustanut työryhmän, jonka tarkoituksena on ohjata ja koordinoita valtioneuvoston selonteon mukaisten organisaatiomuutosten toimeenpanoa. Lisäksi puolustusministeriö on perustanut paikallisia työryhmiä, joiden tehtävänä on minimoida muutoksista puolustusvoimien henkilöstölle aiheutuvia haittavaikutuksia.

Vuoden 2003 alussa 270 henkilöä siirtyi toiselle paikkakunnalle. Siirtojen lisäksi osa nykyisistä tehtävistä lopetetaan kokonaan puolustusvoimissa. Lopettavien tehtävien osalta henkilöstölle on tarjottu avoinna olevia tehtäviä ja näihin tehtäviin on siirretty noin viisikymmentä henkilöä. Henkilöstön kouluttamista ja sijoittamista puolustusvoimien ulkopuolelle on tuettu monenlaisin järjestelyin. Tukitoimista huolimatta 46 henkilöä on jouduttu irtisanomaan. Toimia näiden henkilöiden sijoittamiseksi muualle valtionhallintoon jatketaan vuonna 2003.

Aluevalvontalain täytäntöönpano

HE 38/2000

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 21.6.2000, että hallitus seuraa aluevalvontalain ja erityisesti siinä säädetyn lupamenettelyn toteutumista ja antaa tarvittaessa esitykset korjaaviksi toimenpiteiksi eduskunnalle viipymättä.

Aluevalvontalain kokonaisuudistusta merkinnyt aluevalvontalaki (755/2000) tuli voimaan vuoden 2001 alusta. Aluevalvontalaki sisältää keskeiset säännökset Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta. Aluevalvontalaissa säädetään aluevalvontaviranomaisista ja niiden toimivallasta sekä vieraan valtion sotilaan ja sotilasajoneuvon, valtionaluksen ja valtionilma-aluksen maahantulosta, merenpohjan tutkimisesta ja kartoittamisesta, maaperän tutkimisesta, ilmakuvausksesta sekä suoja-alueista ja niillä noudatettavista erityisrajoituksista.

Uudistuksen tärkein muutos oli kaikkien keskeisten säännösten nostaminen lain tasolle. Keskeinen sisältöä koskeva muutos oli se, että säännökset tutkimustoiminnan luvanvaraisuudesta sekä suoja-alueilla noudatettavista erityisrajoituksista ulotettiin koskemaan kaikkia Suomessa olevia, toisin sanoen myös Suomen kansalaisia. Säännöksiä, jotka koskevat aluevalvonnan käytännön toimeenpanoa tai aluevalvontaviranomaisia ja niiden toimivaltuuksia ja vakiintuneita yhteistoiminnan muotoja, uudella lailla ei asiallisesti muutettu.

Lupahakemuksia, jotka koskevat toimenpiteitä suoja-alueilla on vuoden aikana käsitelty noin 220 eli 30 edellisvuotta vähemmän. Hakemuksista noin 90 prosenttia on koskenut laitesukellusta. Valtaosa sukellusluvista on myönnetty yhteisöille. Muut lupaa edellyttävät toimenpiteet ovat kalastaminen pohjaan kiinnitettävillä tai pohjaa laahaavilla pyydyksillä,

ankkuroiminen erikseen merkittyjen ankkuripaikkojen ulkopuolelle muulla kuin huvialuksella sekä eräissä tapauksissa liikkuminen puolustusvoimien käytössä olevan kohteen läheisyydessä. Kolmasosa luvista on myönnetty määräajaksi kalenterivuodeksi. Alle yksi prosentti hakemuksista on hylätty kokonaan.

Merenpohjan tutkimusta koskevia lupa-asioita on käsitelty noin 20. Hakemukset on yhtä lukuun ottamatta hyväksytty. Yhdessä tapauksessa lupa on myönnetty hakemuksessa tarkoitettua rajatummalle alueelle. Ilmakuvausta koskevia lupia on haettu ja myönnetty viisi.

Edellisten lisäksi on myönnetty maahantulo- ja maassaololupia ulkomaalaisille sotilashenkilöille, valtionilma-aluksille ja valtionaluksille.

Uudistuksen tavoitteena oli korjata erityisesti aiemman sääntelyn säädöstasoa koskevat puutteet. Samalla tehtiin muutoksia, jotka aiheutuivat perusoikeusuudistuksesta, muista lainsäädännön muutoksista ja Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista. Yleisenä arviona voidaan todeta, että uusi aluevalvontalaki on antanut asianmukaisen perustan aluevalvonnan toimeenpanolle. Toimeenpano on onnistunut hyvin myös lupamenettelyjen osalta niin kansalaisten kuin viranomaistenkin näkökannalta katsoen.

Puolustustarviketeollisuus

HE 59/2000 ja 71/2000

Valtiovarainvaliokunta

3) Eduskunta edellytti 21.6.2000 momentin 27.10.16 kohdalla, että hallitus tulevissa talousarvioissa huolehtii kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksistä ja työllisyydestä

Vuonna 2001 kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä pyrittiin turvaamaan siten, että puolustusmateriaalihankintoihin myönnettyjä määrärahoja kohdennettiin uudelleen ja luotiin mahdollisuuksia kotimaista puolustusmateriaaliteollisuutta hyödyttävälle kansainväliselle yhteistyölle.

Vuonna 2001 tarkistetussa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että puolustusvoimat voi kattaa kehittämissuunnitelmien hankkeiden rahoituksella vain osan puolustusmateriaaliteollisuutemme tuotantokapasiteetin ylläpidon vaatimasta tavara- ja palvelutuotannosta. Puolustusvoimien hankintojen merkittävä kotimaisuusasteen nostaminen edellyttää, että puolustusmateriaaliteollisuus edelleen kehittää osaamistaan kansainvälisissä yhteistyöhankkeissa. Selonteossa on määritelty ne Suomen puolustuksen kannalta keskeiset osaamisalueet, jotka kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden tulee hallita.

Eduskunta myönsi vuoden 2001 kolmannessa lisätalousarviossa 100 milj. markkaa (n. 17 milj. euroa) kotimaisen ruuti- ja ampumatarviketeollisuuden tuotannon ylläpitämiseksi ja toimintaedellytysten turvaamiseksi tehtäviin puolustusvoimien hankintoihin. Vuoden 2002 varsinainen talousarvio sisälsi 13-17 miljoonan euron (80-100 milj. markan) määrärahan vastaavaan tarkoitukseen. Näillä määrärahoilla on turvattu kotimaiselle ruuti- ja ampumatarviketeollisuudelle yhteensä noin 30-33 miljoonan euron tilaukset vuonna 2002.

Eduskunta edellytti vuoden 2001 kolmannen lisätalousarvion yhteydessä, että hallitus laatii pitkän tähtäyksen kehittämissuunnitelman ruuti- ja ammustarviketuotannon turvaamiseksi Suomessa. Osana eduskunnan hyväksymän lausuman toteuttamista on vuoden 2003 talousarvioon sisällytetty uutena puolustusmateriaalihankintojen tilausvaltuutena 201,6 miljoonan euron suuruinen tilausvaltuutus Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittämiseksi (STALVA). Uuden tilausvaltuuden painopiste on raskaissa ampumatarvikkeissa, ja sen avulla pyritään nykyistä pitkäjänteisempään yhteistyöhön kotimaisen ampumatarviketeollisuuden kanssa. Vuoden 2001 lopulla asetettiin lisäksi työryhmä valmistelemaan raskaiden ampuma-

tarvikkeiden tuotannon rakennejärjestelyjä STALVA-ohjelman puitteissa. Työryhmä esitti, että puolustushallinnon ja teollisuuden yhteistyönä perustetaan Patria Vammus -osakeyhtiön osaamiskeskus, johon keskitetään raskaita ampumatarvikkeita koskevaa tietoutta ja vastuuta niiden toimittamisesta Suomessa. Osaamiskeskusta ei kuitenkaan tässä vaiheessa päätetty perustaa johtuen mm. oletettua suuremmista kustannusvaikutuksista. Ampumatarvikealan toimintoja on kuitenkin sovittu teollisuuden kanssa edelleen kehitettäväksi osaamiskeskusajattelun lähtökohdista ja asiakaslähtöisesti. Tavoitteena on päästä pitemmällä aikavälillä siihen, että teollisuus toimisi myös tällä sektorilla kokonaisvastuullisena toimittajana ja ostaisi mm. tarvittavat varikolla tehtävät toiminnot puolustusvoimilta, jolloin päästäisiin mm. laatu- ja vastuukysymyksissä nykyistä selkeämpään tuottaja - asiakas - pohjaiseen järjestelyyn.

Lisäksi voidaan todeta, että vuosien 2002 ja 2003 talousarvioihin on sisällytetty puolustusvoimille asetettu tulostavoite, jonka mukaan kotimaiselta teollisuudelta tehtävien, ensisijaisesti strategisen iskun ennaltaehkäisyn ja torjunnan joukoille suunnattujen, hankintojen johdosta vuoden 2003 loppuun mennessä vähintään puolet puolustusmateriaalihankintoihin käytettävissä olevista määrärahoista kohdistuu kotimaahan ottaen huomioon vastakaupat ja elinjaksokustannukset. Vastaava tulostavoite on sisällytetty myös puolustusministerin ja puolustusvoimain komentajan välisiin tulossopimuksiin.

Puolustusministeriö on myös antanut vuonna 2002 kyseisen tulostavoitteen toteutumisen seurannasta puolustusvoimille ohjeet, jotka perustuvat vuonna 2001 puolustusmateriaalihankintojen kotimaisuuden seurantaan pohtineen työryhmän työhön.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko

HE 109 ja 187/2000

Valtiovarainvaliokunta

5) Pääluokka 27. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että hallitus valmistelee vuoden 1997 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tarkistuksen linjaukset keväällä 2001 siten, että ne perustuvat realistiselle ja kansallisen puolustuskyvyn turvaavalle määrärahatasolle vuodesta 2002 lähtien.

Vuoden 2001 selonteon valmistelu käynnistettiin valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan päätöksellä 31.3.2000. Valiokuntaa informoitiin joulukuussa 2000 puolustusministeriön hallinnonalalla tehdyn selvitystyön pohjalta siitä, mitä vaikutuksia erisuuruksilla määrärahatasoilla on kansalliseen puolustuskykyyn ja puolustuksen järjestelyihin. Selontekoon sisällytettäviä kokonaisuomaanpuolustukseen liittyviä, tulevan toiminnan ja kehittämisen sekä määrärahatason linjauksia on tarkoitus tehdä tammi - maaliskuussa 2001

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle selonteon ”Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka” 13.6.2001. Selonteko sisältää linjaukset ja puolustushallinnon määrärahatarpeen vuosina 2002 – 2008. Vuoden 2002 talousarviossa puolustushallinnon määrärahat ovat selonteon mukaiset. Eduskunta käsitteli selonteon 19.12.2001 mennessä.

Vuoden 2002 talousarviossa puolustusministeriön hallinnonalan määrärahat olivat valtion turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaiset.

Puolustusvoimien päällystön koulutus uudistus

HE 18/2001 vp

Puolustusvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.5.2001, että hallitus antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen päällystön koulutus uudistuksen toteutumisesta ja erityisesti sen vaikutuksista pätevä

henkilöstön saatavuuteen siinä vaiheessa, kun uudesta järjestelmästä on saatu riittävästi kokemuksia.

Puolustusvoimien päällystön koulutusuudistusta koskevat säännökset eli laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta (452/2001) ja valtioneuvoston asetukset maanpuolustuskorkeakoulusta annetun asetuksen muuttamisesta (612/2001) sekä maanpuolustusopistosta annetun asetuksen kumoamisesta (611/2001) tulivat voimaan 1.8.2001.

Opistoupseerien koulutus lopetettiin. Upseerien koulutuksessa siirryttiin yhtenäiseen akateemiseen koulutusohjelmaan. Koulutusohjelma muodostuu upseerin alemmasta korkeakoulututkinnosta eli sotatieteiden kandidaatin tutkinnosta ja upseerin ylemmästä korkeakoulututkinnosta eli sotatieteiden maisterin tutkinnosta. Jatkotutkintoina säilyvät yleisesikuntaupseerin ja sotatieteiden tohtorin tutkinnot.

Uusi upseerin koulutusohjelma käynnistyi syksyllä 2002 kokonaisuudessaan, kun ensimmäiset vuoden kestävään upseerin perusopintoihin hyväksytyt opiskelijat aloittivat opintonsa 9. syyskuuta. Vuonna 2001 käynnistyneissä sotatieteiden kandidaatin ja maisterin koulutusohjelmissä opiskelevat aloittivat toisen tutkintojakson eli pääaineidensa varsinaiset aineopinnot.

Syksyllä 2002 noin 310 opiskelijaa aloitti upseeriopinnot. Määrä on noin 100 enemmän kuin edellisellä vuonna.

Korkeakoulukelpoisten hakijoiden määrä on lähtenyt kasvuun vuosina 2001 ja 2002. Vuonna 1998 korkeakoulukelpoisia hakijoita oli 563, vuonna 1999 455 ja vuonna 2000 384. Vuonna 2001, jolloin oli ensimmäistä kertaa mahdollisuus hakea uusiin koulutusohjelmiin, korkeakoulukelpoisia hakijoita oli 460. Vuonna 2002 korkeakoulukelpoisia hakijoita oli 590. Hakijoiden määrä kasvoi vuodesta 2001 noin 24 %.

Hakijoista suurin osa halusi sotatieteiden maisterin tutkintoon johtaviin opintoihin.

Vuonna 2002 86 henkilöä haki ensisijaisesti upseerin perusopintoihin. Perusopinnot olivat toisena vaihtoehtona 46 henkilöllä ja kolmantena vaihtoehtona 231 henkilöllä.

Koulutusuudistuksen toteutumisesta ja sen vaikutuksista pätevän henkilöstön saatavuuteen on tässä vaiheessa käytettävissä vasta yhden vuoden aikana saadut kokemukset. Ensimmäiset sotatieteiden kandidaatit valmistuvat tammikuussa 2004 ja ensimmäiset sotatieteiden maisterit kesäkuussa 2005. Ensimmäiset upseerin perusopinnot suoritaneet valmistuvat heinäkuussa 2003. Puolustusministeriö seuraa edelleen tarkoin koulutusuudistuksen toteutusta.

Ruuti- ja ampumarviketeollisuuden kehittäminen

HE 78/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

Momentti 27.10.16

Eduskunta edellytti 20.6.2001, että hallitus esittää pikaisesti tarvittavat lisämäärärahat kotimaisen ruuti- ja ampumarviketeollisuuden tuotannon jatkamiseksi ja pitkäjänteiseksi kehittämiseksi.

Vuonna 2001 kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä pyrittiin turvaamaan siten, että puolustusmateriaalihankintoihin myönnettyjä määrärahoja kohdennettiin uudelleen ja luotiin mahdollisuuksia kotimaista puolustusmateriaaliteollisuutta hyödyttävälle kansainväliselle yhteistyölle.

Eduskunta myönsi vuoden 2001 kolmannessa lisätalousarviossa 100 milj. markkaa (n. 17 milj. euroa) kotimaisen ruuti- ja ampumatarviketeollisuuden tuotannon ylläpitämiseksi ja toimintaedellytysten turvaamiseksi tehtäviin puolustusvoimien hankintoihin. Vuoden 2002 varsinainen talousarvio sisälsi 13 – 17 miljoonan euron (80 – 100 milj. markan) määrärahan vastaavaan tarkoitukseen. Näillä määrärahoilla on turvattu kotimaiselle ruuti- ja ampumatarviketeollisuudelle yhteensä noin 30 – 33 miljoonan euron tilaukset vuonna 2002.

Vuonna 2001 tarkistetussa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että sodan ajan edellyttämää ruuti- ja ammustuotantoa ei kyetä enää ylläpitämään käytettävissä olevalla puolustushallinnon rahoituksella. Ruuti- ja ammustuotannon kokonaisuutta ja tietotaidon sekä tuotannon ylläpitoa tulee tarkastella osana kotimaista teollisuusstrategiaa ja huoltovarmuutta. Kaikissa tapauksissa tulevaisuudessa tarvitaan ruuti- ja ammustuotannon sekä eri tuotantomenetelmien osaamista kotimaassa. Tätä voidaan ylläpitää esimerkiksi teollisuuden, tutkimuslaitosten ja puolustushallinnon yhteisesti ylläpitämissä osaamiskeskuksissa.

Eduskunta edellytti vuoden 2001 kolmannen lisätalousarvion yhteydessä, että hallitus laatii pitkän tähtäyksen kehittämissuunnitelman ruuti- ja ammustarviketuotannon turvaamiseksi Suomessa. Osana eduskunnan hyväksymän lausuman toteuttamista on vuoden 2003 talousarvioon sisällytetty uutena puolustusmateriaalihankintojen tilausvaltuutena 201,6 miljoonan euron suuruinen tilausvaltuus Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittämiseksi (STALVA). Uuden tilausvaltuuden painopiste on raskaissa ampumatarvikkeissa, ja sen avulla pyritään nykyistä pitkäjänteisempään yhteistyöhön kotimaisen ampumatarviketeollisuuden kanssa. Vuoden 2001 lopulla asetettiin lisäksi työryhmä valmistelemaan raskaiden ampumatarvikkeiden tuotannon rakennejärjestelyjä STALVA-ohjelman puitteissa. Työryhmä esitti, että puolustushallinnon ja teollisuuden yhteistyönä perustetaan Patria Vamma-osakeyhtiöön osaamiskeskus, johon keskitetään raskaita ampumatarvikkeita koskevaa tietotaitoa ja vastuuta niiden toimittamisesta Suomessa. Osaamiskeskusta ei kuitenkaan tässä vaiheessa päätetty perustaa johtuen mm. oletettua suuremmista kustannusvaikutuksista. Ampumatarvikealan toimintoja on kuitenkin sovittu teollisuuden kanssa edelleen kehitettäväksi osaamiskeskusajattelun lähtökohdista ja asiakaslähtöisesti. Tavoitteena on päästä pitemmällä aikavälillä siihen, että teollisuus toimisi myös tällä sektorilla kokonaisvastuullisena toimittajana ja ostaisi mm. tarvittavat varikolla tehtävät toiminnot puolustusvoimilta, jolloin päästäisiin mm- laatu- ja vastuukysymyksissä nykyistä selkeämpään tuottaja – asiakas – pohjaiseen järjestelyyn.

Ehdotetaan lausuman poistamista toimenpidekertomuksesta. Eduskunta on hyväksynyt asiasta uuden lausuman 28.11.2001, ja asiaa selostetaan seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä.

Ruuti- ja ampumatarviketeollisuuden turvaaminen Suomessa

HE 177/2001vp, HE 204/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

1) Momentti 27.10.16

Eduskunta edellytti 28.11.2001, että hallitus laatii pikaisesti pitkän tähtäyksen kehittämissuunnitelman ruuti- ja ammustarviketuotannon turvaamiseksi Suomessa.

Vuonna 2001 kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä pyrittiin turvaamaan siten, että puolustusmateriaalihankintoihin myönnettyjä määrärahoja kohdennettiin uudelleen ja luotiin mahdollisuuksia kotimaista puolustusmateriaaliteollisuutta hyödyttävälle kansainväliselle yhteistyölle.

Eduskunta myönsi vuoden 2001 kolmannessa lisätalousarviossa 100 milj. markkaa (n. 17 milj. euroa) kotimaisen ruuti- ja ampumatarviketeollisuuden tuotannon ylläpitämiseksi ja toimintaedellytysten turvaamiseksi tehtäviin puolustusvoimien hankintoihin. Vuoden 2002 varsinainen talousarvio sisälsi 13 – 17 miljoonan euron (80 – 100 milj. markan) määrärahan vastaavaan tarkoitukseen. Näillä määrärahoilla on turvattu kotimaiselle ruuti- ja ampumatarviketeollisuudelle yhteensä noin 30-33 m iljooan euron tilaukset vuonna 2002.

Vuonna 2001 tarkistetussa valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että sodan ajan edellyttämää ruuti- ja ammustuotantoa ei kyetä enää ylläpitämään käytettävissä olevalla puolustus hallinnon rahoituksella. Ruuti- ja ammustuotannon kokonaisuutta ja tietotaidon sekä tuotannon ylläpitoa tulee tarkastella osana kotimaista teollisuusstrategiaa ja huoltovarmuutta. Kaikissa tapauksissa tulevaisuudessa tarvitaan ruuti- ja ammustuotannon sekä eri tuotantomenetelmien osaamista kotimaassa. Tätä voidaan ylläpitää esimerkiksi teollisuuden, tutkimuslaitosten ja puolustushallinnon yhteisesti ylläpitämissä osaamiskeskuksissa.

Eduskunta edellytti vuoden 2001 kolmannen lisätalousarvion yhteydessä, että hallitus laati pitkän tähtäyksen kehittämissuunnitelman ruuti- ja ammustarviketuotannon turvaamiseksi Suomessa. Osana eduskunnan hyväksymän lausuman toteuttamista on vuoden 2003 talousarvioon sisällytetty uutena puolustusmateriaalihankintojen tilausvaltuutena 201,6 miljoonan euron suuruinen tilausvaltuutus Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittämiseksi (STALVA). Uuden tilausvaltuuden painopiste on raskaissa ampumatarvikkeissa, ja sen avulla pyritään nykyistä pitkäjänteisempään yhteistyöhön kotimaisen ampumatarviketeollisuuden kanssa. Vuoden 2001 lopulla asetettiin lisäksi työryhmä valmistelemaan raskaiden ampumatarvikkeiden tuotannon rakennejärjestelyjä STALVA-ohjelman puitteissa. Työryhmä esitti, että puolustushallinnon ja teollisuuden yhteistyönä perustetaan Patria Vammas –osakeyhtiöön osaamiskeskus, johon keskitetään raskaita ampumatarvikkeita koskevaa tietotaitoa ja vastuuta niiden toimittamisesta Suomessa.

Osaamiskeskusta ei kuitenkaan tässä vaiheessa päätetty perustaa johtuen mm. oletettua suuremmista kustannusvaikutuksista. Ampumatarvikealan toimintoja on kuitenkin sovittu teollisuuden kanssa edelleen kehitettäväksi osaamiskeskusajattelun lähtökohdista ja asiakaslähteisesti. Tavoitteena on päästä pitemmällä aikavälillä siihen, että teollisuus toimisi myös tällä sektorilla kokonaisvastuullisena toimittajana ja ostaisi mm. tarvittavat varikolla tehtävät toiminnot puolustusvoimilta, jolloin päästäisiin mm- laatu- ja vastuukysymyksissä nykyistä selkeämpään tuottaja – asiakas –pohjaiseen järjestelyyn.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko

Puolustusjärjestelmä

Varikkojärjestelmä, henkilökunnan asema

VNS 2/2001

Puolustusvaliokunta

- 1) Eduskunta edellytti 19.12.2001, että vuoden 2004 selonteko valmistellaan parlamentaarisesti siten, että eduskunnan keskeiset valiokunnat kytketään mukaan jo valtioneuvostovaiheessa, jolloin soveltuvalla tavalla on hyödynnettävä myös kansalaisyhteiskunnan ja tutkimuslaitosten panosta kuulemalla niitä valmisteluprosessin aikana.
- 2) Eduskunta edellytti, että rakennettaessa 2010-luvun puolustusjärjestelmää lähtökohtana pidetään koko maan puolustamista, alueellista puolustusta ja yleistä asevelvollisuutta.
- 3) Eduskunta edellytti, että varikkojärjestelmän muutosta tarkastellaan varikkokokouksissa ja muutos toteutetaan siten, että henkilökunnalle tarjotaan lähinnä koulutusta

vastaavaa työtä, ja että elinkaareltaan päättymässä oleva kalusto huolletaan siirtymäkauden ajan nykyisissä varikoissa.

Vastaustekstin kohtaan 1) valmistelee valtioneuvoston kanslia.

Puolustusministeriö on käynnistänyt vuonna 2001 strategisen suunnittelun, jonka tavoitteena on valmistella 2010-luvun puolustusjärjestelmän vaihtoehdot. Valtioneuvosto tarkastelee vaihtoehtoja seuraavan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon laatimisen yhteydessä. Puolustusjärjestelmän vaihtoehtojen laadinnan perusteeksi arvioidaan turvallisuusympäristön ja suomalaisen yhteiskunnan kehittyminen. Puolustusjärjestelmän lähtökohtana on nykyinen puolustusratkaisu, alueellinen puolustus ja yleinen asevelvollisuus. Puolustusjärjestelmän kehittäminen suunnitellaan vastaamaan arvioitua turvallisuusympäristön ja suomalaisen yhteiskunnan kehittymistä.

Puolustusvoimien varikkojärjestelmän kehittäminen perustuu laajaan "Puolustusvoimien Materiaalilaitos 2005"-kehittämisohjelmaan, jossa varikkojärjestelmän muutostarvetta on tarkasteltu nimenomaan varikkokohtaisesti, kuten valiokuntakin edellytti. Henkilöstölle on tarjottu työpaikka Materiaalilaitoksen muilta varikoilta tai muualta puolustusvoimista. Mikäli henkilö ei ole voinut siirtyä toiselle paikkakunnalle, on työvoimahallinnon normaalien työllistämistoimien lisäksi ollut käytössä rakennemuutoksen toimeenpanoon liittyviä erityisiä tukitoimenpiteitä. Elinkaareltaan päättymässä olevan kaluston huoltoa tullaan jatkamaan muun muassa nykyisissä Oriveden asevarikon tiloissa, kun Puolustusvoimien Materiaalilaitos on tilannut varikon henkilöstön perustamalta yritykseltä kaluston huoltopalveluja. Varikon alue ja tilat on myyty Oriveden kaupungille.

Varikkojärjestelmän kehittämistoimenpiteet ovat vielä kesken, koska ainoastaan Iisalmen asevarikon toiminta päättyi vuoden 2002 loppuun mennessä. Henkilöstön työllistämistä ja tilojen jatkokäyttöä selvitetään puolustusministeriön asettamissa paikallisissa työryhmissä.

Valtiovarainministeriö

Vammaisten henkilöiden autoveron huojentaminen

HE 42/1993 vp.

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 22.6.1993 hallituksen pikaisesti selvittävän, miten invalidien omaan käyttöön tulevien pakettiautojen vero voidaan kompensoida invalideille niissä tapauksissa, joissa autoveron yleistä invalidipalautusta ei voida soveltaa.

Eduskunta edellytti lisäksi, että autoverolain 17 §:ssä tarkoitettu autoveron invalidipalautusjärjestelmä kokonaisuudessaan uudistetaan.

Vammaistyöryhmä '96 esitti muistiossaan 15.4.1997 (sosiaali- ja terveystieteiden työryhmämuistioita 1997:6) vammaisten autoveronpalautuksen korvaamista suoralla, osittain tulosisäntätoimilla tuella. Tämä vastaa myös hallituksen ohjelmaa vammaispolitiikan voimavarojen uudelleenkohdentamisesta. Tarkoituksenmukaista toteuttamistapaa tukijärjestelyn uudistamiseksi ei kuitenkaan vielä ole löydetty.

Jäteveron laajentaminen

HE n:o 48/1996 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.6.1996 hallituksen huolehtivan jäteverolain jatkovalmistelusta siten, että verotus kohtelee tasapuolisesti kaikkia kaatopaikkoja.

Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän välittömästi lain tultua voimaan lain vaikutukset jätehuoltoon, työllisyyteen ja ympäristöön sekä ryhtyvän pikaisesti toimenpiteisiin lain muuttamiseksi vastaamaan paremmin lain tarkoitusta.

Valtiovarainministeriö on 28.7.1997 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää mahdollisuudet laajentaa jätevero koskemaan myös muita kuin kunnallisia tai siihen verrattavia kaatopaikkoja. Samalla työryhmän on tarkastettava eri jätelajien verollisuutta. Lisäksi työryhmän tehtävänä on arvioida, miten voimassa oleva jäteverolaki on toiminut ja tehdä tarvittaessa ehdotuksia sen toimivuuden parantamiseksi. Työryhmän tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, etteivät jätehuollon kustannukset veron takia nouse eri teollisuuden aloilla kohtuuttomasti kilpailijamaihin verrattuna. Työryhmän on otettava huomioon kansainvälinen kehitys tällä alalla ja erityisesti EU:ssa vireillä oleva ehdotus neuvoston direktiiviksi jätteen käsittelystä kaatopaikalla ja sen aikataulu. Työryhmän määräaika päättyi 15.3.1999.

Työryhmä selvitti lain toimivuutta, ja työryhmän ehdotukseen perustuva lakimuutos tuli voimaan 1.1.1999. Jätteen hyödyntämiseen kannustamiseksi lakia muutettiin siten, että jätteen hyödyntäminen kaatopaikan rakenteissa ja sen enintään kolme vuotta kestävä väliaikainen varastointi ovat verottomia. Lakiin tehtiin myös eräitä lähinnä veronalaiseen kaatopaikan määritelmää täsmentäviä muutoksia.

Muun toimeksiannon osalta työryhmä jätti muistionsa 15.3.1999. Johtopäätöksensä työryhmä katsoo, että ei ole perusteita laajentaa jäteverolain soveltamisalaa koskemaan muita kuin kunnallisia ja niihin verrattavia kaatopaikkoja. Näin ollen työryhmä ei ehdota aiemmin ehdottamiensa, sittemmin toteutuneiden muutosten lisäksi nykyiseen jäteverolakiin uusia muutoksia. Perusteluna tälle työryhmä toteaa muun muassa, että verosta voisi tietyille toimialoille aiheutua äkillisiä, suuria kustannusrasituksia, minkä johdosta joitain jätelajeja olisi välttämätöntä vapauttaa verosta. Näitä vapauksia voitaisiin puolestaan pitää yhteisöläinsäädännössä tarkoitettuina valtiontukina, ja ne vaatisivat Euroopan komission hyväksynnän.

Hitaasta ja lopputulokseltaan epävarmasta lupaprosessista aiheutuisi epävarmuutta yritysten toiminnalle. Muistioon liittyy eriyvä mielipide.

Biohajoavan teollisuusjätteen vähentämiseen on puututtava muutoin kuin jäteverotuksella. Valtioneuvoston 14.8.2002 hyväksymän tarkistetun valtakunnallisen jätesuunnitelman vuoteen 2005 mukaan biohajoavan teollisuusjätteen vientiä kaatopaikoille rajoitetaan tuntuvasti. Jäteveron tasoa on korotettu huomattavasti 1.1.2003 ja uudelleen sitä korotetaan 1.1.2005 lähtien. Muutoksella pyritään parantamaan lain ohjausvaikutusta.

Energiaveron kehittäminen

HE n:o 225/1996 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.1996, että mikäli turpeen käyttö vähenee energiaverouudistuksen johdosta enemmän kuin 5 prosenttia nykytasosta, hallitus ryhtyy toimenpiteisiin turpeen kilpailukyvyyn parantamiseksi.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa uudistuksen ympäristö- ja työllisyysvaikutuksia, jatkaa energiaverotuksen kehittämistä edelleen ja pyrkii selvitysten avulla uudistuksiin, jotka lisäävät energiaverotuksen ympäristöohjauvuutta ja työllisyyden edistämistä.

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ennen vuoden 1998 budjettiesityksen valmistumista, onko tarkoituksenmukaista jatkaa maakaasun verohelpotusta ja luopua siitä asteittain.

Eduskunta edellytti, että hallitus kotimaisin toimin sekä vaikuttamalla EU-tasolla toimii tehokkaasti bioenergian edelleen kehittämiseksi.

Vuoden 1998 alusta voimaan tulleella lailla maakaasun verohelpotus on saatettu voimaan pysyvästi ja puu- ja puupohjaisten polttoaineiden käyttöä tuetaan sähköntuotannossa. Vastaavasti muuta energiaverotusta on korotettu. Tältä osin asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Hallitus seuraa edelleen energiaveromuutosten ja tukien vaikutuksia ja erityisesti turpeen käyttöä energiatuotannossa. Kauppa- ja teollisuusministeriön selvitys valtion energiapolitiikan vaikutuksesta turveteollisuuteen 1990-luvulla valmistui vuoden 2000 huhtikuussa.

Kauppa- ja teollisuusministeriössä laadittiin vuoden 1999 aikana uusiutuvien energialähteiden edistämishjelma, joka pyrkii toteuttamaan valkoisessa kirjassa esitettyjä Euroopan unionin tavoitteita uusiutuvien energialähteiden käytöstä. Kansallisen ohjelman tavoitteena on lisätä uusiutuvilla energialähteillä tuotetun energian määrä puolitoistakertaiseksi vuoteen 2010 mennessä verrattuna vuonna 1995 tuotettuun. Ohjelman mukaan lisäys saadaan bioenergian, erityisesti metsäpolttoaineiden, käyttöä eri tavoin tukemalla.

Talousneuvoston asettama työryhmä selvitti ympäristö- ja energiaverotuksen tasoa, kohdentamista ja vaikutuksia. Selvityksessä otettiin huomioon, millaiset ovat ympäristöverotuksen kansainväliset kehityssuunnat, mikä on maamme ympäristöverotuksen taso suhteessa EU-maihin ja muihin keskeisiin kilpailijamaihin, millaisia velvoitteita kansainväliset sopimukset, erityisesti Kioto-sopimus Suomelle asettaa sekä mitä vaikutuksia ympäristöveroilla on ympäristöpäästöihin ja verorakenteen muutosten kautta kansalliseen kilpailukykyyn, taloudelliseen kasvuun sekä täystyöllisyyteen ja tulonjakoon. Selvitys valmistui 29.2.2000.

Vuoden 2003 alusta voimaan tulleilla energiaverolakien muutoksilla korotettiin polttoaineita ja sähköstä kannettavaa valmisteveroa noin 5,2 prosentilla. Puu- ja puupohjaisten poltto-

aineiden lisäksi sähköntuotannon tukia laajennettiin koskemaan muun muassa biokaasulla ja kierrätyspolttoaineella tuotettua sähköä. Samassa yhteydessä metsähakkeella tuotetulle sähkölle säädettiin korkeampi tuki kuin muilla puu- ja puuperäisillä polttoaineilla tuotetulle sähkölle. Turpeen tukea lämmitysvoimalaitoksissa jatkettiin ja lisäksi turpeen verotusta kevennettiin siten, että turpeesta suoritettaisiin veroa vain siltä osin kuin sen käyttö ylittää 25 000 megawattituntia vuodessa. Myös yhdistetyn tuotannon, jossa käytetään merkittävästi bioenergiaa ja turvetta, verotusta kevennettiin. Edellä mainittujen toimenpiteiden tarkoituksena on muun muassa toteuttaa kansallisen ilmastostrategian ja uusiutuvien energialähteiden edistämishjelman tavoitteita kasvihuonepäästöjen vähentämisestä, energian säästämisestä ja uusiutuvien energialähteiden edistämisestä. Lisäksi toimenpiteillä on haluttu ilmastostrategian mukaisesti säilyttää turpeen käyttö nykytasolla.

Hallitus seuraa edelleen energiaveromuutosten ja tukien vaikutuksia ja erityisesti turpeen käyttöä energiantuotannossa. Esimerkiksi turpeen käyttö oli vuonna 2001 84,0 petajoulea, kun se turpeen tähänastisena huippuvuonna 1996 oli 84,7 petajoulea.

Vuoden 1998 alussa voimaan tulleella lailla maakaasun verohelpotus on saatettu voimaan pysyvästi eikä sitä ole ympäristö- ja energiapoliittisista syistä katsottu tarpeelliseksi muuttaa myöhemminkään.

Lisäksi hallitus on osallistunut Euroopan yhteisöissä aktiivisesti työskentelyyn erilaisten uusiutuvien energialähteiden käytön edistämistä koskevien toimintasuunnitelmien ja säädöksiin eteenpäin viemiseksi. Niistä tärkeimpiä ovat muun muassa neuvoston direktiivi 2001/77/EY sähköntuotannon edistämisestä uusiutuvilla energialähteillä, komission esitys direktiiviksi yhdistetyn tuotannon edistämiseksi KOM (2002) 415 lopullinen ja energiavedirektiiviehdotus KOM (97) 30 lopullinen.

Tutkintojen tunnustaminen

HE 248/1996 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 22.4.1997, että hallitus seuraa lainmuutoksen vaikutuksia tutkintojen tunnustamisjärjestelmän toteuttamiseen ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi.

Laki ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain muuttamisesta (418/1997) ja laki Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisten koulutuksen ja ammatillisen harjoittelun tunnustamisesta annetun lain muuttamisesta (419/1997) tulivat voimaan 15.6.1997. Lakien muutoksella siirrettiin tutkintojen tunnustamis päätösten teko opetusministeriöltä opetushallitukselle.

Tutkintojen tunnustamisjärjestelmä on viime vuosina vakiintunut ja toimii käytännössä hyvin. Valtioneuvoston asettama ulkomaantutkintojen neuvottelukunta, jossa ovat edustettuina muun muassa opetusministeriö ja valtiovarainministeriö, antaa tarvittaessa lausuntoja opetushallitukselle tutkintojen tunnustamista koskevista hakemuksista. Käytännössä neuvottelukunta käsittelee kaikki periaatteellisesti merkittävät kysymykset.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Haja-asutusalueiden postitoiminta

HE 22/1997 vp

Liikennevaliokunta

Eduskunta edellytti 16.6.1997, että haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi postipalvelun myynnistä valtiolle tuloutuvia maksuja käytetään tarvittaessa haja-

asutusalueiden ja saariston postitoimipaikkojen tukemiseksi liikenneministeriön ohjauksessa.

Haja-asutusalueiden postitoiminnan turvaamiseksi perittävästä maksusta annetun lain (708/1997) mukaista maksua kannetaan rajoitetun toimiluvan saaneilta postitoiminnan harjoittajilta kilpailun avautumisen vaikutusten lieventämiseksi postitoiminnassa. Valtion talousarvioon vuosille 1997-2002 ei sisälly edellä mainitun lain mukaisia tuloja eikä myöskään eduskunnan lausumassa tarkoitetun tuen myöntämistä. Tämä johtuu siitä, että maksun piiriin kuuluvaa toimintaa ei ole käynnistetty. Lisäksi näköpiirissä ei ole niin laaja-alaista kilpailua, että syntyisi tarve korvata Suomen Posti Oy:lle tulojen menetyksestä aiheutuvia kustannuksia palvelu- ja hintatason säilyttämiseksi.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Henkilöstön osaamistason nostaminen ja ammattitaidon ylläpito

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

21) Eduskunta edellyttää, että hallitus tukirahoituksellaan ja muilla toimenpiteillään käynnistää julkisen sektorin läpikäyviä pilottihankkeita, joiden avulla luodaan henkilöstön osaamistason nostamiselle ja ammattitaidon ylläpidolle hyviä käytäntöjä.

Valtiovarainministeriön henkilöstöosasto – Valtion työmarkkinalaitos - on viime vuosien aikana toimeenpannut - myös valtion talousarvion momentilta 28.80.20. Kehittämisen- ja koulutustoiminta sen käytettäväksi asetettuja siirtomäärärahoja hyödyntäen - useita lausumassa tarkoitettuja kehittämishankkeita. Hankkeiden juuret ovat valtioneuvoston valtion henkilöstöpolitiikan ja -hallinnon kehittämisestä 7.5.1991 tekemässä periaatepäätöksessä ja 7.5.1992 tekemässä ohjelmapäätöksessä edellytetyissä, 1990-luvun alkupuoliskolla toimeenpannuissa laajoissa kehittämishankkeissa. Erillinen määräraha on ollut tarpeen poikkihallinnollisten henkilöstövoimavarojen kehittämishankkeiden toteuttamiseen ja sen tarve jatkuu varustauttaessa turvaamaan tulevaisuudessa pätevän henkilöstön saanti julkishallintoon.

Valtion henkilöstön koulutustaso on korkeampi kuin muiden työntajaryhmien palveluksessa olevilla. Budjettitalouden henkilöstöstä 91 prosentilla on ammatillinen tutkinto, kun muusta työvoimasta vain 76 prosentilla on ammattitutkinto. Korkeakoulututkinto on 38 prosentilla valtion henkilöstöstä. Muiden sektoreiden työvoimasta 15 prosenttia on suorittanut korkeakoulututkinnon.

Valtion henkilöstön kehittämisen haasteena on turvata korkea osaamistaso valtion tehtäviin huolimatta siitä, että palveluksessa olevasta henkilöstöstä poistuu lähes puolet seuraavan vuosikymmenen aikana ja kilpailu osaavasta työvoimasta jatkuvasti kiristyy. Valtioneuvoston vuonna 2001 tekemä periaatepäätös valtion henkilöstöpolitiikan linjasta korostaa osaamisen johtamisen tärkeyttä ja edellytysten luomista oppiville organisaatioille. Valtiotyönantaja haluaa kehittää henkilöstöä, johtamista, työprosesseja ja toimintakulttuuria oppimista tukeviksi.

Valtion henkilöstökoulutustoimikunta, jonka tehtävänä oli kartoittaa valtion virastojen ja laitosten oppilaitosmuotoinen ja muu henkilöstökoulutus sekä tehdä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi ja yhteensovittamiseksi, sai työnsä valmiiksi keväällä 2002. Toimikunta esitti, että valtion työvoimatarpeen määrän ja rakenteen muutoksia pyritään nykyistä systemaattisemmin ennakoimaan. Valtion tehtäviin valmentavan peruskoulutuksen järjestämiseksi sekä henkilöstön lisä-, täydennys- jatkokoulutuksesta huolehtimiseksi olisi perustettava valtion koulutuspoliittinen elin ja kehitettävä koulutustarpeiden ennakointia.

Valtion organisaatioiden yhteistyötä yliopistojen täydennyskoulutusta järjestävien yksikköjen, täydennyskoulutuskeskusten sekä yliopistojen laitosten ja tiedekuntien kanssa tulisi kehittää suunnitelmallisesti koulutusverkostojen ja –kumppanuuksien luomiseksi. Tämä tuhostaisi yleisesti koulutusresurssien ja asiantuntemuksen hyödyntämistä sekä vähentäisi päällekkäistä koulutustarjontaa.

Valtion vuosille 2003 - 2004 virka- ja työehtosopimuksen allekirjoituspöytäkirjassa sovittiin, että suunnitelmallisen ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi osapuolet suunnittelevat ja järjestävät yhteistyössä tilaisuuksia, joissa esitellään henkilöstön kehittämisen uusia menetelmiä ja toimintamalleja valtion toimintayksiköille.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tietoyhteiskuntahankkeita

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

23) Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa tietoyhteiskunnan kehittämistoimenpiteissä huomioon sukupuolinäkökulman, kehittää onnistuneisuuden arviointiin tarvittavia menetelmiä sekä tukee erityisesti naisten ja tyttöjen osallistumista teknologian ja sen sovellusten kehittämiseen ja käyttöön.

Vuonna 1995 valmistuneessa ensimmäisessä koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategiassa luotiin koulutuksen ja tutkimuksen tieto- ja viestintäpolitiikan suuntaviivat vuosituhanen vaihteeseen. Strategian tavoitteita toteutettiin opetusministeriön vuosia 1995-1999 koskevalla tietoyhteiskuntaohjelmalla. Vuonna 1999 laaditussa strategiassa linjataan koulutuksen ja tutkimuksen osalta tavoitteet vuosiksi 2000 – 2004. Strategiassa korostetaan kansalaisten tasa-arvoista mahdollisuutta opiskella ja kehittää omaa osaamistaan sekä käyttää laajasti tietovarantoja ja koulutuspalveluja. Tavoitteiden toteuttamiseksi käynnistetään muun muassa laaja ohjelma tieto- ja viestintäteknisten taitojen ja medialukutaidon antamiseksi kaikille kansalaisille. Ohjelma on keskeinen keino estää kansalaisten syrjäytyminen tietoyhteiskunnasta.

Opetusministeriö on vuosina 1999 – 2002 toteuttanut yhteistyössä alan korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa hankkeita, joiden tavoitteena on lisätä naisten kiinnostusta tekniikan ja erityisesti tieto- ja viestintäteknikan alojen opiskeluun. Yhteistyössä korkeakoulujen kanssa on myös toteutettu hanketta, jonka tavoitteena on kehittää alan koulutusohjelmien sisältöä ja opetusmetodeita siten, että ne houkuttelisivat myös naispuolisia opiskelijoita. Naisten osuus tietoteollisuuden ja lähialojen uusista opiskelijoista on kasvanut yliopistoissa vuoden 1997 15 prosentista 19 prosenttiin (v. 2001) ja ammattikorkeakouluissa vuoden 1997 15 prosentista 25 prosenttiin (v. 2001).

Euroalueen laajennus ja EMU-selvitykset

VNS 4/1997 vp

Suuri valiokunta

Eduskunta on 18.6.1997 hyväksynyt selonteon johdosta suuren valiokunnan mietinnön mukaisen lausunnon. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto arvioi euroalueen kokoonpanoon liittyvien eri vaihtoehtojen vaikutukset Suomen kannalta siten, että arvio on käytettävissä ennen kuin eduskunta tekee yhtenäisvaluuttaan liittymistä koskevan ratkaisunsa. Valtioneuvoston ei tule myötävaikuttaa lähentymisperusteiden, varsinkin velkakriteerin joustavaan tulkintaan ennen kuin tällainen selvitys on tehty ja eduskunta on ottanut siihen kantaa.

Lisäksi eduskunta edellytti lausunnossaan, että valtioneuvosto jatkaa EMU-asiantuntijatyöryhmän raportin päätösluvussa esitettyä eri vaihtoehtoihin liittyvää jatkoselvitystyötä siten, että tutkimusten tulokset ovat käytettävissä riittävän ajoissa ennen kuin eduskunta vuoden 1998 keväällä tekee päätöksen Suomen liittymisestä euroalueeseen tai siitä jättäytymisestä sekä antaa siihen mennessä suuren valiokunnan mietinnössä mainitut lisäselvitykset.

Euroalueen kokoonpanoon liittyvien vaikutusten arviointi on tapahtunut normaalin EU-asioiden valmistelu- ja seurantatyön yhteydessä. Nämä asiat ovat tulleet säännönmukaisesti esille suuressa valiokunnassa hallituksen ECOFIN - neuvostoa koskevan informoinnin yhteydessä. Erityisesti nämä kysymykset ovat tulleet esille talouspolitiikan suuntaviivojen, monenkeskisen seurannan sekä yksittäisten jäsenvaltioiden vakaus- ja lähentymisohjelmien tullessa neuvoston käsitteilyyn.

Hallitus antoi marraskuussa eduskunnalle tiedoksi vakausohjelman tarkistuksen vuosille 2001 – 2006; ohjelma on jatkoa vuodesta 1995 lähtien vuosittain laadituille lähentymisohjelmille. ECOFIN –neuvosto käsittelee vakausohjelman tarkistusta tammikuussa 2003.

Vuonna 2004 Euroopan unioniin liittyvät maat eivät tule välittömästi mukaan euroalueeseen, vaan niiden tulee ensin täyttää vaadittavat lähentymiskriteerit. Näistä yksi on kahden vuoden jäsenyys ERM2-valuuttakurssijärjestelmässä, joten uusien jäsenmaiden osalta ensimmäinen mahdollinen liittymisajankohta euroalueeseen on vuonna 2006.

Lausuma ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Auton ikäalennuksen laskeminen ja veteraaniautojen verotuksen laskeminen

HE 264/1998 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.12.1998 hallituksen pikaisesti selvittävän, miten voidaan oikeudenmukaisesti määrittää lähinnä uuden auton hinta tai muulla tavalla se hinta, josta ikäalennukset lasketaan.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ns. veteraaniautojen autoveron tason alentamiseksi.

Hallitus on 30.12.2002 antanut esityksen laiksi autoverolain muuttamisesta, jonka mukaan sekä uusien että käytettynä maahantuotavien henkilöautojen verotuksessa siirryttäisiin kantamaan vero auton yleisen kuluttajahinnan perusteella. Käytetyn auton veroa ei siten enää laskettaisi vastaavan uuden auton veron tai hinnan perusteella, jolloin ikähyvitysjärjestelmäkään ei enää käytettäisi.

Esityksen mukaan niiden käytettynä maahantuotavien henkilöautojen, jotka on valmistettu ennen verojärjestelmän muutosta, vero laskettaisiin edelleen vastaavan uuden auton veron perusteella. Verotusarvona ei kuitenkaan enää käytettäisi ns. tax free –hintaa, vaan uuden auton tukkutuojan keskimääräistä hankinta-arvoa ilman tax free –hinnan sisältämiä kotimaisen kaupan katteita. Verotusarvona käytettävä hinta ja siten myös vero laskisi tällöin huomattavasti nykyiseen verrattuna. Vastaavaa laskentatapaa sovellettaisiin käytettynä maahan tuotaviin pakettiautoihin ja moottoripyöriin. Myös ikähyvityksen laskentatapaa ehdotetaan muutettavaksi.

Kalleusluokitus, luopuminen*HE 29/1999 vp**Hallintovaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.10.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että eduskunnalle annetaan vuoden 2001 loppuun mennessä selvitys niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty yleisestä kalleusluokituksesta luopumiseksi vuoden 2004 alusta lukien.

Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain voimassaolo piti päättyä vuoden 2003 lopussa. Kunnat on jaettu elinkustannusten perusteella kahteen kalleusluokkaan. Tätä luokitusta käyttäen on porrastettu osa yksityisen sektorin, kuntien ja valtion maksamista palkoista sekä eräät sosiaaliset tulonsiirrot. Hallitus päätti kalleusluokituksen jatkamisesta 18.11.2002 kannanottona saavutettuun tulopoliittista sopimusta koskevaan neuvottelutulokseen. Hallituksen esityksessä 19.12.2002 ehdotetaan nykyistä järjestelmää jatkettavaksi hallinnollisista syistä neljällä vuodella vuoden 2007 loppuun. Tarkoituksena on, että kuntien kalleusluokitus jatkuu samana kuin nykyinen luokitus. Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta pyritään tämän jälkeen luopumaan järjestelmän vanhentumisen takia.

Yritystulon pääomatulolaskenta ja talletuksien lisääminen elinkeinonharjoittajien nettovarallisuuteen*HE 32/1999 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 13.12.1999, että hallitus selvittää ensi tilassa ne toimenpiteet, joihin tulee ryhtyä pk-yritysten sukupolvenvaihdosten verosäännösten huojentamiseksi siten, ettei perheyrittysten toiminnan jatkuvuus vaarannu tarpeettomasti niiden sukupolvenvaihdosten yhteydessä.

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää kevälistuntokauden 2000 aikana mahdollisuudet kehittää muuttuneissa olosuhteissa toisaalta matkakustannusten vähentämistä tuloverotuksessa ja toisaalta työnantajien antamien työmatkaan liittyvien työsuhde-etuisten verotusta.

Perintö- ja lahjaverolakia muutettiin vuoden 2001 alusta voimaan tulleella lailla siten, että osakeyhtiön tai henkilöyhtiön muodossa harjoitetun maatilain tai yrityksen osan siirtyessä perintönä tai lahjana toimintaa jatkavalle sukupolvenvaihdostapauksissa myönnettävän huojennuksen saa, jos omistusosuus on vähintään 10 prosenttia aikaisemman 20 prosentin asemesta. Muutos helpottaa tuntuvasti yrittäjän elinaikana toteutettavan sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Se antaa entistä paremmat mahdollisuudet esimerkiksi vaiheittaisen sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen ja ottaa huomioon tilanteet, joissa on useita rintaperillisiä.

Sukupolvenvaihdostapauksissa sovellettavien huojennusten tulisi ottaa huomioon sekä verotuksen neutraalisuus että yrittäjien aseman helpottaminen. Voimassa olevat säännökset, joihin sisältyy mahdollisuus saada sekä huojennus verosta että korotonta maksuaikaa verolle, merkitsevät huomattavaa veroetua muihin perinnönsaajiin verrattuna. Nykyiset säännökset takaavat sen, että yritystoiminnan jatkuvuus tuskin voi vaarantua.

Verohallituksen kanssa selvitetään mahdollisuutta kaavamaisesti nykyistä matkakuluvähennyksestä. Selvitystehtävä ei ole helppo, sillä matkakuluvähennyksen julkistaloudellinen merkitys on huomattava. Ajateltavissa olevat yksinkertaistamisvaihtoehdot johtaisivat käytännössä oman auton käyttäjien vähennyksen pienenemiseen.

Työmatkaan liittyvän työsuhde-edun eli työsuhdematkalipun verokohtelua selvitetään osana luontoisetuja koskevien säännösten laajempaa tarkistamista. Matkalippuedun verotukseen liittyä myös kiinteästi kysymys vastaavien työmatkakustannusten vähentämisestä.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Kiinteistöverolain muutoksen käyttöönotto

HE 100/1999 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.11.1999 valtiovarainministeriön heti selvittävän, miten ja miksi on päässyt syntymään edellisen kiinteistöverolain muutoksen käyttöönotossa tällä hetkellä vallitseva täysin eduskunnan ilmaiseman tahdon vastainen tilanne sekä ryhtyvän kaikkiin sen selvittämiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Lisäksi eduskunta edellytti valtiovarainministeriön huolehtivan tehokkaasti siitä, ettei nyt hyväksytyn lain, joka sisältää edellä tarkoitetun lainmuutoksen kanssa täysin samanlaisen porrastetun voimaantulon, soveltamisessa synny lainsäätäjän selvästi ilmaiseman tahdon vastaista tilannetta.

Valtiovarainministeriö on lähettänyt eduskunnan lausuman sisältäneen valtiovarainvaliokunnan mietinnön (VaVM 14/1999 vp) lokakuun 28 päivänä 1999 Verohallitukselle. Verohallitus on tämän johdosta lokakuun 29 päivänä 1999 toimittanut verohallinnon kentälle tiedotteen, jossa on ohjeistettu lainsäätäjän tahdonilmaisun noudattamista kyseissä asiassa. Valtiovarainministeriö katsoo, että asiassa on toimittu eduskunnan edellyttämällä tavalla. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Venäjällä työskentelevien verotus

HE 101/1999 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.11.1999 valtiovarainministeriön selvittävän vielä tämän syksyn aikana, miten Venäjällä työskentelevien verotuksessa olevat epäselvyydet voidaan korjata, ja edellyttää hallituksen antavan tarvittaessa asiasta eduskunnalle lakiesityksen.

Venäjällä työskentelevien suomalaisten verotukseen vaikuttaa sekä Suomen sisäinen verolainsäädäntö että Suomen ja Venäjän välinen verosopimus. Valtiovarainministeriö selvitti syksyllä 1999 yhdessä verohallituksen kanssa sekä ulkomaantyöskentelyä koskevan tuloverolain 77 §:n ns. kuuden kuukauden säännön että verosopimuksen soveltamista käytännössä Venäjällä työskenteleviin henkilöihin. Selvityksessä ei tullut esiin periaatteellisia epäselvyyksiä säännön tai verosopimuksen soveltamisesta. Verohallitus on antanut ulkomaantyöskentelyä koskevan kuuden kuukauden säännön soveltamisesta ohjeet, joissa käsitellään myös erityisesti säännön soveltamista yhdessä verosopimusmääräysten kanssa.

Suomen ja Venäjän välillä on 4.5.1996 tehty uusi tuloverosopimus ja 14.4.2000 tätä sopimusta muuttava pöytäkirja, jotka molemmat ovat tulleet voimaan joulukuussa 2002. Uuden verosopimuksen soveltaminen alkaa 1.1.2003 alkaen. Uusi sopimus sisältää muun ohessa ajanmukaiset verotusoikeuden jakoa koskevat sopimusmääräykset, jotka omalta osaltaan edelleen parantavat sisäisen verolainsäädännön ja verosopimusmääräysten yhteensopivuutta. Myös journalistien saamien tulojen verotusoikeuden jakoa koskevat määräykset vastaavat uudessa sopimuksessa Suomen nykyisin noudattamaa verosopimuspolitiikkaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Omistusajan ottaminen huomioon myyntivoittoverotuksessa ja maatalouteen kuuluvien arvopapereiden luovutuksen verotus*HE 158/1999 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 13.12.1999 hallituksen selvittävän, onko tarkoituksenmukaista ja voidaanko omistusaika ottaa nykyistä laajemmin huomioon myyntivoittoverotuksessa.

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää nopeasti maatalouden tuloverolain muuttamisen siten, että myös maatalouteen kuuluvien arvopapereiden luovutuksesta saadut voitot verotetaan tuloverolaissa säädetyllä tavalla ja että hallitus tarvittaessa tekee esityksen siten, että sen käyttö voisi olla mahdollista jo vuoden 1999 verotusta toimitettaessa.

Maatalouden tulo jaetaan pääomatuloksi siten, että pääomatulo-osuus lasketaan maatalouteen kuuluvan nettovarallisuuden perusteella. Maatalouden varoihin kuuluvien arvopapereiden luovutusvoittojen osuus on kokonaan pääomatuloa nettovarallisuuden tuotosta riippumatta.

Jako pääomatuloon ja ansiotuloon on keskeinen osa nykyistä verojärjestelmää. Pääomatulon luonteiset erät kuuluvat suhteellisen verotuksen piiriin. Jos maatalouden varoihin kuuluvien arvopapereiden luovutusvoittoja laskettaessa sovellettaisiin tuloverolain hankintameno-olettamaa, jouduttaisiin pääomatulon ja ansiotulon määrittelyä koskevia säännöksiä tarkistamaan ja koko verojärjestelmän keskeisiä perusajatuksia harkitsemaan uudelleen. Maatalous on rakenteen ja tilakoon suurentumisen johdosta muuttumassa yhä enemmän muun yritystoiminnan kaltaiseksi. Maatalouden verotusta ei ole aiheellista muuttaa ottamalla siihen muusta yritysverotuksesta poikkeavia säännöksiä, sillä pyrkimyksenä on uudistaa maatalouden verotusta pikemminkin lähemmäksi muun yritystoiminnan verotusta. Asia ei anna aiheita toimenpiteisiin.

Virvoitusjuomavero*HE 40/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 28.11.2000, että kaikkien pakkausten ja ensi vaiheessa juomapäällysten ympäristönohjausjärjestelmän kokonaisuudistus toteutetaan ensi tilassa. Ennen uudistuksen sisällöstä päättämistä on kuitenkin viranomaisen ja alan teollisuuden välisenä yhteistyötä tehtävä päällysten elinkaaritutkimus ja sen tulosten perusteella tehtävä tarpeelliset lainsäädäntöehdotukset. Asiasta päättäminen tulee saattaa eduskunnan ratkaistavaksi siten, että uusi järjestelmä voidaan ottaa käyttöön tarvittaessa asteittain viimeistään vuoden 2003 alusta.

Valtiovarainministeriö asetti 23.8.2001 työryhmän selvittämään juomapakkausten ympäristönohjausjärjestelmiä.

Valtiovarainministeriön asettaman työryhmän muistio valmistui vuoden 2002 loppuun mennessä. Työryhmä ehdottaa, että juomapakkausten ympäristönohjausjärjestelmä perustuisi nykyisen kaltaiseen verotukselliseen ympäristönohjausjärjestelmään. Järjestelmään jouduttaisiin kuitenkin tekemään erinäisiä muutoksia. Muutoksilla parannettaisiin järjestelmän toimivuutta Euroopan yhteisön eri politiikan lohkojen kuten myös kansallisten vaatimusten mukaisesti. Verojen tasojen määrittelyssä otettaisiin huomioon juomapakkausten elinkaaritutkimuksen tuottamaa tietoa juomapakkausten ympäristövaikutuksista. Elinkaaritutkimus ei ole kiltä osin vielä valmistunut, joten verojen tasoa joudutaan tarkistamaan vielä mahdollisen uuden tiedon mukaan. Muistio on lausunnolla eri tahoilla. Hallituksen esitys juomapakkaus-

ten valmisteverolaista annettaneen mahdollisimman pikaisesti kevään 2003 aikana. Verolain voimaan saattaminen edellyttää muutoksia ympäristölainsäädännössä. Jätelakia on tarkoitus myös muuttaa kuluvan vuoden aikana.

Valtion virka- ja työehtosopimusten kustannusvaikutuksen huomioon ottaminen

HE 59/2000 ja 71/2000 vp

Valtiovarainvaliokunta

1) Eduskunta edellytti 21.6.2000, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun loppuun mennessä toisen lisätalousarvioesityksen, jossa on otettu huomioon valtion virka- ja työehtosopimusten kustannusvaikutuksista saadut uudet tiedot ja talousarvioon sisältyvien määrärahojen riittävyys valtionhallinnon tehtävien ja pitkäjänteisen, hyvän henkilöstöpolitiikan näkökulmasta.

Hallitus ehdotti vuoden 2000 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä (HE 59/2000 vp) vuoden 2000 valtion sopimusratkaisun palkankorotusten perusteella yhteensä 433 milj. markkaa lisäyksiä toimintamomentteille. Hallitus totesi, että palkankorotukset toteutetaan sopimusten mukaan siten, että valtion henkilöstön irtisanomisiin, lomautuksiin taikka pysyväisluontoisen henkilöstön vähennyksiin ei palkkaratkaistun johdosta jouduta. Hallitus ilmoitti arvioivansa tarvittaessa tilannetta syksyllä. Lisätalousarvio vahvistettiin ehdotetun sisältöisenä, eduskunnan alussa lainatuin lausumin 21.6.2000.

Sen jälkeen kun vuoden 2000 toisessa lisätalousarvioesityksessä oli myönnetty yhteensä 29 milj. markan lisäykset 14 viraston toimintaedellytysten turvaamiseksi, hallitus vuoden 2001 talousarvioesitystä täydentävässä esityksessään (HE 187/2000 vp) hallitus ehdotti eri hallinnonalojen toimintaedellytysten turvaamiseksi toimintamenoihin lisättäväksi yhteensä 22 milj. markkaa.

Valtiovarainvaliokunta pyysi 14.11.2000 HE 111/2000 ja 139/2000:n yhteydessä käsiteltäviin lausumaan viitaten valtiovarainministeriötä antamaan selvityksen täydellisyyperiaatteen toteutumisesta vuoden 2001 talousarviossa erityisesti virastojen palkkausmäärärahojen osalta. Selvityksessään 20.11.2000 valtiovarainministeriö totesi, että määrärahojen on turvattava virastojen lakisääteisten tehtävien hoitaminen, ja katsoi, että toimintamäärärahat ylittävät yleensä selvästikin tähän välttämättä vaadittavan tason ja turvaavat selvästi resurssit niin, ettei virastojen tarvitse palkankorotusten vuoksi ryhtyä irtisanomisiin, lomautuksiin tai pysyväisluontoisen henkilöstön vähentämiseen. Näin ollen toimintamäärärahat ovat, talousarvioesityksen täydennysesityksissä ehdotettujen lisäysten jälkeen, vähintään täydellisyyperiaatteen edellyttämällä tasolla.

Marraskuun 24 päivänä 2000 annettuun vuoden 2000 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen (HE 191/2000 vp) ei sisällynyt tätä asiaa koskevia ehdotuksia. Esitys hyväksyttiin lausumita 30.11.2000. Niin ikään vuoden 2001 talousarvioesitys (HE 109/2000 vp) hyväksyttiin 19.12.2000, ilman nyt kysymyksessä olevaa asiaa koskevia lausumia.

Vuosille 2001-2002 tehdyn tulopoliittisen sopimuksen mukaisten valtion virka- ja työehtosopimusten kustannukset on budjetoitu täysimääräisesti vuoden 2001 ensimmäisessä lisätalousarviossa sekä vuosien 2002 ja 2003 talousarvioissa. Vuosille 2003 – 2004 tehdyn tulopoliittisen sopimuksen osalta hallitus on kannanotossaan 18.11.2002 ilmoittanut, että sopimuksesta aiheutuvat valtion henkilöstömenojen lisäykset vuodelle 2003 budjetoidaan vuoden 2003 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä. Vuoden 2004 henkilöstömenojen lisäykset budjetoidaan kyseistä vuotta koskevassa talousarvioesityksessä.

Edellä sanotun perusteella lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Tulovero*HE 102/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 8.12.2000 hallituksen pikaisesti selvittävän, millä keinoin voidaan tehokkaimmin vaikuttaa pitkäaikaistyöttömien parempaan työllistymiseen sekä millä toimenpiteillä voidaan tehokkaimmin parantaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolella olevien pitkäaikaistyöttömien asemaa, ja ryhtyvän vuoden 2002 talousarvion yhteydessä tarvittaviin toimenpiteisiin kohtuullisen tulotason turvaamiseksi heille.

Hallitus antoi kevätkaudella 2001 esityksen, jonka mukaan yrittäjä voi valita verotuksessa yrityksen pääomatulo-osuudeksi 18 prosentin sijasta 10 prosenttia. Mahdollisuus valita kymmenen prosentin pääomatulo-osuus poistaa liian korkeasta pääomatulo-osuudesta aiheutuvan epäkohdan. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen muuttumattomana.

Asia ei aiheuta muita toimenpiteitä.

Perintö- ja lahjavero*HE 104/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 4.12.2000 hallituksen selvittävän edellytykset uudistaa perintö- ja lahjaverolakia tarpeellisilta osin siten, että sukupolvenvaihdoksia voidaan hallitusohjelman mukaisesti edelleen edistää.

Perintö- ja lahjaverolain muutos, jonka mukaan jo vähintään 10 prosentin omistusoikeus oikeuttaa sukupolvenvaihdostapauksissa myönnettävään huojennukseen, antaa entistä paremmat mahdollisuudet toteuttaa sukupolvenvaihdos yrittäjän elinaikana myös vaiheittaisena samoin kuin voidaan ottaa huomioon tilanteet, joissa on useita rintaperillisiä.

Sukupolvenvaihdostapauksissa sovellettavien huojennusten tulisi ottaa huomioon sekä verotuksen neutraalisuus että yrittäjien aseman helpottaminen. Sukupolvenvaihdostapauksissa jo voimassa olevat säännökset antavat mahdollisuuden saada sekä huojennusta verosta että korotonta maksuaikaa. Nämä merkitsevät huomattavaa veroetua muihin perinnönsaajiin verrattuna. Lisähuojennusten myöntäminen sukupolvenvaihdostapauksissa verotuksen neutraalisuustavoitteet huomioon ottaen ei olisi oikeudenmukaista muiden perinnönsaajien kannalta.

Asia ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Eduskunnan lisärakennus*HE 109 ja 187/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

1) Momentti 22.02.74 Eduskunta edellytti 19.12.2000, että suhdannetilanteen vaikutus otetaan eduskunnan lisärakennuksen rakentamisen käynnistämistä koskevaa päätöstä tehtäessä huomioon.

Vuoden 2002 talousarvioon sisältyy eduskunnan tarvitsemien lisätilojen suunnittelu- ja rakentamiskustannuksiin 9,75 miljoonan euron suuruinen määräraha. Eduskunta on hyväksynyt vuoden 2003 talousarvion, johon sisältyy eduskunnan tarvitsemien lisätilojen rakentamiskustannuksiin 23,19 miljoonan euron suuruinen määräraha.

Koska lisärakennukselle on turvattu rahoitus ja rakennustyöt ovat alkaneet, lausuma ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Valtion virka- ja työehtosopimusten kustannusvaikutuksen huomioon ottaminen*HE 111/2000 ja 139/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 27.10.2000, että puuttuva rahoitus hoidetaan joko marraskuussa annettavalla lisätalousarvioesityksellä tai annettavalla täydentävällä talousarvioesityksellä vuoden 2001 budjetissa siten kuin asiantuntijalausunnat edellyttävät.

Hallitus ehdotti vuoden 2000 toisessa lisätalousarvioesityksessä (HE 111/2000 vp), ottaen huomioon virastojen kokonaisresurssitilanteet ja mahdollisuudet toteuttaa palkankorotukset ilman henkilöstön irtisanomisia, lomautuksia tai pysyväisluontoisen henkilöstön vähennyksiä, yhteensä 29 milj. markan lisäystä 14 virastolle niiden toimintaedellytysten turvaamiseksi. Toinen lisätalousarvio vahvistettiin ehdotetun sisältöisenä, eduskunnan alussalainatuin lausumin 27.10.2000.

Vuoden 2001 talousarvioesitystä täydentävässä esityksessään HE 187/2000 vp) hallitus ehdotti eri hallinnonalojen toimintaedellytysten turvaamiseksi toimintamenoihin lisättäväksi yhteensä 22 milj. markkaa.

Valtiovarainvaliokunta pyysi 14.11.2000 sanottuun lausumaan viitaten valtiovarainministeriötä antamaan selvityksen täydellisyysperiaatteen toteutumisesta vuoden 2001 talousarviossa erityisesti virastojen palkkausmäärärahojen osalta. Selvityksessään 20.11.2000 valtiovarainministeriö totesi, että määrärahojen on turvattava virastojen lakisääteisten tehtävien hoitaminen, ja katsoi, että toimintameno määrärahat ylittävät yleensä selvästikin tähän välttämättä vaadittavan tason ja turvaavat selvästi resurssit niin, ettei virastojen tarvitse palkankorotusten vuoksi ryhtyä irtisanomisiin, lomautuksiin tai pysyväisluontoisen henkilöstön vähentämiseen. Näin ollen toimintameno määrärahat ovat, talousarvioesityksen täydennys esityksissä ehdotettujen lisäysten jälkeen, vähintään täydellisyysperiaatteen edellyttämällä tasolla.

Marraskuun 24 päivänä 2000 annettuun vuoden 2000 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen (HE 191/2000 vp) ei sisällynyt tätä asiaa koskevia ehdotuksia. Esitys hyväksyttiin lausumina 30.11.2000. Niin ikään vuoden 2001 talousarvioesitys (HE 109/2000 vp) hyväksyttiin 19.12.2000, ilman nyt kysymyksessä olevaa asiaa koskevia lausumia.

Vuosille 2001 – 2002 tehdyn tulopoliittisen sopimuksen mukaisten valtion virka- ja työehtosopimusten kustannukset on budjetoitu täysimääräisesti vuoden 2001 ensimmäisessä lisätalousarviossa sekä vuosien 2002 ja 2003 talousarvioissa. Vuosille 2003 – 2004 tehdyn tulopoliittisen sopimuksen osalta hallitus on kannanotossaan 18.11.2002 ilmoittanut, että sopimuksesta aiheutuvat valtion henkilöstömenojen lisäykset vuodelle 2003 budjetoidaan vuoden 2003 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä. Vuoden 2004 henkilöstömenojen lisäykset budjetoidaan kyseistä vuotta koskevassa talousarvioesityksessä.

Edellä sanotun perusteella lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Kehitysalueiden veronhuojennukset*HE 121/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 7.11.2000, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa lain soveltamisala matkailuelinkeinon liittyviin ohjelmapalveluyrityksiin.

Kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetussa laissa matkailuyrityksellä tarkoitetaan majoitusliikettä, majoitusliikkeen omistajan sen yhteydessä harjoittama ravitsemusliikettä sekä maatalouden yhteydessä harjoitettua majoitustoimintaa, jos se

muodostaa maataloudesta erillisen liikkeen. Veronhuojennukseen oikeuttavan investoinnin on kohdistuttava selkeästi kehitysalueelle ja huojennuksen kohteena olevaa rakennusta, rakennelmaa ja irtainta kuluva käyttöomaisuutta tulee käyttää välittömästi matkailuyrityksen toimintaan liittyvään tarkoitukseen. Matkailuun liittyvä ohjelmanpalvelutoiminta on luonteeltaan liikkuvampaa kuin laissa mainitut matkailuyritykset eikä vaadi yhtä suuria investointeja. Tarvittavat investoinnit kohdistuvat lisäksi enimmäkseen irtaimeen käyttöomaisuuteen, joka on muutenkin verotuksessa nopeasti poistettavaa omaisuutta ja huojennuksen vaikuttavuus jäisi tällöin todennäköisesti vähäiseksi. Ohjelmanpalvelutoiminta ei ole myöskään toimialana kovin selkeä ja sen lisääminen lain piiriin muodostaisi soveltamisalaan liittyviä tulokinta- ja rajanveto-ongelmia.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Elinkeinonharjoittajien matkakulujen vähentäminen

HE 172/2000 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 8.12.2000, että käytännön soveltamistilanteita seurataan ja verovelvollisia ohjeistetaan väärinymmärrysriskien vähentämiseksi. Edelleen eduskunta edellytti, että soveltamisongelmien ilmetessä hallitus ryhtyy toimiin lainsäädännön korjaamiseksi siten, että elinkeinon- ja maatilataloudenharjoittajien matkavähennykset saatetaan lakitekniseltä ratkaisultaan tasavertaisemmin vastaamaan palkansaajiin sovellettavaa lainsäädäntötekniikkaa

Verohallitus on 23.2.2001 antanut ohjeen 518/349/01 liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä maatalouden harjoittajien matkakustannusten vähentämisestä. Lisäksi asiasta on annettu ohjeita Verohallituksen yhtenäistämisohjeissa. Verohallinnosta saadun tiedon mukaan säännöksen soveltaminen ei ole aiheuttanut ongelmia.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Kierrätyspolttoaineen ja biokaasun käytön verotuksellinen asema

HE 131/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 28.11.2001, että hallitus huolehtii siitä, että energiaverotuksen uudistustyön yhteydessä ensi vuoden aikana selvitetään mahdollisuudet saattaa kierrätyspolttoaineen ja biokaasun käyttö verotuksellisesti samaan asemaan kuin muiden uusiutuvien energialähteiden käyttö. Lisäksi eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että asian valmistelu etenee suunnitellussa aikataulussa.

Hallituksen energiaverotusta koskevassa esityksessä (HE 130/2002 vp) ehdotettiin laajennettavaksi sähkön tuotannon verotuksia kierrätyspolttoaineilla ja biokaasulla tuotettuun sähkön yhdenvertaisesti muilla uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön kanssa. Ehdotetut lait tulivat voimaan vuoden 2003 alusta. Muiden energiaverotukien tavoitusta ei kuitenkaan voida ryhtyä maksamaan ennen kuin komissio on myöntänyt siihen luvan EY:n valtioneuvoston päätöksellä.

Asia ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin.

Arpajaisten järjestäjien tasapuolinen verotuskohtelu*HE 183/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 7.12.2001 hallituksen huolehtivan arpajaisverolain jatkovalmistelusta siten, että verotus kohtelee tasapuolisesti kaikkia yksinoikeudella toimivia arpajaisten järjestäjiä

Hallitus antoi 17.9.2002 esityksen (HE 127/2002 vp), jossa arpajaisveron laskentaperuste ja verokanta ehdotettiin yhdenmukaistettavaksi muiden yksinoikeudella toimeenpantujen rahapeliin kuin totopelien osalta. Totopelejä toimeenpanevan Fintoto Oy:n muista rahapeliyhteisöistä poikkeavan tuoton käytön johdosta arpajaisverotuksen yhdenmukaistamiseen tältä osin ei katsottu samassa yhteydessä olevan tasavertaisuusnäkökulmasta riittäviä perusteita. Lakiehdotuksen mukaan arpajaisvero laskettaisiin pelipanosten yhteismäärän ja jaettujen voittojen erotuksesta. Verokannaksi ehdotettiin 9,5 prosenttia. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen siten muutettuna, että verokanta raha-automaattien ja kasinopelien käytettävänä pitämisestä on 8,25 prosenttia.

Kuntien yhteisöveron jako-osuus*HE 123/2002**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 10.12.2002, että hallitus selvittää lainmuutoksen vaikutuksia yksittäisten kuntien taloudellisiin mahdollisuuksiin hoitaa kunnille laeissa asetettuja sosiaalisia ja sivistyksellisiä velvoitteita. Selvityksessä tulee arvioida myös kunnallisen itsehallinnon toteutumista ja kunnalla olevien oikeudellisten keinojen riittävyttä tilanteissa, joissa kunta katsoo, että siltä puuttuvat perusoikeusuudistuksessa tarkoitetut tosiasialliset edellytykset hoitaa tällaisia tehtäviä.

Selvitys laaditaan yhteistyössä sisäasiainministeriön, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Vaikeavammaiset yrittäjät*HE 126/2002 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 22.10.2002, että hallitus huolehtii vaikeavammaisten yrittäjien tukea koskevan pysyvän ratkaisun aikaansaamisesta ensi vuoden aikana ennen seuraavan varsinaisen talousarvioehdotuksen esittelyä eduskunnalle.

Vaikeavammaisten yrittäjien yritystoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi säädettiin vuonna 1995 vuosina 1995 ja 1996 sovellettava laki vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista. Tämän määräaikaiseksi tarkoitetun huojennuksen voimassaoloa on tämän jälkeen jatkettu vuosittain. Yhteisön oikeuden mukaan Suomella ei ole oikeutta vapauttaa muiden vammaisten kuin sokeiden harjoittamaa toimintaa verosta. Lain tarkoituksena oli paitsi mahdollistaa vaikeavammaisten yrittäjien sopeutuminen verovelvollisuuteen myös antaa viranomaisille aikaa selvittää, miltä osin arvonlisäverovelvollisuudesta aiheutuva kustannuslisä edellyttää vaikeavammaisten yrittäjyyttä tukevia toimenpiteitä.

Paavo Lipposen II hallituksen ohjelmassa todetaan, että vammaispolitiikan voimavaroja kohdennetaan Vammaistyöryhmä'96:n ehdotusten suuntaisesti siten, että verotuksen kautta kanavoitua tukea muutetaan suoraksi tueksi ja palveluksi. Hallitusohjelman pohjalta asetuissa selvitystyöissä on kartoitettu erilaisia vaihtoehtoja korvata arvonlisäverovapaus suoralla tukimuodolla. Selvitysten pohjalta ei ole kuitenkaan vielä tehty pysyviä ratkaisuja, minkä vuoksi lain voimassaoloa jatkettiin vielä vuodeksi 2003. Hallituksen tarkoituksena on jatkaa

selvitystyötä vaikeavammaisten henkilöiden harjoittaman yritystoiminnan edellytysten turvaamista koskevan pysyvän ratkaisun aikaansaamiseksi.

Arpajaisvero

HE 127/2002

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.2002 kilpailuneutraliteettiin viitaten, että totopelien tuotto määritellään samoilla perusteilla kuin muiden rahapelien tuotto. Samalla eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy pikaisesti asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto päätti 19.12.2002 ryhtyä eduskunnan lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Jätevero

128/2002

Valtiovarainvaliokunta

- 1) Eduskunta edellytti 26.11.2002 hallituksen selvittävän, kohdistuuko teollisuuden yksityisiin kaatopaikkoihin riittävästi ympäristöperusteista ohjausta.
- 2) Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että vuoden 2004 talousarviossa jäteveron korottamiseen liittyvä valtion maksuosuuden lisäys jätealan kehittämiseen vahvistetaan tarkistetun valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaisesti.

Valtioneuvoston 14.8.2002 hyväksymässä tarkistetussa jätesuunnitelmassa vuoteen 2005 sisältyy erinäisiä toimia ja selvityksiä, jotka kohdistuvat myös teollisuuden yks ityisiin kaatopaikkoihin.

Ministeriöiden välinen neuvotteluryhmä valmisteli loppuvuoden 2002 aikana toimet sen varmistamiseksi, että tarkoitettu jätelain kehittäminen voidaan sisällyttää ao. hallinnonalojen käynnissä olevaan taloussuunnitteluprosessiin ja sitä kautta vuoden 2004 talousarvioesityksen valmisteluun.

Taiteilijatili

HE 131/2002

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 19.11.2002, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla selvitetään mahdollisuudet ottaa kuvataiteilijoiden verotuksessa käyttöön ns. taiteilijatili tai menovaraus, jolla voidaan lieventää niitä ongelmia, jotka johtuvat kuvataiteilijoiden työn erityisluonteesta.

Asia selvitetään taiteilijoiden sosio-ekonomista asemaa koskevan opetusministeriössä vireillä olevan selvityksen yhteydessä.

Suomen Pankin johtokunnan jäsenten nimittämismenettely

K 4/2002

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.6.2002, että hallitus valmistelee esityksen Suomen Pankista annetun lain muuttamisesta siten, että pankkivaltuusto päättää sitovasti Suomen Pankin johtokunnan jäsenten määrästä laissa säädetyn enimmäismäärän puitteissa. Edelleen eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtajan ja muiden johtokunnan jäsenten nimittämismenettelyn uudistamisen. Edus-

kunta myös edellytti, että hallitus valmistelee esityksensä siten, että mainittu lainmuutos voidaan saattaa voimaan vuoden 2002 aikana.

Valtioneuvosto päätti 11.7.2002 merkitä eduskunnan kirjelmän pankkivaltuuston kertomuksen 2001 johdosta pöytäkirjaan ja ryhtyä kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriö**Oppilaanohjaus****Lukion määrällisen sääntelyn purkamisen vaikutukset****Erityislukiot***HE n:o 176/1993 vp.**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 7.12.1993 hallituksen jatkavan toimenpiteitä oppilaanohjauksen turvaamiseksi muun muassa siten, että itsenäisen opiskelun ohjaukseen sekä oppilaanohjaukseen varataan riittävät voimavarat oppilaitoksissa.

Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan lukion määrällisen sääntelyn purkamisen vaikutuksia lukiokoulutukseen ja muuhun keskiasteen koulutukseen hakeutumiseen, ja jos vinoutumia ilmenee, ryhtyvän toimenpiteisiin valtakunnallisten sisäänottovaihtimusten säätämiseksi.

Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii vuoden 1995 talousarvion valmistelun yhteydessä erityislukioiden tuntikehystarpeista niin, että musiikki-, urheilu- ja kuvataideliukiot sekä kansainväliset lukiot voivat säilyä ja kehittyä niille annetuissa erityistehtävissä.

Asetus lukioasetuksen muuttamisesta (107/94) antoi koulujen ylläpitäjille aiempaa enemmän liikkumavaraa opetuksen järjestämisessä ja opetukseen käytettävissä olevien voimavarojen kohdentamisessa. Oppilaanohjauksen asemaan ovat vaikuttamassa myös virkaehtosopimuksin tehdyt ratkaisut. Opinto-ohjaajien virkaehtosopimuksen mukaan opinto-ohjaajien työaika on muutettu vuotuiseksi työajaksi. Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä on kiinnitetty huomiota oppilaan ohjaukseen.

Lukuvuoden 1994-95 alusta lukien lukion aloituspaikkojen määrästä ovat päättäneet ensisijaisesti kunnat lukioiden ylläpitäjinä. Päivälukion opiskelijamäärä on vuodesta 1993 lähtien lievästi kasvanut. Lukion määrällisen sääntelyn poistamisella ei ole ollut oleellista vaikutusta lukion oppilasmäärän kasvuun. Erityislukioiden perusrahoitus on otettu huomioon talousarvion sisällytetyn lakisääteisen valtionosuuden mitoituksessa.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Oppisopimuskoulutus*HE n:o 200/1993 vp.**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 29.11.1993, että työvoimahallinnon ja opetushallinnon yhteistyön parantaminen selvitetään siten, että työvoimahallinnon tukeman koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen väliltä poistetaan epäsuhtainen kilpailutilanne niin, että nämä kaksi järjestelmää tukevat toisiaan kaikin puolin. Eduskunta korostaa oppisopimuskoulutuksen etuja sen koulutuksellisten tavoitteiden vuoksi.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin vammaisten oppisopimusten solmimisen helpottamiseksi.

Eduskunta edellytti, että uudistuksen toteutumista ja muodostuvaa käytäntöä seurataan. Tarvittaessa on ryhdyttävä toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi esimerkiksi lainsäädäntömuutoksien avulla, että koulutuskorvausta koskevat määräykset palautetaan.

Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksessa, jota koskevat lait tulivat voimaan 1.1.1999, oppisopimuskoulutuksesta on tehty yksi ammatillisen koulutuksen järjestämis-
muoto. Uusi lainsäädäntö mahdollistaa oppisopimuskoulutuksen ja oppilaitosmuotoisen
koulutuksen lähentämisen. Tavoitteena on hyödyntää kummankin koulutusmuodon parhaat
puolet. Työhallinto on osallistunut oppisopimuskoulutuksen rahoittamiseen etenkin alle 25-
vuotiaiden työttömien nuorten osalta myöntämällä opetushallinnon maksaman koulutuskor-
vauksen lisäksi oppisopimuksen solmivalle työnantajalle työllistämistukea. Oppisopimus-
koulutus on profiloitumassa tutkintoon valmistavaksi peruskoulutukseksi ja lisäkoulutuk-
seksi.

Opetusministeriö on asettanut toukokuussa 2002 työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää ja
laatia toimenpidesuunnitelma yhteistyön kehittämiseksi opetushallinnon, työministeriön ja
työelämän edustajien välillä työmarkkinoilta syrjäytymässä olevien työttömien peruskoulu-
tuksen järjestämiseksi oppisopimuskoulutuksena. Työryhmän tehtävänä on lisäksi selvittää
oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen vuotuisen enimmäis-
määrän jakojärjestelmän toimivuutta ja kehittää sitä vastaamaan työelämän tarpeita. Työ-
ryhmän toimikausi päättyy vuoden 2003 toukokuussa.

Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä 1.1.1999 lukien vammaisten oppisopimuskoulutus-
ta on helpotettu säätämällä, että vammaisten oppisopimuskoulutukseen myönnetään valtion
rahoitusta korottamalla normaaleja yksikköhintoja 50 %:lla. Kuntoutusrahalakia (611/1991)
on muutettu siten, että kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain
(610/1991) 2 §:ssä mainitulla tavalla vajaakuntoiselle kuntoutujalle voidaan maksaa kuntou-
turahaa oppisopimuskoulutuksen ajalta oppisopimuksen perusteella.

Oppisopimuskoulutuksessa työnantajalle maksettavia koulutuskorvauksia ja niiden kehitystä
seurataan. Lisäksi uuteen lainsäädäntöön otettiin säännös, jonka mukaisesti opetusministeriö
voi tarvittaessa määrätä koulutuskorvausten määrästä. Toistaiseksi koulutuskorvausten mää-
rää koskevista päätöksistä on pidättäydytty. Koulutuskorvausten kustannuskehitystä seura-
taan.

Opetushallitus seuraa oppisopimuskoulutuksen kustannuksia menolajeittain. Työnantajille
maksettavien koulutuskorvausten kustannuskehitys/vuosittainen opiskelijajapaikka vuosina
1993-2000 oli seuraava:

Peruskoulutus

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
12 640	12 050	9 120	8 130	9 200	10 170	8 442	8 391

Lisäkoulutus

7 840	8 530	5 322	6 259	6 000	7 521	5 374	3 704
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Oppisopimuskoulutuksen kustannusrakennetta ja siihen liittyvää koulutuskorvausten koulu-
tusalakohtaista, koulutuksen järjestäjäkohtaista ja alueellista kustannuskehitystä tullaan sel-
vittämään yksityiskohtaisesti vuoden 2003 aikana, jotta voidaan arvioida mahdollista tarvet-
ta koulutuskorvausten tasoa koskeville päätöksille.

Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

**Ammattikorkeakoulu, ylläpitäjämalli, laadunvalvonta, rahoitusjärjestelmä, opetta-
jankoulutus**

HE 319/1994 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.2.1995, että ammattikorkeakoulujen ylläpitäjä- ja hallintomal-
lien osalta tutkitaan vaihtoehtoisia malleja niin sanotun instituutiomallin rinnalle kou-

lutuksen laadun kehittämiseksi sekä hallinnon joustavuuden ja taloudellisuuden lisäämiseksi.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän toteuttamista ja tarvittaessa, mikäli epäkohtia ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi siten, että ammattikorkeakoulujen toiminta- ja kehittämismahdollisuudet voidaan turvata.

Opetusministeriössä suoritetun työryhmä- ja muun valmistelutyön pohjalta hallitus antoi syksyllä 2002 esityksen Eduskunnalle ammattikorkeakoululaiksi (HE 206/2002 vp). Laki-esityksellä selkeytetään ammattikorkeakoulujen asemaa ja tehtävää sekä ammattikorkeakoulujen hallintoa ja ohjausta.

Ammattikorkeakouluilla olisi ehdotuksen mukaan sisäisissä asioissaan itsehallinto. Lakiesityksen mukaan ammattikorkeakoulujen ylläpitäjiä ovat kunnat ja kuntayhtymät sekä osakeyhtiöt ja säätiöt. Ammattikorkeakoulujen ylläpitäjähallinnossa päätettäisiin ehdotuksen mukaan keskeisimmistä toiminnallisista ja taloudellisista asioista. Ylläpitäjä päättäisi siten viime kädessä merkittävistä toiminnan laajennuksista ja strategisista avauksista. Opetuksen järjestämistä koskevat asiat kuuluisivat ammattikorkeakoulun sisäisen hallinnon päätettäviin ylläpitäjän hyväksymän talousarvion rajoissa.

**Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten asema
Työllisyysmäärärahojen kohdentaminen koulu-, liikunta- ja kulttuurilaitosten perusparannuksiin**

HE 72/1995 vp

Valtiovarainvaliokunta

Hyväksyessään 15.12.1995 valtion talousarvion vuodelle 1996 eduskunta edellytti, että syrjäytymisen vaarassa olevien nuorten asemaa ja ongelmia selvitetään sekä opiskelumahdollisuuksia parannetaan mahdollisimman pikaisesti.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin työllisyysmäärärahojen kohdentamiseksi koulu-, liikunta- ja kulttuurilaitosten perusparannuksiin.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä keskeistä oli vuonna 1999 edelleen nuorten työpajatoiminnan tukeminen. Opetusministeriö tuki vuoden aikana yhteensä 210 pajaa 21 miljoonalla markalla. Tuetuista pajoista oli EU:n sosiaalirahaston tavoite 3 ohjelmaan sisältyviä innovatiivisia nuorten työpajoja 73 ja niitä tuettiin 8,2 miljoonalla markalla. Nuorten työpajoja oli vuonna 1999 toiminnassa noin 350 ja niissä työskenteli vuoden aikana noin 10 000 nuorta.

Uutena toimintamuotona käynnistettiin koululaisten iltapäivätoiminnan tukeminen. Läänien kautta tuettiin vuoden aikana 1,5 miljoonalla markalla noin 500 kerhoa, joiden toiminta kohdistettiin 12-15 -vuotiaille.

Kansainvälisestä Award -nuorisotoimintaohjelmasta kehitettiin kotimainen Avartti-ohjelma, jonka tavoitteena on luoda nuorille pitkäjänteistä tavoitteellista ja monipuolista toimintaa, joka soveltuu myös nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Ministeriö on tukenut vuoden aikana Nuorisotutkimusseuran yhteyteen perustettu nuorisotutkimusverkostoa 3,2 miljoonalla markalla, jolla on käynnistetty noin 20 uutta tutkimushanketta, joista useat koskettavat nuorten elinoloja ja siten myös syrjäytymisen ehkäisyä. Erikseen teetettiin nopeat selvitykset saatananpalvonnan as emasta nuorisokulttuureissa sekä kouluväkivallasta.

Nuorisoasiain neuvottelukunta on kehittänyt edelleen nuorten elinoloindikaattorijärjestelmää (noin 150 indikaattoria) ja sen alueellistamista. Läänien nuorisotoimien ja lääninhallitusten asettamien alueellisten nuorisoasiainneuvostojen kanssa on luotu järjestelmää, jolla voidaan seurata nuorten elinolojen kehitystä maan eri osissa.

Vuonna 2002 suunnattiin nuorisotyön määrärahoja ennaltaehkäisevään huumetyöhön 841 000 euroa yhteensä 70 hankkeelle, koululaisten iltapäivätoimintaa tuettiin 420 000 eurolla ja käynnistettiin yli 500 erillistä kerhoa. Kansainvälistä Award (Suomessa Avartti) -toimintaohjelmaa suunnattiin erityisesti syrjäytymisuhan alla oleviin nuoriin ja tuettiin pääministeri Paavo Lipposen käynnistämän nuorten osallisuushankkeen valmistelua.

Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät toimet ovat siirtyneet osaksi nuorisotoimen perustoimintaa.

Valtioneuvoston 19.10.1995 tekemän Suomen työllisyysohjelman toteuttamiseksi laadittiin julkisten rakennusten peruskorjausohjelma vuosille 1996 – 1999. Koska ohjelman tavoitteena oli työllisyysvaikutuksen maksimointi valtion käyttämään rahaan nähden, pääosa rahoituksesta suuntautui valtionapusektorille. Ennen peruskorjausohjelmaa, vuonna 1995 opetusministeriö myönsi kulttuurirakennusten perustamis- ja peruskorjaushankkeisiin yhteensä 9 480 000 mk. Vuonna 1996 kyseinen määräraha oli 4 800 000 mk. Samana vuonna aloitettu peruskorjausohjelman mukainen määräraha oli 22 310 000 mk. Vuonna 1996 vastaavat määrärahat olivat 7 610 000 mk ja 24 000 000 mk ja vuonna 1998 ne olivat 10 500 000 mk ja 29 000 000 mk. Vuonna 1999 peruskorjausohjelman mukaista erillistä määrärahaa ei enää ollut, vaan kulttuurirakennusten perustamis- ja peruskorjauksiin varattu määräraha oli 23 700 000 mk,

Kolmen vuoden aikana kulttuurirakennusten peruskorjauksiin osoitettiin peruskorjausohjelman mukaista määrärahaa yhteensä 76 700 000 mk. Määrärahan merkitys oli huomattava kulttuurisektorilla ja se lisäsi työllisyyttä ennen kaikkea peruskorjaus- ja rakentamisvaiheessa, mutta loi myös pysyviä työpaikkoja syntyneiden laajennusten ja parannusten ansiosta.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Opettajankoulutukseen valikoituminen Opettajien sivuaineopinnot ja täydennyskoulutus

*Kertomus 6/1995 vp
Sivistysvaliokunta*

Eduskunta hyväksyi 3.9.1996 perustuslakivaliokunnan mietinnön, jonka liitteenä olevassa lausunnossa sivistysvaliokunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, joilla tuetaan opettajankoulutuksen valintaperusteiden laajentamista niin, että valinnassa huomioidaan muun muassa työelämän kokemus ja lisäopinnot sekä painotetaan nykyistä enemmän soveltuvuustyyppisiä menetelmiä ja taide- ja taitoaineiden hallintaa.

Valiokunta edellytti selvityksen tekemistä siitä, olisiko tarkoituksenmukaista, että valikoituminen aineenopettajakoulutukseen tapahtuisi jo yliopistoon pyrittäessä.

Valiokunta edellytti, että opettajankoulutuslaitoksille luodaan mahdollisimman tasavertaiset mahdollisuudet ja riittävät voimavarat sivuaineopintojen toteuttamiseen eri paikkakunnilla ja eri tiedekunnissa.

Valiokunta edellytti nopeasti selvitettäväksi, olisiko tarkoituksenmukaista lisätä opettajien pitkäkestoista täydennyskoulutusta esimerkiksi siten, että koulutyössä jo toimiville opettajille järjestettäisiin täydennysjaksoja opettajankoulutuslaitoksissa, ja hei-

dän sijaisinaan opettajaksi opiskelevat voisivat suorittaa osan opetusharjoitteluun kuuluvasta ns. kenttäharjoittelusta. Samalla tulee selvittää opetusharjoittelun ohjaamisesta aiheutuvat lisäkustannukset. Näin myös yhteistyö perus- ja täydennyskoulutuksen kanssa vahvistuisi.

Opettajankoulutuksen valinnoissa otetaan huomioon työelämäkokemus ja lisäopinnot siten, että opettajakokemuksesta tai kouluavustajana toimimisesta ja samoin suoritetuista arvosanaopinnoista saa lisäpisteitä. Taide- ja taitoaineiden hallinta otetaan huomioon valinnoissa siten, että niiden opintosuorituksista saa lisäpisteitä. Joissakin yliopistoissa on myös käytäntö, jonka mukaan taide- ja taitoaineissa voi antaa lisäpisteitä tuottavia näytteitä valintatilanteessa. Soveltuvuutta testaavien valintamenetelmien käyttö on laajentunut. Yliopistot käyttävät opetustuokioita, soveltuvuustestejä, yksilö-, pari- ja ryhmähaastatteluja sekä erilaisia observoituja työskentelytilanteita. Myös kirjallisissa tehtävissä kiinnitetään huomiota soveltuvuuden arviointiin.

Aineenopettajakoulutuksen valikoitumista jo yliopistoon pyrittäessä on kokeiltu eri yliopistoissa. Ministeriön vuodesta 1998 lähtien osoittaman tuen avulla kokeilu käynnistyi matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa ja teologiassa. Tehtyjen selvitysten mukaan saadut kokemukset ovat olleet myönteisiä. Muunmuassa opintojen keskeyttämisen on vähentynyt. Ns. suoravalinta on laajentunut kieliaihteisiin. Asiaa koskevat suositukset on sisällytetty opetusministeriön julkistamaan opettajakoulutuksen kehittämisohjelmaan.

Sivuaineopintojen tarjonnan monipuolistamiseksi on käynnistetty ja tuettu etä- ja monimuoto-opetuskokeiluja. Kokeiluja laajennetaan koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian 2000-2004 -hankkeen puitteissa, erityisesti virtuaaliyliopiston tarjoamia mahdollisuuksia hyväksi käyttäen.

Opetushenkilöstön täydennyskoulutusta on käynnistynyt opettajakoulutuslaitoksissa ja erityisesti harjoittelukouluissa siten, että kenttäharjoittelua on voitu käyttää koulutuksen ajan sijaisuuksien hoitamiseen. Tähän mennessä saadut kokemukset ovat myönteisiä, joten toiminnan laajenemiselle on hyvät edellytykset.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Opettajankoulutuksen virkavapausjärjestelmä

HE 138/1996 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 26.11.1996, että opettajakoulutusyksiköiden ja harjoittelukoulujen rehtoreiden ja lehtoreiden virkavapausjärjestelmää pikaisesti kehitetään kokonaisuutena ottaen huomioon myös muut kouluttautumismahdollisuudet, muun muassa opettajakouluttajien erikoistumisohjelma (PD-koulutus) ja muu täydennyskoulutus sekä vuorotteluvapaa.

Eduskunta on hyväksynyt lain opettajakoulutuslain kumoamisesta. Laki tuli voimaan 1.1.2000. Tällöin päättyi yliopistojen opettajakoulutusyksikön lehtorin virkaan ja harjoittelukoulujen rehtorin ja lehtorin virkaan kuuluva oikeus ja velvollisuus virkavapauteen opiskelua varten. Hyväksyessään lain eduskunta edellytti, että hallitus laatii pikaisesti opettajakouluttajien jatko- ja täydennyskoulutusohjelman ja että ohjelman toteuttamiseen varataan vuosittain riittävät määrärahat. Opetusministeriö on sisällyttänyt opettajienkouluttajien täydennyskoulutuksen opettajakoulutuksen kehittämisohjelmaan (OPM 2001) ja antanut ohjelmassa täydennyskoulutusta koskevat suositukset. Ministeriö on vuosittain osoittanut opettajakouluttajien täydennyskoulutukseen määrärahat, jotka on kohdistettu koulutuspoliittisesti keskeisten painoalueiden täydennyskoulutukseen (esim. tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttö, matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opetuksen kehittäminen, erityisope-

tus) ja opetusharjoittelun ohjauksen kehittäminen. Täydennyskoulutukseen osallistuu vuosittain noin 700 opettajankouluttajaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Näyttöapurahat

HE 158/1996 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 26.11.1996, että näyttökorvausjärjestelmää kehitetään edelleen taiteilijoiden toimeentulon turvaamiseksi.

Eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annettiin vuonna 1997 laki (115/1997) ja asetus (116/1997), joiden nojalla käynnistettiin kuvataiteen näyttöapurahajärjestelmä. Opetusministeriö asetti asiantuntijoista kootun lautakunnan, jonka tehtävänä on jakaa apurahat hakemusten perusteella. Vuoden 2000 määräraha 5000 000 markkaa jaettiin 124 taiteilijalle. Vuoden 2001 talousarviossa on näyttöapurahoja varten varattu niin ikään 5 000 000 markkaa. Opetusministeriö pyrkii valtion talousarvion rajoissa järjestelmän edelleen kehittämiseen.

Vuoden 2003 talousarvioon ei saatu lisärahoitusta näyttöapurahoihin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Vaikeasti kehitysvammaisten opetus

HE 159/1996

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 10.12.1996, että koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä selvitetään vaikeasti kehitysvammaisten koulunkäyntiin ja erityisopetukseen liittyvät avustajakysymykset ja että samassa yhteydessä annetaan esitys tehtävään koulutettujen koulunkäyntiavustajien palkkaamisesta vaikeimmin kehitysvammaisten koulunkäynnin tukemiseksi.

Eduskunta edellytti, että vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksesta vastaa lehtorin, luokanopettajan tai erityisluokanopettajan tai erityisopettajan pätevyysvaatimukset täyttävä henkilö ellei oppilaan tarpeesta johtuvasta erityisestä syystä ole perusteltua, että opetusta antaa muu viranhaltija.

Eduskunnan lausumat on käsitelty koulutuksen kokonaisuudistusta valmisteltaessa. Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998) sekä 14.12.1998 annettu asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) tulivat voimaan 1.1.1999. Kehitysvammaisille oppilaille annettavaa opetusta koskevat kelpoisuusvaatimukset on määrätty edellä mainitun asetuksen 8 §:ssä, jonka mukaan vain avustavana opettajana voi toimia myös henkilö, joka ei ole soveltuvan korkeakoulututkimnon lisäksi suorittanut säännöksessä tarkoitettuja erityisopettajan opintoja. Vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksen korkeammat kustannukset on otettu huomioon samoin 1.1.1999 voimaan tullessa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (635/1998).

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Ammatillinen lisäkoulutus*HE 186/1996 vp**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 3.12.1996, että lääninhallitukset hankintapäätösten tekijöinä lo-
rostavat koulutuksen laatua ja edistävät oppilaitosten verkostomaista yhteistyötä. Mi-
käli tarvittavan koulutuksen laatu tai sisältö sitä edellyttävät, tulee koulutusta voida
käytännössäkin ostaa miltä tahansa lain sallimalta oppilaitokselta.

Eduskunta edellytti hallituksen tekevän kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta
selvityksen uuden rahoitusjärjestelmän toimivuudesta ottaen huomioon myös mahdol-
liset valtion aluehallinnon uudistukset sekä ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin epä-
kohtien korjaamiseksi

Vuosina 1997-1998 opetusministeriö rahoitti lääninhallitusten henkilöstölle suunnatun lisä-
koulutuksen hankinnan laadun kehittämisprojektin, jonka toteuttamisesta vastasivat Helsin-
gin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus sekä Teknillisen korkeakoulun Lahden
keskus. Lisäkoulutuksen hankintatoiminnan suuntaviivoja vuosina 1999 ja 2000 koskevien
opetusministeriön päätösten mukaisesti on lääninhallitusten käytössä ollut projektin yhtenä
tuloksena syntynyt lomakkeisto, joka kiinnittää aikaisempaa laajemmin huomiota tarjotta-
van koulutuksen laatuun.

Lisäkoulutuksen hankintatoiminnan vuotuisia suuntaviivoja koskevissa opetusministeriön
päätöksissä on edellytetty, että lääninhallitukset suosivat hankinnoissaan oppilaitosten väli-
senä yhteistyönä sekä yhdessä työelämän kanssa järjestettävää koulutusta.

Vuonna 1998 hankintatoiminta laajennettiin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen alle 20
opintoviikon laajuiseen sekä musiikkioppilaitosten järjestämään koulutukseen. Lisäkoulu-
tusta voidaan hankkia kaikilta julkisen valvonnan alaisilta oppilaitoksilta.

Opetusministeriö asetti kesällä 1997 keskeisten ministeriöiden, aluehallinnon, oppilaitosten
ja työmarkkinajärjestöjen edustajista koostuneen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituslain
seurantaryhmän. Työryhmän muistio valmistui 15.2.2000.

Hallitus antoi muun muassa seurantaryhmän muistioon perustuen syksyllä 2000 eduskunnal-
le esityksen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE
144/2000 vp), jonka eduskunta 7.12.2000 hyväksyi osittain muutettuna. Lainsäädäntö tuli
voimaan vuoden 2001 alusta. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta 60 % suunnattiin
valtionosuuksina koulutuksen järjestäjille, jotka ylläpitävät ammatillisia aikuiskoulutuskes-
kuksia, valtakunnallisia ammatillisia eriksoppilaitoksia ja ammatillisia oppilaitoksia. Ra-
hoituksesta 40 % suunnattiin lääninhallitusten myöntämiin valtionavustuksiin. Lääninhalli-
tukset myönsivät avustuksia yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja vapaan sivistystyön
oppilaitosten ylläpitäjille. Erityisestä syystä ne voivat myöntää avustuksia myös muille am-
matillisen lisäkoulutuksen järjestäjille sekä muille kuin julkisen valvonnan alaisille koulu-
tuksen järjestäjille.

Vastauksessaan edellä mainittuun hallituksen esitykseen eduskunta edellytti, että hallitus
asettaa pikaisesti parlamentaarisen toimikunnan selvittämään aikuiskoulutuksen koko ken-
tän tavoitteita, kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista sekä rahoitusta. Opetusministeriö
asetti 30.3.2001 tässä tarkoituksessa parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän, joka jätti
muistionsa 7.2.2002. Työryhmä ehdotti siirtymistä ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituk-
sessa kokonaan laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään. Ehdotuksen mukaan rahoitus tu-
lisi keskittää kokonaan toisen asteen ammatillista peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen
järjestäjille sekä erälle vakiintuneesti lisäkoulutusta järjestäneille vapaan sivistystyön oppi-
laitoksille. Hallitus antoi syksyllä 2002 eduskunnalle tätä tarkoittavan esityksen (HE

140/2002 vp) ja eduskunta hyväksyi sen 10.12.2002. Laki tulee voimaan vuoden 2003 alusta.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Uusi koululainsäädäntö

HE 86/1997 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.6.1998, että hallitus osaltaan pyrkii edistämään toimenpiteitä, joilla opettajien kokonaistyöaikajärjestelmä saadaan toteutettua mahdollisimman nopeasti.

Eduskunta edellytti, että hallitus tekee suomen ja ruotsin kielen opetuksen järjestämisestä maahanmuuttajalapsille selvityksen, huomioiko opetus lasten kielellisen lähtötason. Tavoitteena on, että lapset voisivat oppia suomea tai ruotsia mahdollisimman hyvin.

Eduskunta edellytti, että opetussuunnitelmia kehitetään siten, että ne sisältävät myös koulun ja opettajien ammattitaidonkehittämisen tavoitteenasettelun, kehittämisprosessien kuvaukset sekä menetelmät, joilla kehittämistoimintaa arvioidaan.

Eduskunta edellytti, että tilannetta tukiopetuksen järjestämisestä kouluissa seurataan ja tarvittaessa ryhdytään tehostettuihin toimenpiteisiin niin, että opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneen tai muutoin erityistä tukea tarvitsevan oppilaan oikeus tukiopetukseen voidaan turvata.

Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii siitä, että päätökset erityisopetukseen siirtämisestä tehdään oppilaan tarpeista lähtien ja siten että erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden tasa-arvoiset mahdollisuudet opiskeluun turvataan.

Eduskunta edellytti, että opetusministeriö seuraa perusopetuslain 28 §:n soveltamiskäytäntöä ja antaa siitä kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta selvityksen sivistysvaliokunnalle.

Eduskunta edellytti, että opetusministeriö painottaa lähivuosien toiminnassaan koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan kehittämistä riittävän monipuolisesti opetuksen pedagogisen kehittämisen osana.

Eduskunta edellytti, että valtiovalta ja kunnat yhteistyössä kansalais- ja muiden järjestöjen kanssa kehittävät toimenpiteitä, joilla lisätään perusedellytyksiä kerhotoiminnalle.

Eduskunta edellytti, että lukion liikunnan ja terveystiedon opetusta kehitetään siten, että oppiaineet jaksetaan läpi koko lukiokoulutuksen. Tavoitteena on vahvistaa terveitä elämäntapoja ja liikuntaharrastusta.

Eduskunta edellytti, että hallitus antaa eduskunnalle kiireellisesti oppisopimuskoulutuksen kehittämistä koskevat ehdotukset.

Eduskunta edellytti, että lähivuosina talousarvioissa varataan valtionosuusuudistuksessa menetyksiä kokeneille opistoille siirtymäkauden harkinnanvaraista lisäavustusta.

Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kansalaisopistojen asutusra-
kenne ryhmittelyn uudistamiseksi kansalaisopistojen toiminnan kannalta tarkoituk-
senmukaiseksi.

Eduskunta edellytti, että hallitus järjestää taiteen perusopetuslain toimivuuden seu-
rannan kaikkien taiteenalojen perusopetuksen osalta korostaen erityisesti nykyisten
musiikkioppilaitosten toiminnan määrän ja laadun turvaamista.

Eduskunta edellytti, että kansanopistojen mahdollisuudet yleissivistävän ja tutkintota-
voitteisen opetuksen antamiseen turvataan määrittelemällä kansanopistojen harjoitta-
malle perus- ja lukio-opetukselle sen erityispiirteet huomioon ottava riittävä yksikkö-
hintaa.

Eduskunta edellytti, että hallitus kiirehtii sellaisen rahoitusjärjestelmän aikaansaami-
ta, joka turvaa saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen myönteisen kehityksen jat-
kumisen.

Perusopetuksen opettajien kokonaistyöaikaa koskeva kokeilu on käynnissä muutamilla
paikkakunnilla työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen tekemän sopimuksen mukaisesti.

Valtioneuvosto antoi joulukuussa asetuksen perusopetuslaissa tarkoitettua opetuksen valta-
kunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. Uuteen tuntijakoon perustuvien ope-
tussuunnitelmien perusteiden valmistelutyö on käynnissä opetushallituksessa. Valtioneuvos-
ton asetuksen mukaan asetuksen ja uusien opetussuunnitelman perusteiden mukainen ope-
tussuunnitelma voitiin ottaa käyttöön elokuussa 2002 ja ne tulee ottaa käyttöön viimeisten-
kin vuosiluokkien osalta viimeistään elokuussa 2006. Valmistelun yhteydessä selvitetään
maahanmuuttajaoppilaiden kielenopetuksen nykytila ja mahdolliset muutostarpeet. Samassa
yhteydessä on tarkoitus selvittää myös, millä tavoin opetussuunnitelmissa voidaan käsitellä
koulun ja opettajien ammattitaidon sekä koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan kehittä-
mistä opetuksen pedagogisen kehittämisen osana.

Opetusministeriössä on kertomusvuoden aikana valmistunut selvitys koululaisten ilta- ja
aamupäivätoiminnan kehittämisestä. Työssä on ollut mukana myös kansalaisjärjestöjen ja
muiden järjestöjen edustus. Ehdotus on laajalla lausuntokierroksella.

Eduskunta hyväksyi terveystiedon opettamista koskevat säännösmuutokset perusopetusk-
kiin, lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin vuoden 2001 huhtikuussa.
Laki lukiolain 7 §:n muuttamisesta tuli voimaan elokuussa 2001. Lain mukaan liikuntaa ja
terveystietoa opetetaan lukiossa erillisinä oppiaineina ja niille on vahvistettu oma tuntimää-
rä.

Oppisopimuskoulutusta koskevia säännöksiä on muutettu tammikuussa 1999 voimaan tul-
leella lailla siten, että oppisopimuskoulutusta voidaan järjestää myös yrittäjälle omassa yri-
tyksessään. Samanaikaisesti uudistettiin oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatilli-
sen lisäkoulutuksen rahoitussäännökset.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Musiikin ja muiden taiteen alojen perusopetuksen kattavuutta on tarkoitus lisätä ja opetu-
ksen laatua kehittää opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelman linjausten mukaisesti
opetustuntikohtaisen valtionosuuden ja ylimääräisten valtionavustusten avulla. Opetusminis-
teriön ja opetushallituksen tulossopimuksen mukaan kehitetään eri taiteenalojen opetus-
suunnitelman valtakunnallisia perusteita. Lisäksi päätetään toimenpiteistä, joilla lisätään
koulun ja kulttuurin yhteistyöprojektin vaikuttavuutta taiteen perusopetuksen sekä koulun ja
kulttuurielämän yhteistyömuotojen kehittämisessä. Samalla on tarkoitus kiinnittää huomiota
taiteen perusopetuslain toimivuuteen myös toiminnan määrän ja laadun turvaamisen osalta.

Uuden lainsäädännön johdosta valtionrahoitusta menettäneille kansanopistoille on myönnetty harkinnanvaraista valtionavustusta. Lisäksi kansanopistojen rahoitusasemaa on turvattu myöntämällä harkinnanvaraisia yksikköhinnan korotuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Kansalaisopistojen asutusrakenneryhmytyksen uudistamista vuonna 2000 valmistelleen työryhmän ehdotuksen pohjalta oli tarkoitus valmistella ja toteuttaa uudistus samassa yhteydessä, kun valtionosuusjärjestelmään tehdään hallitusohjelman mukaisia tarkistuksia vuonna 2002. Valtionosuusjärjestelmän uudistamista ei kuitenkaan vuoden 2002 talousarviossa lähdetty viemään eteenpäin selvitysmiehen ehdotusten pohjalta. Tässä tilanteessa ei ollut edellytyksiä käynnistää kansalaisopistojen asutusrakennemuutostakaan erillisenä hankkeena vuodelle 2002 talousarviossa. Tarvittavat jatkoselvitykset käynnistetään niin, että uudistus voidaan toteuttaa tarvittaessa vuonna 2003.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin on vuoden 1999 alusta lisätty säännökset saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen saamelaisen kotiseutualueen kunnissa erikseen myönnettävästä valtionavustuksesta. Säännösten mukaan valtioavustuksella katetaan mainittua opetusta antavien opettajien palkkauskustannukset. Valtionavustus koskee mainittua opetusta perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Teattereiden avustuspäärahat

HE 100/1997 vp

Valtiovarainvaliokunta

5) Hyväksyessään 19.12.1997 valtion talousarvion vuodelle 1998 eduskunta edellytti momentin 29.90.52 kohdalla, että hallitus selvittää mahdollisuudet teattereiden harkinnanvaraisten avustuspäärahojen lisäämiseksi

Vuonna 1999 valtion talousarviossa osoitettiin näyttämötaiteen edistämiseen noin 6 300 000 markkaa (1 060 000 €). Vuonna 2002 vastaava määräraha oli 1 490 000 €. Tästä määrärahaa käytettiin säännöllistä ammattiteatteritoimintaa harjoittavien teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisten teattereiden toiminnan tukemiseen 590 000 €, lyhytaikaisiin ammattiteatterikokeiluihin 140 000 € sekä 119 500 € näytelmäkirjallisuuden edistämiseen. Valtakunnallisille teatterijärjestöille ja teattereiden yhteistyöhankkeisiin osoitettiin 640 500 euroa. Määräraha on kasvanut vuodesta 1999 yhteensä noin 430 000 €

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen laskentaperusteet

HE 122/1997 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.11.1997, että hallitus välittömästi selvittää ne rahoitusselliset ongelmat, jotka aiheutuvat opiskelijoista, jotka eivät saa tutkintoaan valmiiksi ohjeellisessa normiajassa ja siitä, että näitä opiskelijoita ei ole rajattu pois seuraavien vuosien yksikköhintojen laskennasta sekä tämän vaikutuksesta ammattikorkeakoulujen kokonaisrahoitukseen, sekä valmistelee erillisen esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamiseksi siten, että edellä mainittua rahoitusta koskevat säännökset selkiytetään ja edellä mainittu ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen laskentaperusteisiin nyt sisältyvä epäkohta poistetaan. Esitys tulee antaa eduskunnalle siten, että korjaukset voidaan saattaa voimaan vuoden 1999 rahoitusohjelman laskennassa.

Hallitus antoi keväällä 1998 eduskunnalle esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta vuoden 1999 alusta lukien siten, että ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat eivät vääristy niiden opiskelijoiden vuoksi, jotka eivät saa tutkintoaan valmiiksi ohjeellisessa normiajassa.

Vuoden 1999 alusta voimaan tulleen uuden opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaan laskettaessa ammattikorkeakoulujen opiskelijakohtaisia yksikköhintoja todellisten kustannusten perusteella ei kustannusten jakajana enää oteta huomioon opiskelijoita, joiden perusteella ammattikorkeakouluille ei myönnetä valtio nosuutta. Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat eivät siten enää voi alentua niiden opiskelijoiden vuoksi, jotka eivät saa tutkintoaan valmiiksi ohjeellisessa normiajassa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Opetusalan koulutuskeskus

HE 127/1997 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 8.12.1997, että ammattikasvatushallinnon koulutuskeskukseen kehittynyt ammatillisten oppilaitosten ja ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen henkilöstön korkeatasoisen täydennyskoulutuksen erityisosaaminen, asiantuntemus, asiakassuhteet ja yhteistyöverkostot sekä Heinolan kurssikeskuksessa kehittynyt yleissivistävän täydennyskoulutuksen korkeatasoinen osaaminen hyödynnetään siten, että uuden koulutuskeskuksen mahdollisuudet kehittyä koulutustarpeita vastaavaksi ja tasokkaaksi yksiköksi turvataan. Koulutusta järjestetään erityisesti Heinolassa ja Tampereella sekä muilla paikkakunnilla, missä koulutuksen järjestäminen on taroituksenmukaista ja koulutusta hankitaan sieltä, missä kulloinkin on saatavissa paras asiantuntemus.

Eduskunta edellytti että hallitus seuraa lain toteutumista ja tekee viimeistään neljän vuoden kuluttua selvityksen siitä, ovatko Opetusalan koulutuskeskukselle asetetut tavoitteet sekä ammatillisen että yleissivistävän opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen ja taloudellisten toimintamahdollisuuksien osalta toteutuneet.

Laki opetusalan koulutuskeskuksesta (1259/1997) ja siitä annettu asetus (187/1998) tulivat voimaan 1.8.1998. Opetusministeriö valmisteli keväällä 2002 Opetushallituksen ja Opetusalan koulutuskeskuksen toiminnan kirjallisen aineiston perusteella Eduskunnalle 17.5.2002 jätetyn selvityksen Opetusalan koulutuskeskukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Eduskunnan sivistysvaliokunta käsitteli selvitystä syysistuntokauden 2002 aikana ja antoi siitä lausuntonsa 26.9.2002 (SiVK 6/2002 vp). Opetusministeriö on ottanut huomioon sivistysvaliokunnan lausunnon ja saattanut sen Opetushallituksen tiedoksi. Selvityksen ja Eduskunnan lausunnon pohjalta Eduskunta päätti hallituksen esityksestä vuoden 2002 toisessa lisätalousarvioesityksessä 100 000 lisämäärärahaa momentille 29.69.21 (Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenot). Vuoden 2003 valtion talousarviossa momentin 29.69.21 määräraha on nostettu vuosien 1999 - 2002 tasosta, 336 000 eurosta 412 000 euroon.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Tietoverkoissa saatavilla olevan aineiston käyttö opetuksessa

HE 170/1997 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.3.1998, että opetusministeriö selvittää tietoverkoissa saatavilla olevan aineiston käyttöön liittyvät kysymykset ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin

niin, että tietoverkoissa saatavilla olevan aineiston käyttömahdollisuudet erityisesti opetuksessa voidaan turvata.

Valtion talousarvion momentin 29.01.22. (Kehittämistoiminta) määrärahasta on osoitettu vuoden 2002 talousarviossa digitaalisen opetusmateriaalin tuotannon tukemiseen sekä kulttuuriperinnön digitointiin ja muihin sisällöntuotantoa palveleviin tarkoituksiin noin 3 364 000 euroa. Merkittävä osa tästä määrärahasta on suunnattu avointen oppimisympäristöjen ja uuden oppimateriaalin kehittämiseen. Valtion talousarvion määrärahoista on osoitettu vuoden 2002 talousarviossa 9 252 000 euroa virtuaaliyliopiston sekä 1 700 000 euroa virtuaaliammattikorkeakoulun kehittämiseen. Yleissivistävän koulutuksen oppimisympäristöjen kehittämiseen, tieto- ja viestintätekniiikan hyväksikäyttöön opetuksessa sekä tietoverkkojen rakentamiseen suunnattiin valtion vuoden 2002 talousarviossa 3 855 000 euroa.

Opetusministeriön työryhmän valmistelemat sopimusmallit, jotka koskevat aineistojen tuottamista verkko-opetuskäyttöön, julkaistiin lokakuussa 2001, ja ne ovat saatavilla opetusministeriön verkkosivuilla. Mallien ylläpito ja kehittäminen jatkuu.

Sopimus- ja käyttöilupajärjestelmien toimivuutta on pyritty tukemaan tekijänoikeuslain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä 177/2002 vp. Ehdotettu sopimussääntö mahdollistaisi sopimisen oikeudenhaltijoita edustavan järjestön kanssa esimerkiksi digitaalisten aineistojen käytöstä opetustoiminnassa. Nykyiset keskitetyt valokopiointisopimukset kattavat yliopistojen ja korkeakoulujen sekä peruskoulujen ja lukioiden osalta digitaalisesta lähteestä tapahtuvan teoksen tulostamisen ja tulosteen valokopioinnin.

Kehitys sekä Suomessa että muualla maailmassa on menossa kohti aineistojen yksilöllistä lisensiointia. Tätä koskevia hankkeita on sekä tekijänoikeuden valvontajärjestöillä että aineistojen tuottajilla ja kustantajilla.

Opetusministeriö on käynnistänyt selvityksen, joka tähtää avoimissa tietoverkoissa olevan aineiston yhteydessä käytettävän standardoidun tekijänoikeusinformaation kehittämiseen. Tämän hankkeen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota niihin tarpeisiin, joita liittyy aineistojen käyttämiseen opetuksessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Liikuntapaikkarakentaminen

HE 236/1997 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 24.11.1998, että valtioneuvosto harkitsee liikuntapaikkarakentamiseen myönnettävien rakentamisavustusten markkamääräisen alarajan tarkistamista niin, että myös kuntien pieniin lähiliikuntapaikkahankkeisiin voitaisiin myöntää rakentamisavustusta.

Valtioneuvosto on 30.12.1998 antamassaan opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1200/1998) päättänyt, että liikuntalaissa (1054/1998) tarkoitettujen liikuntapaikkojen sekä niihin liittyvien vapaa-aikatoimien perustamishankkeena pidetään sellaista opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 31 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimenpidettä, jonka arvioidut kokonaiskustannukset ovat vähintään 100 000 markkaa.

Valtioneuvosto on tarkistanut 20.12.2001 liikuntapaikkojen perustamishankkeen alarajan (100 000 mk) euromääräiseksi vuoden 2002 alusta alkaen. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden alaraja tulee päätöksen mukaisesti olemaan 15 000 euroa. Perustamishankkeen

alaraja mahdollistaa näin entistä paremmin valtion talousarviossa 2002 mainitun lähiliikuntapaikkarakentamisen painotuksen huomioon ottamisen.

Valtion vuoden 2000 talousarvioesityksen selvitysosana mukaan vuoden 2000 liikuntapaikkojen perustamishankkeisiin osoitetulla määrärahalla (13,0 milj.euroa) tuettiin erityisesti lähiliikuntaedellytysten luomista huomioon ottaen erityisesti lasten liikuntamahdollisuuksien kehittäminen.

Opetusministeriö on liikuntapaikkojen avustamispolitiikassa painottanut erityisesti lähiliikuntapaikkojen avustamista tavoitteena lasten ja nuorten liikuntaedellytysten kehittäminen. Opetusministeriö osoitti tarkoitukseen vuonna 2000 yhteensä 3,8 milj.euroa ja vuonna 2001 3,9 milj.euroa ja vuonna 2002 4,7 milj.euroa. Lähiliikuntapaikkojen avustaminen on vakiinnuttanut asemansa rakentamispolitiikan painopistealueena.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin..

Elämyskasvatus

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

2) Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kokonaisvaltaisen elämyskasvatuksen aikaansaamiseksi niin että siinä ovat mukana vanhemmat, neuvolat, varhaiskasvatus, koulut ja nuorisotyö. Tämä voidaan toteuttaa osana vakiintuneita toimintoja. Tässä prosessissa käytettäisiin taiteilijoita apuna ja yhdessä heidän kanssaan luotaisiin projektinomaisesti hyvin yksilöllisiäkin alue- ja koulukohtaisia luovia ratkaisuja.

Elämyskasvatusta on kehitetty kokonaisvaltaisesti nuoriso- ja vapaa-ajan koulutuksessa. Opetushallituksen julkaisemassa nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkimusosuudessa ja näyttötutkimuksen perusteissa on mukana elämyskasvatus tärkeänä osana. Elämyskasvatusta on kehitetty myös asianomaisissa ammattikorkeakouluissa. Opetusministeriö tukee elämys- ja seikkailukasvatusta resursoimalla asianomaisia hankkeita, kuten Avartti-toimintajärjestelmää. Elämyskasvatusta voi olla myös koululaisten iltapäivätoiminnan yhteydessä.

Opetushallituksen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2000 todetaan, että hyvä oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan. Oppimisympäristössä tulee vallita iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri. Toiminnassa otetaan huomioon lapsen tarve oppia mielikuvituksen ja leikin avulla. Oppimista tapahtuu opittavan aineksen, muodostuneiden tietorakenteiden sekä ajattelun vuotovaikutuksena.

Nuorisotyön alueella on toteutettu jokaisessa (10) leiri- ja luontokoulutoimintaa järjestävässä ja nuorisotyölain perusteella tuettavassa valtakunnallisessa nuorisokeskuksessa elämys- ja seikkailukasvatuksen turvallisuuteen liittyvä Setla -auditoinnit.

Elämyskasvatusta on tuettu valtakunnallisten nuorisokeskusten (10) toimintasisältöinä sekä kansainvälisen Award (Avartti) -toimintaohjelman soveltamisessa sekä osin myös koululaisten iltapäivätoiminnan kehittämisessä. Myös ennalta ehkäisevässä huumetyössä on käytetty elämyspedagogiikan menetelmiä.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tutkimus- ja kehitystoiminta*VNS 3/1997 vp**Tulevaisuusvaliokunta*

18) Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää toimenpiteitä, joiden tuloksena Suomi profiloituu osaamisen ja sosiaalisten innovaatioiden edelläkävijäksi. Tutkimus- ja kehitystoiminnan määrärahoja edelleen lisättäessä lähivuosina valtion osuus pidetään vähintään 40 prosenttina.

Opetusministeriön hallinnonalalla on tutkimuspanostuksen turvaamiseksi lisätty Suomen Akatemian tutkimusmäärärahojen myöntövaltuutta vuoden 2001 talousarviossa. Yrityssektorin tutkimus- ja kehityspanoksen erityisen vahvasta kasvusta johtuen julkisen tutkimusrahoituksen osuus kansallisesta tutkimuspanostuksesta on kuitenkin laskenut. Vuosia 2004 – 2007 koskevassa toiminta- ja taloussuunnitelmassa tavoitteeksi on asetettu Suomen Akatemian myöntämisvaltuuden ja toimintamenorahoituksen lisääminen Valtion tiede- ja teknologianeuvoston suosituksen mukaisesti yhteensä 70 milj. eurolla vuoteen 2007 mennessä.

Yliopistokoulutuksen laadun parantaminen ja tietoteollisuusalojen tutkintojen lisääminen*VNS 3/1997 vp**Tulevaisuusvaliokunta*

24) Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tehokkaisiin toimenpiteisiin yliopistokoulutuksen laadun parantamiseksi sekä erityisesti elektroniikan ja tietoliikennetekniikan tutkinnon suorittaneiden määrän saattamiseksi työelämän kysyntää vastaavaksi.

Yliopistokoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisesti korkea laatu on asetettu keskeiseksi tavoitteeksi valtioneuvostossa vahvistetussa vuosien 1999-2004 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Opetusministeriö on viime vuosina suunnannut valtakunnallista hankerahoitusta opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen. Kehittämistoimien kautta opetusta on kehitelty opiskelijakeskeisemmäksi ja sivuaineopintojen tarjontaa laajennettu mielekkäiden opintokokonaisuuksien kehittämiseksi. Tätä kehitystä tukee myös virtuaaliopetuksen mahdollisuuksien hyödyntäminen. Koulutuksen laadun kehittämistä tukee osaltaan myös tuloksellisuuskriteerinä oleva koulutuksen laatuyskikkökriteeri, jota koskevan esityksen korkeakoulujen arviointineuvosto laati vuosille 2001 – 2003. Yliopistokoulutuksen laatu on otettu huomioon esitettäessä vuodelle 2003 tuloksellisuuden perusteella määräytyvää rahoitusta koulutuksen laatuyskikköiden, tutkimuksen huippuyskikköiden, Suomen Akatemian rahoituksen, muun ulkopuolisen tutkimusrahoituksen, työllistymisen ja yliopistokohtaisen arvion perusteella. Korkeakoulujen arviointineuvostoa on pyydetty 15.1.2003 mennessä tekemään ehdotuksensa vuosien 2004 – 2006 osalta koulutuksen ja aikuiskoulutuksen laatuyskikköiksi.

Koulutuksen laatua on tuettu myös toteuttamalla ja tukemalla useita arviointeja, joista esimerkkinä mainittakoon yliopistojen opiskelijavalintojen arviointi, sekä toteuttamalla arviointien seurantaa mm. opettajankoulutuksen ja konetekniikan koulutuksen aloilla. Yliopistot ovat vuoden 2002 tulosneuvotteluja varten raportoineet toimenpiteistä, joilla yliopistojen laatua on pyritty parantamaan sekä arviointitoiminnastaan, arviointituloksista ja niiden pohjalta päätetyistä jatkotoimenpiteistä. Kirjallisessa palautteessaan yliopistojen toiminnasta vuonna 2001 opetusministeriö on mm. painottanut arviointien tulosten hyödyntämisen merkitystä sekä kehottanut yliopistoja jatkamaan kokonaisvaltaisen laatuystyön ja sen menetelmien kehittämistä, johon kuuluu niin opetus, oppiminen ja tutkimus kuin hallinnonkin laatu..

Opetusministeriö toteuttaa vuosina 1998 – 2002 tietoteollisuusohjelmaa, jonka tavoitteena on lisätä tietotekniikan, tietoliikennetekniikan, sähkötekniikan, elektroniikan ja tietojenkäsit-

telyalojen sekä uuden median ja muiden lähellä olevien alojen korkeakoulututkinnon vuosittain suorittaneiden määrää. Ohjelma sisältää sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen perustutkinto-opiskelijoiden määrän lisäämisen ja jo työelämässä oleville suunnattujen, tutkintoon johtavien muuntokoulutusohjelmien toteuttamisen. Tietoteollisuuden ja lähialojen uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut yli 40 %:lla vuodesta 1997 vuoteen 2000. Samassa ajassa valmistuneiden määrä on kasvanut n. 41 %. Tietoteollisuuden alan tutkijakoulujen opiskelijamääriä on kasvatettu siten, että vuonna 2002 tohtoriopiskelijoita on 350.

Oppisopimuskoulutus

HE 105/1998 vp

Valtiovarainvaliokunta

7) Hyväksyessään 18.12.1998 valtion talousarvion vuodelle 1999 eduskunta edellytti momentin 29.60.31 kohdalla, että hallitus seuraa ammatillisen lisäkoulutuksen oppisopimusten kokonaismääräkiintiön riittävyttä ja tarvittaessa tuo lisätalousarvioehdotuksessa esityksen kiintiön nostamiseksi.

Vuodelle 1999 on talousarviossa varattu oppisopimuskoulutuksen lisäkoulutukseen 9000 vuotuista koulutuspaikkaa. Yhdessä vuodelta 1998 siirtyvien ammattitutkintoon valmistavien 3000 vuotuisen koulutuspaikan kanssa oppisopimuskoulutuksen enimmäismäärä on noin 12 000 vuotuista paikkaa vuonna 1999. Oppisopimuskoulutuksena toteutettavan lisäkoulutuksen kysyntää seurattiin vuonna 1999. Vuoden 2000 talousarviossa oppisopimuskoulutuksen lisäkoulutuksen koulutuspaikkamäärä nostettiin 14 000 paikkaan. Vuoden 2001 talousarviossa 16 000 paikkaan, vuoden 2002 talousarviossa 18 000 paikkaan ja vuoden 2003 talousarviossa 20 500 paikkaan. Lisäkoulutuksen kiintiöiden käyttöä on tehostettu siten, että koulutuksen järjestäjät ovat velvollisia ilmoittamaan kunkin vuoden toukokuun loppuun mennessä, mikäli kuluvan vuoden paikkoja näyttää jäävän käyttämättä. Tällöin opetusministeriö jakaa paikat uudestaan. Vuonna 2000, jolloin ilmoitusvelvollisuus otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön, saatiin 200 paikkaa uudelleen jakoon. Vuonna 2001 käyttämättä jätettyjä paikkoja jaettiin uudelleen 201 ja vuonna 2002 348 paikkaa. Paikkojen uudelleen kohdentaminen on otettu vakiintuneeksi käytännöksi.

Opetusministeriö on asettanut toukokuussa 2002 työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää ja laatia toimenpidesuunnitelma yhteistyön kehittämiseksi opetushallinnon, työministeriön ja työelämän edustajien välillä työmarkkinoilta syrjäytymässä olevien työttömien peruskoulutuksen järjestämiseksi oppisopimuskoulutuksena. Työryhmän tehtävänä on lisäksi selvittää oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen vuotuisen enimmäismäärän jakojärjestelmän toimivuutta ja kehittää sitä vastaamaan työelämän tarpeita. Työryhmän toimikausi päättyy vuoden 2003 toukokuussa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yliopistojen perusvoimavarat

HE 40/1999 vp

Valtiovarainvaliokunta

5) Hyväksyessään 18.12.1999 valtion talousarvion vuodelle 2000 eduskunta edellytti luvun 29.10 kohdalla, että yliopistojen perusvoimavarojen vaje korjataan kuluvalle vaalikaudella

Hallitusohjelmassa todetaan, että yliopistojen perusrahoituksen kehitys turvataan edelleen lainsäädännöllä. Valtioneuvosto hyväksyi 29.12.1999 koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosille 1999 – 2004. Kehittämissuunnitelman mukaan yliopistojen pitkäjänteisen työn mahdollistamiseksi yliopistojen perusrahoituksen kehitys turvataan lainsäädännöllä. Yliopistolaitokselle asetettujen tavoitteiden ja määräraho-

jen yhteyttä parannetaan siten, että uudet tehtävät sekä koulutuksen ja tutkimuksen laajentaminen kasvattavat vastaavasti budjettirahoitusta.

Yliopistojen toiminnan rahoittaminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämisestä annettuun lakiin, jonka rahoitusta koskevan säännöksen muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 30/2001 vp) annettiin eduskunnalle 11.4.2001. Laki vahvistettiin hallituksen esittämässä muodossa 13.12.2001. Tämän perusteella yliopistojen toimintamenomomentille osoitettua määrärahaa korotetaan vuosittain määrällä, mikä vastaa valtion keskustason palkkauksia koskevista sopimusratkaisuista aiheutuvaa palkkausmenojen kasvua. Lisäksi on säädetty, että määrärahaa korotetaan vuonna 2002 vähintään 40 miljoonalla eurolla, vuonna 2003 vähintään 30 miljoonalla eurolla ja vuonna 2004 vähintään 20 miljoonalla eurolla. Säännös koskee vuosia 2002-2005.

Vuoden 2000 varsinaisesta talousarviosta yliopistojen toimintamenot ovat lisääntyneet vuoden 2003 talousarvioon 186 miljoonalla eurolla. Tämän lisäksi Suomen Akatemialle on vuonna 2001 osoitettu 15 miljoonan euron lisävaltuus tutkimushankkeiden yleiskustannuksiin. Tämä tulee vuoteen 2005 vapauttamaan yliopistoissa muuhun käyttöön varoja, jotka ovat aiemmin sitoutuneet Suomen Akatemian rahoittamiin hankkeisiin.

Lasten ja nuorten psykiatrien koulutus

HE 40/1999 vp

Valtiovarainvaliokunta

- 6) Hyväksyessään 18.12.1999 valtion talousarvion vuodelle 2000 eduskunta edellytti luvun 29.10 kohdalla hallituksen huolehtivan siitä, että lasten ja nuorten psykiatrien määrän lisäämiseksi näiden alojen koulutusta lisätään, tarvittaessa erityistoimenpitein.

Lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian koulutusta on uudistettu vuoden 1999 alusta, voimaan tulleen uuden erikoislääkärin tutkinnosta annetun asetuksen myötä Keskussairaaloiden käyttöä on laajennettu, ja perheneuvoloita ja koulukoteja on kytketty mukaan koulutukseen. Yliopistosairaalassa annetun koulutuksen osuutta on lyhennetty yksilöllisesti rakennettujen koulutuskokonaisuuksien pohjalta. Lisäksi valtioneuvoston terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi 11.4.2002 antaman periaatepäätöksen perusteella erikoislääkärin tutkintoasetusta on muutettu siten, että vähintään puolet koulutuksesta tulee suorittaa yliopistosairaalan ulkopuolella. Tästä ajasta vähintään yhdeksän kuukautta tulee työskennellä terveyskeskuksessa. Muutos koskee 1.1.2003 tai sen jälkeen erikoislääkärin opinnot aloittavia.

Opiskelijamäärä on kasvanut tuntuvasti. Lastenpsykiatria sekä nuorisopsykiatria erikoistumassa olevien lääkäreiden määrä oli vuoden 2002 lopussa 205 ja tutkintoja suoritettiin 22. Tutkintomäärä kasvaa lähivuosina. Erikoislääkärimäärä kasvaa siten myös ja parantaa lasten ja nuorten tutkimus- ja hoitomahdollisuuksia. Erikoistumassa olevien työpanos on merkittävä terveydenhuollon palvelujärjestelmässä myös jo ennen tutkinnon suorittamista.

Lähivuosina supistetun peruskoulutuksen tuotoksen pienuus ja lääkäripula rajoittavat koulutukseen rekrytointia, mutta muutoin koulutuksen sisällöllinen ja määrällinen kehittyminen jatkuu myönteisenä.

Mielenterveyttä tukevan koulutuksen kehittämiseksi opetusministeriö on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa käynnistänyt myös psykoterapiakoulutuksen kehittämisen. Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotukset psykoterapeuttikoulutuksen järjestämisestä korkeakoululaitoksen piirissä osana julkista koulutusjärjestelmää sekä tehdä ehdotukset koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi tulee laatia ehdotukset siitä, millä tavalla kaikilla sosiaali- ja terveysalan koulutuksen tasoilla voitaisiin koulutuksessa oleville antaa valmiuksia mielenterveyttä tukevaan työhön osana omaa ammatillista työtä. Työryhmä sai työnsä loppuun tammikuun 2003 loppuun mennessä.

Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä*HE 73/1999 vp**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 7.12.1999, että hallitus selvittää opiskelijoiden asumislisäjärjestelmän vaikutukset opiskelijoiden asumisolosuhteisiin ja mahdollisuuden opiskelijoiden asumisen tukemiseen ympärivuotisesti.

Opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä uudistettiin 1.5.2000 lukien siten, että lapsiperheitä ja omistusasunnossa asuvia lukuun ottamatta kaikki opiskelijat kuuluvat saman asumisen tukijärjestelmän piiriin. Ne opiskelijat, jotka aikaisemmin ovat saaneet yleistä asumistukea, siirtyvät asumislisän piiriin liukuvasti asumistuen vuositarkistusten yhteydessä. Uudistuksen yhteydessä opintotuen asumislisän tukiprosentti korotettiin 67 prosentista 80 prosenttiin, mikä merkitsi olennaista tuen tason paranemista jo aiemmin opintotuen asumislisän piiriin kuuluneille opiskelijoille. Puolison tulot otetaan huomioon asumislisää myönnettäessä.

Opetusministeriön arvion mukaan uudistus on sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti parantanut ja yhtenäistänyt opiskelijoiden asumisen tukea.

Opetusministeriön asettama opintotuen kannustavuutta selvittänyt työryhmä piti muistiossaan (Kannustava opintotuki, opetusministeriön työryhmien muistioita 18:2002) asumislisän vuokraton korottamista asumislisän ympärivuotiseksi muuttamista tärkeämpänä asumislisän kehittämistavoitteena. Valtiontaloudellisia edellytyksiä asumislisän kehittämiseksi ei toistaiseksi ole.

Opettajankouluttajien jatko- ja täydennyskoulutusohjelma*HE 74/1999 vp**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 23.11.1999, että hallitus laatii pikaisesti opettajankouluttajien jatko- ja täydennyskoulutusohjelman ja että ohjelman toteuttamiseen varataan vuosittain riittävät määrärahat.

Opetusministeriö on sisällyttänyt opettajankouluttajien täydennyskoulutuksen opettajankoulutuksen kehittämisohjelmaan (OPM 2001). Ohjelmassa määritellään koulutuksen painoalueet ja annetaan täydennyskoulutusta koskevat suositukset. Opetusministeriö on vuosittain osoittanut opettajankouluttajien täydennyskoulutukseen määrärahat, jotka on kohdistettu koulutuspoliittisesti keskeisten painoalueiden täydennyskoulutukseen (esim. tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttö, matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opetuksen kehittäminen, erityisopetus) ja opetusharjoittelun ohjauksen kehittämiseen. Koulutukseen osallistuu vuosittain noin 700 opettajankouluttajaa. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Esiopetuksen työaika**Vammaisten lasten oppivelvollisuus****Esiopetusta antavien täydennyskoulutus****Opettajien pätevyys****Päivähoidon hallinto ja ohjaus****Perusopetuslain mukainen esiopetus, koulumatkaetu****Esiopetusuudistus, selonteon antaminen***HE 91/1999 vp**Sivistysvaliokunta*

1) Eduskunta edellytti 7.12.1999 hallituksen huolehtivan siitä, ettei esiopetuksen päivittäinen työaika muodostu alkuopetuksen päivittäistä työaikaa pidemmäksi.

- 2) Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, aiheuttaako nykytilanne eriarvoisuutta pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien vammaisten lasten kohdalla ja tekee tarvittaessa muutosesitykset asianomaiseen lainsäädäntöön.
- 3) Eduskunta edellytti, että täydennyskoulutusta järjestetään myös perusopetuslain mukaista esiopetusta antaville luokanopettajille ja lastentarhanopettajille.
- 4) Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että opettajien pätevyysiin liittyvän siirtymäkauden pituus on kolme vuotta.
- 5) Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutessaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle.
- 6) Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin säädosmuutosten tekemiseksi niin, että perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen osallistuvat oppilaat saataan koulumatkaedun piiriin 1.8.2001 lukien.
- 7) Eduskunta edellytti, että hallitus antaa kolmen vuoden kuluttua siitä, kun esiopetusuudistus koko laajuudessaan tulee voimaan, esiopetusuudistusta koskevan selonteon, jossa arvioidaan uudistuksen vaikutuksia ja asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Kohtaan 5) "Päivähoidon hallinto ja ohjaus" vastaus on sosiaali- ja terveysministeriön osuudessa..

Perusopetuksen (852/1998) 4 §:ssä säädetään työpäivän enimmäispituudesta esiopetuksessa. Pykälän mukaan esiopetuksen oppilaan työpäivään saa kuulua enintään viisi oppituntia.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Esiopetusuudistuksen tavoitteista ja sisällöstä sekä opetussuunnitelmien laatimisesta on järjestetty lukuisia koulutustilaisuuksia eri puolilla maata. Varsinainen opetushenkilöstölle suunnattu täydennyskoulutus aloitettiin vuonna 2001.

Vuoden 2000 elokuun alussa voimaan tulleen opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen muuttamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (327/2000) voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan asetuksen 7 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuja sosiaalikasvattajilta, sosiaalialan ohjaajilta ja sosionomeilta (AMK) vaaditaan esiopetuksen opettajan kelpoisuuden saavuttamiseksi opetusministeriön hyväksymät esiopetuksen opinnot 1 päivästä elokuuta 2003 lukien. Näitä opintoja on järjestetty kahdeksassa yliopistossa opetusministeriön osoittamilla määrärahoilla vuodesta 2001 lähtien.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Esiopetuksen oppilaiden yleistä, lakisääteistä koulumatkaetua ei voida valtiontaloudellisista syistä toteuttaa vielä vuonna 2003 Lakisääteinen matkaetu pyritään toteuttamaan lähivuosien aikana. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilla esiopetuksen oppilailla on oikeus matkaettuun vastaavilla perusteilla kuin perusopetuksen oppilailla.

Opetushallinnossa seurataan esiopetuksen toteutumista ja paikallisia järjestelyitä mm. peruspalveluiden toteutumisen arvioinnin yhteydessä. On aloitettu esiopetuksen paikallisia järjestelyitä koskeva tiedonkeruu. Tietoja on tarkoitus käyttää eduskunnalle annettavan esiopetusta koskevan selonteon valmistelussa.

Lapsille haitallisen aineiston leviämisen ehkäiseminen*HE 2/2000 vp**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 21.6.2000, että Suomi kiirehtii EU-tason toimenpiteitä, joilla voitaisiin ehkäistä lapsille haitallisen aineiston leviäminen eri kanavien, myös Internetin välityksellä.

Opetusministeriö on osallistunut liikenne- ja viestintäministeriön aloitteesta kehitettävän audiovisuaalisen alan itse sääntelyä koskevan selvitystyön toteuttamiseen. Asiasta järjestettiin kaksi koko alaa koskevaa keskustelutilaisuutta, joiden pohjalta liikenne- ja viestintäministeriö asetti kertomusvuonna selvitysmiehen. Selvitys valmistui 1.10.2001. Selvityksen mukaan itseään sääntelevää järjestelmää tulee kehittää perustamalla seurantajärjestelmän tapainen foorumi, jonka koordinoijana ja rahoittajana toimisi esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriö, samoin tulisi perustaa vihjepuhelimia, kuten 9 muussa EU-maassa on perustettu. Lisäksi selvitysmies esittää asiasta laadittavaksi tutkimusta, joka tukisi jo aloitettua tutkimustoimintaa. Lisäksi opetusministeriö on osallistunut eurooppalaiseen suunnitteluun tietokone- ja videopelimerkintöjen ikärajojen merkintöjen yhdenmukaistamiseksi Euroopassa. Toistaiseksi EU ei ole ryhtynyt yhdenmukaisen lainsäädännön valmisteluun lapsille haitallisen aineiston torjumiseksi mm. Internetin välityksellä vaan todennut, että itseään sääntelevää järjestelmää kehittämällä ja muita toimenpiteitä korostamalla voidaan päästä parhaisiin tuloksiin. Lisäksi EU on teettänyt tutkimuksia ja selvityksiä muiden kanavien lapsille haitallisen aineiston leviämisen ehkäisemiseksi. Lähiaikoina on valmistumassa EU:n komission tutkimus elokuvien levittämisestä eri jakelukanavissa sekä niiden ikärajojen merkintöihin liittyvistä erilaisista käytännöistä. Opetusministeriö on osallistunut Euroopan Neuvostossa vuonna 2001 hyväksytyyn suosituksen valmisteluun. Se koskee lapsille haitallisen ja laittoman aineiston levittämistä Internetissä.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Kansalaisopistojen valtionosuuden laskentaperusteiden uudistaminen*HE 109 ja 187/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

7) Momentti 29.69.30. Eduskunta edellytti 19.12.2000 hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kansalaisopistojen valtionosuuden laskentaperusteiden uudistamiseksi vuoden 2002 alusta niin, että kansalaisopistoille asutusrakenteesta ja paikallisista olosuhteista riippumatta turvataan tasavertaiset toimintaedellytykset.

Kansalaisopistojen ja kirjastojen valtionosuuksien myöntämisessä sovellettavan asutusrakenneryhmittämisen tarkoituksenmukaisuutta on selvittänyt opetusministeriölle jo 29.2.2000 ehdotuksensa jättänyt työryhmä ehdotuksessaan: Asutusrakenneryhmittäminen kansalaisopistojen ja kirjastojen valtionosuuksissa (Opetusministeriön työryhmien muistioita 10:2000). Työryhmä teki muutosehdotusten päälinjaukset ja lopulliset ehdotukset oli tarkoitus valmistella ja toteuttaa valtionosuusjärjestelmään suunnitteilla olleiden muiden hallitusohjelman mukaisten tarkistusten yhteydessä. Valtionosuusjärjestelmän uudistamista ei kuitenkaan vuoden 2002 talousarviossa lähdetty viemään eteenpäin selvitysmiehen ehdotusten pohjalta. Tässä tilanteessa ei katsottu myöskään olleen edellytyksiä käynnistää kansalaisopistojen asutusrakennemuutostustakaan erillisenä hankkeena.

Eduskunta edellytti edelleen 18.12.2001 vuoden 2002 valtion talousarvion yhteydessä (HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp) hallituksen antavan kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskevat muutosehdotukset ensi tilassa. Tämän lausuman johdosta opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osasto asetti 11.2.2002 valmisteluryhmän tekemään selvitykset ja valmistelemaan ehdotukset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi kansalaä-

opistojen valtionosuusjärjestelmässä sovellettavan asutusrakenneryhmytyksen muuttamiseksi edellä mainitun työryhmämuistion linjausten pohjalta. Valmisteluryhmä esitti muun ohessa, että kansalaisopistot siirtyisivät kahden vuoden siirtymäajan kuluessa yhteen yksikköhintajärjestelmään. Ryhmä esitti kuitenkin harkittavaksi uudistuksen toteuttamisen aikataulua muun muassa siksi, että opetusministeriön parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän ehdotusten perusteella 11.4.2002 asettama työryhmä on valmistelemaan ehdotuksia vapaan sivistystyön tavoitteiden, ohjauksen ja rahoitusperusteiden uudistamiseksi. Kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmän uudistamista ei näissä oloissa pidetty tarkoituksenmukaisena toteuttaa erillisratkaisuna vuonna 2003, koska parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän ehdotusten pohjalta on valmisteilla kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitosten ohjaus- ja rahoitusjärjestelmien uudistaminen vuoden 2004 alusta.

Aikuiskoulutuksen määrällinen ja laadullinen kehitys

HE 144/2000 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2000, että hallitus asettaa pikaisesti parlamentaarisen toimikunnan selvittämään aikuiskoulutuksen koko kentän tavoitteita, kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista sekä rahoitusta.

Eduskunta edellytti, että lääninhallitukset ammatillisen lisäkoulutuksen ostopäätöksiä tehdessään korostavat useiden oppilaitosten yhteistyöhankkeita ja täten edistävät koulutuksen laadun kehitystä.

Opetusministeriö asetti parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän selvittämään aikuiskoulutuksen koko kentän tavoitteita, kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista sekä rahoitusta. Työryhmän puheenjohtajana ~~on~~ oli kansliapäällikkö Markku Linna ja jäsenenä seitsemän poliittisia puolueita edustavaa jäsentä, ja lisäksi työryhmän työskentelyyn kutsuttiin osallistumaan 17 henkilön asiantuntijaryhmä. Työryhmä jätti yksimielisen muistionsa 7.2.2002 (OPM 3:2002).

Parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän ehdotusten lähtökohtana oli elinikäisen oppimisen periaatteella rakentuva aikuiskoulutus. Työryhmä jakoi ehdotuksensa kolmeen pääkohtaan. Ensinnäkin aikuiskoulutuksen perusresurssit tulisi seuraavien noin kymmenen vuoden aikana painottaa väestön ikärakenteen ja koulutustason kehityksen sekä ammattirakenteen muutoksen mukaisesti nykyistä vahvemmin ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen järjestämään aikuiskoulutukseen. Toiseksi työryhmä esitti, että sille osalle aktiivista aikuisväestöstä, jolla ei ole toisen asteen tutkintoa, tarjottaisiin mahdollisuus sen hankkimiseen erillisen toimenpideohjelman keinoin. Kolmanneksi kullakin alueella tulisi toteuttaa aikuiskoulutusorganisaatioiden tarkoituksenmukainen hallinnollinen ja toiminnallinen yhteistyö ja tälle toiminnalle tulisi turvata järjestämislupamenettelyä kehittämällä edellytykset vastata aikuisen väestön tarpeisiin.

Opetusministeriö on käynnistänyt parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän keskeisten esitysten jatkovalmistelun asettamalla ensi vaiheessa 11.4.2002 kolme laajaa työryhmää sekä näille tuki- ja koordinaatiotyöryhmän. Ryhmien tehtävänä oli vuoden 2003 talousarvioesitystä silmälläpitäen laatia ehdotuksia ja suunnitelmia 1) vailla ammatillista koulutusta oleville aikuisille tarkoitettun viisivuotisen koulutustason kohottamisohjelman toimeenpanosta, 2) ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevista järjestelyistä ja siihen erikoistuneiden oppilaitosten toimintaedellytysten vahvistamisesta ja 3) vapaan sivistystyön oppilaitosten ohjauksen ja seurannan kehittämistä sekä rahoitusperusteiden muutostarpeista.

Hallituksen esitys valtion vuoden 2003 talousarvioesitykseksi sisälsi parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän kiireelliseksi katsottujen ehdotusten toimeenpanoa koskevat ratkaisut. Parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän ehdotuksiin pohjautuen hallituksen vuoden

2003 talousarvioesitykseen sisältyi uusi määräraha aikuisten koulutustason kohottamisohjelman käynnistämiseen uudella momentilla 29.69.34 sekä esitys lisäkoulutuksena järjestettävän oppisopimuskoulutuksen määrärahan korottamisesta 5,4 miljoonalla eurolla. Työryhmän esitysten pohjalta hallitus teki esityksen (HE 140/2002 vp) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta siten, että ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa siirrytään kokonaan laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään ja rahoitus keskitetään toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjille sekä eräille vakiintuneesti lisäkoulutusta järjestäneille vapaan sivistystyön oppilaitoksille. Hallituksen vuoden 2003 talousarvioesitykseen sisältyi edelleen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusuudistukseen liittyvät esitykset määrärahasiirroista uuden rahoitusjärjestelmän ulkopuolelle jäävien korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten aikuiskoulutuksen vahvistamiseen. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 10.12.2002 ja laki tulee voimaan vuoden 2003 alusta. Eduskunta hyväksyi päättäessään vuoden 2003 talousarviosta uuden aikuisten koulutustason kohottamisen määrärahan, oppisopimuskoulutuksen määrärahan korotuksen sekä ehdotetut aikuiskoulutuksen vahvistamiseen tähtäävät määrärahasiirrot.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmä

Kertomus 2/2000 vp

Sivistysvaliokunta

Hyväksyessään 18.12.2000 perustuslakivaliokunnan mietinnön hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 1999 eduskunta edellytti, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä perustuslakivaliokunnan mietintöön että liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen. Sivistysvaliokunta edellytti lausunnossaan hallituksen huolehtivan siitä, että ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmä pidetään nykyisellään ja sitä kehitetään erityisesti panostamalla arviointiin ja koulutuksen laatuun.

Hyväksyessään ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusta koskevan lain 3.12.1996 eduskunta hyväksyi kaksi lausumaa. Ensimmäisessä lausumassaan eduskunta edellytti, että lääninhallitukset hankintapäätösten tekijöinä korostavat koulutuksen laatua ja edistävät oppilaitosten verkostomaista yhteistyötä. Mikäli tarvittavan koulutuksen laatu ja sisältö sitä edellyttävät, tulee koulutusta käytännössäkkin hankkia miltä tahansa lain sallimalta oppilaitokselta. Tämän lausuman toteuttamiseksi hankintatoiminnan ala laajennettiin vuoden 1998 valtion talousarvioon sisältyvällä päätöksellä kattamaan myös yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muikkioppilaitosten järjestämä ammatillinen lisäkoulutus.

Toisessa lausumassaan eduskunta edellytti hallituksen tekevän kolmen vuoden kuluttua mainitun lain voimaantulosta selvityksen uuden rahoitusjärjestelmän toimivuudesta ottaen huomioon myös mahdolliset aluehallinnon uudistukset sekä ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi. Opetusministeriö asetti 30.7.1997 eri ministeriöiden, työmarkkinajärjestöjen ja lisäkoulutuksen järjestäjien edustajista koostuvan seurantatyöryhmän, jonka tehtäväksi annettiin eduskunnan edellyttämän selvityksen laatiminen. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituslain seurantatyöryhmän loppuraportti valmistui vuoden 2000 alussa (OPM 1:2000). Lausumassa mainittujen aluehallinnon uudistusten vaikutuksia, erityisesti työvoimapolitiittisen ja omaehtoisen aikuiskoulutuksen hankintajärjestelmien työnjakokysymyksiä, selvitettiin mm. kauppa- ja teollisuusministeriön asettamissa valmisteluelimissä. Työnjakokysymysten lisäksi opetushallituksen laatimat arviot ammatillisen lisäkoulutuksen pedagogisesta tasosta (OPH/Arviointi 10/1998) samoin kuin lisäkoulutukseen määrärahojen väheneminen noin 500 miljoonalla markalla, 977 miljoonasta markasta vuonna 1997 471 miljoonaan markkaan vuonna 2000 olivat tekijöitä, joiden takia hallitus katsoi tarkoituk-

senmukaisesti ryhtyä toimenpiteisiin ilmenneiden ongelmien poistamiseksi sekä vakaamman resurssitason ja laadun edellytysten turvaamiseksi ammatillisessa lisäkoulutuksessa.

Vuoden 2000 valtion talousarvioon sisältyi maininta siirtymisestä ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään vuoden 2001 alusta. Toimeenpano valmisteltiin opetusministeriön 13.9.1999 asettaman työryhmän ehdotusten (OPM 3:2000) pohjalta. Opetusministeriön puolelta uudistuksella pyrittiin vakaampaan määrärahatasoon myös lisäkoulutuksessa, ammatillisen lisäkoulutuksen keskeisten järjestäjien toimintaedellytysten ja ammattitutkintojärjestelmän rahoituksen turvaamiseen, muun koulutuksen kanssa yhteensopivampaan rahoitus- ja ohjausjärjestelmään sekä opetusministeriön ja työministeriön työnjakokysymysten ratkaisuun. Valtioneuvoston 29.12.1999 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999-2004 on lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittämiselle asetettu samat tavoitteet.

Hallitus antoi vuoden 2000 syksyllä budjettilakien aikataulussa eduskunnalle esityksen edellä kuvatun uudistuksen toteuttamisen edellyttämästä lainsäädännöstä. Eduskunta hyväksyi esityksen osittain muutettuna. Uusi lainsäädäntö tuli voimaan 1.1.2001.

Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus siirtyi osaksi opetus- ja kulttuuritoimen laskennallista valtionosuusrahoitusta. Uudistus merkitsi ammatillisen lisäkoulutuksen pääjärjestäjien (ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset, valtakunnalliset erikoisoppilaitokset, ammatilliset oppilaitokset) siirtymistä lakisääteisen valtionosuusrahoituksen piiriin. Opetusministeriö jatkoi näille järjestäjille ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuuden opiskelijatyövuosien mukaan. Tähän tarkoitukseen käytettiin 60 % valtion talousarviossa ammatillisen lisäkoulutuksen valtionosuusrahoitukseen osoitetuista määrärahoista. Loput siirrettiin lääninhallituksille jaettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisina harkinnanvaraisina valtionavustuksina yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämään ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä erityisestä syystä myös muille ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjille sekä muille kuin julkisen valvonnan alaisille koulutuksen järjestäjille.

Vastauksessaan edellä mainittuun hallituksen esitykseen eduskunta edellytti, että hallitus asettaa pikaisesti parlamentaarisen toimikunnan selvittämään aikuiskoulutuksen koko kentän tavoitteita, kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista sekä rahoitusta. Opetusministeriö asetti 30.3.2001 tässä tarkoituksessa parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän, joka jätti muistionsa 7.2.2002. Työryhmä ehdotti siirtymistä ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa kokonaan laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään. Ehdotuksen mukaan rahoitus tulisi keskittää kokonaan toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjille sekä eräille vakiintuneesti lisäkoulutusta järjestäneille vapaan sivistystyön oppilaitoksille. Hallitus antoi syksyllä 2002 eduskunnalle tätä tarkoittavan esityksen (HE 140/2002 vp) ja eduskunta hyväksyi sen 10.12.2002. Laki tulee voimaan vuoden 2003 alusta.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Laki virallisista kääntäjistä annetun lain muuttamisesta

HE 3/2001 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 3.4.2001 hallituksen pikaisesti

- valmistelevan virallisia kääntäjiä koskevan lainsäädännön muuttamisen siten, että myös 70 vuotta täyttänyt henkilö voidaan hyväksyä viralliseksi kääntäjäksi,
- selvittävän, miten virallisten kääntäjien toiminnan valvontaa voitaisiin tehostaa ja olisiko sen vuoksi tarkoituksenmukaista säätää oikeus toimia virallisena kääntäjänä määräaikaiseksi, sekä

–selvittävän, osoittautuuko virallisena kääntäjänä toimivan henkilön koti- tai asuin-kuntavaatimus nyt hyväksytyssä muodossaan tarkoituksenmukaiseksi.

70 vuotta täyttäneen henkilön oikeudesta tulla hyväksytyksi viralliseksi kääntäjäksi opetusministeriö toteaa, että tilannetta on seurattu, mutta säädösten muutosta ei ole katsottu tältä osin tarkoituksenmukaiseksi. Opetusministeriö viittaa myös virallisista kääntäjistä annetun lain 4 §:n antamaan mahdollisuuteen saada pidennystä virallisen kääntäjän toimintaan myös 70 ikävuoden jälkeen.

Toiminnan valvonnan osalta opetusministeriö toteaa, että valvonta toteutuu riittävästi käytännössä jo, kun asianomainen osallistuu tutkintolautakunnan toimeenpanemaan tutkintoon ja tulee joko hylätyksi tai hyväksytyksi. Kääntäjien tutkintolautakunta voi myös virallisista kääntäjistä annetun lain 7 §:n mukaan peruuttaa asianomaiselta oikeuden toimia virallisena kääntäjänä, jollei hän täytä laissa säädettyjä edellytyksiä tai on muutoin osoittautunut ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä. Tämä tapahtuu käytännössä kantelumenettelyn kautta. Virallisen kääntäjän oikeuden määräaikaistaminen todennäköisesti tehostaisi valvontaa, mutta olisi samalla myös huomattava resurssikysymys. Määräaikaistamisella ei myöskään saisi asettaa kääntäjän oikeuden jo saaneita ja toisaalta tulevia virallisia kääntäjiä eriarvoiseen asemaan. Edellä mainituista syistä opetusministeriö ei pidä määräaikaistamista tarkoituksenmukaisena toimenä.

Virallisena kääntäjänä toimivan henkilön asuinpaikkarajoituksen poistamista opetusministeriö ei pidä aiheellisenä, vaan katsoo, että vakinainen asuinpaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa on riittävä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yliopistojen tilakustannukset

HE 30/2001 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 20.11.2001, että hallitus pikaisesti selvittää yliopistojen tilakustannuksista aiheutuvat ongelmat siten, että tarvittavat korjaukset tehdään vuoden 2003 valtion talousarviosta päätettäessä.

Neuvoteltuaan arviointityön työnjaosta valtiovarainministeriön kanssa opetusministeriö päätti kutsua yliopistojen tilakustannuksista aiheutuvia ongelmia selvittämään Valtion teknillisen tutkimuslaitoksen tutkimuspäällikkö Pekka Pajakkalan. Selvitysmies luovutti esityksensä opetusministeriölle 3.5.2002.

Tietyiltä osin selvitysmiehen ehdotuksissa edellytettiin toimenpiteitä, jotka ovat valtiovarainministeriön ja Senaatti-kiinteistöjen toimivallassa. Opetusministeriö pyysi kirjeellään 20.5.2002, että valtiovarainministeriö ja Senaatti-kiinteistöt ryhtyvät toimenpiteisiin yliopistojen tilakustannuksista aiheutuvien ongelmien poistamiseksi selvitysmiehen ehdotusten pohjalta yhteistyössä opetusministeriön ja yliopistojen kanssa.

Opetusministeriön kanssa käydyt neuvottelut perusteella valtiovarainministeriö asetti vuokrajärjestelmäkäytäntöjä selkeyttävän työryhmän valmistelemaan selvitysmies Pajakkalan ehdottamia jatkotoimenpiteitä. Työryhmän määräaika päättyi 31.1.2003. Tarkoitus on, että työryhmän esittämät mahdolliset vuokratason muutokset valmistella niin, että ne voidaan tarvittaessa sisällyttää vuoden 2003 lisätalousarvioon.

Kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmä*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

3) Momentti 29.69.30

Eduskunta edellytti 8.12.2001 hallituksen antavan kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskevat muutosehdotukset eduskunnalle ensi tilassa.

Koulutusta koskevan lainsäädännön hyväksymiseen liittyi muun muassa eduskunnan lausuma, jonka mukaan eduskunta edellyttää "hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kansalaisopistojen asutusrakenneryhmittelyn uudistamiseksi kansalaisopistojen toiminnan kannalta tarkoituksenmukaiseksi" (EV 70/1998 vp - HE 86/1997 vp). Asutusrakenneryhmittystä selvittänyt opetusministeriön työryhmä jätti opetusministeriölle 29.2.2000 ehdotuksensa "Asutusrakenneryhmitys kansalaisopistojen ja kirjastojen valtionosuuksissa. Opetusministeriön työryhmien muistioita 10:2000". Sen tehtävänä oli selvittää kansalaisopistojen ohella myös kirjastojen valtionosuuksien myöntämisessä nykyisin sovellettavan asutusrakenneryhmittymisen tarkoituksenmukaisuus ja tehdä tarvittavat muutosehdotukset lainsäädäntöön. Valtionosuusjärjestelmän uudistamista ei kuitenkaan vuoden 2002 talousarviossa lähdetty viemään eteenpäin selvitysmiehen ehdotusten pohjalta. Tässä tilanteessa ei katsottu myöskään olleen edellytyksiä käynnistää kansalaisopistojen asutusrakennemuutustakaan erillisenä hankkeena.

Eduskunta edellytti edelleen 18.12.2001 vuoden 2002 valtion talousarvion yhteydessä (HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp) hallituksen antavan kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskevat muutosehdotukset ensi tilassa. Tämän lausuman johdosta opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osasto asetti 11.2.2002 valmisteluryhmän tekemään selvitykset ja valmistelemaan ehdotukset tarvittaviksi säädosmuutoksiksi kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmässä sovellettavan asutusrakenneryhmittymisen muuttamiseksi edellä mainitun työryhmämuistion linjausten pohjalta. Valmisteluryhmä esitti muun ohessa, että kansalaisopistot siirtyisivät kahden vuoden siirtymäajan kuluessa yhteen yksikköhintajärjestelmään. Ryhmä esitti kuitenkin harkittavaksi uudistuksen toteuttamisen aikataulua muun muassa siksi, että opetusministeriön parlamentaarisen aikuiskoulutusryhmän ehdotusten perusteella 11.4.2002 asettama työryhmä on valmistelemassa ehdotuksia vapaan sivistystyön tavoitteiden, ohjauksen ja rahoitusperusteiden uudistamiseksi. Kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmän uudistamista ei näissä oloissa pidetty tarkoituksenmukaisena toteuttaa erillisratkaisuna vuonna 2003, koska parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta on valmisteilla kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitosten ohjaus- ja rahoitusjärjestelmien uudistaminen vuoden 2004 alusta.

Tietokirjoittamisen tukijärjestelmä*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

4) Luku 29.88

Eduskunta edellytti 18.12.2001 hallituksen pikaisesti valmistelemaan esitykset tietokirjoittamisen tuen kehittämiseksi niin, että tukijärjestelmän toimeenpanemiseksi varataan myös riittävät voimavarat.

Opetusministeriö osoitti tiedonjulkistamisen tukemiseen vuonna 2002 168 000 euroa, mikä on runsaat 33 % enemmän kuin vuonna 2001. Lisäksi tarkoituksena on tehdä eräitä uudelleenjärjestelyjä tietokirjoittamisen tukijärjestelmissä

Teattereiden valtiontukijärjestelmä*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

5) Momentti 29.90.31

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että hallitus selvittää teattereiden valtiontukijärjestelmässä olevat epäkohdat ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin niiden poistamiseksi.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain ja teatteri- ja orkesterilain mukaisesti teattereiden saamien valtionosuuksien perusta on valtion vuosittaisen talousarvion rajoissa vahvistettava henkilötöyvuosimäärä sekä henkilötöyvuoden yksikköhinta. Lisäksi museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat vahvistetaan vuosittain edellisen vuoden yksikköhinnan perusteella siten, että lisäksi otetaan huomioon arvioitu kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuva toiminnan muutos.

Vuonna 1996 teatterit irrotettiin tästä ns. indeksitarkistuksesta lakimuutoksella, koska teatterikenttä piti tuolla hetkellä henkilötöyvuosien määrän lisäystä yksikköhinnan korotusta tärkeämpänä. Indeksitarkistukseen varattu määräraha ohjattiin näin henkilötöyvuosiin ja teatterikenttä sai kaipaamansa lisävuodet. Hallintovaliokunnan asiaan liittyvässä kannanotossa todetaan, että valtion vuoden 1997 talousarvion mukaan hallituksella ei ole aikomuksena lisätä teattereiden ja orkestereiden henkilötöyvuosien määrää vuoden 1997 jälkeen enää lähi-vuosina. Valiokunta kuitenkin katsoi, että teattereiden toiminnassa tuli olla joustavuutta myös henkilötöyvuosien määrässä ja totesi, että vuosien määrää tulee tarkastella vuosittain ottaen huomioon teatterialan muutokset.

Valtion talousarviossa on vuodelle 2002 2399 henkilötöyvuotta, mikä on sama kuin vuonna 1999. Henkilötöyvuosien todellinen tarve on 185 henkilötöyvuotta enemmän. Henkilötöyvuoden yksikköhintaan on tullut korotus vuosittain eduskunnan harkinnanvaraisella päätöksellä. Yksikköhinta on tällä hetkellä 30 223 euroa, mikä ei vastaa todellisia kustannuksia. Todelliset kustannukset edellyttäisivät yksikkö hinnaksi 31 363 euroa.

Vuonna 2002 teattereiden valtionosuuksiin osoitettiin 30,2 miljoonaa euroa, mikä on 12,5% ja noin 3,4 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 1999. Lain piirissä olevien teattereiden toimintaan osoitettiin lisäksi noin 1,9 miljoonaa euroa harkinnanvaraista avustusta, mikä on 46,6% ja 0,6 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 1999. Vuonna 1999 lain piirissä oli 58 teatteria ja vuonna 2002 teattereita on 57.

Opetusministeriö asetti työryhmän selvittämään teattereiden valtionosuuksijärjestelmän toimivuutta. Työryhmän tehtävänä on 15.2.2003 mennessä antaa ehdotuksensa tarvittavista toimenpiteistä valtiontukijärjestelmässä olevien epäkohtien poistamiseksi.

Ylioppilastutkinnon rakennekokeilu*HE 212/2001 vp**Sivistysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 8.5.2002, että hallitus seuraa ylioppilastutkinnon rakennekokeilun toteutumista ja oppimistuloksia sekä ryhtyy tarvittaessa sellaisiin toimenpiteisiin, joilla turvataan koulutuksellinen tasa-arvo ja maan kansalliskielten osaaminen.

Ylioppilastutkintoasetuksen muuttamisesta annettiin 22.8.2002 valtioneuvoston asetus (733/2002). Asetuksella säädettiin ylioppilastutkinnon rakennekokeilusta. Kokeilussa oleva kokelas suorittaa lukiolain 18 §:stä poiketen neljästä pakollisesta ainoastaan äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävän kokeen. Kolme muuta pakollista koetta kokelas saa valita toisen kotimaisen kielen kokeen, vieraan kielen kokeen, matematiikan kokeen ja reaalikokeen joukosta. Kokeilun piiriin otettiin 57 lukiota ja aikuislukiota eri puolilta maata. Kokeilun

piiriin kuuluu sekä suomen- että ruotsinkielisiä lukioita. Kokeilun mukainen tutkinto voidaan suorittaa asetuksen mukaan vuosina 2003 – 2007.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Vapaan sivistystyön rahoitus

HE 36/2002 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.6.2002 hallituksen huolehtivan siitä, että Snellman- korkeakoulun rahoitusperustan sisällyttäminen vapaan sivistystyön lainsäädäntöön ei vähennä kansalaisopistojen, kansanopistojen, opintokeskusten, liikunnan koulutuskeskusten ja kesäyliopistojen valtionrahoitusta.

Snellman- korkeakoulun toiminta ja rahoitus siirrettiin lakisääteisen valtionosuusjärjestelmän piiriin vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksella (704/2002) ja opetusministeriön myöntettyä Snellman-korkeakoulun kannatusyhdistys ry:lle oppilaitoksen ylläpitämisluvan 1.10.2002 lukien.

Snellman- korkeakoulun rahoitusperusteet noudattavat vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 §:n 7 momentin mukaisesti kansanopistojen rahoitusperusteita ja rahoitus maksetaan samalta talousarvion momentilta.

Vuoden 2002 valtion talousarvion momentin 29.69.50 selvitysosan mukaan momentin määrärahan mitoituksessa oli jo otettu huomioon yhden uuden opiston käyttökustannukset, jotka ovat keskimäärin 3000 – 4000 opiskelijaviikon suuruiset. Opiskelijaviikkokiintiö oli 281 000 viikkoa. Tästä kiintiöstä Snellman -korkeakoululle myönnettiin vuodelle 2002 yhteensä 2 250 opiskelijaviikkoa, mikä vastasi noin puolen vuoden resurssitarvetta.

Vuoden 2003 talousarvioesityksessä opiskelijaviikkokiintiö nostettiin 285 000 opiskelijaviikkoon. Momentin selvitysosan mukaan määrärahaa on tarkoitus käyttää myös kansanopistojen rahoitusperusteiden mukaisesti rahoitettavan Snellman-korkeakoulu -nimisen vapaan sivistystyön oppilaitoksen valtionosuuden ja -avustuksen maksamiseen. Talousarvion momentilla 29.69.53 ollut 108 000 euron suuruinen valtionavustus siirrettiin myös vahvistamaan kansanopistojen valtionosuusmomenttia. Hyväksyessään valtion vuoden 2003 talousarvion eduskunta nosti kansanopistojen opiskelijaviikkokiintiön yhteensä 286 360 opiskelijaviikkoon.

Edellä olevan johdosta voidaan katsoa, ettei Snellman -korkeakoulun rahoitus ole vähentänyt muun vapaan sivistystyön oppilaitosten eikä myöskään kansanopistojen valtionosuusrahoitusta.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuksen vaikutukset, korkeakoulujen järjestämä täydennyskoulutus

HE 140/2002 vp

Sivistysvaliokunta

1) Eduskunta edellytti 10.12.2002 hallituksen seuraavan, miten ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistus vaikuttaa lyhyt- ja pitkäkestoiseen lisäkoulutukseen, jota nykyisin on hoidettu valtionavustusjärjestelmän avulla, ja erityisesti miten voidaan huolehtia siitä ammatillisesta lisäkoulutuksesta, jota tähän asti ovat antaneet ammattikorkeakoulut, yliopistot ja vapaan sivistystyön toimijat. Hallituksen tulee

seurata myös sitä, miten uudessa järjestelmässä voidaan hoitaa paikalliset ja alueelliset ammatillisen lisäkoulutuksen tarpeet, ja puututtava mahdollisiin ongelmiin.

2) Eduskunta edellytti, että pikaisesti luodaan edellytykset kehittää yliopistoja ja ammattikorkeakoulujen täydennyskoulutusta ja kohdentaa tähän määrärahat parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän esitysten ja tulopoliittisen sopimuksen mukaisesti.

1) Rahoitusjärjestelmän uudistusten vaikutus valtionavustusjärjestelmän avulla aiemmin hoidettuun lisäkoulutukseen

1) Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksen siirtäminen kokonaan valtionosuusjärjestelmään toteutuu vuoden 2003 alusta. Tehdessään eduskuntaehdolla 13.11.2002 päätöksen valtionosuuden perusteena olevien opiskelijaviikkojen määrien vahvistamisesta ja 13.12.2002 valtionosuuspäätöksen opetusministeriö on myöntänyt valtionosuutta yhteensä 40 vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäjälle. Alueelliset ja paikalliset lisäkoulutuksen tarpeet on otettu huomioon suoritteiden jakopäätöksessä niin, että laskentaa on tehty maakuntapohjaisena ja kunkin alueen väestön määrää tarkastellen. Muutoksen vaikutuksia seurataan vuoden 2003 aikana käytettävissä olevin seurantamenetelmin ja tarvittaessa lisäselvityksin.

2) Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen täydennyskoulutuksen kehittäminen

Opetusministeriö on käynnistänyt momentin 29.10.22.5 yliopistojen pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen tuotekehitykseen tarkoitetun 3 miljoonan euron määrärahan haun, seurannan ja raportoinnin toteutuksen valmistelun. Valmisteltavat toimenpiteet toteutetaan verkkolomakkein yliopistojen täydennyskoulutuksen valtakunnallisen Internetpalvelun yhteydessä. Määrärahan käyttö liitetään tavoitteisiin, jotka yliopistot asettavat omalle täydennyskoulutustoiminnalleen vuosille 2004 – 2006. Erityisen keskeisiä ovat alueellinen vaikuttavuus ja koulutuksen yhteydet kunkin yliopiston ydinosaamiseen. Momentin 29.10.21 täydennyskoulutuksen hintojen alentamiseen tarkoitetun määrärahan käyttöä seurataan myös em. verkkopalvelun kautta.

Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusuudistuksen yhteydessä siirrettiin ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutukseen momentille 29.20.30 neljä miljoonaa euroa käytettäväksi ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutukseen ja avoimen ammattikorkeakouluopetuksen laajentamiseen. Vuosiopiskelijamäärinä tämä merkitsee vuonna 2003 yhteensä 940 vuosiopiskelijan lisäystä vuoden 2002 tasoon verrattuna.

Koulutuspoliittinen selonteko

VNS 2/2002 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellytti 9.10.2002, että hallitus antaa kolmen vuoden kuluttua eduskunnalle koulutuspoliittisen selonteon.

Valtioneuvosto päätti 23.10.2002 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö

Kotieläintuotannon edellytykset

HE 145/1994 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.11.1994, että maidontuotantoa koskevien kiintiöiden määrätymisen perusteista ja muista elinkeinonharjoittajien tuotanto-oikeuksiin olennaisesti vaikuttavista seikoista säädetään jäsenyystilanteessa lain tasolla.

Eduskunta edellytti, että tukiehdoilla ja vastaavilla toimenpiteillä huolehditaan siitä, että siirtymävaihe sika- ja siipikarjatalouden aloilla tapahtuu hallitusti, tuotannon rakennetta parantaen, ja että kokonaistuotannon määrä ei nykyisestä kasva.

Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta on säädetty lailla (355/1995) ja vastaavasti on säädetty emolehmä- ja uuhipalkkioiden kiintiöistä lailla (274/1995). Tuottajien tuotanto-oikeuksien tultua vahvistetuiksi on jälkimmäinen täytäntöönpanolaki nyttemmin kumottu tarpeettomana 31.12.2000 lukien (HE 90/2000 vp /EV 109/2000 vp).

Maataloudelle myönnetty viiden vuoden siirtymäkausi ja siirtymäkauden tuet päättyivät vuoden 1999 lopussa. Vuonna 1999 neuvoteltiin liittymissopimuksen 141 artiklan perusteella Etelä-Suomen maa- ja puutarhataloudelle nelivuotinen tukijärjestelmä ja Suomi neuvottelee parhaillaan Etelä-Suomen kansallisen tuen jatkosta komission kanssa. Pohjoinen tuki on voimassa toistaiseksi. Sika- ja siipikarjatalouden tuissa siirryttiin vuonna 2000 myös Etelä-Suomen kotieläintuessa eläinyksikköjen perusteella maksettavaan tukeen. Komission pohjoista tukea koskeva uusi päätös (2002/404/EY) lisää pohjoisen tuen järjestelmän joustavuutta, ja esimerkiksi tuotantomääriä koskevat rajoitteet on poistettu.

Vuoden 2000 lopulla otettiin käyttöön Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tuesta maaseudun kehittämiseen annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1257/1999 mukainen tukijärjestelmä, jota sovelletaan myös sika- ja siipikarjatalouden investointitukiin. Investointitukia voidaan myöntää, jos tuettavalle tuotannolle on tavanomaiset markkinat. Järjestelmää sovelletaan koko maassa ja se on käytössä vuoden 2006 loppuun saakka.

Vuonna 2001 myönnettiin investointitukea noin 160 sikatalouden ja 30 siipikarjatalouden investointiin. Siipikarjataloudessa tukea voitiin myöntää tuotantokapasiteettia laajentaviin investointeihin ainoastaan kalkkunantuotannossa. Joulukuun 19. päivästä 2001 alkaen siipikarjatalouden tuotantokapasiteettia laajentaviin investointeihin ei enää voinut hakea miltään osin tukea. Hakukieltoon päädyttiin, koska kasvaneen siipikarjanlihantuotannon vuoksi pohjoisen tuen alueella jouduttaisiin leikkaamaan eläinyksikköjen perusteella maksettavia tukia vuonna 2002, jos komissio ei hyväksy Suomen esittämiä pohjoisen tuen muutosesityksiä.

Koska lausuma ei ole enää ajankohtainen asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maatalouden tukijärjestelmät

HE 148/1994 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 22.11.1994, että tukijärjestelmiä valmisteltaessa ja niistä päätettäessä huomiota kiinnitetään erityisesti seuraaviin seikkoihin:

1) tukijärjestelmien tulee mahdollistaa maa- ja puutarhatalouden rakennekehitys, 2) järjestelmien tulee antaa edellytykset tuotannon ja jalostuksen säilymiseen nykyisillä

tuotantoalueilla. Ne eivät kuitenkaan saa rohkaista tuotannon siirtymiseen epäedullisille alueille. Erikoiskasvien tuotantomahdollisuudet on turvattava neuvottelutuloksen antamassa laajuudessa, 3) järjestelmien tulee tukea yrittäjäsuuntautunutta toimintaa ja niissä tulee mahdollisuuksien mukaan välttää yritystoimintaa passivoivia tukimuotoja. 4) tukijärjestelyitä ei pidä nähdä ainoastaan selviytymistukena, vaan niiden avulla Suomen maa- ja puutarhatalous on pyrittävä saamaan tehokkaaksi ja kilpailukykyiseksi niin, että sillä pitkällä aikavälillä on mahdollisuus menestyä EU-jäsenyydessä ja muussa kansainvälisessä kilpailussa.

Eduskunta edellytti, että peruselintarvikkeiden tuotannossa tulee vastaisuudessa olla tavoitteena pääasiallinen omavaraisuus. Hallituksen tulee tarkoin seurata maa- ja puutarhatalouden sopeutumista jäsenyyteen ja tarvittaessa aloittaa neuvottelut EU-järjestelmässä. Eduskunta edellytti lisäksi, että eduskunta kytketään jatkossa tiiviisti kansallisia tukia ja niiden muuttamista koskevaan valmisteluun.

Maa- ja puutarhatalouden tukijärjestelmä muodostuu EU:n kokonaan rahoittamasta tulotuesta ja osarahoitteisista luonnonhaittakorvauksesta ja ympäristötuesta sekä näitä tukijärjestelmiä täydentävistä kansallisista tuista. Kansallisia tukia ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, kasvinviljelyn kansallinen tuki sekä eräät muut kansalliset tuet.

EU-tulotuet maksetaan yhteisen maatalouspolitiikan säädösten mukaisesti. Maatalouden ympäristötuki ja luonnonhaittakorvaus määräytyvät komission 27.6.2000 hyväksymän horisontaaliseen maaseudun kehittämissuunnitelman perusteella. Komission Suomen liittymissopimuksen nojalla antamat päätökset ja käytettävissä oleva kansallisen tuen määräraha määrittävät liikkumattoman kansallisen päätöksenteossa. Vuosittaisessa päätöksenteossa käytettävissä oleva määräraha on pyritty jakamaan eri alueiden ja tuotantosuuntien kesken tasapuolisesti ottaen huomioon eduskunnan lausumassa esitetyt näkökohdat. Keskeisten maataloustuotteiden tuotannon alueellisessa sijainnissa ei ole tapahtunut jäsenyysaikana merkittäviä muutoksia.

Maatalouden tukijärjestelmän vaikutuksia koskeva selvitystyö on osa maatalousalan tutkimuslaitosten vuosittaista tutkimustoimintaa. Maatalouden taloudellista kehitystä ja tukien vaikuttavuutta arvioitaessa hyödynnetään myös muita käytettävissä olevia tietolähteitä ja tilastoaineistoja.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Keskeisten maataloustuotteiden osalta tuotanto pääosin vastaa kotimaista kulutusta. Lihan tuotanto kokonaisuudessaan ylitti vuonna 2001 kulutuksen yhdellä prosentilla. Sianlihan omavaraisuusaste oli 105 prosenttia ja naudanlihan 97 prosenttiin. Naudanlihan tuonti aleni 26 prosenttia edellisvuodesta. Kanamunien tuotanto säilyi edellisen vuoden tasolla, ja omavaraisuusaste oli 113 prosenttia. Maidon ja maitovalmisteiden nesteomavaraisuus oli 112 prosenttia. Leipäviljan omavaraisuus oli 92 prosenttia, josta vehnän omavaraisuus 96 prosenttia ja rukiin 68 prosenttia.

Eläinsuojelulaki

HE 36/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.3.1996, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa tarkoin turkistarhauksessa tapahtuvia muutoksia ja laatii tilanteen niin vaatiessa tarvittavat säädös-
muutokset.

Eduskunta edellytti, että uutta eläinsuojelulakia toimeenpantaessa kielletään munivien kanojen pitäminen munitustarkoituksessa häikeissä 1 päivästä tammikuuta 2005 luki-

en, ellei EU:ssa tai Pohjoismaissa vallitseva käytäntö puolla pidempää siirtymäaika. Mikäli EU-lainsäädäntö kieltää häkkikanaloiden käytön aikaisemmin, tulee näin menetellä Suomessakin. Investointituet tulee suunnata vaihtoehtoisia tuotantotapoja edistävällä tavalla.

Eduskunta edellytti, että ennen asetuksen antamista maa- ja metsätalousministeriö toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen mikrosirun käytöstä eläinten merkitsemisessä ja tunnistamisessa ja siihen liittyvistä mahdollisista haittavaikutuksista.

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, millaista säädöspohjaa tuotantoeläinten pitoon liittyvän valvonnan järjestäminen omavalvontasuunnitelman avulla suurehkoissa eläintenpitoyksiköissä vaatii ja mitä siitä seuraa, sekä saattaa esityksensä säädöstason sitä vaatiessa eduskunnan käsiteltäväksi.

Turkistarhausta koskevan lausuman osalta maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt turkistarhausta koskevien Euroopan unionin edellyttämien eläinsuojeluvaatimusten (ministeriön päätös, 16/EEO/1999) noudattamista turkistarhoilla. Tarhoille on tehty eläinsuojelutarkastuksia, joilla on seurattu säädösten toteutumista. Tarvittaessa paikalliset viranomaiset ovat ryhtyneet eläinsuojelulaissa (247/1996) tarkoitettuihin toimenpiteisiin asioiden saattamiseksi lainsäädännön edellyttämälle tasolle.

Munivien kanojen munitustarkoituksessa häkissä pitämistä koskevan lausuman osalta eläinsuojeluasetusta on muutettu (valtioneuvoston asetus eläinsuojeluasetuksen 20 ja 25 §:n muuttamisesta, 425/2000) siten, että elintarvikkeeksi tarkoitettuja munia munivia kanoja ei saa 1.1.2012 lukien pitää munivien kanojen suojelun vähimmäisvaatimuksista annetun neuvoston direktiivin 1999/74/EY II luvussa tarkoitettussa varustelemattomassa häkissä. Uusia edellä mainittuja häkkeitä ei saa ottaa käyttöön 1.1.2003 lukien. Lisäksi on annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus kanojen pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista (10/EEO/2000, muut. 10/EEO/2002), joka sisältää kanojen pitoa koskevat yksityiskohtaiset vähimmäisvaatimukset. Myös investointitukia on suunnattu vaihtoehtoisia pitomuotoja edistävällä tavalla.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Eläinten mikrosirulla merkitsemistä koskevan lausuman osalta maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen mikrosirun käytöstä eläinten merkitsemisessä ja tunnistamisessa ja siihen liittyvistä mahdollisista haittavaikutuksista. Ministeriö on toimittanut kyseisen selvityksen valiokunnalle 27.5.1996 ja eläinsuojeluasetus (396/1996) on annettu 7.6.1996.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tuotantoeläintilojen omavalvontaa koskevan lausuman osalta terveydenhuoltojärjestelmän luomista selvittävä työryhmä on mietinnössään esittänyt, että eläinten hyvinvointia koskevat asiat sisällytetään terveydenhuoltojärjestelmään. Eläinten hyvinvoinnin omavalvontaa toteutuu siten terveydenhuoltojärjestelmän kautta.

Perunan rengasmätä

HE 87/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.11.1995, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 41/1994 vp ja maa- ja metsätalousministeriön 13.10.1995 päivätyssä selvityksessä

esitetyt toimenpiteet, niitä tarpeen vaatiessa vielä tehostaen, toteutetaan välittömästi pyrkimyksenä luoda Suomesta rengasmädästä vapaa alue kolmessa vuodessa.

Maa- ja metsätalousministeriön 13.10.1995 maa- ja metsätalousvaliokunnalle sen pyynnöstä esittämässä selvityksessä esitettiin suunnitelma, jonka mukaan rengasmädän hävittäminen maassamme suoritetaan. Suunnitelma perustuu EU:n direktiiviin (93/85/ETY), joka velvoittaa jäsenvaltiot torjumaan rengasmätää alueeltaan. Suunnitelman pohjalta on tehty rengasmädän valtakunnallinen kartoitus ja ryhdytty toimenpiteisiin rengasmädän hävittämiseksi. Jäsenvaltioilta edellytetään jatkuvaa rengasmädän valvontaa.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan pyynnöstä maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut 18.11.1997 valiokunnalle suunnitelman perunan rengasmädän hävittämistoiminnan tehostamisesta. Maa- ja metsätalousvaliokunnalle on lisäksi toimitettu 4.6.1998, 8.10.1998, 26.5.1999, 12.1.2001 ja 25.6.2002 asiantuntijaselvitys perunan vaalean rengasmädän hävittämisestä. Tämän hallituksen esityksen mukainen laki 1406/1995 on kumottu lailla 573/2002.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja lausuma esitetään poistettavaksi.

Läänikohtainen viehekalastusmaksu

LA 4/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 8.11.1996, että maaseutuelinkeinopiirit ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kalantutkimus luovat yhdessä seurantajärjestelmän, jolla seurataan koko maassa läänikohtaisen viehekorttijärjestelmän käytännön toimivuutta ja vaikutusta petokalakantoihin. Vuosiraportit tulee toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle tiedoksi.

Eduskunta edellytti, että maaseutuelinkeinopiirit kalatalousyksiköidensä asiantunteemukseen nojautuen määrittävät lohi- ja siikapitoisten vesistöjen kosket ja virtapaikat ja merkitsevät ne kalastuksen ohjausta varten tarkoituksenmukaisella tavalla.

Eduskunta edellytti, että maa- ja metsätalousministeriön toimesta selvitetään viehekalastusuudistuksen muille kalanpyyntimuodoille aiheuttamien kielteisten vaikutusten laajuus ja taloudellinen merkitys.

Kalastushoitomaksun kertymän voidaan arvioida vähentyvän kaikkien onkijoiden, pilkkijöiden sekä 65 vuotta täyttäneiden kalastuksen harjoittajien vapautuessa kalastushoitomaksun suorittamisesta. Tämän vuoksi eduskunta edellytti, että kalastuslakia tarkistetaan siten, etteivät kalastushoitomaksuista kalatalouden edistämiseen valtion talousarviossa osoitetut varat vähene.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos sekä työvoima- ja elinkeinokeskukset (silloiset maaseutuelinkeinopiirit) laativat maaliskuussa 1997 suunnitelman seurantajärjestelmäksi viehekalastusmaksujärjestelmän käytännön toimivuuden ja petokalakantoihin sekä muihin kalanpyyntimuotoihin kohdistuvien vaikutusten selvittämiseksi ja kalastuspaineiden määrittämiseksi määrärahojen jaon perustaksi. Yhden valtakunnallisen, riittävän laajan tutkimuksen tekeminen em. asioiden selvittämiseksi todettiin liian kalliiksi. Tästä syystä päätettiin hankkia tarvittavat tiedot eri lähteistä.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos toteutti vuoden 1998 alussa laajan valtakunnallisen tutkimuksen kalastuspaineiden selvittämiseksi viehekalastusmaksuvarojen sekä kalastushoitomaksuvarojen jaon perustaksi sekä viehekalastusmaksujärjestelmän toimivuuden ja vaikutusten selvittämiseksi. Tutkimus on saatettu loppuun joulukuussa 1998. Maa- ja metsä-

talousministeriö asetti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle tulostavoitteeksi vuodelle 1999 laatia tämän "Kuinka Suomi kalastaa" -tutkimuksen pohjalta suunnitelman viehekalastuslain vaikutusten seurannaksi jatkossa sekä aloittaa kalastuskuntien ja kalastusalueiden sekä vapaa-ajankalastajien profiilitutkimukset, joissa selvitetään mm. kalavesien omistajiin kohdistuvia viehekalastusmaksujärjestelmän vaikutuksia. Yleissuunnitelma seurantajärjestelmästä valmistui syksyllä 1999. Vuonna 2000 käynnistettiin po. suunnitelman pohjalta vuonna 2002 toteutettavan valtakunnallisen kyselyn suunnittelu. Tutkimus (Suomi kalastaa 2001) toteutettiin ja tulokset julkaistiin vuonna 2002. Profiilitutkimusten loppuraportit julkaistiin niin ikään vuonna 2002.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa käytiin läpi keväällä 1997 laitoksen tutkimustoiminta ja ohjelmat tarkoituksena varmistaa, että aluetasolla meneillään olevista tutkimuksista saadaan tietoa viehekalastusmaksujärjestelmän vaikutuksista erityisesti taimen-, hauki- ja kuhakantoihin Etelä- ja Lounais-Suomessa.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat tehostaneet valvontaa ja viehekalastusjärjestelmän vaikutusten seurantaa. Lähtökohtana on ollut se, että sikäli kun sellaisia ongelmia ilmenee, jotka edellyttävät erillisselvityksiä, ne hankitaan.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Uudenmaan TE-keskus ja Pernajan kalastusalue tekivät yhdessä kesällä 1997 haastattelututkimuksen, jossa selvitettiin kalastusalueitasolla viehekalastusmaksujärjestelmän vaikutuksia.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa laadittiin lyhyt yhteenveto Ruotsin itäranneilla vuonna 1985 toteutetun vapakalastuksen vapauttamisen vaikutuksista.

Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 2.3.1999 päivätyn vuosiraportin vuodelta 1998, 29.3.2000 päivätyn vuosiraportin vuodelta 1999, 11.4.2001 päivätyn vuosiraportin vuodelta 2000, sekä 12.4.2002 päivätyn vuosiraportin vuodelta 2001. Vuosiraporttien liitteinä valiokunnalle on toimitettu "Kuinka Suomi Kalastaa" - tutkimus, RKTL:n raportit "Viehekorttiuudistuksen vaikutuksista petokaloihin" 28.12.1998, 23.12.1999, 21.12.2000 ja 20.12.2001 sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten vuosiraportit viehekorttijärjestelmän toimivuudesta ja vaikutuksista vuosilta 1998-2001.

Kalastusasetuksen muuttamisesta 10.1.1997 annettuun asetukseen on otettu säännökset lohijä siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikkojen merkitsemisestä. Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat sen mukaisesti määrittäneet toimialueillaan lohijä siikapitoisten vesistöjen koski- ja virtapaikat.

Puheena olevan kalastuslain muutoksen vaikutukset kalastuksenhoitomaksukertymään ovat näkyneet vuodesta 1997 lähtien. Valtion talousarvion menopuolella vaikutukset näkyivät ensimmäisen kerran vasta vuonna 1999. Kalastuslain 18.12.1998 hyväksytyllä muutoksella kalastuksenhoitomaksua korotettiin 1.1.1999 alkaen 80 markasta 90 markkaan ja seitsemän päivän maksua 20 markasta 25 markkaan. Hinnankorotuksella pyrittiin siihen, etteivät kalastuksenhoitomaksuista kalatalouden edistämiseen osoitetut varat vähene. Ministeriössä on käynnistetty kampanjoita maksu- ja tiedotusjärjestelmien kehittämiseksi ja sitä kautta kalastuksenhoitomaksusuoritusten lisäämiseksi. Maksusuoritusten määrä näyttää vakiintuneen vuoden 2000 tasolle, ollen kuitenkin tuntuvasti alhaisemmalla tasolla kuin ennen ns. viehekalastuslakiuudistusta.

Vuonna 2000 maa- ja metsätalousministeriössä on laadittu selvitys "Kalatalousalan järjestöjen toiminnan rahoittamisesta kalastuksenhoitomaksuvaroista." Selvityksessä on tarkasteltu mm. kalastuksenhoitomaksukertymän kehitystä sekä järjestö- ym. toiminnan rahoitusmahdollisuuksia.

Metsälaki ja laki kestävän metsätalouden rahoituksesta*HE 63/1996 vp**Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 3.12.1996, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vuoden 1886 metsälain kumoamiseksi.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa metsälainsäädäntöön sisältyvien metsän uudistamista koskevien säännösten täytäntöönpanoa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi niin, että mahdolliset uudistamistoiminnassa esiintyvät epäkohdat voidaan poistaa.

Eduskunta edellytti, että metsälain 10 §:ssä tarkoitetut erityisen tärkeät elinympäristöt kartoitetaan viipymättä lain voimaantulon jälkeen ja niiden elinympäristöjen määrittelyssä noudatetaan tiukasti hallituksen esityksen perusteluja.

Eduskunta edellytti, ettei metsälain 11 §:ssä poikkeuslupamenettelyä sovelleta siten, että kestävän metsätalouden rahoituksesta hyväksytyyn lain 19 §:n mukaiset tukitoimenpiteet sivuutetaan vaarantaen metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa kestävän metsätalouden rahoituksesta hyväksytyyn lakiin sisältyvien töiden rahoittamista koskevien säännösten täytäntöönpanoa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi niin, että toiminnassa mahdollisesti esiintyvät epäkohdat voidaan poistaa. Metsätaloustoimenpiteiden suunnittelun ja toteutuksen vähimmäistason ja tarkoituksenmukaisuuden turvaamiseksi eduskunta edellyttää lisäksi, että töiden rahoittamiseen liittyviä alemmanasteisia säännöksiä ja määräyksiä valmisteltaessa erityistä huomiota kiinnitetään laatu-, taloudellisuus- ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen metsätaloustoimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Eduskunta edellytti, että toteutettaessa kestävän metsätalouden rahoituksesta hyväksytyyn lain 9 §:n mukaista vyöhykejakoja Kemin, Keminmaan, Simon, Tervolan ja Tornion kunnat sijoitetaan samaan vyöhykkeeseen kuin muut Lapin läänin ja Koillismaan kunnat sekä Keiteleen kunta sijoitetaan toiseen vyöhykkeeseen.

Eduskunta edellytti, että valtion talousarvion laatimisen yhteydessä huolehditaan riittävien määrärahojen osoittamisesta metsälainsäädännön mukaisiin tarkoituksiin.

Eduskunta edellytti, että metsäkeskusten metsälainsäädännön uudistamisen johdosta lisääntyvät ja muuttuvat tehtävät otetaan huomioon niiden henkilövoimavaroihin vaikuttavia päätöksiä tehtäessä.

Eduskunta edellytti, että metsä-, ympäristö- ja työvoimaviranomaisten väliseen yhteistyöhön kiinnitetään erityistä huomiota metsälainsäädännön täytäntöönpanoa ohjattaessa ja lainsäädäntöä täytäntöön pantaessa.

Vuoden 1886 metsälain 2 luku on kumottu lailla 693/2000. Vuoden 1886 metsälaista on kumoamatta enää yksittäisiä pykäläitä. Kumoaamatta olevat säännökset koskevat eri asioita kuin metsälain (1093/1996) säännökset, joten sekaantumisen vaaraa ei ole.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Metsäasetuksen muuttamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (987/2001) mukaan metsäkeskuksen tulee puuttua yksityismetsälain (412/1967) aikana hakatun alueen metsänuudistamiseen vuoden 2002 loppuun mennessä, jos metsän uudistamisveloitteesta ei ole huoleh-

dittu. Metsäkeskuksilta saadun tiedon mukaan tällaisten alueiden uudistamisesta on käyty vuonna 2002 sadoittain neuvotteluja ja tehty sopimuksia metsänomistajan ja metsäkeskuksen välillä. Uudistumatta olevat alueet tulevat pääpiirteissään käsitellyiksi säädetyssä määräajassa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoituksen maastotyö valmistuu Pohjois-Pohjanmaata ja Ylä-Lappia lukuun ottamatta vuonna 2003. Elinympäristöjen määrittelyssä on noudatettu tiukasti hallituksen esityksen perusteluja.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Metsälain 11 §:n poikkeuslupamenettelyä on sovellettu selvästi harvemmissä tapauksissa kuin metsätalouden ympäristötukea. Valtioneuvosto teki 23.10.2002 periaatepäätöksen toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Toimintaohjelman mukaan metsäluonnon hoidon edistämisen määrärahoja lisätään ja metsätalouden ympäristötukea kehitetään.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Vuoden 1997 aikana tehtiin kestävä metsätalouden rahoituksesta annettuun lakiin ja asetukseen tarpeelliset muutokset lausumassa tarkoitetun tavoitteen saavuttamiseksi. Muutokset mahdollistavat nuoren metsän hoitotöiden ja energiapuun korjuun joustavan toteutuksen sekä vähentävät muidenkin töiden hallinnointia. Rahoituspäätösten perusteeksi ja toiminnan seurantaan varten vuonna 1998 saatiin valmiiksi metsäkeskuksia varten suunnittelun ja toteutuksen laatu-, taloudellisuus- ja ympäristövaikutukset käsittävä laatujärjestelmä. Maa- ja metsätalousministeriön määräyksiä muutettiin nuoren metsän hoidon osalta vuonna 1999 siten, että töiden toteutukselle asetetut vaatimukset ja maksuperusteet vastaavat aikaisempaa paremmin käytännön toimijoiden tarpeita ja helpottavat hallinnointia. 1.1.2001 tuli voimaan valtioneuvoston asetus kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun asetuksen muuttamisesta. Asetuksessa lisättiin valtion tukea metsänuudistamiseen erityisesti Pohjois-Suomessa ja erotettiin tien perusparannuksen rahoitus uuden tien rakentamisen rahoituksesta. Laki kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, joka mahdollistaa työllisyystyönä tehtävän nuoren metsän hoidon ja energiapuun korjuun rahoittamisen puuntuotannon kestävyden turvaamiseen tarkoitetuilla varoilla tuli voimaan 15.5.2001. 1.1.2002 tuli voimaan maa- ja metsätalousministeriön asetus kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla tehtävän suunnittelun ja puuntuotannon kestävyden turvaamiseksi tehtävien töiden rahoituksesta. Asetuksessa muutettiin erityisen vaikeana pidettävän taimikonhoidon alarajaa siten, että näiden töiden rahoitus valtion tuella edistäisi näiden kohteiden toteutumista.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Kestävä metsätalouden rahoituksesta 30.12.1996 annetussa asetuksessa on tukivyohtyöhykkeissä otettu huomioon eduskunnan lausuma lukuun ottamatta Keitelelen kuntaa, joka on sijoitettu 1. tukivyohtyöhykkeeseen samoin kuin Pielaveden kunta. Metsätalouden harjoittamisen edellytyksiltään Keitelettä vastaavat kunnat on sijoitettu 1. tukivyohtyöhykkeeseen.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Metsälainsäädännön kokonaisuudistuksen loppuvaiheessa hallitus päätti helmikuussa 1998 käynnistää Kansallinen metsäohjelma 2010:n valmistelun. Uudistettu metsä- ja luonnonsuojelulainsäädäntö antoi puitteet metsäohjelmalle. Ohjelma valmistui vuonna 1999 ja siinä on arvioitu sen toteuttamisen edellyttämät määrärahatarpeet. Ohjelman toteuttamisen kannalta

keskeiset valtion talousarvion momentit ovat 30.31.42 (Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille), 30.31.44 (Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen), 30.31.45 (Metsäluonnon hoidon edistäminen) ja 30.31.83 (Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen). Valtion vuoden 2003 talousarviossa näiden momenttien määrärahat ovat yhteensä 108,376 milj. euroa, kun ohjelmassa arvioitu vuoden 2003 määräraha atarve vuoden 1999 kustannustasossa on 104,8 milj. euroa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Metsäkeskusten henkilövoimavaroihin vaikuttaa ennen kaikkea valtion talousarviossa metsäkeskusten toimintaan osoitettu määräraha. Metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionavut ovat valtion talousarvion momentilla 30.31.42 (Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille). Tämän momentin vuoden 2003 määräraha (43,1 milj. euroa) on nimellisesti selvästi suurempi (+10,873 milj. euroa eli noin 34 %) kuin vuoden 1997 määräraha (v. 1997 tilinpäätös 32,227 milj. euroa).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) valmisteltiin ja tuli voimaan samaan aikaan keskeisimpien metsälakien kanssa. Maa- ja metsätalousministeriö on ollut useaan otteeseen yhteydessä ympäristöministeriöön lakien yhteensovittamiseen liittyvissä asioissa. Metsäkeskusten ja ympäristökeskusten henkilöstöille on järjestetty yhteisiä koulutustilaisuuksia uusien lakien sisällöstä ja niihin liittyvästä viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Koulutuspäivien aikana on käyty maastokohteiden avulla läpi metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ja luonnonsuojelulain mukaisia luontotyyppejä. Myös metsäluonnon hoidon menetelmät ja metsätalouden toimenpiteiden ympäristövaikutukset ovat olleet aiheina. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat yhdessä selvittäneet metsänhoidon ympäristöasioista kerättävien tietojen saatavuutta ja käyttöä metsä- ja ympäristökeskusten välillä sekä menettelytapoja Euroopan Yhteisön Natura -2000 verkoston alueilla. Yhteydenpitoa mainittujen viranomaisten kanssa on tarkoitus jatkaa. Laki kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, jossa säädetään mahdollisuudesta rahoittaa työllisyystyönä tehtävää nuoren metsän hoitoa ja energiapuun korjuuta puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi myönnettävällä valtion tuella ja työministeriön asetus työllisyystyönä teetettävästä nuoren metsän hoidosta tulivat voimaan 15.5.2001. Tavanomaista yhteydenpitoa metsä- ja työvoimaviranomaisten kesken jatketaan. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa laadittaessa maa- ja metsätalous- ja ympäristöviranomaiset ovat olleet kiinteässä yhteistyössä valtioneuvoston päätöstä valmisteltaessa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maatalouden kehitys

HE 221/1996 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 13.12.1996, että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 1997 tammikuun loppuun mennessä selvityksen maatalouden sisäisistä rahavirroista vuosilta 1995-1996 sekä arvion kyseisistä rahavirroista vuoden 1997 osalta.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa maataloustuotantomme kustannus- ja tuloskehitystä samoin kuin siinä mahdollisesti ilmeneviä tuotekohtaisia ja alueellisia eroavaisuuksia sekä toimittaa seurannan havainnoista vuosittain selvityksen eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Eduskunta edellytti, että investointitukea myönnettäessä valtioneuvosto varmistaa tukivarojen riittävyden huolehtimalla tukivarojen mahdollisimman tarkoituksenmukaisesta käytöstä. Korkotukilainojen osuutta voidaan lisätä rahoituksessa. Korkotukea ei kuitenkaan saa myöntää, jos korkotukilainan kokonaiskorko ylittää vastaavaan tarkoitukseen myönnetyn normaaliehtoisen lainan kokonaiskoron. Maa- ja metsätalousministeriön tulee toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 1998 alussa selvitys siitä, miten investointitukea on myönnetty ja investointituen vaikutuksista soveltamisalueen maatilojen toimeentuloedellytyksiin.

Eduskunta edellytti, että hyvissä ajoin ennen vuotta 1999 aloitetaan neuvottelut Euroopan yhteisöjen komission kanssa korotetun siirtymäkauden tuen saattamisesta pysyväksi kotieläintalouden sekä kasvihuonetuotannon ja puutarhatuotteiden varastointituen osalta.

Eduskunta edellytti, ettei aktiivitulojen meijerimaidon tilakohtaisten viitemäärien korvauksettomaan leikkaamiseen ryhdytä.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuosina 1997 ja 1998 toimittanut eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle pyydetyt selvitykset. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö toimitti kesäkuussa 2002 maa- ja metsätalousvaliokunnalle eduskunnan edellyttämän selvityksen maataloustuotantomme kustannus- ja tuloskehityksestä samoin kuin siinä mahdollisesti ilmenevistä tuotekohtaisista ja alueellisista eroavaisuuksista. Vuoden 2003 kansallisen tuen valmistelun yhteydessä MTT Taloustutkimus (MTTL) laati laskelmia maa- ja puutarhatalouden tulokehityksestä.

Komissio hyväksyi 22.12.1999 suoran tulotuen maksamisen liittymissopimuksen 141 artiklan perusteella Etelä-Suomen kotieläintaloudelle ja puutarhataloudelle vuoden 2003 loppuun saakka. Suomi neuvottelee parhaillaan Etelä-Suomen kansallisen tuen jatkosta komission kanssa. Tavoitteena on saada neuvottelutulos tuen jatkosta hyvissä ajoin ennen nykyisen tukikauden päättymistä vuoden 2003 lopussa. Suomi pyrkii neuvotteluissa pitkäaikaiseen tukiratkaisuun, joka turvaa maatalouden toimintaedellytykset ja tuotannon kannattavuuden Etelä-Suomessa sekä mahdollistaa eri alueiden tasapainoisen kehityksen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maitokiintiöt

HE 29/1997 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 16.5.1997, että tuotantorenkaan ja yhteenliittymän purkautuessa toimintaa jatkavien osakkaiden edut turvataan siten, että toimintaa jatkavat voivat halutessaan säilyttää tuotantorenkaan viitemäärän kokonaisuudessaan. Viime kädessä tulee myöntää koko menetettyä määrää vastaava lisäkiintiö. Maa- ja metsätalousministeriön meijerimaidon viitemäärien siirtämisestä 12 päivänä maaliskuuta 1997 antaman päätöksen (219/1997) 5 §:ään liittyen eduskunta edellyttää, että tapauksessa, jossa sisarusten keskeisellä vuokrasopimuksella on vuokrattu maiden ohessa maitokiintiöt, tulee jatkavalle turvata maidontuotannon tason säilyttäminen.

Eduskunta edellytti, että tuottajien viitemäärien ylitysten ja alitusten tasaus tulee toteuttaa ostajatason tasauksena viitemäärien suhteessa, mikä edellyttää edellä mainitun maa- ja metsätalousministeriön päätöksen 16 §:n muuttamista.

Eduskunta edellytti, että mikäli ylimääräistä tuotantotukea maksetaan sen johdosta, että viitemääriä alennetaan meijerimaidon viitemäärien sopeuttamiseksi maakiintiöön,

tulee kyseinen tuotantotuen rahoitus järjestää siten, ettei se vaikuta vähentävästi muihin kansallisiin tukiin. Tarpeen vaatiessa tähän tarkoitukseen tulee käyttää maatilatalouden kehittämisrahaston varoja. Eduskunta edellyttää edelleen, että kyseistä tukea maksettaessa noudatetaan riittävää joustavuutta muun muassa siten, että tuottajat oikeutetaan tukeen myös siltä osin kuin he eivät vielä ole tuotannossaan pystyneet hyödyntämään hiljattain ostamaansa viitemäärän lisäystä. Päätöksen soveltamisessa tulee maaseutuelinkeinopiireille antaa tarpeellinen harkintavalta.

Maa- ja metsätalousministeriö antoi 12.3.1997 päätöksen (219/1997) meijerimaidon viitemäärien siirtämisestä. Päätöksellä siirryttiin 1.7.1997 osittain hallinnolliseen viitemäärien välitykseen, jossa valtio ostaa viitemääriä kiinteään hintaan. Tuottajalla, joka tuotantojakson aikana myy vähintään puolet viitemäärästään valtiolle, on tietyn rajoituksen oikeus myydä jäljellä oleva viitemääränsä toiselle tuottajalle. TE-keskusten maaseutuosastot myyvät valtiolle ostetut viitemäärät alueensa tuottajille. Osastot jakavat myytävät määrät kolmen hakijaryhmän kesken.

Maa- ja metsätalousministeriö lisäsi 14.8.1998 päätökseen uuden 10 a §:n, jolla säädettiin poikkeuksista etuosto-oikeuteen viitemääriä hallinnollisesti myytessä. Kyseisessä säännöksessä tuotantorenkkaan ja yhteenliittymän osakkaille myönnetään poikkeus siten, että tuottajien yhteenliittymien purkautuessa toimintaa jatkavilla osakkailta on etuosto-oikeus eroavan tuottajan viitemääriin. Tämä mahdollistaa sen, että TE-keskus voi palauttaa yhteenliittymän viitemäärän ennalleen. Ministeriön päätös on korvattu saman nimisellä ministeriön asetuksella (583/2002). Huhtikuusta 2000 alkaen hallinnollinen hinta on ollut 8,4094 senttiä/litra (0,50 mk/litra) (+arvonlisävero).

Kiintiöjärjestelmän toimivuus edellyttää riittävän varannon muodostamista. Tästä syystä Euroopan yhteisön maidon- ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annettua lakia (355/1995) on muutettu 30.6.1997 siten, että Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää viitemäärien ostamiseen kansalliseen varantoon. Maa- ja metsätalousministeriö jakaa varantoon kertyneet viitemäärät TE-keskuksille erikseen määräämillään perusteilla edelleen tuottajille jaettavaksi. Ministeriö pyrkii käytettävissään olevin keinoin turvaamaan maidontuotantoa jatkavien tuottajien tuotannon tason säilymistä. Osittain hallinnollisessa kiintiökauppajärjestelmässä tuottajat voivat myös itse hankkia viitemääriä vapailta markkinoilta.

Kullekin EU:n jäsenvaltiolle on vahvistettu kokonaiskiintiö, jota tilakohtaisten viitemäärien yhteenlaskettu määrä ei saa ylittää. Jos maakiintiö ylittyy, jäsenvaltion on maksettava lisämaksua, joka on noin 0,37 euroa ylityslitralla. Ylitysmaksu peritään tilakohtaisen viitemääränsä ylittäneiltä tuottajilta. Ennen maksun perimistä tehdään tilakohtaisten ylitysten ja alitusten tasaus. Tämä antaa tuottajille mahdollisuuden ylittää viitemääränsä samalla määrällä, jolla muut alittavat viitemääränsä. Tuottajilta perittävä ylitysmaksu kohdistuu vain tasatuille ylityslitroille. Maidon tuotantotuen maksaminen on mahdollista tuotetulle maidolle siltä osin kuin siltä ei peritä ylityssakkoa. Kiintiövuodesta 1995/1996 lähtien on sovellettu kansallisella tasolla ylitysten suhteessa tapahtuvaa tasausta. Tuotantojaksolla 1999/2000 maakiintiö ylittyi ensimmäisen kerran noin 14 miljoonalla litralla (0,6 %). Tuottajatasolla lisämaksun alainen määrä oli tasauksen jälkeen 5,4 prosenttia tilakohtaisen viitemäärän ylityksestä. Tuotantojaksolla 2000/2001 maakiintiön ylitys oli 24,6 miljoonaa litraa (1,1 %). Vastaavasti tuottajatasolla lisämaksun alainen määrä oli 10,7 prosenttia tilakohtaisen viitemäärän ylityksestä. Maakiintiö ylittyi myös tuotantojaksolla 2001/2002 67 miljoonalla litralla ja kuluvalle tuotantojaksolla 2002/2003 maakiintiön ennustetaan ylittyvän noin 45 miljoonalla litralla.

Viitemäärien 1.4.1997 tapahtuneen alentamisen korvaamiseksi tuottajalta 1.4.1997-31.12.1997 välisenä aikana markkinointiin myydystä maidosta maksettavaa tuotantotukea korotettiin 4 penniä kilolta, jos tuottajan viitemäärää oli alennettu meijerimaidon viitemääriin sopeuttamisesta maakiintiöön annetussa valtioneuvoston päätöksessä (284/1997) tarkoi-

tetulla tavalla. Korvauksen tasoa määrättäessä lähtökohtana pidettiin viitemäärän hallinnollista hintaa 65 penniä litralta. Sanotusta korvauksesta aiheutui valtiolle menoja vuonna 1997 noin 70 milj. mk, joka maksettiin talousarviossa maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen vuodelle 1997 varatusta siirtomäärärahasta. Koska kyseinen korvaus maksettiin lisähintana vuoden 1997 yhdeksän viimeisen kuukauden aikana, kiintiöitä alkuvuonna ostaneet tuottajat ja tuotantoaan laajentamassa olevat tuottajat eivät välttämättä ehtineet saada edes hallinnollista hintaa vastaavaa 65 pennin korvausta leikattua litraa kohti. Muun muassa tästä syystä korvauksen maksamista jatkettiin vielä vuonna 1998 siten, että 1.1.1998-31.3.1998 välisenä aikana kaikesta markkinointiin ostetusta tai kuluttajille myydystä maidosta maksettavaan tuotantotukeen sisältyi 0,02 mk/kg korvausta tuottajien meijerimaidon viitemäärien sopeuttamisesta maakiintiöön. Korvauksen maksamista ei ole jatkettu 31.3.1998 jälkeen.

Asia ei anna aiheutta uusiin toimenpiteisiin.

Laki eläinten lääkitsemisestä

HE 55/1997 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti, että maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuudet luoda maahamme eläinhuoltovakuutus, joka kattaisi muut eläintaudit kuin salmonellan ja lakisääteisesti vastustettavat taudit.

Maa- ja metsätalousministeriö on yhdessä Eläintautien torjuntayhdistys ry:n, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton ja vakuutusyhtiöiden edustajien kanssa selvittänyt mahdollisuutta kyseiseen eläinhuoltovakuutukseen. Selvitystyössä ilmeni, että laajan, muut kuin lakisääteisesti vastustettavat eläintaudit kattavan eläinvakuutusjärjestelmän luominen ei ole mahdollista. Yhteistyössä viranomaisten, elinkeinon ja vakuutusyhtiöiden kanssa on kuitenkin mahdollista arvioida vakuutuksen mahdollisuus yksittäisille eläintaudeille. Tältä pohjalta vakuutuksen piiriin on saatu salmonellan lisäksi sikojen PRRS -tauti. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut laajapohjaisen työryhmän suunnittelemaan eläintautien vastustamisen strategiaa Suomessa. Työryhmän tulee myös selvittää eläintaudeista aiheutuvien kustannusten jakaminen ja mahdollisuudet perustaa maahan uusia rahoitusmahdollisuuksia vähentämään eläintaudeista aiheutuvia tappioita erityisesti epidemiatilanteissa. Työryhmän määräaika oli vuoden 2001 loppuun. Työryhmä saattaa työnsä loppuun vuoden 2003 aikana. Viivästys johtui Britannian suu- ja sorkkatauti-epidemiasta aiheutuneista ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä ja näiden edellyttämien säädösmuutosten valmistelusta sekä BSE- ja scrapie-tautitapausten aiheuttamista toimenpiteistä sekä osittain henkilöstön suuresta vaihtuvuudesta.

Kalastuslain muutokset ja kalastuksen valvonta

HE 68/1997 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 26.5.1997, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan kuluun vuoden syyskuun loppuun mennessä selvitys siitä, miten kalastuksen valvonta on toteutunut tämän vuoden alusta kalastuslakiin tulneiden muutosten osalta samoin kuin muutosten vaikutuksista maksukertymään.

Eduskunnan edellyttämä, 29.09.1997 päivätty selvitys on määräaikaan mennessä toimitettu eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Metsänhoitoyhdistysten toiminta puukaupassa*HE 171/1997 vp**Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 16.6.1998, että hallitus seuraa metsänhoitoyhdistysten toimintaa puukaupassa sääntelevien säännösten soveltamista ja vaikutuksia erityisesti energia-puun ja pienyrityksille toimitettavan puun osalta ja ryhtyy tarvittaessa toimiin säännösten muuttamiseksi.

Eduskunta edellytti, että lain puukauppaa koskevia säännöksiä täytäntöön pantaessa pidetään riittävänä, että metsänhoitoyhdistyksellä on kirjallinen valtuutus siinä vaiheessa, kun omistusoikeus puuerään siirtyy puun ostajalle.

Maa- ja metsätalousministeriö seuraa metsänhoitoyhdistyslain puukauppaa sääntelevien säännösten soveltamista ja vaikutuksia sekä antaa tarpeen vaatiessa tarkempia säännöksiä. Toistaiseksi tarkempien säännösten antamista ei ole arvioitu tarpeelliseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Metsänhoitoyhdistyslain puukauppaa koskevat säännökset pyrkivät osaltaan turvaamaan kansantalouden kannalta keskeisten raakapuumarkkinoiden häiriötöntä toimintaa. Maa- ja metsätalousministeriön tietoon ei ole tullut vakavia ongelmia, jotka liittyisivät metsänhoitoyhdistyslain 7 §:ssä tarkoitetun kirjallisen valtuutuksen ajalliseen ulottuvuuteen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Metsätilojen tukeminen*HE 197/1997 vp**Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 10.12.1997, että maaseutuelinkeinolin mukaisia maanjärjestely- ja rahoitusmahdollisuuksia käytetään kompensoivasti alueellisella tasolla metsätaloustoimintaa harjoittavien tahojen metsätilojen tiluskokojen kehittämiseksi ja että lain kumoamisen vaikutuksia muutenkin seurataan.

Maa- ja metsätalousministeriö on työvoima- ja elinkeinokeskuksille antamissaan maanosto- ja myyntitoimintaa koskevissa ohjeissa edellyttänyt, että TE-keskusten hallintaan tuleva ja hallinnassa oleva maa tulee mahdollisimman nopeassa aikataulussa käyttää maatilojen koon suurentamiseen. Työvoima- ja elinkeinokeskusten hallinnassa oli 1.1.2002 maata yhteensä 13 771 ha.

Maanostoon käytettäviä määrärahoja on vuonna 2002 myönnetty TE-keskusten käyttöön 0,84 milj. euroa. Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi lähinnä maaseutuelinkeinolin mukaisten velkajärjestelyjen yhteydessä tai silloin, kun omaisuuden osto valtion saatavien turvaamiseksi on perusteltua. Muuten pelto ja metsäalueet on pääsääntöisesti pyrittävä ohjaamaan maatilojen koon suurentamiseen lisämaanostolainoituksella.

Maatila- ja metsätalouslyritysten tilakoon kehittämistavoitetta on toteutettu myöntämällä pelto- ja metsälisämaan ostoihin korkotukilainaa. Maatalousmaan lainoituskelpoiselle hinnalle on maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (536/2002) asetettu alueelliset enimmäisrajat, jonka ylittävä hinta ei ole lainoituskelpoinen. Korkeimmillaan lainoituskelpoisen maatalousmaan hinta maan eteläosissa voi olla 6 000 euroa hehtaarilta. Lisäalueen ostoon myönnetty lainamäärä on ollut enintään 80 % kauppahinnasta, tukitason ollessa enintään 20 %. Lisämaanostoon myönnetty tuki on tarkoituksella pidetty alempana kuin muihin tuotantoliisiin investointeihin suunnattu tuki. Näin pyritään osaltaan hillitsemään maan hinnannousua.

Lisämaan ostoon on vuonna 2002 myönnetty lainoja noin 2 300 kpl, tuettujen lainojen kokonaismäärän ollessa noin 103 milj. euroa. Myönnettyjen lainojen määrä on selvästi kasvanut edellisestä vuodesta.

Maanhankintaoikeuslaki (391/78) kumottiin 1.1.1998. Kumoaamisen eräänä kielteisenä seurauksena ennakoitiin olevan maa- ja metsätalouden hintatason lievän nousun, joskaan hallitus ei arvioinut sitä merkittäväksi.

Metsämaan hehtaarihinnat ovat Maanmittauslaitoksen ylläpitämän kiinteistöjen kauppahintarekisterin mukaan tasaisesti nousseet vuodesta 1993, jolloin ne olivat alimmillaan. Hintatason nousu kuitenkin taittui vuonna 2001, jolloin metsämaan keskihinta laski edelliseen vuoteen verrattuna 3 %. Metsämaan hinnan lasku on yhteydessä puun kantohintojen hintakehitykseen. Kantohinnat laskivat vuonna 2001 seitsemän prosenttia.

Koska lausuma ei enää ole ajankohtainen, asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Metsäsuunnitelma ja nuoren metsän hoito

HE 212/1997 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 8.12.1997, että hallinnon selkeyttämiseksi metsäsuunnitelma määritellään keskitetysti siten, että eri säännöksissä asetettavat suunnitelmavelvoitteet muodostuvat mahdollisimman yhtenäisiksi.

Eduskunta edellytti, kiinnittäen samalla huomiota nuoren metsän hoitotarpeen laajuuteen ja kiireellisyyteen, että myös metsätalouden organisaation kautta ohjataan varoja työllisyyksiin.

Maa- ja metsätalousministeriön tarkoituksena on metsälain muun tarkistamisen yhteydessä lisätä lakiin säännös metsäsuunnitelmaa koskevaksi yleismääritelmäksi, jota joko sellaisenaan tai erityislaeissa määriteltävin tarpeellisin tarkennuksin metsäsuunnitelmaa tarkoitetaan, kun suunnitelma säädetään laissa metsänomistajan oikeuksien tai velvollisuuksien edellytykseksi. Metsäsuunnitelman määrittelyssä tullaan ottamaan huomioon metsäsuunnitelun käsitteistössä tapahtumassa oleva selkeyttäminen.

Lausuma edellyttää vielä toimenpiteitä metsälain (1093/1996) osalta.

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1286/1997) 9 §:n 3 momentin nojalla maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt (nro 11/98, Dnro 1543/00/98, annettu 27.3.1998) määritellyt tilakohtaisen metsäsuunnitelman sisällön.

Tältä osin lausuma ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö aloitti nuoren metsän hoito -kampanjan vuoden 1997 loppupuolella. Kampanjan tarkoituksena on vuosien 1998-2002 aikana lisätä nuoren metsän hoitotöitä yksityismetsissä siten, että jälkeensä jääneisyys näissä töissä saataisiin kurottua umpeen. Vuoden 1998 valtion talousarviossa nuoren metsän hoitoon osoitettu määräraha on mahdollistanut hyvän alun kampanjalle. Maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt yhteistyössä työministeriön kanssa nuoren metsän hoitotöiden ja energiapuun korjuun rahoitusmahdollisuuksia. Kampanjan ansiosta nuoren metsän hoidon suorite kasvoi noin puolella vuonna 1998. Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1999) 1.12.1999 voimaan tullut muutos mahdollistaa valtion tuen myöntämisen energiapuun haketuksiin, mikä osaltaan edistää hoitotöiden tekemistä ja työllisyyttä.

Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, jossa säädetään mahdollisuudesta rahoittaa työllisyystyönä tehtävää nuoren metsän hoitoa ja energiapuun korjuuta puuntuotannon kestävyuden turvaamiseksi myönnettävällä valtion tuella ja työministeriön asetus työllisyystyönä teetetävästä nuoren metsän hoidosta tulivat voimaan 15.5.2001. Nuoren metsän hoito-kampanja on sisällytetty vv. 2000-2003 osaksi Huomisen metsä -viestintähanketta. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli muutoksen kestävän metsätalouden rahoituslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännökseen siten, että metsän hoitoon liittyvä tuki energiapuun haketukseen jatkuu ja on voimassa vuoden 2007 loppuun.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Satovahinkokorvaukset siirtymävaiheessa olevalle tuotannolle

HE 241/1998 vp

Valtiovarainvaliokunta

1) Hyväksyessään 4.12.1998 vuoden 1998 toisen lisätalousarvion eduskunta edellytti momentin 30.31.44 kohdalla, että hallitus käynnistää toimet asetuksen antamiseksi siten, että satovahinkokorvausten myöntäminen myös siirtymävaiheessa olevalle tuotannolle tulee mahdolliseksi, jossa yhteydessä tulee arvioida myös esimerkiksi omavastuun taso ja erikoistuotannon ongelmat.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi satovahinkojen korvaamisesta (HE 86/2000), jonka eduskunta on vastauksessaan 161/2000 vp hyväksynyt 24 päivänä marraskuuta 2000. Presidentti on vahvistanut lain 21 päivänä joulukuuta 2000. Annetun lain 4 §:n mukaan korvausta ei voida maksaa, ellei valtioneuvoston asetuksella toisin säädetä, sellaisessa kasvulohkossa aiheutuneesta vahingosta, josta viljelijällä on valtion kanssa tehty sopimus luonnonmukaiseen tuotantoon siirtymisestä, siltä ajanjaksolta, jolta tuottajalle maksetaan Euroopan yhteisön kokonaan tai osittain rahoittamaa siirtymävaiheen tukea tavanomaisesta tuotannosta luonnonmukaiseen tuotantoon siirtymisen vuoksi.

Satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (1213/2000) 16 §:n mukaan laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Komissio on käsittelyssään hyväksynyt uuden satovahinkojärjestelmän. Laki on tarkoitus saattaa voimaan 1.3.2003 alkaen valtioneuvoston asetuksella. Siirtymävaiheessa olevan tuotannon mahdollinen hyväksyttävyyys satovahinkojärjestelmään ratkaistaan kyseisessä valtioneuvoston asetuksessa.

Asia ei anna aihetta enempään toimenpiteisiin.

Elintarvikehygienian valvonta

HE 10/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.6.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että toisaalta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen aluelaboratorioiden sekä toisaalta kuntatason voimavarat ja kunnallisten laboratorioiden toimintaedellytykset elintarvikehygienian valvonnassa turvataan tasapuolisesti koko maassa.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen aluelaboratorioiden osalta asia liittyy laitoksen toiminnan kehittämiseen vuonna 1998 tehdyn kansainvälisen arvioinnin pohjalta. Tarkoituksena on, että aluelaboratorioita (=alueyksiköitä) kehitetään erikoistumaan siten, että kunkin alueyksikön erityinen osaamisalue palvelisi laitoksen sisäisen työnjaon ohella myös niiden sijoituspaikkakuntia ympäristöineen.

Voimassa olevan valtiosuoslainsäädännön mukaan ympäristöterveydenhuollon valtionosuuksia ei korvamerkitä tiettyyn tarkoitukseen, kuten esimerkiksi elintarvikehygienian valvontaan. Elintarvikevirasto jatkaa kuntien elintarvikevalvonnan voimavarojen riittävyyttä koskevaa selvitystä. Arvioinnissa heikoimmin menestyneiltä kunnilta pyydettiin selvitys toimista, joihin ne ryhtyvät tilanteen korjaamiseksi. Elintarvikevirasto seuraa edelleen tilannetta ja ryhtyy tarvittaviin toimiin suorittamalla kuntakäyntejä. Vuoden 2003 kansalliseen elintarvikevalvontaohjelmaan sijoitettiin kunnallisen valvonnan tavoitteet koko elintarvikevalvonnan osalta. Uusi Elintarvikevirasto perustettiin 1.3.2001 lukien. Organisaatiouudistuksella yhdistettiin maa- ja metsätalousministeriön, kauppaja teollisuusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloihin kuuluvan elintarvikevalvonnan johto samaan viranomaiseen. Tämä tehostaa kuntien ja lääninhallitusten valvontaviranomaisten toiminnan ohjaamista elintarvikevalvontaan liittyvissä kysymyksissä ja näin parantaa niiden toimintatodellisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti työryhmän selvittämään eri säädösten nojalla ympäristöterveydenhuollon alueella toimivien laboratorioihin kohdistuvien vaatimusten yhdenmuokaistamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti selvitysmiehen, joka arvioi valtion ja kuntien työnjakoa elintarvikevalvonnassa. Selvitysmiehen raportti valmistui 31.5.2002. Maa- ja metsätalousministeriö asetti 17.6.2002 työryhmän, jonka tehtävänä on tehdä esitys periaatepäätökseksi paikallisen elintarvikevalvonnan kehittämisestä. Työryhmässä on edustajat kauppaja teollisuusministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, Elintarvikevirastosta ja Suomen kuntaliitosta. Maa- ja metsätalousministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat yhdessä valmistelleet vuonna 2003 käynnistettävää ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminnan kokeilua.

Boreal Kasvinjalostus Oy:n omistusohja

HE 58/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.1999, että laajennettaessa perustettavan osakeyhtiön omistusohjaa suunnatulla osakeannilla tulee siementen myyntiä harjoittavat eri tahot ottaa mahdollisimman laajasti huomioon.

Eduskunta edellytti, että Maatalouden tutkimuskeskuksen yhteyteen perustetaan ”pelto- ja puutarhakasvien biodiversiteettiyksikkö”, jonka tehtävänä on säilyttää peltokasvien, myös tietyllä hetkellä taloudellisesti kannattamattomien kasvien (lajien/lajikkeiden) geneettinen monimuotoisuus.

Kasvinjalostuslaitoksen toimintaa jatkamaan perustetun Boreal Kasvinjalostus Oy:n omistusohjaa laajennettiin vuoden 2000 aikana suunnatulla osakeannilla siten, että yhtiön osakepääoma korotettiin 1.000.000 markasta 1.538.500 markkaan. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Hankkija Maatalous Oy, Kemira Agro Oy, Raisio Yhtymän tutkimussäätiö sr., Svenska lantbruksproducenternas centralförbund r.f. ja Tilasiemen Oy merkitsivät osakkeita uusmerkinnässä 5.385 kappaletta 1.290 markan merkintähinnalla. Edellä mainittujen tahojen omistusosuus on yhteensä 35 % ja valtion omistusosuus 65 %.

Asia ei anna aiheita muihin toimenpiteisiin.

Maatalouden tutkimuskeskus ja Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos yhdistettiin 1.3.2001 alkaen Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseksi. Tutkimuskeskuksessa olevan kasvinjalostustutkimuksen tutkimusalan asemaa lausumassa tarkoitettussa asiassa selvitettiin kesällä 2001 valmistuneessa Suomen maa- ja metsätalouden kansallisessa kasvi- geenivaraohjelmassa. Siinä korostetaan edelleen Pohjoismaisen geenipankin roolia maa- ja

puutarhatalouden kasvigeenivarojen suojelussa. Pohjoismaiset jalostajat lähettävät lajikemateriaalistaan näytteen Pohjoismaiden geenipankkiin, jonka tehtävänä on säilyttää pysyvästi sinne lähetetty materiaali. Ohjelmassa ehdotetaan myös maa- ja puutarhatalouden kasvigeenivaraohjelman toimeenpanovastuuta lisättäväksi maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksessa (MTT). Tutkimuskeskukseen perustettiin vuonna 2002 uusi virka maa- ja puutarhatalouden kasvigeenivarojen suojelun ja kestäväen käytön koordinoimiseksi.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Maan hankinnan tuki sekä luopumistuki

HE 131/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.1999, että nuorten viljelijöiden asemaa maatilain hankinnan yhteydessä sekä lisämaan hankintaa myyntikauppojen perusteella helpotetaan luovutusten yhteydessä siten, että nuorten viljelijöiden aloitustuen avustusosuuden enimmäismäärää nostetaan nykyisestä 70 000 markasta 130 000 markkaan, nuorille viljelijöille maatilain hankintaan myönnettävän valtion- tai korkotukilainan enimmäismäärä nostetaan nykyisestä 250 000 markasta 500 000 markkaan, vuotuisesta korkotukilainavaltuudesta osoitetaan lisämaan ostojen rahoittamiseen vähintään 250 miljoonaa markkaa, nuorille viljelijöille lisämaan hankintaan myönnettyjen korkotukilainojen lyhennykset aloitetaan vasta 2 vuoden kuluttua lainan nostamisesta ja hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen maaseutuelinkeinojen rahoituslain 21 §:n 4 momentin muuttamisesta siten, että luodaan menettely, jolla voidaan riittävän tehokkaasti vaikuttaa maan hintakehitykseen maatalousmaan osalta maanostoa rahoitettaessa.

Eduskunta edellytti, että hallitus luo mahdollisimman pian järjestelyn, jolla valtio ostaa tilapäiseksi tarkoitettuun hallintaansa peltomääräaloja luopumistukeen oikeutetuilta henkilöiltä, joilla ei ole ruokakunnassaan tilalle jatkajaa, ja joiden pelloille ei löydy vapailta markkinoilta ostajaa.

Lisäksi eduskunta edellytti, että vuoden 2001 valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunnalla on käytettävissään selvitys luopumistukijärjestelmän toteutumisesta ja erityisesti vuokrausmahdollisuuden poisjäännin vaikutuksista.

Maatilatalouden rakennetuen ja vastaavan yritystoimintaan myönnettävän tuen kohdentamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (31/2002, 41 §) mukaan on vuodesta 2000 lukien voitu nuorten viljelijöiden aloitustukea myöntää avustuksena enintään 22 000 euroa eli runsaat 130 000 markkaa. Valtionlainaan liittyvän korkoetuuden määrä on samansuuruinen. Maaseudun kehittämisasetuksen (609/2000) 42 §:n 2 momentin mukaan lainaa maatilain tai maatalousirtaimiston tai niiden molempien hankintaan voidaan myöntää yhteensä 100 000 euroa eli hieman vajaat 600 000 markkaa. Nuorille viljelijöille Isämaan hankintaan myönnetyn korkotukilainan lyhennykset aloitetaan 2 vuoden kuluttua lainan nostamisesta (Valtioneuvoston asetus N:o 808/2000, 13 §). Maatalousmaan lainoituskelpoiselle hinnalle on maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (536/2002) asetettu alueelliset enimmäisrajat, jonka ylittävä hinta ei ole lainoituskelpoinen. Korkeimmillaan lainoituskelpoisen maatalousmaan hinta maan eteläosissa voi olla 6 000 euroa hehtaarilta.

Vuosina 2000 – 2002 on nuorten viljelijöiden aloittamistukea myönnetty vuosittain keskimäärin noin 680 tilanpidon aloittajalle, kun vastaava luku edellisellä rahastokaudella 1995–1999 oli noin 560. Maanhankinnan, lähinnä lisämaan ostojen rahoittamiseen on korkotukilainoja myönnetty noin 2 300 hakijalle ja lainojen myöntämisvaltuutta on käytetty noin 110 miljoonaa euroa. Luopumistukea on vuosina 2000 – 2002 myönnetty vuosittain keskimäärin noin 560 maatilalle.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle on joulukuussa 2000 toimitettu selvitys luopumistukijärjestelmän toteutumisesta ja erityisesti vuokrausmahdollisuuden poisjäännin vaikutuksista. Vuonna 2001 uusitun kyselytutkimuksen mukaan vuokrausmahdollisuuden poisjäänti on vaikuttanut ennen kaikkea keskikokoista pienempien karjatilojen ratkaisuun siten, että luopumista on lykätty ja toimintaa jatkettu. Ikääntyvillä viljelijöillä näyttäisi olevan enemmän halukkuutta peltojen vuokraamiseen kuin myyntiin naapuriviljelijöille. Tämä vaikuttaa lisämaaluovutusten määrään. Sen sijaan sukupolvenvaihdokset tapahtuvat tyyppillisesti omistusoikeuden luovutuksella, joten vuokrausmahdollisuuden puuttuminen ei ole merkittävästi vaikuttanut niiden määrään.

Luopumistukijärjestelmän toteuttamista vuosille 2003-2006 on jatkettu 12.7.2002 annetulla lailla maatalousyrittäjien luopumisesta annetun lain muuttamisesta (593/2002). Laissa on vuokraus otettu huomioon yhtenä luopumistapana siten, että luopumistukea voitaisiin vuosina 2004-2006 myöntää 60 vuotta täyttäneelle, jos luopuminen tapahtuu maatilalla peltomaan vuokrauksella.

Koska lausuma ei enää ole ajankohtainen, asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Siemenhuollon toimivuuden ja siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden turvaaminen

HE 45/2000 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 15.6.2000, että hallituksen tulee vaikuttaa EU:n komissioon siten, että komissio tekee ehdotuksen, joka mahdollistaa toimenpiteet maamme siemenhuollon toimivuuden ja Suomen oloissa käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden turvaamiseksi siten kuin eduskunta on jo aikaisemmin edellyttänyt.

Eduskunta edellytti, että yhteisötasolla käytössä olevan kokeilutoiminnan puitteissa myös Suomessa mahdollistetaan alemman asteen säännöksillä irtotavarana toimitettavan kylvösiemenen markkinointi.

Euroopan Unionin neuvosto on kylvösiemendirektiivin muutosten käsittelyn yhteydessä antamassaan lausunnossa joulukuussa 1998 todennut, että sellaisia tarjottuja siemeneriä, joita ei voida pitää viljelyyn sopivina maassa tai maissa, joissa on ylipääsemättömiä siementen tarjontaongelmia, ei huomioida. Samalla neuvosto toteaa, että poikkeuksen kohteena oleva markkina-alue on tarkoin rajattava ja että poikkeusalueen hallinnointi on hoidettava mahdollisimman nopeasti. Suomi on komission siementen pysyvässä komiteassa toistuvasti tuonut esiin, että ilmasto-olosuhteista johtuen Suomelle on turvattava käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden säilyminen. Vuoden 2002 siemensato oli Suomessa laadultaan ja määrältään sellainen, ettei poikkeusmenettelyihin ollut tarvetta pellavan siemenä lukuun ottamatta, jonka osalta komissio teki päätöksen itävyyden alentamisesta. Suomi tulee kuitenkin edelleen siemenasioita yhteisön toimielimissä käsiteltäessä vaatimaan oloissamme käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden turvaamista.

Suomessa irtotavarana toimitettavan kylvösiemenen markkinointi on mahdollistettu siemenkauppalalla (728/2000) ja sen nojalla annetulla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella viljakasvien siemenkaupasta (109/2000), jossa säädetään yksityiskohtaisesti irtotavarana myytävästä siemenestä ja irtotavaramyyntiä koskevista vaatimuksista (10 §). Käytännössä menettelyä on pyritty kehittämään siten, että pakkaamot voivat ilmoittaa Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle valvonnan varmistamiseksi, milloin niiden on tarkoitus myydä siementä irtotavarana. Pakkaamot voivat näin keskittää siemenen myynnin haluamaansa ajankohtaan, kuten on myös tapahtunut.

Vesihuoltolaitokset*HE 85/2000 vp**Ympäristövaliokunta*

Eduskunta edellytti 11.12.2000, että hallitus seuraa vesihuoltolaitosten omistuksen ja toimintamuotojen muutoksia ja arvioi seurannan perusteella muutosten taloudellisia vaikutuksia ja sammutusvesihuollon toimivuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi.

Vesihuoltolaki tuli voimaan 1.3.2001, ja lain säännöksiä kunnallisen vesihuoltolaitoksen kirjapidosta on sovellettu vasta 1.1.2002 tai sen jälkeen alkavalta tilikaudelta. Näin ollen uuden vesihuoltolain vaikutuksista vesihuoltolaitosten omistukseen ja toimintamuotoihin on toistaiseksi niukasti kokemuksia. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa, miten uusi vesihuoltolainsäädäntö toimii käytännössä ja arvioi seurannan perusteella tarvetta tehdä tarkistuksia lakiin. Tarkistamisen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun direktiivin (2000/60/EY) toimeenpanon vaatimukset.

Vesihuoltolaitosten omistuksen ja toimintamuotojen muuttumisen seuraamiseksi on valmiilla selvitys. Muutosten taloudelliset vaikutukset otetaan huomioon vireillä olevassa vesihuollon tukisäädösten uudistamisessa. Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys pelastuslain, jonka säännökset sammutusvesihuollosta on sovitettu yhteen vesihuoltolain säännösten kanssa. Maa- ja metsätalousministeriö on esitystä valmisteltaessa ollut yhteydessä sisäasianministeriön erityisen selvityksen tekemiseksi sammutusvesihuollon toimivuudesta.

Metsähallituksen tuloutustavoite*HE 109 ja 187/2000**Valtiovarainvaliokunta*

10) Luku 30.33. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että Metsähallituksen tuloutustavoitetta määriteltäessä varmistetaan, ettei siihen jouduta käyttämään lainarahoitusta.

Metsähallituksen voiton tuloutuksesta päättää valtioneuvosto liikelaitoksen tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä. Tuolloin valtioneuvosto päättää siitä, mikä osa tehdystä voitosta tuloutetaan valtiolle ja mikä osa jätetään liikelaitoksen toiminnan kehittämiseen, lähinnä investointien rahoittamiseen. Senkaltainen tilanne, missä valtioneuvosto edellyttäisi Metsähallitukselta voittoa suurempaa tuloutusta, on lähinnä teoreettinen.

Asia ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Maaseutuelinkeinorekisterilaki*HE 165/2000 vp VJL 2/2001**Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 7.12.2000, että maaseutuelinkeinorekisterilain kokonaisuudistuksen yhteydessä kartoitetaan eri tietojen asianmukaiset säilytysajat tietotyypeittäin ja että sen jälkeen mahdollisimman pian eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen sisällytetään ehdotukset säännöksiksi tietojen säilytysajoista.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti vuonna 2002 lainsäädäntöhankkeen, jonka tehtävä on 31.3.2003 mennessä selvittää maaseutuelinkeinorekisterilain uudistamistarpeet sekä tehdä ehdotuksen lain uudistamiseksi. Maaseutuelinkeinorekisteriin sisältyvien tietojen säilytysaika koskevat säätämistarpeet tullaan selvittämään tämän hankkeen yhteydessä.

Rehulain seuranta*HE 4/2001 vp**Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 27.02.2001, että hallitus seuraa lain valtakunnallisia, alueellisia sekä tila- ja tuotantosuuntaakohtaisia vaikutuksia ottaen erityisesti huomioon maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä esitetyt näkökohdat ja että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuosittain valtiopäivien avajaisiin mennessä selvitys seurannan havainnoista ja suoritetuista toimenpiteistä.

Maa- ja metsätalousministeriön alustavan selvityksen mukaan rehulain muuttamista koskevan hallituksen esityksen vaikutukset ovat kohdistuneet valtakunnallisesti erityisesti rehuteollisuuteen ja rehujen hinnan nousun myötä myös maatalouteen tuotantokustannusten nousuna.

Rehuteollisuus on vuoden aikana investoinut erillisen rehutehtaan tai tuotantolinjan rakentamisen takia n. 27-30 miljoona markkaa. Kuljetuskustannusten nousu on ollut noin 10 miljoonaa markkaa uusien erilliskuljetusvaatimusten ja tuotannon eriyttämisen takia. Osa pienemmistä rehutehtaista on luopunut kalajauhon käytöstä ja näin ollen joutunut kaventamaan tuotevalikoimaansa, mutta eri rehutehtaiden yhteistyön ja verkostoitumisen myötä on toiminta kuitenkin jatkunut kutakuinkin aiemmalla tasolla.

Koskien alueellisia vaikutuksia hallituksen esitys ei sinällään ole johtanut rehuteollisuuden keskittymiseen Etelä-Suomeen, vaan enemminkin eri puolilla Suomea olevien rehutehtaiden erikoistumiseen. Rehuteollisuus ei ole vienyt täysimääräisesti kuljetuskustannusten nousua Pohjois- ja Itä-Suomen alueen rehuhintoihin vaan hinnat ovat nousseet valtakunnallisesti. Rehujen toimitusajat ovat jossain määrin pidentyneet näillä alueilla ja tuotevalikoimaa on osittain jouduttu kaventamaan.

Lisäksi selvitysten mukaan hallituksen esityksen ei ole todettu aiheuttaneen tila- tai tuotantokohtaisia muutoksia. Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen ohjauksessa tarkastaneet 133 tilaa vuonna 2001, johon BSE-taudin vastustamistoimenpiteet ovat erityisesti kohdistuneet. Tarkastuksissa ei ole todettu uusien toimenpiteiden aiheuttamia erityisiä käytännön tai taloudellisia ongelmia.

Koska BSE-toimenpiteistä aiheutuvia merkittäviä alueellisia vaikutuksia ei ole ilmennyt, maa- ja metsätalousministeriö ei ole katsonut aiheelliseksi ryhtyä tukipoliittisiin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa vuosittain valtiopäivien avajaisiin mennessä selvityksen seurannan havainnoista ja suoritetuista toimenpiteistä.

Selvitys lain muutoksen vaikutuksista toimitettiin eduskunnalle 1.2.2002. Lain muutos ei ole selvityksen mukaan vaikuttanut rehualan yritysten lukumäärään, yritysten alueelliseen jakautumiseen eikä aiheuttanut tila- tai tuotantokohtaisia muutoksia. Koska lain muutoksella ei ole ollut merkittäviä alueellisia vaikutuksia, maa- ja metsätalousministeriö ei ole katsonut aiheelliseksi ryhtyä tukipoliittisiin toimiin. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Hukkakauran torjunnan tehostaminen*HE 50/2001 vp**Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 10.12.2001 hukkakauran torjunnan tehostamiseksi, että valtion talousarvioesityksessä osoitetaan vuosittain riittävät varat niin hukkakauran valvonta-toimenpiteisiin kuin hukkakauran torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

ja että hukkakauran torjunnassa vallitsevasta tilanteesta maassamme toimitetaan vuosittain selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Vuoden 2002 talusarviossa oli hukkakaurakorvauksiin momentille 30.01.41 varattu 34 000 euroa, millä määrärahalta voitiin korvata noin 35 % haetuista korvauksista. Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa hukkakauran torjunnasta vallitsevasta tilanteesta eduskunnalle selvityksen sen jälkeen, kun Kasvintuotannon tarkastuskeskus on antanut oman selvityksensä hukkakauran valvonnasta ja vallitsevasta tilanteesta.

Kotieläimillä harjoitettava harrastustoiminta

HE 138/2001 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 20.11.2001, että selvitetään mahdollisimman pikaisesti kotieläimillä harjoitettavaan seura- ja harrastustoimintaan liittyvät periaatetason kaupalliset ongelmat.

Eduskunnan talousvaliokunta on lisäksi mietinnössään 18/2001 vp todennut: *Valiokunnan miehestä oikeusministeriön tulisi koota asiantuntijaryhmä selvittämään harrastus- ja seuraeläinkaupan erityispiirteitä ja mahdollista erityissääntelyä.* Talousvaliokunnan mieltä koski hallituksen esitystä laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta (HE 89/2001 vp).

Maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, ja kauppa- ja teollisuusministeriö selvittivät yhteistyössä eduskunnan lausumassa ja talousvaliokunnan kannanotossa esille otettuja seikkoja. Tätä varten laadittiin muistio eläinten kauppaa ja eläimiin kohdistuvia palveluja koskevasta lainsäädännöstä, EY:n lainsäädännön vaikutuksesta sekä lakisääteisistä tuomioistuimen ulkopuolisista riitojen ratkaisujärjestelmistä. Muistion pohjalta pyydettiin alan järjestöjä ja viranomaisia esittämään näkemyksensä ja havaintonsa voimassa olevan eläinten kauppaa ja eläimiin kohdistuvia kaupallisia palveluja koskevan lainsäädännön riittävydestä ja toimivuudesta sekä mahdollisista puutteista ja ongelmista nykyisten säännösten käytännön soveltamisessa. Lisäksi tiedusteltiin näkemyksiä siitä, voidaanko mahdollisia ongelmia poistaa lainsäädännön sijasta itsesääntelykeinoin, esimerkiksi laatimalla alakohtaisia vakiosopimusehtoja, suosituksia tai käytännesääntöjä joko järjestöjen toimin tai järjestöjen ja viranomaisten yhteistyönä. Kuluttajansuojalaisissa (38/1978) ja kauppalaissa (355/1987) ei yleislakeina ole mahdollista ottaa huomioon kaikkia erityiskysymyksiä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 1999/44/EY, joka on pantu täytäntöön vuoden 2002 alusta voimaan tulleilla kuluttajansuojalain muutoksilla, säädetään muun muassa myyjän virhevastuusta. Direktiivi mahdollistaa kuluttajaostajia tehokkaammin suojaavat säännökset, mutta ostajan vahingoksi direktiivistä ei voi poiketa.

Annetuissa lausunnoissa suurimpana ongelmana pidettiin sitä, että elävässä eläimessä ilmenevien vikojen osalta on usein vaikeaa erottaa, johtuuko vika eläimessä alun perin olleesta virheestä vai ympäristön vaikutuksesta. Eläimessä oleva virhe voi johtua sen perimästä ja tämän ennakoiminen ei huolellisen jalostustyön kautta ole mahdollista. Irtaimen kauppaa yleisesti koskevassa lainsäädännössä ei ole voitu ottaa huomioon eläinkaupan erityispiirteitä, eikä lainsäädännöstä aina löydy ratkaisua eläinkaupan ongelmakysymyksiin. Toisaalta monissa lausunnoissa suhtauduttiin varauksellisesti tarpeeseen säännellä erikseen eläinten kauppaa, koska erityislaissakaan ei voitaisi ottaa lukuun kaikkien eläinlajien ominaisuuksia ja ratkaista niistä johtuvia yksittäisiä ongelmia. Eläimiin kohdistuvissa palveluissa esille otettiin muun muassa kilpailun vääristyminen vapaaehtoistyöhön perustuvien palvelujen osalta esimerkiksi löytöeläinlaitosten osalta. Lausunnoista osassa pidettiin alakohtaisia käytännesääntöjä ratkaisuna ongelmiin. Erityisen asiantuntijaelimen perustaminen sekä yhteistyön lisääminen järjestöjen ja viranomaisten kesken ehdotettiin myös osassa lausuntoja.

Lausunnon antaneet tahot kutsuttiin lisäksi kuulemistilaisuuteen, jossa selvitettiin edelleen mahdollisuuksia ratkaista käytännön ongelmia alakohtaisella sopimusmenettelyllä ja mallilomakkeilla. Kuulemistilaisuuteen osallistuneet tahot olivat yleisesti sitä mieltä, että tämä olisi käytännössä ainoa mahdollinen tapa ottaa huomioon eläinlajikohtaiset erityiskysymykset. Vapaaehtoistyöhön liittyvien kysymysten osalta todettiin, että eläimiin kohdistuvien palvelujen osalta kysymystä esimerkiksi työnantajavelvoitteista ei voi ratkaista erillisenä.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja lausuma esitetään poistettavaksi.

Avena Oy

*HE 177/2001 vp, HE 204/2001 vp
Valtiovarainvaliokunta*

2) Luku 30.13

Eduskunta edellytti 28.11.2001, että Avena Oy:n henkilöstön asema turvataan tulevissa omistusjärjestelyissä.

Valtion omistajapolitiikkaa koskevan, 16.9.1999 tehdyn valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan valtionyhtiöiden henkilöstöpolitiikan tavoitteena on hyvä henkilöstöpolitiikka, joka parantaa omalta osaltaan yhtiöiden kilpailukykyä. Tämä puolestaan luo edellytyksiä työpaikkojen turvaamiselle ja uusien työpaikkojen syntymiselle. Omistusjärjestelyjen osalta periaatepäätöksessä todetaan, että niissä tähdätään kotimaisen kilpailun ja osaamisen lisäämiseen ja tätä kautta työllisyyden turvaamiseen. Avena Oy:tä koskevat omistusjärjestelyt on saatettu loppuun 4.11.2002. Järjestelyjen tuloksena Avena Oy siirtyi Lännen Tehtaat Oyj:n omistukseen ja Avena Siilot Oy valtion omistukseen. Osana kauppaneuvotteluja sopijapuolet ovat keskustelleet henkilöstön aseman turvaamisesta omistajanvaihdoksen jälkeen.

Eläke- ym. etuuksien ansiotulorajat

*HE 246/2001 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 11.6.2002, että eläke- ym. etuisuuksiin liittyvät ansiotulorajat selvitetään niiden määrien tarkistamiseksi.

Varhaiseläkejärjestelmissä on rajoitettu eläkkeensaajan ansiotyötä eläkeaikana siten, että tietyn rajan ylittävät työansiot johtavat eläkkeen maksun keskeyttämiseen. Tällainen rajoitus sisältyy myös luopumistuki-järjestelmään. Luopumistukea ei makseta kuukaudelta, jona tuensaaja on ansiotyössä ja ansaitsee TEL 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun määrän kaksinkertaisena. Vuonna 2002 enimmäisansio on 438 euroa kuukaudessa. Vastaava rajoitus koskee työttömyyseläkkeen maksua. Yksilöllisen varhaiseläkkeen maksu puolestaan keskeytyy jo pienempien ansioiden johdosta (rajamäärä on puolet edellä sanotusta rajamäärästä).

Työeläkejärjestelmän uudistamista koskeva hallituksen esitys no 242/2002 on eduskunnan käsiteltävänä. Varhaiseläkejärjestelmää karsitaan monilta osin. Em. säännöksiin ansiotyön vaikutuksesta yksilöllisen varhaiseläkkeen tai työttömyyseläkkeen maksuun ei esitetä periaatteellisia muutoksia. Työttömyyseläkkeen ansiotuloraja pyöristetään kuitenkin 500 euroksi kuukaudessa (v. 2002 indeksissä).

Hallituksen esityksestä 242/2002 aiheutuu luopumistukijärjestelmään muutos tarpeita, jotka on tarkoitus erikseen selvittää. Tässä yhteydessä on tarkoituksenmukaista selvittää myös ansiotulorajaa koskeva asia.

Korkotukilainojen myöntämismäärä*HE 67/2002 vp**Valtiovarainvaliokunta*

- 1) Momentti 30.14.49. Eduskunta edellytti 19.6.2002, että maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuen puuttuva myöntämismäärä myönnetään vuoden 2002 toisessa lisätalousarviossa.

Eduskunnan 22.11.2002 hyväksymässä vuoden 2002 toisessa lisätalousarviossa lisättiin korkotukilainojen myöntämismäärää 39,1 miljoonalla eurolla. Näin vuoden 2002 myöntämismäärä nousi kaikkiaan 207,3 miljoonaan euroon. Korkotukilainahakemuksia saapui yhteensä 268,8 milj. euron edestä. Työvoima- ja elinkeinokeskuksissa ehdittiin vuoden loppuun mennessä tehdä myöntämispäätöksiä 176,1 milj. eurolla. Myöntämismäärää siirtyi vuodelle 2003 käytettäväksi 31,2 milj. euroa ja hakemuksia 92,7 milj. euron edestä.

Energiapuuketjulistat*HE 67/2002 vp**Valtiovarainvaliokunta*

- 2) Momentti 30.31.44. Eduskunta edellytti, että kehitettävissä energiapuuketjulistat selvitetään mahdollisuudet alueellisten kustannuserojen tasaamiseen.

Energiapuuketjulistat kehittämismahdollisuuksia on selvitetty kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmässä, jonka tehtävänä oli valmistella uusiutuvien energialähteiden edistämishojelman uusimista. Työryhmän 5.12.2002 valmistuneessa muistiossa todetaan, että eduskunnan lausunnon perustelujen mukaan mahdollisina metsähakkeen lisätukijärjestelmänä tulisi ensisijaisesti tarkastella jo olemassa olevia järjestelmiä. Kysymykseen tulevia rahoitusjärjestelmiä ovat lähinnä laki kuljetusten alueellisesta tukemisesta (954/1981) eli ns. kuljetustukilaki ja laki kestävän metsätalouden rahoituksesta (1094/1996). Muistiossa todetaan, että kuljetustukilaki ei sovi metsähakkeen tukemiseen mm. koska lain edellyttämä yksisuuntainen minimikuljetusmatka on 266 km eikä hake sisälly laissa olevaan tukikelpoisten jalosteiden luetteloon. Lisätuet metsähakkeen tuotanto- ja toimitusketjulle ehdotetaankin kohdistettavaksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain puitteissa esim. haketuskiosiotuottamalla. Maa- ja metsätalousministeriö on asettamassa työryhmää, jonka tehtävänä on selvittää mm. energiapuun korjuuseen ja haketukseen liittyvien valtion tukien ohjaamista nykyistä voimakkaammin energiapuun käyttöä lisääväksi.

Siemenperunakeskus*HE 70/2002 vp**Maa- ja metsätalousvaliokunta*

- 1) Eduskunta edellytti 17.6.2002, että nykyisin Siemenperunakeskuksella olevaa tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan vuosittain perunaviljelyä koskevaa tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.
- 2) Eduskunta edellytti, että Siemenperunakeskusta osakeyhtiöksi muutettaessa maamme huoltovarmuus perunantuotannon osalta turvataan muun muassa siten, että valtio säilyttää osakkuutensa yhtiössä niin kauan kuin yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttamisen varmistaminen sitä edellyttää.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos (MTT) on maa- ja metsätalousministeriön tulohajauksessa oleva tutkimuslaitos, joka saa tulonsa lähes kokonaisuudessaan valtion talous-

usarviosta Talousarvion selvitysosassa ei ole vuodelle 2002 kohdennettu erillistä määrärahaa perunan tutkimukselle. MTT:n tulossopimuksessa määritellään maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen painopistealueet ja tärkeimmät tutkimuskohteet. Maa- ja metsätalousministeriö tulee painottamaan vuoden 2003 tulossopimuksessa Eduskunnan antamaa lausumaa perunan tutkimuksesta.

Suomen Siemenperunakeskus Oy:n osakassopimuksessa valtio sitoutuu siihen, ettei se myy omistamastaan 22 %:n osuudesta osakkeita ennen 1.9.2007. Maa- ja metsätalousministeriö on aloittanut yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa säädösmuutosvalmistelut sen takaamiseksi, että yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttaminen varmistetaan ennen 1.9.2007.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Poikkeukset luotsinkäyttövelvollisuudesta

Väylä- ja luotsausmaksujen taso

HE 144/1997 vp

Liikennevaliokunta

Eduskunta edellytti 2.12.1997, että yksittäisiä poikkeuksia voidaan käyttää tapauksissa, joissa luotsinkäyttövelvollisuuden soveltaminen ei ole tarkoituksenmukaista.

Eduskunta edellytti, että hallitus välittömästi tarkistaa uuden luotsinkäyttövelvollisuuden perusteita ja muuttaa poikkeuslupaehtoja, jos lain ja asetuksen voimaantulon jälkeen selvästi voidaan osoittaa niiden johtavan erityisesti pienempien varustamoiden kannattavuusongelmiin, ja viitaten liikenneministeriön antamaan selvitykseen, että saariston ja Ahvenanmaan yhteysalus- ja lossiliikenteen jättämisestä luotsinkäyttövelvollisuuden ulkopuolelle säädetään asetuksella.

Eduskunta edellytti, että väylä- ja luotsausmaksut pidetään tasolla, joka ei vaaranna suomalaisten vientiyritysten kilpailukykyä.

Luotsausasetukseen (92/1998) on otettu eduskunnan edellyttämät poikkeusmahdollisuudet.

Luotsausasetuksen 9 a §:n nojalla, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella 862/2000, Merenkululaitos voi myöntää aluskohtaisen vapautuksen luotsinkäyttövelvollisuudesta sellaiselle alukselle, jonka päälliköllä on pitkäaikainen kokemus liikenteestä Suomen sisäisillä aluevesillä tai Saimaan vesialueella. Jos aluksen vahtijärjestelyjen vuoksi perämies vastaa komentositavahdinpidosta, vapautuksen myöntämisen edellytyksenä on, että myös perämiehellä on vastaava kokemus. Lisäksi vapautuspäätöksen edellytyksenä on muun muassa, ettei alusturvallisuus tai ympäristö vaarannu.

Luotsausasetuksen 9 a §:ää soveltaessaan Merenkululaitos on lähtenyt siitä, että vapautuksia on myönnetty nettovetoisuudeltaan suurin piirtein sellaisten dusten kohdalla, jotka aikaisemman lainsäädännön voimassa ollessa eivät olleet luotsinkäyttövelvollisia. Vapautuksen myöntämisen isommille aluksille on katsottu vaarantavan alusturvallisuutta tai ympäristöä.

Uusi väylämaksulaki (708/2002) ja valtioneuvoston asetus väylämaksusta (719/2002) tulivat voimaan 1.9.2002. Uudessa väylämaksulaissa väylämaksun maksuperusteita ei ole muutettu. Uudistuksella on pyritty poistamaan jääluokkatodistuksiin liittynyt väylämaksun kiertäminen muun muassa muuttamalla jääluokkatodistukset määräaikaisiksi ja yksilöimällä todistuslomakkeessa jääluokan vahvistamisen perusteena olevat asiakirjat. Samalla väylämaksulaki on tarkistettu vastaamaan uuden perustuslain vaatimuksia.

Luotsaustoimintaa on rationalisoitu ja toiminnan rationalisointia jatketaan vireillä olevan Merenkululaitoksen organisaation ja toiminnan kehittämisprojektin yhteydessä.

Huomattava osa suomalaisten vientiyritysten tuotteista kuljetetaan sellaisilla suomalaisilla ja muista EU-maista olevilla aluksilla, joita väylämaksujärjestelmä suosii ja joiden päälliköillä on linjaluotsinkirja, jolloin luotsausmaksuja ei makseta. Maksujen taso on säilynyt ennallaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Digitaalisen lähetystoiminnan toimitukset ja rahoitussuunnitelmat*HE 34/1998 vp**Liikennevaliokunta*

Eduskunta edellytti 22.9.1998, että hallitus selvittää välittömästi radio- ja televisio-toiminnan digitalisoinnin rahoitukseen liittyvät kysymykset, siten että siirtymä tapahtuu kuluttajan kannalta mahdollisimman edullisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Eduskunta edellytti, että 2. lain 1 §:n toteutuminen Yleisradion rahoituksen turvaamisen osalta toteutuu kaikissa olosuhteissa. Mikäli toimitusmaksujen kertymä ennalta arvaamattomista syistä pienenee, on hallituksen annettava välittömästi eduskunnalle lakiesitys toimitusmaksuprosenttien tarkistamisesta.

Valtioneuvosto on myöntänyt digitaalisen lähetystoiminnan toimitukset kesällä 1999. Toimitukset ovat voimassa 1.9.2000 alkaen 10 vuotta. Toimituksia myönnettäessä pyrittiin sekä toimitusehtoin että erityisin hallituksen lausumin ratkaisuun, jossa siirtymä tapahtuisi kuluttajan kannalta mahdollisimman edullisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Digitaaliset televisiolähetykset käynnistyivät elokuussa 2001 ja lähetysten vastaanottamiseen tarvittavien päätelaitteiden saatavuus on parantunut. Kesäkuussa 2002 julistettiin haettaviksi uusia, vuonna 2002 voimaan tulleen lainsäädännön mukaisia ohjelmistotoimituksia digitaaliseen lähetystoimintaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti työryhmän selvittämään television toimintaedellytyksiä konvergoituvassa toimintaympäristössä. Työryhmä käsitteli mm. kaupallisten toimijoiden maksaman toimitusmaksun tasoa ja Yleisradio Oy:n rahoitusta. Työryhmä suositti mm., että digitaalisesta toiminnasta toimitusmaksua ei perittäisi ensimmäisen toimituskauden aikana ja toimitusmaksun taso puolitettaisiin. Vastaavasti televisiomaksujärjestelmää uudistettaisiin siten, että maksua tarkistettaisiin vuosittain 2004 alkaen. Työryhmän suositukset sisältyivät viestintämarkkinalainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa, jonka lakimuutokset tulivat voimaan heinäkuun 2002 alussa. Esiitettyjen muutosten toteutettuna yhdessä Yleisradio Oy:n omien toimenpiteiden kanssa ei katsota heikentävän Yleisradio Oy:n toimintaedellytyksiä.

Hallitus tulee seuraamaan asian kehittymistä.

Huoltovarmuus**Kauppa-aluskanta***HE 14/1999 vp**Liikennevaliokunta*

Eduskunta edellytti 30.11.1999, että hallitus valmistelee välittömästi ehdotukset sellaisista tukitoimenpiteistä, jotka varmistavat huoltovarmuuden turvaamiseksi riittävän, hyväkuntoisen ja tarkoituksenmukaisen kauppa-aluskannan säilyttämisen Suomen lipun alla.

Lakia ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on 1.7.2000 lukien muutettu siten, että lastialuksia koskevaa alusluettelotukea laajennettiin kattamaan merenkulkijoiden ennakkopidätyksiä ja työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaavien määrien lisäksi työnantajan merimieseläkekassamaksut kokonaisuudessaan sekä eräät muut lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut. Lastialustonniston osalta edellä tarkoitettujen toimenpiteiden myötävaikuttaneet siihen, että uhanneet suomalaisten alusten ulosliputukset ovat peruuntuneet. Toisaalta tonnistoa ei ole kasvanut, koska uudisrakennukset on pääosin rekisteröity ulkomaille.

Varustamojen verotuksessa vaihtoehtona normaalille yritysverotukselle on otettu käyttöön tonnistoverotus. Varustamot olisivat vapautettuja yritysveroista ja ne maksaisivat sen sijaan

aluksen vetoisuuden mukaan määräytyvää tonnistoveroa. Tonnistoverolaki (476/2002) on tullut voimaan 20.11.2002. Varustamoiden on päätettävä 12 kuukauden kuluessa lain voimaan tulosta, hakeutuvatko ne uuden järjestelmän piiriin.

Kolmipyöräinen mopo
Kevyt nelipyörä
Mopon teoriakoe

HE 92/1999 vp
Liikennevaliokunta

Eduskunta edellytti 16.11.1999, että liikenneministeriö ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin ajoneuvon rakenteista ja varusteista annetun asetuksen (1256/1992) tarkoittamien kolmipyöräisen mopon ja kevyen nelipyörän saattamiseksi säädösten tasolla yhdenvertaisiksi pitäen lähtökohtana kolmipyöräistä mopoa.

Eduskunta edellytti, että muun muassa mopon teoriakokeen läpäisemiseksi annettavaa liikennekasvatusta kouluissa lisätään ja liikennekasvatus järjestetään samojen periaatteiden mukaisesti kaikissa ala- ja yläasteen oppilaitoksissa sekä lukioissa ja ammattioppilaitoksissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut eduskunnan liikennevaliokunnalle 20.9.2002 päivätyn muistion kolmipyöräistä mopoa ja kevyttä nelipyörää koskevasta lainsäädännöstä eri EU-maissa. Ajoneuvolaissa (1090/2002) kolmipyörä ja kevyt nelipyörä on määritelty näiden ajoneuvojen tyyppihyväksyntää koskevan direktiivin 2002/24/E mukaisesti. Lain nojalla annetussa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa kaksi- ja kolmipyöräisten ajoneuvojen sekä nelipyöräisten rakenteesta ja varusteista (1250/2002) säädetään näiden ajoneuvojen rakenteesta ja varusteista asianomaisen direktiivin mukaisesti.

Opetushallitus valmistelee uusia opetussuunnitelman perusteita perusopetukseen Liikennekasvatuksen asemaa siinä on tarkoitus korostaa entisestään ottamalla se huomioon omana aihekokonaisuutena ja laatimalla sille omat tavoitteet sekä opetuksen sisällöt. Liikennekasvatusta on tarkoitus opettaa integroituna eri oppiaineisiin. Opetushallitus on vahvistanut 27.3.2002 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuosiluokille 1 – 2. Perusopetuksen muita vuosiluokkia koskevat opetussuunnitelman perusteet ja lukion opetussuunnitelman perusteet valmistuvat vuoteen 2006 mennessä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tielaitoksen liikelaitostaminen

HE 25/2000 vp
Liikennevaliokunta

Eduskunta edellytti 13.6.2000, että tielaitoksen omistamat ja sopimuksilla hallinnoimat alueet jaetaan Tiehallinnon ja Tieliikelaitoksen kesken siten, ettei synny markkinahäiriöitä. Alueellisen kilpailutilanteen perusteella siirretään riittävä osuus Tieliikelaitokselle ja muut taloudellisesti merkittävät osuudet Tiehallinnolle. Maa-ainesalueitten jaosta sovitaan liikenneministeriön asettamassa maa-ainestyöryhmässä. Sellaiset alueet, joiden maa- ja kiviainesvaroja ei voida enää hyödyntää, siirretään Kapiteeli Oy:lle tai Valtion kiinteistölaitokselle, joiden tulee hoitaa maisemointivollisuus.

Eduskunta edellytti, että henkilökuntaa ei lomauteta, ei irtisanota eikä pakkosiirretä työssäkäyntialueelta toiselle siirtymäkauden aikana, ja että hallitus laatii yhdessä kun-

tasektorin kanssa sille osalle tielaitoksesta vapautuvaa henkilökuntaa, jolle ei ole käyttöä Tiehallinnossa tai Tieliikelaitoksessa, sijoitusohjelman muulle julkiselle lohkolle käyttäen apunaan mm. vakanssiirtoja. Uusiin tehtäviin siirtyville annetaan tarpeellinen koulutus. Siirtyville henkilöille taataan palvelussuhteen ehdot ns. vanhoina työntekijöinä. Hallituksen on seurattava uudistuksen henkilöstövaikutuksia ja ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin siirtymäajan pidentämiseksi.

Eduskunta edellytti, ettei perustamisvaiheen aloittavassa taseessa Tieliikelaitokselle merkittävää velkaa valtiolle tai sen osaa käytetä taloudellisena perusteena henkilökunnan irtisanomiseksi.

Eduskunta edellytti, että Tiehallinto luovuttaa poliisille tämän pyytämät tieliikenteseen liittyvät tiedot korvauksetta.

Eduskunta edellytti, että hallitus laatii jatkuvasti vuosittaisen seurantaraportin tiehallintomuutoksesta niin, että eduskunnan liikennevaliokunta saa sen käyttöönsä kutakin raportointivuotta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä.

Eduskunta edellytti, että hallitus laatii siirtymäajan päätyttyä eduskunnalle selonteon tiehallintomuutoksen vaikutuksesta tiestön kuntoon, liikenneturvallisuuteen ja tienpidosta valtiolle aiheutuneisiin kustannuksiin.

Valtioneuvosto teki 21.12.2000 päätöksen Tieliikelaitoksen aloitusvaiheen omaisuusjärjestelyistä. Päätöksen mukainen maa-ainosaluuden jako takaa toisaalta Tiehallinnolle riittävät kilpailuttamismahdollisuudet ja toisaalta Tieliikelaitokselle tasaveroisen kilpailukyvyyn yksityisen sektorin myös niiden kilpailevien maa-rakennusurakoitsijoiden kanssa, joilla on omia maa-ainosalueita. Neljän vuoden siirtymäkauden aikana Tiehallinto tai Tieliikelaitos eivät ota toimeksiantoja, joissa on kysymys vain kiviaineksen myynnistä.

Tielaitosuudistuksen seurantaan on asetettu seurantaryhmä, jonka tehtävänä on seurata ja osaltaan varmistaa tienpidon markkinoiden toimivuutta vuosina 2000 – 2004. Seurantaryhmä toimii epävirallisena kanavana, jossa osapuolet esittävät näkemyksiään ajankohtaisista kysymyksistä ja pyrkivät ratkaisemaan alaa koskevat epäselvät kysymykset neuvotteluteitse. Seurantaryhmällä on apunaan palkattu riippumaton asiantuntija, jonka tehtävänä on selvittää esilletulevia epäselvyyksiä.

Uudistuksen henkilöstövaikutusten toteutumista varten on asetettu henkilöstöjärjestöjen edustajista muodostuva seurantaryhmä. Seurantaryhmässä muodostettujen periaatteiden mukaisesti siirtymäaikana jokaiselle tarjotaan työtä ensisijaisesti joko Tieliikelaitoksesta tai Tiehallinnosta. Jos henkilön työn säilyttämisen mahdollisuudet ovat jatkossa heikot eikä hän jää eläkkeelle siirtymäaikana, tutkitaan mahdollisuudet vakanssiirtoon muuhun valtion virastoon, laitokseen tai kuntasektorille työssäkäyntialueelta. Muina keinoina uuden työn etsimisessä ovat muun muassa osallistuminen uudelleensijoittautumisvalmennukseen, ja tietun työpaikan haku. Siirtymisen helpottamiseksi on käytettävissä erityinen liikkuvuuden tuki ja henkilöstökonsultti. Työtä voidaan tarjota myös työssäkäyntialueen ulkopuolelta, mikä edellyttää sopimista henkilön kanssa. Siirtymäajan henkilöstövaikutuksista sekä sopeuttamistoimenpiteiden etenemistä on raportoitu vähintään puolivuositain asianomaisille tahoille. Sopeuttaminen on edennyt suunnitellusti ja eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Seuranta- ja henkilöstöryhmät raportoivat yhteisesti tielaitosuudistuksen siirtymäkauden kokemuksista eduskunnan liikennevaliokunnalle kevään 2003 aikana.

Edellä mainitun omaisuuden siirtopäätöksen yhteydessä päätettiin myös Tieliikelaitoksen aloittavassa taseessa olevasta velasta valtiolle. Velan suuruus on 246,5 milj. markkaa, mikä vastaa toimialan yritysten taseiden rahoitusrakennetta. Korko nousee siirtymäkauden aikana

asteittain markkinoiden avautumisen myötä siten, että korko on vuonna 2001 1 % ja vuodesta 2005 lukien 5%. Lainan takaisinmaksuaika on 15 vuotta siten, että kolme ensimmäistä vuotta ovat lyhennyksistä vapaita. Valtioneuvosto vahvisti yleisistunnsa 6.9.2001 Tielikelaitoksen aloittavan taseen.

Tiehallinto luovuttaa poliisille sen pyytämät tiedot samoin perustein kuin aiemmin.

Nopeat telepalvelut

HE 47/2000 vp

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 21.6.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että kehittyneet nopeat telepalvelut turvataan koko maassa kansalaisille ja yrityksille tasa-arvoisesti sekä että tarvittaessa selvitetään yleispalveluvelvoitteen kehittämismahdollisuudet. Lisäksi eduskunta edellytti, että tarvittaessa käytetään Suomen telemarkkinalainsäädännön tunteita sekä lisäksi EU:n yhteisölainsäädännön hyväksymiä keinoja yleispalvelurahasto mukaan lukien.

Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa jatkuvasti telepalveluiden saatavuuden kehitystä koko maassa. Vuoden 2000 marraskuussa valmistui tutkimus siitä miten kehittyneet, nopeat telepalvelut ovat kansalaisten saatavissa. Tutkimuksen mukaan jo tuolloin käytännössä kaikilla kansalaisilla oli mahdollisuus Internet-liittymään, vain yhteyksien nopeus vaihtelee. Nopean tiedonsiirron edellyttämät valokaapeliyhteydet ulottuvat jo nyt muutaman kilometrin päähän 95 prosentista kansalaisista. Näiden kansalaisten käytössä olevan liittymän voi siten joustavasti kytkeä kaapelilla tai radiotekniikkaa käyttäen valokaapeliin. Osa jäljelle jäävästä 5 prosentista kansalaisia asuu alueella, jonne runko- ja alueverkko on toteutettu suurikapasiteettisilla radiolinkeillä, jotka myös mahdollistavat joustavan kytkennän nopeisiin telepalveluihin.

Hallitus on halunnut varmistaa teleyritysten tehokkaan keskinäisen kilpailun myös uusien, kehittyneiden telepalveluiden tarjonnassa. Heinäkuussa 2002 tuli voimaan lakimuutos, jolla mahdollistettiin se, että myös kilpaileva teleyritys voi tarjota käyttäjälle nopeita ja kehittyneitä telepalveluita. Lisääntynyt kilpailu on laskenut nopeiden telepalveluiden hintoja. Samalla kehittyneiden telepalveluiden tarjonta on lisääntynyt ja monipuolistunut ulottuen yhä laajemmalle alueelle, jolloin valtiovallan ei ole tarpeen erityisesti rahoittaa näiden palveluiden kehittymistä. EU:n yleispalvelurahastoa ei voida käyttää kuin peruspalveluiden tarjontaan – ei laajakaistaiseen Internetiin. Hallitus seuraa kuitenkin kaikkien telepalveluiden tarjonnan kehitystä jatkuvasti ja puuttuu tarvittaessa tilanteeseen alan lainsäädäntöä kehittämällä. Liikenne- ja viestintäministeriön tilaamana on vuoden 2002 aikana valmistunut useita tutkimuksia, joilla on selvitetty laajakaistapalveluiden kehittymistä käyttäjien näkökulmasta katsoen.

Postitoiminta

HE 74/2000 vp

Liikennevaliokunta

Eduskunta edellytti 27.2.2001, että hallitus valmistelee pikaisesti esityksen postipalvelun varmennusyksikön perustamisesta Telehallintokeskukseen.

Eduskunta edellytti, että eduskunnalle annetaan postipalvelulain vaikutuksista ja soveltamisesta saaduista kokemuksista selonteko vuoden 2003 loppuun mennessä.

Postinkulun varmistustehtäviä koskeva postipalvelulain muutos hyväksyttiin marraskuussa ja tuli voimaan vuoden 2002 alussa. Lailla siirrettiin postinkulun varmennustehtäviä pos-

tiyrityksiltä Viestintävirastolle. Viestintävirasto on ryhtynyt asiaan liittyviin käytännön toimenpiteisiin. Asia ei anna enää aiheita toimenpiteisiin.

Postipalvelulaki tuli voimaan vuoden 2002 alussa. Vuoden 2003 loppuun mennessä annettavan selonteon valmistelutyö on käynnistetty liikenne- ja viestintäministeriössä.

Liikenneinfrastruktuurin ministerityöryhmän ehdotuksen kehittämishankkeet

HE 109 ja 187/2000 vp
Valtiovarainvaliokunta

13) Momentti 31.24.77. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että liikenneinfrastruktuurin ministerityöryhmän ehdotukseen sisältyvistä kehittämishankkeista aloitetaan määrärahatilanteen salliessa hankkeet valtatie 8, Raision kohta, valtatie 5, Joroinen-Varkaus ja valtatie 3, Tampereen läntinen kehätie.

Hyväksyessään vuoden 2003 talousarvion eduskunta päätti, että kaikki edellä mainitut hankkeet voidaan käynnistää vuoden 2003 aikana.

Asia ei anna enää aiheita jatkotoimenpiteisiin.

Jälkirahoitusmalli **Valtatie 4, Lahti-Heinola** *HE 109 ja 187/2000 vp* *Valtiovarainvaliokunta*

14) Momentti 31.24.79. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että liikenne- ja viestintäministeriö tarkentaa ns. jälkirahoitusmallia sekä valmistele hanketta valtatie 4, Lahti-Heinola koskevat tarjouspyynnöt siten, että mainitun tieosuuden rakentaminen moottoritieksi aloitetaan mahdollisimman pian.

Hyväksyessään vuoden 2003 talousarvion eduskunta päätti, että valtatie 4 Lahti-Heinola hanke voidaan käynnistää vuoden 2003 aikana.

Jälkirahoitusmallia on kehitetty edelleen elinkaarivastuumalliksi. Varsinaista elinkaarivastuumallia ei käytetä Lahti-Heinola –moottoritien toteutuksessa, mutta siinä harkitaan rakentamisen ja 8 vuoden kunnossapidon tilaamista samalla kertaa. Elinkaarimallin käyttöä harkitaan erikseen 4 vuoden investointiohjelman laatimisen yhteydessä.

Asia ei anna enää aiheita jatkotoimenpiteisiin.

Lentoliikenteen palveluostot *HE 109 ja 187/2000 vp* *Valtiovarainvaliokunta*

15) Momentti 31.60.63. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että liikenne- ja viestintäministeriö selvittää joukkoliikenteen palvelujen ostoon osoitetun määrärahan käyttämistä myös lentoliikenteen palveluihin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut työryhmän, jonka tavoitteena on selvittää valtion rooli säännöllisten lentoliikennepalvelujen edistämiseksi ja säilyttämisessä. Työryhmän tehtävänä on selvittää, onko lentoliikenteelle perusteltua määrittää peruspalvelutaso, jota julkiset tahot turvaavat. Toimeksiannon mukaan työryhmän tehtävänä on myös muun muassa määrittää vähäliikenteiset lentoasemat ja reitit ja esittää näkemys kyseessä olevien lentoasemien ylläpidon tarkoituksenmukaisuudesta. Työryhmän toimikausi päättyi 15.4.2003.

Työsuhdematkalippu*HE 109 ja 187/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

16) Momentti 31.60.63. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että liikennejärjestelmien kehittämiseksi selvitetään mahdollisuudet määrätä työsuhdematkalipulle nimellisarvoa alhaisempi verotusarvo ja että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tällaisen työsuhdelipun mahdollistamiseksi.

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta esitti 23 helmikuuta 2000 päivätyssään kirjeessään valtioneuvostolle työsuhdematkalipun verokohtelua muutettavaksi siten, että julkisen liikenteen työsuhdematkalippua kohdeltaisiin verotuksellisesti samalla tavoin kuin autoetua. Työsuhdematkalipun luontoisedun verotusarvo tulisi määritellä. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan käsityksen mukaan siten, että pohjana olisi vuosilipun hinta tai sen puuttuessa vuosilipun hinnan laskentaperusteiden mukaan laskettu hinta. Tästä hinnasta tulisi siten verotusarvoa määrättäessä ottaa huomioon 80 %. Tällöin verotusarvon määrittelyn periaate olisi sama kuin työsuhdeauton uushankintahinnan kohdalla autoedun verotuksessa.

Verohallitus oli 29. joulukuuta 1999 antamassaan vastauksessa Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan esitykseen katsonut, ettei ole perusteltua vahvistaa joukkoliikenteen matkalipulle luontoisetuarvoa erikseen, vaan työnantajalta saatu joukkoliikenteen matkalippu verotetaan tuloverolain 64 §:n mukaan käyvästä arvosta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on halunnut omalta osaltaan tukea toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vaikuttaa työntekijöiden työmatkojen laatuun ja sujuvuuteen. Ministeriön näkemyksen mukaan sekä työpaikan, työntekijän että koko yhteiskunnan etu on, että töihin liittyvät matkat tehdään mahdollisimman sujuvasti, ympäristöystävällisesti, taloudellisesti ja parhaimmillaan jopa työntekijöiden terveyttä tukevalla tavalla.

Työnantajien mahdollisuuksia työmatkaliikenteen hallintaan on selvitetty liikenne- ja viestintäministeriön koordinoimassa hankkeessa vuoden 2001 aikana. Hankkeen tavoitteena on tuoda monissa maissa yleinen Green Commuter Plan -ajattelutapa suomalaisille työpaikoille. Hankkeessa pyritään selvittämään myös ne yhteiskunnalliset reunaehdot (verotukselliset, lainsäädännölliset yms. ohjeet ja säädökset), jotka vaikuttavat työnantajien mahdollisuuksiin vaikuttaa työntekijöidensä liikkumiseen. Hankkeen tavoitteena on paitsi tuoda esille työmatkaliikenteen hallinnasta saatavat hyödyt sekä käytettävissä olevat keinot myös luoda suosituksia yhteiskunnallisista kannustimista, joilla voidaan tukea joukkoliikennettä, kävelyä, pyöräilyä, kimpakyytejä ja etätyötä. Hankkeen ohjausryhmässä ovat mukana liikenne- ja viestintäministeriön ohella edustajat ympäristöministeriöstä, Pääkaupunkiseudun Yhteistyövaltuuskunnasta, verohallituksesta, valtiovarainministeriöstä sekä Helsingin kaupungista. Hankkeen loppuraportti suosituksineen valmistuu tämän vuoden alkupuolella.

Selvitys valmistui keväällä 2002. Selvityksessä esitetään yhdeksi julkishallinnon keinoksi kulkumuodon valinnan ohjaukseen, että joukkoliikenteen työsuhdelippua kohdeltaisiin verotuksessa samalla tavalla kuin työsuhdeautoa. Verotusarvo olisi tällöin 90 prosenttia, mutta suosion lisäämiseksi se voisi selvityksen mukaan olla alempi.

Lastialusten määrä ja kilpailuedellytykset*HE 129/2000 vp**Liikennevaliokunta*

Eduskunta edellytti 17.10.2000, että hallitus seuraa tiiviisti kansallisessa alusrekisterissä olevien lastialusten määrän ja kilpailuedellytysten kehitystä ja tuo eduskunnan liikennevaliokunnalle selvityksen uusien toimenpiteiden vaikutuksista tilanteeseen vuoden 2002 tammikuun loppuun mennessä.

Hallitus on seurannut Suomen alusrekisterissä olevien lastialusten määrän ja kilpailuedellytysten kehitystä ja hallitus antoi eduskunnan liikennevaliokunnalle tätä koskevan selvityksen, mukaan lukien arvio uusien toimenpiteiden vaikutuksista vuoden 2002 tammikuussa.

Hallitus seuraa jatkossakin tiiviisti kauppalaivaston kehitystä ja on valmis informoimaan asiasta eduskunnan liikennevaliokuntaa pyydettyään.

Yksityisteiden valtionapu

HE 166/2000 vp

Liikennevaliokunta

Eduskunta edellytti 28.11.2000, että hallitus huolehtii osaltaan siitä, että yksityisten valtionapu nostetaan mahdollisimman pian vähintään 100 miljoonaan markkaan vuodessa.

Hyväksyessään vuoden 2003 talousarvion eduskunta myönsi yksityisteiden valtionapua 11,1 miljoona euroa, mikä on yksi miljoona euroa enemmän kuin vuonna 2002.

Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain valtuussäännökset

HE 180/2000 vp

Liikennevaliokunta

Eduskunta edellytti 7.12.2000, että hallitus toimittaa liikennevaliokunnalle 31 päivään joulukuuta 2001 mennessä selvityksen lakiehdotuksen valtuussäännösten mahdollisista päällekkäisyyksistä ja siitä, miten valtuussäännöksiä on käytetty, sekä valmistelee tarvittaessa uuden esityksen, jolla valtuussäännösten päällekkäisyydet poistetaan.

Liikenne- ja viestintä on toiminut 13.12.2001 liikennevaliokunnalle selvityksen, jossa todetaan, ettei vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain valtuussäännöksissä ole enää selviä päällekkäisyyksiä. Selvityksessä oli myös yhteenveto siitä, miten valtuussäännöksiä on käytetty. Edellä kuvatun vuoksi ei ole tarvetta jatkotoimenpiteisiin.

Liikenneinfrastruktuurin ministeriryöryhmän ehdotuksen kehittämishankkeet

HE 115/2001 vp ja 206/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

13) Momentti 31.24.79. Eduskunta edellytti 18.12.2001, että liikenneinfrastruktuurin ministeriryöryhmän mietintöön sisältyvistä vielä aloittamatta olevista hankkeista käynnistetään ensisijaisesti hankkeet valtatie 8, Raison kohta ja valtatie 5, Joroinen–Varkaus.

Hyväksyessään vuoden 2003 talousarvion eduskunta päätti, että kaikki edellä mainitut hankkeet voidaan käynnistää vuoden 2003 aikana.

Asia ei anna enää aiheita jatkotoimenpiteisiin.

Valtatie 4, Lahti-Heinola

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

7) Momentti 31.24.79

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että hanke valtatie 4, Lahti-Heinola toteutetaan esimerkiksi ns. elinkaarivastuumallin pohjalta siten, että hanke käynnistetään edullisimman rahoitusvaihtoehdon mukaisesti mahdollisimman pian.

Hyväksyessään vuoden 2003 talousarvion eduskunta päätti, että valtatie 4 Lahti-Heinola hanke voidaan käynnistää vuoden 2003 aikana.

Jälkirahoitusmallia on kehitetty edelleen elinkaarivastuumalliksi. Varsinaista elinkaarivastuumallia ei käytetä Lahti-Heinola -moottoritien toteutuksessa, mutta siinä harkitaan rakentamisen ja 8 vuoden kunnossapidon tilaamista samalla kertaa. Elinkaarimallin käyttöä harkitaan Elinkaarimallin käyttöä harkitaan erikseen 4 vuoden investointiohjelman laatimisen yhteydessä.

Asia ei anna enää aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Valtatie 3, Tampereen läntinen kehätie

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

8) Momentti 31.24.79

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että hankkeen valtatie 3, Tampereen läntinen kehätie valmistelua jatketaan vaiheittain ja että hankkeen ensimmäinen vaihe käynnistetään mahdollisimman pian.

Hyväksyessään vuoden 2003 talousarvion eduskunta päätti, että hankkeen valtatie 3, Tampereen läntinen kehätie ensimmäinen rakennusvaihe käynnistetään vuoden 2003 aikana. Asia ei anna enää aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Jäänmurtotoiminnan selvitystarpeet

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

9) Momentti 31.30.21

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että vuoden 2002 aikana arvioidaan Suomen jäänmurtajakapasiteetin ja jäänmurtajapalveluiden tarve sekä monitoimimurtajan toimintamalli.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti tammikuussa 2002 työryhmän selvittämään Suomen jäänmurtopalveluiden tarvetta ja rahoitusta tulevaisuudessa. Työryhmän muistio valmistui 13.6.2002. Työryhmä esittää, että Merenkululaitos vastaisi jäänmurron viranomaistoimintoista ja että jäänmurtopalveluiden tuottamista varten perustettaisiin valtion liikelaitos, joka omistaisi kaikki murtajat. Jos jäänmurtokapasiteetin riittävyys edellyttää uuden murtajan hankkimista, sen hankkii liikelaitos tai muu varustamo, jolta Merenkululaitos ostaa aluksen jäänmurtopalvelut.

Vähäliikenteisten rataosien lakkauttaminen

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

10) Luku 31.40

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että vähäliikenteisten rataosien lakkauttamisesta ei toistaiseksi tehdä lopullisia päätöksiä ja että jatkossa selvitetään teollisuuden ja muiden intressitahojen mahdollisuudet osallistua rataosien kunnostuksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Hyväksyessään vuoden 2002 talousarvion eduskunta päätti lakkauttaa rataosan Kemijärvi-Kellosoelkä. Rataosa lakkautetaan kuitenkin vasta, kun sen kunto muuttuu niin huonoksi, ettei sillä voida liikennöidä. Muita rataosia ei lakkauteta lähiaikoina. Asia ei anna enää aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Työsuhdematkalippu*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

11) Momentti 31.60.63

Valiokunta edellytti 18.12.2001, että työsuhdematkalipun verotusarvon alentaminen otetaan huomioon valmisteltaessa vuoden 2003 veroratkaisuja.

Lausumaan antaa vastauksen jatkossa valtiovarainministeriö.

Suomen kauppalaivaston kilpailukyvyn edistäminen*HE 144/2001 vp**Liikennevaliokunta*

Eduskunta edellytti 30.11.2001, että hallitus seuraa tilannetta ja ryhtyy tilanteen kulloinkin vaatimiin toimenpiteisiin.

Hallitus tulee seuraamaan tarkasti tilannetta Suomen kauppalaivaston kilpailuedellytysten kehittymisen osalta ja ryhtyy tarvittaessa eduskunnan lausuman mukaisesti tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin. Ulkomaanliikenteen lastialusten lisäksi myös ulkomaanliikenteessä toimivat matkustaja-alukset otettiin tukijärjestelmän piiriin vuoden 2002 alusta lukien. Matkustaja-alusten tuki kattaa 97 % laivojen henkilöstön veroennakoista.

Toimialan ja rahoituksen asiantuntemus*HE 193/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

1) Momentti 31.99.88: Eduskunta edellytti 7.11.2001 liikenne- ja viestintäministeriön kiinnittävän entistä enemmän huomiota siihen, että Sonera Oyj:n hallituksessa on aina yhtiön toimialan edellyttämää ja rahoituksellista asiantuntemusta.

Talvella 2002 käynnistyneet yhdistymisneuvottelut Soneran ja Telian välillä johtivat yhtiöiden sulautumiseen. Sulautuspäätöksessä kahden suurimman osakkeenomistajan osalta noudatetaan pariteettia mm. hallituksen kokoonpanossa ja sen uudelleen valinnassa. Suomen valtion nykyistä 52,8 % mukaista Soneran omistusosuutta vastaa uudessa yhtiössä noin 19 prosentin omistusosuus.

Suomen ja Ruotsin valtiot ovat Sonera Oyj:n ja Telia AB:n yhdistymiseen liittyen solmineet osakassopimuksen. Osakassopimuksessa on sovittu muun muassa eräistä corporate governance –periaatteista. Sopimuksen mukaan TeliaSoneran hallitus tulee koostumaan yhdeksästä yhtiön toimivaan johtoon kuulumattomasta jäsenestä, jotka valitaan heidän ammattitaitonsa ja kykyjensä perusteella.

Asia ei anna enää aiheita toimenpiteisiin.

Keinottelu erilaisilla alusten konetehoa ilmoittavilla todistuksilla*HE 38/2002 vp**Liikennevaliokunta*

Eduskunta edellytti 17.6.2002, että hallitus ryhtyy Euroopan unionissa ja kansainvälisissä järjestöissä toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on poistaa varustamoiden mahdollisuudet keinotella erilaisien alusten konetehoa ilmoittavien todistuksin. Siinä tapauksessa, että yhtenäisiä kansainvälisiä menettelysääntöjä ei saada aikaan, Suomen tulee pitää huolta omista kansallisista eduistaan maksupolitiikassa.

Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen puitteissa ei ole laadittu säännöksiä tai määräyksiä alusten jääluokista ja niissä vaadituista konetehoista. Jääluokkasäännöt ovat käytössä ainoastaan Suomessa ja Ruotsissa ja vain Suomessa väylämaksun suuruus on sidoksissa aluksen jääluokkaan.

Ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyssä kansainvälisessä yleissopimuksessa, niin sanotussa SOLAS -yleissopimuksessa, määrätään, että aluksella tulee olla miehitystodistus. Sen malli sisältyy Kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n suositukseen, joka on uusittu vuonna 1999. Miehitystodistuksen mukaan todistukseen on merkittävä muun muassa aluksen pääkoneitten teho kilowatteina. Uusitun suositusluonteisen mallin aikaansaaminen oli pitkäaikaisen työn tulos, joka syntyi kompromissina eri maiden erilaisista näkemyksistä. Sen vuoksi tässä vaiheessa ei näytä todennäköiseltä, että kansainvälisellä tasolla olisi mahdollista saada aikaan pakottava miehitystodistusta koskeva määräys, jossa muun muassa olisi säädetty, miten aluksen koneteho määritellään ja miten se ilmoitetaan miehitystodistuksessa.

Kansallisesti pidetään välttämättömänä, että väylämaksukeinottelu muun muassa jääluokkatodistuksia hyväksikäyttäen estetään. Syksyllä 2002 voimaan tulleella väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksella on muutettu jääluokkatodistusten antamismenettelyä ja valvontaa siten, että mahdollisuus väylämaksukeinotteluun voidaan entistä tehokkaammin estää.

Säädösten ja väylämaksujen kantoon liittyvien menettelyjen ja valvonnan kehittämisen ohella selvitetään parhaillaan alusten väylämaksujen perinnässä mahdollisesti esiintyneet virheet ja hoidetaan havaittujen virheiden edellyttämät jatkotoimet.

Käynnissä olevan selvitystyön tulosten perusteella ja saataessa kokemuksia uusitun lainsäädännön mukaisesta tarkistetusta soveltamiskäytännöstä kehitetään tarvittaessa edelleen väylämaksujen kantoon liittyviä käytännön menettelytapoja ja valvontajärjestelyjä.

Tieliikelaitoksen ylimääräinen voitontuloutus

HE 67/2002 vp

Valtiovarainvaliokunta

3) Luku 31.24. Eduskunta edellytti 19.6.2002, että Tieliikelaitoksen ylimääräinen voitontuloutus 16 818 000 euroa osoitetaan tienpidon hankkeisiin vuoden 2002 aikana tehtävillä päätöksillä.

Vuoden 2002 toisessa lisätalousarviossa tienpidon hankkeisiin myönnettiin 16 818 000 euroa. Määräraha on tarkoitus käyttää pieniin alueellisiin liikenneturvallisuutta parantaviin hankkeisiin.

Asia ei anna enää aihetta jatkotoimenpiteisiin.

Radanpidon lisämäärärahan tarve

HE 67/2002 vp

Valtiovarainvaliokunta

4) Momentti 31.40.21. Eduskunta edellytti 19.6.2002, että radanpidon mahdollinen lisämäärärahan tarve turvataan vuoden 2002 toisen lisätalousarvion yhteydessä.

Valtiontaloudellisista syistä määräraha ei ole voitu osoittaa.

Lentoliikenteen tukeminen*HE 132/2002 vp**Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 20.12.2002, että lentoliikenteen tukemiseen liittyvät kysymykset selvitetään perusteellisesti ja että päätöksenteossa otetaan huomioon lentoliikennepalvelujen turvaaminen niillä reiteillä, jotka ovat elinkeinoelämän ja kansainvälisen teollisuuden kannalta välttämättömiä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut työryhmän, jonka tavoitteena on selvittää valtion rooli säännöllisten lentoliikennepalvelujen edistämiseksi ja säilyttämisessä. Työryhmän tehtävänä on selvittää, onko lentoliikenteelle perusteltua määrittää peruspalvelutaso, jota julkiset tahot turvaavat. Toimeksiannon mukaan työryhmän tehtävänä on myös muun muassa määrittää vähäliikenteiset lentoasemat ja reitit ja esittää näkemys kyseessä olevien lentoasemien ylläpidon tarkoituksenmukaisuudesta. Työryhmän toimikausi päättyi 15.4.2003.

Moottorireki**Pyörillä varustetut moottoriajoneuvot***HE 141/2002 vp**Liikennevaliokunta*

Eduskunta edellytti 29.11.2002, että hallitus antaessaan tieliikennelain nojalla asetuksen pitää huolen siitä, että moottorireellä ja pyörillä varustetulla maastoajoneuvolla saa erityistä varovaisuutta noudattaen ylittää tietä tai siltaa.

Ajoneuvojen käytöstä tiellä annetun asetuksen 11 §:n säännöstä on muutettu eduskunnan edellyttämällä tavalla asetuksella 1243/2002. Muutos on tullut voimaan 1.1.2003.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Rattijuopumuksien vähentäminen*LA 99/2002 vp**Liikennevaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.11.2002 hallituksen selvittävän mahdollisuuksia vähentää rattijuopumuksia esimerkiksi alkolukkoa hyväksi käyttäen.

Eduskunnan kirjelmä lausumineen on saatettu hallituksen tietoon (valtioneuvoston yleisintunto 30.12.2002). Hallitus selvittää asiassa tehtyjen ehdotusten pohjalta toteutusvaihtoehdot ja niiden edellytykset alkolukon käyttöönottoa varten tarvittavan lakiehdotuksen valmisteliseksi.

Kauppa- ja teollisuusministeriö

Laki maitohygienialain 23 §:n muuttamisesta

HE 25/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.1995, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin ympäristöterveydenhuollon maksujärjestelmiä, päätösvallan siirtoa, oikeusturvaa ja pakkotoimia koskevan säännösten yhdenmukaistamiseksi.

Tarvittavat muutokset valmisteltiin virkatyönä Suomen Kuntaliiton, maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, elintarvikeviraston ja eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen kesken.

Maa- ja metsätalousministeriö on toteuttanut eduskunnan lausuman mukaiset toimenpiteet lailla eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta (1195/96), joka tuli voimaan vuoden 1997 alusta. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimenpiteet sisältyvät lakiin terveysuojelulain muuttamisesta (777/96), joka niinkään tuli voimaan vuoden 1997 alusta. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla ympäristöterveydenhuollon maksujärjestelmiä, päätösvallan siirtoa, oikeusturvaa ja pakkotoimia koskevat säännökset on annettu elintarvikelailla (361/1995), joka tuli voimaan 1.7.1995.

Elintarvikelakia on muutettu 24.8.2001 hyväksytyllä lailla (737/2001). Muutos koskee muun muassa kunnan valvontaviranomaisten perimiä maksuja (24 §). Kunnissa tehtävän valvonnan maksullisuutta koskevaa säännöstä on muutettu siten, että se on yhdenmukainen muiden ympäristöterveydenhuollon lakien kanssa ja että sitä pystytään soveltamaan nykyistä yhdenmukaisemmalla tavalla. Elintarvikelain muutos tuli voimaan 1.9.2001. Muilta osin elintarvikelakia ei ole tarpeen muuttaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yhdistysrekisterin tehostaminen

LA 93 / 1997 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 12.5.1998, että yhdistysrekisterin tehostamista jatketaan patenti- ja rekisterihallituksessa kehittämällä hallintomenettelyä ja kansalaisten neuvontatointia sekä ottamalla täysimääräisesti käyttöön uuden tekniikan mahdollistamia ratkaisuja. Tavoitteena tulee olla, että uusien yhdistysten rekisteröimisen keskimääräinen käsittelyaika on vuonna 2002 enintään kaksi kuukautta.

Eduskunnan edellyttämä käsittelyaikatavoite on vuoden 2002 aikana saavutettu. Uusien yhdistysten rekisteröimisen keskimääräinen käsittelyaika on kertomusvuoden aikana ollut kaksi kuukautta. Yhdistysrekisterin tilaston (30.11.2002) mukaan nimenkirjoittajain muutosilmoitusten käsittelyaika oli 0,1 kuukautta, sääntömuutos- ja purkautumisilmoitusten 4,5 kuukautta ja uusien yhdistysten perusilmoitusten käsittelyaika 2 kuukautta. Asiakaskunnalta tullut palaute käsittelyajoista, neuvontatoiminnasta sekä uusista sähköisistä tietopalvelumuodoista on ollut varsin myönteistä. Myönteistä kuvaa täydentää Patenti- ja rekisterihallituksen ulkopuolisella teettämän asiakastytyväisyyskyselyn tulokset.

Jo käytössä olevia sähköisiä palveluja täydentämään on kertomusvuonna luotu wappuhelmissä toimiva palvelu, jossa käyttäjä saa matkapuhelimestaan maksutta perustiedot (rekisterinumero, nimi, kotipaikka) kaikista yhdistysrekisterissä olevista yhdistyksistä sekä ilman eri sopimusta maksullisena palveluna luettavaksi yhdistysten rekisteriotteiden sisäl-

tämiä tietoja. Yhdistysrekisterin toimialaluokittelua on myös jatkettu ja täydennetty kertomusvuoden aikana. Internetissä Patentti- ja rekisterihallituksen kotisivuille on rakennettu palvelu, jossa sopimusperusteisten käyttäjätunnusten haltijat voivat poimia osoitteita tiedotoksi omalle tietokoneelleen. Yhdistysnetin poimintakriteereiden lisäksi käytettävissä on tällöin postinumero ja postitoimipaikan nimi. Yhdistysosoitteet päivitetään vähintään kerran jokaisena työpäivänä ja palvelu on käytettävissä ympäri vuorokauden.

Patentti- ja rekisterihallituksessa sähköisten palveluiden tuottaminen ylipäättään on voimakkaassa kehitysvaiheessa. Myös yhdistysrekisterissä aloitetaan valmistautuminen sähköiseen asiointiin. Kauppa- ja teollisuusministeriö on seurannut yleisten ja yksittäisten kehittämistoimien etenemistä ja seuraa kehittämistä vastaisuudessaakin puuttuen tarvittaessa asiaan normaalin tulosjohtamisen tarjoamin välinein.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

Tutkimus- ja kehitystoiminta

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

18) Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää toimenpiteitä, joiden tuloksena Suomi profiloituu osaamisen ja sosiaalisten innovaatioiden edelläkävijäksi. Tutkimus- ja kehitystoiminnan määrärahoja edelleen lisättäessä lähivuosina valtion osuus pidetään vähintään 40 prosenttina.

Syksyllä 1996 päätetty tutkimus- ja kehitystoiminnan lisärahoitusohjelma päättyi vuonna 1999. Valtio lisäsi omaa panostustaan t&k –toimintaan esitetyn rahoitussuunnitelman mukaisesti. Tavoitteeksi asetettu t&k –panostus 2,9 % bruttokansantuotteesta saavutettiin jo vuonna 1998. Vuonna 1999 ko. luku oli 3,1 %. Yksityinen sektori lisäsi panostustaan huomattavasti enemmän kuin julkinen sektori, mistä syystä julkisen rahoituksen osuus jäi 31 prosenttiin.

Vuonna 2000 julkinen t&k –rahoitus pysyi suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 1999.

Tutkimus- ja kehityspanostuksen osuus bruttokansantuotteesta pysyi lähes ennallaan vuonna 2001. Yksityinen sektori kasvatti osuuttaan merkittävästi. Julkinen t&k –rahoitus sen sijaan pysyi suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2000, ja sen osuus jäi alle 30 prosenttiin.

Ennakoarvioiden mukaan t&k –panostuksen bruttokansanosuudessa ei ole odotettavissa kasvua vuonna 2002. Julkinen t&k-panostus pysyi edellisvuosien tasolla, ja sen osuus oli selvästi alle 30 %.

Tietoyhteiskuntaohjelma

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

22) Eduskunta edellyttää, että Tekes organisoii uutena kansallisena teknologiaohjelman käyttäjätavallisen tietoyhteiskuntaohjelman, jonka avulla koulutuksen laadullista kehitystä nopeutetaan kulttuurisen sisältötuotannon ja uuden tieto- ja viestintäteknologian kehittäjien yhteistyönä ja jonka tavoitteena on kansainvälisten menestystuotteiden synnyttäminen.

Tekes käynnisti vuonna 1999 uuden monitieteisen teknologiaohjelman “USIX – Uusi käyttäjakeskeinen tietotekniikka” (1999 – 2002), joka kartuttaa suomalaista osaamista tieto- ja viestintäteknikoihin perustuvien tuotteiden, sovellusten, palvelujen ja sisältöjen kehittämisessä. Ohjelman kokonaisvolyyymi oli noin 485 miljoonaa markkaa (noin 82 miljoonaa euroa), josta Tekesin osuus on noin 255 miljoonaa markkaa (noin 43 miljoonaa euroa). Oh-

jelman painopistealueita ovat: kehittyvän tietotekniikan mahdollistamat uudet palvelut ja sovellukset, virtuaalitekniikat ja älykkäät tuotteet sekä uudet tieto- ja sisältöalustat. Sovelluskohtaisia toiminta-alueita ovat mm. koulutus- ja kieliteknologia, käyttäjäystävällinen paikantaminen, elektroninen asiointi, aktiiviympäristöt sekä uudet viestintäteknologiat (kuten digitaali-TV). Kaikkien tutkimusalueiden yhteisinä nimittäjinä ovat tietämyksen hallinta ja käytettävyyssmenetelmät.

Vähittäiskaupan aukioloajat

HE 49/2000 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.12.2000, että valtioneuvosto seuraa vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain vaikutuksia työntekijöiden asemaan ja päivittäistavarakaupan jakautumiseen erityyppisissä liikkeissä.

Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto antaa eduskunnan asianomaiselle valiokunnalle vuosittain selvityksen vähittäiskaupan muutoksista ja eduskunnalle perusteellisen selonteon vähittäiskaupan kehityksestä, kun laki on ollut voimassa 3 – 5 vuotta. Lakiin ei tule ehdottaa muutoksia, ennen kuin eduskunta on käsitellyt edellä mainitun selonteon.

Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista vahvistettiin 28.12.2000 ja se tuli voimaan 15.1.2001.

Kauppa- ja teollisuusministeriö antoi 11.6.2002 eduskunnan talousvaliokunnalle selvityksen vähittäiskaupan muutoksista vuonna 2001. Vastaava selvitys vähittäiskaupan muutoksista vuonna 2002 tullaan antamaan eduskunnalle keväistuntokaudella 2003.

Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos

Muut 7/2000 vp

Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 18.5.2001, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen ennen rakentamislupaa myöntämistä tämän periaatepäätöksen jälkeen saadusta uudesta tutkimustiedosta ja teknisestä kehityksestä ydinjätteen loppusijoituksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Posiva Oy:n hanketta koskevan periaatepäätöksen voimassaolo lakkaa, ellei ydinerģialain mukaista rakentamislupaa haeta valtioneuvostolta 18.5.2016 mennessä. Hakemus jätettyneen kauppa- ja teollisuusministeriöön nykynäkymin vuoden 2010 paikkeilla, joten selvityksen laatimista ei ole vielä kertomusvuonna aloitettu.

Pörssinoteerattuja valtionyhtiöitä koskeva omistajapoliittinen hallinnointiohjelma

HE 193/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

2) Momentti edellytti 7.11.2001, että valtioneuvosto laatii seuraavien valtiopäivien aikana pörssinoteerattuja valtionyhtiöitä koskevan omistajapoliittisen hallinnointiohjelman.

Kauppa- ja teollisuusministeriössä on arvioitu valtionyhtiöitä ja valtion osakasyhtiöitä koskevan omistajapoliittisen hallinnoinnin kehittämistarpeita ja -toimenpiteitä. Tässä arvioinnissa on päädytty siihen, että ei ole perusteltua eriyttää omistajahallintoa ja omistajapoliittikkaa sen perusteella, onko kysymyksessä pörssinoteerattu yhtiö. Tällaisen eron sijasta ratkaisevaa on, onko kysymyksessä valtionhallinnon erityistehtäviä hoitava yhtiö vaiko mark-

kinaehtoisesti ja kilpailullisessa ympäristössä toimiva yhtiö. Jos yhtiö hoitaa valtionhallinnon erityistehtäviä, sen omistajahallintoa ja omistajapolitiikkaa tulee arvioida ja hoitaa siten, että lähtökohtana ovat kyseisen hallinnonalan tehtävät ja tarpeet. Jos yhtiö toimii markkinaehtoisesti, sen omistajahallinnon hoitaminen on yhtiön toimialasta ja toimialan viranomaistehtävistä erillinen tehtävä, jota tulee hoitaa keskitetysti sekä erillään toimialan sääntely- ja valvontatehtävistä.

Valtioneuvoston tiedonannossa eduskunnalle valtion omistajapolitiikasta ja Sonerasta (3.9.2002) on lukuna 6. tarkasteltu valtion omistajahallinnon keskittämistä. Kyseinen tiedonannon osa perustuu edellä kuvatulle jaottelulle valtionhallinnon erityistehtäviä hoitavien ja markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden kesken. Omistajahallinnon keskittämisen tulee koskea kaikkia markkinaehtoisesti toimivia yhtiöitä. Tiedonannossa valtioneuvosto on todennut, että omistajaohjauksen hallinnon kehittämistoimet toteutetaan vuoden 2003 aikana. Kauppa- ja teollisuusministeriössä on katsottu, että tiedonannon luku 6. sisältää eduskunnan 7.11.2001 edellyttämän omistajapoliittisen hallinnointiohjelman kaikkien valtionyhtiöiden eikä yksinomaan pörssi-yhtiöiden osalta. Hallinnointiohjelman täsmentäminen ja toteuttaminen jäävät tiedonannossa todetulla tavalla vuodelle 2003.

Valtioneuvoston tiedonantoon liittyneen keskustelun yhteydessä nousi esille se, että erityisesti pörssinoteerattuja yhtiöitä koskeva valtioneuvoston sisäinen ohjeistus on tulkinnanvaraista, eikä ota riittävästi huomioon pörssi-yhtiöiden toimintaympäristön asettamia vaatimuksia. Tämä ohjeistus on pääosin sellaista, joka uudistetaan vaalikaudeksi kerrallaan kun muodostettava uusi valtioneuvosto on aloittanut työskentelynsä. Kauppa- ja teollisuusministeriössä valmistellaan parhaillaan koko omistajahallintoa koskevan ohjeistuksen uudistamista sitä silmällä pitäen, että valtioneuvosto voi käsitellä asiaa mahdollisimman pian vaalien jälkeen.

Suomen ilmasto-ohjelma

VNS 1/2001 vp

Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 19.6.2001, että Suomen ilmasto-ohjelma tuodaan tässä mietinnössä esitettyjen suuntaviivojen mukaan tarkistettuna uudelleen eduskunnan arvioitavaksi mahdollisimman pian sen jälkeen, kun viidennen ydinvoimalan rakentamislupaa koskeva hakemus on ratkaistu.

Ilmastostrategian toteuttaminen ja täydentäminen on voimallisesti käynnissä. Kuitenkaan sen kattamilla osa-alueilla ei ole tapahtunut sellaisia periaatteellisia muutoksia, joista ei vielä olisi tehty poliittisia linjauksia ja jotka olisivat siinä tilanteessa, että linjaus voitaisiin tehdä. Suuret oleelliset muutokset ja niiden tilanne on seuraava:

– Uuden ydinvoimalaitoksen periaatepäätös on tehty. Tämän vaihtoehdon tarkastelu oli jo sisällytetty kansalliseen ilmastostrategiaan.

– Uusiutuvan energian edistämishjelma ja energiansäästöohjelma päivitettiin loppuvuoden 2002 aikana.

– Kioton mekanismien mahdollisessa käytössä on kansainvälisissä neuvotteluissa saatu aikaan suositukset Kioton mekanismien keskeisiksi toimeenpanosäännöiksi. Mekanismien käyttö edellyttää Kioton pöytäkirjan voimaantuloa, mikä puolestaan edellyttää vielä ainakin Venäjän ratifiointia.

– EY:n päästökauppadirektiiviehdotus voimaan tullessaan vaikuttanee oleellisesti ilmastostrategian ohjausmenetelmiin. Direktiivistä saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys Neuvos-

tossa 9.12.2002. Direktiivin loppukäsittely on vielä kesken. Asian kokonaisvaikutusanalyysi on myös kesken.

Kaikissa muissa asioissa on tapahtunut kehitystä osittain hyvin voimakastakin, mutta se on normaalia asioiden toteuttamista. Strategian taustalla olevia skenaarioita ollaan päivittämässä tuoreimmilla tiedoilla.

Eduskuntaa tullaan informoimaan kansallisen ilmastostrategian toteuttamisesta ja täydentämisestä laajalla kauppa- ja teollisuusministeriön selvityksellä vuoden 2003 alkupuolella. Selvityksen valmisteluun on osallistunut viisi muuta ministeriötä: liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö. Eduskunnalle annettava selvitys tulee kattamaan sekä ilmastostrategian käsittelyn että viidennen ydinvoimalaitosyksikön periaatepäätöskäsittelyn yhteydessä todetut asiat.

Suomen energia- ja ilmastopolitiikka

Muut 4/2001 vp

Talousvaliokunta

- 1) Eduskunta edellytti 24.5.2002, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin kivihiilen käytön hallitukseksi rajoittamiseksi sähkön ja lämmön tuotannossa esimerkiksi kokonaiskäyttösopimuksin.
- 2) Eduskunta edellytti, että hallitus
 - nopeuttaa tiukan energiansäästöohjelman toteuttamista ja ohjaa yhdyskunta- ja aluerakenteiden muotoutumista energian säästämiseksi,
 - ryhtyy toimenpiteisiin säästöohjelmia tukevan energiansäästön yleislain säätämiseksi,
 - ryhtyy toimenpiteisiin energian jakeluyhtiöitä koskevan palveluvelvoitteen säätämiseksi tiedottamisesta energiansäästötavoista ja uusista tekniikoista kuluttajille ja
 - ryhtyy toimenpiteisiin energiaverotuksen kehittämiseksi energiansäästöä edistävällä tavalla.
- 3) Eduskunta edellytti, että uusiutuvan energian tutkimusta, kehittämistä ja käyttöönottoa tuetaan ilmastostrategiaan sisältyvän edistämishjelman mukaisesti kuitenkin niin,
 - että biomassan käyttöä edistetään ohjelmaa enemmän muun muassa veropolitiikan, investointitukien ja teknologian kehittämistukien sekä kestävänsä metsätalouden metsänparannusvarojen lisäresursseilla, tehostamalla energiapuun ja turpeen käyttöä,
 - että kehitetään kierrätyspolttoaineiden, lajitellun yhdyskuntajätteen, biokaasujen ja muiden biomassojen käyttöä ja
 - että uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön jakeluverkkoihin pääsy turvataan esimerkiksi vihreiden sertifikaattien kauppaan perustuvalla järjestelmällä ja asettamalla tarvittaessa ostovelvoitteita verkon haltijoille.
- 4) Eduskunta edellytti, että hallitus antaa eduskunnalle selvityksen lausumien toteutumisesta seuraavan vaalikauden aikana.

- 1) Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti lokakuussa 2002 toimikunnan selvittämään tarvetta rajoittaa hallitusti kivihiilen käyttöä sähkön ja lämmön tuotannossa. Toimikunnan määräaika on 31.12.2003.
- 2) Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti syyskuussa 2002 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen vuonna 2000 valmistuneen Energian säästöohjelman päivitykseksi. Työryhmän ehdotus valmistui joulukuussa 2002. Lainsäädäntöhankkeiden osalta määräaika on toukokuu 2003. Joulukuussa valmistunut ehdotuksen osa on lähetetty lausunnoille.
- 3) Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti syyskuussa 2002 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen vuonna 1999 valmistuneen Uusiutuvien energialähteiden edistämishjelman uusimiseksi. Työryhmän ehdotus valmistui joulukuussa 2002. Ehdotus on lähetetty lausunnoille.

Eduskuntaa tullaan informoimaan kansallisen ilmastostrategian toteuttamisesta ja täydentämisestä laajalla kauppa- ja teollisuusministeriön selvityksellä vuoden 2003 alkupuolella. Selvityksen valmisteluun on osallistunut viisi muuta ministeriötä: liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö. Selvityksen antaminen perustuu lausumaan, jonka eduskunta teki vuonna 2001 kansallisen ilmastostrategiaa koskevan selonteon käsittelyn yhteydessä (VNS 1/2001). Tuolloin eduskunta edellytti, että ilmasto-ohjelma tuodaan eduskunnan lausunnossa esitettyjen suuntaviivojen mukaan tarkistettuna uudelleen eduskunnan arvioitavaksi mahdollisimman pian sen jälkeen, kun viidettä ydinvoimalaitosyksikköä koskeva päätös on tehty. Eduskunnalle annettava selvitys tulee siis kattamaan sekä ilmastostrategian käsittelyn että viidennen ydinvoimalaitosyksikön periaatepäätöskäsittelyn yhteydessä todetut asiat.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Alaikäisten tahdosta riippumaton hoito

HE 92/1992 vp.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 29.9.1992, että hallitus seuraa lain vaikutuksia alaikäisen hoitoon määräämiseen, hoitoon määräämisen perusteita sekä järjestelyn tarkoituksenmukaisuutta mielenterveyden hoidon ja alaikäisten hoitotulosten kannalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

Laila mielenterveyslain 8 §:n muuttamisesta (95 4/92), joka tuli voimaan vuoden 1993 alusta, saatettiin säännös sanamuodoltaan vastaamaan Suomen ratifioimaa lapsen oikeuksia koskevaa yleissopimusta. Mielenterveyslain 8 §:n mukaan tahdosta riippumatta annettavassa hoidossa olevia alaikäisiä hoidetaan erillään aikuisista, jollei lapsen etu muuta vaadi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 1999 aikana lääninhallitusten kautta selvittänyt alaikäisten psykiatrisen hoidon toteutumista. Ministeriö on korostanut lääninhallitusten valvonta- ja ohjausvelvollisuutta ja edellyttänyt, että tilannetta edelleen seurataan ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Ministeriö on 23.8.1999 asettanut työryhmän selvittämään alaikäisten tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä. Työryhmän määräaika päättyi 28.2.2000.

Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti selvitykset ja neuvottelut työryhmän ehdotuksen pohjalta perustaa erityisen vaikeahoitoisille lapsille valtakunnallinen hoitoyksikkö. Selvitysten ja neuvottelujen pohjalta päädyttiin suositteluun 6+6 sairaansijan suuruisen hoitoyksikköiden perustamista Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin ja Niuvanniemen sairaalaan. Pirkanmaan hoitoyksikön perustamista tuettiin myöntämällä 3 miljoonan markan avustus sairaanhoitopiirille vuoden 2001 lasten- ja nuorten psykiatrian kehittämiseen tarkoitettua valtioavustuksesta. Hoitoyksikköiden toivottiin aloittavan toimintansa vuosina 2002-2003.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin ohje alaikäisen tahdosta riippumattoman hoidon perusteena olevan "vakava mielenterveyden häiriö"-käsitteen tarkentamiseksi. Ohje oli tarkoitus antaa kentälle vuoden 2002 aikana.

Kertomusvuonna valmistui ohje "vakava mielenterveyshäiriö"-käsitteen tarkentamiseksi. Ohje saadaan painosta alkuvuodesta 2003. Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitoyksikköiden suunnittelu- ja perustamistyötä tehtiin kertomusvuoden aikana. Yksiköt aloittavat toimintansa vuoden 2003 aikana.

Tapaturmavakuutuksen täyskustannusvastuu

HE 179/1994 vp.

Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.11.1994 hallituksen yhdessä Työterveyslaitoksen ja tapaturmavakuutusjärjestelmän edustajien kanssa selvittävän, miten Työterveyslaitoksen osallistuminen ammattitautitutkimuksiin ja muiden työlääketeollisten palveluiden järjestäminen voidaan myös jatkossa turvata.

Julkisen terveydenhuollon ja Työterveyslaitoksen välistä ammattitautitutkimusten järjestämisvastuuta koskevaa selvitystyötä on jatkettu sosiaali- ja terveysministeriön 14 päivänä lokakuuta 1998 asettamassa Tapaturma- ja ammattitautilainsäädännön kehittämistyöryhmässä, jonka määräaika on jatkettu 31.5.2000 saakka. Myös valtioneuvoston vuosille 2000 – 2003 hyväksymän sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman mukaan sosiaali- ja terveysministeriö selvittää yhdessä Suomen Kuntaliiton, Kansaneläkelaitoksen, työmarkki-

najärjestöjen ja vakuutusyhtiöiden kanssa vuoden 2000 loppuun mennessä, voidaanko liikenne- ja tapaturmavakuutuksen täyskustannusvastuun kattamiseksi kerättäviä maksuja chjata kunnille ja jos voidaan niin, millä tavalla

Sosiaali- ja terveysministeriö on 28.12.2000 tekemällään päätöksellä asettanut selvitysmiehen selvittämään, miten liikenne- ja tapaturmavakuutuksen sairaanhoitokorvauksissa voitaisiin toteuttaa ns. täyskustannusvastaavuus, jos siihen päätettäisiin siirtyä samalla kun poistettaisiin liikenne- ja tapaturmavakuutuslaitoksilta perittävä maksu. Selvitystyön määräaika on 30.4.2001.

Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa toteuttanut sosiaali- ja terveysministeriön asettaman Tapaturma- ja ammattitautilainsäädännön kehittämistyöryhmän 16.10.2000 päivätyssä muistiossa (2000:17) ehdotettuja, ohjeistukseen ja koulutukseen liittyviä toimenpiteitä, joilla selkeytetään työlääkätieteellisen asiantuntemuksen käyttöä ja Työterveyslaitoksen osallistumista asbestille altistuneiden työntekijöiden tutkimuksiin ja seurantaan. Ministeriö on lisäksi edelleen selvittänyt mahdollisuuksia liikenne- ja tapaturmavakuutuksen täyskustannusvastuumaksujen ohjaamiseksi kunnille ammattitautipotilaiden työlääkätieteellisten jatkotutkimusten varmistamiseksi. Ministeriön asettama selvityshenkilö on 8.5.2001 antamassaan selvityksessä arvioinut mahdollisuuksia siirtyä järjestelmään, jossa sairaanhoitopalveluiden tuottaja voisi periä tapaturmapotilaiden hoidosta aiheutuneen todellisen kustannuksen suoraan vakuutusyhtiöltä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on jatkanut tapaturmavakuutusjärjestelmän ja Työterveyslaitoksen kanssa Työtapaturma- ja ammattitautilainsäädännön kehittämistyöryhmän muistiossa (2000:17) ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamista, joilla selkeytetään muun muassa ohjeistuksen ja koulutuksen avulla ammattitautipotilaiden, erityisesti asbestille altistuneiden työntekijöiden ohjautumista Työterveyslaitoksen tutkimuksiin ja seurantaan. Ministeriö on edelleen selvittänyt mahdollisuuksia siirtyä tapaturma- ja liikennevakuutuksen pysyvään täyskustannusvastuuseen. Ministeriö asetti 6.2.2002 tätä varten Liikenne- ja työtapaturmapotilaiden sairaanhoitokustannusten täyskustannusvastaavuutta selvittävän työryhmän. Siinä olivat edustettuina muun muassa työmarkkinajärjestöt, kunnat, vakuutusjärjestelmä, palveluiden tuottajat ja valtiovarainministeriö. Työryhmän tehtävänä oli muun muassa selvittää erilaisia rahoitusmalleja täyskustannusvastuun toteuttamiseksi sekä laatia luonnos asiaa koskeva hallituksen esitykseksi. Työryhmä ehdotti 17.6.2002 antamassaan muistiossa (Sosiaali- ja terveysministeriö; Työryhmämuistio 2002:14), että asia tulisi ratkaista pysyvällä lainsäädännöllä vuoden 2004 alusta ja että julkisen sektorin terveydenhuolto tulisi pääosin rahoittaa verovaroin. Mikäli pysyvään täyskustannusvastuuseen siirrytään, se tulisi työryhmän mielestä toteuttaa suoralaskutusperiaatteella. Sen mukaan vakuutusjärjestelmä korvaisi julkisen terveydenhuollon palvelun tuottajalle työtapaturma- ja ammattitautipotilaan hoidosta aiheutuneet todelliset hoitokustannukset. Periaatteen seurauksena yksityisen ja julkisen sektorin hoidon korvauserusteet tulisivat nykyistä yhdenmukaisemmiksi. Työryhmä ei valmistellut luonnosta hallituksen esitykseksi. Hallitus on käynnistänyt lainmuutosten valmistelun työryhmän periaate-ehdotusten pohjalta siten, että pysyvä järjestelmä voitaisiin toteuttaa vuoden 2004 alusta. Asia ei anna enää aiheutta toimenpiteisiin.

Kriminaalipotilaita koskevien säännösten uudistaminen

HE 226/1994 vp.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 21.12.1994 hallituksen huolehtivan siitä, että Suomessa vireillä olevan rikosoikeudellisten syyntakeisuussäännösten uudistamisen yhteydessä harkitaan myös kriminaalipotilaita koskevien säännösten laaja-alaista uudistamista kansainvälisten kokemusten pohjalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on neuvotellut oikeusministeriön kanssa syyntakeisuus-säännösten uudistamiseen liittyen rikos- ja lääkintäoikeudellisten säännösten yhteensovittamisesta. Hoitotoimenpiteiden asema rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestyksessä on tarkoitettu selvittää erillään rikoslain kokonaisuudistuksesta.

Oikeusministeriön asettamassa rikoslakiprojektissa on tehty ehdotus rikosoikeuden yleisiä oppeja koskeviksi säännöksiksi. Ehdotusta on valmisteltu vuoden 2001 aikana siitä saatujen lausuntojen pohjalta. Ehdotuksella uudistetaan muun muassa syyntakeisuutta ja alentunutta syyntakeisuutta koskevat rikoslain säädökset. HE rikoslain muuttamiseksi annetaan eduskunnalle vuoden 2002 alussa. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uudistuksen käsittelyä eduskunnassa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin mielenterveyslakiin sisältyvien kriminaalipotilaita koskevien säädösten uudistamiseen.

Kertomusvuonna hallituksen esitys (HE 44/2002) rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (syyntakeisuutta koskevat säädökset) on ollut lausuntokierroksella ja on eduskunnan käsittelyssä.

Vakuuksien hoito

*HE 253/1994 vp
Talousvaliokunta*

Eduskunta edellytti 25.11.1994, että sosiaali- ja terveysministeriö Eläke-Kansan asioiden selvityksen yhteydessä tarkoin tutkii myös vakuuksien hoitoa koskevien toimien lainmukaisuuden ja vastuut.

Eläke-Kansa on luovuttanut 5.5.1995 Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan erityisen selvitysspesän, Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan konkurssipesän, Kansa-Yhtymä Oy:n konkurssipesän, Vahinkovakuutusosakeyhtiö Kansan ja Eläkekassa Tuen välillä solmitun vakuuksienjakosopimuksen mukaisesti Eläkekassa Tuelle sovitut pantit, jotka on luovutustilaisuudessa luovutettu Vahinko-Kansan hallinnoitavaksi ja huolehdittavaksi erillisen Vahinko-Kansan ja Eläkekassa Tuen sopiman hallinnointisopimuksen mukaisesti.

Eläke-Kansan konkurssia koskeva asia on kesken. Konkurssipesän osalta annettiin vuoden 1997 aikana lopullinen kertomus erityistilintarkastuksesta.

Eläkevakuutusosakeyhtiö Kansan (konkurssissa) erityisestä selvitysspesästä siirrettiin vakuutuskannat muihin työeläkevakuutusyhtiöihin vuoden 1998 alussa. Eläke-Kansan työntekijäin eläkelain mukaisen työsuhderekisterin sisältämä tietokanta siirrettiin syksyllä 1997 vakuutuskannan vastaanottaneille työeläkevakuutusyhtiöille. Yrittäjien eläkelain mukainen tietokanta siirrettiin 1.1.1998 kannan vastaanottaneeseen Vakuutusosakeyhtiö Eläke-Sampoon. Työntekijäin eläkelain mukaista vakuutustoimintaa koskevasta arkistosta pääosa siirrettiin helmikuun 1998 aikana eläketurvakeskukselle. Kertomusvuoden aikana Eläke-Kansan henkilöstön määrä oli edelleen 3 henkilöä.

Vakuuksien valvonta on siirtynyt sosiaali- ja terveysministeriön ja vakuutusvalvontaviraston välisen toimivaltajaon perusteella 1.4.1999 vakuutusvalvontavirastolle.

Erityisen selvitysspesän tehtävät keskittyvät kertomusvuonna lainojen hoitoon ja niiden siirtämiseen vastaanottajayhtiöiden lainoiksi, rahaliikenteeseen, vakuutusmaksujen perintään ja niiden välittämiseen edelleen sekä muihin talous- ja yleishallinnon tehtäviin.

Vuoden 2000 loppuun mennessä erityinen selvitysspesä oli siirtänyt vakuutuskantaa vastaanottaneille työeläkevakuutusyhtiöille eläkevastuun katteeksi omaisuutta noin 3,6 miljardin markan edestä. Konkurssipesässä oli tuolloin siirtämätöntä, kirjanpitoarvoin määriteltä

omaisuutta noin 1,2 miljardin markan edestä, ja korkotekijä huomioon ottaen, työeläkevakuutusyhtiöihin siirrettyä vastuovelkaa oli katettu noin 69 prosenttia.

Eläke-Kansa jatkoi kertomusvuonna niiden TEL-vakuutusmaksujen perintää, jotka vakuutuskantaa vastaanottaneet työeläkevakuutusyhtiöt ovat merkinneet luottotappioiksi omissa kirjanpidoissaan.

Eläke-Kansassa jäljellä olevista 24 lainasta kaikki on osoitettu vastaanottaville työeläkevakuutusyhtiöille. Lainat ovat sidoksissa konkurssipesän loppuselvitykseen ja Tradekayhtymän saneerausohjelman loppuun saattamiseen vuoden 2003 loppuun mennessä.

Vuonna 2001 omaisuutta siirtyi vakuutuskantaa vastaanottaneille työeläkevakuutusyhtiölle vain vähäisessä määrin (noin 1,3 miljoonaa markkaa). Eläke-Kansan palveluksessa oli tuolloin 3 henkilöä, joista yksi puolipäiväinen työntekijä. Koska konkurssipesä jatkoi vielä toimintaansa, vuoden aikana toteutettiin euro-muutokset atk-järjestelmiin.

Kertomusvuonna omaisuutta siirtyi vakuutuskantaa vastaanottaneille työeläkevakuutusyhtiölle noin 25 miljoonaa euroa. Pesä jatkaa toimintaansa, ja vireillä olevista suuremmista asioista voidaan mainita Claredonin vakuustalletusta koskeva riita (intressi noin 35 miljoonaa euroa) sekä Dividum osakkeiden realisaatio, arvioitu hinta noin 20 miljoonaa euroa. Eläke-Kansan palveluksessa oli edelleen 3 henkilöä, joista yksi puolipäiväinen työntekijä.

Kriminaalipotilaiden hoidon kehittäminen

HE 231/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 3.4.1997, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, miten kriminaalipotilaiden hoitoa voitaisiin kehittää siten, että myös avohoidossa voitaisiin hoitotavoitteiden toteuttamiseksi käyttää pakkohoitoa tai tahdosta riippumatonta hoitoa.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä eri hoitomuotojen kehittämistä. Mielenterveyslain muutos, jolla mielenterveyspotilaiden itsemääräämisoikeuden rajoituksia koskevia säädöksiä täsmennettiin, ei sisältänyt ehdotuksia avohoidossa olevan henkilön tahdosta riippumattomasta hoidosta.

Terveystieteiden tutkimuskeskus on erillisenä hankkeena selvittämässä kriminaalipotilaita koskevan mielenterveyslain 17 §:n muutostarpeita. Kriminaalipotilaiden avohoitoa koskevat tarpeet ja edellytykset voidaan arvioida tämän selvityksen yhteydessä. Selvityksen ajateltiin valmistuvan vuoden 2002 aikana.

Kertomusvuonna sosiaali- ja terveysministeriö esitti oikeusministeriölle työryhmän perustamista tarkentamaan mielentilatutkimuksissa olevien tutkintavankien asemaa ja valvontaa. Oikeusministeriössä on vireillä tutkintavankeuslain ja vankeuslain uudistaminen. Työryhmän selvitettäviin asioihin kuuluvat muun muassa tutkintavankeudessa ja mielentilatutkimuksissa olevien eri tavalla säännelty oikeus ulkoiluun, tapaamiseen, heidän puheluidensa kuunteluun, omaisten tarkastamiseen sekä heille asetettuihin yhteydenpitörajoituksiin.

Sairaanhoitokorvaus

HE 233/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.2.1997, että myös ulkomaalaisten hoitoon ja sairaankuljetukseen liittyvät korvausjärjestelmät tulee kiireellisesti saattaa asianmukaiseen kuntoon.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa vuosille 2000-2003 määritellään sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistavoitteet, tarvittavat toimenpidesuosittukset ja toteuttajat. Ohjelmaa seurataan ja arvioidaan koko nelivuotiskauden. Tavoite- ja toimintaohjelman mukaisesti varmistetaan, että pienessäkin kunnassa palvelut voidaan turvata ilman, että yksittäinen kunta joutuu kohtuuttomiin taloudellisiin vaikeuksiin yksittäisen asiakkaan poikkeuksellisten hoitokustannusten kautta.

Sairaankuljetuksen luvan myöntämistä ja taksan vahvistamista koskevien käytäntöjen kehittämistä selvittänyt työryhmä (sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2000:8) ehdotti sairaankuljetuksen alueellista järjestämistä koskevaa kokeilua. Alueellisessa mallissa ensihoidon ja sairaankuljetuspalvelujen järjestämisvastuu olisi sairaanhoitopiireillä. Kokeiluun ehdotettiin sisällytettäväksi osittain myös sairaankuljetukseen liittyvät korvausjärjestelmät. Kokeilun toteuttaminen käytännössä ei ollut mahdollista, koska siihen ei löytynyt riittävästi halukkaita kuntia. Makropilotin yhteyteen suunniteltiin alueellisen mallin virtuaalikokeilu.

Kertomusvuonna Satakunnan sairaanhoitopiirissä käynnistyi sosiaali- ja terveysministeriön taloudellisen tuen turvin sairaankuljetuksen alueellisen mallin virtuaalikokeilu.

Työttömyysturvan peruspäivärahan taso

Selonteko 4/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 25.4.1997 sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksissa.

Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saavien henkilöiden toimeentulon parantamiseksi työttömyysturvalakia muutettiin siten, että peruspäivärahan ja työmarkkinatuen tasoa korotettiin maaliskuun alusta vuonna 2002 0,84 eurolla eli noin 5 markalla päivältä. Yhdessä vuoden 2002 alusta tehdyn indeksitarkistuksen kanssa täysimääräisen peruspäivärahan ja työmarkkinatuen määrä on 22,75 euroa eli noin 135,27 markkaa päivältä. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki nousee siten 1,39 euroa eli noin 8,27 markkaa päivältä verrattuna vuonna 2001 maksettuaan täysimääräiseen peruspäivärahaan tai työmarkkinatukeen.

Osana köyhyyden ja syrjäytymisen laajaa toimenpideohjelmaa työmarkkinatukilakia on muutettu vuoden 2002 alusta siten, että työmarkkinatuen lapsikorotus korotettiin työttömyyspäivärahan lapsikorotuksen tasolle. Työmarkkinatuen saajista vajaa kolmannes saa lapsikorotusta. Korotus lisäi heidän tulojaan huollettavana olevien lasten lukumäärästä riippuen keskimäärin 320 – 600 markkaa kuukaudessa.

1.3.2002 voimaan tulleet etuuksien määrien tasokorotukset huomioon ottaen 1.1.2003 voimaan tullessa uudessa työttömyysturvalaissa ei ole tehty muutoksia peruspäivärahan tai työmarkkinatuen määrään.

Täysimääräisen peruspäivärahan ja työmarkkinatuen määrä 1.1.2003 lukien indeksikorotuksen jälkeen on 23,02 euroa päivässä. Myös lapsikorotusten määrä nousee siten, että ensimmäisestä lapsesta korotus on 4,36 euroa, kahdesta lapsesta yhteensä 6,40 euroa ja kolmesta tai useammasta lapsesta yhteensä 8,26 euroa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Erityisryhmien kuntoutus*HE 155/1997 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 4.11.1997, että hallitus selvittää edelleen mahdollisuuksia parantaa ilman rintamaveteraanitunnuksia olevien, vuosien 1939 - 1945 sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden asemaa sekä kuntoutuksen riittävyttä ja säännöllisyyttä.

Määräraha Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen hyväksyttiin vuoden 1998 talousarvioon. Sota-arkisto on tähän mennessä myöntänyt noin 7 400 myönnteistä todistusta.

Valtiokonttorin käyttämä 2-vuotinen siirtomääräraha, joka osoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta on noussut vuoden 1998 talousarvion 5 miljoonasta markasta vuoden 2002 2,45 miljoonaan euroon. Vuonna 1998 kuntoutusmaksusitoumuksia myönnettiin 750, sittemmin määrää on pystytty lisäämään 1 824 maksusitoumukseen vuonna 2002. Vuonna 2002 hakemusten määrä nousi 1541 kappaleeseen edellisen vuoden 1072 kappaleesta. Kaikki halukkaat eivät edelleenkään pääse vuosittain kuntoutukseen, vaan hakemuksia siirtyy seuraavan vuoden jonoon. Kuntoutukseen oikeutettuja on yhteensä noin 6 800 henkilöä. Vuoden 2002 lopussa jonotti kuntoutusta 1657 kuntoutukseen oikeutettua henkilöä. Talousarvioesityksessä vuodelle 2002 määrärahaa on nostettu 2,4 milj. euroon (14,6 milj. mk). Vuodelle 2003 myönnetty summa on sama 2,4 miljoonaa euroa, mutta nousu vuoteen 2001 verrattuna oli iso eli 500 000 euroa. Määrärahan lisäyksellä on voitu nopeuttaa kuntoutuskiertoa noin joka kolmas vuosi tapahtuvaksi.

Vuosien 1939 - 1945 sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden keski-ikä on n. 77 vuotta. Mikäli heillä on vamman tai sairauden johdosta tarvetta hoitoon, ovat terveydenhuoltojärjestelmän tarjoamat palvelut heidän käytettävissään. Kuntoutukseen oikeutettujen poistuma ja resurssien lisääntyminen on mahdollistanut aiempaa useamman henkilön pääsyn kuntoutukseen. Tämän ryhmän oikeuksia ja sosiaaliturvaa pyritään kehittämään yhdessä muiden ikääntyvien kansalaisten oikeuksien kanssa. Valtioneuvoston hyväksymään tavoite- ja toimintaohjelmaan sisältyvän Ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskevan laatusuosituksen valtakunnallisten linjausten mukaan vanhustenhuollon kehittäminen kunnissa on lähtenyt hyvin käyntiin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Omaishoitajien aseman seuraaminen*HE 166/1997 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 18.11.1997, että myös jatkossa seurataan omaishoitajien asemaa sekä omaishoidon tuesta hoitajan ja kunnan välillä tehtäviä sopimuksia ja sopimusten toteutumista. Erityisesti tämä koskee vapaan järjestämisen periaatteita.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 1999 sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) tekemän selvityksen omaishoidon tuesta ja sen vaihtelusta vuonna 1998.

Kertomusvuonna Stakes käynnisti ministeriön toimeksiannosta vuoden 2002 tilannetta kuvaavan valtakunnallisen selvityksen, joka valmistuu vuoden 2003 alkupuolella. Ministeriön on tarkoitus seurata omaishoidon kehitystä jatkossakin muun muassa vastaavanlaisia selvityksiä teettämällä.

Työeläkejärjestelmän vakuutusmaksujen suorittamiskäytäntöjen ja työsuhderekistereiden kehittäminen*HE 202/1997 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 25.11.1997, että vakuutusmaksujen suorittamiskäytännöt ja henkilö- ja palkkatietojen toimittamismenettelyt ovat mahdollisimman yksinkertaisia ja työnteettäjän kannalta helppoja ja että näistä käytännöistä tiedotetaan tehokkaasti.

Eduskunta edellytti, että hallitus omalta osaltaan kiinteästi arvioi uudistuksen toimitusta sekä jatkaa eläkejärjestelmän kehittämistä entistä yhtenäisemmäksi ja aukottomammaksi.

Ennen kysymyksessä olevaa eduskunnan lausumaa sosiaali- ja terveysministeriö oli jo 23.1.1996 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää, kuinka työnantajan pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen keräämiseen liittyviä maksu- ja muita menettelyjä voitaisiin yksinkertaistaa. Työryhmä selvitti muun muassa mahdollisuuksia yhtenäistää palkkakäsitteitä, yrittäjämääritelmää ja maksumenettelyä. Työryhmän työ päättyi 31.1.1997. Sen ehdotusten pohjalta kotitalouksille ja yrittäjille suunnattua tiedottamista työnantajien vakuutusmaksuista ja niiden suorittamisesta on lisätty ja tehostettu. Lisäksi pientyönantajien vakuutusmaksujen suorittamismenettelyä on yksinkertaistettu vuoden 1998 alusta..

Työryhmän työtä jatkoi selvitysmies Asko Tanskanen, joka jätti selvitysmiesraporttinsa ehdotuksineen 16.10.1997. Raportin perusteella toteutettiin vuoden 2000 alusta vakuutusmaksuaikojen ja -ehtojen yhdenmukaistaminen. Oma-aloitteisen TEL-ennakkomaksumenettelyn laajentamista koskemaan alle 10 työntekijän yrityksiä selvitetään sosiaali- ja terveysministeriössä.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö asettivat 7.11.2000 selvityshenkilön selvittämään yritysten vero- ja maksujärjestelmien yksinkertaistamista.

Selvitys valmistui 26.7.2001 ja siinä ehdotettiin satunnaisten ja pientyönantajien maksu- ja ilmoitusmenettelyjä helpotettavaksi internetiin liitettävällä maksupalvelujärjestelmällä. Lisäksi verohallintoon ehdotettiin perustettavaksi verotilijärjestelmä ja kotitalouksien työnantajavelvoitteisiin esitettiin eräitä kevennyksiä.

Verotusta koskevien ehdotusten toteuttamista valmistellaan verohallinnossa ja maksupalvelujärjestelmän kehittämistä erikseen asetetuissa valmisteluryhmissä. Maksupalvelujärjestelmän valmistelusta vastaava johtoryhmä on pyytänyt tarjoukset palvelun tarjoajilta. Tavoitteena on saada maksupalvelujärjestelmä käyttöön vuoden 2003 aikana.

Elämuskasvatus*VNS 3/1997 vp**Tulevaisuusvaliokunta*

2) Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kokonaisvaltaisen elämuskasvatuksen aikaansaamiseksi niin että siinä ovat mukana vanhemmat, neuvolat, varhaiskasvatus, koulut ja nuorisotyö. Tämä voidaan toteuttaa osana vakiintuneita toimintoja. Tässä prosessissa käytettäisiin taitelijoita apuna ja yhdessä heidän kanssaan luotaisiin projektinomaisesti hyvin yksilöllisiäkin alue- ja koulukohtaisia luovia ratkaisuja.

Sosiaali- ja terveysministeriössä toteutetaan useita kehittämishankkeita sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän kehittämiseksi valtioneuvoston vahvistaman sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen tavoite- ja toimintaohjelman 2000 - 2003 mukaisesti. Kehittäminen kohdistuu myös lasten ja nuorten elinolojen kohentamiseen. Ohjelmassa on keskeisenä osa-

na yhteistyön kehittäminen eri hallintokuntien kesken. Tämän kautta voidaan tukea eduskunnan edellyttämän kokonaisvaltaisen elämyskasvatuksen aikaansaamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut opetusministeriön kansallisen luovuus- ja kulttuurikasvatusstrategian laadintaan. Tärkeänä väylänä elämys- ja kulttuurikasvatuksen toteuttamisessa pyritään edistämään päivähoiton, koulun ja kulttuurilaitosten yhteistyötä.

Asiasta kerrotaan vastaisuudessa opetusministeriön osuudessa.

Työn ja arjen yhteensovittamismuotoja

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

3) Eduskunta edellyttää, että sosiaaliturvajärjestelyillä ja työeläkelakiin tehtävillä muutoksilla tuetaan joustavampia työn ja arjen yhteensovittamismuotoja.

Työeläkelainsäädäntöä on viime vuosina pyritty kehittämään siten, että ihmiset voisivat olla entistä pidempään työelämässä mukana ja että ennen vanhuuseläkeikää siirtyminen työelämästä eläkkeelle voisi tapahtua aiempaa joustavammin ja vähitellen työelämästä kokonaan poisjäämisen sijasta. Muun muassa osatyökyvyttömyyseläkkeen käyttöä on pyritty lisäämään ennakkopäätösmenttelyn kautta.

Ikääntyneitä pitkäaikaistyöttömiä on tuettu myös 1.7.1998 alusta voimaan tulleella määräaikaistailla 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta (455/1998). Laki säädettiin siihen tehtyine muutoksineen toistaiseksi voimassa olevaksi laiksi vuoden 2000 alusta alkaen. Lain tarkoituksena on varmistaa, ettei ikääntyneen pitkäaikaistyöttömän vastaanottama uusi tilapäinen työ heikennä sitä eläketurvaa, joka henkilöllä oli odotettavissa aikaisemman ansiotoiminnan perusteella. Näin pyritään edistämään ikääntyneiden työttömien työllistymistä myös aikaisempaa pienempipalkkaisiin töihin työelämästä syrjäytymisen sijasta.

Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelman mukaan työelämässä, työkykyä ylläpitävässä toiminnassa ja koulutuspolitiikassa sekä eläke- ja työttömyys turvajärjestelmässä toteutetaan muutoksia, jotka kannustavat työnantajia pitämään palveluksessaan ja ottamaan palvelukseensa myös ikääntyvää henkilöstöä sekä edistävät ikääntyvien työssä ja työmarkkinoilla pysymistä. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että sosiaalivakuutuslainsäädännön kehittämistä jatketaan kiinteässä yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat 12.11.2001 solmineet yksityisten alojen työeläkkeiden kehittämistä koskevan periaatesopimuksen. Samana päivänä sosiaali- ja terveysministeriön asettama työttömyysturvatyöryhmä 2001, jossa oli mukana myös työmarkkinajärjestöjen edustus, sai ehdotuksensa valmiiksi siitä, kuinka työttömyysturvaa tulisi kehittää työllistymistä tukevaan suuntaan.

Edellä mainitun periaatesopimuksen mukaan yksityisten alojen työeläkelakeja muutettaisiin vuoden 2005 alusta lukien muun muassa siten, että vanhuuseläkkeelle siirtyminen voisi tapahtua joustavasti ikävälillä 62 – 68 vuotta. Iästä 63 vuotta alkaen myönnettäisiin vain vanhuuseläkkeitä ja osa-aikaeläkkeitä. Ennen vuotta 1947 syntyneiden oikeus osa-aikaeläkkeeseen säilyisi edellä mainitun osa-aikaeläkkeitä koskevan määräaikaistlain mukaisena. Vuonna 1947 ja sen jälkeen syntyneiden osa-aikaeläkeoikeuden alkaminen palautettaisiin 58 ikävuoteen vuoden 2003 alusta lukien. Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä luovutettaisiin vuoden 2003 alusta lukien asteittain siten, että vuoden 1943 jälkeen syntyneet eivät voisi enää jäädä yksilölliselle varhaiseläkkeelle. Toisaalta 60 vuotta täyttäneiden työkyvyttömyyden arvioinnissa painotettaisiin työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta silloin, kun työura on pitkä ja työn aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus ikääntymiseen liittyviin tekijöihin yhdistyneenä tekee työn jatkamisen kohtuuttomaksi. Työttömyyseläkeoikeus korvattaisiin

säättämällä oikeus työttömyysturvan lisäpäivärahaan niille henkilöille, joiden työttömyysturvan lisäpäiväraha-oikeus alkaa 1.1.2007 jälkeen. Toteutuessaan edellä mainittu periaatesopimuksen kohta merkitsi yhdessä työttömyysturvatyöryhmä 2001:n ehdotusten kanssa muun muassa, ettei työttömyyseläkettä jatkossa enää myönnettäisi vuoden 1949 jälkeen syntyneille. Työttömyysturvan lisäpäiväraha-oikeus jatkuisi 65-vuoden iän täyttymiseen saakka. Edellytyksenä lisäpäiväraha-oikeuden syntymiselle olisi 59 vuoden ikä ja viiden vuoden työhistoria viimeisen viidentoista vuoden ajalta laskettuna työttömyyspäiväraha-oikeuden 500 päivän enimmäiskeston täyttymisestä taaksepäin.

Hallitus on antanut edellä mainitun periaatesopimuksen ja työryhmän ehdotusten mukaisesti eduskunnalle hallituksen esitykset laeiksi osa-aikaeläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevien säännösten muuttamisesta (HE 45/2002 vp), työttömyysturvallaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 115/2002 vp), kuntoutusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 116/2002 vp) ja eläkelainsäädännön muuttamiseksi (HE 242/2002 vp). Eduskunta on jo hyväksynyt edellä mainittuihin kahteen ensimmäiseen hallituksen esitykseen sisältyneet lainmuutosehdotukset tehden niihin kuitenkin joitakin muutoksia. Eduskunta muun muassa muutti työttömyysturvan lisäpäiväraha-oikeuden saamisen edellytykseksi ehdotettua työhistoriavaatimusta siten, että viiden vuoden työhistoriaa tarkastelleen viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta. Kaksi jälkimmäistä hallituksen esitystä on vielä eduskunnan käsiteltävänä. Eläkelainsäädännön näkökulmasta uutena tärkeänä työn ja arjen yhteensovittamismuotona on pidettävä HE:een 242/2002 vp sisältyvää lakiehdotusta valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta.

Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

- 4) Eduskunta edellyttää, että hallitus työajan lyhentämis- tai pidentämissä päätöksiin ajautumisen sijasta valmistele tulevaisuuden työaikoja koskevat raamit, jotka turvaavat kilpailukyvyyn, työntekijän arjen tarpeet ja sosiaaliturvan.

Lapsiperheiden arjen keventäminen ja perhepoliittisten vapaiden nykyistä tasa-arvoisempaa käyttöä ohjaavan järjestelmän aikaansaaminen niin pienten lasten vanhempien kuin työnantajienkin kannalta tarkasteltuna edellyttää muutoksia perhevapaiden käyttömahdollisuuksiin ja tasaisempaa käyttöä ohjaavien käytäntöjen voimistamista. Niin lasten kuin heidän vanhempiansakin etu vaatii työn ja perhe-elämän nykyistä parempaa yhteensovittamista.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista selvittänyt työryhmä (Peva II) jätti loppuraporttinsa ministeriölle marraskuun lopussa 2001. Työryhmä teki useita ehdotuksia nykyisten perhevapaiden kehittämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö antoi eduskunnalle perhevapaiden kehittämistä koskevan hallituksen esityksen (HE 147/2002) vuoden 2003 talousarvioesityksen yhteydessä. Esityksen keskeisinä tavoitteina oli saada aikaan perheille aikaisempaa joustavampia mahdollisuudet sovittaa yhteen työ- ja perhe-elämän vaatimukset perheen tarpeiden mukaisesti sekä lisätä miesten ja naisten välistä tasa-arvoa työ- ja perhe-elämässä. Eduskunta hyväksyi annetun esityksen sairausvakuutuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta marraskuussa 2002. Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2003.

Lain muutoksen kautta isien käytettävissä olevaa isyysvapaata pidennettiin toteuttamalla isien mahdollisuus kuukauden yhdenjaksoiseen vapaaseen. Vanhempainrahajärjestelmää joustavoitettiin siten, että pienten lasten vanhemmilla on mahdollisuus pitää vanhempainvapaa osittaisena vanhempien jakaessa keskenään lapsen hoitovastuun. Perhevapaiden käyttöä joustavoitettiin myös niissä tilanteissa, joissa perheeseen syntyy kaksi tai useampi lapsi. Äitiysrahan määräytymistä koskevia säännöksiä muutettiin siten, että äitiysraha on mahdollista

siirtää isälle äidin kuoleman lisäksi myös niissä tilanteissa, joissa isä jää kotiin hoitamaan lastaan, jos äiti ei sairauden vuoksi kykene lasta hoitamaan. Lisäksi yksinkertaistettiin työnantajille vanhempainrahakausien ajalta suoritettavaa vuosilomakustannusten korvausjärjestelmän hakemusmenettelyä.

Työelämän uudistaminen

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

20) Eduskunta edellyttää, että työelämää uudistavia toimenpiteitä jatketaan syventäen hallituksen selonteossa määriteltyjä oppivan organisaation periaatteita. Erityisen merkittäväksi nostetaan työntekijöiden ammatillisen kehittymisen jatkuva turvaaminen sekä sen olennaisena perustana työssä jaksaminen ja työprosessien yhteisöllinen kehittäminen.

Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelman 8.1. kohdan mukaan hallitus esittää toimenpiteitä työelämässä jaksamiseen ja työuran jatkamisen tukemiseen.

Valtioneuvoston hyväksymä Työturvallisuus kohti maailman kärkeä -valtakunnallinen työtaturmaohjelma 2001-2005 käynnisti mm. työturvallisuusopetuksen sisällön ja toteutuksen selvittämisen kaikilla koulutustasoilla. Työtaturmaohjelman tiedotuksessa on korostettu hyvän turvallisuuskulttuurin ja työturvallisuuden huomioon ottavien työ- ja tuotantoprosessien merkitystä turvallisuuden perustekijöinä.

Valtioneuvoston hyväksymä kansallinen ikäohjelma 1998-2001 päättyi maaliskuussa 2002. Ohjelman tuottamaa tietoa ja kokemuksia hyödynnetään viranomaisten ja muiden tahojen toiminnan osana.

Työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelmassa on painotettu työpaikkakohtaisten kehittämishankkeiden tehokasta ja oppivan organisaation periaatteiden mukaista toteutusta ja hankkeissa syntyvän tiedon hyödyntämistä mm. hyvien käytäntöjen levittämisessä.

Eduskunta hyväksyi uuden työturvallisuuslain, joka tuli voimaan 1.1.2003. Laki painottaa entistä järjestelmällisempää työolojen kehittämistä sekä mm. henkisen ja fyysisen kuormituksen, väkivallan uhan ja häirinnän vaarojen poistamista ja vähentämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu ohjelma työelämän vetovoiman ja työikästen työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi (Veto-ohjelma).

Sukupuolinäkökulma tietoyhteiskunnan kehittämistoimenpiteissä

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

23) Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa tietoyhteiskunnan kehittämistoimenpiteissä huomioon sukupuolinäkökulman, kehittää onnistuneisuuden arviointiin tarvittavia menetelmiä sekä tukee erityisesti naisten ja tyttöjen osallistumista teknologian ja sen sovellusten kehittämiseen ja käyttöön.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on toteutettu ja toteutetaan erilaisia sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian kehittämishankkeita. Sosiaali- ja terveydenhuolto on monin osin naisvaltainen ala. Hankkeiden kehittämisessä on mukana naisia osallistumassa teknologian ja sen sovellusten kehittämiseen ja käyttöön. Sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen edellyttää, että tietoteknologian hyödyntämistaitoihin kiinnitetään huomiota kaikilla koulutuksen tasoilla. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tupakkapolitiikan tehostaminen*HE 82/1998 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 17.2.1999 hallituksen huolehtivan siitä, että irtotupakan vero nostetaan samalle tasolle muun tupakkaveron kanssa.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla väestön tupakointia voidaan edelleen vähentää.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että tupakkaveron vuosittaisesta tuotosta WHO:n suosituksen mukaisesti 1,0 prosenttia käytetään tupakoinnin aloittamista estävään terveyskasvatukseen etenkin nuorilla.

Eduskunta edellytti, että hallitus ottaa lasten ja nuorten tupakoimattomuuden edistämisen tupakoinnin vähentämispolitiikkansa painopistealueeksi ja tekee kansanterveyskertomuksessa selkoa eduskunnalle käytetyistä keinoista ja niiden tuloksellisuudesta.

Irtotupakan verotusta lisättiin tupakkaverotuksesta annetun lain muutoksella 1299/1999. Muutos oli ensimmäinen askel eduskunnan edellyttämään suuntaan ja edellyttää jatkossa lisää asteittaisia valmisteveron korotuksia kuitenkin siten, ettei tupakkatuotteiden laiton kauppa lisäänty. Jatkokorotusten valmistelusta on toistaiseksi luovuttu, koska ei vielä ole täyttä selkeyttä siitä, mitä verovaikutuksia tupakkaverotukseemme seuraa uusien jäsenmaiden liittymisestä Euroopan Yhteisöön.

Tupakkalain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan sosiaali- ja terveyskertomuksessa. Kertomusvuonna kansalliseen tupakkalakiimme tehtiin tupakkatuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annetun Euroopan Yhteisön direktiivin (2001/37/EY) edellyttämät muutokset. Kertomusvuoden aikana valmistuivat tupakoinnin lopettamista koskevat käypä hoito suositukset ja päätettiin niiden käyttöönottokoulutuksen aloittamisesta kolme vuotta jatkuvana koulutushankkeena. Kesällä käynnistettiin tupakoinnin lopettamista tukeva neuvontapuhelin. Internetin tupakkasivut uusittiin.

Tupakkalain mukaan 0,45 % tupakkaveron tuotosta tulee käyttää tupakoinnin ehkäisytyöhön, terveyskasvatukseen ja näitä tukevaan tutkimukseen ja seurantaan. Määrärahaa on korotettu käytettävissä olevien taloudellisten voimavarojen sallimissa rajoissa niin, että vuodesta 1998 alkaen jo 0,75 % tupakkavalmisteveron arvioidusta tuotosta on valtion talousarviossa osoitettu tupakoinnin vähentämiseen ja terveyskasvatukseen.

Kertomusvuoden aikana valmisteltiin monivuotinen viestintäkampanja nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisemiseksi, arvioitiin tähänastisten kampanjoiden tulokset ja sovittiin niiden jatkokehittämisestä. Peruskoulujen terveystiedon uusiin opetustavoitteisiin ja -sisältöihin valmisteltiin selkeät tupakoimattomuutta tukevat osiot. Lasten ja nuorten terveydenedistämistä ja tupakoimattomuutta koskevat toimenpidesuosituksat saatettiin ajan tasalle.

Veteraanien hammashuolto*HE 62/1999 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 26.10.1999 hallituksen selvittävän mahdollisuudet korvata veteraaneille terveyskeskuksissa annetusta hammashuollosta aiheutuneet kustannukset samoin perustein kuin muistakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista aiheutuneita kustannuksia korvataan.

Valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon mukaisesti valtio maksaa kunnille vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallista asukas pohjaista valtionosuutta sekä mahdollistaa lainsäädännöllä kunnille mahdollisuuden periä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Vuoden 2000 alusta voimaan astuneen asetuksen (1309/1999) 9 §:n mukaan eräisiin Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleilta ei saa periä maksua hampaiden tarkastamisesta, ehkäisevästä hoidosta eikä protetiikkaan liittyvästä kliinisestä työstä.

Lisäksi voidaan todeta, että hammashoidon saatavuutta ja rahoitusta on parannettu kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n ja sairausvakuutuslain (364/1963) 5 b §:n muutoksilla siten, että koko väestö tuli 1.12.2002 lukien julkisesti tuetun hammashoidon piirissä. Kansanterveyslain perusteella kunnan tulee järjestää asukkaitensa hammashoito iästä riippumatta ja sairausvakuutusperusteella oikeus hammashoidon sairausvakuutuskorvauksiin on samoin iästä riippumaton.

Sotilasvammalaissa säädetyn työkyvyttömyysprosentin alentaminen

HE 67/1999 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 26.10.1999 hallituksen selvittävän mahdollisuudet alentaa sotilasvammalaissa säädettyä työkyvyttömyysprosenttia, jonka perusteella sotainvalideille järjestetyistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.5.1999 Sotainvalidien laitosten tulevaa käyttöä selvittävän työryhmän, jonka tuli tehdä ehdotukset sotainvalidien laitosten tulevan toiminnan suuntaamisessa noudatettavista periaatelinjauksista. Työryhmän asiaa koskeva muistio valmistui 7.12.2000. Työryhmä esitti muun muassa laitoshoidon oikeuden laajentamista juuri lievävammaisiin eli 10 – 25 %:n sotainvalideihin ja mahdollisesti myös muihin veteraaneihin, puolisoihin ja leskiin. Työryhmä kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että varsinkin vuosina 2005 – 2010 alkaa sairas- ja veljeskodeissa ajanjakso, jolloin veteraanit alkavat jäädä vähemmistöksi asiakaskunnassa. Tässä yhteydessä on tarkoitus arvioida työryhmän esitysten toimeenpanomahdollisuuksia ja työkyvyttömyysprosentin alentamista uudelleen.

Lievävammaisten sotainvalidien oikeuksia pyritään lisäksi kehittämään yhdessä muiden kansalaisten ja ikäihmisten oikeuksien kanssa. Tähän liittyen sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiassa vuodelle 2010 on korostettu kansalaisten terveyden ja toimintakyvyn edistämistä. Valtioneuvoston hyväksymässä terveys 2015 - ohjelmassa on kiinnitetty puolestaan huomiota ikääntyneiden terveyskysymyksiin. Ministeriön Ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskeva laatusuositus antaa lisäksi valtakunnalliset suuntaviivat vanhustenhuollon kehittämiseksi. Suositus valmistui toukokuussa 2001.

Kertomusvuonna hallitus antoi eduskunnalle lakiesityksen sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta siten, että kuntien sosiaalihuoltolain sekä kansanterveyslain mukaan sotainvalideille järjestämiä avopalveluja voidaan korvata myös niille sotainvalideille, joiden sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste on nykyisen 30 prosentin sijasta vähintään 25 prosenttia. Lainmuutos tulee voimaan 1.1.2003 ja se laajentaa korvauksensaajien piiriä ja edesauttaa sotainvalidien selviytymistä omassa kodissaan tukipalvelujen, omaishoidon tuen sekä avosairaanhoidon turvin.

Pienyrittäjien sosiaaliturva*HE 80/1999 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.10.1999, että hallitus selvittää vuoden 2000 loppuun mennessä yrittäjien sosiaaliturvaan ja sen rahoitukseen liittyvät ongelmat ottaen huomioon yritystoiminnan edellytykset ja ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.6.2000 yrittäjien eläkelain mukaista eläketurvaa ja YEL-työtulon käyttöä sairausvakuutuksessa selvittävän työryhmän sekä maatalousyrittäjien eläkelain soveltamisalaa ja MYEL-työtulon käyttöä sairausvakuutuksessa selvittävän työryhmän. Työryhmien tehtävänä oli muun muassa selvittää eläkkeen perusteena olevan työtulon alhaisuuteen vaikuttavat tekijät ja vakuutusmaksuihin tehtävät tarkistukset sekä tehdä ehdotus YEL/MYEL-työtulon käyttämisestä sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määrittelyn perusteena. Valtioneuvosto teki 21.12.2000 maatalousratkaisun yhteydessä periaatepäätöksen siitä, että hallitus antaisi mahdollisimman pikaisesti eduskunnalle esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteeksi otetaan maatalousyrittäjillä maatalouden ansiotulon sijasta maatalousyrittäjien eläkelain mukainen työtulo ottaen huomioon MYEL-työryhmän esitykset.

Hallitus antoi 27.4.2001 eduskunnalle asiaa koskevan hallituksen esityksen laiksi sairausvakuutuslain 16 ja 33 §:n muuttamisesta ja kyseinen laki tuli voimaan 1.7.2001.

Edellä mainittujen työryhmien ehdotusten perusteella hallitus antoi myös 28.9.2001 eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi yrittäjien eläkelain 3 §:n, maatalousyrittäjien eläkelain, maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 7 §:n, työntekijäin eläkelain 19 d §:n ja merimieseläkelain 63 a §:n muuttamisesta. Tämän esityksen pääasiallisena tarkoituksena oli saattaa maatalous- ja muut yrittäjät entistä kattavammin lakisääteisen eläketurvan piiriin luopumalla vakuuttamisvelvollisuuden vapauttamista koskevista säännöksistä. Yrittäjä ei olisi kuitenkaan jatkossakaan MYEL- eikä YEL-vakuuttamisvelvollinen, jos hänen eläketurvansa on sen määräinen, ettei hänelle karttuisi enää yrittäjätoiminnan perusteella eläkettä eläkkeiden yhteensovittussäännösten vuoksi. Tähän esitykseen sisältyneet lait vahvistettiin 13.12.2001 ja ne tulivat voimaan 1.1.2002.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö asetti 22.11.2001 YEL-työtulon joustavuuden lisäämistä selvittävän työryhmän toimikaudeksi 1.1.2002 – 31.12.2002. Tavoitteena oli, että työryhmä selvittäisi, kuinka YEL-työtuloa voitaisiin joustavoittaa siten, että YEL-järjestelmä takaisi nykyistä paremmin YEL-yrittäjille heidän tarvettaan ja maksukykyään vastaavan lakisääteisen eläketurvan. Työryhmän tuli selvittää mahdolliset eläkelainsäädännölliset muutostarpeet YEL-työtulon joustavuuden lisäämiseksi ottaen huomioon muutosten vaikutukset myös muuhun sosiaaliturvaan ja kustannuksiin.

Työryhmän ehdotusten perusteella hallitus antoi 11.12.2002 eduskunnalle esityksen laeiksi yrittäjien eläkelain ja sairausvakuutuslain 16 ja 33 §:n muuttamisesta (HE 261/2002 vp). Esityksen mukaan yrittäjällä olisi tietyin rajoituksin mahdollisuus maksaa vahvistettuun työtuloon perustuvan vakuutusmaksun lisäksi vakuutusmaksua ilman, että hänelle vahvistettua työtuloa ja siihen perustuvaa vakuutusmaksua pitäisi pysyvästi korottaa. Yrittäjän sallittaisiin myös tietyin rajoituksin maksaa vahvistettuun työtuloon perustuva vakuutusmaksu 10 - 20 prosenttia pienempänä. Joustomahdollisuuksien avulla yrittäjien työtulon taso voitaisiin saada vähitellen kohoamaan, jolloin myös yrittäjien lakisääteisen eläketurvan taso muodostuisi nykyistä korkeammaksi. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2005 alusta. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Päivähoidon hallinto ja ohjaus*HE 91/1999 vp**Sivistysvaliokunta*

5) Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutessaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle.

Hallitus on antanut eduskunnan edellyttämän esityksen laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta (HE 151/2002vp). Esityksen mukaan kunta saisi päättää, minkä moniäänisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoidon sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinnossa annettaisiin. Päivähoito sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki säilyisivät sosiaalipalveluna, joiden lainsäädännöllinen, rahoituksellinen sekä muu ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaalihuollon asiakaslaki*HE 137/1999 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 6.9.2000, että hallitus seuraa lainsäädännön vaikutuksia sosiaalihuollon asiakkaan asemaan ja oikeuksiin ja antaa seurannan perusteella kahden vuoden kuluttua siitä, kun laki tulee voimaan, sosiaali- ja terveysvaliokunnalle selvityksen, jossa arvioidaan uudistuksen vaikutuksia ja sen tavoitteiden toteutumista.

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, miten pankkisalaisuuden piiriin kuuluvien tietojen luovuttamista koskevat säännökset voidaan yhtenäistää siten, että eri hallinnonalojen viranomaisille (mm. vero-, elinkeino-, työvoima- ja sosiaaliviranomaiset) annetut oikeudet rahalaitostietoihin säädetään yhtenäisin periaattein ja siten, että kansalaisten yhdenvertaisuus ja yksityisyyden suoja turvataan.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi sosiaalihuollon asiakaslakia koskevan oppaan (Oppaita 2001:11) tukemaan viranomaisten ja yksityisten järjestämää sosiaalihuoltoa sekä sosiaalihuollon asiakkaita. Oppaan toivotaan olevan avuksi sosiaalihuollon käytännön tehtävien hoitamisessa.

Stakes on laatinut ministeriön toimeksiannosta sosiaalihuollon asiakaslain toteutumista (asiakasasiamesjärjestelmä) koskevan seurantaselvityksen vuoden 2002 aikana.

Valtiovarainministeriöltä saatu vastaus ponnen toiseen osaan:

Valtiovarainministeriössä tehtiin vuonna 2000 selvitys "Viranomaisten tietojensaantioikeus, pankkisalaisuus ja perusoikeudet", jossa selvitettiin mm. erityislainsäädäntöön perustuvaa viranomaisen tietojensaantioikeutta.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain säätämisen jälkeen hallitus on antanut eduskunnalle kaksi esitystä, joissa viranomaisten oikeus saada rahalaitostietoja pankkisalaisuuden estämättä on asiallisesti samansisältöinen sosiaalihuollon asemasta ja oikeuksista annetun lain säännösten kanssa. Kansaneläkelaitoksen ja kunnallisten oikeusapu- viranomaisten oikeus saada tietoja rahalaitoksilta vastaa sosiaaliviranomaisten tietojensaantioikeutta. Viranomaisten tietojensaantioikeus harkinnanvaraisten etuuksien osalta on siten yhtenäistetty.

Lausuma ei tältä osin anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Pientyönantajan kansaneläkemaksu*HE 59/2000 ja 71/2000 vp**Valtiovarainvaliokunta*

4) Eduskunta edellytti 21.6.2000 momentin 33.18.60 kohdalla, että hallitus selvittää vuoden 2000 aikana, aiheuttaako lisätalousarvioon sisältyvä pientyönantajan kansaneläkemaksun alentaminen kilpailun merkittävää vääristymää ja ryhtyy tarvittaessa toimiin kilpailuedellytysten tasapuolistamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvitti, kuinka pientyönantajilta ja kuntatyönantajilta perittävät kansaneläkemaksut ovat poikenneet toisistaan ja maksuerojen vaikutusta kilpailutilanteeseen. Selvityksen mukaan pientyönantajan kansaneläkemaksun alentaminen ei aiheuta kilpailun merkittävää vääristymää. Pienellä 0,4 prosenttiyksikön muutoksella ei ole merkitystä kilpailuedellytyksille. Kuntatyönantajan kansaneläkemaksu vastaa likimäärin yksityisen sektorin keskimääräistä maksua, jolle tasolle se alennettiin vuoden 1997 alusta. Tasa- puolisten kilpailuedellytysten kannalta olennaisempaa on, että kuntatyönantajan eläkevakuutusmaksu on noin 5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin yksityisellä sektorilla.

Hallituksen esityksen mukaisesti (HE 150/2001 vp) yksityisten työntajien kansaneläkemaksua alennettiin 0,45 – 0,65 prosenttiyksiköllä vuoden 2002 maaliskuun alusta lukien. Kuntatyönantajien kilpailuedellytysten turvaamiseksi heiltä perittävän kansaneläkemaksun alennusta kasvatettiin samalla vuosien 2001-2002 tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä sovitusta 0,50 prosenttiyksiköstä 0,75 prosenttiyksikköön. Kuntatyönantajien kansaneläkemaksu aleni maaliskuun alusta 2002 lukien 3,15 prosentista 2,40 prosenttiin, mikä vastaa yksityisiltä työntajilta perittävää keskimääräistä kansaneläkemaksua.

Työnantajan kansaneläkemaksuun ei ole esitetty muutosta vuodelle 2003. Sen sijaan työntajan sairausvakuutusmaksua korotetaan 0,014 prosenttiyksikköä eräissä Lapin läänin ja saariston kunnissa toteutettavan sosiaaliturvamaksun vapautuskokeilun rahoittamiseksi (HE 143/2002 vp). Kokeilukunnissa yksityiset työntajat ja valtion liikelaitokset vapautetaan laissa säädetyin edellytyksin työntajan sosiaaliturvamaksusta vuosina 2003 - 2005. Kokeilun valmistelussa mukana olleiden ministeriön edustajista koostuva kokeilun arviointiryhmä seuraa maksuvapautuksen vaikutuksia muun muassa yritysten ja kuntien väliseen kilpailuun. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Omaishoidon asema*HE 109 ja 187/2000 vp*

19) Luku 33.32. Eduskunta edellytti 19.12.2000, että omaishoidon asemaa lainsäädännössä kehitetään ja omaishoidon edellytyksiä kokonaisuudessaan parannetaan.

Sosiaalihuoltolakia muutettiin vuoden 2002 alusta voimaan tulleella lailla siten, että omaishoitajan lakisääteinen vapaa lisääntyi kahteen vuorokauteen kuukautta kohti. Samalla entistä useammat omaishoitajat saivat oikeuden lakisääteiseen vapaaseen. Lisäksi kunnat veloitettiin järjestämään omaishoitajien tapaturmavakuutusurva.

Perhevapaat*HE 131/2000 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 6.10.2000, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta adoptiolapsen ottoisän samoin kuin monikkoperheen isän oikeutta isyysrahaan nykyisestä pidentään.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista selvittänyt työryhmä (Peva II) jätti loppuraporttinsa ministeriölle marraskuun lopussa 2001. Työryhmä teki useita ehdotuksia nykyisten perhevapaiden kehittämiseksi, kuten esimerkiksi isyysvapaan pidentäminen ja sen käytön joustavoittaminen, vanhempainvapaan osa-aikaisuus, työnantajille vanhempainvapaan ajalta aiheutuvien vuosilomakustannusten korvausmenettelyn kehittäminen sekä adoptio- ja monikkoperheiden isien aseman parantaminen. Työryhmän esittämien uudistusten tavoitteena on ollut parantaa pienten lasten vanhempien mahdollisuutta nykyistä paremmin ja joustavammin osallistua lasten hoitoon.

Sosiaali- ja terveysministeriö antoi eduskunnalle perhevapaiden kehittämistä koskevan hallituksen esityksen (HE 147/2002) vuoden 2003 talousarvioesityksen yhteydessä. Eduskunta hyväksyi annetun esityksen sairausvakuutuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta marraskuussa 2002. Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2003.

Lain muutosten kautta toteutettiin ottoisien yhdenmukainen oikeus isyysvapaaseen biologisten isien kanssa siten, että ottoisien isyysvapaata pidennettiin kuudesta arkipäivästä 18 arkipäivään. Lisäksi niin biologisten isien kuin ottoisienkin käytettävissä olevaa isyysvapaata pidennettiin toteuttamalla isien mahdollisuus kuukauden yhdenjaksoiseen vapaaseen siten, että isällä on oikeus pitää isyysvapaata 12 arkipäivää välittömästi vanhempainvapaan päätyttyä, mikäli hän on käyttänyt viimeiset 12 arkipäivää vanhempainvapaata. Asia ei näin ollen anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Toimeentulotuki

HE 134/2000 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.10.2000, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa sitä, että toimeentulotukiasioiden käsittelyajassa päästään TATO-ohjelmassa edellytettyyn tavoitteeseen.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta erityisesti eläkeikäisten paluumuuttajien toimeentulo turvataan muiden etuusjärjestelmien kun toimeentulotuen kautta.

Eduskunta edellytti, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua asetusta muutetaan siten, että maksuton kertymiseen ei vaikuta se, onko maksun suorittamiseen myönnetty toimeentulotukea.

Sosiaali- ja terveysministeriö on sopinut Stakesin kanssa toimeentulotukiasioiden käsittely-aikatilanteen seurannasta. Ensimmäiset tiedot on kerätty vuosien 2000 ja 2001 osalta. Ministeriö tulee edelleen tähdentämään kuntiin kohdistuvassa ohjauksessa toimeentulotukihakemusten viivytyksetöntä käsittelyä sekä jonotusaikojen saamista enintään viikon mittaisiksi.

Eläkeikäisten paluumuuttajien ja muiden vastaavassa asemassa olevien maahanmuuttajien toimeentuloturva on järjestetty maahanmuuttajan erityistukilakiin (1192/2002) perustuvalla erityistuella. Uudistus tulee voimaan 1.10.2003. Lausuma ei tältä osin anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 7.10.2002 tekemällään päätöksellä nimittänyt selvitysmiehen, jonka tehtävänä on selvittää muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon maksupolitiikkaa ja maksusäännösten muutostarpeita. Tässä yhteydessä tulee selvitettäväksi myös toimeentulotuen vaikutus maksukaton kertymiseen. Ministeriö ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin selvitystyön valmistuttua.

Aikuiskoulutustuen kehittäminen*HE 150/2000 vp**Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 4.12.2000, että koulutusaikaiset tukijärjestelmät sovitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla yhteen siten, ettei määräaikaissa palvelussuhteissa olevia aseteta ilman hyväksyttävää syytä eri asemaan kuin niitä, joilla on toistaiseksi voimassa oleva palvelussuhde.

Eduskunta edellytti, että aikuiskoulutustuen tavoitteiden toteutumista seurataan ja mahdollisesti ilmenevät puutteet korjataan esim. lyhentämällä ansainta-aikavaatimusta

Koulutusaikaisten tukijärjestelmien yhteensovittamista tarkasteltiin vuoden 2001 aikana vuosille 2001-2002 solmitun tulopoliittisen sopimuksen mukaisesti työryhmässä, jossa selvitettiin erilaisia kehittämisvaihtoehtoja omaehtoisen koulutuksen erilaisten tukijärjestelmien selkeyttämiseksi ja yhtenäistämiseksi ottaen huomioon aikuiskoulutustukijärjestelmä.

Koulutusaikaisia tukijärjestelmiä yksinkertaistettiin vuoden 2003 alusta lukien siten, että työvoimakoulutuksen ansiotukeen ja työttömien koulutuspäivärahaan maksetaan korotettua ansio-osaa pitkän työhistorian omaaville henkilöille aikuiskoulutuslisän sijaan. Lisäksi vuorotteluvapaan aikana opiskelleelle henkilölle maksettu osittainen ammattikoulutusraha on ollut voimassa 1.7.2002 saakka.

Liittyen vuosien 2003 – 2004 tulopoliittiseen sopimukseen hallitus on sitoutunut korottamaan aikuiskoulutustuen perusosaa 440 eurosta 500 euroon kuukaudessa 1.1.2004 lukien. Lisäksi työmarkkinakeskusjärjestöt ovat sopineet yhteisen työryhmän perustamisesta, joka seuraa aikuiskoulutustuen käyttäjien määrän kehittymistä sukupuolen, iän, palkkatason ja ammattialan suhteen. Työryhmän määräaika on kolme vuotta korotuksen voimaantulosta. Aikuiskoulutustuen kehittämistä jatketaan tältä pohjalta.

Kuntouttava työtoiminta*HE 184/2000 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta tähdensi 12.12.2000, että kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu toissijaiseksi toimenpiteeksi. Kaikissa niissä tapauksissa, joissa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden käyttö on mahdollista, ne ovat ensisijaisia. Kuntouttava työtoiminta toissijaisena ei voi korvata työnhakusuunnitelman mukaisia ensisijaisia toimenpiteitä. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ensisijaisten toimenpiteiden ja tämän lain mukaisten resurssien riittävyttä sekä kuntien kustannusten kehitystä.

Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lainsäädännön vaikutuksia lain soveltamispiiriin kuuluvien henkilöiden syrjäytymisen ehkäisemiseen, kuntoutumiseen ja työllistymiseen ja seurannan perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunnalle annetaan vuoden 2002 loppuun mennessä selvitys, jossa arvioidaan uudistuksen tavoitteiden toteutumista. Lisäksi selvityksessä tulee arvioida mm. aktivointisuunnitelmien ja kuntouttavan työtoiminnan määrää ja laatua, asiakkaiden ja kuntouttavaa työtoimintaa järjestäneiden tahojen kokemuksia lain tarkoittamista toimenpiteistä sekä viranomaisyhteistyötä.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta tuli voimaan 1.9.2001. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä on seurannut lain toteutumista sekä toiminnan vaatimien kustannusten kehitystä. Lain voimaantulo on tarjonnut uusia mahdollisuuksia pitkään työttömänä oleville asiakkaille heidän työmarkkinoille pääsyn helpottamiseksi. Laki velvoittaa kunnat ja työ-

voimatoimistot yhteistyöhön kullekin asiakkaalle sopivan aktivointisuunnitelman ja palvelukokonaisuuden laatimiseksi. Siirtymäsäännöksen perusteella henkilölle, joka on täyttänyt aktivointisuunnitelman laatimisen edellytykset ennen lain voimaantulopäivää, on tehtävä aktivointisuunnitelma viimeistään 31 päivään joulukuuta 2002 mennessä. Kuntouttavaa työtoimintaa tulee järjestää asiakkaalle silloin, kun hänelle ei työvoimatoimiston arvion mukaan pystytä tarjoamaan työtä tai työllistymistä edistäviä työvoimahallinnon toimenpiteitä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa aktivointisuunnitelman laatimisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on toimittanut eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle eduskunnan edellyttämän selvityksen kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain toimeenpanosta. Työhallinnon rekisteritietojen mukaan aktivointiehdon täyttäviä työnhakijoita oli 20.11.2002 noin 105 000. Nuorten osuus on ollut ennakoitua pienempi. Aktivointisuunnitelmia oli ehditty laatia marraskuuhun 2002 mennessä vasta vajaalle neljäsosalle koko ryhmästä. Lain toimeenpanoa on hidastanut monilla paikkakunnilla toimintaan varattujen resurssien vähyys. Kuntouttavan työtoiminnan oli aloittanut koko maassa aktivointisuunnitelmaan osallistuneista työmarkkinatukea saavista noin 2 500 henkilöä eli runsas 11 prosenttia.

Stakes ja Kuntoutussäätiö ovat arvioineet lain aktivoivien toimenpiteiden vaikutuksia pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien työmarkkina-asemaan ja hyvinvointiin. 16.12.2002 julkaistun väliraportin mukaan asiakkaiden kokemukset aktivointisuunnittelusta ja kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisesta ovat olleet pääosin myönteisiä. Aktivointitoimenpiteet edistivät työttömien työllistymistä ja työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin pääsyä. Samalla riippuvuus sosiaaliturvasta vähentyi. Arviointitutkimuksen loppuraportti valmistuu vuoden 2003 lopussa.

Terveydenhuollon ohjausjärjestelmä

*K 10/2000 vp, K 13/2000 vp
Valtiovarainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 15.5.2001, että laadukkaiden terveydenhuollon palvelujen turvaamiseksi kehitetään terveyspalvelujen ohjausjärjestelmän uusia ohjausvälineitä, kuten informaatio-ohjausta, sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintasuunnitelmaa, sopimusohjausta, avohoidon seurantajärjestelmää sekä laatujärjestelmiä.

Valtioneuvosto asetti 13.9.2001 kansallisen projektin terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi. Hankkeen määräaika oli 31.3.2002. Hankkeessa tunnistettiin ja arvioitiin terveyspalvelujärjestelmän nykyiset ja uhkaavat ongelmat ja laadittiin suunnitelma ja toimeenpano-ohjelma järjestelmän toiminnallisten ja hallinnollisten rakenteiden uudistamiseksi, tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi, eri henkilöstöryhmien työvoiman tarpeeseen vastaamiseksi ja työnjaon, johtamisen, työolosuhteiden ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi sekä alan houkuttelevuuden parantamiseksi. Lisäksi tehtiin suunnitelmia terveydenhuollon rahoituksen turvaamiseksi sekä rahoituksen vakauden parantamiseksi, rahoituskanavien selkeyttämiseksi ja voimavarojen kohdentamiseksi sekä valtion ohjausjärjestelmän parantamiseksi, ja julkisen ja yksityisen sekä kolmannen sektorin palvelutuotannon ja työnjaon sekä yhteistyön kehittämiseksi. Edelleen, hankkeessa tehtiin suunnitelma hoitokäytäntöjen, valtakunnallisten suositusten ja alueellisten hoito-ohjelmien toteuttamiseksi ja toimeenpanemiseksi sekä uusien tutkimusmenetelmien kehittämiseksi ja käyttöönottamiseksi.

Valtioneuvoston 11.4.2002 hankkeen ehdotusten pohjalta tekemän periaatepäätöksen mukaisesti lääkärikoulutuksen aloituspaikkoja on lisätty vuonna 2002 550:stä 600:aan ja terveydenhuoltoalan ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja noin 200:lla. Niin ikään periaatepäätöksen mukaisesti lääkäreiden perusterveydenhuollon lisäkoulutusta ja erikoistumiskoulutusta sekä vastaavia hammaslääkärien koulutusta koskevia asetuksia on muutettu niin, että erikoistumiskoulutuksesta vähintään puolet suoritetaan muualla kuin yliopistosairaalassa ja että jokaisen lääkärin ja hammaslääkärin perustutkinnon jälkeiseen koulutukseen sisällyte-

tään yhdeksän kuukauden jakso terveyskeskuslääkärin tai hammaslääkärin tehtävissä toimimista.

Periaatepäätöksessään valtioneuvosto edellyttää, että periaate hoitoon pääsystä kohtuujassa sisällytetään lakiin vuoteen 2005 mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa kiireettömään hoitoon pääsyä tarkemmin asetuksilla ja ohjeilla, jotka tulevat voimaan 1.1.2005. Hoitoon pääsyn perusteissa olevien erojen vähentämiseksi sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee yhteistyössä Suomen Kuntaliiton kanssa valtakunnalliset kiireettömän hoidon ja jonohallinnan toteuttamisohjeet vuoden 2003 loppuun mennessä. Pääsy terveyskeskuksen ammattilaisen ensiarvion turvataan kolmen päivän kuluessa yhteydenotosta ja pääsy erikoissairaanhoidon polikliinisen hoidon arvioon kolmen viikon kuluessa lähetteen kirjoittamisesta. Lääketieteellisesti perusteltu hoito turvataan tavallisesti enintään kolmessa ja viimeistään kuudessa kuukaudessa. Mikäli hoitoa ei määrääjoissa voida antaa asuinkunnan tai kuntayhtymän tuottamana, niiden on hankittava se muilta palveluntuottajilta asiakasmaksun muuttumatta.

Edellyttäen, että toimintojen ja rakenteiden uudistaminen on käynnistynyt esitetyllä tavalla kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia ja niiden prosenttiosuutta nostetaan asteittain siten, että periaatepäätöksessä mainitut tavoitteet voidaan saavuttaa. Palvelujärjestelmää kehitetään vaiheittain etenevänä ohjelmatyönä, johon on valtion budjetissa vuodelle 2003 osoitettu 8 miljoonan euron määräraha.

Työterveyshuoltolainsäädännön uudistamisen seuranta

HE 114/2001 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 28.11.2001, että hallitus seuraa, miten uuden työterveyshuoltolain tavoite lisätä eri ammattialojen asiantuntijoiden käyttöä työterveyshuollossa toteutuu, kun laissa on omaksuttu jako työterveydenhuollon ammattihenkilöihin ja asiantuntijoihin.

Valtioneuvoston asetuksen hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta 19 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön velvollisuudesta seurata työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden käytön ja koulutuksen toteutumista sekä arvioida ne kahden vuoden kuluttua asetuksen voimaantulosta.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta Työterveyslaitos tekee selvityksen syksyllä 2003 työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden käytöstä ja koulutuksen toteutumisesta. Selvityksen tulokset ovat käytössä vuoden vaihteessa.

Avustus kansainväliseen lapseksiottamiseen

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

13) Luku 33.15

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen laiksi avustuksesta kansainväliseen lapseksiottamiseen siten, että avustuksen myöntämiseen tarvittavat määrärahat voidaan sisällyttää keväällä 2002 annettavaan lisätalousarvioesitykseen.

Äitiysavustuslakiin (477/1993) on 13.9.2002 annetulla lailla 783/2002 lisätty uusi 3 a §, jonka mukaan ottovanhemmalla tai lapseksiottajalla on oikeus saada tukea kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuviin kustannuksiin valtion varoista. Lainmuutos on tullut voi-

maan 1.12.2002. Tuen suuruus riippuu kohdemaasta ja siitä säädetään 31.10.2002 annetussa valtioneuvoston asetuksessa äitiysavustuksesta ja adoptiotuesta (885/2002).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sotilasvammalain muuttaminen

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp

Valtiovarainvaliokunta

14) Momentti 33.22.50

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen sotilasvammalain mukaisen korvauksen myöntämisestä myös tapauksissa, joissa sairauden syntyminen liittyy vuosina 1939-1945 tehtyjen partisaani-iskujen aiheuttamaan poikkeukselliseen järkytykseen. Tarvittavat määrärahat tulee sisällyttää keväällä 2002 annettavaan lisätalousarvioon.

Hallitus on valmistellut lakiesityksen eduskunnalle sotilasvammalain soveltamisalan laajentamisesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta. Esityksellä muutettaisiin sotilasvammalain soveltamisalan laajentamisesta annettua lakia siten, että sotilasvammalain mukaista korvausta voitaisiin myöntää sairauden johdosta vuosina 1939-1945 Neuvostoliiton partisaaniosastojen tai muiden vastaavien aseellisten erikoisjoukkojen hyökkäyksen kohteeksi joutuneelle henkilölle, jos sairauden syntyminen todennäköisillä syillä liittyy mainitun hyökkäyksen aiheuttamaan poikkeukselliseen järkytykseen. Sosiaali- ja terveysministeriö esitti kertomusvuonna tarvittavaa määrärahaa sisällytettäväksi sekä keväällä 2002 annettuun lisätalousarvioon että vuoden 2003 talousarvioon. Valtiontaloudellisista syistä määrärahaa ei kuitenkaan ole voitu ohjata tähän tarkoitukseen.

Gluteiinitoman ruokavalion hoitotuki

HE 149/2001 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 6.11.2001 hallituksen huolehtivan siitä, että gluteenittomaan ruokavalioon kuuluvien tuotteiden hintakehitystä seurataan ja tarvittaessa annetaan eduskunnalle esitys etuuden tason tarkistamiseksi.

Keliakiaa sairastaville korvataan gluteenittoman ruokavalion kustannusten osakorvauksena 21 euroa kuukaudessa 1 päivästä lokakuuta 2002 lukien. Korvaus suoritetaan Kansaneläkelaitoksen hoitaman vammaistukijärjestelmän ja eläkkeensaajien hoitotukijärjestelmän kautta.

Jo aikaisemmin on korvattu alle 16-vuotiaalle lapselle keliakiasta aiheutuvia kustannuksia lapsen hoitotukijärjestelmän kautta. Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) perusteella keliakiaa sairastavilla on ollut mahdollisuus saada harkinnanvaraista korvausta erityisruokavaliokustannuksista kunnalta.

Erityisruokavaliosta johtuen keliakiaa sairastaville henkilöille aiheutuu ruokavaliostaan normaalia enemmän kustannuksia. Kuluttajaviraston vuonna 1998 tekemän selvityksen perusteella on arvioitu, että gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuu lisäkustannuksia 47-58 euroa kuukaudessa eli noin 560-700 euroa vuosittain. Hallituksen esityksessä (HE 149/2001 vp) kustannusten korvaus esitettiin toteutettavaksi osakorvauksena korvauksen määrän dlessä 21 euroa kuukaudessa. Summa on verrannollinen sairausvakuutuksesta korvattavien kliinisten ravintovalmistekustannusten kanssa. Hallituksen esityksessä on korvaukseen oikeutettujen lukumäärän arvioitu olevan noin 12 000 henkilöä ja aiheutuvien kustannusten noin kolme miljoonaa euroa vuosittain.

Uudistus on tullut voimaan 1 päivästä lokakuuta 2002 lukien. Uudistuksen toimeenpanon toteutuksen yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriö ja Kansaneläkelaitos seuraavat gluteenitomaan ruokavalioon kuuluvien elintarvikkeiden hintakehitystä.

Lisättyjen voimavarojen kohdentumisen seuranta

HE 152/2001 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 5.12.2001, että hallitus seuraa lisättyjen voimavarojen kohdentumista lasten ja nuorten hyvinvointipalveluihin, vanhustenhuoltoon ja omaishoidon kehittämiseen sekä mielenterveyslain mukaisten pakkotoimien valvontaan.

Lisävoimavarojen kohdentamista lasten ja nuorten hyvinvointipalveluihin on seurattu sekä lääninhallitusten että Stakesin toimesta. Eräät kunnat ovat omissa talousarvioissaan kohdentaneet näihin palveluihin lisävoimavaroja vuonna 2002, mutta kokonaisuutena lisävoimavaroja ei ole osoitettu riittävästi, vaan tilanteen seuranta tulee jatkaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa vanhustenhuollon voimavaratilanteen kehitystä osana vanhustenhuollon laatusuositusten toteutumisen seuranta.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Stakesin tulossopimuksen mukainen omaishoitoa koskeva selvitys valmistuu vuoden 2003 alkupuolella.

Mielenterveyslain mukaisten pakkotoimien valvontaan on kiinnitetty huomiota asiaa koskevan lain muutoksen tultua voimaan 1.6. 2002.

Perusturvan parantaminen

HE 155/2001 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2001, että hallitus selvittää vuoden 2002 aikana, miten toimeentulotukea saavien asemaa parannetaan ottaen erityisesti huomioon sen, että kaikkien toimeentulotukea saavien asemaa ei voida parantaa työelämään osallistumiseen kannustavilla toimilla. Selvityksen perusteella hallituksen tulee tehdä ehdotukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista seuraavan valtion talousarvioesityksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt eduskunnan lausumassa edellytetyn selvitystyön. Ministeriön käsityksen mukaan perusturvan keskeisimpiä ongelmia on se, että ensisijaisten etuusjärjestelmien piirissä olevat joutuvat kohtuuttoman usein turvautumaan toimeentulotukeen. Tämän vuoksi erityisesti pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa olevien asemaa parannetaan parhaiten ensisijaisia etuusjärjestelmiä ja verotusta kehittämällä, jolloin toimeentulotuki muodostuisi alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti lähinnä tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden turvaverkoksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole tässä vaiheessa katsonut toimeentulotukilakia koskevien säädösmuutosten toteuttamista tarkoituksenmukaiseksi. Hallituksen esitykseen perustuen Eduskunta hyväksyi lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Sosiaalisen luototuksen avulla voidaan osaltaan helpottaa myös toimeentulotuen piirissä olevien taloudellisia vaikeuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä Stakesin kanssa valmistellut suosituksia toimeentulotuen käyttämistä nykyistä joustavammin ja tehokkaammin pitkäaikaisesti toimeentulotuen piirissä olevien taloudelliseksi tukemiseksi. Nämä suositukset on tarkoitus lähettää kuntiin toimeentulotukioppaan uusimisen yhteydessä vuoden 2003 aikana.

Sairauspäivärahan ja kuntoutusrahan määräytymisperusteiden uudistus*HE 171/2001 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 7.12.2001, että hallitus selvittää mahdollisuudet sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan tason tarkistamiseksi vuoden 2003 talousarvioesityksen yhteydessä.

Lisäksi eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, tulisiko oikeus kansaneläkkeeseen alkaa työeläkelainsäädäntöä vastaavalla tavalla ilman sairauspäivärahan enimmäiskautta pysyvän työkyvyttömyyden ollessa ilmeinen.

Hallitus antoi eduskunnalle sairausvakuutuslain ja kuntoutusrahain muuttamista koskevan esityksen (HE 148/2002) vuoden 2003 talousarvion yhteydessä. Esityksessä ehdotettiin sairausvakuutuksen päivärahan ja kuntoutusrahan vähimmäismäärää korotettavaksi 10,09 eurosta 11,45 euroon. Eduskunta hyväksyi esityksen joulukuussa 2002. Lait ovat tulleet voimaan 1.1.2003.

Sairausvakuutuslakia muutettiin 28.12.2001 annetulla lailla (1479/2001). Lainmuutoksella parannettiin muun muassa niiden vakuutettujen toimeentuloturva, jotka olivat oikeutettuja päivärahaan, mutta sitä ei esimerkiksi työtulojen vähäisyyden vuoksi voitu maksaa. Sairausvakuutuslain 18 b §:ää muutettiin siten, että lakiin lisättiin päivärahan vähimmäismäärä, joka koskee kaikkia sairauspäivärahaan oikeutettuja vakuutettuja 55 työkyvyttömyyspäivän jälkeen. Päivärahatyyppisten etuuksien ensisijaisuutta eläkkeisiin nähden on pidetty tarkoituksenmukaisena. Sairausvakuutuslain mukaisen sairauspäivärahan tarkoituksena on korvata lyhytaikaisesta, alle vuoden kestävästä sairastumisesta aiheutuvaa ansionmenetystä. Työkyvyttömyyden jatkuessa sairausaikaisesta toimeentulosta huolehditaan työkyvyttömyyseläkkeellä.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen kuntoutusta koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 116/2002). Esitys on osa työmarkkinajärjestöjen marraskuussa 2001 sopimaa ja hallituksen tukemaa työeläkkeiden, työttömyysturvan ja työvoimapolitiikan kehittämistä koskevaa kokonaisuutta. Kansaneläkelaitoksen myöntämän kuntoutusrahan ja työeläkelaitoksen myöntämän kuntoutusrahan eroa on pidetty etenkin keskisuurissa ja sitä suuremmissa tuloluokissa liian suurina ja tämän on katsottu johtaneen tarpeettomaan eriarvoisuuteen ja edullisuusvertailuun. Esityksessä ehdotetaan kuntoutusrahain mukaisen kuntoutusrahan tason korottamista ammatillisen kuntoutuksen aikana siten, että se olisi 75 prosenttia sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan perusteena olevasta työansioista kaikissa tuloluokissa.

Yhtenäinen maksukatto terveydenhuoltoon*HE 187/2001 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 11.12.2001, että hallitus selvittää terveydenhuollon asiakasmaksujen ja maksukaton samoin kuin sairausvakuutuslain mukaisten omavastuiden vaikutuksia palvelujen käyttöön sekä palvelujen käyttäjien ja kuntien taloudelliseen asemaan sekä selvittää erilaiset vaihtoehdot yhtenäisen, kaikki terveydenhoidon menot kattavan asiakkaan maksukyvyyn huomioon ottavan maksukaton aikaansaamiseksi.

Eduskunta edellytti 11.12.2001, että muutettaessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevaa asetusta 1.1.2002 lukien

–asetuksen 3 §:n 5 momentissa tarkoitettu muun henkilön kuin lääkärin tai hammaslääkärin suorittamasta kotikäynnistä perittävä maksu säädetään 6 euroksi, ja
–asetuksen 11 §:n momentissa säädetään, että sarjassa annettavasta hoidosta maksu saadaan periä enintään 45 kerralta kalenterivuodessa.

Parhaillaan on toteuttamisvaiheessa valtioneuvoston 11.4.2002 tekemään periaatepäätökseen perustuva terveydenhuollon kansallinen hanke. Periaatepäätökseen liittyen on tarkoitus uudistaa asiakasmaksuja ja maksukattoa koskevat säännökset. Maksusäännösten uudistamiseen tähtäävä työ on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä loppuvuodesta 2002 aloitetulla selvityksellä, jossa ensi vaiheessa kartoitetaan nykyjärjestelmän ongelmat ja puutteet ja jonka pohjalta vuoden 2003 keväällä päätetään maksujärjestelmän uudistuksen tarkempi toteutus. Osana uudistusta tullaan selvittämään maksukattojärjestelmän kehittämistarpeet ja mahdollisuus yhdistää erilliset maksukatot.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua asetusta (912/1992) muutettiin 5.12.2001 annetulla valtioneuvoston asetuksella (1168/2001) siten, että maksuja tarkistettiin kustannustason muutosta vastaavasti ja samalla maksujen suuruudet määriteltiin euromääräisinä. Tässä yhteydessä asetuksen 11 §:n 1 momentissa säädettyä sarjassa annettavan hoidon vuotuisten perintäkertojen määrää alennettiin 50:stä 45:ään. Asetuksen 3 §:n 5 momentin mukainen maksu määrättiin 7 euroksi.

Päivähoitomaksuperusteiden tarkistaminen

HE 188/2001 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2001, että hallitus selvittää päivähoitomaksuihin liittyviä rakenteellisia ongelmia ja säästöjen selkeyttämistarvetta ja antaa eduskunnalle esityksen tarvittavista lainsäädäntömuutoksista vuoden 2002 aikana.

Lasten päivähoiton maksuja muutettiin vuoden 2002 alussa samalla kun euromuunnos astui voimaan. Silloin muutettiin maksujen perusteena olevia tuloarvoja, alinta ja ylintä perittävää maksua sekä muiden kuin kahden päivähoitoikäisen sisaruksen vaikutusta maksun perusteena oleviin perheen tuloihin.

Kokonaisuutena päivähoitomaksujärjestelmää ja pienten lasten hoidon tukijärjestelmää koskevia uudistustarpeita ja -vaihtoehtoja on pohdittu sosiaali- ja terveysministeriön sisäisessä työryhmässä. Työryhmässä arvioitiin erilaisten päivähoitomaksumallien kannustinvaikutuksia sekä lasten hoidon että työhön osallistumisen näkökulmista. Toisaalta työryhmä on eritelty erilaisten mallien (eri tavoin porrastetut mallit, nk. tasarahamalli) merkitystä eri kokoisille perheille ja erilaisille perhetyypeille. Lopullista päätöstä eri kehittämissivaihtoehtojen kesken ja siten tarvittavista toimenpiteistä ei ole tehty.

Huumausaineiden käyttövälineiden vaihtamista koskevan säädöksen lisääminen tartuntatautiasetukseen

HE 236/2001 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 20.3.2002, että hallitus selvittää, onko huumausaineiden käyttövälineiden vaihtamisesta tarpeellista lisätä nimenomainen säännös tartuntatautiasetukseen tai antaa asiasta tarkempia ohjeita, jotta toiminnan säännöstenmukaisuus tulisi selvennetyksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 30.8.2002 asettanut työryhmän valmistelemaan tartuntatautilainsäädännön uudistamista. Yhtenä työryhmän tehtävistä on selvittää huumeiden käyttövälineiden vaihtamista koskevan säädöksen tarpeellisuus. Työryhmä antaa mietintönsä tammikuussa 2003.

Työttömyyseläke*HE 45/2002 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 17.6.2002, että hallitus selvittää työttömyyseläkkeen saamiseen liittyvät ongelmat niiden osalta, jotka eivät täytä työttömyyseläkkeen ehtona olevaa työttömyyspäivärahan saamisen edellytystä ennen 1.1.1994 voimassa olleiden peruspäivärahan tarveharkintaa koskevien säännösten vuoksi ja ryhtyy selvityksen pohjalta tarvittaessa toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön tarkoituksena on mahdollisimman pian selvittää lausumassa esiin tuotu asia ja toimittaa selvitys eduskunnalle heti sen valmistuttua.

Kustannustason muutosten huomioon ottaminen valtionosuuksissa*HE 74/2002 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 11.6.2002 että hallitus selvittää mahdollisuudet muuttaa kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 3 §:n 2 kohtaa siten, että mahdollisuus kustannustason arvioidun muutoksen huomioon ottamisesta valtionosuuksissa vähemmästä kuin täydestä määrästä poistetaan.

Kunnallistalouden ja –hallinnon neuvottelukunnan alaisessa valtionosuusjaostossa suoritetaan erilaisia laskelmia siitä, miten ehdotettu muutos olisi toteutettavissa.

Työttömyysturvalaki*HE 115/2002 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

- 1) Eduskunta edellytti 11.12.2002, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yrittäjien työttömyysturvan pikaiseksi parantamiseksi.
- 2) Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää edellytykset laajentaa työttömyysturvan lisäpäiviin ja korotettuun ansio-osaan oikeutettujen piiriä siten, että yrittäjät, peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajat tulisivat niihin oikeutetuiksi.
- 3) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää edellytykset poistaa työmarkkinatuen saajan puolison tuloihin ulottuva tarveharkinta.
- 4) Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selkeyttääkseen työttömyysturvan ja opintotuen saamisedellytyksiä väliinpuotoamistilanteiden estämiseksi.
- 5) Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ohjeistaakseen työvoimaviranomaisia siten, että työvoimaviranomaiset pidättäytyvät langettamasta työttömälle työnhakijalle etuuden menetystä ajalle, jonka kunta tarvitsee lapsen hoitopaikan järjestämiseen.

Valtioneuvosto on 30.12.2002 määrännyt eduskunnan lausumat merkittäväksi pöytäkirjaan, ja tulee ryhtymään lausuman edellyttämiin toimenpiteisiin.

Valtionosuuksien tarkistaminen*HE 144/2002, 258/2002 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 11.12.2002, että valtionosuuksien indeksikorotukset jatkossa toteutetaan täysimääräisinä ja että sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien korottamista käyttökustannuksiin ja kehittämishankkeisiin edelleen jatketaan valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Valtionosuuksien indeksikorotusten toteuttaminen ratkaistaan vuosittain valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä kuntien valtionosuuslaissa (1147/1996) säädetyin edellytyksin. Myös valtionosuuksien yleisestä korottamisesta päätetään talousarviossa.

Perhevapaauudistus*HE 147/2002 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.11.2002, että hallitus seuraa pidennetyn isyysvapaan vaikutusta vanhempainvapaiden käyttöön ja jos uudistuksen tavoitteet käytön tasa-arvoistumisesta jäävät toteutumatta, ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön korjaamiseksi. Eduskunta edellytti lisäksi, että vanhempainvapaita koskevaa säännöstöä kehitetään edelleen niin, että perheiden omat tarpeet tulevat huomioiduksi nykyistä joustavammin.

Valtioneuvosto on 11.12.2002 määrännyt eduskunnan lausuman merkittäväksi pöytäkirjaan. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee ryhtymään lausuman edellyttämiin toimenpiteisiin.

Sotainvalidien korvausturva*HE 150/2002 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 15.10.2002, että hallitus selvittää mahdollisuudet pikaisesti alentaa sotainvalideille sosiaalihuoltolain ja kansanterveyslain mukaan järjestettävien avopalvelujen korvaamisen edellytyksenä olevaa työkyvyttömyysasteprosenttia tai poistaa sen kokonaan.

Hallitus antoi kertomusvuonna eduskunnalle lakiesityksen sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta siten, että kuntien sosiaalihuoltolain sekä kansanterveyslain mukaan sotainvalideille järjestämiä avopalveluja voidaan korvata myös niille sotainvalideille, joiden sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste on nykyisen 30 prosentin sijasta vähintään 25 prosenttia. Lainmuutos tuli voimaan 1.1.2003 ja se laajentaa korvaussensajien piiriä ja edesauttaa sotainvalidien selviytymistä omassa kodissaan tukipalvelujen, omaishoidon tuen sekä avosairaanhoidon turvin. Korvauksen edellytyksenä olevaa prosenttirajaa on tarkoitus tulevina vuosina alentaa valtiontalouden mahdollisuuksien mukaisesti.

Työttömyysetuuksien rahoitus*HE 243/2002 vp**Sosiaali- ja terveysvaliokunta*

Eduskunta edellytti 16.12.2002, että työnantajien keskinäisten maksuosuuksien tarkastelu tehdään ennen uuden työttömyysturvan rahoitusta koskevan maksujärjestelmän käyttöönottoa siten, ettei pientyönantajien suhteellinen maksuosuus nouse.

Valtioneuvosto on 30.12.2002 määrännyt eduskunnan lausuman merkittäväksi pöytäkirjaan, ja tulee ryhtymään lausuman edellyttämiin toimenpiteisiin.

Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kehittäminen

VNS 1/2002 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

- 1) Eduskunta edellytti 16.5.2002, että hallitus selvittää mahdollisuudet saattaa 65 vuotta täyttäneet vaikeavammaiset Kansaneläkelaitoksen järjestämän lakisääteisen lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin.
- 2) Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan, että valmisteltaessa kansallisen terveydenhuollon projektin jatkotyönä hoitokäytäntöjen yhdenmukaistamista ja käypää hoitoa koskevia suosituksia niihin sisällytetään selkeästi myös kuntoutus.
- 3) Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin, että kuntoutuspalvelujen järjestämisen ja rahoituksen koordinoitua lisätään ja vastuunjako selkeytetään.

Sosiaali- ja terveysministeriössä selvitetään parhaillaan 65 vuotta täyttäneiden vaikeavammaisten henkilöiden kuntoutukseen liittyviä ongelmakohtia sekä tähän liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisumalleja.

Kuntoutus on sisällytetty kansallisessa terveydenhuollon projektissa hoitokäytäntöjen yhdenmukaistamista ja käypää hoitoa koskeviin suosituksiin. Lausuma ei tältä osin anna aiheita enää toimenpiteisiin.

Selvitystyö kuntoutuspalvelujen järjestämisen ja rahoituksen koordinoimiseksi sekä vastuunjaon selkeyttämiseksi on käynnissä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Lapsiperheiden palvelut

VNS 4/2002 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

- 1) Eduskunta edellytti 4.10.2002, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin parantaakseen lapsiperheiden toimeentuloa sitomalla lapsilisät indeksiin niiden ostovoiman turvaamiseksi.
- 2) Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin parantaakseen lapsiperheiden palveluja osoittamalla lisävoimavaroja
 - kouluterveydenhuoltoon, neuvolatoimintaan ja niiden vahvistamiseen sekä ohjaamalla valtakunnallisilla laatusuosituksilla neuvoloita kotikäyntien suorittamiseen ja kouluterveydenhuoltoa lääkärintarkastusten lisäämiseen,
 - lapsiperheiden kotipalvelujen lisäämiseen sekä
 - palveluohjauksen kattavaan järjestämiseen pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten perheiden tukemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on arvioitu lapsilisän kehittämisen vaihtoehtoja ja kustannusvaikutuksia sekä etuuden jälkeensä jääneisyyden korjaamisen, tulevan ostovoiman turvaamisen että etuuksien uudelleen kohdentamisen näkökulmista. Toistaiseksi asia ei kuitenkaan ole edennyt valtioneuvoston päätöksentekoon saakka.

Kouluterveydenhuollon viime vuonna valmistuneessa oppaassa on huomioitu eduskunnan edellyttämät toimenpiteet ja toimintatavat (kotikäynnit ja lääkärintarkastukset). Kouluterveydenhuollosta valmistellaan laatusuositusta parasta aikaa, joka valmistuu tämän kevään

aikana. Lastenneuvolatoimintaa varten valmistuu kevään aikana suositus, jossa myös huomioidaan annetut evästyksset.

Kouluterveydenhuollon ja lastenneuvolatoiminnan kehittämiseen on käytettävissä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeisiin sekä kansallisen terveydenhuollon hankkeeseen tarkoitettua rahaa. Rahoitus myönnetään hakemusten perusteella, joissa tulee näkyä hankkeille asetetut kriteerit. Kansallisen terveydenhuollon hankkeen sisältöalueena on muun muassa toimiva perusterveydenhuolto ja ennaltaehkäisevä työ, jota lastenneuvolatoiminta ja kouluterveydenhuolto erityisesti edustavat.

Valtionavustuslain nojalla on käytettävissä 15 miljoonaa euroa syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palveluihin maksettavaa valtionavustusta. Asetustekstissä on erityisesti korostettu lastenneuvolatoiminnan kehittämistä ko. rahojen turvin.

Tänä vuonna jatkuvaa lasten ja nuorten psykiatrista määrärahaa on myös mahdollista hakea edellisten vuosien tapaan kuntatason lasten ja nuorten perus- ja lähipalveluihin. Ko. määrärahaa hallinnoivat lääninhallitukset.

Kuntia on informoitu näistä kaikista käytettävissä olevista hankerahoituksista useilla STM:n yhteistyössä lääninhallitusten kanssa järjestämällä informaatiotilaisuuksilla.

Lapsiperheiden kotipalveluiden lisäämiseen antaa mahdollisuuksia sekä yleisen hankerahoituksen lisääminen että erityisesti hallituksen budjetissa esittämä 15 miljoonan euron valtionavustus syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palveluihin. Määräraha on tarkoitettu lapsen kasvun ja perheiden hyvinvoinnin tukiverkoston ja moniammatillisen yhteistyön vahvistamiseen. Valtioneuvosto antaa avustuksen jakamisesta asetuksen alkuvuodesta 2003. Lääninhallitukset seuraavat avustuksen käyttöä, hankkeiden kohdentumista ja vaikutuksia.

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edellytysten vahvistaminen ja erityisesti lapsiperheiden kotipalvelujen lisääminen ovat keskeisesti mukana valmisteilla olevassa sosiaalialan valtakunnallisessa kehittämissuunnitelmassa. Selvityshenkilöt antavat lopulliset toimenpidesuosituksensa maaliskuussa 2003.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman mukainen vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten ja heidän perheittensä palveluohjauskokeilu on alkanut vuonna 2001. Kokeiluun on osallistunut 11 kuntaa ja kolme laajempaa alueellista kokonaisuutta sekä yksi ammattikorkeakoulu. Kokeilussa nimetään kullekin perheelle palveluohjaaja ja koordinoidaan palveluja perheen tarpeiden mukaisesti. Stakes arvioi ja raportoi kokeilun ja sen tulokset vuoden 2003 aikana, minkä jälkeen on mahdollista arvioida edellytyksiä laajentaa menetelmää valtakunnalliseksi ja mahdollisesti ulottaa se koskemaan myös muita väestöryhmiä.

Työministeriö

Lapsen saattaminen rokotukseen työaikana

HE n:o 44/1986 vp.

Sosiaalivaliokunta

Eduskunta edellytti 17.6.1986 hyväksyessään tartuntatautilain ja lain sairausvakuutuslain muuttamisesta hallituksen huolehtivan siitä, että lapsen huoltajalla on oikeus käyttää työaikaa hänen saattaessaan lasta rokotukseen tai tarkastukseen.

Hyväksyessään 18.12.2000 uuden työsopimuslain (55/2001) eduskunta edellytti seuraavan hallituskauden alkupuolella tehtävää selvitystyötä lain soveltamisesta saaduista kokemuksista. Tässä yhteydessä voidaan selvittää myös työntekijän työstä poissaolo-oikeuksia. Selvitys on tarkoitus saattaa päätökseen vuoden 2003 loppuun mennessä.

Vuokratyövoiman välitys ja käyttö

HE 78/1996 vp

Työasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.12.1997, että vuokratyövoiman välitykseen ja käyttöön liittyvät epäkohdat poistetaan.

Valtioneuvoston asettama työsopimuslakikomitea selvitti työvoiman vuokraan liittyviä kysymyksiä valmistellessaan ehdotuksen uudeksi työsopimuslaiksi.

Työsopimuslaissa (55/2001) on säännöksiä työvoiman vuokrausyrityksen ja käyttäjäyrityksen oikeuksien ja veloitteiden jakautumisesta. Lain 1 luvun 7 §:n 3 momentin mukaan työnantajan siirtäessä työntekijän tämän suostumuksen mukaisesti toisen työnantajan (käyttäjäyritys) käyttöön, käyttäjäyritykselle siirtyvät oikeus johtaa ja valvoa työntekeä sekä ne työnantajalle säädettyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin. Lisäksi mainittujen tahojen työturvallisuusvastuun jaosta säädetään työturvallisuuslaissa ja rikosoikeudellisen vastuun jaosta rikoslaisissa.

Myös vuokratyösuhteissa sovellettavista vähimmäistyöehdoista säädetään työsopimuslaissa. Jos vuokrausyritys ei ole työehtosopimuslain tai työsopimuslain yleissitovuussäännöksen nojalla velvollinen noudattamaan työehtosopimusta, vuokratyöntekijöiden työsuhteen vähimmäisehdot määräytyvät käyttäjäyritystä sitovan työehtosopimuksen mukaan.

Työvoiman vuokrausalan taloushallinto-, tietojenkäsittely- ja toimistotehtävissä olevia vuokratoimihenkilöitä koskeva työehtosopimus on vahvistettu yleissitovaksi työehtosopimukseksi. Työehtosopimuksen osapuolia ovat Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ja Palvelutyönantajien Erityispalvelujen Työnantajaliitto. Lisäksi vuokrausalan yritykset ovat solmineet valtakunnallisten työntekijäliittojen kanssa työehtosopimuksia.

Eurooppa-tasolla työ- ja sosiaaliasiainneuvoston työryhmäkäsittelyssä on direktiiviehdotus ((KOM 2002) 701 lopullinen) vuokratyöntekijöiden työehdoista. Sen käsittely jatkuu vuoden 2003 alussa Kreikan puheenjohtajakaudella.

Työn ja arjen yhteensovittamisen joustavoittaminen

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

3)Eduskunta edellyttää, että sosiaaliturvajärjestelyillä ja työeläkelakiin tehtävillä muutoksilla tuetaan joustavampia työn ja arjen yhteensovittamismuotoja.

Työministeriön toimialaan kuuluvalla sektorilla on työn ja arjen yhteensovittamismuotoja sosiaaliturvajärjestelmän osana pyritty kehittämään ottamalla samalla huomioon myös työllisyysnäkökulma. Käytössä on lähinnä kaksi tällaista järjestelmää: osa-aikalisä, joka rahoitetaan työllisyysmäärärahoista ja joka siten on harkinnanvarainen, ja vuorotteluvapaa, joka rahoitetaan työttömyysturvasta. Molemmat järjestelmät edellyttävät, että työnantaja ja työntekijä sopivat vapaan käytöstä ja että työnantaja palkkaa vapaan ajaksi työvoimatoimistossa kirjoilla olevan työttömän. Järjestelmät ovat olleet käytössä useamman vuoden. Vuorotteluvapaata koskeva uusi laki tulee voimaan 1.1.2003 ja se on voimassa vuoden 2007 loppuun. Vuorotteluvapaa voidaan pitää vielä vuoden 2008 aikanakin, jos sitä koskeva sopimus on tehty vuoden 2007 aikana.

Vuorotteluvapaan on aloittanut vuodesta 1996 alkaen vuoden 2002 lokakuun loppuun mennessä lähes 67 000 palkansaajaa. Vuonna 2002 lokakuun loppuun mennessä vuorotteluvapaan on aloittanut 11 136 henkilöä.

Perhevapaista säädetään työsopimuslaissa. Säännökset on uusittu vuonna 1998 (357/1998) ja ne on sellaisenaan siirretty myös uuteen 1.6.2001 voimaan tulleeseen työsopimuslakiin (55/2001). Vapaita koskevien oikeuksien pituudet ja ajankohdat määräytyvät asiallisesti sairausvakuutuslaissa tarkoitettujen perhevapaiden mukaisesti ja niitä muutetaan tarvittaessa, jos sanotuissa säännöksissä tapahtuu muutoksia. Lisäksi työsopimuslaissa on säännöksiä sairaan lapsen hoitamiseksi tarkoitetuista vapaista, hoitovapaasta ja osittaisesta hoitovapaasta sekä pakottavista perhesyistä annettavista vapaista, jotka lain mukaan ovat palkattomia.

Vuoden 2003 alusta tulee muutoksia isyysvapaisiin, vanhempainvapaaseen ja monikkoperheiden perhevapaisiin. Isyysvapaa pitenee 12 arkipäivällä, jos isä pitää vanhempainvapaasta vähintään 12 viimeistä arkipäivää. Myös ottoisien isyysvapaa pitenee saman pituiseksi kuin biologisten isien. Vanhempainvapaan voi pitää myös osittaisena, mikä tarkoittaa sitä, että äiti ja isä voivat jakaa lapsen hoitovastuun olemalla samanaikaisesti osittaisella vanhempainvapaalla ja osa-aikatyössä kuitenkin niin, että lasta hoitaa kerrallaan vain toinen vanhemmista. Sopimus osa-aikatyöstä tulee tehdä vähintään kahden kuukauden ajaksi. Jos perheeseen syntyy samanaikaisesti useampi lapsi, on perheellä mahdollisuus käyttää vanhempainrahakauden pidennysjakso osittain tai kokonaan äitiys- tai vanhempainrahakauden aikana tai nykyiseen tapaan sen jälkeen. Lisäksi jos lapsen äiti on pysyvästi tai pitkäaikaisesti sairautensa vuoksi kykenemätön hoitamaan lasta äitiysvapaan aikana, voidaan äitiysraha siirtää isälle. Myös työnantajille vanhempainpäivärahakausien ajalta maksettavien vuosilomakustannusten korvausten hakemusmenettely yksinkertaistuu.

Tulopoliittiseen sopimukseen vuosille 2003-2004 sisältyy lisäksi muutosesityksiä, joiden mukaan muun muassa osittaista hoitovapaata kehitetään siten, että se jatkuisi siihen asti, kun lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Työmarkkinaosapuolet ovat myös sopineet, että järjestöjen välisen työaikatarkaisujen kehittämistä selvittävän työryhmän toimeksiantoa täydennetään erällä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyvillä lisätehtävillä.

Tulevaisuuden työajan raamit

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

- 4) Eduskunta edellyttää, että hallitus työajan lyhentämisen- tai pidentämispäätöksiin ajautumisen sijasta valmistelelee tulevaisuuden työaikoja koskevat raamit, jotka turvaavat kilpailukyvyn, työntekijän arjen tarpeet ja sosiaaliturvan.

Hallitus ei ole esittänyt toimenpiteitä työajan lyhentämiseksi. Käytössä on työllisyystavoitteisia ja työssä jaksamista tukevia työajan lyhennystä taloudellisesti kompensoivia työnjakomalleja, kuten osa-aikalisäjärjestelmä, vuorotteluvapaa ja osa-aikaeläke. Vuorotteluvapaalaki on uusittu (HE226/2002 vp) ja se tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003. Laki

on voimassa vuoden 2007 loppuun siten, että vapaan voi pitää vielä vuoden 2008 aikana, jos vuorottelusopimus on tehty 31 joulukuuta 2007 mennessä. Vuorotteluvapaan on aloittanut lain voimaantulosta eli vuoden 1996 alusta lukien vuoden 2002 loppuun mennessä lähes 70 000 henkilöä.

Vuosilomalain kokonaisuudistusta varten on asetettu kolmikantainen komitea, jonka määräaika päättyy 31.3.2003. Työajan lyhentämisen osalta on sovittu työ- ja virkaehtosopimuksissa, että helatorstai on lyhentänyt ansioita alentamatta työntekijän vuosityöaika kokoaikatyössä 1.1.2002 alkaen.

Tulopoliittiseen sopimukseen vuosille 2003-2004 sisältyy myös valiokunnan lausumassa esitettyjä tavoitteita, joiden toteuttamisesta työmarkkinakeskusjärjestöt ovat sopineet. Järjestöjen välinen työaikatarkaisujen kehittämistä selvittävä työryhmä jatkaa ja sen toimeksiantoa täydennetään työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevilla lisätehtävillä. Myös aiemmin asetetun työaikatyöryhmän työ jatkuu. Tulopoliittiseen sopimukseen sisältyy myös selvitystyön käynnistäminen (määräaika 30.9.2003) työajan säästö- ja lainausjärjestelmien toteuttamismahdollisuuksista. Tämän selvitystyön yhteydessä on tarkoitus tehdä ehdotukset ratkaisuvaihtoehdoiksi työaikatilin/-pankin käytön tukemiseksi sekä ehdotukset niiden edistämiseksi tarvittavista muutoksista lainsäädäntöön. Työaikavalvonta on työsuojeluhallinnossa asetettu toiminnan painopistealueeksi vuonna 2002. Työmarkkinajärjestöt esittävät toiminnan jatkamista myös vuonna 2003. Työmarkkinakeskusjärjestöt ovat myös savuttaneet yhteisymmärryksen siitä, että epätarkoituksenmukaisen lyhyitä työvuoroja tulee välttää ja että alle neljän tunnin työvuoroja ei tule käyttää työpaikalla, elleivät työntekijän tarpeet tai muu perusteltu syy tätä edellytä.

Työssä jaksamisen ohjelma on rahoittanut tulopoliittiseen sopimukseen vuosille 2000 -2002 liittyvää tutkimusta joustavista työaikatarkaisuksista. Tutkimuksessa kartoitetaan erilaisista työaikajärjestelyistä saatuja työpaikkatason kokemuksia, kuvataan työaikajärjestelyjen hyviä käytäntöjä sekä pyritään etsimään ratkaisuja havaittuihin ongelmiin. Erityisesti halutaan tutkia ja tutkimuksen avulla edistää sellaisia työaikakäytäntöjä, joissa on onnistuneesti yhdistetty työorganisaation ja henkilöstön työaikatarpeita. Tärkeä tutkimusteema ovat myös paikalliset sopimismenettelyt, joilla uusista järjestelyistä sovitaan toimipaikoilla. Tutkimuksen tavoitteena on myös laatia kokoava katsaus lainsäädännön ja keskeisten työehtosopimusten antamista mahdollisuuksista joustaviin työaikoihin. Tutkimuksen kohteena ovat eri kokoiset toimipaikat, keskeiset toimialat ja erilaiset työaikatarkaisut.

Työelämän uudistamisen periaatteet

VNS 3/1997 vp

Tulevaisuusvaliokunta

20)Eduskunta edellyttää, että työelämää uudistavia toimenpiteitä jatketaan syventäen hallituksen selonteossa määriteltyjä oppivan organisaation periaatteita. Erityisen merkittävänä nostetaan työntekijöiden ammatillisen kehittymisen jatkuva turvaaminen sekä sen olennaisena perustana työssä jaksaminen ja työprosessien yhteisöllinen kehittäminen.

Hallitusohjelman mukaisesti käynnistettyjen valtakunnallisten ohjelmien (kansallinen työelämän kehittämisohjelma ja työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelma) avulla on pyritty suuntaamaan voimavaroja sellaisiin käytännön toimiin, joilla erityisesti oppivan organisaation periaatteiden toteutumista sekä ammatillisen kehityksen turvaamista voidaan edistää. Työelämäohjelmien toteuttamiseen on varattu valtion talousarviossa 2003 yhteensä 9 700 000 euroa.

Työelämän kehittämisohjelman tavoitteena on parantaa tuloksellisuutta ja työelämän laatua edistämällä henkilöstön osaamista ja innovatiivisuutta tukevia toimintatapoja suomalaisilla

työpaikoilla. Tähän tavoitteeseen sisältyy myös työvoiman työllistettävyyden ja työssä jaksamisen parantaminen sekä työelämän kehittämisen asiantuntemuksen vahvistaminen Suomessa. Vuosina 2002 – 2003 ohjelman tukemien hankkeiden määrä nousee yhteen laskien noin 400 ja niissä mukana olevien henkilöiden määrä 75 000:een. Tavoitteena on, että hankkeista muodostuvia hyviä käytäntöjä tunnetuksi tekemällä saataisiin ohjelman vaikutuksen piiriin vielä merkittävästi suurempi määrä työntekijöitä ja työnantajia.

Kuluvan hallituskauden aikana on toteutettu myös työssä jaksamisen ohjelmaa. Ohjelmassa on neljä toimintatasoa: tiedottaminen ja hyvien käytäntöjen levittäminen, tutkimuksen hyödyntäminen ja uuden tutkimuksen teettäminen, käytännön kehittämishankkeiden aikaansaaaminen ja tukirahoitus sekä lainsäädännön seuranta. Jaksamisohjelma tukee työpaikoilla tehtävää kehitystyötä vahvalla tiedotustoiminnalla, levittämällä hyviä käytäntöjä ja edistämällä tutkimustulosten hyödyntämistä. Ohjelman myöntämän kehittämishankkeiden tukirahoituksen avulla on voitu suunnata kehittämistoimintaa erityisesti sellaisiin hankkeisiin, joilla edistetään ja ylläpidetään työkykyä ja hyvinvointia työpaikoilla. Vuosien 2000 – 2002 aikana tukea on myönnetty kaikkiaan 173 kehittämishankkeelle eli noin kolmannekselle hankkeista. Ohjelma on myös rahoittanut eräitä tutkimushankkeita kuten henkilöstön voimavarojen seurantaa ja seurannan hyödyntämistä koskeva hanke, nuorten aikuisten työssä jaksamisesta ja sitä ennustavia tekijöitä koskeva hanke ja kuntasektorin henkilöstöstrategiasta tehdyn tutkimuksen kansanomaistamista koskeva hanke.

Työelämäohjelmien tulevaisuutta ja rakennetta koskeva selvitystyö on käynnistynyt jo vuoden 2002 aikana. Ohjelmat on tarkoitus yhdistää ja lisätä näin niiden taloudellisten resurssien käytön tehokkuutta. Työssä jaksamiseen liittyvät kysymykset sisältyvät kiinteänä osana ohjelmaan. Lisäksi Kansallisen tuottavuusohjelmaan sisältyneet työpaikkojen tuottavuuden ja laadun kehittämisen työkalujen kehittäminen voidaan sisällyttää uuden ohjelman osaksi. Uutta työelämän laadun ja tuottavuuden kehittämisohjelmaa (TYKES) on tarkoitus ryhtyä toteuttamaan viimeistään vuoden 2004 alusta. Tätä toimintaa tukee myös vuosille 2003–2004 solmittu tulopoliittinen sopimus, jossa on sovittu, että työelämän tavoitteellista kehittämistä jatketaan kolmikantaisen kehittämisohjelmien avulla.

Joulukuussa 2002 valmistuneen työolobarometrin mukaan vuonna 2002 työpaikkojen kehittäminen on jatkunut vilkkaana. Työpaikkakoulutukseen osallistui 46 % palkansaajista ja keskimääräinen koulutuksen pituus oli 6 päivää vuodessa. Miltei joka toisella työpaikalla oli erilaisia kehittämisohjelmia ja projekteja.

Hyväksyessään EU:n työllisyysstrategian mukaisen Suomen kansallisen toimintasuunnitelman huhtikuussa 2002 hallitus asetti tavoitteeksi muun muassa työssä olevien, erityisesti ikääntyvien ja ilman ammatillista koulutusta olevien työntekijöiden osallistumisen lisäämisen työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Koulutus kytkeytyy alueellisiin ja yritysten kehittämisstrategioihin ja koulutuksen suunnittelu toteutetaan yritysten, viranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja oppilaitosten välisessä yhteistyössä. Tämän vuoksi käynnistetään TE-keskuksien työorganisaatiopalvelujen valmistelu. Myös EU:n rakennerahasto-ohjelmien yhtenä painopisteenä on osaamisopimien kehittäminen tukemaan yrittäjyyttä, työelämän uudistamista sekä tutkimustulosten ja teknologian hyödyntämistä. Tämän painopisteen mukaisesti toteutettujen toimenpiteiden tarkoituksena on nimenomaan myös edistää tai käynnistää prosesseja työpaikoilla henkilöstön osaamisen ja innovaatiokyvyn jatkuvaksi parantamiseksi. Työelämän uudistamiseen ja kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä toteutetaan myös Euroopan Sosiaalirahaston osarahoittamissa tavoiteohjelmissa 1, 2 ja 3 sekä monikansallisessa EQUAL –kehittämisohjelmassa.

Työssä oppimisen toimintamalleja kehitetään myös työelämäkytkentäisessä työvoimakoulutuksessa. Samoin olemassa olevia työn ja koulutuksen vuorottelumalleja ja mahdollisuuksia työn ja koulutuksen vuorottelun lisäämiseen arvioidaan käynnistettyjen kokeilujen pohjalta. Erityistä huomiota kiinnitetään ikääntyvien henkilöiden puutteellisiin ammatillisiin val-

miuksiin. Omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutustuen käyttöä ja uusi vuorotteluvapaalaki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003.

Yksityisyyden suoja työelämässä

HE 121/1998 vp

Työasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.2.1999, että hallitus valmistelee uuden esityksen yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa ottaen asianmukaisesti huomioon valiokuntien tästä esityksestä antamat lausunnot.

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (477 – 480/2001) tuli voimaan lokakuun 1 päivänä 2001.

Työministeriö on valmistellut laista suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi esitteet, joita on levitetty muun muassa lakia valvovien työsuojelupiirien ja tietosuojavaltuutetun toimesta. Esite on myös saatavilla työministeriön Internet-osoitteessa www.mol.fi/amatit/tietosuoja.html. Työministeriö on osallistunut myös lakia koskeviin koulutus tilaisuuksiin. Lisäksi komissio on ollut kiinnostunut Suomen lainsäädännöstä, koska se on lajissaan laajin ja yhtenäinen asiaa koskeva laki EU-maissa ja komissio käy parhaillaan neuvotteluja työmarkkinaosapuolten kanssa asian mahdollisesta säännöstämisestä EU-tasolla.

Hyväksyessään lain eduskunta sisällytti vastaukseensa muun muassa seuraavan lausuman, joka on merkitty valtioneuvoston istunnon pöytäkirjaan 7.6.2001: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus välittömästi yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa valmistelee ehdotukset lainsäädännöksi, joka koskee alkoholi- ja huumetestien käyttöä sekä teknistä valvontaa ja sähköpostin käytön valvontaa työpaikoilla. Lakiehdotusten tulee sisältää selkeät säännökset siitä, millaisia huumetestejä ja missä tilanteissa työpaikoilla voidaan järjestää ja millaisilla edellytyksillä työntekijä on velvollinen niihin osallistumaan sekä siitä, millaista teknistä valvontaa työnantajalla on oikeus suorittaa ja miten sähköpostin käyttöä saadaan valvoa.”

Lausuman johdosta työministeriö on asettanut työelämän tietosuojalainsäädännön täydentämistä valmistelevan kolmikantaisen työryhmän, jonka tulee 31.12.2002 mennessä 1) selvittää ja analysoida asiaa koskeva aikaisempi valmistelutyö, 2) valmistella analysoinnin pohjalta ehdotukset lainsäädäntötoimiksi koskien työnantajien sekä työntekijöiden ja virkamiesten oikeuksia ja velvollisuuksia työpaikalla tapahtuvan teknisen valvonnan ja sähköpostin käytön valvonnan yhteydessä sekä 3) toimia yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön 20.12.2000 asettaman huumausainetestien käyttöä selvittävän työryhmän kanssa sekä koordinoida ja tarvittaessa valmistella tämän työryhmän työn päätyttyä työelämää koskevat esitykset ehdotukseksi lainsäädäntötoimiksi. Työryhmän määräaika on jatkettu 31.5.2003 saakka, koska valmistelua on pitkittänyt muun muassa huumausainetestien käyttöä koskevien säännösten valmistelun siirtyminen työryhmälle.

Eduskunnan vastaukseen sisältyy myös toinen lausuma (HE 75/2000 vp), jonka mukaan hallituksen on tarkoin seurattava soveltuvuustestien käyttöä työelämässä ja selvitettävä eri testimenetelmien luotettavuutta sekä annettava eduskunnalle selvityksensä asiasta vuoden 2002 loppuun mennessä. Selvitystyön organisointi on aloitettu siten, että lakia valvovat viranomaiset seuraavat lain toimivuutta. Toistaiseksi ei ole tullut ilmi tältä osin ongelmia.

Lasten parissa työskentelevien taustan selvittäminen*HE 8/1999 vp**Lakivaliokunta*

Eduskunta edellytti 19.10.1999, että lainsäädäntöä täydennetään vuoden 2000 aikana säännöksillä, joilla voidaan selvittää lasten ja nuorten kanssa työskentelemään hakeutuvien henkilöiden tausta niin, ettei tällaisiin tehtäviin oteta henkilöitä, jotka on tuomittu lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista.

Oikeusministeriö asetti 1.3.2000 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää, miten lainsäädäntöä tulisi täydentää säännöksillä, joilla voidaan selvittää lasten ja nuorten kanssa työskentelemään hakeutuvien tausta niin, ettei tällaisiin tehtäviin oteta henkilöitä, jotka on tuomittu lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista.

Työryhmän mietintö valmistui 26.9.2000. Siitä pyydettiin lokakuussa lausunnot eri ministeriöiltä, työmarkkinajärjestöiltä ja muilta järjestöiltä, joiden perusteella asian jatkovalmistelu siirrettiin työministeriölle marraskuussa 2000. Esityksen jatkovalmistelu työministeriössä on tehty virkatyönä yhteistyössä keskeisten työmarkkinajärjestöjen sekä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön edustajien kanssa. Hallituksen esitys (HE 3/2002 vp.) laeiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä ja rikosrekisterilain 6 ja 7 §:n muuttamisesta annettiin eduskunnalle 15.2.2002. Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) ja laki rikosrekisterilain 6 ja 7 §:n muuttamisesta (505/2002) tulevat voimaan vuoden 2003 alusta. Rikostaustan selvittämismenettely mahdollistaa lasten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostaustan selvittämisen palvelussuhteeseen otettaessa (työ- tai virkasuhde), haettaessa toimilupaa tai toteutettaessa ilmoitusvelvollisuutta yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen, valmisteltaessa perhehoidon toimeksiantosopimusta alaikäiselle annettavasta perhehoidosta, määrätessä henkilö suorittamaan siviilipalvelusta tai tehtäessä sopimusta työharjoittelusta, työelämävalmennuksesta ja työkokeilusta. Menettelyn tavoitteena on vähentää lasten riskiä joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi, väkivallan kohteeksi tai houkuteluksi huumausainneiden käyttöön.

Työministeriössä on valmisteltu yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa ohjeet suomeksi ja ruotsiksi uudesta rikostaustan selvittämismenettelystä. Ohjeet uudesta laista löytyvät työministeriön Internet-osoitteesta www.mol.fi/ammait/rikostaustalaki.html

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Testaus ja valvonta työpaikoilla*HE 75/2000 vp**Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 15.5.2001, että hallitus välittömästi yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa valmistelee ehdotukset lainsäädännöksi, joka koskee alkoholi- ja huumetestien käyttöä sekä teknistä valvontaa ja sähköpostin käytön valvontaa työpaikoilla. Lakiehdotusten tulee sisältää selkeät säännökset siitä, millaisia huumetestejä ja missä tilanteissa työpaikoilla voidaan järjestää ja millaisilla edellytyksillä työnantaja on velvollinen niihin osallistumaan sekä siitä, millaista teknistä valvontaa työnantajalla on oikeus suorittaa ja miten sähköpostin käyttöä saadaan valvoa.

Eduskunta edellytti, että hallitus tarkoin seuraa soveltuvuustestien käyttöä työelämässä ja selvittää eri testimenetelmien luotettavuutta sekä antaa eduskunnalle selvityksen asiasta vuoden 2002 loppuun mennessä.

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (477-480/2001) on tullut voimaan lokakuun 1 päivänä 2001.

Muilta osin työministeriö viittaa vastaukseensa, joka on annettu yksityisyyden suojaa työelämässä koskevan HE 121/1998 vp lausuman johdosta ja asiaa voitaneen selostaa seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä.

Toimintaympäristön muutosten vaikutus työlainsäädäntöön

HE 157/2000 vp

Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta

Hyväksyessään 18.12.2000 uuden työsopimuslain (55/2001) Eduskunta edellytti 18.12.2000, että valtioneuvosto antaa seuraavan vaalikauden alkupuolella eduskunnalle selonteon, jossa selvitetään

- elinkeino- ja työelämän kehitystä sekä yritysten toimintatapojen ja -ympäristön muutoksia,
- onko työlainsäädäntö selkeää, toimivaa ja ajantasaista,
- miten uuden työsopimuslain säännökset vastaavat yritystoiminnan ja työelämän muutoksia,
- työehtosopimuskäytännön kehitystä ja siihen liittyvän uuden lainsäädännön tarvetta ja
- ovatko työsopimuslain yleissitovaa työehtosopimusta koskevat säännökset riittävän selkeitä, täsmällisiä ja toimivia.

Työministeriö on käynnistämässä laaja-alaista tutkimushanketta, jossa selvitetään työ- ja elinkeinoelämässä tapahtuneita muutoksia ja toisaalta sitä, miten työlainsäädäntö, uusi työsopimuslaki mukaan lukien vastaa niihin tarpeisiin, jotka mahdollisista toimintaympäristön muutoksista ovat aiheutuneet. Tässä yhteydessä selvitetään muun muassa yleissitovien työehtosopimusten vahvistamismenettelystä syntyneitä kokemuksia. Tutkimushankkeen tulosten on määrä valmistua vuoden 2003 loppuun mennessä.

Vähemmistövaltuutetun virkanimike ja toimenkuva

HE 39/2001 vp

Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 12.6.2001, että hallitus tarkoin seuraa lain toimivuutta ja myös sitä, kuvastaako valtuutetulle valittu virkanimike valtuutetun käytännön työtehtävien todellista luonnetta, ja mikäli nimikkeestä näyttäisi aiheutuvan väärinkäsityksiä, ryhdy toimenpiteisiin nimikkeen muuttamiseksi vastaamaan paremmin valtuutetun toimenkuvaa.

Laki vähemmistövaltuutetusta tuli voimaan 1.9.2001 ja ensimmäinen valtuutettu on aloittanut virassa 1.1.2002.

Lähtökohtaisesti vähemmistövaltuutetun toimenkuva on nykyisellään suppeampi kuin itse nimike, koska toimenkuva liittyy vain kansalaisuuteen ja etniseen alkuperään, ei sen sijaan muihin vähemmistöasemaa luoviin perusteisiin. Tästä mahdollisesti aiheutuvia väärinkäsityksiä voidaan kuitenkin ehkäistä tiedottamalla ja asiakkaita neuvomalla. Toistaiseksi nimike ei ole osoittautunut ongelmalliseksi. Nimikkeen etuna toisaalta on se, että siinä ei rajata toimenkuvaa vain syrjäntätapauksiin.

Kokonaisuudessaan vielä ei ole edellytyksiä arvioida lain toimivuutta.

Työvoimapolitiittisten määrärahojen mitoitus*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

15) Luku 34.06

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että viimeistään kehysriihen yhteydessä käytävissä hallituksen neuvotteluissa tarkistetaan työvoimapolitiittisten toimien määrän riittävyys suhteessa työttömiin työnhakijoihin. Tarkistuksessa on otettava huomioon työttömyyden ja työllisyyden tuleva kehitys ja varauduttava toimien oikeaan ajoitukseen. Aktiivitoimien määrä on mitoitettava siten, että vähintään kolmannes vuoden aikana olevista työttömistä työnhakijoista voi olla niiden piirissä.

Ottaen huomioon toteutunut ja arvioitu työttömyyden ja työllisyyden kehitys hallitus esitti vuoden 2002 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä lisämäärärahaa työvoimapolitiittisten toimenpiteiden volyymin lisäämiseksi 2253 henkilöllä keskimäärin. Eduskunta hyväksyi esityksen. Siten vuonna 2002 oli käytettävissä määrärahoja yhteensä keskimäärin 94 053 henkilön toimenpidevolyymin. Vuoden 2002 toteutuneen työttömyyden ennakoitaan työministeriön luvuin olevan 294 000 työtöntä työnhakijaa kuukaudessa, joten määrärahojen mitoitus riitti siihen, että 32 prosenttia työttömistä työnhakijoista oli toimenpiteiden piirissä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yhdistelmätuen pidentäminen*HE 161/2001 vp**Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 5.12.2001, että hallitus tarkoin seuraa yhdistelmätukiajan pidentämisestä ja työelämävalmennuksesta saatavia kokemuksia ja tuo työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnalle vuoden 2003 loppuun mennessä uudistuksen vaikutuksista selvityksen, jossa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, missä määrin yritykset ja yhdistykset ovat työllistäneet työnhakijoita toiseksi vuodeksi lain mukaisella alemmalla tuella ja minkälaisia kilpailua vääristäviä vaikutuksia toimenpiteillä on ollut.

Yhdistelmätuen tukiajan pidentäminen kahteen vuoteen ja työelämävalmennuksen toteuttaminen tulivat voimaan vuoden 2002 alusta lukien. Tarkoituksena on seurata jatkuvasti toimenpiteiden kehitystä ja vaikutuksia käytettävissä olevan tilastollisen seuranta-aineiston perusteella. Eduskunnan edellyttämä selvitys laaditaan vuoden 2003 lopussa. Selvityksen laatimisessa tullaan tarvitsemaan ulkopuolista tutkija-asiantuntemusta.

Lasten parissa työskentelevien taustan selvittäminen, vapaaehtoistyö*HE 3/2002 vp**Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta*

Eduskunta edellytti 22.5.2002, että hallitus selvittää mahdolliset lainsäädännölliset tai muut toimenpiteet, joilla lapsiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä voidaan ennaltaehkäistä myös vapaaehtoistyössä.

Työministeriö on antanut 20.8.2002 päivätyllä kirjeellä opetusministeriölle tiedoksi edellä mainitun eduskunnan lausuman heidän toimialaan kuuluvanana asiana mahdollisia toimenpiteitä varten. Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) ja laki rikosrekisterilain 6 ja 7 §:n muuttamisesta (505/2002) tulevat voimaan vuoden 2003 alusta. Rikostaustan selvittämismenettely koskee myös vapaaehtoistoiminnan alalla tapahtuvaa työsuhteessa tehtävää työtä laissa säädetyin edellytyksin.

Asia ei anna enää aihetta työministeriön toimenpiteisiin.

Työllisyyttä tukevat hankkeet*HE 67/2002 vp**Valtiovarainvaliokunta*

5) Luku 34.06. Eduskunta edellytti 19.6.2002, että mikäli työllisyys heikkenee työllisyysmäärärahoja suunnataan suhdannepoliittisena keinona jo vuoden 2002 toisen lisätalousarvion yhteydessä esim. homevaurioista kärsivien koulujen korjaamiseen tai muihin työllisyyttä tukeviin hankkeisiin.

Valtion vuoden 2002 toisessa lisätalousarviossa ei esitetty lisämäärärahaa esim. homevaurioista kärsivien koulujen korjaamiseen tai muihin työllisyyttä tukeviin hankkeisiin. Siinä määrärahojen käyttöä pyrittiin tehostamaan mm. toteuttamalla momenttien välisiä määrärahasiirtoja.

Työllistämistukimäärärahat, käytön tehostaminen*HE 199/2002, 247/2002 vp**Valtiovarainvaliokunta*

1) Luku 34.06. Eduskunta edellytti 22.11.2002, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työllistämistukimäärärahojen käytön tehostamiseksi ja alueellisen päätäntävällän lisäämiseksi.

Työllistämistukimäärärahojen seuranta on jatkuvaa ja toimintaa tullaan jatkossa edelleen tehostamaan. Tarvittaessa toteutetaan määrärahojen siirtoja alueiden välillä ja myös momenttien välillä. Määrärahojen alkuperäistä alueellista jakoa on voitu muuttaa ottamalla tulostavoiteneuvotteluissa huomioon entistä paremmin alueiden omat tarpeet eri määrärahojen kohdalla. Määrärahojen joustavaa käyttöä pyritään edelleen kehittämään.

Nuori työtön, väylä kohti työelämää*HE 225/2002 vp**Työ- ja tasa-arvovaliokunta*

Eduskunta edellytti 16.12.2002, että tehostetaan toimenpiteitä niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle etsitään oma väylä kohti työelämää muun muassa oppilaitosten, työvoimatoimistojen, työpajojen, kuntoutuksen ja yksilövalmennuksen sekä nuorisotyön välineitä käyttämällä.

Vuoden 2002 marraskuun lopulla alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli työnvälitysrekisterissä yhteensä 30 913 henkilöä eli noin 11,6 % ajankohdan kaikista työttömistä työnhakijoista. Erilaisiin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin osallistui tammi-marraskuussa keskimäärin 6 663 alle 25-vuotiasta henkilöä. Heistä oppisopimuksella yksityiselle työnantajalle oli työllistettyä keskimäärin 1 434 henkilöä ja työllistämistuella kuntaan 1 311 henkilöä.

Koulutuksesta työelämään siirtyvien tukitoimien tehostaminen Pääministeri Paavo Lipposen aloitteesta asetettiin nuorten osallisuutta edistävän yhteistyöhankkeen johtoryhmä keväällä 2002 työministeri Tarja Filatovin johdolla. Työryhmä jätti kesäkuussa 2002 ehdotuksensa toimenpiteiksi nuorten oppimisen ja työllistymisen edistämiseksi. Toimenpiteet keskittyvät peruskoulun päättövaiheessa oleviin nuoriin. Tavoitteena on ehkäistä nuorten työttömyyttä ja syrjäytymistä tehostamalla yhteistyötä eri hallintoalojen ja toimijoiden kesken nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaamiseksi. Kuntien ja valtion yhteisrahoituksella tuetaan mm. vuonna 2003 käynnistyvää viisivuotista kokeilua, jonka tarkoituksena on lisätä kunnissa yhteisvastuuta nuorista ja heille suunnatuista palveluista.

Koulutuksesta valmistuvien työelämään siirtymisen tehostamiseksi on työhallinto panostanut työvoimatoimistojen verkostoyhteistyöhön oppilaitosten kanssa ohjaus-, työnhaku- ja informaatiopalvelujen tarjoamiseksi valmistumisvaiheessa oleville opiskelijoille. Keskushallinnon tasolla linjataan eri hallinnonalojen palveluyhteistyötä ja levitetään hyviä käytäntöjä mm. opetusministeriön asettaman opinto-ohjauksen ja työvoimapalvelujen yhteistyöryhmän toimin ajanjaksolla 1.5.2002 – 1.5.2004.

Työnvälitys-, koulutus- ja tukitoimet Työvoimatoimistojen työnvälityksessä on yhteistyössä työnhakijan kanssa tehtävä työnhakusuunnitelma, johon liittyy arvio asiakkaan palvelutarpeesta ja selvitys hänen osaamisestaan. Suunnitelmaan kootaan tiedot koulutuksesta, ammattitaidosta, työkokemuksesta ja osaamisesta ja sen tavoitteena on rakentaa kullekin työnhakijalle yksilöllinen polku työelämään. Yksilöllinen työnhakusuunnitelma on julkisen työvoimapalvelulain mukaan tehtävä viimeistään, jos työttömyys on kestänyt yhdenjaksoisesti viisi kuukautta. Tässä suunnitelmassa sovitaan työnhakijan haettavaksi työ- tai koulutuspaikkoja, muita työllistymistä edistäviä toimia tai työkyvyn ja terveydentilan selvittämiseen liittyviä toimia. Suunnitelman toteutumista seurataan, ja nuorten suunnitelmien seurantaväli on lyhempi kuin aikuisten. Myös nuorten työhaun uusimsväli pyritään pitämään lyhyenä. Nuorten työnvälityspalvelujen tehostamiseksi on suurimmissa työvoimatoimistoissa virkailija, joka on erikoistunut palvelemaan nuoria ammattitaidottomia työnhakijoita.

Työkykyinen 17-64 -vuotias työmarkkinoilla käytettävissä oleva työvoimatoimistoon työtömäksi työnhakijaksi ilmoittautunut henkilö pyritään työllistämään ensisijaisesti työssäkäyntialueellaan avoimiksi ilmoitettuihin työpaikkoihin työvoimapalvelujen avulla, ohjaamaan työnsaantia edistävään koulutukseen tai työllistämään muuten työnhakijan yksilöllisen tilanteen edellyttämällä tehostetutuilla toimenpiteillä. Jos em. toimenpiteet eivät tuota tulosta, voidaan henkilöasiakkaan työllistymistä tukea työllisyysmäärärahojen avulla. Työvoimaviranomaisten on työllisyysmäärärahoihin työllistäessään annettava etusija niille työnhakijoille, joiden työnsaannin tarve on suurin. Työllisyysmäärärahoja kohdennetaan erityisesti nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten työllistämiseen, pitkäaikaistyöttömyyden ennalta ehkäisemiseen sekä alueellisesti tasapainoisen työllisyyden edistämiseen.

Kuntien, säätiöiden ja järjestöjen ylläpitämä nuorten työpajatoiminta tarjoaa työvoimapolitiikan näkökulmasta hyvän toimenpidevaihtoehdon nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja työllistymisen edistämiseksi. Paja on perusteltu ratkaisu ja hyvä kasvun välivaihe monelle nuorelle. Työhallinto tekee yhteistyötä työpajojen kanssa myöntämällä työllistämistukia, ohjaamalla nuoria työharjoitteluun ja työelämävalmennukseen, hankkimalla valmentavaa työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta pajojen tarpeisiin sekä osallistumalla ESR -työpajojen ohjaukseen.

Valtion vuoden 2002 talousarvioissa todetaan, että pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi ja työssä oppimisen edistämiseksi oppisopimuskoulutukseen myönnettävän työllistämistuen painopisteenä on syrjäytymisuhan alaisten työttömien peruskoulutus. Edellä mainitun johdosta työministeriö on työllisyysmäärärahojen alueellisen jaon yhteydessä antanut ohjeen, jonka mukaan oppisopimuskoulutukseen myönnettävän työllistämistuen painotusta siirretään työmarkkinoilta syrjäytymässä olevien työttömien peruskoulutukseen.

Euroopan sosiaalirahasto-ohjelmissa nuoriin kohdistuvat toimenpiteet ovat keskeisiä erityisesti tavoite 3-ohjelmassa sekä Equal-yhteisöaloiteohjelmassa. Tavoite 3-ohjelmassa alle 25-vuotiaiden osuus kaikista projekteihin osallistuvista on noin 19 %.

Keskeisinä painopistealueina hankkeissa on ollut mm. työllistymisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen käyttäen hyväksi työelämälähtöisiä, räätälöityjä toimenpideyhdistelmiä. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä on tuettu käyttämällä hyväksi ohjauksellisia työnhaku- ja valmennuspalveluja sekä yhdistämällä niihin muita työkykyä ja osaamista parantavia toimenpiteitä kuten kuntoutusta, työharjoittelua, työkokeiluja työpai-

kalla ja ammatillista koulutusta. Equal-ohjelman tavoitteiden mukaisesti toimenpiteissä painottuvat syrjäytymistä ehkäisevät, työelämäkynnyksen ylittämistä helpottavat ja nuorten työmarkkina-asemaa parantavat toimet. Oppilaitokset ovat toteuttajatahoina ja/tai yhteistyökumppaneina useissa Equal-hankkeissa.

Yhteispalvelukokeilu ja kuntouttava työtoiminta Työhallinnon, Kansaneläkelaitoksen ja kuntien yhteistyönä on vuonna 2002 aloitettu kaksivuotinen yhteispalvelu kokeilu. Kokeilussa järjestetään yhteisiä palveluja pääasiassa työmarkkinatuella oleville työttömille. Kokeiluun on valittu eri alueilta yhteensä 25 yhteispalvelupistettä, joissa palvellaan vuosittain arviolta 12 000 asiakasta, joista osa on alle 25-vuotiaita nuoria. Esimerkiksi Lappeenrannan yhteispalvelupiste on valinnut palvelun kohderyhmäksi alle 25 -vuotiaat nuoret. Myös muilla alueilla nuoria on ko. palveluiden piirissä. Lokakuuhun 2002 mennessä vajaa 10 % yhteispalvelukokeilun asiakkaista oli alle 25 -vuotiaita nuoria.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta tuli voimaan 01.09.2001. Laki velvoittaa kunnan ja työvoimatoimiston toimimaan yhteistyössä alle 25 -vuotiaan pitkäkhön aikaa työttömänä olleen työmarkkinoille ohjaamiseksi ja elämänhallinnan tukemiseksi. Lain mukaan työvoimatoimisto ja kunta ovat velvollisia aloittamaan yhdessä alle 25 -vuotiaan työttömän kanssa aktivointisuunnitelman laatimisen silloin, kun nuori täyttää kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisen aktivointiehdon. Aktivointiehdon täytyminen edellyttää pääsääntöisesti myös sitä, että alle 25 -vuotiaan kanssa on työvoimatoimistossa tehty julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukainen työnhakusuunnitelma tai työnhakuhaastattelu.

Työvoimatoimiston, kunnan ja alle 25 -vuotiaan yhdessä laatimassa aktivointisuunnitelmassa sovitaan siitä, millä tavoin nuorta tuetaan sijoittumaan avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen ja ellei tämä ole mahdollista, millä tavoin häntä tuetaan elämänhallinnan parantamiseksi. Suunnitelmassa voidaan sopia myös kunnan järjestämistä olevasta kuntouttavasta työtoiminnasta tai sitä edeltävistä tarvittavista sosiaali- ja terveyspalveluista.

Lain toimeenpanoa on seurattu ja arvioitu vuonna 2002 sekä STAKES:n seurantatutkimuksen kautta että työvoimatoimistoille tehdyn kyselyn avulla. Nuorten alle 25 -vuotiaiden kanssa tehdyt aktivointisuunnitelmat ovat työvoimatoimistojen mukaan lisänneet aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden käyttöä, erityisesti työharjoittelun, ohjaavan työvoimakoulutuksen ja työelämävalmennuksen käyttöä. Aktivointisuunnittelu on johtanut myös ammatinvalinnanohjauksen käytön tehostumiseen ja osa nuorista on aiempaa aktiivisemmin hakeutunut omaehtoiseen koulutukseen.

Ajanjaksolla 01.09.2001-31.10.2002 kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisen aktivointiehdon täyttäviä alle 25 -vuotiaita oli työhallinnon tilastojen mukaan noin 7 800. Aktivointiehdon täyttävien nuorten kanssa tehtiin työvoimatoimiston ja kunnan yhteistyönä 6100 aktivointisuunnitelmaa ja kuntouttavan työtoiminnan aloitti 420 alle 25 -vuotiasta työmarkkinatukea saavaa.

Maahanmuuttajanuoret Työvoimatoimistoissa työnhakijoina oleville maahanmuuttajanuorille laaditaan yhteistyössä kunnan edustajan kanssa kotoutumissuunnitelma jossa sovitaan mm. miten nuori hankkii suomen /ruotsin kielen taidon ja parantaa työmarkkina -tai jatko-opiskelukelpoisuuttaan. Vuonna 2002 (1-10 kk) kotoutumissuunnitelma laadittiin 3 202 henkilölle joista alle 25-vuotiaita oli 754.

Valtioneuvoston 6.6.2002 eduskunnalle annetussa selonteossa kotouttamislain toimeenpanosta ehdotettiin, että nuorten peruskouluiän ylittäneiden ilman jatkokoulutusta paikkaa olevien kotoutujien työmarkkinoille pääsemisen edistämiseksi opetus- ja työhallinto tarjoavat nuorille kielenopetusta, ohjausta ja muuta kotouttavaa toimintaa johon nuoret velvoitetaan osallistumaan. Lisäksi esitettiin, että kuntien kotouttamisohjelmissa osoitetaan nuorten ko-

touttamissuunnitelmien vastuuviranomainen. Selonteko on edelleen eduskunnan käsittelyssä.

Työvoimahallinto on vuoden 2003 talousarviossa sitoutunut hankkimaan keskimäärin 40 opintoviikon pituiseen maahanmuuttajakoulutuksen kaikille kotoutumissuunnitelmiin oikeutetuille työnhakijoille. Tavoitteen saavuttamiseksi maahanmuuttajakoulutuksen resurssit on lisätty lisätalousarvion kautta jo vuoden 2002 aikana ja myös vuoden 2003 resurssit on turvattu.

Työ-, opetus- ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä suunnitellaan vuodelle 2003 pilottiprojekti maahanmuuttajanuorten ongelmien aikaiseksi tunnistamiseksi ja moniammatillisten menetelmien kehittämiseksi. Projektin tilaama selvitys paikallisista hankkeista valmistuu maaliskuussa 2003. Työministeriö toteuttaa vuonna 2003 maahanmuuttajien työvoimakoulutuksen tukihankkeen jonka puitteissa tuetaan työvoimatoimistoja ja TE-keskuksia maahanmuuttajien työvoimakoulutuksen hankinnassa ja koulutukseen ohjauksessa. Tässä yhteydessä huomioidaan myös maahanmuuttajanuorten tarpeet. Maahanmuuttajien ohjauspalveluja kehitetään lisäksi vv. 2002 – 2003 toteutettavan erillisen monikulttuurisen ohjauksen menetelmät -hankkeen puitteissa.

Vajaakuntoisten nuorten palvelut Kansaneläkelaitoksen on huolehdittava nuorten 16-19-vuotiaiden vammaisten ammatillisesta kuntoutuksesta (ns. järjestämisvelvoite). Kuntoutusvelvoite koskee niitä nuoria, joiden työkyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti ja työ ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet ja jotka tästä syystä tarvitsevat tehostettua työkyvyn arviointia ja kuntoutusta. Vammainen nuori, joka muutoin 16 vuotta täytettyään saattaisi siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle, saa eläkkeen sijasta henkilökohtaiseen opiskelu- ja kuntoutussuunnitelmaan perustuvan kuntoutusrahan. Kuntoutusrahan edellytyksenä on, että hänelle on laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma. Se laaditaan yhdessä nuoren ja hänen huoltajiensa kanssa nuoren kotikunnan ja tarvittaessa muiden asiantuntijaviranomaisten yhteistyönä.

Ympäristöministeriö

Asuntoyhteisöjen yleishyödyllisyys

HE 274/1998 vp
Ympäristövaliokunta

Eduskunta edellytti 19.2.1999, että nyt hyväksyttyä lainsäädäntöä vastaava sääntely valtion tuella rahoitetun asuntokannan säilyttämiseksi vuokratyössä ulotetaan koskemaan kaikkia yksityisoikeudellisia yhteisöjä.

Hallituksen esitys lainsäädännöksi valtion tukeman asuntotuotannon toimintaperiaatteiden ulottamisesta kuntien ja eräiden muiden yhteisöjen omistamiin asuntoyhteisöihin (HE 229/2002 vp) on annettu eduskunnalle 18.10.2002. Hallituksen esitys raukesi vaalikauden päättyessä.

Nuuksion kansallispuiston kehittäminen

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp
Valtiovarainvaliokunta

16) Momentti 35.20.22

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että vuoden 2002 aikana selvitetään mahdollisuudet Nuuksion kansallispuiston kehittämiseen yhteishankkeena alueen kuntien ja muiden tahojen kanssa.

Ympäristöministeriö ja Metsähallitus ovat kehittäneet Nuuksion kansallispuistoa yhteistyössä alueen kuntien kanssa puiston perustamisesta vuonna 1994 lähtien. Yhteistyö on tähän asti painottunut kansallispuiston laajentamiseen kuntien ja valtion välisin maanvaihdoin. Myös Nuuksion Life -luontoprojektin yhteydessä Natura 2000 -alueen käyttöä ja hoitoa ohjaava yleissuunnitelma on tehty yhdessä kuntien ja eräiden muiden intressitahojen kanssa. Metsähallitus on vuonna 2002 yhdessä Uudenmaan liiton kanssa koonnut Nuuksio -hanketta varten yhteistyöryhmän, jonka tulee selvittää edellytykset Nuuksio-keskuksen aikaansaamiseksi. Selvityksen arvioidaan valmistuvan vuoden 2003 aikana. Nuuksion kehittäminen (luontokeskus ja Kattilan luontotalo sekä retkeilyrakenteet) on otettu Uudenmaan liiton aluekehittämissopimukseen toisena alueen kahdesta kärkihankkeesta.

Aravalainojen ehdot

HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp
Valtiovarainvaliokunta

17) Momentti 35.30.60

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että aravalainojen lainaehdot uudistetaan niin, että asukkaiden maksukyky otetaan nykyistä paremmin huomioon ja mahdollisuudet talojen kunnossapitoon ja korjaamiseen turvataan aikaistamalla yhtenäislainan takaisinmaksua. Uudistuksen tulee myös edistää kohtuuhintaista asuntorakentamista.

Aravalainojen ehtoja uudistettiin keväällä 2002 alentamalla uusien vuokrataloja varten myönnettävien aravalainojen korkoa sekä eräitä vanhojen lainojen kaikkein korkeimpia korkoja. Lisäksi ympäristöministeriössä on valmisteltu esitys, jonka mukaan kaikille vuokraaravalainoille säädetään enimmäiskorko, uusien lainojen korko sidotaan markkinaehtoiseen viitekorkoon, ensimmäistä vuosimaksua alennetaan ja vuosimaksun nousuvauhtia hidastetaan. Asetus annetaan vuoden 2003 alussa ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.3.2003.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Korjausavustukset ja energiataloudelliset avustukset*HE 115/2001 vp, HE 206/2001 vp**Valtiovarainvaliokunta*

18) Momentti 35.30.60

Eduskunta edellytti 18.12.2001, että vuoden 2003 talousarviota laadittaessa korjausavustuksiin tarkoitettua myöntämisvaltuutta korotetaan ja että talousarviossa otetaan erikseen huomioon energiataloudellisten avustusten tarve.

Hallituksen esitys laiksi asuntojen korjaus- ja energia-avustuksista (HE 152/2002 vp) annettiin eduskunnalle 17.9.2002. Laki tuli voimaan vuoden 2003 alusta lukien. Vuoden 2003 valtion talousarviossa on avustuksiin tarkoitettua myöntämisvaltuutta korotettu ja varattu siitä osa energia-avustuksiin.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Aravalainajärjestelmän kehittäminen*HE 199/2002, 247/2002 vp**Valtiovarainvaliokunta*

2) Momentti 35.30.60.

Eduskunta edellytti 22.11.2002, että hallitus ryhtyy vielä vuoden 2002 valtiopäivillä toimenpiteisiin aravalainajärjestelmän korjaamiseksi siten, että korko-, vuokra- ja käyttövastiketasoa voidaan alentaa ja edellytyksiä asetettujen tuotantotavoitteiden saavuttamiseksi parannetaan.

Ympäristöministeriössä on valmisteltu asetusehdotus aravalainajärjestelmän kehittämiseksi eduskunnan edellyttämällä tavalla. Ehdotus esitellään valtioneuvostolle tammikuussa 2003. Muutokset tulisivat voimaan 1.3.2003.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston kanslia

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
237/2001	46/2002*	Laki valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta	16.5.2002	1.6.2002
11/2002	28/2002	Laki Opetusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki Euroopan unionin tulevaisuutta käsittelevän valmistelukunnan rahoittamista ja sen varainhoitoa koskevia säännöksiä koskevan Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	19.3.2002	1.5.2002

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
		Valtiopäivien keskeyttäminen ja päättäminen sekä eduskunnan kokoontuminen vuoden 2002 valtiopäiville	Merkitty pöytäkirjaan 24.1.2002
K 5/2001	2/2002*	Nuorten parlamentin istunnon pöytäkirja	Merkitty pöytäkirjaan 8.5.2002
VNS 2/2001	37/2001*	Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2000	Merkitty pöytäkirjaan 8.3.2002
VNT 1/2002	25/2002	Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta	Merkitty pöytäkirjaan 7.2.2002
		Valtioneuvoston tiedonanto valtion omistajapolitiikasta ja Sonerasta	Merkitty pöytäkirjaan 28.11.2002

* merkillä varustetut sisältävät lausuman, jota on käsitelty asianomaisen ministeriön kohdalla kertomuksen osassa III

Ulkoasiainministeriö

1.2. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
84/2001	204/2001	Laki Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden ryhmän jäsenten sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen kumppanuussopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	1.2.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
93/2001	214/2001	Laki Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja niihin liittyvien tiettyjen asiakirjojen muuttamisesta tehdyn Nizzan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.1.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
175/2002	206/2001	Laki Latinalaisen Amerikan sijoitusyhtiön perustamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	25.1.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
209/2001	5/2002	Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain muuttamisesta	19.4.2002	24.4.2002
214/2001	39/2002	Laki Marokon kanssa tehdyn sijoituksen edistämistä ja vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	5.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
215/2001	40/2002	Laki Tunisian kanssa tehdyn sijoituksen edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	5.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
223/2001	22/2002	Laki Bulgarian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.4.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
224/2001	23/2002	Laki Puolan kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja sii-	26.4.2002	Tasavallan presidentin

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

281

		hen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		asetuksella
225/2001	24/2002	Laki Romanian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.4.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
226/2001	25/2002	Laki Slovakian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.4.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
227/2001	26/2002	Laki Tshekin kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.4.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
228/2001	27/2002	Laki Unkarin kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	26.4.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
229/2001	64/2002*	Laki uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja siihen liittyvän lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain kumoamisesta	14.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
230/2001	41/2002	Laki Qatarin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	5.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
231/2001	34/2002	Laki terrorististen pommiiskujen torjumisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	16.5.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
238/2001	47/2002	Laki Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräys-	24.5.2002	Tasavallan presidentin asetuksella

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		ten voimaansaattamisesta Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta		
239/2001	19/2002	Laki Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Etelä-Afrikan tasavallan välisen kauppaa, kehitystä ja yhteistyötä koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	31.5.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
242/2001	9/2002	Laki lapsen oikeuksien yleis-sopimuksen lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehdyn valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.3.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
244/2001	42/2002	Laki Kuuban kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	5.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
12/2002	57/2002	Laki säteilyvalvonnan tietojen vaihdosta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	24.5.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
13/2002	50/2002	Laki eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä annetun lain 2 a ja 4 §:n muuttamisesta	16.5.2002	22.5.2002
26/2002	53/2002	Laki rikoslain 46 luvun 1 §:n muuttamisesta Laki ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	24.5.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
27/2002	70/2002	Laki Costa Rican kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	14.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
28/2002	71/2002	Laki Dominikaanisen tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen lain-	14.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella

43/2002	102/2002	säädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki kansainvälisen terrorismin rahoituksen torjumisesta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	28.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
60/2002	106/2002	Laki rikoslain 34 luvun muuttamisesta	30.8.2002	1.10.2002
64/2002	107/2002	Laki ulkoasiainhallintolain 26 ja 27 §:n muuttamisesta Laki Uruguayn itäisen tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	23.8.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
71/2002	139/2002	Laki Avoin taivas – sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	3.12.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
81/2002	132/2002	Laki aluevalvontalain 14 §:n muuttamisesta Laki Pohjoismaiden välillä tehdyn eräiden kansalaisuutta koskevien määräysten voimaansaattamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	1.11.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
82/2002	172/2002	Laki El Salvadorin tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.12.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
108/2002	169/2002	Eräiden Suomen ja Norjan välisen valtakunnanrajan vuonna 2000 suoritettussa rajankäynnissä todettujen rajalinjan muutosten hyväksyminen	3.12.2002	
155/2002	127/2002	Laki korkea-asteen koulutusta koskevien tutkintojen tunnustamista Euroopan alueella koskevan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	1.11.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
183/2002	197/2002	Laki tullim enettelyjen yksinkertaistamisesta ja yhdenmu-	20.12.2002	Tasavallan presidentin

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		kaistamisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan sekä sen I ja II liitteiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		asetuksella
184/2002	190/2002	Laki eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämistä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta Laki valmismatkalain 24 §:n muuttamisesta	20.12.2002	Tasavallan presidentin asetuksella

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 2/2001	11a/2001	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2000	Merkitty pöytäkirjaan 28.3.2002
K 11/2001	31a/2001	Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2000	Merkitty pöytäkirjaan 28.3.2002
VNS 5/2001	EK 39/2002	Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon	Merkitty pöytäkirjaan 17.1.2002
K 1/2002	EK 14a/2002	Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2001	Merkitty pöytäkirjaan 1.1.2002

Oikeusministeriö

1.3. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
77/2000	111/2002*	Laki perintökaaren 7 luvun 5 §:n muuttamisesta	11.10.2002	1.2.2003
17/2001	35/2002	Laki rikoslain muuttamisesta Laki pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta Laki torjunta-ainelain 10 §:n muuttamisesta Laki tuoteturvallisuuslain 17 §:n muuttamisesta Laki kemikaalilain 52 ja 52 a §:n muuttamisesta Laki terveydensuojelulain 54 §:n muuttamisesta Laki elintarvikelain 39 §:n muuttamisesta Laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikkehygieniasta annetun lain 46 §:n muuttamisesta Laki tartuntatautilain muuttamisesta Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta Laki eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta Laki lääkelain muuttamisesta Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 24 §:n muuttamisesta Laki eläinten lääkitsemisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta Laki geenitekniikkalain muuttamisesta Laki ydinenergialain muuttamisesta Laki ydinvastuulain 41 §:n muuttamisesta Laki räjähdysvaarallisista aineista annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta Laki säteilylain 60 ja 61 §:n muuttamisesta	24.5.2002	1.9.2002

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta		
		Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta		
26/2001	30/2002	Laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa	24.5.2002	1.1.2003
31/2001	65/2002	Laki oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa annetun lain kumoamisesta	12.7.2002	1.1.2003
		Laki eräiden asunto-oikeuksien perustamisesta annetun lain kumoamisesta		
		Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain muuttamisesta		
		Laki liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain muuttamisesta		
32/2001	97/2002	Laki oikeudenkäymiskaaren 21 luvun muuttamisesta	30.8.2002	1.1.2003
		Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun ja 7 ja 8 §:n muuttamisesta		
		Laki konkurssisäännön 1 d §:n muuttamisesta		
		Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain 68 §:n muuttamisesta		
		Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 49 §:n muuttamisesta		
		Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta		
		Laki käräjäoikeuslain 17 §:n muuttamisesta		
		Laki ulosottolain 10 luvun 7 ja 13 §:n muuttamisesta		
43/2001	197/2001	Laki turvallisuusselvityksistä	8.3.2002	1.9.2002
		Laki poliisi henkilörekistereistä annetun lain muuttamisesta		
		Laki poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta		
		Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta		
		Laki ulosottolain 3 luvun 34 g §:n muuttamisesta		
		Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 21 §:n muuttamisesta		

77/2001	85/2002	<p>ta Laki ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 2 ja 10 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen lain-säädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta</p> <p>Laki rikoslain muuttamisesta</p> <p>Laki ajoneuvojen rekisteröintitoiminnasta annetun lain 15 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki ajoneuvojen katsastusluvista annetun lain 25 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki metsästyslain 70 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki lääkelaitoksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki elokuvataiteen edistämisestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta</p>	12.7.2002	1.10.2002
82/2001	182/2001*	<p>Oikeusapulaki</p> <p>Laki valtion oikeusaputoimistosta</p> <p>Laki oikeudenkäymiskaaren 12 ja 15 luvun muuttamisesta</p> <p>Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun muuttamisesta</p> <p>Laki esitutkintalain 45 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki sotilasoikeudenkäyntilain 28 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki nuorista rikoksentekeijöistä annetun lain 15 ja 23 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki vaarallisten rikossenuusijain eristämisestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta</p> <p>Laki eräistä oikeudenkäyn-</p>	5.4.2002	

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		neistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustan- nusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain 1 a ja 1 d §:n muuttamisesta Laki eräistä oikeudenkäy- neistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutu- vien kustannusten korvaami- sesta kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lain muutta- misesta Laki rikosvahinkolain 24 §:n muuttamisesta Laki mielenterveyslain 27 §:n muuttamisesta Laki tuomioistuinten ja eräi- den oikeushallintoviranomais- ten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuk- sesta annetun lain 82 §:n muuttamisesta Laki rangaistusten täytäntöön- panosta annetun lain 7 luvun 2 §:n muuttamisesta Laki talous- ja velkaneuvon- nasta annetun lain muuttami- sesta		
194/2001	44/2002	Laki tietoyhteiskunnan palve- lujen tarjoamisesta Laki yksityisyyden suojasta te- leviestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta annetun lain muuttamisesta Laki kuluttajansuojalain 2 lu- vun muuttamisesta Laki sopimattomasta menette- lystä elinkeinotoiminnassa an- netun lain muuttamisesta	5.6.2002	1.7.2002
202/2001	10/2002	Laki eduskunnan oikeusasia- miehestä	14.3.2002	1.4.2002
203/2001	62/2002*	Laki rikoslain muuttamisesta Laki metsästyslain muuttami- sesta Laki riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta Laki kalastuslain muuttami- sesta Laki Euroopan yhteisön yhtei- sen kalastuspolitiikan täytän- töönpanosta annetun lain 7 §:n	14.6.2002	1.9.2002

217/2001	6/2002	muuttamisesta Laki metsälain 16 ja 18 §:n muuttamisesta	14.3.2002	
218/2001	72/2002	Laki rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta Laki tutkintavankeudesta annetun lain muuttamisesta Laki sakon täytäntöönpanosta Laki rikoslain 9 luvun muuttamisesta Laki lapsen huoltoa ja tapamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta Laki rikosvahinkolain 19 §:n muuttamisesta Laki kiinteistönvälitysliikkeitä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 17 §:n muuttamisesta Laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta Laki velkojien maksunsaanti-järjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	9.8.2002	1.10.2002
232/2001	36/2002	Laki korkolain muuttamisesta Laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 7 ja 41 §:n muuttamisesta Laki kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki opintotukilain 40 §:n muuttamisesta Laki verotusmenettelystä annetun lain 40 ja 43 §:n muuttamisesta Laki veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta	3.5.2002	1.7.2002
240/2001	79/2002	Laki verontilityslain 19 §:n muuttamisesta Laki rikoslain 28 luvun muuttamisesta Laki pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n ja 5 luvun 10 §:n muuttamisesta Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 28 §:n	12.7.2002	1.10.2002

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		muuttamisesta		
1/2002	17/2002	Laki vaalilain muuttamisesta	5.4.2002	1.5.2002
4/2002	31/2002	Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annetun lain 30 §:n muuttamisesta	19.4.2002	1.5.2002
		Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
14/2002	52/2002	Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta	24.5.2002	1.7.2002
		Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain muuttamisesta		
77/2002	103/2002	Laki toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa alkaneen maksukyvyttömyysmenettelyn kuuluttamisesta ja rekisteriin merkitsemisestä	12.7.2002	15.7.2002
78/2002	105/2002	Laki osuuskuntalain voimaannosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	28.6.2002	1.7.2002
79/2002	126/2002	Laki isyyslain muuttamisesta	8.11.2002	1.3.2003
		Laki lahjanlupauslain muuttamisesta		
		Laki avioliittolain muuttamisesta		
		Laki ulosottolain 3 luvun 36 §:n muuttamisesta		
		Laki takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 9 §:n muuttamisesta		
89/2002	120/2002	Laki osuuskuntalain muuttamisesta	8.11.2002	1.12.2002
		Laki arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain 26 d §:n muuttamisesta		
		Laki arvo-osuustileistä annetun lain 29 §:n muuttamisesta		
		Laki kaupparekisterilain 18 a §:n muuttamisesta		
90/2002	199/2002	Laki rikoslain 23 luvun muuttamisesta	20.12.2002	1.2.2003
		Laki tieliikennelain 76 §:n muuttamisesta		
98/2002	194/2002	Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003
		Laki verotusmenettelystä annetun lain 88 §:n muuttamisesta		
119/2002	119/2002	Laki tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain 3 §:n muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

291

186/2002	208/2002	Laki yhteisistä tutkintaryhmi- tä	30.12.2002	1.1.2003
189/2002	191/2002	Laki ilmailulain 66 §:n muut- tamisesta	20.12.2002	1.1.2003
191/2002	184/2002	Laki Euroopan yhteisöjen ta- loudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvän toisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattam i- sesta	20.12.2002	
234/2002	188/2002	Laki saamelaiskäräjistä ann e- tun lain muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä- asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
	4/2002	Apulaisoikeusasiamiehen vaali	Merkitty pöytäkir- jaan 18.4.2002

Sisäasiainministeriö

1.4. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
23/2001	219/2001	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta	15.2.2002	1.3.2002
46/2001	200/2001	Laki kuntalain muuttamisesta	1.2.2002	1.3.2002
69/2001	193/2001	Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista Laki poliisin henkilörekistereistä annetun lain 1 b ja 24 d §:n muuttamisesta Laki rikoslain 17 luvun muuttamisesta Laki järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta Laki hätäkeskuslain 4 §:n muuttamisesta	12.4.2002	1.10.2002
233/2001	1/2002	Laki kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta	5.4.2002	12.4.2002
248/2001	80/2002	Laki seutuyhteistyökokeilusta	28.6.2002	1.8.2002
249/2002	108/2002*	Laki kokoontumislain 12 §:n 2 momentin kumoamisesta	4.10.2002	1.11.2002
19/2002	69/2002	Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta Laki poliisin henkilörekistereistä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	9.8.2002	1.9.2002
55/2002	95/2002	Alueiden kehittämlaki	12.7.2002	1.1.2003
65/2002	113/2002	Laki kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta	4.10.2002	1.11.2002
66/2002	94/2002	Laki ulkomaalaislain 37 §:n muuttamisesta	12.7.2002	1.12.2002
120/2002	200/2002	Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003 – 2005	20.12.2002	

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä- asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
LA 156/2001	36/2001	Laki poliisilain 6 a ja 51 §:n muuttamisesta	Tasavallan presi- denti vahvisti lain 14.2.2002
TPA 215/2000	10/2001*	Toimenpideoite väestöpolitiikan tavoitteiden asettamisesta	Merkitty pöytäkir- jaan 31.1.2002

Puolustusministeriö

1.5. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
109/2002	142/2002	Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamisesta	8.11.2002	1.12.2002

Valtiovarainministeriö

1.6. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
84/2000	180/2002	Laki Venäjän kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen ja sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	25.11.2002	Tasavallan presidentin asetuksella voimaan 14.12.2002
165/2001	215/2001	Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta Laki rahoitustarkastuslain muuttamisesta Laki sijoitusrahastolain muuttamisesta Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain muuttamisesta Laki vakuutusyhtiölain muuttamisesta Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 79 §:n muuttamisesta Laki työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta Laki vakuutusyhdistyslain 16 luvun 10 §:n muuttamisesta Laki Vakuutusvalvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	25.1.2002	1.2.2002
234/2001	45/2002	Tonnistoverolaki Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	5.6.2002	Valtioneuvoston asetuksella voimaan 20.11.2002
25/2002	29/2002	Valtuus valtioneuvoston antamiseksi suomalaisille lentoyhtiöille koskien kolmansille osapuolille aiheutuvia sotariskivahinkoja	28.3.2002	
29/2002	73/2002	Laki euromääräisten maksujen pyöristämisestä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	14.6.2002	1.7.2002

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

30/2002	55/2002	Laki Hallinnon kehittämisseskeyhtiöksi	14.6.2002	1.9.2002
31/2002	68/2002	Laki tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta	14.6.2002	1.7.2002
32/2002	63/2002	Laki metallirahalain 1 §:n muuttamisesta	24.5.2002	24.5.2002
34/2002	58/2002	Laki keskinäisestä virkaavusta eräiden saatavien, maksujen ja tullien sekä verojen perinnässä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä	16.5.2002	Valtioneuvoston asetuksella voimaan 10.6.2002
83/2002	128/2002	Laki tilastokeskuksesta annetun lain muuttamisesta Laki tullilaitoksesta annetun lain muuttamisesta Laki valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta Laki Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta Laki verohallintolain muuttamisesta	8.11.2002	1.1.2003
84/2002	171/2002	Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
102/2002	146/2002	Laki oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta Laki valtion talousarviosta annetun lain 24 §:n muuttamisesta Laki valtion liikelaitoksista annetun lain 23 ja 24 §:n muuttamisesta Laki eräistä kiinteistöjärjestelyistä	25.11.2002	1.1.2003
110/2002	117/2002	Valtuus valtioneuvoston myöntämiseksi suomalaisille lentoyhtiöille koskien kolmansille osapuolille aiheutuvia sotariskivahinkoja	27.9.2002	
121/2002, 254/2002	218/2002	Vuoden 2003 veroasteikkolaki	20.12.2002	1.1.2003
122/2002, 255/2002	222/2002	Laki tuloverolain muuttamisesta Laki tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003
123/2002	223/2002*	Laki verontilityslain 12 §:n muuttamisesta Laki tuloverolain 124 §:n	20.12.2002	1.1.2003

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

297

124/2002	130/2002	muuttamisesta Laki Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 2003	8.11.2002	1.1.2003
125/2002	147/2002	Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta	25.11.2002	1.7.2003
126/2002	138/2002*	Laki vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta	8.11.2002	1.1.2003
127/2002	233/2002*	Laki arpajaisverolain 2 ja 4 §:n muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
128/2002	181/2002*	Laki jäteverolain 4 §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
129/2002	167/2002	Laki valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
130/2002	228/2002	Laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta Laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
131/2002	170/2002*	Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
133/2002	148/2002	Laki valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta	11.12.2002	13.12.2002
134/2002	123/2002	Laki valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain 3 ja 4 §:n kumoamisesta	1.11.2002	1.1.2003
161/2002	196/2002	Laki valtion liikelaitoksista	20.12.2002	1.2.2003
168/2002	154/2002	Laki Vietnamin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaatamisesta	25.11.2002	Tasavallan presidentin asetuksella voimaan 26.12.2002
169/2002	155/2002	Laki Marokon kanssa tulo- ja omaisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan lainsäädän-	25.11.2002	Tasavallan presidentin asetuksella

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

176/2002	145/2002	nön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki valtion eläkelain muuttamisesta	3.12.2002	10.12.2002
201/2002	168/2002	Laki valtion perhe-eläkelain 9 §:n muuttamisesta Laki tuloverolain 76 §:n muuttamisesta	3.12.2002	15.12.2002
202/2002	156/2002	Laki Singaporen kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	25.11.2002	Tasavallan presidentin asetuksella voimaan 27.12.2002
237/2002	182/2002	Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
256/2002	226/2002	Laki tuloverolain 127 a ja 127 b §:n muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
257/2002	219/2002	Laki indeksiehdon käytöstä vuosia 2003 ja 2004 koskevissa työ- ja virkaehtosopimuksissa	20.12.2002	1.1.2003

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 15/2001	6/2002	Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 2000	Merkitty pöytäkirjaan 15.5.2002
HE 67/2002	19/2002*	Valtion vuoden 2002 lisätalousarvio	Merkitty pöytäkirjaan 28.6.2002
HE 132/2002, 249/2002 ja 253/2002	33/2002	Valtion talousarvio vuodelle 2003	Merkitty pöytäkirjaan 30.12.2002
HE 199/2002 ja 247/2002	29/2002*	Valtion vuoden 2002 toinen lisätalousarvio	Merkitty pöytäkirjaan 3.12.2002
K 4/2002	16a/2002*	Pankkivaltuuston kertomus vuodelta 2001	Merkitty pöytäkirjaan 11.7.2002
K 8/2002	20/2002	Valtion liikelaitosten tulos- ja omistajaohjaus	Merkitty pöytäkirjaan 3.10.2002
K 11/2002	27/2002	Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle toiminnastaan vuonna 2001	Merkitty pöytäkirjaan 28.11.2002

Opetusministeriö

1.7. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
212/2001	56/2002*	Laki lukiolain 18 §:n muuttamisesta	5.6.2002	1.9.2002
213/2001	13/2002	Laki eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta	5.4.2002	1.9.2002
2/2002	21/2002	Laki kirkkolain muuttamisesta Laki kirkon keskusrahastosta annetun lain 1 ja 9 a §:n muuttamisesta	19.4.2002	1.5.2002
21/2002	81/2002	Laki liikuntalain muuttamisesta Laki nuorisotyölain muuttamisesta Laki eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain muuttamisesta Laki eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain muuttamisesta Laki taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilijapurahoista annetun lain muuttamisesta Laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain muuttamisesta Laki elokuvataiteen edistämisestä annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta	9.8.2002	1.9.2002
35/2002	89/2002	Laki opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	28.6.2002	15.7.2002
36/2002	109/2002*	Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta	9.8.2002	1.10.2002
80/2002	140/2002	Laki muinaismuistolain 20 §:n muuttamisesta	15.11.2002	1.12.2002
85/2002	112/2002	Laki ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain 36 a ja 38 §:n muuttamisesta	15.11.2002	1.12.2002
111/2002	141/2002	Laki Euroopan yhteisön yleis-	15.11.2002	1.12.2002

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		sen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaansaannosta annetun lain 6 ja 10 §:n muuttamisesta		
136/2002	214/2002	Laki kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	20.12.2002	
137/2002	215/2002	Laki taitelijaprofessorin viroista ja valtion taiteilijapurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	20.12.2002	
138/2002	216/2002	Laki eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	20.12.2002	
139/2002	217/2002	Laki raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelin tuoton käyttämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta	20.12.2002	
140/2002	231/2002*	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 43 §:n muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003
		Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta		
207/2002	161/2002	Laki yliopistolain 1 §:n muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
208/2002	205/2002	Laki kirkkolain muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 2/2002	23/2002*	Valtioneuvoston selonteko uusien koululakien vaikutuksista ja laeissa asetettujen tavoitteiden toteutumisesta	Merkitty pöytäkirjaan 23.10.2002

Maa- ja metsätalousministeriö

1.8. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
50/2001 139/2001	213/2001* 194/2001	Laki hukkakauran torjunnasta Laki Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntönpäätöksen annettua lain kumoamisesta	8.3.2002 Merkitty pöytäkirjaan 25.1.2002, etä eduskunta on hylännyt esityksen	1.5.2002
141/2001	43/2002	Laki kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta Laki kiinteistörekisterilain muuttamisesta	31.5.2002	1.1.2003
143/2001	188/2001	Laki metsänviljelyaineiston kaupasta	5.4.2002	1.1.2003
200/2002	7/2002	Laki luopumiseläkelain 8 §:n muuttamisesta	28.3.2002	3.4.2002
243/2001	11/2002	Laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 25 §:n muuttamisesta Laki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain 58 §:n muuttamisesta Laki kolttalain 68 §:n muuttamisesta	5.4.2002	10.4.2002
245/2001	12/2002	Laki maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta	28.3.2002	3.4.2002
246/2001	78/2002*	Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta	12.7.2002	1.8.2002
37/2002	48/2002	Laki Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntönpäätöksen annettua lain 6 ja 8 §:n muuttamisesta	31.5.2002	5.6.2002
56/2002	87/2002	Laki maanmittauslaitoksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki Geodeettisesta laitoksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	12.7.2002	1.9.2002
61/2002 68/2002	90/2002 159/2002	Laki rehulain muuttamisesta Laki metsästyslain muuttamisesta	26.7.2002 3.12.2002	1.8.2002 1.1.2003
69/2002	99/2002	Laki puutavaranmittauslain muuttamisesta	12.7.2002	1.8.2002

Toimenpiteet valtiopäiväpäättösten johdosta

70/2002	101/2002*	Laki Siemenperunakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi Laki korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueella noudatettavista perunanviljelyn vaatimuksista	28.6.2002	1.9.2002
156/2002	157/2002	Laki Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
179/2002	211/2002	Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003

Liikenne- ja viestintäministeriö

1.9. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
205/2001	198/2001	Laki alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta	25.1.2002	1.3.2002
219/2001	33/2002	Laki tieliikennelain muuttamisesta	24.5.2002	1.1.2003
235/2001	8/2002	Laki tieliikennelain 66 ja 69 §:n muuttamisesta	16.5.2002	1.10.2002
241/2001	66/2002	Laki telemarkkinelain muuttamisesta Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muuttamisesta Laki valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain muuttamisesta Laki Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta	14.6.2002	1.7.2002
5/2002	32/2002	Laki viestintähallinnosta annetun lain muuttamisesta Laki öljyn aiheuttamisen pilaantumisvahinkojen kansainvälisen korvausrahaston perustamista koskevan vuoden 1971 kansainvälisen yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn vuoden 1992 pöytäkirjan vastuurajojen muutoksen voimaansaattamisesta Laki merilain 10 luvun 5 §:n muuttamisesta	3.5.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
15/2002	67/2002	Laki Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentömmivuudesta	28.6.2002	1.9.2002
22/2002, 213/2002	198/2002	Laki ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki merilain 1 ja 6 luvun muuttamisesta	30.12.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
23/2002	82/2002	Eduskunta on päättänyt antaa suostumuksensa sille, että	28.6.2002	

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		valtio voi luopua omistamis- taan Suomen Autokatsastus Oy:n osakkeista kokonaan		
38/2002	92/2002*	Väylämaksulaki	16.8.2002	1.9.2002
47/2002	59/2002	Laki painelaitelain muuttamisesta	24.5.2002	30.5.2002
48/2002	51/2002	Laki luvanvaraisesta tavara- liikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	26.4.2002	1.5.2002
57/2002	83/2002	Laki yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoimin- nan tietoturvasta annetun lain muuttamisesta	9.8.2002	1.9.2002, 26 a § 1.1.2003
103/2002	135/2002	Laki tieliikennelain muutta- misesta	15.11.2002	1.1.2003
141/2002	193/2002*	Ajoneuvolaki Laki tieliikennelain muutta- misesta Laki luvanvaraisesta henkilö- liikenteestä tiellä annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta Laki luvanvaraisesta tavara- liikenteestä tiellä annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki rikoslain muuttamisesta Laki moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta Laki ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta Laki autoverolain muuttami- sesta Laki polttoainemaksusta an- netun lain muuttamisesta Laki liikennevakuutuslain muuttamisesta Laki ympäristönsuojelulain 13 ja 116 §:n muuttamisesta Laki pysäköintivirhemaksusta annetun lain 1 ja 8 §:n muut- tamisesta Laki ajoneuvojen katsastuslu- vista annetun lain muuttami- sesta Laki Ajoneuvohallintokes- kuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
210/2002	179/2002	Laki ulkomaanliikenteen kauppa- alusluettelosta an- netun lain 1 ja 4 §:n muuttami- sesta	11.12.2002	15.12.2002
212/2002	163/2002	Laki tieliikennelain 50 §:n muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

305

241/2002	177/2002	Laki eurooppalaista yleissopimusta rajat ylittävistä televisiolähetyksistä muuttavan pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	11.12.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
----------	----------	--	------------	------------------------------------

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä-asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
LA 99/2002	26/2002*	Eduskunta hylkäsi lakialoitteen, joka sisältää ehdotuksen laiksi ehdollisen ajo-oikeuden kokeilemisestä	Merkitty pöytäkirjaan 30.12.2002

Kauppa- ja teollisuusministeriö

1.10. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
6/2002	77/2002	Laki mallioikeuslain muuttamisesta	12.7.2002	1.8.2002
58/2002	115/2002	Laki osakeyhtiölain muuttamisesta Laki asunto-osakeyhtiölain 53 ja 59 §:n muuttamisesta Laki asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 34 §:n muuttamisesta Laki osuuskuntalain 5 luvun 5 ja 15 §:n muuttamisesta Laki prokuralain 4 §:n kumoamisesta Laki eurooppalaisesta taloudellisesta etuystymästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain muuttamisesta Laki yhdistyslain 35 §:n muuttamisesta Laki säätiölain muuttamisesta Laki patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta Laki konkurssipesien hallinnonvalvonnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	1.11.2002	1.1.2003
86/2002	116/2002	Laki sähköturvallisuuslain muuttamisesta	8.11.2002	15.11.2002
106/2002	121/2002	Kauppakamarilaki	1.11.2002	1.1.2003
113/2002	150/2002	Laki julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
216/2002	186/2002	Laki teknologian kehittämisskeskuksesta annetun lain 6 §:n kumoamisesta	20.12.2002	1.1.2003
217/2002	187/2002	Laki mallioikeuslain kehittämisskeskuksesta annetun lain 6 §:n kumoamisesta	20.12.2002	1.1.2003

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä- asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
Muut 4/2001	8/2002*	Valtioneuvoston periaatepäätös Teollisuuden Voima Oy:n hake- mukseen ydinvoimalayksikön ra- kentamisesta	Merkitty pöytäkir- jaan 19.6.2002
Muut 5/2001	9/2002	Valtioneuvoston periaatepäätös Posiva Oy:n hakemuksesta, joka koskee Suomessa tuotetun käyte- tyn ydinpolttoaineen loppusijoi- tuslaitoksen rakentamista laajen- nettuna	Merkitty pöytäkir- jaan 19.6.2002

Sosiaali- ja terveysministeriö

1.11. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
24/2001 ja 50/2002	76/2002	Laki alkoholilain muuttamisesta	30.8.2002	1.1.2003
56/2001	49/2002	Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta	28.6.2002	1.1.2003
		Laki sterilöimislain 1 ja 4 §:n muuttamisesta		
		Laki kastroimislain kumoamisesta		
		Laki terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta		
169/2001	171/2001	Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta	1.2.2002	1.4.2002
		Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 22 §:n 2 momentin kumoamisesta		
		Laki kansaneläkelain muuttamisesta		
		Laki vammaistukilain 2 §:n muuttamisesta		
		Laki kuntoutusrahalain 5 a §:n muuttamisesta		
		Laki sairausvakuutuslain 15 ja 19 §:n muuttamisesta		
		Laki työllisyyslain 16 §:n muuttamisesta		
220/2001	209/2001	Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta	25.1.2002	1.2.2002
		Laki yrittäjien eläkelain 17 §:n väliaikaisesta muuttamisesta		
		Laki yrittäjien eläkelain 17 §:n muuttamisesta		
236/2001	15/2002*	Laki erikoissairaanhoidon lain muuttamisesta	12.4.2002	1.5.2002
		Laki päihdehuoltolain 28 §:n muuttamisesta		
247/2001	3/2002	Laki työttömyysturvalain 13 §:n muuttamisesta	22.2.2002	1.3.2002
250/2001	14/2002	Laki vakuutuskassalain muuttamisesta	5.4.2002	1.5.2002
		Laki eläkesäätöilain 6 §:n muuttamisesta		

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

309

251/2001	2/2002	Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien eläkelain 1 §:n muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien eläkelain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki yrittäjien eläkelain 17 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki merimieseläkelain 11 §:n muuttamisesta	22.2.2002	1.3.2002
7/2002	20/2002	Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta Laki tilintarkastuslain 1 §:n muuttamisesta	16.5.2002	1.7.2002
8/2002	86/2002	Laki työntekijäin eläkelain väliaikaisesta muuttamisesta Laki lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain väliaikaisesta muuttamisesta Laki taitelijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain muuttamisesta Laki yrittäjien eläkelain 9 ja 17 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien eläkelain väliaikaisesta muuttamisesta Laki luopumiseläkelain 24 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 43 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 37 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 40 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta Laki valtion eläkelain muuttamisesta Laki valtion perhe-eläkelain 23 §:n muuttamisesta Laki valtion eläkerahastosta	9.8.2002	1.10.2002

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		annetun lain 7 b §:n kumoamisesta Laki kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta		
9/2002	96/2002	Laki kansaneläkelain muuttamisesta Laki perhe-eläkelain muuttamisesta Laki eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta Laki rintamasotilaseläkelain 17 §:n muuttamisesta Laki ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain 10 §:n muuttamisesta Laki lapsen hoitotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta Laki vammaistukilain 8 §:n muuttamisesta Laki asumistukilain muuttamisesta Laki sotilasavustuslain muuttamisesta Laki opintotukilain muuttamisesta Laki lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkautuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta Laki lapsilisälain muuttamisesta Laki äitiysavustuslain muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta Laki kuntoutusrahalain muuttamisesta Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain muuttamisesta	9.8.2002	1.10.2002
10/2002	16/2002	Laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain muuttamisesta	28.3.2002	4.4.2002
16/2002	38/2002	Laki liikennevahinkolautaan	31.5.2002	1.1.2003

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

311

39/2002	100/2002	kunnasta Laki liikennevakuutuslain muuttamisesta	23.8.2002	1.1.2003
40/2002	37/2002	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	14.6.2002	30.9.2002
41/2002	54/2002	Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta	14.6.2002	1.7.2002
42/2002	88/2002	Laki lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta Laki taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta	23.8.2002	1.10.2002
45/2002	104/2002*	Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta	26.7.2002	1.8.2002
46/2002	91/2002	Laki lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 4 ja 4 a §:n muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta Laki kansaneläkelain muuttamisesta Laki työaikalain 2 ja 15 §:n muuttamisesta	9.8.2002	1.1.2003
59/2002	110/2002	Laki lääkelain muuttamisesta Laki apteekkimaksusta annetun lain muuttamisesta Laki lääkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta Laki lääkkeiden velvoitevarastointilain muuttamisesta Työturvallisuuslaki Laki rikoslain 47 luvun 1 ja 8 §:n muuttamisesta Laki työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 11 a §:n muuttamisesta	23.8.2002	1.1.2003

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		Laki ydinenergialain 59 §:n muuttamisesta		
		Laki kemikaalilain 3 §:n muuttamisesta		
		Laki säteilylain 3 §:n muuttamisesta		
		Laki siviilipalveluslain 22 §:n muuttamisesta		
		Laki nuorista työntekijöistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
		Laki työmarkkinatuesta annetun lain 8 a §:n muuttamisesta		
		Laki terveydensuojelulain 3 §:n muuttamisesta		
		Laki lähetetyistä työntekijöistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta		
		Laki työsopimuslain 2 luvun 3 §:n muuttamisesta		
		Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 22 §:n muuttamisesta		
		Laki työterveyshuoltolain 2 ja 12 §:n muuttamisesta		
		Laki sosiaalihuoltolain 27 e §:n muuttamisesta		
		Laki työvoimapalvelulain 13 b §:n muuttamisesta		
62/2002	98/2002	Laki eräiden työeläkkeiden tarkistamisesta työeläkkeen ja kansaneläkkeen yhteensovittamisen johdosta	26.7.2002	1.1.2003
73/2002	93/2002	Laki liikennevakuutuslain 7 §:n muuttamisesta	28.6.2002	1.7.2002
74/2002	84/2002*	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 18 ja 45 a §:n muuttamisesta	12.7.2002	1.9.2002
		Laki sosiaalihuollon osamiskeskustoiminnasta annetun lain 6 §:n 2 momentin kumoamisesta		
107/2002	118/2002	Laki sosiaali- ja terveystietomuksesta	1.11.2002	1.12.2002
115/2002	229/2002*	Työttömyysturvalaki	30.12.2002	1.1.2003
		Laki työttömyyskassalain muuttamisesta		
		Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta		
		Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta		

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

313

117/2002	129/2002	Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta	1.11.2002	1.1.2003
142/2002	176/2002	Laki tapaturma- ja liikenvakuutuslaitoksilta vuodelta 2003 perittävistä maksuista	20.12.2002	1.1.2003
143/2002	204/2002	Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
144/2002 ja 258/2002	213/2002*	Laki vakuutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
145/2002	175/2002	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta	20.12.2002	1.10.2003
146/2002	166/2002	Laki maahanmuuttajan erityistuesta Laki kansaneläkelain 30 a §:n muuttamisesta Laki eläkkeensaajien asumistukilain 1 §:n muuttamisesta Laki perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta Laki vammaistukilain 1 §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.3.2003
147/2002	173/2002*	Laki Lääkehoidon kehittämiskeskuksesta Laki lääkelain 76 §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
148/2002	225/2002	Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki työsopimuslain 4 luvun 2 §:n muuttamisesta Laki lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta Laki vanhempainpäiväraha-ajalta suoritettavien vuosilomakustannusten korvaamisesta työnantajalle annetun lain muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		Laki kuntoutusrahalain muuttamisesta		
149/2002	149/2002	Laki työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa	25.11.2002	1.1.2003
150/2002	125/2002*	Laki sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
151/2002	124/2002	Laki lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta	1.11.2002	1.1.2003
		Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta		
180/2002	165/2002	Laki työntekijäin eläkelain 9 a §:n kumoamisesta	3.12.2002	1.1.2003
219/2002	210/2002	Laki Koulutusrahastosta Laki valtion virkamieslain 10 luvun kumoamisesta Laki aikuiskoulutustuesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki tuloverolain 92 §:n muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003
		Laki Vakuutusvalvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta		
220/2002	160/2002	Laki terveydensuojelulain muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
222/2002	158/2002	Laki lapsilisälain 4 §:n muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
223/2002	164/2002	Laki liikennevakuutuslain 7 ja 20 §:n muuttamisesta	20.12.2002	1.2.2003
224/2002	162/2002	Laki kansaneläkelain muuttamisesta Laki eläkkeensaajien asumistukilain 6 §:n muuttamisesta Laki perhe-eläkelain 15 b §:n muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
		Laki lapsen hoitotuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki vammaistukilain muuttamisesta Laki kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta		
243/2002	239/2002*	Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003
245/2002	178/2002	Laki työntekijäin eläkelain 12 c §:n muuttamisesta Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003

		Laki ammattitaitilain muuttamisesta		
		Laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta		
		Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 11 ja 22 §:n muuttamisesta		
		Laki opiskeluun liittyvissä työhön rinnastettavissa olosuhteissa syntyneen vamman tai sairauden korvaamisesta		
246/2002	235/2002	Laki työntekijäin eläkelain 20 §:n muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003
		Laki maatalousyrittäjien eläkelain 18 §:n muuttamisesta		
		Laki yrittäjien eläkelain 15 §:n muuttamisesta		
		Laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain 40 §:n muuttamisesta		
		Laki kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta		
		Laki maataloustuotannon lopettamistuesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta		
		Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta		
		Laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 32 §:n muuttamisesta		
		Laki tapaturmavakuutuslain 53 §:n muuttamisesta		
		Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 10 §:n muuttamisesta		
259/2002	212/2002	Laki maatalousyrittäjien b-mituspalvelulain 6 §:n muuttamisesta	20.12.2002	1.1.2003
260/2002	236/2002	Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta	30.12.2002	1.1.2003

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäivä- asiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
LA 60/2002	10/2002	Laki Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	Tasavallan presidentti vahvisti lain 26.7.2002
LA 61/2002	13/2002	Laki äitiysavustuslain muuttamisesta	Tasavallan presidentti vahvisti lain 13.9.2002
VNS 1/2002	7/2002*	Valtioneuvoston kuntoutusselonteko	Merkitty pöytäkirjaan 13.6.2002
VNS 4/2002	22/2002*	Valtioneuvoston selonteko lasten ja nuorten hyvinvoinnista	Merkitty pöytäkirjaan 14.11.2002

Työministeriö

1.12. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
25/2001	220/2001	Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta	15.2.2002	1.3.2002
192/2001	208/2001	Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä	15.2.2002	1.3.2002
201/2001	166/2001	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta	15.2.2002	1.3.2002
3/2002	61/2002*	Laki työaikalain 37 a ja 42 §:n muuttamisesta	14.6.2002	1.1.2003
24/2002	75/2002	Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä	14.6.2002	1.7.2002
63/2002	74/2002	Laki rikosrekisterilain 6 ja 7 §:n muuttamisesta	14.6.2002	Tasavallan presidentin asetuksella
87/2002	174/2002	Laki henkilöstörahasolain muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
97/2002	133/2002	Laki merenkulkijoiden työaikaa ja alusten miehitystä koskevan yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	15.11.2002	1.12.2002
166/2002	137/2002	Laki työhallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmästä	8.11.2002	1.1.2003
225/2002	230/2002*	Laki työvoimapalvelulain 6 luvun ja 21 §:n 2 momentin kumoamisesta	30.12.2002	1.1.2003
		Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta		
		Laki työsopimuslain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta		
		Laki merityöaikalain muuttamisesta		
		Laki työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta		
		Laki merimieslain 32 b §:n muuttamisesta		
		Laki julkisista työvoimapalveluista		
		Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 4 ja 24		

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

		§:n muuttamisesta	
		Laki pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain kumoamisesta	
		Laki raha-	
		automaattiavustuksista annetun lain 20 §:n kumoamisesta	
		Laki yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta	
		Laki kuntien suhdannetalletuksista annetun lain 5 §:n kumoamisesta	
226/2002	224/2002	Vuorotteluvapaalaki	30.12.2002

Ympäristöministeriö

1.13. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
221/2001	18/2002	Laki vuokra-asuntojen korkotukilainalla rahoitetuista osomistusasunnoista Laki vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 41 §:n muuttamisesta	28.3.2002	15.4.2002
222/2001	4/2002	Laki eräistä Valtion asuntorahastosta maksettavista avustuksista annetun lain muuttamisesta	8.3.2002	15.3.2002
51/2002	60/2002	Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	14.6.2002	1.7.2002
88/2002	114/2002	Laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään	8.11.2002	15.11.2002
104/2002	122/2002	Laki Repoveden kansallispuistosta	25.11.2002	1.1.2003
118/2002	131/2002	Laki öljysuojarahastosta annetun lain 2 ja 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
152/2002	134/2002	Laki asuntojen korjaus- ja energia-avustuksista	3.12.2002	1.1.2003
153/2002	143/2002	Laki eräistä Valtion asuntorahastosta maksettavista avustuksista annetun lain muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
154/2002	144/2002	Laki aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003
172/2002	136/2002	Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta	15.11.2002	20.11.2002
181/2002	151/2002	Laki aravalain 2 §:n muuttamisesta	3.12.2002	1.1.2003
231/2002	152/2002	Laki aravalainojen lainaehtojen määräaikaisesta muuttamisesta eräissä tapauksissa	3.12.2002	1.1.2003
233/2002	153/2002	Laki aravalain 13 §:n muuttamisesta	11.12.2002	1.1.2003

Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

Laki vuokra-asuntolainojen ja
asumisoikeustalainojen
korkotuesta annetun lain 9 §:n
muuttamisesta

Hakemisto

.....	osa	
Aasia ja Oseania	II	10.
Afganistan	II	10.4.
Aikuiskoulutuksen määrä ja laatu	III/OPM	144/2000
Aikuiskoulutus	I/OPM	
Aikuiskoulutustuen kehittäminen.....	III/STM	150/2000
Alaikäisten tahdosta riippumaton hoito	III/STM	92/1992
Alueellinen yhteistyö.....	II	7.
Alueidenkäyttö	I/YM	
Aluekehitys	I/SM	
Aluevalvontalain täytäntöönpano.....	III/PLM	38/2000
Alusten konetehto, todistukset.....	III/LVM	38/2002
Ammatillinen koulutus	I/OPM	
Ammatillinen lisäkoulutus	III/OPM	186/1996
Ammatillinen lisäkoulutus, rahoitus	III/OPM	140/2002
Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmä.....	III/OPM	K 2/2000
Ammatikorkeakoulu.....	III/OPM	319/1994
Ammatikorkeakoulujen yksikköhinnat, laskenta.....	III/OPM	122/1997
Ammatikorkeakoulut	I/OPM	
Ammatitaidon ylläpito	III/VM	VNS 3:21/1997
Ampumariviketeollisuuden kehittäminen	III/PLM	78/2001
Aravalainajärjestelmän kehittäminen	III/YM	199, 247:2/2002
Aravalainojen ehdot	III/YM	115. 206:17/2001
Arktinen yhteistyö.....	II	7.4.
Arpajaisten järjestäjät, verotuskohtelu.....	III/VM	183/2001
Arpajaisvalvonta	III/SM	197/1999
Arpajaisvero	III/VM	127/2002
Aseriisunta.....	I/UM	
Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta	II	1.7.
Asumisen edistäminen	I/YM	
Asunto-osakeyhtiöt, kustannusten tasaus.....	III/OM	201/2000
Asunto-osakeyhtiöt, päätöksenteko.....	III/OM	201/2000
Asuntoyhteisöjen yleishyödyllisyys	III/YM	274/1998
Auton ikälennus	III/VM	264/1998
Autoverolaki, invalidipalautus	III/VM	42/1993
Avena Oy	III/MMM	177, 204:2/2001
Baltian maat.....	II	8.3.
Barents- ja arktinen yhteistyö	II	7.4.
Biokaasun verotuksellinen asema	III/VM	131/2001
Boreal Kasvinjalostus Oy:n omistus pohja	III/MMM	58/1999
Digitaalinen lähetystoiminta.....	III/LVM	34/1998
ECE	II	6.1.7
Eduskunnan lisärakennus	III/VM	109, 187:1/2000
Eduskuntavaalit, suhteellisuuden toteutuminen.....	III/OM	1/1998
Eduskuntavaalit, suhteellisuuden toteutuminen.....	III/OM	48/1998

Ehkäisevä sosiaali- ja terveystoiminta	I/STM	
Elinkeinonharjoittajan matkakulujen vähentäminen	III/VM	172/2000
Elintarvikehygienian valvonta	III/MMM	10/1999
Elintarvikkeet ja terveys.....	I/MMM	
Eläinsuojelulaki.....	III/MMM	36/1995
Eläinten lääkitseminen	III/MMM	55/1997
Eläke-etuuksien ansiotulorajat	III/MMM	246/2001
Elämyskasvatus.....	III/OPM	VNS 3:2/1997
Elämyskasvatus.....	III/STM	VNS 3:2/1997
EMU-selvitykset	III/VM	VNS 4/1997
Energia-asiat	II	6.2.3
Energiapolitiikka	I/KTM	
Energiapuuketjulistitiikka.....	III/MMM	67:/002
Energiataloudelliset avustukset.....	III/YM	115, 206:18/2001
Energiaveron kehittämien	III/VM	225/1996
Erityislukiot	III/OPM	176/1993
Erityisryhmien kuntoutus	III/STM	155/1997
Esiopetuksen työaika	III/OPM	91/1999
Esiopetusta antavien täydennyskoulutus	III/OPM	91/1999
Esiopetusuudistus, selonteon antaminen	III/OPM	91/1999
Etelä- Aasia	II	10.3.
EU:n kilpailukyky politiikka	I	
EU:n laajentuminen	I	
EU:n laajentuminen	I/UM	
EU:n laajentuminen	II	2.1.
EU:n pohjoinen ulottuvuus.....	II	2.3.
EU:n ulkosuhdetoiminta, ulko- ja turvallisuuspolitiikka	II	2.2
EU:n ulkosuhteet	I	
EU:n yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka	II	1.2.
EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka	I	
EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka	II	2
EU:n tulevaisuutta pohtiva valmistelukunta.....	I/UM	
Euroalueen laajennus	III/VM	VNS 4/1997
Euroopan neuvosto.....	II	3.2
Euroopan sosiaalinen peruskirja	III/UM	229/2001
Euroopan talousalue ja Sveitsi.....	II	8.2.
Euroopan talouskomissio (ECE).....	II	6.1.7
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ.....	II	1.4.
Euroopan unionin jäsenmaat	II	8.1.
Euroopan unionin laajentuminen, ulkosuhdetoiminta	II	2
Gluteiinitoman ruokavalion hoitotuki.....	III/STM	149/2001
Haja-asutusalueiden postitoiminta	III/VM	22/1997
Hallinnon kehittäminen.....	I/VM	
Hallinto, kunnat ja aluekehitys	I/SM	
Hallituksen EU-politiikka	I	
Hallituksen ohjelman toimeenpano	I	
Hallituksen toimenpidekertomus v. 2000	III/VNK	K 5/2001

Hallitus.....	I	
Henkilöstön osaamistason nostaminen ja ammattitaito	III/VM	VNS 3:21/1997
Hukkakauran torjunta	III/MMM	50/2001
Huoltovarmuus.....	III/LVM	14/1999
Huumausaineen käyttörikos	III/OM	213/2000
Huumausaineiden käyttäjien hoito	III/OM	213/2000
Huumausaineiden käyttövälineet	III/STM	236/2001
HVK ja unionin tulevaisuus	I	
Hätäkeskustoiminta	III/SM	87/1999
Ihmisoikeudet	I/UM	
Ihmisoikeusalan yhteistyö kahdensivälisissä suhteissa.....	II	3.4.
Ihmisoikeuspolitiikka	II	3.
Ihmisoikeusraportointi ja ihmisoikeuksien kehittäminen	II	3.6.
Ihmisoikeusvalitukset	II	3.5.
Investointien suoja.....	II	6.1.4
Itä-Eurooppa, Keski-Aasia ja Mongolia	II	9.2.
Itämeri-yhteistyö	II	7.3.
Joukkoliikenne	I/LVM	
Juhlapyhiä koskeva erityissääntely	III/SM	249/2001
Julkisen vallan käyttö, Ruotsin ja Suomen kunnat.....	III/SM	191/1998
Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö	III/OM	30/1998
Julkisuusdiplomatia	I/UM	
Jälkirahoitusmalli	III/LVM	109, 187:14/2000
Jätevero	III/VM	128/2002
Jäteveron laajentaminen.....	III/VM	48/1996
Jäänmurtotoiminnan selvitystarpeet	III/LVM	115, 206:9/2001
Kaakkois-Aasia ja Oseania.....	II	10.2.
Kaakkois-Eurooppa	II	8.5.1
Kalastuksen valvonta.....	III/MMM	68/1997
Kalatalous.....	I/MMM	
Kalleusluokitus, luopuminen	III/VM	29/1999
Kanada.....	II	12.1.
Kansainvälinen lapseksiottaminen, avustus	III/STM	115, 206:13/2001
Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset.....	II	5.
Kansainvälinen oikeus	I/UM	
Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta.....	I/PLM	
Kansainvälinen turvallisuussitoutumus	III/UM	179/1997
Kansainvälinen ympäristöpolitiikka.....	II	4.6.
Kansainvälistymispolitiikka	I/KTM	
Kansalaisopistojen valtionosuuden laskentaperusteet	III/OPM	109, 187:7/2000
Kansalaisopistojen valtionosuusjärjestelmä	III/OPM	115, 206:3/2001
Kansalaisten oikeussuhteet.....	I/OM	
Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus	III/STM	VNS 1/2002
Kansaneläkemaksu, pientyönantajan	III/STM	59, 71:4/2000
Karibia	II	12.2.
Kauppa- ja teollisuusministeriö	I/KTM	
Kauppa- ja teollisuusministeriö	III/KTM	

Kauppa-aluskanta.....	III/LVM	14/1999
Kauppalaivaston kilpailukyvyn edistäminen.....	III/LVM	144/2001
Kauppapoliittiset instrumentit	II	6.1.3
Kauppapolitiikka.....	II	6.1.
Kauppapolitiikka, Suomen.....	I/UM	
Kauppariidat	II	6.1.2
Kehitysalueiden veronhuojennukset	III/VM	121/2000
Kehitysapu vähiten kehittyneille maille.....	III/UM	K 5/2001
Kehitysrahoituslaitokset.....	II	4.4.
Kehitysrahoituslaitokset, käsiteltävät asiat.....	III/UM	K 3:2/2002
Kehitysyhteistyö.....	I/UM	
Kehitysyhteistyö, monenkeskinen	III/UM	115, 206:2/2001
Kehitysyhteistyömenot	III/UM	115, 206:1/2001
Keski-Euroopan maat	II	8.4.
Keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuus ja kehittäminen.....	III/SM	S 3/2000
Kestävä kehitys	I	
Kestävän metsätalouden rahoitus	III/MMM	63/1996
Kevyt nelipyörä.....	III/LVM	92/1999
Kierrätyspolttoaineen ja biokaasun verotuksellinen asema.....	III/VM	131/2001
Kihlakunnanvirastojen toimitilat.....	III/SM	109, 187:3/2000
Kihlakuntaudistus	III/SM	S 1/1999
Kiinteistöverolain muutoksen käyttöönotto	III/VM	100/1999
Kirkollisasiat.....	I/OPM	
Koillis-Aasia	II	10.1.
Kolmipyöräinen mopo	III/LVM	92/1999
Konfliktinesto ja kriisinhallinta, ministeriöiden yhteistyö.....	III/UM	K 3:3/2002
Konkurssilainsäädäntö	III/OM	183/1992
Korjausavustukset ja energiataloudelliset avustukset	III/YM	115, 206:18/2001
Korkeakoulujen järjestämä täydennyskoulutus	III/OPM	140/2002
Korkotukilainojen myöntämisvaltuus	III/MMM	67:/002
Korvausten takaisinperintä.....	III/OM	36/1992
Kotieläimillä harjoitettava harrastustoiminta	III/MMM	138/2001
Kotieläintuotannon edellytykset	III/MMM	145/1994
Koululainsäädäntö.....	III/OPM	86/1997
Koulutus- ja tiedepolitiikka	I/OPM	
Koulutuspoliittinen selonteko.....	III/OPM	VNS 2/2002
Kriisinhallinta	I/UM	
Kriminaalihuollon omaisuus - ja rahoitusjärjestelyt	III/OM	136/2000
Kriminaalipolitiikka	I/OM	
Kriminaalipotilaat, säännösten uudistaminen	III/STM	226/1994
Kriminaalipotilaiden hoidon kehittäminen	III/STM	231/1996
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka	I/OPM	
Kuluttaja- ja kilpailu politiikka.....	I/KTM	
Kunnallinen viranhaltija, palvelussuhdeturva	III/SM	1/2000
Kunnallinen viranhaltija, palvelussuhdeturva	III/SM	44/1996
Kunnallistalous	III/SM	109, 187:4/2000
Kunnallistalous	III/SM	40:3/1999

Kunnat.....	I/SM	
Kuntien rahoitusasema.....	III/SM	40:2/1999
Kuntien yhteisöveron jako-osuus	III/VM	123/2002
Kuntouttava työtoiminta	III/STM	184/2000
Kuntoutus, erityisryhmien	III/STM	155/1997
Kuntoutus, Kansaneläkelaitoksen järjestämä	III/STM	VNS 1/2002
Kuntoutusrahan määräytymisperusteet	III/STM	171/2001
Kustannustason muutokset, valtionosuudet.....	III/STM	74/2002
Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus	III/KTM	M 7/2000
Kääntäjät, viralliset	III/OPM	3/2001
Lainvalmistelun laatu ja säädösinformaatio	I/OM	
Lapsen saattaminen rokotukseen työaikana	III/TM	44/1986
Lapsille haitallisen aineiston leviämisen ehkäiseminen.....	III/OPM	2/2000
Lapsiperheiden palvelut	III/STM	VNS 4/2002
Lasten ja nuorten psykiatrit, koulutus	III/OPM	40:6/1999
Lasten parissa työskentelevät, tausta	III/TM	3/2002
Lasten parissa työskentelevät, tausta	III/TM	8/1999
Lastialusten määrä ja kilpailuedellytykset	III/LVM	129/2000
Latinalainen Amerikka ja Karibia	II	11.2.
Lentoliikenteen palveluostot	III/LVM	109, 187:15/2000
Lentoliikenteen tukeminen.....	III/LVM	132/2002
Lentoyhtiöiden valtiontakuut.....	I/VM	
Liikenne- ja viestintäministeriö	I/LVM	
Liikenne- ja viestintäministeriö	III/LVM	
Liikenneinfrastruktuurin kehittämishankkeet	III/LVM	109, 187:13/2000
Liikenneinfrastruktuurin kehittämishankkeet	III/LVM	115, 206:6/2001
Liikenneturvallisuus	I/LVM	
Liikennevalvonta.....	III/SM	74/1998
Liikenneverkko	I/LVM	
Liikenne.....	I/LVM	
Liikunta.....	I/OPM	
Liikuntapaikkarakentaminen	III/OPM	236/1997
Lisättyjen voimavarojen kohdentuminen.....	III/STM	152/2001
Lukion määrällisen sääntelyn purkaminen.....	III/OPM	176/1993
Luonnonsuojelu.....	I/YM	
Luopumistuki.....	III/MMM	131/1999
Luotsinkäyttövelvollisuus, poikkeukset.....	III/LVM	144/1997
Lähialueyhteistyö	II	7.2.
Lähi-idän rauhanprosessi	II	12.1.
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka.....	II	12.
Länsi- ja Keski-Eurooppa	II	8.
Länsi-Balkan.....	II	8.5.2
Läänikohtainen viehekalastusmaksu	III/MMM	LA 4/1995
Maa- ja metsätalousministeriö.....	I/MMM	
Maa- ja metsätalousministeriö.....	III/MMM	
Maa- ja puutarhatalous ja maaseutu.....	I/MMM	
Maahanmuuttoliittiset asiat.....	I/TM	

Maailman kauppajärjestöt	II	6.1.1
Maan hankinnan tuki sekä luopumistuki	III/MMM	131/1999
Maanmittaus	I/MMM	
Maanpuolustus	I/PLM	
Maaseutu	I/MMM	
Maaseutuelinkeinorekisteri	III/MMM	165/2000
Maatalouden kehitys	III/MMM	221/1996
Maatalouden tukijärjestelmät	III/MMM	148:1/1994
Maatalous	I/MMM	
Maitohygienialaki	III/KTM	25/1995
Maitokiintiöt	III/MMM	29/1997
Maksuhäiriöt	I/OM	
Media	I/LVM	
Menettämisseuraamukset	III/OM	80/2000
Merenkulku	I/LVM	
Metsähallituksen tuloutustavoite	III/MMM	109, 187:10/2000
Metsälaki	III/MMM	63/1996
Metsänhakkuun estäminen	III/OM	203/2001
Metsänhoitoyhdistysten toiminta puukaupassa	III/MMM	171/1997
Metsärikos- ja rikkomus	III/OM	203/2001
Metsäsuunnitelma ja nuoren metsän hoito	III/MMM	212/1997
Metsätalous	I/MMM	
Metsätilojen tukeminen	III/MMM	197/1997
Monenkeskinen kehitysyhteistyö	III/UM	115, 206:2/2001
Mongolia	II	9.2.
Moottoriajoneuvot, pyörillä varustetut	III/LVM	141/2002
Moottorireki	III/LVM	141/2002
Mopon teoriakoe	III/LVM	92/1999
Myyntivoittoverotus	III/VM	158/1999
NATO, Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto	II	1.3.
Nuori työtön, väylä kohti työelämää	III/TM	225/2002
Nuorisotoimi	I/OPM	
Nuorten psykiatrit, koulutus	III/OPM	40:6/1999
Nuuksion kansallispuiston kehittäminen	III/YM	115, 206/2001:16/2001
Näyttöpurahat	III/OPM	158/1996
OECD	II	6.2.1
Oikeusapu-uudistuksen seuranta	III/OM	82/2001
Oikeusministeriö	I/OM	
Oikeusministeriö	III/OM	
Oikeusturva	I/OM	
Omaishoidon asema	III/STM	109, 187:19/2000
Omaishoitajien aseman seuraaminen	III/STM	166/1997
Omistujan vaikutus verotuksessa	III/VM	158/1999
Opettajankouluttajien koulutus	III/OPM	74/1999
Opettajankoulutukseen valikoituminen	III/OPM	K 6/1995
Opettajankoulutuksen virkavapausjärjestelmä	III/OPM	138/1996
Opettajien pätevyys	III/OPM	91/1999

Opettajien sivuaineopinnot ja täydennyskoulutus.....	III/OPM	K 6/1995
Opetusalan koulutuskeskus	III/OPM	127/1997
Opetusministeriö	I/OPM	
Opetusministeriö	III/OPM	
Opintotuki	I/OPM	
Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä	III/OPM	73/1999
Oppilaanohjaus	III/OPM	176/1993
Oppisopimuskoulutus	III/OPM	105:7/1998
Oppisopimuskoulutus	III/OPM	200/1993
Pakolaishakemusten käsittely ja YUTP-asiat	III/UM	245/1997
Pakolaishakemusten käsittely ja YUTP-asiat	II	3.7.
Peitetoiminta ja valeostot	III/SM	34/1999
Pelastustoimi.....	I/SM	
Pelastustoimilain soveltaminen	III/SM	76/1998
Perhevapaat	III/STM	131/2000
Perhevapaa uudistus	III/STM	147/2002
Perimistöimistöt, kilpailumahdollisuudet	III/OM	199/1996
Perintö- ja lahjavero	III/VM	104/2000
Perintösopimus.....	III/OM	77/2000
Persianlahden alue.....	II	12.4.
Perunan rengasmätä.....	III/MMM	87/1995
Perushyödykkeet	II	6.2.2
Perusopetuslain mukainen esiopetus, koulumatkaetu.....	III/OPM	91/1999
Perusturvan parantaminen	III/STM	155/2001
Perustuslaki ja hallinnon kehittäminen	I/OM	
Pientyönantajan kansaneläkemaksu	III/STM	59, 71:4/2000
Pienyrittäjien sosiaaliturva.....	III/STM	80/1999
Pohjoinen ulottuvuus	I	
Pohjoinen ulottuvuus	I/UM	
Pohjoinen ulottuvuus	II	2
Pohjois-Afrikka.....	II	12.3.
Pohjois-Atlantin puolustusliitto	I/UM	
Pohjoismainen yhteistyö.....	II	7.1.
Poliisi- tulli ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminta.....	III/SM	42/1998
Poliisiammattikorkeakoulun toiminta.....	III/SM	260/1996
Poliisin henkilörekisterilaki.....	III/SM	133/1997
Poliisin voimavarat.....	III/SM	74/1998
Poliisitoimen määrärahat	III/SM	59, 71:2/2000
Poliisitoimi	I/SM	
Porotalous.....	I/MMM	
Postitoiminta.....	I/LVM	
Postitoiminta.....	III/LVM	74/2000
Puolustusjärjestelmä	III/PLM	VNS 2/2001
Puolustusministeriö	I/PLM	
Puolustusministeriö	III/PLM	
Puolustusselonteko	III/VNK	VNS 2/2001
Puolustustarviketeollisuus	III/PLM	59, 71:3/2000

Puolustusvoimien henkilöstö	III/PLM	VNS 1/1997
Puolustusvoimien päällystön koulutusuudistus	III/PLM	18/2001
Puutarhatalous	I/MMM	
Päivähoidon hallinto ja ohjaus	III/OPM	91/1999
Päivähoidon hallinto ja ohjaus	III/STM	91:5/1999
Päivähoitomaksuperusteiden tarkistaminen	III/STM	188/2001
Pörssinoteeratut valtionyhtiöt, omistajapolitiikka.....	III/KTM	193:2/2001
Radanpidon lisämäärärahatarve	III/LVM	67:4/2002
Rahoitusmarkkinoiden kehitys	I/VM	
Rajamiesten koulutus.....	III/SM	42/1998
Rajojen vartiointi.....	I/SM	
Rakentaminen	I/YM	
Rataosat, vähäliikenteisten lakkauttaminen.....	III/LVM	115, 206:10/2001
Rattijuopumuksien vähentäminen	III/LVM	LA 99/2002
Rauhankumppanuus	II	1.3.
Rauhanturvaaminen	II	1.5.
Rauhanturvaamistoiminta, kansainvälinen	I/PLM	
Rehulain seuranta.....	III/MMM	4/2001
Riistatalous	I/MMM	
Rokottaminen, lapsen saattaminen työaikana	III/TM	44/1986
Ruuti- ja ampumatarviketeollisuuden kehittäminen.....	III/PLM	78/2001
Ruuti- ja ampumatarviketeollisuuden turvaaminen Suomessa ...	III/PLM	177, 204:1/2001
Saharan eteläpuolinen Afrikka	II	13.
Sairaanhoitokorvaus	III/STM	233/1996
Sairauspäivärahan määräytymisperusteet	III/STM	171/2001
Satovahinkokorvaukset	III/MMM	241:1/1998
Seksuaalirikoksia koskeva lainuudistus	III/OM	K 3/2002
Seksuaalirikossäännökset, soveltaminen	III/OM	6, 117/1997
Siemenhuolto.....	III/MMM	45/2000
Siemenperunakeskus	III/MMM	70/2002
Sisäasiainministeriö	I/SM	
Sisäasiainministeriö	III/SM	
Siviilikriisinhallinta	II	1.6.
Sosiaali- ja terveysministeriö	I/STM	
Sosiaali- ja terveysministeriö	III/STM	
Sosiaali- ja terveyspalvelut.....	I/STM	
Sosiaali- ja terveyspolitiikka, ehkäisevä	I/STM	
Sosiaalihuollon asiakaslaki.....	III/STM	137/1999
Sotainvalidien korvausturva	III/STM	150/2002
Sotilasvammalain muuttaminen	III/STM	115, 206:13/2001
Sotilasvammalain työkyvyttömyysprosentti	III/STM	67/1999
Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa.....	III/OM	1/1998
Suhteellisuuden toteutuminen eduskuntavaaleissa.....	III/OM	48/1998
Sukupuolinäkökulma tietoyhteiskunnan kehittämisessä.....	III/STM	VNS 3:23/1997
Sukupuolten tasa-arvo	I/STM	
Suomen energia- ja ilmastopolitiikka	III/KTM	M 4/2001
Suomen ilmasto-ohjelma.....	III/KTM	VNS 1/2001

Suomen kauppalaivaston kilpailukyvyn edistäminen.....	III/LVM	144/2001
Suomen Pankin johtokunta, nimittäminen	III/VM	K 4/2002
Suomen turvallisuusympäristö.....	I/UM	
Sveitsi	II	8.2.
Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret	III/OPM	72:4/1995
Sähköinen asiointi hallinnossa.....	III/OM	153/1999
Sähköinen asiointi, varmenteet	III/SM	18/1999
Sähköinen henkilökortti.....	III/SM	192/1998
Sähköinen liiketoiminta.....	I/LVM	
Säädöskokoelma ja säädöstietopankki.....	III/OM	174/1999
Säädöstietopankki	III/OM	174/1999
Taiteilijatili	III/VM	131/2002
Takaajan asema.....	III/OM	183/1992
Taloudellinen yhteistyö.....	II	6.2
Taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö OECD	II	6.2.1
Tapaturmavakuutuksen täyskustannusvastuu	III/STM	179/1994
Tasa-arvo.....	I/STM	
Teattereiden avustusrahat	III/OPM	100:5/1997
Teattereiden valtiontukijärjestelmä.....	III/OPM	115, 206:5/2001
Teknologiapolitiikka.....	I/KTM	
Telepalvelut, nopeat	III/LVM	47/2000
Terrorismi.....	I	
Terrorismin vastainen työ	I/UM	
Terrorismin vastainen yhteistyö, kansainvälinen	II	1.1.
Terveydenhuollon maksukatto.....	III/STM	187/2001
Terveydenhuollon ohjauksjärjestelmä	III/STM	K 10, 13/2000
Terveyspalvelut.....	I/STM	
Terveyspolitiikka, ehkäisevä	I/STM	
Testaus ja valvonta työpaikoilla.....	III/TM	75/2000
Tiedepolitiikka	I/OPM	
Tielaitoksen liikelaitostuminen	III/LVM	25/2000
Tieliikelaitoksen ylimääräinen voitontulostus	III/LVM	67:3/2002
Tietokirjoittamisen tukijärjestelmä.....	III/OPM	115, 206:4/2001
Tietosuoja.....	I/LVM	
Tietoturva	I/LVM	
Tietoverkoissa oleva aineisto, käyttö opetuksessa.....	III/OPM	170/1997
Tietoyhteiskunta.....	I/LVM	
Tietoyhteiskuntahankkeita	III/VM	VNS 3:23/1997
Tietoyhteiskuntaohjelma.....	III/KTM	VNS 3:22/1997
Tietoyhteiskuntaohjelma.....	III/LVM	VNS 3:22/1997
Toimeentulotuki.....	III/STM	134/2000
Toimeentuloturva	I/STM	
Toimialan ja rahoituksen asiantuntemus	III/LVM	193:1/2001
Toimintaympäristön muutosten vaikutus työelämään	III/TM	157/2000
Tulevaisuuden työajan raamit.....	III/TM	VNS 3:4/1997
Tulevaisuusselonteko, hallituksen	III/VNK	K 2/1999
Tulovero	III/VM	102/2000

Tuomareiden nimittäminen	III/OM	109/1999
Tuomioistuinasioden oikeuspaikka	III/OM	57/2000
Tupakkapolitiikan tehostaminen	III/STM	82/1998
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko	III/PLM	109, 187:5/2000
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko	III/PLM	VNS 2/2001
Turvallisuusympäristö ja puolustuspolitiikka	I/PLM	
Tutkimus- ja kehitystoiminta	III/KTM	VNS 3:18/1997
Tutkimus- ja kehitystoiminta	III/OPM	VNS 3:18/1997
Tutkintojen tunnustaminen	III/VM	248/1996
Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen	III/STM	VNS 3:4/1997
Työaika, tulevaisuuden	III/TM	VNS 3:4/997
Työeläkejärjestelmän vakuutusmaksut	III/STM	202/1997
Työelämän säätely ja kehittäminen	I/TM	
Työelämän uudistaminen	III/STM	VNS 3:20/1997
Työelämän uudistamisen periaatteet	III/TM	VNS 3:20/1997
Työllistämistukimäärärahat käytön tehostaminen	III/TM	199, 247:1/2002
Työllisyyttä tukevat hankkeet	III/TM	67:5/2002
Työministeriö	I/TM	
Työministeriö	III/TM	
Työn ja arjen yhteensovittaminen	III/TM	VNS 3:3/1997
Työn ja arjen yhteensovittamismuotoja	III/STM	VNS 3:3/1997
Työolot ja työsuojelu	I/STM	
Työsuhdematkalippu	III/LVM	109, 187:16/2000
Työsuhdematkalippu	III/LVM	115, 206:11/2001
Työsuhderekistereiden kehittäminen	III/STM	202/1997
Työsuojelu	I/STM	
Työterveyshuoltolainsäädännön uudistamisen seuranta	III/STM	114/2001
Työttömyyseläke	III/STM	45/2002
Työttömyysetuuksien rahoitus	III/STM	243/2002
Työttömyysturvalaki	III/STM	115/2002
Työttömyysturvan peruspäivärahan taso	III/STM	S 4/1996
Työvoimapolitiittiset tukitoimet	I/TM	
Työvoimapolitiittisten määrärahojen mitoitukset	III/TM	115, 206:15/2001
Työvoimavarojen ohjaus ja kehittäminen	I/TM	
Ulko- ja turvallisuuspolitiikka	II	1.
Ulkoasiainministeriö	I/UM	
Ulkoasiainministeriö	III/UM	
Ulkomaalaishallinto	I/SM	
Ulkomaalaishallinto	III/SM	219/1994
Ulkomaalaislain uudistaminen	III/SM	50/1998
Ulkomaalaispolitiikka	III/SM	50/1998
Ulkomaalaisviraston toiminta	III/SM	15/2000
Ulosottolaitos ja perimistöimistöt, kilpailumahdollisuudet	III/OM	199/1996
UNCTAD	II	6.1.6
Vaalirahoituksen avoimuus	III/OM	48/1998
Vaarallisten aineiden kuljetus	III/LVM	180/2000
Vaikeasti kehitysvammaisten opetus	III/OPM	159/1996

Vaikeavammaiset yrittäjät	III/VM	126/2002
Vakuuksien hoito	III/STM	253/1994
Valeostot	III/SM	34/1999
Valmius ja valvontatehtävät	I/PLM	
Valtatie 3, Tampereen läntinen kehätie	III/LVM	115, 206:8/2001
Valtatie 4 ja Lahti-Heinola.....	III/LVM	109, 187:14/2000
Valtatie 4, Lahti-Heinola.....	III/LVM	115, 206:7/2001
Valtion omistajapolitiikka.....	I/KTM	
Valtion toimintojen sijoittaminen	III/VNK	237/2001
Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	I/VM	
Valtion virka- ja työehtosopimus, kustannusvaikutus	III/VM	59, 71:1/2000
Valtioneuvoston kanslia	I/VNK	
Valtioneuvoston kanslia	III/VNK	
Valtionosuuksien tarkistaminen	III/STM	144, 258/2002
Valtiontalous.....	I/VM	
Valtiovarainministeriö	I/VM	
Valtiovarainministeriö	III/VM	
Vammaisten lasten oppivelvollisuus	III/OPM	91/1999
Vankeinhoitolaitoksen määrärahatarpeet.....	III/OM	40:1/1999
Vapaan sivistystyö rahoitus	III/OPM	36/2002
Varikkojärjestelmä, henkilöstön asema	III/PLM	VNS 2/2001
Varusmieskoulutuksen menettävät varuskunnat	III/PLM	VNS 1/1997
Venäjä	II	9.1.
Venäjä, Itä-Eurooppa, Keski-Aasia ja Mongolia	II	9.
Venäjällä työskentelevien verotus	III/VM	101/1999
Verotus.....	I/VM	
Vesihuoltolaitokset	III/MMM	85/2000
Vesivarat	I/MMM	
Veteraaniautojen verotus	III/VM	264/1998
Veteraanien hammashuolto	III/STM	62/1999
Vientivalvonta.....	II	6.1.5
Viestintäkulttuuri	I/OPM	
Viestintäverkot.....	I/LVM	
Viralliset kääntäjät.....	III/OPM	3/2001
Virka- ja työehtosopimus, kustannusvaikutus	III/VM	111, 139/2000
Virvoitusjuomaverotus	III/VM	40/2000
Vuokratyövoiman välitys ja käyttö	III/TM	78/1996
Väestöpoliittinen selonteko	III/SM	TPA/2000
Vähemmistövaltuutetun virkanimike ja toimenkuva.....	III/TM	39/2001
Vähittäiskaupan aukioloajat	III/KTM	49/2000
Vähäliikenteiset rataosat, lakkauttaminen.....	III/LVM	115, 206:10/2001
Välimeriyhteistyö	II	12.2.
Väylä- ja luotsausmaksujen taso.....	III/LVM	144/1997
Ydinpolttoaine, käytetyn loppusijoitus	III/KTM	M 7/2000
Yhdistelmätuon pidentäminen	III/TM	161/2001
Yhdistyneet kansakunnat	I/UM	
Yhdistyneet kansakunnat	II	3.3.

Yhdistysrekisterin tehostaminen.....	III/KTM	LA 93/1997
Yhdysvallat ja Kanada	II	11.1.
Yhdysvallat, Kanada ja Latinalainen Amerikka	II	11.
YK:n kaupp- ja kehityskonferenssi (UNCTAD).....	II	6.1.6
YK:n talous- ja sosiaalineuvosto.....	II	4.2.
YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto	II	4.1.
YK-konferenssien seuranta, erityisistunnot ja erityisjärjestöt	II	4.3.
Yksityisteiden valtionapu	III/LVM	166/2000
YK-strategia, Suomen ja kehitysyhteistyön periaatepäätös	II	4.5.
YK-toiminta ja globaalikysymykset	II	4.
Yleissivistävä koulutus	I/OPM	
Yliopistojen perusvoimavarat.....	III/OPM	40:5/1999
Yliopistokoulutuksen laatu.....	III/OPM	VNS 3:24/1997
Yliopistot.....	I/OPM	
Ylioppilastutkinnon rakennekokeilu	III/OPM	212/2001
Ympäristöministeriö	I/YM	
Ympäristöministeriö	III/YM	
Ympäristönsuojelu	I/YM	
Yrityspolitiikka.....	I/KTM	
Yritysten ja maatalomaisuuden arvostussäännöt	III/OM	77/2000
Yritystulon pääomalaskenta	III/VM	32/1999

Lyhenteet:

VNK	valtioneuvoston kanslia
UM	ulkoasiainministeriö
OM	oikeusministeriö
SM	sisäasiainministeriö
PLM	puolustusministeriö
VM	valtiovarainministeriö
OPM	opetusministeriö
MMM	maa- ja metsätalousministeriö
LVM	liikenne- ja viestintäministeriö
KTM	kaupp- ja teollisuusministeriö
STM	sosiaali- ja terveysministeriö
TM	työministeriö
YM	ympäristöministeriö